

ABDULLAH ÖCALAN

SEÇME RÖPORTAJLAR
CİLT II

BİLİM AYDINLANMA YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Bağımsızlık Kafada ve Yürekte Olursa Kaba Sınırlardan Kırk Kat
Daha İyidir

Güneri Cıvaoğlu ve Ramazan Öztürk'ün Yaptığı Röportaj

Kilitlenmiş, Bastırılmış Bir Kürdistan'da PKK'yi Ortaya Çıkardık
Rafet Ballı'nın Yaptığı Röportaj

Halkımızın Devrim Yapma Hakkını Sonuna Kadar Kullanacağız
Soner Ülker'in Yaptığı Röportaj

Talep Edilen Kürt Halkın Kendi Kimliğine Sahip Çıkma Hakkıdır
Ferit İlsever'in Yaptığı Röportaj

Asıl Devrim, Asıl Silahlı Savaşım Halkı En İyi Şekilde Hazırlamak-
tır

A. Kadir Konuk'un Yaptığı Röportaj

Devletin Teslimiyet Eğilimini Barış ve Kardeşlik Adı Altında De-
mokratik Sürece Dayatmak Tehlikelidir

Özgür Gündem Gazetesi Adına Yapılan Röportaj

BAĞIMSIZLIK KAFADA, YÜREKTE OLURSA KABA SINIRLARDAN KIRK KAT DAHA İYİDİR

Güneri Civoğlu: Son gelişmeler değişik bir tablo çizdi. Şu anda bir güven kuşağından ve Türkiye'nin birleşiminden söz ediliyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin devreye girmesi isteniyor. Böyle olsa da olmasa da, değişik bir yöntemle ortaya çıktığı bir gerçektir. Siz son gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizin açınızdan gelişmeler gerek genelde, gerek özelde nasıl değerlendiriliyor?

Abdullah Öcalan: Bu güvenlik kuşağı, kamuoyuna Özal'ın önerisi diye sunuldu. Bu beni son günlerde en çok düşündüren bir konudur. Fakat burada bir mantıkla karşı karşıyayız. İzlediğim kadarıyla Özal'ın bir yöntemi var. Bir söz ortaya atar ve çok kişiyi uğraştırır. Bu bir taktik olayıdır. Şimdi böyle bir öneriyi ortaya attı. Demirel ise yine 'sonu felaket' demeye başladı; Kürt meselesini de ortaya atınca, "Çankaya ihanet içinde" dedi. Aslında bence Demirel çok büyük puan kaybediyor. Aynı bu öneri için de söylendi. Bazıları olumlu, bazıları olumsuz diyor. Ben yine biraz, acaba ikinci bir İsrailleştirme, ikinci bir İsrail geliştirme olabilir mi diye düşünüyorum. Konuşmamda, 'hayır, o olmaz' diye belirttim. Güney Afrika'da o bir Batusta mıdır...

G. Civoğlu: Evet, Batusta'dır.

-Bir uşak mıdır, dedim. Belki karşılaştırma iyi değil, ama yeni bir Filistinleştirme midir, yeni bir Filistin meselesi midir bu, bir Kürt Filistin'i meselesi midir? Bu düşünölmeli diyorum. Fakat ardından bu öneri geri alınıyor deniliyor. O zaman geri alma bir söz oyunu muydu diye düşünüyorum...

G. Civoğlu: Geri alan kim?

-Örneğin İngiltere öneriyi eskisi gibi ısrarla desteklemiyor veya ABD daha fazla düşünmek istiyor. Ama ortada olgular var ve biz ona bakacağız. Kürtlerin rejimden kopuşu, Mart başından itibaren gerçekten beklenmedik bir ihtilal girişimine dönüştü; ardından yine beklenmedik şekilde bir dağlara kaçış olayı var. Bana göre bu son yılların en dikkate değer gelişmelerinden biriydi. Sadece Irak için değil, hatta sadece Türkiye'yi etkileme anlamında değil, galiba Ortadoğu'da politikayı hareketlendirmede bu gücün etkileri büyük olacak.

Özal böyle bir kuşak düşüncesiyle buna karşılık vermek istiyor. Düşüncesinin gerisinde ne yatıyor?

G. Civoğlu: Yani sizce bugünü kurtarmak mıdır, yarınlara dönük bir şey midir?

-Onu ben de size soruyorum: Gerçekten göçün verdiği böyle bir sıkıntıyı giderme, günlük politikaya cevap verme, bu konuda günü geçiştirme midir; yoksa düşüncesinde gerçekten biraz derinlik var mıdır? Onu anlamaya çalışıyorum. Aslında bu önemli bir adımdır. Daha önceki düşüncesiyle de biraz paralellik arz ediyor.

G. Civoğlu: Yani "Özerk bir yönetim veya Irak sınırı içerisinde bir federal devlet bizi rahatsız etmez" sözüyle mi bağlamak istiyorsunuz?

-Belki biraz ona açık olduğunu hissettirmek istiyor.

G. Civoğlu: Sizin yaklaşımınız bu temelde mi?

-Bir değerlendirme yaptım ve çok olumsuz değerlendirdim. Gelecekte Kürt işbirlikçilerine dayalı yeni bir oyun.

G. Civoğlu: Örneğin nasıl bir oyun?

-Örneğin Barzani de bu işin başına geçirilirse, Kürd'ü Kürd'e kırdırmanın değişik bir şekli olur. Örneğin şunu hemen açıklıkla belirteyim: Bunlar bu ihtilal girişiminde fazla yoktular.

G. Civoğlu: Kimler?

-Barzani önderliği.

G. Civoğlu: Talabani?

-Hatta o da. Kendilerine 'Kürdistani Cephe' diyorlar.

G. Civoğlu: Yani siz bunun başına sadece Barzani'nin geçirilmesiyle mi, Kürd'ü Kürd'e kırdırma diyorsunuz, yoksa Talabani de aynı mıdır?

-Şunu belirteyim: Bu ihtilal girişiminin temelinde Saddam'ın silahlandığı milisler vardı.

G. Civoğlu: Korucular.

-Buna 'halk milisleri', 'halk ordusu' deniliyor. Bunlar muhtemelen dıştan, artık Saddam'ın gidici olduğunun kesinleştiği, Irak ordusunun da zaten büyük yenilgiler aldığı bir zamanda şunu söylediler: "Saddam giderken biz duruma el koyalım." Böyle ilginç bir olaydır.

G. Civoğlu: Bunlar Kürt müydüler?

-Tabii Kürt'tüler.

G. Civoğlu: Saddam neden bu milisleri oluşturdu?

-Bunlar Türkiye üzerine gidecek ikinci cephe deniliyordu ya, ona karşı savaş için oluşturulmuş.

G. Civooğlu: Yani yeni oluşturmuş.

-Daha önce vardı. İran-Irak Savaşında silahsızlandırılmışlardı.

G. Civooğlu: Silahsızlandırılmışlar mıydı?

-Evet. Daha sonra Kuzey cephesini korumak için silahlandırdılar. Sanıyorum üç yüz bini aşkın bir güçtü. Bunlara eskiden **cahş** diyorlardı, işbirlikçiydiler. Ama gerçekten bunların durumu daha farklıdır.

G. Civooğlu: Yani 'cahş' değiller.

-Biz bunlara Kürt tugayları diyebiliriz, Kürt silahlı birlikleri.

G. Civooğlu: Hamidiye Alayları gibi.

-Daha fazla bir şey. Sayıca fazla, biraz da örgütlenmişler.

G. Civooğlu: Fonksiyon olarak Hamidiye Alaylarına benziyor.

-Evet.

G. Civooğlu: Ama Saddam'dan yanaydılar.

-Evet, başlangıçta Saddam'dan yanaydılar.

G. Civooğlu: Yani bir nevi 'köy korucuları' gibiydiler.

-Daha aşağı.

G. Civooğlu: Yani özü öyleydi ama daha kapsamlıydı, sayıları da fazlaydı.

-Daha geniş, daha örgütlü, daha komutalı bir ordu biçiminde Hamidiye Alayları'nı da aşan bir teşkilatlanma.

G. Civooğlu: Ama onlar devlete bağlıydılar.

-Fazla bağlı olmadıkları bu olayda ortaya çıktı. Bunlar silahlara el koyup ihtilal yaptılar. Bu tipik bir ihtilaldi. Aslında bunu biraz daha kavramak açısından -bize gelen bilgilere dayanarak söylüyorum-şunları iyi görmek gerekiyor: Bu kalkışın altında, Irak ordusunun hezimetini var. Saddam'ın artık yitirmekte olduğunu gördüler. Bir de bu Kürdistanı Cephe, aslında dışarıda oluşan bir cephe. Barzani ve Talabani gibiler var. İçeride fazlaca varolan bir olgu değildir.

G. Civooğlu: Ne kadardır bunların birlikleri?

-Sınırlı.

G. Civooğlu: Kaç tane birlikleri vardır?

-Ciddi bir silahlı güçleri yoktur.

G. Civooğlu: Birkaç bin var mıdır?

-Bence sınırlı, çok sınırlı.

G. Civaoglu: Tabii sınırlı da, aşığı yukarı rakam olarak ne kadarlar?

-Bence öyle beş, on bin denilemez. Daha önce silahsızlandırdıkları adamları hızla silahlandırdılar. İran üzerinden birdenbire el koymaya çalıştılar. Bence daha önceden ihtilali hazırlama gibi bir durumları yoktu. Bunu şuradan da anlamak mümkün: Bir haftada her şey bitti. Eğer planlı ve örgütlü olsaydı, gerilla olsaydı, böyle bir hafta içinde, hatta yirmi dört saat içinde milyonların sökülüşü ve kaçıışı mümkün müydü? Bu bunu kanıtlar. Fakat inandılar. Ben o süreçte Talabani ile görüştüm. Peş peşe "Bugün Kerkük'ü aldık, Süleymaniye alındı" diyordu. Her gün böyle haberler vardı. "Yüzde doksan beş kurtarılmış durumdadır; yüz binlerce silah, tank, top, helikopter, hatta fabrikalar, barajlar, petrol kuyuları ele geçti" deniliyordu. Bir yandan bizim Kürtler bir şey mi yapıyorlar, gerçekten bir şeyler mi ele geçiriyorlar diye düşünüyordum; fakat diğer yandan da yine bunun sonu tekrar bir Halepçe gibi olmasın endişesi içindeyim. Ne tam sevinebiliyordum, ne tam üzülebiliyordum. Öyle karışık bir durum içindeyken, bir baktım bizim devrimimiz yer yer yenilmeye başlıyor. Şimdi fazla üzülmedim de. Bana göre çok ucuz kazanan, çok ucuz kaybeder.

Ne bu devrime kendimi kaptırıp tarihi bir şey yapıyoruz diye sevindim, ne de büyük kaçış başladığında üzüldüm. Sizler belki benden daha fazla üzüldünüz, ben o kadar üzülmedim. Kürt olduğum halde, Kürtlerin kaderiyle en yakından ilgilendiğim halde yine üzülmedim. Neden? Şüphesiz bundan önderlikleri sorumlu tutarım; bu halkın kendisini de sorumlu tutarım. Yani insan bu kadar hesapsız davranamaz. Sen bir hafta içinde her şeye el koyacak gücü ve cesareti kendinde görüyorsun. Neden? En azından onun ardını bir haftaya, bir aya yayabilirdi. Bunu adama sorarlar, sonuna kadar da sormak gerekir.

Tabii Irak Kürtlerinin durumuna ilişkin görüşleri biraz daha derinleştirmede yarar görüyorum. Çünkü Türkiye'de çok şey yazılıp çiziliyor. Diğer yandan kamuoyunun bilinçlenmesi için düşünüyorum.

G. Civaoglu: Evet.

-Buradaki Kürtlerin ayaklanmaya katılımı 1958'den beri, özellikle **fırsatçılık** temelindedir diyebilirim. Bir fırsat doğacak, bizimkiler adeta pencereden içeri girip evin içinden bir şeyler alacaklar.

G. Civaoglu: Yani merkezi yönetim zayıfladığı anda.

-Evet. İhtilal oldu, bizimkiler ağırlıklarını koymaya başladılar. Şimdi şu doğrudur: Devrim fırsatlardan yararlanma sanatıdır.

G. Civaoglu: Zannediyorum biraz teşvik de oldu, onu anlatmadınız.

-Onu anlatacağım. '58'de de öyledir. Sovyetlerin teşviki vardır. O dönemlerde Barzani Sovyetlerden geldi. Birtakım sözlerle 'gelin' diye söylendi; geldi ve görüşmeye oturdular. Şu bu derken, merkezi yönetim tekrar güçlendirilmeye çalışıldı. O zaman 1961'de bir isyan başladı. Tabii bu isyan gelişemez, başarıya gidemezdi. Çünkü mantık tepeden konmaydı; özgücüne dayalı bir devrim değildi. Bunun dış diplomatik hazırlığı da yoktu. "Yaparsanız size yardım yaparız" diye bazı sözler almışlardı. Bu bir mantıktı ve şimdiye kadar egemen olduğu için söylüyorum. Halk da bu diplomasinin kurbanı oluyor. Tabii merkezi devlet oturunca, o tehlikeli durumdan kurtulup güçlenince bindiriyor. Sonuç, dağlara çekilme ve göç dalgası başlıyor. Hikâye böyle başladı. 1975'lerde de aynı durum oldu.

Şimdi bu noktaya gelmeden önce, kendi görüşümce Saddam'ı çok kısaca değerlendireyim.

Aslında Saddam rejimi önemli bir deneyimdir. Arap milliyetçiliği çerçevesinde değerlendirilebilir. Yalnız o da değildir. Yine Sovyetler Birliği'nin bir Ortadoğu ürünü olarak değerlendirilebilir. Yine yalnız o da değildir. Onu anlamak için daha çok şunu belirtmek gerekir: Irak çok milliyetli, çok kültürlü, hatta çok mezhepli bir ülkedir. Dolayısıyla sorunlarını ya demokratik tarzda halletmesi gereken, ya da çok despotik ve otokratik bir tarzda halletmek zorunda olan bir ülkedir. Demokrasi kuvvetleri çok zayıftır. Özellikle çoğu da aşiretsel, feodal ve dini özellikleriyle piyasaya çıkıyorlar. Bu daha çok Saddam'ın oyunudur. Yani karşısında demokrasiyi temsil edenler, temsil etmesi gerekenler buna layık olamayacak kadar ortaçağ özelliklerini taşıyorlar. Halen Şia muhalefeti deniliyor. Kürt muhalefet gruplarının başında halen şeyhler, beyler ve aşiret reisleri bulunuyor. Diğer bazı generaller, demokratlar vardır. Bunların da çoğu, belki Saddam'inkinden de çok geri bir düzeni kavramışlar.

Evet, Saddam Sovyetlerden güç aldı; Saddam, Arap milliyetçiliğinden güç aldı. Ama esas olarak bunların zayıflıklarından güç aldı. Saddam'ı Saddam yapan bunların zayıflıklarıdır. Örneğin 1970'lerden itibaren adam çok taktik yapıyor. Sovyet desteğine dayalı olarak

komünistleri yanına çekti. Kürt muhalefetini karşısına aldı. Onları ne yaptı? Komünistlerin de desteğiyle zor bir sürece soktu. Muhalefeti ve biraz kendine bağlı olan Kürtleri de yanına çekti. Zayıf Barzani önderliğini boşa çıkardı. Onun İran Şahlığı ve ABD ile ilişkilerini, Arap milliyetçiliğini kullanarak, Sovyetler Birliği ve Komünist Partisi desteğini kullanarak hedef haline getirdi ve yenilgiye uğrattı. İşte bildiğimiz o '75 göç dalgası ortaya çıktı.

Burada çıkarılması gereken sonuç şudur: Evet, Arap milliyetçiliği var; Sovyet desteği ve dolayısıyla Komünist Parti desteği var. Fakat en önemlisi de, karşısındaki adam aşiret önderliğidir ve öyle çok ciddi bir temeli yoktur; ne dış politikasında, ne iç politikasında Saddam'a karşı duracak herhangi bir şeyi vardır. O göçün özünde yatan neden budur. Bu önderliğin de Saddam'ı sonuna kadar güçlendireceği açıktır.

Bu dönemde bu yenilgiden sonra Talabani çekilmeye çalışıyor. Gerçekten ders almamıştır, yine dışa dayalıdır. Onun tüm çabası, Suriye gibi ülkelerin desteğini alma ve biraz da Batıya açılma gibi bir diplomasiyi daha fazla öne almaktır. Biraz daha aydınlara dayanmak istiyor. Yani belli bir aydınlanmayı temsil ediyor. Aşiret kafasından da uzaklaşmak istiyor. Ama gerçekten o da çok zayıftır.

G. Civoğlu: Talabani'nin kariyeri nedir?

-Üniversite okumuş, avukattır galiba. Hukuk okumuş.

G. Civoğlu: Nerede?

-Bağdat'ta. Belli bir aydınlanmayı yaşamış. Katı bir aşiret kafası yoktur. Fakat dayandığı temelde güçlenmesi yine aşirete dayalıdır. O da biraz bu Soran mintikasında aydındır.

G. Civoğlu: Hangi aşirete?

-Talabani aşireti aşmak istiyor. Barzani'yi ciddi olarak aşmak ister. Onun '66 denemesi var, '66 cahşları' deniliyor. Barzani onu zor duruma sokmak ister. Talabani İran'a gider, Irak'a uzlaşmaya gelirler. Yani aslında o kadar işbirlikçi değiller. Çok zorlanır.

G. Civoğlu: Talabani mi?

-Evet. Kesinlikle Talabani'nin bir özelliğinden bahsetmek gerekir. Gerçekten onun bütün yaşamı taktikten ibarettir. Fakat bunlar ilkesi olmayan taktiklerdir ve biraz da buna mecburdur. Bazıları Talabani'yi çok eleştirir. Talabani her şeye yatar. Yani dünyada bu çağdaş politikacılar arasında da hiçbirinin onun kadar veya onun gibi

sosyalist sistemle de, kapitalist sistemle de oturacağını sanmıyorum. Örneğin Doğu-Batı çelişkisi olduğunda tamamen böyleydi. Çin'e de, Moskova'ya da, Washington'a da gider. Dikkat edelim: Herkes bir sisteme dayanırken, o sistemlere tamamen açıktır. Bu ilginç özelliği vardır. Buna da mecburdur. Yaşadığı gerçeklik, onu mutlak anlamda günlük taktik peşinde koşturmak zorunda bırakıyor; çok çelişkili de olsa, günün yirmi dört saatinde taktik değiştirmesinin nedeni oluyor. Yaşamak için başka seçeneği yoktur. İçte çok zayıftır. Irak'ta, Kürtlerin içinde karşısında Barzani gibi bir engel var. Taktik yapmaktan başka çaresi yoktur.

G. Cívaođlu: Barzani ondan daha güçlüdür.

-Tabii, çok daha güçlü.

G. Cívaođlu: Halen de.

-Eskisi kadar değil.

G. Cívaođlu: Ama Talabani de aşiret kökenli.

-Şüphesiz. Biraz daha aydın, biraz daha dünya gerçeklerini dikkate alan, fakat aynı model içinde ortaya çıkmış bir olaydır. O bu yenilgiyi fırsat bilerek bir hareket geliştirmek istedi. Biraz gelişme de sağladı. Fakat Barzani'nin kalıplarını aştığı söylenemez. Onların 1975 sonrası faaliyetlerini hatırlıyorum. Yine '80'lerdeki girişimleri vardır. İran-İrak Savaşıyla birlikte Saddam'la uzlaşma denemesine girişti.

G. Cívaođlu: '80'lerdeki.

-Evet. Sanıyorum siz de bir ara oraya gittiniz. Bunu biliyorsunuz. Aslında Türkiye yüzünden başarıya ulaşamadığı söyleniyor. Irak'a "Siz Talabani ile görüşmeleri sonuçlandırırsanız o zaman İran'ı destekleriz, düşersiniz" diyorlar. Bu nedenle uzlaşma olmuyor. Türkiye'nin buradaki etkisi büyüktür.

G. Cívaođlu: Kaç yılında, '82'de miydi?

-Herhalde, '83 boyu görüşmeler sürdü.

Ramazan Öztürk: 1982'de Talabani, Barzani aracılığıyla Saddam'a bir madde, bir sözleşme çerçevesinde çağrıda bulundu. Yani ağırlıklı olarak özerklik üzerine anlaşma sağlanıyor. Bütün şartlarda anlaşılıyor. İmza töreninin olduğu gün, Saddam'ın temsilcisi geliyor. Yani imzalamaya gelen, "imzalamama olmayacak" diyor. Sebep sorulunca, Saddam'ın temsilcisi, "Türkiye'den iki tane subay geldi, müdahale ettiler, olmayacak" diyor. Ondan sonra anlaşma imzalanmadan bozuluyor.

- Doğrudur. Türkiye ağırlığını koyuyor ve etkisi oluyor.

R. Öztürk: Türkiye'den gelen iki subayın etkileri oluyor.

- Bunu çoğu insan bilmiyor.

R. Öztürk: O zaman Türkiye'de sık sık yazdık.

-Talabani o zaman sık sık anlattı. Türkiye'nin işi bozduğunu söylüyordu.

G. Cívaođlu: Onlarla ilişkileriniz nasıl, Talabani ile?

-Bizim 1980'lerin başından itibaren görüşmelerimiz oldu.

G. Cívaođlu: Halen sürüyor mu?

-Tabii sürüyor. Fakat kendine has bir görüşme.

G. Cívaođlu: Nasıl bir görüşme?

-Türkiye halen birçok şeyimizi kavramıyor, bunu da kavrayacağını hiç sanmıyorum. Değişik bir stilde görüşmedir. Ameli midir, teorik midir, kavranması biraz zor. Ama yine de bir ilişkidir diyelim.

G. Cívaođlu: Yani yüz yüze konuşuyorsunuz.

-Tabii, yüz yüze konuşuyoruz.

G. Cívaođlu: Nerede buluşuyorsunuz?

-Burada, evlerde de görüşüyoruz.

G. Cívaođlu: Suriye'de, Lübnan'da mı?

-İran'da, yani o neredeyse. Avrupa'da, her yerde görüşme oldu, ülkede oldu.

G. Cívaođlu: Siz hiç Türkiye'ye geçiyor musunuz?

-Hayır, hayır. Arkadaşlarla görüşüyor. Mühim olan şu: Onun böyle bir uzlaşma denemesi Türkiye'nin engellemesiyle boşa çıktı. Daha sonra tekrar İran'la biraz ilişki geliştirdi. Daha sonra sanırım 1987'de buraya geldi. 1988'de biz görüştük. Hatta bir protokol de imzalamıştık.

R. Öztürk: Şam'da mı?

-Evet. O protokolde niyet düzeyinde iyi şeylerin var olduğunu söyleyebilirim. Daha sonra abartıldı. İşte Türkiye karşısında şunlar düşünüldü, bunlar düşünüldü...

R. Öztürk: Aslında Türkiye kamuoyunda bu çok önemlidir. Çok yazılıp çiziliyor. Hatta geçen gün de **Uğur Mumcu, M. Ali Birand**'ın Talabani ile yaptığı röportajı yayınlandı. Uğur Mumcu eleştirerek diyor ki, "Talabani'ye, PKK ile ilişkileriniz nasıl diye bir soru sordum. Talabani, 'Daha en son Beyrut'taki konferansta görüştüm. Biz Kürt partileri aynı kökenden geliyoruz, biz birbirimize hiçbir zaman düş-

man olamayız, dost ilişkilerimiz vardır. Bu, PKK'yle de vardır. Diğer Kürt parti ve örgütleriyle de vardır. Ama bu hiçbir zaman o ülkenin hükümetine karşı tavır almamızı gerektirmez. Yani bir PKK'nin Türkiye'ye karşı olan eyleminin direkt, fiilen içinde varız anlamına gelmemeli. Biz İran KDP'siyle dostuz, ama biz İran devletiyle de dostuz' diyor." Bunu bana söyledi. Böyle bir işbirliğiniz var mı? O, sizin ilişkilerinizi bu şekilde anlatıyor. Öbür tutanaktan da Uğur Mumcu eleştiri alıyor. Sizin 1988'de yaptığınız bu protokolü eleştiriyorlar. Bu protokolde beş altı madde var. Bunların da Türkiye'ye karşı fiilen işbirliği olduğu, bu anlaşmanın elden ele dolaştığı şeklinde bir eleştiri var. Yani dediğim gibi, ilişkileriniz Talabani'nin de çizdiği çerçeve dahilinde mi, yoksa daha başka boyutları var mı?

-Şimdi yeni durumlar söz konusu. Talabani yirmi dört saat taktik değiştirir. O an çıkarı neyi emrediyorsa onu yapar. Fakat her şey bu muydu? Değil. Belli ölçüde dengeleri dikkate alır. Bizimle düşmanlık yapmasından çıkarı yoktur. Yalnız Türkiye açısından değil. Şimdi biz onun elinde Türkiye için bir ağırlık noktasıyız. Türkiye çağırırken PKK sayesinde çağırmıştır. Neden bunu görmeyelim ki?

R. Öztürk: Doğrudur.

-Çok açıktır. Kendisi de bunun bilincindedir. Önünde Barzani engeli vardır. Bizim konumumuz Barzani'ye daha fazla karşıdır. O **Sorran** mıntıkasında, Barzani **Behdınan** mıntıkasında. Yani biraz öyle görme var. Biz Botan'dayız. Botan Behdınan'ı çok etkiliyor. Dolayısıyla Barzani'nin konumunu zayıflatıyor. Talabani bunu görmeyecek adam mıdır? Görür. Kendisi bir '87 Çukurca çıkışında yedi yüz peşmerge ve komutan kaybetti. En azından bizim çıkışımız uzun vadeli olsun ister. İşte şu anda hasmı durumunda olan Barzanilere karşı bir denge noktasıyız; bunu dikkate alır. Genelde Kürdistan halkı üzerinde ağırlığımız var. Talabani şunu son zamanlarda iyi gördü: PKK'ye karşı çıkmak, Kürdistan halkına karşı çıkmak demektir. Barzaniler bize karşı çıktı, tecride gidiyorlar.

R. Öztürk: Barzani ile aranız açılmış mı?

-Tabii, biraz aramız açıldı. Maalesef kendi kendini bitirdi.

R. Öztürk: Geçmişte size karşı bir silahlı eylemi vardı. Bu onun devamı mı, yoksa yeni bir gelişme mi?

-Aslında bence o dar görüşlülüğünün bir sonucudur. Bunlar kendi çıkarlarını bile göremiyorlar. Geleneksel mantıkla yaşıyorlar. Bir de

Kürdistan halkındaki gelişmeyi mi fark edemiyorlar? Sanırım **meliklik** iddiaları da var. Bazen Kürdistan meliki olma hevesine kapılıyorlar. Kendilerini buna inandırmışlar. Fakat Kürdistan halkının son yıllardaki en büyük değişikliği, bu düşüncüyü yıkmış olmasıdır. Gelecekte bey, şeyh, bilmem tarikat altında olma gibi durumları aştı. Onlar henüz bunu izleyemiyorlar. Dolayısıyla iddiaları Kürdistan çapında bir önderliktir. Herhalde ABD de onu böyle esas aldı. Herhalde Türkiye de esas aldı ve büyük hata yaptılar.

G. Civaoğlu: En büyük aşiret Barzani aşireti mi?

-Hayır, bunlar aslında bir ailedir. Herhalde şu anda geldiğimiz düzeyde bunları küçük bir duruma düşüreceğiz. Belki de iyi tanıyamadığımız, son derece kokuşmuş feodal yöntemlerle, çok tüccar, gerçekten çok feodal tarzda Kürdistan genelinde Kürt meselesi üzerinde oynayarak varlıklarını sürdürmek istiyorlar. İnce dengeleri vardır, fakat bana göre yöntemleri gerçekten çok kötü.

R. Öztürk: Onların, yani iki liderin ağzından, kendi parti teşkilatı ve yönetim kadrolarından biliyorum: Uzun yıllardır, aşağı yukarı 1986'dan bu yana kendi aralarında, Barzani-Talabani arasında bir anlaşmazlık olmadığını ve bir çerçeve içinde hareket ettiklerini vurguluyorlar. Şimdi mevcut Kürt partileri içerisinde, Kuzey Irak'taki Kürt partileri içinde bir anlaşmazlık gözüküyor. Şu anda yok. Acaba sizin de Kürt partisi olarak görüş ayrılığınız oluyor mu? Oluyor da galiba!

-Bu konuda bilgi ve tecrübem fazladır. Onların anlaşmazlığının olmamasının temelinde iktidardan uzak olmaları yatıyor. Paylaşacak şey ciddi değilken, gündemde bir şey yokken, neyin ayrımına gidecekler?

R. Öztürk: Bunlar bittiler mi?

-Hayır, bitmediler, tutuluyorlar da. Birliklerinin diğer bir etkisi bizim ağırlığımızdır.

R. Öztürk: Bir iki bin peşmerge ile ağırlıkta olma söz konusu mudur?

-Hayır, bu peşmerge gücü ağırlıkta olma değildir. Bitmiştir.

G. Civaoğlu: Ne ile ağırlıktadırlar?

-Aslında Irak uluslararası baskı altında.

G. Civaoğlu: Ama ayrıca ben iki, üç bin peşmerge sayısına katılmıyorum. Ben onları yerinde gördüm. On, on beş bin peşmergeleri vardı; istedikleri an otuz bin silaha yükseltebiliyorlar.

-Olabilir, hemen otuz bine yükseltebilirler. Fakat nasıl peşmerge? Yirmi dört saat içinde dağılıyorlar, kaçabilirler.

G. Civaoğlu: Silahlı adamları mı kaçabilirler?

-Tabii. Madem otuz bin peşmerge oluştu, onlara göre çok daha fazlaydı. Bu peşmergeler iki gün dayanamadı. Şimdi kesinlikle silahlı direnme yok. Bu olguları kesinlikle iyi anlamak gerekiyor. Kürtlerle ilgileniyorsunuz, bazılar vermeye çalışıyorum. Genelde yansıtılmak istenen peşmerge, gerilla filan değil. Ailesiz yirmi dört saat dayanmaz. Zaten bu milyonluk göçün altında bu var.

G. Civaoğlu: Ailesiz dediniz, bunlar ne? Bunlar ne yapar?

-Mutlaka peşinde koşmak zorunda. Neydi büyük göçün altında yatan etken? Evet, belki otuz bin silahlı peşmerge de var; fakat şehirleri boşaltma söz konusu oldu mu, silahı bırakıyor, sonuna kadar ailenin peşinde dolaşiyor.

G. Civaoğlu: Yani asker değil.

-Tabii. Profesyonel asker değil, **milis** diyebiliriz. Saddam'ın yanında milisleri vardı, bir de bunların milisleri var. Milis desek biraz tarife uyar. Milis üretime, aileye dayalı olarak yaşamak zorundadır. Bu imkân elinden gidince peşmerge de elinden gidiyor. Bunu görmüyor musunuz? Bu önemlidir. Gerilla biraz bizim yapmak istediğimiz gibidir.

G. Civaoğlu: Daha tam yapamadık diyorsunuz.

-Tabii o önemlidir. Onun ilkesini size anlatacağım. Önemli bir gelişmedir aslında, onları böyle anlatabilirim.

G. Civaoğlu: Ağırlıkları var, dediniz; ben ağırlığı hala göremiyorum. Yirmi dört saat içinde kaçacak! Milis bile olmayan grupların ne ağırlığı olacak?

-Çok istikrarsız. Yani birdenbire güç kazanabilirler, birdenbire güç kaybedebilirler. Belirttiğim gibi, '58 deneyiminde fırsat doğdu, birdenbire isyan ettiler. Çünkü aşiret doğal bir örgütlenme zaten. Biraz da silahlılar, fakat karşı taraf biraz kendini güçlendirdi mi, yirmi dört saat içinde kaçabilecek tiptedirler. 1975'te dış destek kesildi, güç aldıkları İran Şahı vardı, İran-İrak çelişkileri sona erdi, yirmi dört saat içinde yüz bin silahlı milisi, peşmergeyi dağıttı. Hatta silahlarını

bırakmayanlara küfür ediyorlardı. '88 Halepçe katliamı olayını bilelim. Saddam böyle kan emiyor, şöyle kan emiyor diyorlar. Fakat sen de dışa dayalı bir devrim yapmak istiyordun. Adam İran'la savaşıyor, sen İran tarafında yer alıyorsun. Hatta aynı ordunun içinde şehirlere kadar geldin. Saddam intikam alır ve intikam alması için sen malzeme sundun. Kendisine ne diyor: "Sekiz yıldır amansız savaş yürüttüğüm İran ordusuyla geldin, kentleri işgal ettin." Bu, Arap milliyetçiliğini besliyor. Yine birçok devrimci, bağımsızlık isteyenler şeklinde gidiyor, bunlar paralı askerdir. Bu fırsat eline verilmiş, sonuç katliama gitmiş.

G. Civaoglu: Şimdi de aynı durum...

-Demek istediğim, bizim önderlerin taktikleri halk için çok kötüdür. Yani dışa dayalı olarak İran Şahı, daha sonra İran-İrak çelişkisi, daha önce bilmem Irak'ta darbeye dayalı olarak otonomi diye tutturdukları bir şeye ulaşmak istiyorlar. Burada büyük bir mantık yetmezliği veya bakış açılarında silahla oynama, onun sonuçlarını görmeme veya bunu çok doğal gibi karşılama tehlikesi var. Kırk yıldır bu halk gerçekten bu yüzden çok büyük zarar gördü. Şimdi insanlık için bu bir trajedidir diyorsunuz, değil mi? Türkiye basını bile biraz vicdana gelmiş.

Olgulara Yaklaşımında Devleti de Oldukça Zorlayacak Yaklaşımlar Var

G. Civaoglu: Türk basınına vicdansız demeyin. Türk basını her zaman yazıyor.

-Ben ölçüleri biraz ikili olduğu için söylüyorum. Yani bu durumu görebiliyorsunuz. Ama başka görülecek durumlar da var. Daha feci trajediler de var. Buna göre...

G. Civaoglu: Vahşetlerde herkes insanlığın yanında yer alır.

-Türkiye basını hakkında kısa bir düşüncemi belirtecek olursam, çünkü düşünceyi sonuna kadar götürmezsen yanlış anlaşılabilir. Bir İsmail Beşikçi "MİTçidir" der. Bana göre Türk basınının çoğu haber kaynağı MİT, polis kaynaklıdır.

R. Öztürk: Beşikçi için MİTçi mi diyorsunuz?

- Hayır, Beşikçi "MİT" diyor. Gerçek payı olabilir, az olur çok olur. Fakat gerçekten Türk basınında bir şeyler olmaya başlıyor.

G. Civaoglu: Türk basını demeyeyim de, dünyanın birçok basınında bu tip ilişkileri olanlar olabilir. Sizin içinizde de böyle olabilir. Yani örnekler genelleme teşkil etmez. Biz kınıyoruz.

-Evet, olabilir. Basının içinde çok seslilik var. Olgulara yaklaşımda, devleti de oldukça zorlayacak yaklaşımlar var. Ben bu yönüyle biraz saygı duyuyorum. Yani öyle çok şartlanmış, dogmatik bir basın diyorlar, ki bu basın yasası ondan kaynaklanabilir. Fırsat verilirse bu basın daha da gelişebilir. Basının bazı sorunları var. Türkiye’de basın krizde de olabilir, fakat aşma imkânları mevcuttur. Sanıyorum Türkiye basını bir dönüşüm sürecindedir. Zaten bu röportajlara girişmemizin sebebi, biraz katkı sunabilmektir. Bazı tabuları birlikte yıkmak lazım. Ben buna da biraz inandığım için yöneldim. Değişim sürecinde güçlü olanlar, yine daha çok kendilerine güvenenler sonuç alabilir. Asıl çabalarımız bu bakımdan da biraz anlamlıdır. Basını gerçek problemlerle irtibatlandırmak, bu konuda cesur olmak, bence bizim de destek sunmamız gereken bir tavidir. Çünkü devlet de biraz böyle yaklaşmaya başlıyor. Siz de biraz mücadele ediyorsunuz. Bu anlamda basite almamak gerekir. Bu dönüşüm sürecinde, krizden geçerken ve biraz da dönüşüm süreciyle karşı karşıyayken, çok basit işler yapmamak gerekir. Basın bize çok ucuzca “teröristler, eşkıyalar” şu bu diyor diye işin içinden çıkmamalı ve işte basın devletin kımıldanışdır dememeliyiz. Bu diyalog bence basında başlamışsa değerli de olmalıdır, değerlidir de. İleride tarih bir şey diyecekse, “Kürt-Türk ilişkilerinde en önemli rolü oynayan basındı” demeli. Bu da herhalde küçümsenir bir olay değildir. O zaman, devlet istediği için basın devreye girdi demeyiz. Bunu iddia etmek bence biraz abartılı.

R. Öztürk: Abartılı değil, bence yanlış. Çünkü Türk devleti istediği için yazı yazan belki bir iki arkadaşımız var. Genelde bizler bu mesleğe bağımsız olarak yaklaşım gösteriyoruz.

-Ben birçok politik adama, diplomata göstermediğim ilgiyi siz gazetecilere gösteriyorum. Hele o elçiliklere hiç uğramam. Şimdiye kadar bir tanesiyle konuşmamışım. Basına yönelmemin sebebi şu: Düşünceye, dolayısıyla politikaya ortam açma imkânı var.

G. Civaoglu: Siz epey açılmaya başladınız. Kamuoyu ilişkilerine girmeye başladınız. Oraya gireceğiz.

-Dikkat edin: Devlet için politika yapmıyorum ve devletle görüşme, buluşma endişesiyle bunu yapmıyorum. Haliyle bazı köprüler kuruluyor. Halk da, devlet de en azından bunu anlar.

G. Civaoglu: Altyapıda belirli yaklaşımların sonucu olarak ilişkiler geliştiriliyor.

-Devlet de mecburdur, bunu değerlendirmek zorunda. Devlet kendini tarihten ve halktan soyut olarak hissedemez ki! Ben halkla bağlantıyı, tarihle bağlantıyı kurmuşsam, devletle de dolaylı olarak diyalog yolunu açmışım demektir.

Saddam'ın Diktatörlüğünün Altındaki Temel Neden Karşısındaki Muhalefetin Zayıflığı ve Tutarsızlığıdır

G. Civaoglu: Zaten devletle ilgili bazı fikirlerinizin olduğunu okudum, duydum. Irak Kürtleri üzerine toplu bir değerlendirme olursa...

-Tekrar yeni bir Halepçe yaşanmış. Demin onun kökenini biraz izah etmeye çalıştım. Saddam'ın zayıflığı da burada ortaya çıktı. Nasıl ki bizimkilerin milis düzeni Saddam'ı güçlendirdiyse, aslında gerilla olmadıkları halde gerillacı olarak ortaya çıkıyorlar. Milislikten öteye bir durumları yoktu. Yirmi dört saat dayanacak durumları yoktu.

G. Civaoglu: Teknolojik olarak mı?

-Tabii. Diplomasiye dayanıyorlardı. Diplomatik çıkarlar her an değişmeye müsaittir. O diplomatik ilişki bitti mi, milislik de gitti. Tabii olan halka oluyor. Hikâye budur. Şimdi Saddam buradan güç aldı demek istiyorum. Saddam'ın diktatörlüğünün altındaki temel neden, karşısındaki muhalefetin zayıflığı ve tutarsızlığıdır. Ne doğru dürüst demokrasiyi formüle edebilir, ne de niçin savaştığını formüle edebiliyor. Dışa dayanıyor, çok ucuz bir milise dayanıyor. Saddam gibi çok düşünen, çok taktik yapan, gerçek bir güce kavuşan bu adama karşı muhalefet yapamaz. Bunu iyi kavramak gerekir. Bu, ben Saddam'ın diktatörlüğünü ve merkeziyetçiliğini savunuyorum veya destekliyorum demek değildir. Hayır, bu sonuç çıkmaz. Objektif değerlendirme yapıyorum. Kürt olsun, Şia olsun, diğer demokratlar açısından olsun, muhalefetin zayıflığı ve temelsizliği Saddam'ı güçlendiren asıl kaynaktır. Saddam'ın yirmi yıllık serüveninde, muhalefetin tutarsızlığı ve zayıflığı, ciddi olmaması ve ciddi bir demokrasi savaşına girmemesinin nedeni vardır. Bu biraz Türkiye'de de vardır. Aslında Saddam'ın bir zayıflığı da burada ortaya çıktı.

G. Civaoglu: Nasıl?

-O da çok güvendiği Kürtlere çok sayıda silah verdi. Yani bir yandan onları iğdiş ediyordu, zor dönemde de öne çıkarmak zorunda kaldı. İran-Irak Savaşında da böyle yaptı, iç muhalefet ilişkisinde de böyle yaptı.

G. Civaoglu: Yani üstesinden gelinebilecek bir güç olarak görüyor.

-Körfez ilişkisinde de bunu yapmak istedi. İşte burada olay biraz onu aştı. Türkiye'ye karşı silahlandırmak istedi.

G. Civaoglu: Şimdi gerçi onların üstesinden gelebildi. Ama bu sefer karşısında büyük bir enternasyonal güç yer aldı.

-Yani onu aşılıyor. Hesabı bence klasik muhalefete göreymi. Klasik muhalefetin kendisini zorlamayacağını iyi biliyordu.

G. Civaoglu: Sizin lider psikolojisini tahlil etme gibi bir düşünce tarzınız olmalı. Yani zaman zaman onun ayakkabılarını giyip düşünmek veya bir başka liderin ayakkabılarını giyip düşünmek zorundasınız sanıyorum. Şimdi ben Kasım ayında, bu olaylar üzerine sayın Saddam'la görüştüm. Enternasyonalist ilişki ve görüşler konusunda bir buçuk saat görüştüm. Orada yüz ifadesinden, tavırlarından bir şey hissettim: Kendisini fazla soyutlayan, dünyadaki gelişmeleri gözleyememiş, dünyaya çok kapalı kalmış, dünyadaki son gelişmelerin gerisinde kalmış ve uzun süre kendini kendi gücüyle avutmuş insan psikolojisini hissettim. Ve karşısında nelerin olabileceğini, düğmeye bastığı zaman göremedi. İlk defa Kürtlere yaptığı katliamda yine olacakları görememe gibi bir psikolojik yapıya girdi. Siz hissettiniz mi bir şey?

-Saddam'ı biraz daha iyi tanıdığım kanısındayım.

G. Civaoglu: Dünyadan kendini çok soyutladığına yer veriyor musunuz?

-Buna ikinci bir yer veriyorum ve bunun da belirleyici olduğunu sanmıyorum. Onun bütün tutumlarında bir idealizm vardır ve eğer bu böyleyse, onun bütün davranışlarını açıklarım. Yoksa onun dünyadaki değişiklikleri görmemesi düşünülmez. ABD ve Sovyet zirvelerinden sonuç çıkarmaması düşünülemez. Bence tam tersine, gelişmeleri çok iyi gören birisidir.

G. Civaoglu: Gördüyse nasıl yaptı?

-Oraya geleceğim. O psikolojiyi ben de biraz yaşadığım için biliyo-

rum. Herhalde size söyleyebileceğim en iyi izlenimlerimden birisidir. Saddam yeni düzen geliştirilirken kendisinin boğulacağını iyi biliyordu. Yani Sovyet-ABD düzenlemesi nasıl Çavuşesku'yu götürdüyse, Jivkov'u götürdüyse, sıranın kendisine geldiğini fark etti. Çok isabetli bir görüş veya sezgidir. Ben bunu geçen Mart ayında bir konuşmamda şöyle belirttim.

G. Civoağlu: Kaçın Mart'ı?

-1990'ın Mart'ıydı. Sol örgütlerle görüşüyordum. Hatta bazı kişilere dedim ki, bana göre Saddam'ın gidiciliğine karar verildi. Çok güçlü bir dönemdi, aslında gücünün zirvesindeydi. Hafız Esat yaşayabilir, bana göre Hafız'ın yaşamasına onay var, Saddam'ınkinde de olay var dedim. Tabii kimse ciddiye almadı. "Saddam'ın milyonluk ordusu, füzeleri var; bir de Batı yanlısı. Esat daha fazla Batı karşıtı bir konumu yaşıyor. Bu nasıl olur?" dediler. Benim görüşümdür dedim.

G. Civoağlu: Nereden vardınız o görüşe?

-Gerçekten nereden bakılırsa bakılsın, Saddam olgusu dünyaya biraz ters düşüyor.

G. Civoağlu: Çok fazla kuvvetlendi, bölgeler dengelerini değiştirdi.

-Tabii, aşırı kuvvetlenme var. Aslında yeni düzenlemeye kafa tutacak kadar kuvveti vardır. Bu çok önemlidir ve zaten ben bunu ciddiye aldım.

G. Civoağlu: İsrail başa çıkamıyordu.

-Sadece İsrail için değil. ABD ve Sovyetler tarafından dünya çapında yeni düzenleme geliştiriliyor. Saddam buna en çok karşı koyacak belli başlı olanlardan biriydi. Aslında şu anlamda biraz yığıttır: Gücü var, silahşordur; adam Kasım'a suikastı bizzat kendisi yapıyor. Silahı biliyor, yani girişkendir. 1960'larda böyle yapıyordu. Şimdi bir milyonluk ordu eline geçmiş. O kadar teknik, füze, şu bu. Bu adam bir tabancayla bir cumhurbaşkanını, yani General Kasım'ı vuracak kadar gözü pekse, bu bir milyonluk orduyla ne yapmak istemez? Türkiye ürktü. İran'ın karşısında ne yaptı? Zaten Suriye ürktü.

G. Civoağlu: Peki, bunu gördü ne yaptı?

-Bunu gördü. Öyle ki dünya kendisine daraltılıyor, kapalı. Ve o İngiliz gazeteci İngiliz casusu diye idam edildi. Tabutu ilişkiye gönderildi. Oradan bir karşılık gelmedi. Tavır anlamında demek istedim. Aslında bu şuna tepkidir: 'Siz beni gözden çıkardınız, ben de böyle

yaparım.' Biraz da Ortadoğu'nun ruhu ve Ortadoğu yöntemidir. İntikamcı mı desem, sen bunu yaparsan, ben de bunu yaparım.

G. Civoağlu: Ajan mıydı acaba?

-Bence o mühim değildir. Aslında sembolikti, ajanlıktan ileri gelmiyordu. Zaten bazı görüşler vardı. İşte Saddam gidici olmadı. Bu, ABD'de tartışılıyordu. Saddam bunu çok iyi fark ediyordu.

R. Öztürk: Ama kimyasal silah üreten fabrikanın yerini ispatlamıştı. Fabrikanın fotoğrafını çekmişti.

-Ona fazla inanma. Saddam büyük tavizler vermesini bilen birisidir.

G. Civoağlu: Yani gözünün nuru.

-O değildir, öyle kimyasal silahların yerini gördü, tespit etti! Ben böyle bir ajanlığın olduğuna inanmam.

R. Öztürk: Ajan olarak değil, gazeteci olarak tespit ediyor.

-Hiçbir şey değil. Öyle idam verilmez. O jesttir. 'Siz beni gözden çıkardınız. Benim tavrım da kıyamet koparmak olacaktır' diyor ve en son ana kadar bunu götürüyor. Halen de o tavrı sürdürüyor. Yani psikolojik olarak da kendini savunma cesaretine sahip.

G. Civoağlu: Peki, bunu gördüğü zaman ne yaptı, niçin Körfez'e saldırdı? Bu derdi başına getirmek için mi saldırdı, ne yapmak istedi?

-Artık burada bence bir lider sınırsız atılımlara girişebilir. Kendi deneyimimi onunkiyle karşılaştırmıyorum. Onun deneyimi, dünyanın eliyle süper güç değildir. Sovyetlerden, Batı'dan aldığı silahlarla büyüdü.

G. Civoağlu: Tanışır mısınız kendisiyle?

-Hayır.

G. Civoağlu: Saddam'la hiç ahbablığınız yok mu?

-Yok. Fakat şunu iyi biliyorum: Bir sistem bir kişiliği ezmeye çalışırsa böyle olur. Hani Özal psikolojisinden de bahsettiniz. Sıkıştırıldı aslında, alışamadık diye köşke, sıkıştırma altına alındı. Özal'ın politikacılığı bundan sonra gelişmeye başlıyor. Bir de işin içinde hakaret var, biraz çekememe var. Bence böyle anlamsız ve biraz da gelenekleri kullanarak işte ailesinin üzerine seviyesiz gitme var. Saddam'ın yiğitlenmesi bu noktada başladı. Biraz da Ortadoğu karakterine benzediği için, "Sen üzerime gelersen, ben de başkanlık sistemini değiştiririm" diyor. İşte cesareti varsa, biraz Ortadoğululuğu varsa böyle yapar. Temel nedeni budur. Sen birisinin üzerine böyle pervasız gi-

dersen, o da kendisini savunmak zorunda kalır. Hele bir cumhurbaşkanıysa, kesinlikle tavırlarını sivriltecek. Saddam'da bu biraz daha aşırı yaşanıyor. Gerek içteki muhalefet, gerek dıştaki süreç onu zorladı ve şimdi çılgınca her şeyi yapıyor. Kuveyt işgali de bununla izah edilebilir.

G. Civaoğlu: Ama çılgınlık yapmadı, durdu.

-Bu mantığın doğal bir sonucudur.

G. Civaoğlu: Körfez'de herkes çılgınlık yapacağını bekliyordu, yapmadı.

-Bu mantığın doğal bir gereğidir. Biraz yaşamak isteyecektir.

G. Civaoğlu: Hiçbir şey yapamaz.

-Bu mantıkta intihar yoktur.

G. Civaoğlu: İntihar!

-Çoğunluğu "intihar edebilir" diyordu. Ama bence bu mantıkta intihar yoktur. Bu mantıkta sonuna kadar savunma da vardır.

G. Civaoğlu: Kendisi gözden çıkarıldığı anda bunu anladı diyorsunuz. Buraya kadar anladım. Yani dünyanın farkındaydı. Anladıktan sonra niçin saldırdı? Bunun cevabını bulamadım.

-Bir tavır koyuştur. Bir yitilenmedir. Bu yaşam nasıl müdafaa edilir?

G. Civaoğlu: Yani psikolojisidir diyorsunuz, mantık değildir.

-Büyük oranda bununla izah edilebilir. Kesinlikle Saddam'ın kişiliğiyle bağlantılı bir olaydır. Ne Irak'ın iç dengeleridir, ne de uluslararası gelişmeleri büyük görmedir. Bunun hepsini gören ve gücünü de konuşturan birisidir. Böyle bir adamdır bu adam.

G. Civaoğlu: Peki, bu son duruma düşmesi...

-İşte diyorsunuz ki, asla! Yani normal diplomasiye göre, çağdaş siyasi değerlendirmelere göre hepsi doğru. Saddam'ın bir özelliğinden önemle bahsedilecekse, bence çağımızda en belirgin özelliğidir, en çok gözü kara, en çok dikkate değer olay bu özelliktir.

G. Civaoğlu: Ama şimdi bu özellikse, bir tek şahsi psikolojisi uğruna on binlerce vatan evladını öldürdü.

-Sadece şahsi değil.

G. Civaoğlu: Ülkesinin ekonomisini mahvetti, ülkesini işgal altına aldı; şimdi kendisi için gurur yitireceği bir anlaşma imzalamak zorunda kalacak.

-O, yenildiğini sanmaz. Bununla kırıldığını sanmaz. Daha da kahramanlaşmış durumdadır.

G. Cívaođlu: O imza?

-Kahramanlığın gereklerindedir. Büyük komployu boşa çıkarma sürecindedir. İnanır mısın, değerlendirme aynen böyle. Büyük komployu boşa çıkarmak için daha fazla imza da atabilir. Şimdi biraz gerçekleri görelim. Bence siz normal siyasi ölçülere göre değer yargılarını geliştiriyorsunuz. İşte bunun için dedim ya, biraz Ortadoğu tarihini, Arap milliyetçiliğinin özelliğini anlamak gerekir. Bir de gerçekten Özal'ın da öyle birçok hareketi çılgın görülüyor. Bu önemli bir husustur.

G. Cívaođlu: Ama ülke kaybetmiyor.

-O mühim değildir.

G. Cívaođlu: Fakat bu ölçüsünü kaybediyor.

-O önemli değildir. Özal'ı zorlarsanız, Özal da o noktaya gidebilir. Eğer biraz önderlik nitelikleri varsa, ki bahsettiğiniz hususlar bana biraz onu anımsatıyor, dünya onu zorlar.

G. Cívaođlu: Hangisini?

-Özal'ı zorlar. Çünkü hep "Ordu nefes aldırıyor, muhalefet nefes aldırıyor" diyor. Yani adam şimdi bir kurum içinde ve bazı özellikleri var, ki cesurdur, bir kukla memur değildir diyorsunuz.

G. Cívaođlu: Hayır değildir.

-Şimdi bunlar önemli. Eğer doğruysa, Özal kendisine bu kadar şey hatırlattırmaz.

G. Cívaođlu: Benimki kişisel değerlendirmelerimdir.

-Benimki de kişisel değerlendirmeler. Söyleyeyim: PKK adına değil, benim, Apo arkadaşın değerlendirmeleri. Bir değerlendirme yapıyorum, bir parti görüşünü açıklamıyorum. Böyle bir önderlik, bu veriler doğruysa, bir şeyler yapmak zorundadır. Anayasayı aşmış, bilmem başkanlık kurumuna yaklaştırmış. Daha da ilerletebilir. Eğer çok basit birisiyse, olduğu gibi boyun eğer. Kürt meselesine yönelişinde ayrı bir sorun varsa sorarsın. Bu tutumla biraz bağlantılıdır. Devletini mi zorlar, kendisini mi zorlar, önemli değil. Bu adam politika yapmak zorundadır. Yani o köşke oturmuşsa, eğer kişiliği varsa bir şeyler yapmak zorundadır. Eğer TC'nin tarihinde bir orijinalitesi varsa, Özal'ın diğerleri gibi olmayan özellikleri varsa, tam da bu izah çerçevesindedir.

G. Civaoglu: Sizce izah ettikleriniz var mı?

-Ben bu konuya şimdi girmeyeyim, sadece anımsattım. Saddam'ın durumunu sonuçlandırmaya çalışayım. Saddam'ı biraz böyle tanımak gerekiyor. Araplar içinde de kimse gerçekten yaşabileceğini sanmıyordu, dünyada zaten böyleydi. Doğulular ve Batılılar da anlaşıyordu. Fakat halen yaşıyor. Ben daha savaş çıkmadan önce, kara ve hava savaşı çıkmadan önce bir değerlendirmede daha buldum. Iraklı muhalefet güçlerine, "Saddam meselesine böyle yaklaşmayın; işte bir uçak kalkarsa, bir kara ordusu yönelirse gider ve basite almayın" dedim. Bu, ben biliyordum demek değil. Çoğunu oyun sanıyordum. Bu, Saddam'ı destekliyorum anlamına gelmesin.

G. Civaoglu: Var mı Saddam'ı destekleme gibi bir durum?

-Hayır. Sorun o değildir, sorun bir olguyu doğru ele almaktır.

G. Civaoglu: Ama destekliyor musunuz?

-Destekleme gibi bir durumum yoktur. Ama öyle diğerlerinin yarattığı gibi...

G. Civaoglu: Karşı da değilsiniz.

-Öyle bir sorunum yoktur. Benim ne Saddam'ın yanında olmam söz konusu, ne de sanıldığı gibi askerlerimiz karşı karşıyadır. Yani yan yana olma gibi bir durumumuz da yoktur. Düşünce düzeyinde eleştiriyorum. Son bir olgudan bahsediyorum. Trajik sonuçlar ortaya çıkıyor, bunları biraz da değerlendirmek lazım. Üç milyon Kürt şimdi dağdadır, belki de bu soğuk havada günde bin tane ölü veriyorlar. Bu durumun ortaya çıkması, biraz temel değerlendirme hatalarına dayanıyor. Ben durumları böyle görmeyin dedim. Eğer bu düşünce doğru değilse ne yapılırdı, biliyor musunuz? Bana göre bir sonuç çıkaramazlardı. En azından Kürtler için sonuç, böyle anlamsız bir kalkışma olmazdı. Fakat kesin eskisi gibi yaşama da olmazdı.

G. Civaoglu: Düşünceli bir strateji çizgisi. Haklısınız.

-Daha uzun vadeli ve Saddam karşısında gerçekten hem demokrasiyi kurtaran, hem de gerçekten onu oldukça dizginleyen ve böylelikle savaş sonrasının yıkımını bu halkların başına getirmeyen bir sonuca ulaşılabilirdi. Değerlendirmemde bu temkinlilik kesinlikle vardı. Ben diğerlerine de anlattım.

G. Civaoglu: Sizin tutumunuz nedir bu olayda?

-Bizim tutumumuz çok açıktı, dengeliydi.

G. Civaoglu: Şu anda?

-Dengeliydi, Şimdi de yle.

Politika ok Sınırlı Fırsatlardan Sonuca Gitme Sanatıdır

G. Cıvaoğlu: Yani nedir? Bir fotoğrafını çizerseniz, PKK nedir?

-Bizim politikamızı anlamak biraz zor.

G. Cıvaoğlu: Biraz anlatırsanız.

-Benim tutumum dengelidir.

G. Cıvaođlu: Bazen olayların çok sűratlı geliŐmesi, zaman zaman tereddűtleri, ne yapacađını bilemez durumları yaratıyor.

-Yok, zorlamaz. Hep olumlu sonuç çıkarma özelliğim var.

G. Cıvaoğlu: Olumsuzluklar karşısında?

-Kesinlikle, yűzde doksan dokuz aleyhime bitecek bir geliŐmenin içinde yűzde bir olumlu yan varsa onu tutarım, geliŐtiririm ve sonuç da alıyorum. Bu olayda da böyleydi. Körfez krizinin sonuçlarının bizim için bir gűlenme nedeni olabileceđini açıkladım. Bizim arkadaŐlarımızın çođu bile, Kűrdistan yakılıp yıkılacak, bilmem Kűrtler iki ateŐ arasında Őöyle mahvolacaklar derken, ben gűlűp geçiyordum ve oŐkuluydum. Körfez savaŐı sonrası önemli bir tarihi durum yaŐandı. Yani bunu sadece Kűrt milliyetçiliđi veya Kűrt kuyrukçuluđu için söylemiyorum. nemli sonuçlar çıkar. Demokrasi için de böyledir. Klasik politika yűrűmez ve bu, Ortadođu için çok önemlidir. İŐte zal'ın veya o baŐkalarının Irak'ın űzerine nasıl gittiđi çok eleŐtiriliyordu. Bence daha fazla bulaŐmalıydı.

G. Cıvaoğlu: Yani ne yapmalıydı?

-Daha çok ynelmeliydi. Irak'ın içiŐleri deniliyor, daha fazla ilgilenmeliydi. Ortadođu'nun içiŐleri deniliyor, daha fazla ilgilenmeliydi. Gerçekten Tűrkiye ađırlıđını koymalı ve Tűrkiye'nin de yaŐama Őansı biraz buradadır. O diđerleri, yetmiŐ yıllık, bu eski otuz yıllık diktatör-lűkler var ya, onlar gibi dűŐnűyorlar. Böyle dűŐnmekle de ne űre-time, ne ekonomiye, ne siyasete, ne de orduya katkısı olur.

G. Cıvaoğlu: Daha fazla ağırlık koyarak ne yapabilir?

-Bence adamı siz çok aŐırı grűyorsunuz. Bana göre çok zayıf.

G. Cıvaoğlu: İsterseniz oraya girmeden önce PKK'nin konumunu söyleyelim.

-Őimdi biz bűtűn bu geliŐmelerin hem çok içindeyiz, hem de çok dıŐındayız. Aslında bizim silahlı birliklerimiz bűtűn bu yıđınların içindedir.

G. Civaoglu: Nerededir dediniz?

-Bu göç dalgasının içindedir. Fakat gerçekten çok çok dışındayız.

G. Civaoglu: İçindeyiz de, dışındayız da demekle kastınız nedir?

-İçinden kastımız, sonuçlarıyla ilgiliyiz. Sonuçlarından daha şimdiden çok yararlandık. Sanırım Türkiye’de bir tugay komutanı mı “PKK silah almaya başladı” diyordu. Benim bahsettiğim general, on yıllık silah ihtiyacımızı karşıladığımızı mı söylemiş? Ellerinde bir şey kalmadı. Acaba elimize ne kadar geçiyor, henüz hesaplayamadım.

G. Civaoglu: Burada ayaklanma başladığında şehirler bir müddet Kürtlerin eline geçti. Orada bırakılan cephanenin büyük bir bölümü hem onların eline hem de sizin elinize geçti. Sanıyorum bahsedilen de oydu. Hatta siz topları bile götürdünüz. Uçaksavarları, MG-3’leri aldınız. Bunlar ne kadardır?

-Öyle düşünceler de var. Irak’tan mı aldık, bu kaçanlardan mı aldık, bilemiyorum. Mühim olan savaşın sonuçlarıyla ilgiliyiz, bu göçün sonuçlarıyla ilgiliyiz. Muhalefetle de, Saddam’ın milis ilişkileriyle de dirsek temaslarımız oldu. Görüşmelerimiz oldu.

G. Civaoglu: Onların ölçüsü nedir?

-Aslında bunun ciddi bir ilişki olmadığını söyleyeyim. Irak Kürdistanı Cephesi’yle çok kapsamlı toplantılar da yaptık. Giderken kendilerine dayanın dedik, hayırlı işler başarmalarını diledik. Fakat kendileri politik oluşum bakımından çok farklıdılar.

G. Civaoglu: Siz daha çok kuvvetlendiğiniz kanısındasınız, değil mi?

-Artık bunu size bırakıyorum.

G. Civaoglu: Sizin kararınız nedir?

-Sonuçları gözetmeye çalışıyorum. Bizim rejime karşı, yani Irak’a karşı konumumuz farklıdır. Bu da şundan kaynaklanıyor: Bize göre gelişme öyle basit taktik yaklaşım değil de, olayları iyi değerlendirme, doğru değerlendirme, onun sonuçlarıyla ilgilenmekten kaynaklanmaktadır. Biz böyle bir Kürt devriminin geliştirilmesi üzerinde duruyoruz. Türkiye’de, Türkiye’deki Kürtler ayağa kalktılar, devrim, otonomi, işte şu bu dediler. Bazı çevreler de hemen hazırlık yapmaya başladılar.

G. Civaoglu: Hangi çevreler?

-Daha çok politikayı otonomiciler gibi yapmak isteyenler. Avrupa'daki Kürt solu, Kemal Burkay, Tevger gibi reformistler canlandırıldı; "otonomiye dayanırız, şöyle geliştirebiliriz" dediler.

G. Civaoglu: Yani ilginiz, sadece Türkiye sınırına gelenlerden aldığınız silahlarla mı ilgilidir? Yoksa hareketin diğer aşamaları, bir diyalog halinde, bir noktada birleşiyor musunuz? Ayrıca o kadar silahı nasıl ele geçirdiniz?

-Ortada bırakılmıştı, aldık. Sadece Türkiye sınırına gelenlerden değil, çok kapsamlı el koymuş durumdayız. Siyasi olarak el koymuş durumdayız. Diyaloglar var. Türk muhalefetine yönelik eleştiriler var. Saddam'a ilişkin de değerlendirmeler var. Saddam hala bir olay, Kürtlerde çok büyük bir olay. Bence şimdiki konular her zamankinden daha çok karmaşık, Kürt sorunu daha karmaşık hale geldi; Saddam'ın sorunları başka hale geldi.

G. Civaoglu: Benim gördüğüm kadarıyla siz değerlendirmek için sorunların durmasını bekliyorsunuz.

-Sadece o da değil, harıl harıl çalışıyoruz. Sanırım politikamız anlamlıdır. PKK perspektifleri, PKK ölçüleri, PKK kişilikleri, mantık yapısı biraz daha fazla iş yapacağını gösteriyor. Çevreleri meselelere daha genişliğine bulaştırmış oluyoruz.

G. Civaoglu: Sizin önceden yaptığınız bazı röportajları okudum. Burada "Biz Türkiye'den illa ayrılacağız gibi bir yaklaşım içinde değiliz, hatta onlar bıraksa da. Aslında büyük bir tecrübemiz var" biçiminde yaklaşımlar Perinçek ile yaptığınız röportajda var. Ben çok mantıkça düşünüyorum: Acaba "Bize Irak yeterli" mi diyorsunuz? Bir tip özel ilişkiye mi geçmek istiyorsunuz?

-Bu gelişmelerin sonucu önemlidir. Tabii sorunlar durulmalı veya gelişmeler süratlidir. Kürt meselesi enternasyonalize olmuştur. Turgut Bey de bir adım atmıştır. Bizim de bu işin içinde olduğumuzu, ama çok farklı düzeyde içinde olduğumuzu belirttik.

G. Civaoglu: Turgut Beyin tutumunu nasıl gördünüz?

-Diğerlerine göre daha iş yapacak bir tutum. Aleyhimizde de olabilir, lehimizde de olabilir. Yapılması gereken işler var. Diğerleri ke-tum.

G. Civaoglu: Diğerlerinden kastettiğiniz kim?

-Muhalefet, geleneksel ve resmi politika ketum, bir şey üretiliyor. Bu adamlar başta olsalardı, Türkiye'ye fazla yol aldıracaklarına inanmıyorum.

G. Civaoglu: Turgut Beyin iyi şeyler yaptığını mı söylüyorsunuz?

-İyi kötü bizimle savaşıyor. Bütün bunları söylerken, Turgut Beyin bizimle savaş yürüttüğünü biliyorsunuz. Savaşın ekonomik ve siyasi cephesini götürdüğünü de biliyorsunuz. Fakat buna rağmen diğerlerine göre bir tavrın sahibidir. Diğerleri tavırsızlar, ketumlar.

G. Civaoglu: Özal, ABD'ye gitmeden önce Kürt konusunu açık bir biçimde gündeme getirdi ve Türkiye'de bir heyecan yarattı. ABD'de Bush görüşmesinden sonra bir dönüş yaptı. Örneğin ABD'ye gitmeden önce Kürtçe serbest bırakılacaktı diye kamuoyunda işlendi. Siz de biliyorsunuz, bu Milli Güvenlik Kurulu'ndan geçmedi ve şu anda serbest değil. Hatta Amerika öncesi geniş kapsamlı bir af denildi. Hatta PKK'nin içinde bulunabileceği halka lanse edildi. Bu tamamen onun dışında kaldı.

- Ben ona özel bir cevap vereceğim.

G. Civaoglu: Yani Özal'ın bu çıkışları samimi midir, yoksa nasıl görüyorsunuz?

-Dolayısıyla Güney'de son olup bitenler çok önemlidir. Birçok şeyi altüst edecek gelişmelerdir. Bizim için aleyhimizde ve lehimizde gelişen durumlar vardır. Fakat unutmamak gerekir ki, politika çok sınırlı fırsatlardan sonuçlara gitme sanatıdır. Bu konuda başarılı olacağımıza inanıyorum. Gerçekten klasik muhalefet kaybetti. Siz de büyük oranda gördünüz. Kendilerini yenileyebilirler mi? Üçüncü kaybediştir, bunun üzerine basa basa söyleyeyim; 1975'te, '88'de ve '91'de. Bu kadar şey olduktan sonra, bu eski önderlik, eski ilişki tarzı, eski diplomatlığın fazla etkili olacağını sanmıyorum. Belki kukla olabilir, kordon oluşturulursa korucuları olabilir. Daha geliştirilmiş koruculuğa soyunabilirler. Kürt halkı bunu kabul etmez.

G. Civaoglu: Ama Turgut Özal daha çok bir şeyler üreten bir adamdır.

-Umarım. Eğer Kürtleri, Güney Kürtlerini bir korucu haline getirmek istiyorsa, bu büyük bir yanlış olacaktır. Güney Kürtlerini eğer bir korucu kalkanı içine, yani güvenlik kuşağı diye değerlendirdiğimiz alanda bir korucu kalkanı olarak kullanırsa kötü olacak.

G. Civaoglu: Kimi kimden koruyacak?

-Kürt halkını, ihtilale kalkan bir halkı, korucuların koruması altına alırsa, örneğin Barzaniler, bu ne anlama gelir? Koruculuğun Güney'e de taşırılmasıdır.

G. Civaoglu: Hayır, koruculuktan bahsedilmiyor. Birleşmiş Milletlerin askerlerinden bahsediliyor.

-Sonuçta oraya getirebilir. İngiltere "sivillerden olmalı" diyor. Siviller olursa, geleneksel işbirlikçi öğelerin korunmasını sağlayacaklar. Bu da o Batusta örneğine benzer. En gerici aşiret önderleriyle bir amaç yaratma, çelişkileri daha da derinleştirir. İyi yapayım derken, birçok şeyi daha da alevlendirir. Bunlar hep böyle oldu demiyorum. Ama bütün bunlar çağrışım yapıyor. Bir adımdır atılmıştır, değerlendirilmeye çalışacağız.

G. Civaoglu: Lehinize de olsa, aleyhinize de olsa bir adımdır, değerlendirileceksiniz.

-Tabii. Fakat politikalarımızın daha fazla sonuç alacağına inanıyorum.

G. Civaoglu: İşte bu politikalar nelerdir, şimdi ona gelebilir misiniz?

-Sizin sorularınız sanırım bundan sonra Türkiye üzerine olacak.

G. Civaoglu: Artık PKK, Türkiye, Türkiye'de yaşayan yurttaşların daha dostça, daha kardeşçe, sevecenlik içinde beraber olma soruları...

-Bütün bu son gelişmelerin altında bizim tutumumuz rol oynuyor. Güney'i de etkilemiş durumdayız. Özal'ın bütün politik adımlarının altında, biraz en azından bizden duyduğu endişe vardır. Bu konuda bu adam politika oluştururken, beyinlere bir PKK olayı çivi gibi çakılmıştır. Ondan etkilenir, etkilenmesi doğaldır da. Kürtlerin meselesini Milli Güvenlik Kurulu'na getirmiyor. Şüphesiz şimdi politika oluştururken, PKK'yi tecrit etmeye çalışıyor. Burada söyleyeyim: En son o terör yasasına, tecil yasasına herkes şaşıyor. Önce PKK vardı, şimdi PKK yok.

G. Civaoglu: Nasıl izah ediyorsunuz?

-Anlamalı, bilmem 'Herkes'e af var, Apo mutlaka cezalandırılmalı' diye bir başbakan demeci var.

G. Civaoglu: Ama aynı başbakan, "Apo affedilir, gelir" diyordu.

-Çelişkiler var ortada.

G. Civaoglu: Bu çelişkiler nedir?

-Mesele benim adım değil. Mesele bunları ilgilendirmiyor. Bizim öyle bir sorunumuz da yoktur. Meseleyi ağızlarına alıyorlar, ele alırken PKK olayını düşünüyorlar. İşte mahkûm edelim, affedelim veya bence ortada bir savaş var. Bu savaşı bundan sonra nasıl götürelim? Bize göre özel savaştır. Daha ne kadar tırmandıracaklar? Bana göre özel savaş belli bir sınıra getirilip dayandırıldı.

G. Cıvaoğlu: Özel savaştan kastettiğiniz nedir?

-Olağanüstü Hal yönetimi. Daha önce gelen sıkıyönetimdi. Bu biraz daha geliştirilmek isteniyor. Özel durum, olağanüstü durum, özel timler, basına da yansıyan bildiğiniz gelişmeler. Bunlar özel savaştır. NATO bünyesinde de kontrgerilla kurulmuş; bu Türkiye’de biraz daha geliştirilmiş ve bize de tamı tamına uygulanıyor. Bence bu politikaya fazla güvenilmez. Bu politikada sizi güçlendiren ordunun bu dönüşümü, özel kurmayın geliştirilmesidir.

G. Cıvaoğlu: Sizin de kanaatiniz bu mudur?

-Ben bilerek de şöyle bir değerlendirme yapıyorum: Ben görmedim, maşallah anlatıyorlar; bu timleri sokağa bırakıyorlarmış; başları, yüzleri, görünüşleri acayip, boyunları çırılçıplak, Rambo gibi tipler. Şimdi bu Ramboları Kürtlerin içine salmak demek, bizim için müthiş bir propaganda fırsatı yaratmak demektir. Bu Rambolar PKK’ye karşı savaşıyorlar. Şimdi doğal olarak bizim mücadelemiz efsane gibi olur. Komando olumsuzluk için ne lazımsa, kendi kendilerine yakıştırmış; insani bir çehreleri yoktur. Bir de şehirlerin ortalarına salıyorlar. Şimdi bu mantık kimin mantığıdır?

G. Cıvaoğlu: Anlamadım.

-Sanırım bu son serhildanlarda bu timlerin epey marifetleri vardır.

R. Öztürk: Son başkaldırıda mı?

-Cizre, İdil, Şırnak, Nusaybin vs. Herhalde bunların bu portrelerinin çok büyük faydası var.

R. Öztürk: Yani antipati yaratıyor.

-Müthiş. Sanıyorum öyledir de. Biz propagandayla bu kadar halkı kazanamazdık. Bunu biraz görüyor, biraz dolaşmış herhalde. Bizim için sorun da değil. Belki korku 1920’lerde, ’40’larda bir sonuç alabilirdi. Ama şimdi dünya hızla dönüşüyor.

Ordu Toplumun Bünyesi Üzerinde Aşırı Bir Ağırlıktır

G. Civoğlu: Bu korkudan söz açılmışken, siz de korku metodu-
nu kullandınız mı? Sizin için de böyle yaygaralar yayıldı.

-Ben onu politikada ciddi bir araç olarak görmüyorum.

G. Civoğlu: Ama kullandınız, değil mi? Bu propagandayı yaptığınız söylendi.

-Hoşuma gitmez, istemediğim bir konudur.

G. Civoğlu: Çünkü bazı katliamlar oldu.

-Onlar kesin benim tasvip ettiğim yöntemler değildi. İlk duyduğumda acı duydum. Bizden olamaz dedim. 1984'te dokuz kişilik aile olayı bir köyde olmuştu. Bunu yapanlara karşıyım.

G. Civoğlu: Art arda birtakım olaylar oldu. İkiyaka olayı oldu.

-Bunu yapan adamların bir kısmı bizim tarafımızdan cezalandırıldı. Bazıları da kaçtı. Bu olayları yapanlardan hesap soruldu.

R. Öztürk: Sizin içinizde yapan adamlar mıydı bunlar, PKK mensubu olanlar mıydı?

-PKK adına yapıyorlardı, ama PKKli değillerdi. PKKli olmak, insan hayatına böyle yaklaşma imkânı vermez.

G. Civoğlu: Örgüt içinde, örgüt ilkelerine ters düşen adamlar mıydı? Bu olabilir mi?

-Var böyleleri. Olur mu? Bizim örgütte kesinlikle tasfiyeciler var. Ben size bazı endişelerimi belirteceğim ve hükümetin bazı oyunlarını da anlatacağım.

G. Civoğlu: Çoğunu anladım. Peki, bunlar PKKli miydiler?

-Söyleyin, PKK içine sızmaların olması düşünülemez mi? Kürt hareketi içine sızma olduğu düşünülemez mi? Örneğin Türkiye'de görüşmeye giden Muhsin Dizayi'den bahsettiniz. Edindiğim izlenimlere göre bunlar görüşmede söylenmiş: "Otuz yıllık dostlarımızdır", yani adamlarımızdır.

G. Civoğlu: Kim demiş?

-Türk yetkilileri.

G. Civoğlu: "Bunlar eskiden dostlarımızdı" diye Cumhurbaşkanı'nın söylemi var.

-Hayır, görüşmeler var.

G. Civoğlu: Kimler?

-Talabani ile gelenler.

G. Civoğlu: Özellikle Barzani demiş.

-Hayır, Mesut Barzani Washington Post'a demeç vermiş. "Türkiye ile 1962 yıllarından beri dostuz ve çok büyük hizmetlerimiz vardır" diyor. Yani Kürt hareketlerinin içinde geleneksel olarak adamları var.

G. Cívaođlu: Devletin veya başka birinin olsun.

-Partimizin içine de böyle bir yansımanın olmaması düşünülemez. Hepsini tespit mi edeyim? Hayır. Bazı ajanlar buraya kadar geldi, hem de komplo için askerler geldi. Söyleyeyim; beş, on asker geldi.

G. Cívaođlu: Nasıl askerler?

-Türk ordusu hudutta görevlendirmiş, eğitmiş biraz. Hudut taburları var, orda görevliler.

R. Öztürk: Kürtçe biliyorlar.

-Bazıları Ağrılı, Karslı Kürt'tür; biraz da geri, aldatılabilecek özellikleri olanları yollamış buraya. Nasıl gideceksiniz, nasıl kampta iş yapacaksınız diye eğitilmişler.

G. Cívaođlu: Militan olarak mı?

-Evet, militan olarak. "Gidin PKK'ye; sizi gördüler mi, sizi görme-ye geldik dersiniz." Böyle adamlar iş yapmaya geldi.

G. Cívaođlu: Sonra yakaladınız mı?

-Bazılarını yakaladık ve sorguladık. Aynı şeyi itiraf ettiler. Sızma- lar gerçektir. Gerçekten önemli bir bölümünü serbest bıraktık. Özel-likle aldatılmış halk çocuklarını geri bıraktık. Türkiye kanunlarına göre olsaydı on yıl ceza verilirdi. Ama biz onu yapmadık.

R. Öztürk: Daha elinizde olan var mı?

-Yok, böyle bırakmalarımız oldu. O eski cezalandırma politikası, bizim politikamız değildir. İşte bahsettiğim çocuk, köylü vurma, yani yapılmaması gereken birçok olay vardı. Onlar biraz aşırı davrandı. Biz onun önüne geçtik. IV. Kongre bu konuda karar aldı.

G. Cívaođlu: Kaç tarihinde?

-26-31 Aralık 1990 tarihlerinde tam anlamıyla mahkûm edildi.

G. Cívaođlu: Siz şahsen bu tür katliamlara karşısınız.

-Tabii, biz PKKliler baştan beri karşıydık.

G. Cívaođlu: Siz kişi olarak hiç adam öldürdünüz mü?

-Hayır.

G. Cívaođlu: Silah kullanmayı sever misiniz?

-Asla kullanmak istemem.

G. Cívaođlu: Biraz evvel kardeşinizle konuştum, dñn gece ve sabah konuştum; "Kendisi de silah kullanmayı pek sevmez, hoşlanmaz" dedi. Doğru mu?

-İlgim zayıftır. Bu, politikada askerleşemez anlamına gelmez. Biliyorsunuz, politikada en büyük askerileşme benim sorumluluğum altında oldu. Fakat gerçekten kişi olarak sevmiyorum.

G. Cívaođlu: şahsen hiç silah kullanmadınız mı?

-O söyleniyor, işte şöyle kalaşnikof aldı, taradı. Alakası yok, kesinlikle olmamiştır.

G. Cívaođlu: Tempo Dergisi'nde silahlı fotoğrafınız çıktı.

-O, illa silahlı bir fotoğraf çekin diye rica üzerine oldu. Kendilerini kırmadım. Benim bir huyum var, gelen misafirlerimi kırmam. Israrla oldu, bazı arkadaşlar yapmayalım dedi. Fakat bir işteği kırmadım.

G. Cívaođlu: Normalde sizin kullanmadığınız bir şey.

-Politikada şiddeti en iyi anlayanlardan birisiyim. Belki "Özal, generallere yardımcılık yapıyor" diyorsunuz. Yazınızı okudum, savaş anılarını okudum.

G. Cívaođlu: Özal'ın öyle dediğini bilmiyordum. O konular askeri akademilerde hazırlanıyor, sualler bile hazırlanıyor.

-şimdi politika ve askerlik bağlantısını sanıyorum Türkiye ölçülerinde biraz becereceğim kanısındayım. Politika ve ordu bağlantısını Türkiye'deki değme politikacıardan daha fazla çözümlediğime inanıyorum. Sanırım Özal da biraz bunu anlamaya çalışıyor. Bu bir ilerlemedir. Bir Türkiyeli politikacı, gerçekten adı politikacıdır. Size açıkça söyleyeyim: Ordu politika olayını bilmiyor. Politika yapıp yapmadıklarını bilmiyorlar. Özal biraz taktiklidir. Yani hafif pratikleri vardır.

G. Cívaođlu: Özal'ı sıra dışı bir politikacı olarak mı görüyorsunuz?

-Sıra dışılıktan da öteye, biraz Türkiye'de politika yapmanın yollarını kavramış. Güçlü politikacılarınız yok, olsaydı bu meseleler bu hale gelmezdi. Size belirteyim ki, politikanın işlevi öldürölmüş. Ordunun politika üzerindeki hakimiyeti dizginsiz diyeceksiniz. Ama kaç politikacı çıktı da buna karşı direndi?

G. Cívaođlu: Bütün geçmiş yılların psikolojisi tam olarak atılmış değil. Ama büyük çapta sivilleşme başlamıştır. Sürekli mesafeler alınmıştır.

-Kendi başına ordunun sivilleşeceğine inanıyorsanız, aldanıyorsunuz.

G. Civoğlu: Kendi başına değil, bu konuda bazı çalışmalar var. Rejimin sivilleşmesi var.

-Size bir şey söyleyeyim, Türk aydınları için söylüyorum. Sizin temel probleminiz ordunuzdur. "Ordu millettir, yaşasın ordumuz, yaşasın generallerimiz." Bundan sonra bu edebiyatla bu sağlanamaz. Orduya karşı savaştığımız için söylüyorum. Ordu gerçekten toplumun bünyesi üzerinde çok aşırı bir ağırlıktır. Ordunun azaltılmasından da bahsediliyor.

G. Civoğlu: Elbette, insanların kendi ordularını sevmeleri, saymaları ve ona ilgi göstermeleri gerekir.

-O ayrıdır, ben ona da bir şey demiyorum.

G. Civoğlu: Her şeyi demokrasi içinde görmemiz gerekir.

-Ben ona da bir şey demiyorum. Benim sorunum o değildir. Benim sorunum, ordu gerçekten Türk milletini de zor duruma sokacak. Hatta kendisinin de bıktığı bir ordu ağırlıklı durumdadır.

G. Civoğlu: Şimdi biraz normale iniyor.

-İnmiyor, çok geç ve çok geride, reformist diyebileceğimiz bir tarzda çok ağır davranılıyor. Sosyalist ülkelerde bürokrasinin engel durumu var ve bu gerçekten problemlerin temel kaynağıdır, Türkiye'de ordu yüz kat daha fazla problemlerin kaynağında yer alıyor, farkında değilsiniz. Bu durumdan şu anki generaller mi sorumlu, ordu subayları mı sorumlu? Değil. Bu bir gelenektir. Siz bu geleneğinizin üzerine cesur yürümemekle çok şey kaybediyorsunuz.

G. Civoğlu: Size bir örnek vereyim: 1960, '71, '80 darbelerinden sonra, 1990 yılında Genelkurmay Başkanı bir politika konuşmazlığı, herhangi bir dayatmada bulunmaksızın istifasını veriyor. Bence bu, Türkiye'deki demokratikleşmenin bir görüntüsüdür. Önemli bir işarettir, simgedir.

-Anlıyorum, önemli de değil. Türkiye gerçeği üzerine sizden daha çok bilgim var. Türkiye'deki politikaya karşı Demirel çok sızıntılıdır. Politikacı politika yapamıyor. Bu bir gerçeği ifade ediyor, ama siz anlamıyorsunuz. Kendisi bile fark ediyor. Türkiye'de politikacılar çıkmadı. Türkiye'deki meseleler politik halledilmedi. Bunun için de temel şart, ikide bir sıkıştı mı şapkayı alıp kaçmak veya ille de orduyu tanımak oluyor. En zor dönemde bile politikacı, işte İngiltere'deki

politikacı, sonuna kadar politikacıdır. Bu gerçekler Türkiye'deki bütün bu sorunlar için olmalı ki, politik yetenek taarruz etsin, gerçekten sürüklesin. Ben ne istediğimi sana söyleyeyim: Çok iyi bilirim ki, siviller bir iş yapmaz, "Biz işlerimizi er veya geç orduyla hallederiz" der. Çünkü ordunun okey demediği hiçbir şey geçerli değildir. Bu anlayış yerleşmiştir. Siz belli değişimler olmuş diyorsunuz, ama gelenek bir kere yerleşmiş işte. Türk kültürü içinde bu vardır.

G. Civoğlu: Efendim, bütün dünyada ve bütün Türkiye'de olduğu gibi kavramda değer yargıları son derece süratli geliyor. Ben aşağı yukarı iki defa dışarı çıkmışım. İnanılmaz değişimler vardır. Bir buçuk aydan bu yana Sovyetler Birliği'nde önemli değişiklikler olduğu için oraya gideceğim. Türkiye dünyadaki baş döndürücü değişim sürecinden geri kalamaz, kalmıyor da. Yakın zamana kadar Türkiye'den İsviçre'ye, İngiltere'ye gittiğimizde, gümrük kapısında "Hesabınıza Mark mı, Dolar mı yazalım" derken, şimdi kartımızı verdiğimizde, "Türk Lirası mı yazayım, Mark mı, Dolar mı yazayım" diye soruyorlar. Çünkü Türk Lirası da artık izleniyor. Artık insanlarla ve değerlerle ilgili yardımlar çıkıyor ve süratle değişiyor. Şimdi dünyadaki demokrasilerde insana bu kadar süratli değer verilirken, Türkiye'nin bu ışığın dışında kalmasına imkân var mı? Tıpkı buraya geldiğim gibi, bir buçuk ay önce Genelkurmayın davetlisi olarak Doğu Anadolu'daki askeri tesisleri dolaştım. Birtakım gazetelerde sizin resimlerinizi gördüm. Başka türlü resimlerinizi görmedim. Davetli olarak gittiğim yerde epey resimlerinize baktım.

- Peki, nasıl?

G. Civoğlu: Orduda sizinle ilgili resimler var. PKK ile ilgili, çalışmalarınızla ilgili, yani sürekli karşılaşıyoruz.

-Orada bizi nasıl ele alıyordunuz, onlardan bir iki şey söylenebilir mi?

G. Civoğlu: Hayır, işte hedef olarak söylüyorlardı.

-Ciddi bir ordunun oluşacağı kesin, buna konu olduğu kesin.

G. Civoğlu: Yani oradaki güvenlik birimlerinin odalarındaydı. Ağırıklı olarak asıl götürülüşümüzün sebebi, Irak'a karşı Türkiye nasıl savunuluyordu? Bu vesileyle bir iki güvenlik biriminde rastladığımız şeylerdi. O arada generallerle temaslarımız oldu. Onların tutumlarındaki demokratikleşme sürecini hissettim. Dünyadaki gelişimi

mecburen ordusu da takip ediyor; basını da, herkes de takip ediyor. Bunun dışında kalan herkes kaybediyor.

-Doğrudur, anladım. Siz Türk-Kürt ilişkilerinin düzeyini değerlendirmeye çalışıyorsunuz. Ben bunun için düşüncelerimi belirtiyorum.

G. Civaoglu: Onun için dünyada ölüm oranı düşüyor, yaşam sevinci yükseliş süreci içinde. Dünyada kültür yükseliş sürecinde ve kültüre baskı düşüş sürecinde. Dünyadaki gelişmelerde birçok değer yargılarının global hale gelişini, ırk, din, mezhep yılgınlığının giderek ikinci plana düşmekte olduğunu ve bunun dünyanın insanlık aynası olduğunu görerek, aslında şu anda kandiği kötü manzarayı istememesine rağmen, Türkiye’de umduğumuz kavramlarda barış için, sevgiyle dolu anlayışın ortamı çözerek, duvarları yıkarak, görüşmelerle işi hallederseniz iyi olur. Bu konudaki görüşleriniz nedir?

-Ona geliyorum. Benim söylediklerim bundan bağımsız değildir. Engelden, ciddi engellerden bahsettim. Şimdiki tarihi durumunuza bakın, siyasi gerçekliğinize bir bakın. Onun için biraz gerçekçi olalım. Bir tarih şuuru ki, gerçekten şovenizmle doludur. Şimdi bütün bunlardan Türk ulusunu küçük görme, kendisini küçük görsün gibi bir düşüncemiz yoktur. Gerçekten benim yaklaşımlarımda bir Türk’e düşman gözüyle bakmak yoktur. Benim insanlık yaklaşımında bazı belirgin özellikler vardır. Benim için Türk olgusu, biraz acınması gereken bir olgudur. Gerçekten olmaması gereken şeylerdir.

G. Civaoglu: Hangi yönden acınması gerekir?

-Şunu söyleyeyim: İlişkilerim, gittiğim her yerde her şeyi halletmiştir. Aslında Türkiye’ye bir şeyler veriyorum. Ama gurur bir gerçeğe dayanırsa anlamlıdır.

G. Civaoglu: Bağımsızlık mücadelesini vermiş ve bağımsızlığa ulaşmış bir ülkenin acınacak durumda olduğunu söyleyemeyiz. Üzücü deseniz daha iyi olur. Çünkü yaşadığımız durumlar üzücüdür, acınacak şeyler değil.

-Tamam, üzücü diyelim. Bakın bunu en az sizin kadar üzülerek söylüyorum. Beni çok eziyorsunuz, beni yaşatmazsınız. Bu ikinci planda ve ben bunu fazla düşünmüyorum da. Bir olguyu ele almak açısından söylüyorum. Bizde fanatizm yok demek istiyorum. Aslında onu partiye de ben yansıtıyorum. Siz insancılık dediniz ya, onu alabildiğine veriyorum ve gerçekten biraz PKK’yi gözlemlerseniz, bunun olduğunu görürsünüz.

Bakın, hemen anti-parantez açayım: Bu Irak'taki kalkışta iyi olmayan durumlar da ortaya çıktı. Bir kalkıyorlar, her yeri altüst ediyorlar, el atmadık bir şey bırakmıyorlar. Rejim geliyor, o da onların evlerini öyle yapıyor. Bu kötü bir şey değil midir? Onlar kalktı, devletin birliklerinde ne varsa her şeye el koydular, öldürdüler. Devlet geldi aynısını yaptı. Bu çok ilkel dönemden kalma oç alma olayıdır.

G. Civoağlu: Yani bir oç ve intikam olayı var.

-Var ve göç onun sonucudur. O insanların kişiliklerindeki olay budur; vururken müthiş vuruyor ve sonuna kadar yağma var. Diğeri de vururken ondan daha insafsız vuruyor. Bahsettiğim ıkellik budur. Bu aşılmalıdır. Böyle olunca haklılığı bile zedeleniyor; Kürt halkının masumluğunu, haklılığını zedeliyor. Dengede olsaydı, planlı olsaydı, ölçüler içinde olsaydı, bu kadar zorlanmaz ve böyle de çekmezlerdi. Yani o insancıl dediğiniz ilişkinin farkındayım, oldukça da ona zorlanmaktayım. Sizin hükümetlerinizden çok daha fazla PKK'de buna ortam açmak istiyoruz. Bunun da çok iyi bilincindeyim. Türkiye eğer zorlanırsa, kesin PKK etkisi vardır.

G. Civoağlu: Hangisinde?

-Bu son zamanlarda daha özgür tartışma ortamı var diyorsunuz. Özgür tartışma en başta Kürt meselesi içindir, ordu içindir. Bunların ikisi de bizimle çok yakından bağlantılıdır. Demokrasi için çok direkt rol oynar. Biz karşı olsaydık herhalde olmazdı. Sekter birçok sol gruplar vardır.

G. Civoağlu: Zaten Türkiye'de kimse PKK olgusunu inkâr etmiyor, edemez de.

-Diğer sol gruplar gibi olsaydık, sekter ve vurup kırmaktan başka bir şey düşünmeyenler gibi olsaydık, tabii ikinci günde yenilip tasfiye olurduk. Dikkat ederseniz biz öyle değiliz. Oluşturduğumuz Kürt sevinci yüksektir. Bir Cizre gibi en geri feodal bir alanda Kürt kadını bugün yaşam sevinciyle coşuyor. Aslında silah elinde yok. Newrozlarda yüzde doksan yaşam sevinciyle dopdoludur. Yaşam sevincine saygı diyorsunuz ya, ona bir örnek gösteriyorum.

G. Civoağlu: Evet, PKK çizgisiyle yükselen şey, dünyada yükselen bir şeydir.

-Kadın ilk defa sahneye fırlamış, oynuyor, konuşuyor, tartışıyor, kocasını kaldırıyor. İşte bu yaşam sevinci değil mi? İşte saygı göster-

rilmesi gereken bir olay. Bu adamlar silahlı değiller. Ama bir PKK olayında, PKK sahnesinde ortaya çıkan bir gösteridir.

Göz Diktiğim Olay Kürt-Türk İlişkilerinde Bir Düzey Tuturmaktır

G. Civooğlu: PKK'nin genellikle silahlı mücadelesi görülürken, şimdi değişik bir boyutu çıkıyor ortaya.

-Ondan ibaret görmek çok büyük bir hata. Hayır. Şunu şöyle koyarsanız daha iyi ve doğru olur: PKK olayında silahlı mücadelenin amacı nedir? Silahlı eylemi zorunlu kılma veya ille de getirmek istediği sonuç nedir? Ona bir örnek teşkil etmesi açısından soruyorum. Yani öyle bahsedildiği gibi vurup kıran, halkına eziyet eden bir hareket değildir. Bazıları adımıza öyle yapmış olabilir; fakat son tahlilde hakim olan, başarılı olan durum nedir? İşte milyonlarca halkın büyük sevincini ortaya çıkarmadır ve buna saygı duyulmalıdır. Silah değildir bu, yaşam sevincidir. Ruhunu biraz yüceltiyor, toplanıyor. Bu aslında demokrasidir, değil mi? Birazcık demokratlık varsa, buna kesin saygı duyulacak.

G. Civooğlu: Yani sevgiye dayalı bir taban mı oluşturdunuz?

-Açıktır. PKK biraz da budur. Daha fazla buna yol açmak istiyorum ve bu kendi kaderini çizsin diyorum.

G. Civooğlu: İstediğiniz kader nedir?

-Kürt halkı daha fazla böyle olsun. Düşünsün, coşkulu ve yaşamla dopdolu olsun. Kendisi için iyi ve güzel olan neyse ona karar versin, saygılı olsun, meselelerini barış içinde çözsünler diyorum. Aslında buna ne kadar açık olduğumuz belli. Bizim karşı çıktığımız kaba bir inkârdır. Daha düne kadar Kürd'ü kabul etmeyen ben değildim. Cumhurbaşkanı ilk defa Kürt kelimesini ağzına aldı diye ana muhalefet partisi "Çankaya ihanet içindedir" dedi. Bugün bir Kürt kelimesini kabul etmiyorlar. Bu ihanet nedir? Bence bir gerçeği saklamadır. Öyle bazı politik tavizler de vermedi. Bir olguya adını koydu. Şimdi bu bile ihanet olarak değerlendirilirse, demokrasiye kapalı olan kim? Kaba inkârı yürütmek isteyen kim? Biraz vicdanlı olalım. Çözüm falan deniliyordu. Kendilerini bütün gerçeklere kapatmışlar. Yani çok geri bir topluluk olayıdır diyelim, tarih dışına da atılabiliriz. Ama bu yaklaşım tarzı nedir? Zaten bu kadar direnmemin nedeni de budur.

Ben öyle çok silahları olan, çok büyük temelleri olan bir kişilikle yola çıkmadım. İnanır mısınız, ilk yıllarda tek başıyaydım. Babam, "Sen karıştırıyorsun oğlum. Komünistlik yaparsan yap. Hiç olmazsa onların Ecevit gibi adamları var" diyordu. 1970'li yıllardı. "Bu Kürtçülük çok tehlikelidir. Şeyh Sait'ler on binlerce kişiyle kalktılar, başaramadılar. Sen ne ile yapacaksın? Senin bir tek adamın bile yok, paran da yok" diyordu. Vasiyet ve tavsiyesi buydu. Çıkış gerçekten böyleydi. Fakat cesaret imkânım apayrıydı, ben bunu ilgili değerlendirmelerimde biraz açtım. Beni gerçekten bu olaya iten şey çağdaşlaşma veya ilgilenmedir. O süreçte Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okuyordum. 1966'dan itibaren Ankara'daydım. Tabii son sınıfa da geldim.

G. Cívaođlu: Devlet burslarıyla okudunuz.

-Evet, Siyasal Bilgileri de, liseyi de (kadastro lisesiydi) tamamen devlet burslarıyla okudum. Çok duyarlı bir insandım. Beni bütün Türk öğretmenlerim beni çok severdi. İlkokulun birinci ve ikinci sınıfından tutun en son fakülte'deki profesörlere kadar kesinlikle notlarım yüksekti ve karakterim tutulurdu. Siyasal'dayken, Aydın Yalçın da dahil, hocalardan aldığım notlar mükemmeldi, on numaralar almıştım. Sağcısı, solcusu açısından da öyleydi.

G. Cívaođlu: Tanıdık isimlerden sınıfta kimler vardı?

-Çok vardı, ama şimdi hatırlamıyorum.

G. Cívaođlu: Hasan Celal sizinle miydi?

-Bizden bir devre öndeydi?

G. Cívaođlu: Mesut Yılmaz falan.

-Yok, bizden önceydiler. Biz 1970'lerin sonrasıyız. Hatırlıyorum, o zaman Harp Okulu'ndan benim bir edebiyat öğretmenim vardı; yarıbaydı, Harp Okulu'nda edebiyat öğretmeniydi. Harp Okulu'nda edebiyat öğretmenliğini yapacak kadar önemliydi. Bizim okula kadar geliyor, özel ders veriyordu. Bunun bana ilgisi, övmesi sınırsızdı. Edebiyat dersinde kompozisyon yazıyordum. O kâğıdı alıyordu, "Çocuklar ben bu kompozisyonu aldım, benim profesör arkadaşlarım var, onlara götürdüm, okudum" diyordu. Örnek kabilinde yanına alıyor; "İçinde büyük düşünceler var" diyordu. Ben size biraz daha açıklayayım. Bunun gibi gerçekten olağanüstü etkileyen biri yok. Seviliyordum. O zaman hastaydım. Onun bir akupunktur doktoru vardı. Bir gün "Sen de ona git" dedi. Özel doktorunu tavsiye edecek

kadar ilgi gösteriyordu, yüceltiyor ve cesaret veriyordu. O zaman da Kürt olduğumu tahmin ediyordu. Bunun yanında bir Fransızca hocası vardı, "Bu dünyada Abdullah'ı sevmeyeni ben de sevmem" diyordu. Tavrını böyle çok açık koyardı. Şimdi hayret ediyorum: Bu sözler neden söyleniyordu? Bunların hepsi de Türk'tü; asker ve savcıydı, öyle solcu filan da değillerdi.

G. Civaoglu: Siz de onu seviyor muydunuz?

-Gerçekten iyi bir öğrenciydim. Hepsini severdim. Ben öğretmenlerime layık olan bir kişiyim. Hepsini sever ve en büyük saygıyı ben gösterirdim.

G. Civaoglu: Türkleri de sever misiniz?

-Hepsi Türk'tü diyorum.

G. Civaoglu: Hayır, insanları.

-Benim arkadaşlarım var, zindanda en çok direnen Türkler var, olur mu!

G. Civaoglu: Onun dışında, sizinle aynı olan değil.

-Hayır, bu bir şeyi gösteriyor. Yani aşırı bir milliyetçilik olsaydı, olmazdı. Türk kişiliği üzerinde etkilerimiz var, ondan etkilenmemiz var. Bunu anlamıyorlar. Türk kişiliği, Kürt kişiliği üzerindeki çelişkileri bu kadar ortaya çıkarmayı çok basite almayın. Şimdi bu, tüm toplumu etkiliyor. Bu bir olayla ilgilidir; bir çirkinliğin görülmesinin ifadesidir. Bana sorarsanız, benim siyaset yapma olayım son tahlilde ilişkilerde büyük bir handikapı, çıkmazı, çirkinliği, hoşgörüsüzlüğü, kabul edilmezliği görmemdedir. Param var mıydı? Yok. Biliyorsunuz, bursluydum, tek bir şeyim yoktu. Ama bir yanımda daha var ki, ben diğerleri gibi bazı şeylerden vazgeçmem. Müthiş bir takipçiliğim var. Bir işin arkasına düştüm mü yüklenirim. Bize Türklük aşılanıyordu, bize yükleniliyordu, ilkokuldan itibaren ben de yüklenmiştim. Benim o zaman bir gücüm yoktu, her şey devletin elindeydi. Devlet eliyle çıktım.

G. Civaoglu: Zaten askeri okula göndermek istemişler.

-Tabii. Müthiş bir tutku. Aylarca kendime geledim, yaşım tutmadı diye giremedim. İlgi duyuyordum.

G. Civaoglu: Yaştan dolayı mı giremediniz?

-Evet. Belki başka nedenler de vardı, ama öyle dediler.

G. Civaoglu: Kürt generaller de vardır.

-Hayır, benim amacım bir memur olmak değildi. Daha o zamanda ilgi duyulan şey, Kürtlük bir leke gibi peşimi bırakmıyor. Bana göre ne Kürtler böyle çok düşürülmüş bir durumda yaşamalı, ne de Türkler böyle aşırı insafsız yaşamalı. Bunu çok öğrenerek söylüyordum. Bu adamlar asırlarca yaşamışlar, bu ilişki beni ürkütüyor. Gerçekten moral cephesinden yola çıktım. Öyle çok teorik bilincim, öyle çok örgüt faaliyetim olduğu için de değil. Bir moral meselesi, bir yaşam meselesi; kabul edilemiyor. Şimdi ben işin içine girip çıkabilirdim, en yüksek kademelere de tırmanabilirdim. Fakültenin son sınıfını yakaladım. Başarılı bir talebeydim. Göz dolduruyordum.

G. Civoğlu: Belki şimdi dışışleri bakanyydın, tufan gibi bir bakan.

-Engel yoktu.

G. Civoğlu: Yani eşit şanslar var. En çok tartışılan budur.

-Ama bir şartla. Bu tam da kötü bir inkârcılık temelinde oluşturulmuş. Bunu bilmek gerekir.

G. Civoğlu: Ben Kürd'üm dememek koşuluyla mı?

-Onunla yitirilen çok şey vardır. Yalnız Kürtlük yitirilmiyor.

G. Civoğlu: Ama şimdi Cumhurbaşkanı "Ben Kürd'üm" diyor.

-Orda yalnız kimliğini yitirmiyor.

G. Civoğlu: Yalnız kimliğiyle oraya gelmedi.

-Tabii, ilişkilerde büyük düzensizlik var. Türklerden daha çok Kürtler sorun oluyor. Bana göre öyle Kürtler var ki, bu olumsuzluklarda onların rolü Türklerinkinden yüz kat daha fazladır. Bir olay meydana gelmiş. Tarih içinde bu olaya yol açanlar var, çok acımasızlar var, çok işbirlikçi olanlar var. Fakat sonuçta her birimizin bildiği gibi nefes alamaz duruma getirilen bir sonuçla karşı karşıyayız. Benim düzeltme olayım budur. Yani şimdi ben ne diyeyim ki! Bu kadar aşırı güç dengesizliğinde yapılması gereken bir şey olmalıydı. Zaten çılgın diyorlardı. Yıllarca bana 'delidir, okul okumasını bilmiyor, iş gücü sahibi olmasını bilmiyor, kendisine bir meşgale yaratmış, uğraşiyor' diyorlardı. Aslında yıllarca böyleydi. Bunun için biraz okul okudum. Bakın dedim, ben üniversite okuyorum, deli falan değilim, elimden iş gelir; böylece onları inandırdım. Ondan sonra adamlar etrafımda toplanmaya başladı. Yıllarca yanıma kimseyi çekemedim. Şimdi müthiş bir ilgi gösteriyorlar. Yine kendimi abartmıyorum. Bunları anlatırken kesinlikle zorlanıyorum.

Asıl göz diktiğim olay, yine Kürt-Türk ilişkilerinde bir düzey tutturmadır. Şimdi siz silahlara ve ordunuza fazla güvenmeyeceksiniz. Kaldı ki o artık çürümüş. Yine tarihin tek taraflı yazılmasında, Kürtleri giderek dışlayan bir konuma yöneltme gerçeği vardı. Oysaki tarih öyle değildir. Türk tarihi araştırılsın, bin yıllık Kürt ilişkilerinde uzlaşma yönü daha ağır basar. Selçuklu sultanlarından, onun Kürdistan'daki ilk eyaletinden turalım günümüze kadar Türk Kürd'e dayanarak bugünlere gelmiştir. Bu inkâr ediliyor ve bu ayrı bir meseledir.

G. Civoağlu: Her şey bir tarafa, birbirlerine dayanmışlar. Çoğu zaman iç içe yaşamışlar, taraf bile görmemişler.

-Olabilir. Fakat gittikçe dengeyi Kürd'ün aleyhine bozulmasına neden oluyor. Bak, Yavuz zamanında bir şeyler var. "Ben size boş kâğıt gönderiyorum" diyor. Tarih kitaplarında var. "Boş kâğıdın altını imzalamışım; Kürt beyleri ne isterlerse yazabilirler. Kendinize bir kral seçin, onunla biz meseleyi halledelim, ittifak yapalım" der ve beş altı hükümet kurulur. Kürt hükümetleri vardır. Şunu demek istiyorum: İlişkileri o kadar aleyhte değildir. Belirgin bir ittifak durumu var. Bu Hamidiye Alaylarına, Sultan Abdülhamit dönemine kadar geliyor. Denge sonra bozuldu. M. Kemal'in kendisi Anadolu'ya geçtiğinde, çok açıktır ki, Kürt şeyhlerinin desteğini alır. Ellerini öpecek kadar destek arayışındadır. Bu konuda Kürd'ü inkâr yoktur, çok sonra oldu bu.

G. Civoağlu: Yaşlı ağalarla mı?

-Tabii, destek çok açıktır. "Biz Türk ve Kürt milleti" dediler. Milliyetçilik devlete aşılandıktan sonra inkâr başlar. Aslında bu normal bir politika değil. Fakat zor dönemde yine aynı kişi Kürt milliyetçiliğiyle az mı müttefik olmak istiyordu? Bunlar tarihimizde çok temkinli dönemlerdir, tarihimizde çok belirgin dönemlerdir ve gerçekten Türk milletini karakterize eder. Ben hatırlatmayı şunun için yapıyorum: Bir şeyler icat etmedik, bir tarihi temele dayanmak durumunda olduğumuz için söylüyorum. Şimdi cumhuriyetin kurnazlığı veya cumhuriyet dönemi politikacılarının gördüğü nedir? Bir kere Kürd'ü geriye düşürdük, oyuna getirdik!

G. Civoağlu: O zaman dış destekler, İngilizler ve Amerika oyunları ile içten ve dıştan vurmak için Kürtleri isyana sevk etmişlerdi. M. Kemal durup dururken bu olaylara girmedir. Yani birçok olay bunları gösteriyor.

-Yani ortaya çıkan olaylar, iç ve dış nedenler ne olursa olsun, böylesine bir kaba inkâra götürmemeliydi. Bu ciddi bir cumhuriyet dönemi hatasıdır diyebiliriz. İşte Turgut Özal bugün "Kürt vardır" diyor. Bu basit bir gerçeğin ifadesidir. Belki bir başlangıçtır, mesele değildir. Fakat bizi 'hep şeytani işlerle uğraşan, işi gücü hep dış destekli olan, Türkleri zor duruma düşürmek isteyen büyük bir hain' diye niteliyorlar. Bu yaklaşım çok abartılıdır ve hiçbir çözüm de getirmez. İnanır mısınız, dışardan aldığımız en ufak bir desteğimiz yoktur.

G. Civoğlu: PKK konusunda, kamuoyu için en önemli olan Rum bağlantısı var mı? Ermeni örgütleri ile bağlantısı var mı? Kesin olarak var mı?

-Yok, bunlar safsata. Şunu size söyleyeyim: Yunanlılarla aynı ittifaktasınız, Sovyetlerin en büyük desteğini almışsınız.

G. Civoğlu: Yunanistan'la ittifakımızın hiçbir anlamının olmadığını bilirsiniz. Ben gayet doğru söylemeye çalışıyorum.

-Sovyetlerle haşır neşirsiniz; ABD ve Avrupa ile ilişkileriniz var. Bunlar zaten bize hep 'terörist' diyorlar. Yani bunların hepsi Türkiye'nin yanında.

G. Civoğlu: Ermenilerle aranınız...

-Ermeniler zaten ortada yoktur.

G. Civoğlu: Yunan ve Kıbrıs Rum kesimiyle ilişkiniz var mı? Kamuoyuna yansıyan bir konu.

-Bazen sizin gibi dostça ziyarete geliyorlar. Yansıyan resimler odur. Ben, kim gelirse gelsin, dostlar ve misafirlere özel olarak değer veriyorum. Almanlar da geldi, bizi yargıladıkları halde ilgi gösteriyorlar. Bunlar da "PKK Türkleri zorlamak isteyen Rum veya Ermeni destekli bir harekettir" diyorlar. Bunlar abartılıdır. Olsaydı, biz politikayı açık yaparız, yarın olursa açık yaparız. Dünyada o diğer Kürt hareketleri için düşünebilirsiniz. Dışa dayanmayan tek bir hareket varsa o da biziz. Neden diyeceksiniz? Çünkü Kürtlerle ilişkilerde...

R. Öztürk: Suriye desteği...

- Hayır, hayır.

G. Civoğlu: Bir ara Suriye ile ilişkiler çok kötüydü.

-Türkiye'nin yanlış değerlendirmesiydi. Daha dün kadar yine şuyla görüştü; "tanımıyoruz, bilmiyoruz" diyor. "Bu adam Şam'da" diyorlar, Şam da "bilmiyorum" diyor. Gerçekten de bilmiyor. Şimdi

bu Türkiye'nin yapıştırması. Yetmiş iki örgüt var, biz de varız. Lübnan sahasında belli bir politika yürüttük. Alanda yetmiş iki örgüt var. Suriye niçin özel olarak PKK düşmanlığını yapsın? Onun genel politikası içinde özel bir PKK düşmanlığı olamaz.

R. Öztürk: Ben, Suriye ile ittifakınız var mı dedim.

-Hayır. Dostluk şudur: Bir adamları bizi çağırırsa merhaba deriz. Misafiriz genelde. Siyasi anlamda statü dersin, mülteci veya misafir. Bizi ittifak seviyesinde ele alsalar zaten ilişkilerimiz böyle olmazdı. Bizim ilişkilerimiz daha değişik; siyasi ittifak gücünde değil, fakat düşmanlık da yok. İyi bir Arap misafirliği vardır diyorum. O yürürlüktedir. Araplar bir misafire 'buradan git' demez. Türkiye bunu biraz böyle anlasaydı, bence daha iyi sonuç çıkarırdı.

G. Civoğlu: Bu son hadise neydi, bizim buluşacağımız son gün?

-O tesadüf, fakat değişik sonuçlandırılmak istendi. O değişik bir mesele.

G. Civoğlu: Tesadüften kasıt nedir?

-Tesadüftü. Bizim doğru olmayan bir hareket tarzımızdan kaynaklandı. Fakat sonuçta değişik yansıtılmak istendi. Bundan başka bir şey yok.

G. Civoğlu: Doğru olmayan hareket tarzıyla neyi kastetmek istiyorsunuz?

-Biraz kaçak hareket ediyorum. Elbette devlet ona karşı koyar. Kaçak hareket edersem bu suç teşkil eder.

G. Civoğlu: Siz kaçak mı girip çıkıyorsunuz?

-Benim hareket tarzım hep öyledir. Bazen takılmalar olur. Fakat bu değişik yansıtılmak isteniyor.

G. Civoğlu: Onlar bilmezler mi? Artık bir grup başkanına diplomatik statü tanıyorlar.

-Bugün Kürtler için nasıl insani haklar deniliyorsa, siyasi hak yok deniliyorsa, biraz ona benzer bir şeydir.

G. Civoğlu: Peki, Şam'da evleriniz var mı?

-Tabii, arkadaşlarımızın kaldığı evler vardır. Bütün Kürtlerin evleri bizimdir. Buranın milyonluk taraftar kitlesi var. Suriye'de kalıp kalmama sorunu yok.

G. Civoğlu: Galatasaray mı?

-O nereden çıktı? Tabii ona da bağlılık var. İşte Türk gerçeğini tümünden inkâr etmediğimiz bir göstergesi.

G. Civoğlu: Sporda beraberiz.

- Öyle mi, takım iyi gidiyor, aşırısnız, değil mi?

G. Civoğlu: Hem de çok. Orada bir yayınıımız var. Şimdi bir sayı daha çıkaracağım.

-Öyle mi? İyi şeyler yazın. Benim Galatasaraylığımı iyi yazabilirsiniz.

G. Civoğlu: Yazdım da.

-Bülent'e söylediler de, neden olabilir bu diyor.

G. Civoğlu: Neden?

- Ben 1960'larda Galatasaraylı oldum. Sanırım en belirgin rolü oynayan, o dönemde en iyi oynayan Metin'di. Ondan esinlendim. Bence sevilecek bir kişi, değil mi? Yanılmıyorum, politik olarak söylemiyorum, kişilik olarak bağlılık olabilir. Benim için bir göstergedir. Kişilik olayını değerlendirirken ciddi söylüyorum. Toplumda bu tip kişiliklere benim sevgi bağım olur. Kişilikleri değerlendirmemde, bazı olgulara bağlanmamda -işte futbol da böyle bir olay- bir semboldür, bir ölçü meselesidir. Toplum bu insanlarla bir kişilik kazanır. Futbol takımı sayesinde bile belli birtakım ahlaki, belli bir esneklik durumunda belli bir norm aramak gerekir. Sebepsiz değildir.

Sürekli Dışlamak Ayrılık Getirir

G. Civoğlu: Kürt davasına göre siz de ölçü müsünüz?

-Aslında son derece ölçülüym. Müthiş dengesizlikler var. Bunu neden görmeyeceksiniz? Güç dengesizlikleri içinde denge kurmaya çalışıyorum. Çoğu bu kadar dengesiz iş yapıyor, bilmem bu kadar acayip iş yapıyorlar. Tam tersine, dengesiz olan ben değilim. Dengesiz olan toplumun iç yapısını altüst eden yaklaşımlar, kişilikler, politiklardır. Çağdaşlık yok, sevgi yok. Türk jandarmasının Kürt köylüsüne yaptığını düşünelim. Ölgün bir dengesizlik var. Siz bunu görmüyorsunuz, bunu yadırgıyorum.

G. Civoğlu: Hayır, hayır. Mühim olan çok değişmemişsiniz.

-O benim için mühim değil. Ben çıkarken halk arasında yaşıyordum. Şimdi ben geçmişini inkâr mı edeceğim? Ben çıkarken bu durum yoktu. Ben çıkarken Kürd'üm demek on beş yıl cezayı bağlardı. Bunu biraz anlayalım, değil mi?

G. Civoğlu: Doğru, ben de Kürt kelimesini yazdım diye iki sene beni DGM'ye çağırdılar.

-Doğrudur, on beş yılla yargılamaya çalışıyorlar.

G. Cıvaoğlu: Aynı zamanda öyleydi.

-Şimdi biraz durum değişiyor diyeceksiniz. Fakat daha öncesini düşünelim. Kürd'üm demek için gözümü açamıyordum. Yüzde yüz inkâr vardı. Davranışıma yön veren şeyi, bu tutumumuza yön veren şeyi sizlere anlatıyorum. Bir jandarma gelirdi, biz çuvalların altına sokulurduk. Halen hatırlıyordum, tiril tiril titriyorduk. Bunlar büyük dengesizliklerdir. Gerçeklere biraz cesur yaklaşın. Ben insanların kişiliğinden bahsettim. Nasıl güçlendirildi, o ayrı bir meseledir. Benimki tam tersidir. Müthiş güçsüzlükle buraya kadar geldik. Şimdi insanlığımızı mı inkâr edelim? Türk ve Kürt gerçeğini biz kabul ettiriyoruz. Bu, Türk'ü zayıf düşürmek için değil. Ben sanmıyorum Kürd'ün kaba inkârıyla Türk halkı güçlensin. Tersine çirkinleştirir. Türk'ün en önemli çirkinliğinin sahibi de Kürd'ü aşırı erozyona uğratmasıdır. Eğer Türk dünyada iflah olmayacaksa, "İlişkilerimi çirkinlikle devam ettiririm" anlayışı nedeniyledir. Ben yaşarım yaşamam, başarırım başarmam, ama siz de biraz gerçekçi olun. Ama siz çok zarar görmeyeceksiniz. Bir şeyi o kadar tahrip etmek, günümüz ölçülerinde tahrip ve tahrik edeni tahrip edilenden daha fazla kötü duruma getirir. Bunun belirtileri çoktur. Türkiye'deki polisler, Türkiye'deki demokrasi, güzellik, düzenlilik...

R. Öztürk: Zaten kim çirkin, kim güzel, kim iyi, kim kötü, kim ırkçı, bu nasıl güzel hale getirilir demek istiyorum.

-Ama 'kıro politikası', 'Kürt ne anlar bayramdan' türünden atasözlerine kadar yansımış.

R. Öztürk: Böyle şeyleri tasvip etmek iyi değil.

-Ama yaşam tarzıdır, 'kuyruklu Kürt' bir yaşam tarzı. Bilmeyen yoktur, değil mi?

R. Öztürk: Yani o kadar horlandık, bu gibi kelimelerle vurguluyorsun.

-Ben kişi olarak Kürtleşmeyi başardım. Sırf kas yoluyla bir Kürtçülük yapmadım. Büyük gücüm vardı, popülerlerden de olacaktım. Yüzde bir ihtimal yoktu, fakat kesinlikle insan onurunu yitirmemek içindi. Yani bu meselede bir bit yeniği vardı. Doğru olmayan olgular çok. Meseleyi Türk soluna da yaydığımızda, "ayrı bir meseledir" diyorlardı. Siz sosyalizmi yaşıyorsunuz, ama çok temel bir şeyi yitiriyorsunuz diyordum. Türkiye siyasi ortamına da demokrasi diyorsun-

nuz, ama bazı şeyleri temel almıyorsunuz. Siyasal gelişme olacak, ama Kürtleri inkâr temelinde olacak: İşte bu olmaz. Biz Türkiye'ye de demokrasinin gelişmesi için çok büyük çağdaş ilişkileri uygulamak, her şeyin görüşlerle meydana konulması gerekir diyorduk.

G. Cívaođlu: Sizde bu nasıldır?

-İddia edebilirim ki, demokratikleşme konusunda Türkiye'den daha fazla açıldık.

G. Cívaođlu: Bu toprakları PKK neden kullanıyor? Yani bir bütünlük sağlansa...

-Siz onu neden o kadar mesele ediyorsunuz? Ben ona da şu açıklığı getiriyorum: Yani her gün bahsediyorsunuz. Okurken aslında olmayan bir şey bütünlük gibi gösteriliyor. Yani bu konuda gerçekçi olmayan bir durum yaşatılmak isteniyor. Çelişki burada.

G. Cívaođlu: Yönetimi beraber kuralım. Devletin kuruluş esprisi vardır. Biz beraber kurmuşuz.

-O nasıl kurulur? Hiçbir tarafın aleyhinde olmayacak biçimde onu düzeltmeye çalışıyorum. Dikkat edin, yakıp yıkmadan ve dağıtmadan bahsediyorum. Siz yeter ki birlikten kaçmayın, birliklerin en doğru biçimini size gösteririm. Birlik mi istiyorsunuz? Ben bir örnek daha vermiştim. Evlilik mi istiyorsunuz? Şimdi çok yatalak; siz atarsanız nefes alamaz, adını bile söyleyemez duruma getirirsiniz. Bu durumda nasıl evlenirsiniz, hiç onunla evlenilir mi? Çok somut bir biçimde sorunu evlilik konusuna getiriyorsunuz. Siz Kürtleri şimdi bir karı durumuna getirdiniz.

G. Cívaođlu: Estağfurullah, öyle bir şey düşünme.

-Hayır, yatalak ulus düzeyinde düşünüyorum. Dili yok, kültürü yok, yasal kimliği yok. Neden birlikte yaşayacağız? Bu çok despotik bir birlikte yaşamadır. Eskiden külhanbeyleri vardı, "Karı, ağzını açarsan sana şöyle yaparım" derlerdi. Bunun ne çağdaşlıkla, ne kardeşlikle bir ilişkisi var. Bu da aslında benim çıkışımı izah ediyor. Ben bu büyük, dev gerçeklerden yola çıktım ve şimdi bu durum netleşiyor. Benden çok halk değişsin diye bu ilişkilerin üzerine yürüyor.

R. Öztürk: Biraz bunu sormak istiyorum. PKK bu konuda ne istiyor? Bir ayrım mı, yani bir bağımsızlık mıdır, bir federasyon mudur, sırf kimliğini kavrama veya demokrasi midir?

-Klasik yaklaşımlar doğru değil.

G. Civaoglu: Bence bu çok erken konuşulmuş ve bizim gazeteci çapımızı aşan bir şey. Bence bu formül değil. Önemli olan insanların bir arada yaşama tutkusunu ve sevgisini ortaya koymaktır, iyi niyetini ortaya koymaktır. Öbür türlü sürekli kalma olayı mıdır?

-PKK'nin istediği bu biçimde akla gelir. Ama aslında dikkat edersen, ben de yola çıkarken bir program çizdim. Yani herkesin var, bizimki de olsun diye yazdık. Genel teoriye göre yazılmalı diye yazdık.

R. Öztürk: Ne yazdınız?

-Bir program. Ekonomik, sosyal ve siyasal yönden bağımsızlık. Düşünce olarak şunu ifade ediyor: Özgürleşme. Türkiye'den kopar mı kopmaz mı, onu fazla akla getirmiyorum.

R. Öztürk: Yani netleşen amacınız o mu, değil mi?

-İstediğim şey, kendi kişiliğimde gerçekleşeni görürseniz PKK'nin nasıl gerçekleşeceğini anlarsınız.

G. Civaoglu: Doğu Perinçek ile konuşmanızda şöyle diyorsunuz: "Türkiye kopmak istese de ben kopmam."

-Şu çok açık: Türkiye'de milliyetçi bir kesim sürekli dışlıyor, sürekli dışlamak ayrılık getirir. Adam yerine konulmama, çok kocakarıca bir yere kapaklanma ayrılık getirir, değil mi? Bir kediyi sürekli köşeye sıkıştırırsan suratına fırlar. Adam yerine koymazsan ne olacak? Demek istediğim ayrılmanın kökeninde hangi tutum var? Onu iyi çözmek gerek. Ben her şeyi Türkçe'yle konuşuyorum. Diğer dillere doğru dürüst adım atmaya kin duyuyorum. Bu bile kişi olarak Türk formasyonu ile nereye ulaşmak istediğini gösterir, değil mi? Bir Türk'ten daha fazla Türkçe'ye hakimim. Türk yaşam tarzına hakimiyet var, ama herkesten daha fazla da Kürt olgusunu meydana çıkardım. Bu çelişkilerden doğru sonuçlar çıkarmalısınız. Çok açık; öyle Türk'e düşman, Türk yaşamını, Türk ulusunu küçük düşürme gibi bir durum yok. Bizde düşmanlık yok.

G. Civaoglu: Aynı topraklarda birlikte yaşamak...

-Çok açık, ben kendimde gerçekleştirmiştim. Bunu soru olarak sormanın da anlamı yok, kendimde gerçekleştirmişim. Bütün gücümüzle PKK'de de gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

G. Civaoglu: Kamuoyunun sorusu, benim değil.

-Kamuoyu bana göre rahat, geri veya şaşırtılmış, çok şaşırtılmış.

G. Civaoglu: O zaman aydınlatmamız gerekir.

-Ben bunun sadece ordunun suçu olduğunu da düşünmüyorum. Çok geri, otuz yıllık gazetecilik ürününüzün çok gecikmiş bir döneminde geliyorsunuz. Yine de halklarımız adına çok teşekkürler.

G. Cívaoğlu: Bize de kimse gelme demez, sizden de hiç ileri gidiz yok. Kimse bize izah etmek için gelme demez. Sizin ifadenizden bunu çıkardım.

-Ama gerçekten her şeyimle iyi olmaya çalıştım. Öğretmenlerimin sevgisinden bahsettim. Bunun şununla ilgisi vardır: Basit bir öğrenciyim, ama en büyük sevgi bana gösteriliyordu. Bu ne anlama geliyor? Öğretmenlerinin sevgisini kazanan bir Kürt öğrencisi iyi yaşar veya iyi olur. Bunu gerçekleştirmiş bir insanım. Türk öğretmeni, asker, sivil, herkesten örnek verdim. Onların en büyük sevgisine sahip olmayı başardım. Bir Kürt çocuğu olarak özgür olma, aynı zamanda ortak yaşamın ipuçları benim yaşamımda çok şiddetli var, hem de çok şiddetli. Bu başarılmış bir olaydır. Benim öyle ucuz propaganda ya veya desteğe ihtiyacım yok. Benim kendimi yaşatacak gücüm var. Amansız zorlukları da gördüm, bollukları da biliyorum. Çok özgür bir insanım. Mühim olan görev de bu toplumlara buna biraz hazır hale getirmektir. Öyle bunu terörle yapayım, Türk'ü sıkıştırarak sonuç alayım gibi bir kahramanlığa öykünme durumu yok. Karşı taraf zeki olsa, kendilerine biraz güvenerek görüşmede bulunsa, işler daha değişik gelişebilir. Ama biliyorum ki gelecekte, diplomat ağzıyla veya asker ağzıyla son derece böbürlenmiş, son derece kendisini Kafka'da gören bir tavır sergileyecekler. Biz bu tutumla fazla iş yapamayız. Laf anlayan adam yok, nedense inanmaz. Bunu iyi bilin.

G. Cívaoğlu: Ama siz şimdi peşinen karşı tarafı kendini beğenmiş, böbürlenmiş, kibirlenmiş diye mahkûm ederseniz, ondan sonra yaklaşım olmaz ki.

-Hayır, ben sizinle görüştüğüm kadar herkese açığım. Mütevazıyım. Terörün, şiddetin durdurulması üzerine, uygar düşünme ve uygar siyaset yapma gelişsin, gerçekten bu sinsi özel savaşı durdurma sağlansın, biz ilişkilerin önünü açalım. En büyük hizmeti yine ben kendim yapayım. Yani aptal değilim, böyle oyunlara da düşecek değilim. Sanırım yaşayacağı kadar bazı özellikleri kendimde somutlaştırmışım. Güveniyorum da, öyle kof bir önder de değilim, halk beni biliyor. Buna rağmen "PKK silahtan başka bir şey tanıdı-

yor, işi gücü şiddettir, şiddetten başka bir araçla da gelişemez” diyor. Onların hiçbirisi doğru değil.

R. Öztürk: İşte kamuoyunda bu hakim olduğu için, ben onu anlatmaya çalıştım. Gerçek mücadele amaçları net olarak ortaya konmadı. Onun üzerine biraz bilgi verseniz.

-Nasıl net konuşulmamış? Bakın, siz izlediniz.

R. Öztürk: Hayır, size demiyorum. Kamuoyunda bugüne kadar bildiğimiz kadarıyla çeşitli şekillerde yayınlanıyor.

-Ben meseleyi bir toprak parçası olarak ele almadım. İnanır mısınız, kafamda şekillendirmiş olduğum bir coğrafya da yok. Bazı çizgiler vardır, ben bunları hiçbir zaman ciddiye almadım.

G. Civaoglu: Yani siz ayrı bir coğrafya mı istiyorsunuz?

-Ciddiye almadım. Sorunu o derecede basit ele almadım. Kürtlerin milliyet olarak kendilerini kültürel, siyasal ve ekonomik olarak geliştirecekleri bir sahaları olmalıdır. Bunu anlarım. Bana göre ortak coğrafya içinde de gerçekleşebilir. Kürt milliyeti böyle yoğunlaştı mı, kendisini özgür geliştirecek. Hemen Türkiye gibi olsun da demiyorum. Yine gelişme yollarını tatminkâr bir biçimde elde ettiler mi, hatta Türklerden de çok öğrenecekleri, çok yararlanacakları bir durum varsa -şimdi öyledir-, bu işi Türklerle birlikte neden yapmasınlar? Bu soru makuldür aslında. Bu öyle PKK'nin taktiği falan da değil. Bu aşamada Kürtlerin kendilerini Türksüz geliştirmeleri biraz zordur. İlerde çok gelişirlerse olabilir. Bugün Sovyetlerde olanlar, Yugoslavya'da deneniyor; o zaman belki sorun daha değişik gündeme gelebilir. Belki gündeme hiç gelmeyebilir de. Biraz eşit ve özgür olduktan sonra, birbirlerine zaten sıkı sıkıya muhtaçtırlar. Aslında burada halledilmesi gereken en temel sorun şudur: Kürtlerin gelişme yolları iyi açılırsa -ki bu, kurnazca oyuna getirme yöntemleriyle olmaz. Gerçekten de dürüstlük gerekir, zor ortadan kalksın-, zoru biz yöntem olarak esas almayız.

Şimdi çeşitli tarihi dönemler var. Kardeşlik döneminde üzerimize düşeni gerçekten yapaalım. Ama senin sıkışıklıktan kendini kurtardıktan sonra üzerimize yüklenmen kötü örnektir. Türkiye'nin elinde çok silah olabilir, ordusu çok güçlü olabilir, bizimkilerin elinde çok az olabilir; ne Türkiye ona güvensin, ne de ben ona güveneyim. Ben şunu da söyleyeyim: Biz çok küçük çaplı gerillaıyla çok iş yapabiliriz. Ama siz o koca dev orduyla yapamazsınız ve bu orduyu üzerimize

sürüldükçe görüyorsunuz ki, biz güçleniriz. Bu ispatlanmıştır. Biz askeri yönden daha fazla siyasi gelişmeye yol açabiliriz. Buna emim ve geliyoruz da. Fakat benim tercihim bu değildir. Bizim tercihimiz gerçekten tarafları o bahsedilen uygar ölçüler içine çekmedir. Zaten benim bütün yaptığım budur. Eğer ben terörü sistemli olarak geliştirmek, çok yönlü ifade etmek istesem, bir Afrika, bir İsrail olayı solda sıfır kalır. Şiddeti çok ölçülü tutmaya çalışıyorum; bu konuda partiyi siyasi ve ideolojik olarak eğitmeye çalışıyorum. Tabii bunları görmüyorsunuz. Terör vardır, ulusal baskıyı bu kadar duyan kişilikler her türlü çılgınlığı yapabilirler ve ben bunu dizginliyorum. İşte kadın, çocuk ölümü denildi; TC bunu kışkırttı, o ayrı mesele. Fakat Kürtlerde de buna müthiş ilgi duyan insanlar var, hem de devletten daha çok ilgi duyuyorlar. Ben bunların eğitimiyle uğraşıyorum. Çünkü bunlar görülmüyor. İşte Cizre’de demokrasi modeli geliştiriyor deniliyor. Bunlar kendiliğinden mi oluyor?

G. Civoğlu: Bu nasıl bir demokrasidir?

-Büyük bir çabayla yaratılan parti demokrasisi; yani halkın özgürleşip serpilmesi. Bu iyi bir şey, bunlar eğitimle oluyor. Cizre, en olan feodal ağanın, şeyhin etkisinde nefes alamaz bir yerdir. Kim demokrattır sorusuna açıklık getirmek istiyoruz. Doğu Perinçek’in kendisi gitti, “Kadınlar beni kucakladılar” diyor. Bir Türk’tür, Newroz’da gidiyor ve kadınlar kucaklıyor. İşte budur.

G. Civoğlu: Doğu Türk müdür?

-Tabii.

G. Civoğlu: Kürt kökenlidir, Erzincanlı değil mi?

-Ben Türk’üm diye söyler. Hayır, herhangi biri de gidebilir. Kürt halkı öyle karşılıyor. Sol, demokrat bildiği insanları öyle seviyor, öyle destekliyor. Bundan daha iyi bir birlikçi tutum olur mu? Şimdi ortaya çıkan gerçekleri görmezden gelerseniz Türkiye kamuoyu yanılır. Önce uzun süre inkâr etmek istediler, hiç kabul etmek istemediler. Şimdi işler ciddi bir noktaya geldi.

G. Civoğlu: Çok kan döküldü, iki taraftan da çok kan döküldü, yazık oluyor.

-Yazılan çizilenden çok fazla, bence üç dört kattır. Bunun gerçekçi rakamlarını bilmiyor musunuz?

G. Civoğlu: Hayır.

-Gizliyorlar.

G. Civoğlu: Dört bin civarında, Sabah Gazetesi'nde çıktı.

-Ordunun da fazla.

G. Civoğlu: Yani ikisinin toplamı dört bin demek istiyorum.

-Az değil.

G. Civoğlu: Bu yıl nasıldı?

-Bu yıl çok daha kötüydü.

G. Civoğlu: Neden bu yıl çok daha kötüydü?

-Çünkü askeri kapasitemiz gelişti. Köşeye sıkıştırmakla neyin sonunu getirecek?

G. Civoğlu: Şimdi şiddet karşındaki şiddeti de hızlandıracak, daha da kemikleşecektir.

-Ne olacak? Kaçınılmaz olarak bu duruma gelecek. Ama bir diyalog niyetim vardı. Daha doğrusu pozisyonu açık tutma durumum vardı.

G. Civoğlu: Hala var, siz kapatıp durmamışsınız.

-Hiçbir zaman kapatmayalım. Ama Türkiye'de bu anlayış gelişir mi?

G. Civoğlu: Ben zaman içinde gelişeceği kanısındayım. Yani biraz daha bilgece hareket etmeyi zaman içinde...

-Doğrudur, o sözünüze katılıyorum. Böyle biraz da filozofça yaklaşım gerekiyor. Saf, dar politik yaklaştık mı olmuyor.

G. Civoğlu: Diyelim sizin elinizde bu kadar asker var. Militarizmi randımanlı kullanırsanız, şu kadar kan dökülür; tamam, zaten şimdiye kadar döküldü.

-Hedef o değil.

R. Öztürk: Ama acaba daha filozofça, daha yapıcı yaklaşımlarla sonuca giderseniz...

-Var, yaklaşımlar geliştiriliyor. Dikkat ederseniz sizlerle görüşmeye verdiğim ağırlığı diğer işlere vermiyorum. Bunun önemi nedir? İşler biraz daha değişik geliştirilemez mi? Kamuoyuna mal edersek, kamuoyu biraz daha zorlayamaz mı? Politikacı biraz kamuoyunu zorlar. Zaten bir kamuoyu ortaya çıkardık, gerçekleri kabul ettiriyoruz. Bunlar şunu çok bariz olarak gösteriyorlar ki, biz biraz bu işi halklarla yapıyoruz. Resmi ağız ve resmi söylem, hatta militan ağız ve militan söyleme sonuna kadar güven verir. Filozofça yaklaşım, bilgece yaklaşım biraz burada ortaya çıkıyor. Ahlaki yönü ağır basan yaklaşım burada ortaya çıkar. Onu gösteriyorum. Gerçekten tavırla-

rımızda bir siyasetçiden ziyade bilgeceyiz, moral egemendir ve onunla sonuçlandırıyoruz. Evet, benim ölçülerim kesinlikle politik değildi, moral yönü daha fazla ağır basar. Halkı politikayla bağlamadım, moralle başladım. Yine yaklaşımlarım kaba materyalist değildi veya kaba siyasi değildi, oldukça filozofiktir. Bu sahalarım olmasaydı, ben bu politikayla buraya gelemezdim. Tabii kendimi çok hünerli olarak görmüyorum. Fakat politikaya açığım, hareketi geliştirebiliriz de. Asıl sizin endişelerinizi veya bir kamuoyu olarak...

G. Civoğlu: Kaygılarım daha çok kan dökülmesiydi diyeceğim. Bu iki kardeş toplumun insanların birbirlerine düşman hale gelmelerine üzüldüğüm.

-Sorumlusu kimdir? İşte PKK'yi af dışı ilan ediyor. Zindandakileri on yıldır idam altında tutuyorlar. Devlet tarafından çektirilecek kadar ceza çektirildi. Şimdi "Hepsini bırakıp PKKlileri bırakmayabiliriz" diyor. Bu şiddeti inkâr edemez. Ondan sonra ben biraz daha şiddete yöneleceğim, buna mecburum.

G. Civoğlu: Peki, ama ne zaman yöneleceksiniz?

-Bu cezalar, PKK'ye özel ölçüler böyle devam ederse, bu bizim için bir tehdittir. Aslında ordu bunu istiyor. Ordu istiyorsa, sağ istiyorsa...

R. Öztürk: Ordu mu istiyor, yoksa başka bir şey mi var? Bilmiyorum ki. Siyasette olur, bence daha fazla...

-Basın yazıyor, ben iyi baktım.

G. Civoğlu: Ne diyor?

- "Önce PKKliler için düşünülüyordu. Şimdi tam tersine, PKK dışında herkes için" diyor. PKK için asla yok. Evren zaten "Tavırları nedir" diyor. Basın bunları yazıyor.

R. Öztürk: Karşı mı?

-Tam karşı olmaz. Tavir koyacaklar. Ordu da böyle. Şimdi madem ordu böyle istiyorsa, demek ki bu iş tırmanacak. İçimizde bir tehlike var. Burada önemle belirteyim, ordu iyi bir şey değil. PKK'yi tasfiye etmek, PKK'yi "Yasal sınırlar dahilinde kalsınlar, başka hiçbir şey yapmasınlar" temelinde affetmek bizim için yeterli değildir ve tehlikelidir. Hükümet bu temelde üzerimize geliyor, cezaevlerinin üzerine gidiyor. "PKK'yi inkâr edin, PKK'nin taktiklerine karşı çıkın, sizi affedeceğiz" diyor. İtirafçılık, pişmanlık yasasını çıkardılar. Bu temelde halen bazı özendirici tedbirler geliştiriliyor.

G. Civaoglu: Bu kötü bir huy.

-“Partinize, onun anlayışlarına karşı çıkın, itiraf edin, sizi affedeceğiz” diye dayattılar. Kötü! Öyle anlaşılıyor ki, bu politikada biraz daha ısrar edecekler. Biz de yükleneceğiz. Bu tasfiyedir, bir ordu kullanımıdır. Diğer yandan bir pişmanlık yasası kullanılıyor.

G. Civaoglu: Bu biraz da normaldir, rüzgâr içinde bulutlar da olur.

-Öyle olacağı bellidir. Ben bu anlamda biraz üzüntü duyuyorum. Pek fazla umut yok. Özal’la diyalog, görüşme yöntemleri açık mıdır, bilemem. Aslında bu konuda iyi niyetliyim. Bazı olumlu adımlar varsa, dolaylı yollarla da olsa, bir oluşumla cevap vermek istiyorum. Bunlar lafta kaldı. Dolayısıyla mücadeleyi tırmandıracağız. Silahlı mücadeleyi politik gelişmeye temel alacağız. Tek taraflı işler yapacağız. İleride aynen geleceksiniz, belki de bir görüşme yöntemine gelinecek diyeceksiniz. Ona inanıyorum. Biz tümüyle yöneldik mi, o zaman görüşmeler olur.

R. Öztürk: Ben Türkiye’de Kürt ve Türk yurttaşların son derece sevgiyle bir araya geleceklerine inanıyorum.

-Er geç olacak olan budur.

R. Öztürk: Çünkü Türkiye bir Irak değil. Türkiye, sizinkiler de, bütün hepsi belirli bir düzeye geldi. Bu konuşmaların yapılması büyük bir aşamadır.

-Hayır, ulusal sorunun çözümünde şu var: Kürtler işlerini Türklerle düzenleyecekler. Yani biz devrim yaptık, tam zafere ulaştık diyelim; diğer İngiliz ve Fransız sömürgeleri gibi, onları atacağız, tek kalacağız gibi bir durum olmayacak. Bunu size söyleyeyim. Tam başarılı olduğumuz anda da biz Türklerle işleri düzeltereğiz.

R. Öztürk: Ben böyle bir şeye varacağını sanmıyorum. Bence bu bölgelere yansımaz.

-O zaman görüşmeler yöntemi er geç devreye girecek.

R. Öztürk: Bence de budur.

-Fakat şimdi “PKK zorlanıyor, altından çıkamaz” deyip üzerimize gelmek ne kadar ahmakçaysa, biz de sonuna kadar hiç görüşme olmayacak, sonuna kadar düşman ne ile yaklaşırsa biz de öyle yaklaşacağız dersek, onun da sonu gelmez.

G. Civaoglu: Görüşmeye hiç gelmemek yanlış bir tutumdur.

-Hükümet kendini çok büyük görüyorsa veya bilmem başka endişeleri ne ise, bu işleri tırmandırmaya yol açacak bu tip tavırları sürdürürse, biz kendimizi savunmasını biliriz. Bugünkü konumuz bir nevi savunmadır. Parti için, kendim için, halk için böyle yapacağım. Tercihimiz değil, ama teslim olmayacağız. Çok açık: Böyle olsaydık zaten ilk günden böyle çıkış yapmazdık. Eğer tarafların yaklaşımlarında o durumlar silinirse, Türklerle ilişkilerin hiçbir ulusal sorunda olmayacak tarzda düzenlenebileceği konusunda orijinal olunabileceğine eminim. Baskısız halledilmeli, oyunlara başvurmadan halledilmelidir.

R. Öztürk: Türkiye büyük bir demokratikleşme sürecinde. Yurttaşların bir bütün halinde ve birbirleri için en iyi, en demokratik çözümleri bulabilecekleri kanısındayım. Dünya bu hale girerken, Türkiye’de bu sorun çözülecektir.

-Ama bir Sovyetlerde bile cumhuriyetler bağımsızlık için, Yugoslavya’da herkes bağımsızlık için ayağa kalkarken, sen Kürtlerin varlığını doğru dürüst kabul etmezsen, kitleler bu gidişatı bu haliyle kabul edemezler.

R. Öztürk: Fakat bu ülkenin Cumhurbaşkanı bile, “Ben Kürt varlığını kabul ediyorum, ben de Kürt olabilirim” diyen bir adamdır. Birtakım değişiklikler oluyor.

-Ama unutmayın ki, daha dil üzerindeki baskı doğru dürüst kaldırılmadı ve PKKlilerin cezalarının ağırlaştırılması diye bir tutum var. Ki bu, bu durumu ortaya çıkaran bu harekete yapıldı. Bu hareket büyük bir çıkmazı çözüme götürürken, ona ceza olarak bu düşünülüyor. Bunlar çelişkidir ve er geç çözümleneceğiz.

R. Öztürk: Peki, af kapsamı içine alınsaydı, siz ne yapmayı düşünüyordunuz?

-Hayır, bizim için bu önemli değildir. Biz ilişkileri gerçekten demokratikleştirmek istiyoruz. Yani demokratikleştirmeyi devreye sokarak Türkiye’nin ilişkilerine çözüm bulmak istiyoruz. Demokrasiye halk da katılsın. Demokrasi bir avuç üst düzeyde politikacının, sermaye kesiminin işi olmasın. Türkiye’nin geleceğini demokraside görüyoruz ve Türkiye demokrasiyle çok şey kazanabilir, kaybeder demiyorum.

Ekonomik Faaliyet, Sanatta Güzellik Yaratmak Kadar Önemlidir

R. Öztürk: Şimdi burada bir husus daha var, hiç dile getirmedi-
niz. Ekonomik görüşünüz nedir, dünyanın ekonomik biçimlerinden
bir farklılık var mı?

-Yok.

R. Öztürk: Herhalde sosyalist görüştesiniz?

-Model şu: Ben aslında kapitalizme karşıyım, sosyalistim. Ama
nasıl bir sosyalist olduğumu ekonomi için de, parti için de söyleye-
ceğim.

R. Öztürk: Ben ekonomi için soruyorum.

-Ben ekonomide bireyin abartılması kadar, devletin de abartılma-
sına karşıyım. Şuna inanıyorum: Bazıları devlet biçiminde ekonomi-
den en iyi anlar. Bir de kişinin alabildiğine yoğunlaşan ekonomi üze-
rine hakimiyet kurması endişe vericidir.

G. Cıvaoğlu: Tekelleşme açısından mı?

-Öyle anlaşılıyor ki tekelleşmeye karşı, hem devlet tekellciliğine,
hem de özel tekellciliğe karşı...

G. Cıvaoğlu: Özel sektör girişimciliği.

-Ben bunda çok şey görüyorum. Eğer biri vurgunculukla, üçkâğıt-
çılıkla özel sektör olursa, onu ciddiye almam. Fakat eminim mühim
olan o. Ekonomide kişilerin inisiyatifi kesin olmalı. Ekonomi de en az
bilim kadar, sanat kadar yetenek ister. Ona saygı duyulmalıdır. Buna
tamamen inanıyorum. Bir ekonomiyi nasıl kendin için tercih edersin?
Bir fabrika üzerine çalışayım veya benim bir çiftliğim olmalıdır. Bir
fabrikada iyi bir üretimi planlayıp onu çalıştırmalıyım. Onun her türlü
sorunlarıyla ilgilenmeliyim. Bir toprak parçası bana verilsin, iyi bir
üretim sağlayayım.

G. Cıvaoğlu: Ama devletin değil mi?

-Değil tabii. Daha çok biraz benim olmalı. Biraz benim olmalı der-
ken, dengeleri hesaplarım. Örneğin vergiyi aşıyor. Onu toplum için
en iyi bir işletme durumuna getiririm.

G. Cıvaoğlu: Bir de verginin en iyi bir sosyal biçimde kullanılma-
sı.

-Vergi düşünülebilir. Vergi sorun değildir, ona bir şey demiyorum.
Zaten yaptığım faaliyetin bir sosyal faaliyet olduğuna inanıyorum.

Kabaca kendimi büyütme, kendimi zenginleştirmek için değil, bunun altını çiziyorum. Çünkü bunlar sosyalizmde hep göz ardı edildi.

G. Civoğlu: Kazanç faktörü olmadığı zaman insanlar verimli çalışıyorlar mı?

-Hayır, yine kazançtır. Dedim ya, ekonomi bilim ve sanat kadar güzel bir olay. Bu çok önemlidir. Ekonomiyi işletme, ekonomik bir bilim ve birimle uğraşmak kadar değerli olmalıdır. Yani Türkiye’de düşünüldüğü gibi üçkâğıtçılık, kazıklama tarzında bir ekonomik faaliyet biçimi değildir.

G. Civoğlu: Türkiye’yi bu kadar suçlamayın, Türkiye’de çok güzel ekonomik girişimler var. Yepyeni bir nesil çıktı, fevkalade güzel, tamamen teknolojik çalışıyorlar. Ben isterdim ki, önümüzdeki dönem Bekaa Vadisi Silikon Vadisi olsun.

-Doğrudur, anlıyorum. Benim için güzellik olsun da, ona kim yol açarsa açsın. Ama olayın özünde de bence kişi, emeklerinin sonuçlarıyla ne kadar bağlantılıysa, ekonomi için en yararlısı olur. Bu çok önemlidir. O kocaman devlet aygıtı eliyle verilen ekonomiyle her şeyin altından çıkamazlar.

G. Civoğlu: Hiçbir yerde çıkamazlar.

-Yine sahte sermaye büyütmenin birçok temsilcileri ortaya çıkıyor. Gerçekler ortadadır.

G. Civoğlu: Şimdi artık o aşama geçti. Çünkü borsası kuruldu... Artık yapay sermaye kısmı giderek azalmaktadır. Tabii kirli uygulamalar da var. Kirli ve ahlaksız girişimlerde bulunanlar da var.

-Hem reel sosyalizmde, hem de Batı’da çok gelişmiş.

G. Civoğlu: Özel girişimciliği yöntem olarak kabul ediyor musunuz?

-Bana göre, sosyalizm anlayışında ekonomi en az demokrasi kadar, bilim ve sanat kadar kişilerin yaratıcılığını ister.

G. Civoğlu: Sosyal piyasa ekonomisini yakından biliyor musunuz?

-O kadar bilmiyorum, beni hemen sosyal piyasacı hesaplamayın. Ama bu konuda hassasım.

G. Civoğlu: Sosyal piyasa ekonomisi rekabettir, müsabakadır, müsabakayı yapmaktır.

-Bence değerli ve en iyisini yaratmaktır.

G. Civoğlu: Bence müsabakadır; o da yarışıyor, diğeri de yarışıyor. Daha iyiye, daha ucuza.

-Yalnız birbirlerinin gözlerini çıkararak değil.

G. Civoğlu: Gözlerini çıkararak değil tabii.

-Müthiş kâr hırsına kapılarak da değil. Ben de güzel bir olay yaratım diyebilirim.

G. Civoğlu: Müthiş kâr hırsı olmaz ki. Müthiş kâr hırsı olduğu taktirde zaten kazanamaz. Çünkü rekabet ortamı var. Öteki fiyatı aşağı çektiği zaman, bu da geliyor. Zaten sübvansiyonun zararı böyle ortaya çıktı. Devlet sübvansiyona girdikçe iş dejenere oluyor. Çünkü devlet elini soktukça fiyatlar çarpıtılıyor, o zaman da işin içine rüşvet giriyor.

-O var. Suriye’de bile ben bunu görüyorum, tahlil ediyorum.

G. Civoğlu: Çünkü serbest piyasa da, tıpkı koşan iki atlet gibi, hangisi iyi koşuyorsa o yetişir. Ama ötekinde devletin eliyle doping başlıyor.

-Fakat yine de ben bu konuda şunu özenle belirtiyim: Aşırı bir rekabet, aşırı bir hırstan ziyade işin estetik yanını, işin güzel yanını geliştireceksiniz. Çevreyi, insanı ve toplumu çok düşüneceksiniz. Kesinlikle toplumun kendisi var. Ona rağmen, onu kötü kullanarak bu serbest piyasa olmaz.

G. Civoğlu: Sosyal piyasa ekonomisi deyimi onun için ortaya çıktı. Yani serbest rekabet düzeyinin sosyal kaygılarla düzenlenmesidir.

-Bana göre o zaman birçok ekonomik sektör tasfiye edilebilir. Belki çok aşırı kalkınma da olmaz. Birçok abartılı ekonomi biçimleri var. Sosyalist diye tabir edilen ekonomik nitelikler de böyle. Ekonomiyi devlet tartışıyor ya, onun gereğine inanıyorum. Ne devleti tam da bir yemlik gibi kullanan sosyalizmi kabul etme, ne de kapitalizmi kabul etme. Onlara açık değilim, hoşuma da gitmez. Ekonomik faaliyetin de sanatta güzellik yaratmak kadar önemli olduğuna inanırım. Tarım, sanayi ve diğer bütün faaliyetler için de böyledir.

Parti için de aynı şeyi söyleyebilirim. Yani bizim partimiz klasik komünist partisi veya birçok parti için düşünüldüğü gibi değil. Bana göre parti bu ihtiyacı karşılar. Nasıl bir işletme bir ihtiyacı karşılarsa, parti de bir ihtiyacı karşılar. Ya bir toplumun siyasi ihtiyacını karşılar, ya demokrasi ihtiyacını karşılar. Bize göre de çok daha değişik şey-

leri karşılar. Bu tam bir yaratma işidir. Yoksa kendisini bloklaştırıp, bürokratlaştırıp toplumun üzerinde egemenlik kurmak, otorite kurmak bana göre partililik değildir. Düşünülen model sonuna kadar ihtiyaçlara göre şekillenir. Parti tarihi bir ihtiyaca göre şekillenir. O heybeti, otoriteyi eline geçirip onu hemen devlete egemen kıl, topluma egemen kıl: İşte bunu yapan sosyalist bir ülke değildir. Bu çok tehlikelidir. Kapitalist ülkelerinkinden daha tehlikeli sonuçların çıkması bu parti anlayışı yüzündendir. Biz ondan da uzağız, onu da belirtiyim. Partiyi öyle abartmıyoruz, elit bir şeydir de demiyoruz. Hizmeti kusursuz olmalı derim. Yeni ufuklar getirmede en iyisi olmalı derim. Fakat bu ihtiyaç ortadan kalktığı zaman, o amaç yerine getirildikten sonra da o parti kalkmalı. Ama bugün sosyalist geçinen toplumlarda, Türkiye’de böyle değildir.

Bu İşleri Çirkinliklerimizi Aşmak İçin Yapıyorum

G. Civoğlu: Şimdi bu konuyla ilgili bir iki merakım var. Seyahat özgürlüğünüz var mı?

-Sınırlı.

G. Civoğlu: Nerelere gidiyorsunuz?

-Kendim gitmeyi istemiyorum, istersem hareket tarzımı yaratırım.

G. Civoğlu: Neden istemiyorsunuz?

-İşleri biraz daha götürmem lazım.

G. Civoğlu: Dünyadaki gelişmeleri takip ettiğinize inanıyor musunuz?

-Bu konuda o yöntemlerin sonuç alacağına fazla ihtimal vermiyorum.

G. Civoğlu: Neden?

-Daha çok, yolum seçilmiştir. Dışa açılma olayı herhalde fazla gelişme göstermez.

G. Civoğlu: Ama dışa açılmaya başladınız.

-Yok.

G. Civoğlu: Kamuoyu ile görüşmeler...

-O ayrı. Öyle fiziki olarak hareketim yok, herhalde en az olan kişilerden birisi de benim.

G. Civoğlu: Sizin burcunuz nedir, astroloji burcunuz?

-Borcumu bilmiyorum.

G. Civoğlu: Doğum tarihiniz nedir?

-O da hiç belli değil. 1948-'49 yılı.

G. Cívaođlu: Ay, gün.

-Hiç belli değildir. Yaşımı da, kan grubumu da bilmiyorum. Kişi olarak öyle fazla önem vermem.

G. Cívaođlu: Dışa açılmayı sevmiyor musunuz?

-Bir iki defa açıldım.

G. Cívaođlu: Hayır, Örneğin Urfa'da kalmayıp Ankara'ya gitmeniz, ülkeye gitmeniz için tabuların inkârı mı lazım? Acaba ikinci bir faydası da...

-Galiba siz çok dolaşıyorsunuz?

G. Cívaođlu: Çok dolaşıyorum ve çok seviyorum.

-Fakat benim şöyle bir kompleksim yok: Bence insanların dolaşmasında biraz mistik demeyeyim de, moral olmalı. Diğerleri çok ağırlık veriyor, gidip "Fransa, Paris şöyle görkemli, New York şöyle, Moskova göz kamaştırıyor" diyorlar. Tüm bunlara kafamı çevirmek istiyorum. Artık bu tutuculuk mu, bilemiyorum.

G. Cívaođlu: Neden?

-Güç mü getirmeyeceğim, onlardan bıkmış mıyım, bilemiyorum. İnsan ilişkilerine değer veririm. Yararlı olacaksa sizlere de günlerimi veririm. Bilmem şöyle önderim, şöyle her şeyim çok kıymetlidir tarzında yaklaşımım yoktur. Bu konuda son derece özgürlüğüme sahibim.

G. Cívaođlu: Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

-PKK işleri ne olursa olsun, yararlı oldukça ona güç getirebilecek, ona kendimi verecek özgürlüğüm vardır. İşleri özgürce idare ediyorum. Ama konuya müthiş yüklenmişim.

G. Cívaođlu: Kaç saat çalışıyorsunuz?

-Aslında ondan bahsetmek bile anlamsızdır. Değişiklik var. Çok değişik şekilde çalışıyorum. İçine kendimi kattım. Çok ilginç katılış ve yürüyüş tarzım var. Bizimkilerin fazla anladığını sanmıyorum. Götürüş tarzımı götürüyorlar, yükleniyorlar, sonu nasıl gelir, bilmiyorum. Ama bir şeyler olacak.

R. Öztürk: Sonuçta ümidiniz olumlu mu, olumsuz mu?

-Hayır, benimki ciddi bir olgu artık. Geldiğim nokta çok iyi. Kendi açımdan da çok iyi. Acayip bir genişleme tarzı var. Motor koşusu mu desem, farklı bir şey mi söylesem.

G. Cívaođlu: Kürtçe'yi iyi biliyor musunuz?

-İşleri Türkçe ile daha rahat izah ediyorum. Kürtçe ile biraz halkın beklentilerine cevap veriyorum. Ama tamamen Türkçe biliyorum. Şekilcilik fazla yoktur. Ama temizlik, disiplin, güzellik var. Yani ben bu işleri biraz çirkinliklerimizi aşmak için yapıyorum. Benim için Türkiye gerçeği de ortadadır. Bu noktayı yakalamışım. Kendi moralimi kendi içimden yaratmışım. Devletle ilgili yönü biraz tali plandadır. Sadece bir yıkma olayı değil, yapma olayı yüzde doksan beştir. Devlete yönelik yönü yüzde beştir. Kendimi yeniden yapılandırmada, kendimi bulmada tatmin oluyorum. Sorunlar da ağır, kendi kendime de sorunlarım çok ağır. Tabii değişiyor, etkinlik çok geliyor, destek çok fazla, arkadaşlarım da var, halkım da var, her gün çok artıyor. Fakat daha çok sorunlarım kendimlidir.

G. Civaoglu: Ne gibi?

-Yani kendimi ilerletmem lazım. Önderliğe sevdalanma, otoriter kesilme anlayışım yoktur. Zaten onunla da savaşıyorum. Her şey beni otoriter olmaya itiyor, ben de onunla savaşıyorum. Bu bir tehlike gibi geliyor. Çok ciddi bir tehlike olarak görüyorum. Yanlış anlaşılmasın, mütevazılık olsun diye belirtiyorum. Ona bulaşırsam götürmem. Çünkü halkın benden beklediği önderlik çok şey yapıyor; lakin arkadaşlar daha fazla şey bekliyor, ben ona karşı direniyorum. Demokrasiyle mi diyelim, artık biraz siyasetin ağırlığından mı, hatta ahlakı bozacak şeyler de demeyelim de, bu işler normal düzeyde kaldı mı ilerletmem. Örneğin bir iç yaşam, normal bir yaşam tamamıyla anlamlıdır. Bütün bunlara rağmen işi idare ediyorum.

G. Civaoglu: Örneğin bir günlük programınızı çizer misiniz?

-O konularda fazla hassas bir şey yoktur.

G. Civaoglu: Yani...

-Şöyle masada kalsın, sabahleyin gelir yaparım gibi şeylerim yok. Şöyle de danışırım böyle de danışırım, gelirim de gelmem de, serbestlik fazla. Bu konuda tam bir özgürlük var. Yani bu konuda tam bir filozofça yaşam tarzın var diyeceksiniz. Ama son tahlilde toplumlara, sınıfın beklentilerine çok saygılıyım. Çok demokratım; kimsenin durumunu zedeleyici tek bir damar çığnemez, rahatsız edecek tek bir hareketim olamaz. Sizin için de bu böyledir. Bir general de sizin yerinizde olsaydı, aynıydı.

G. Civaoglu: Biz kendimizi generalden küçük görmüyoruz.

-Askeri anlamda söyledim. Yani savaştığımız bir tip de olsa, şimdiye kadar hep böyle davrandım. Bu bir taktik de değil, bir ilişki tarzıdır. Zorlanıyorum dedim ya, belli bir yere götüreceğiz. Gerçekten buraya kadar gelmenize sevindim. Size bir şey söyleyeyim: Sürekli yazın, gelişmeleri önemli görün. Devletin en üstünden tutalım da, en alt düzeyine kadar bu işler bundan sonra karşılıklıdır. Temel bir politik mesele haline gelecek. Orduyu çok ilgilendirecek, demokrasiyi çok ilgilendirecek, aydın olarak sizi çok ilgilendirecek. Bir de hep öyle öcü gibi, Türkiye'yi bölüp parçalayacak bir olay olarak görmekten ziyade, yeni düzenlemeye ihtiyaç ilişkiler sahası olarak değerlendirip görün. Rakibi ekarte edecek...

G. Civaoglu: Size zaten bunun için sordum. Sınırla birlikte, yaşama sorunu...

-Ben onu ikinci plana atmışım. Onu halletmeden önce yapılacak çok işler var. Bundan eminim. Benim faaliyetimin yüzde doksan beşi bununla ilgilidir.

G. Civaoglu: Moralite yönü bence...

-Düzenleme olayı. Bağımsızlık kafada olursa, yürekte olursa, herhalde o kaba sınırlardan kırk kat daha iyidir. Benim yaklaşımım biraz böyledir. Maalesef çok kaba bir coğrafyaya sahip olmak her şeyi kurtarır anlamına gelmez. Bu dünyayı yüz elliye mi bölmüşler? İki bin beş yüze de bölseler dünya yine aynı dünyadır. Fakat moralde, ilişki sahalarında ilişki tarzına getirilecek düzenlilik, o sınırların yüz kat bölünmesinden daha iyi sonuçlar getirebilir. İşleri biraz bu yönlü görmek gerekir. Türk halkı hazır değil, sizler biraz hazır değilsiniz. Türkiye'nin resmi düzeyi kendini hazır hale getirmemiş. Ben bu konuda hazırım. Aslında bu konuda kamuoyuna yanlış yansıtma olmamalı, öcü gibi de yansıtılmamalı, fakat ciddi olduğu da bilinmelidir. Yani "Bunlar çocuktur, bunları asarız, yeriz, bitiririz" biçiminde görmek yanlıştır. Kesinlikle bir Türk'le yaşamayı, herhalde bir Kürt'le yaşamaktan daha iyi beceririm, anlaşabilirim, yaşamı örgütleyebilirim. Bu çok açık ve nettir. Kürtlerle yaşamı geliştirmek çok daha zor, çok daha büyük çaba ister.

G. Civaoglu: Kürtlerden kasıt diğer Irak vs. Kürtleri mi?

-Her düzeyde. Hayır, Türkiye'deki Kürtler de dahil, en başta Türkiye'deki Kürtler. Irak'takilerle şu aşamada taktiktir, fazla ilgilenmem. Buyur gel, otonomiye sen kur deseler yapmam. Açık ve hazır

değilim. Benim ilişki saham Türkiye’de Kürt ilişkilerini düzeltmektir. Bu çok önemlidir. Dinlenmesi hızlı gelişmelere yol açacak, bundan sonra ben boş durmayacağım. Ne kadar zorlukları da olsa, bu günlüğü müthiş doldurmaya devam edeceğim. Biraz bunun bilinciyle hareket edilirse, gelişmelere biraz daha iyi zemin açılabilir. Gazetecilik olayı burada rol oynayabilir; sorunları gün ışığına çıkarma ve kamuoyuna yansıtma yararlı hizmet edebilir. Bence bunun bütün kesimlere yararı vardır. Bir kaos var, bir çarpıtılma var diyorum; bunları da biraz aşalım.

Bunun için gelişinizi önemli gördüm. Buna bir siyasi görüşmeden daha fazla değer vermem düzenleme olayı ile ilgiliydi. Sizi etkilersem veya sizinle olayları gerçekçi bir biçimde değerlendireceksek, bu o dönüşüm için de yüzde doksan beş iş yapar. Benim hesabım var tabii. Ama bu hesap işte böyle bir hesaptır. Düzenleme sorunu, ilişkileri geliştirme sorunu aslında başta halka olmak üzere her an birtakım ilişkilere yansıtacak. Bu benim için askeri bir zaferden de önemlidir. Aslında ben en büyük zaferi moral cephesinden alıyorum. Zaten öyle olmasaydı yaşayamazdım. Benim işlerimi biraz böyle tanımlayabiliriz. Yine geldiğiniz için teşekkür ederiz.

G. Civoğlu: Biz de teşekkür ederiz.

-Zorladık sizi, daha önceki sefer de geldiniz, zorlandınız. Bu konuda özür dileyeyim. Elimizde olmayan nedenlerle görüşemedik. Gerçekten öyleydi.

G. Civoğlu: Biliyorum, pazara kal dediler, ama benim Amerika’ya gitmem lazımdı.

-Tekrar gelmeniz zor oldu. Ben saygılıyım. Türkiye kamuoyuna saygılıyım. Türk insanına özel olarak bir diyeceğim yok. İlişkilerin ileride daha iyi gelişebileceğine inanıyorum. Özel düşmanlık yapma amacında değiliz ve buna değer de vermeyiz. Fakat politikayla ilgili gerçekleri iyi götürmeye çalışıyorum. Başka istekleriniz olursa elimizden geleni yaparız.

R. Öztürk: Teşekkür ederim. Bir iki soru sormak istiyorum.

-Sırtınıza bir kefiye alın.

G. Civoğlu: Eğer izin verirseniz onu alıp gideceğim.

-Tamam götürün, benden olsun.

R. Öztürk: Gerçi onu sardım, kardeşiniz bağladı. Resmi de var, onu hatıra olarak götüreceğim.

Soracağım soruları genelde özetlediniz. Biraz önce de dediğimiz gibi kamuoyuna bir şey vermek istiyoruz. Doğru neyse onu vereceğiz. Bugüne kadar çarpıtılmış iddiaların dışında vereceğiz. Şimdi biraz önce de konuştunuz. "Bizim adımıza hareket ettiklerini söyleyip, bizim arzu etmediğimiz olaylar, katliamlar geliştiren insanlar var. Biz onları dışladık" dediniz. Bir de zaman zaman sizin açıklamalarınız oldu. Ben öyle hatırlıyorum. Sizin yapmadığınız ama size mal edilen, yani o parti içinden sapanların da yapmadığı, tamamen kontrgerilla veya MİT tarafından yapılan ve kamuoyunda bilinen olay var mı?

-Var, var.

R. Öztürk: İsim olarak?

-Fazla isim söylememekle birlikte -çünkü onların üzerinde durmam mümkün de değil-, bizim adımıza halkı zor duruma sokma girişimleri olmuş, işte gidip "Bize yemek verin" denilmiş, hatta onların bazı değer yargılarıyla oynama sistemli yapılmıştır. İddia olarak bunu söylüyorlar. Yaygındır, ama ben şimdi size yürütülen savaşın sonuçlarını izah ediyorum. Kaldı ki, içimizde de bunu tırmandıranlara yönelik araştırmalarımız var. Devletle bağlantıları büyük bir olasılıktır.

R. Öztürk: Nedeni nedir?

-Nedensiz değildir. Çünkü bile bile parti talimatlarını çiğniyor. Bunun artık PKK içinde bir olay olması mümkün değildir.

R. Öztürk: Onun dışında.

-PKKli ise, diyelim bir önderlik talimatı var, onun gereklerini yapar. Ama bile bile tersini yapıyorsa, bu işin içinde başka şeyler araştırın. Bu olaylar var, buna yol açanlar daha çok talimatları dinleyenlerdir.

R. Öztürk: Şimdi şöyle iddialar oldu, dolaştığım için biliyorum. MİT gidiyor, PKK kılığına giriyor, katliam yapıyor ve geliyor. Bu konu da sizin dışınızda değil mi?

-Hayır, bu kadar kaba değildir, ince yapılıyor. Ben halen de araştırmamın tam sonucuna ulaşmadım. Adam kaçmış, adam çok ağır suçtan ötürü cezalandırılmış, ama bu kadar talimata neden karşı çıktığı, neden tersini yaptığı düşündürücüdür. Bir de belirtiler var, bu tip olayların altında devletin kesin dolaylı olarak yönlendirmesi var. Damgasını vuran kişilikler var, devletin mantığı var, o tespitlidir.

Buna yol açan mantık devletin mantığı, öne çıkarılan tipler biraz kuşku. Sicil numarası kaç diyeceksiniz. Bunu söyleyemem.

R. Öztürk: Peki, siz ne yapıyorsunuz?

-Frenledik, durdurduk. Çok sert de, çok zor da olsa durdurduk. Görüyorsunuz, son yılda herhangi anlamsız bir eylem yapılmadı.

(...)

R. Öztürk: Peki, siz ...

-Hepsi birbiriyle bağlantılı. Kadının parti içinde birleşmesi önemlidir, toplum içinde de birleşmesi önemlidir. Benim kadını özgürleştirmem önemlidir. Sanırım evliliği biraz özgürleştirmedir. Biraz genel anlamda evli diyeyim. Yani kadının genel anlamda evli olması nedir? Kadının bir bütün olarak özgürlüğü elde etmesi demeyeyim de, kişileştirmeyi henüz içine almıyorum, düşünmüyorum bile.

R. Öztürk: Örneğin bir çocuk özlemi, bir kişiye dönme...

-Yok, yok. Bende öyle hobiler yoktur. Bu konuda kesinlikle hobim yok. Fakat çocukların yaşamına büyük saygı duyuyorum. Onlara gerçekten bir alan açmak için babalarından, analarından daha fazla düşünüp çaba harcadığımı söyleyebilirim.

R. Öztürk: Peki, ben kampta çok küçük çocuk gördüm. On iki, on üç yaşında çocuk gördüm. Onlar nedir?

-Onlar var, beş altı tane var. Onlar şehit çocukları.

R. Öztürk: Şehit çocukları burada mı yaşıyorlar?

-Ayrılmak istemiyorlar, burada tutuyoruz. Bayanlar çoktur. Gördüğünüz gibi değişik kişilikler geliştiriyorlar, özgürleşiyorlar. Yani bir anlamda kadınla ilişkide sıkıntım yok. Oldukça geliştirebiliyoruz, oldukça güçlü kadın ortaya çıkarabiliyoruz. Buna daha fazla merak salıyorum. Kişisel bir ilişki geliştirmekten ziyade, buna merak salıyorum. Kadınla diyalog, kadını kavrama, kadınla ilişkileri geliştirme, bunu da bir iki kişiyle sınırlandırmama, birçok kişiyle bunu tartışmaya sokma, geliştirmeye sokma... Şimdi bu beni daha çok ilgilendiriyor. Çabamın önemli bir kısmını buna veriyorum. İyi sonuçların çıktığını görüyorum.

R. Öztürk: Parti adına mı ilişki demek istiyorsunuz?

-Partinin tabii. Kadını özgürleştirme faaliyetine çok büyük değer biçiyorum. Ve epey çaba da harcanıyor, sonuç da alınıyor.

R. Öztürk: Ben içtimada gördüm, kadın militan vardı. Bunların sayıları nedir acaba?

-Yüzlerce var, Botan'da yüzlercesi var.

R. Öztürk: Peki, sizin şu anki, elinizdeki silahlı gücünüzün sayısı hakkındaki tahmininiz?

-Hedef bu yıl on bindir, ulaşırsız da.

R. Öztürk: Şu an mevcut sayı...

-Yarılamışız, günlük olarak gelişiyor.

R. Öztürk: Peki, bu kampta kalanlar sürekli bir değişim içindeler mi? Örneğin Botan'a gidenler orada kalıp geliyor mu? Yoksa sürekli bunlar burada kalıyor, onlar da orada mı kalıyor? Burada bir eğitimden geçip oraya gidiyorlar mı?

-Tabii, sürekli bir değişim içindedirler. Burada sürekli kalan yok. Yılda en az iki üç defa değişir. Gelme yoktur, gitme vardır. Fazla gelme yoktur, burası da rolünü oynamış durumdadır.

R. Öztürk: Ama yönetim, yönlendirici kadro buradan gidiyor.

-Yok, orada da var artık. Yani ülke içinde halledilmiş durumdadır. Ülke içinde her tarafta kamplar geliştirilmiştir.

R. Öztürk: Türkiye sınırları içinde kamplarınız veya militanlarınız...

-Vardır, çok. Bu bahsettiklerimin hepsi Türkiye içinde. Eğer kamuoyu, resmi sözcüler yansıtmıyorsa, o onların bileceği iştir.

R. Öztürk: Cudi'de olduğunu biliyorum.

-Ne Cudi'si, kırk tane Cudi var.

R. Öztürk: Öyle mi, siz bir kongre de orada yapacaktınız?

-Yaptık.

R. Öztürk: Gerçekleştirdiniz mi?

-Tabii, gerçekleştirdik.

R. Öztürk: 1989 muydu?

-Hayır, '90'ların sonunda, hepsi ülke içinde oldu.

R. Öztürk: Siz gittiniz mi?

-Ulaştı, hazırlığımı bitirdim...

R. Öztürk: Oraya gittiniz mi?

-Hayır, kongreyi hallettik. Ülkedeki yansımamız yoğundur. Birlikler yüz elli, üç yüz kişi bir araya gelebiliyor. Bu sorunlarımız yok. Dersim'de, Serhat'ta, Ağrı Dağında, Toroslarda, Bingöl dağlarında, Mardin'de de var.

G. Civaoglu: Türkiye’de de yok mu?

-Türkiye’ye kadar ulaşıldı. Özal’ın memleketinde de var. Yani gitmediğimiz yer kalmadı. Şimdi durum daha iyidir. Askeri yönde oldukça ayakta kalabileceği gibi, gelişmenin de tedbirlerini sonuna kadar aldık.

R. Öztürk: Peki, bu kaçırılma olayının gerçek yüzü nedir?

-Hangisi?

R. Öztürk: Gençlerde kendinden katılım mıdır, yoksa kaçırma mıdır? Onun için bir iki kelime söyleyebilir misiniz?

-Yok, yok. Kaçırma yoktur. Kaçırılmadan ziyade tamamıyla gönüllük esastır.

R. Öztürk: Peki, buraya geldikten sonra, bu şartları kaldırmayanlara ne yapıyorsunuz?

-Tek tük çıkıyor, bırakıyoruz. Normal üretim çalışması yapıyor, kaldırabileceği işleri veriyoruz.

R. Öztürk: Peki, yiyecek ve parasal desteği...

-Kendi özgücümüzle, demin de söyledim ya.

R. Öztürk: Almanya gibi mi, yani yurtdışı mı?

-Hemen her yerde. Mardin’i Mardin karşılar, Botan’ı Botan karşılar. Suriye sahasında bir parti beslenebilir. Almanya zaten on partiyi besler. Bu sorunlarımız yok. Halk bu konuda büyük bir fedakârlık içindedir. Bütünöyle silahlanmaya da, finansmanı sağlamaya da imkânlarımız vardır.

R. Öztürk: Peki, burada kamptaki militanlardan, örneğin öncü kadrodan birtakım insanların Avrupa ilişkisi, gidip gelme gibi bir durumu...

-Var, o sorun değil.

R. Öztürk: Oradaki parti üyeleriyle görüşüp talimat alma, talimat verme, yani yönlendirme gibi olaylar oluyor mu?

-Biz yapıyoruz.

R. Öztürk: Peki, hangi kimlikle, pasaportla gidiliyor?

- Pasaportlarla.

R. Öztürk: Hangi ülkenin pasaportlarını kullanıyorsunuz?

-Başta Türk pasaportu olmak üzere Alman pasaportları, Yunan, Fransa vb pasaportları çok kullanıyoruz. Sorun yok.

R. Öztürk: Suriye?

-Yok, Suriye ve Arapların pasaportlarını çok kullanmıyoruz, biraz kullanıyoruz. Bu konuda öyle fazla sıkıntılarımız yok. Uluslararasılaştırdık. PKK'nin kanalları açıktır, mekanizmaları biraz işliyor. Gerillada sıkıntılar vardı aşıldı. Militan özelliklerde biraz aşınma vardı, onları onardık. Şu anda benim için şaşkın diyorlar. Ama öyle değil. Şu anda işlere biraz daha çekidüzen verebilecek durumdayız.

Klan, Kabile Bağlarına Değer Vermiyorum

R. Öztürk: Peki, annenizle haberleşiyor musunuz?

-O biraz ...

R. Öztürk: Konuşturmuşlardı da annenizi bir zaman...

-Ne zaman?

R. Öztürk: Hani konuşuluyor ... Merak ettim.

-Arada bir mi?

R. Öztürk: Evet.

-Siz gördünüz mü?

R. Öztürk: Hayır, görmedim.

-Nerede olduğunu bilmiyorum. Sağ mı değil mi, onu da bilmiyorum.

R. Öztürk: Gerçekten sizin annenizle ilişkileriniz yok mu?

-Hayır yoktur.

R. Öztürk: Yoksa var mı?

-İlişkilerim yok, on beş yıldır kesinlikle ilişkilerim yoktur. Akrabalarım da ilişkilerim kesik. İşte burada bir kardeşim var.

R. Öztürk: Bir kardeşiniz hapiste var, Diyarbakır'da kardeşiniz.

-Öyle mi, içerde midir daha?

R. Öztürk: Öbür kardeşiniz öyle dedi?

-Bilemiyorum.

R. Öztürk: Bir kardeşiniz ve iki amca oğlunuzun Diyarbakır'da içerde olduğunu diğer kardeşiniz söyledi.

-Gerçekten haberim yok. Ben böyle kardeşlik, ana ve babalık bağlarıyla ilgilenmem. Benim geliştirdiğim bağlar üstün bağlardır. Kardeşlik, annelik, akrabalık bağlarıyla tatmin olmuyorum.

R. Öztürk: Halk tabanında diyorsunuz.

-Daha güçlü.

R. Öztürk: Yani aileyle ilişkileriniz hiç yok.

-Çok önemli ilişkilerle uğraştığımı bilmelisiniz. Yani ilişki saham hem çok siyasal, hem estetik ve yüceltici, halklar düzeyinde seyrediyor, enternasyonalisttir, demokrattır. Onun için o eski kabile, klan bağlarına fazla değer vermiyorum.

R. Öztürk: Bundan sonraki zamanımızı sohbetle geçirelim.

10 Nisan 1991

KİLİTLENMİŞ, BASTIRILMIŞ BİR KÜRDİSTAN'DA PKK'Yİ ORTAYA ÇIKARDIK*

Rafet Ballı: Çok güçlü olduğunu tahmin ettiğim çalışmanız içinde bana zaman ayırdığınız için teşekkür ederim. Bugüne kadar yapılan röportajlarda pek göremediğimi zannettiğim bir olaydan başlamak istiyorum. Buraya gelmeden önce Ortadoğu'daki bütün Kürt hareketlerini dolaştım, liderleriyle konuştum. Kürt hareketlerini gerek ideoloji, gerekse program yönünde kafamda toparlamaya çalıştım. Kürt hareketleri ile ilgili birtakım sonuçlara vardım. Sizinle önce bunu tartışmak istiyorum.

Şimdi Türkiye'deki Kürt hareketleriyle, Türkiye kökenli Kürt hareketleriyle, İran, Irak ve Suriye kökenli Kürt hareketlerinin bir özelliği var. Kürt hareketlerinde birtakım farklılıklar tespit ettim. Bunun nedenleri ve kaynakları konusunda beni aydınlatırsanız sevinirim. Birinci farklılık şu: Türkiye'de olsun, Irak'ta olsun, İran'da olsun, geçmişte 19. yüzyıl ortalarından itibaren aşiret ayaklanmaları var. Aşiret ayaklanmaları 20. yüzyıl başlarında da var. Bu ayaklanmalar 1940'lara doğru, II. Dünya Savaşı sırasında İran'da ve Irak'ta KDP şeklinde ortaya çıkıyor. Bugün gelinen noktada hareketlerin durumuna baktığımızda şu var: Ortadoğu'da hepsi kendi aşiret ayaklanmalarının geleneği üzerinde durmuş bir KDP derinliği var. Türkiye kökenli Kürt hareketlerindeyse T-KDP, KUK hariç, Türk solunun içinden çıkmışlar. Aşiret geleneğine dayanmıyor. Yani aşiret geleneğinin mirasçısı olarak ortaya çıkmıyor. Türkiye'de bir 1925 Şeyh Sait isyanları var, Ağrı isyanları var, Dersim isyanları var. Orayla doğrudan bir bağlantı yok. Bu farklılığın kaynağı nedir? Yani biri Türk hareket-

---

* Milliyet Gazetesi adına Rafet Ballı'nın yaptığı röportaj

lerinin içinden çıkıyor, diğeri kendi aşiret ayaklanmaları geleneği üzerinde yükseliyor.

Abdullah Öcalan: Ben de sizinle biraz kapsamlı bir görüşme fırsatı bulduğum için teşekkür ederim. Kürt sorunu son günlerde yoğun bir tartışmaya konu olmakta, Kuzey'i ve Güney'i adeta oldukça iç içe ele alınmaktadır. Türkiye, devlet ve toplum olarak alabildiğine sorunun içine girmiştir. Öyle ki, sorun bir solun iç tartışması olmaktan çok ileriye gitmiş; özellikle Körfez krizinin sonuçlarıyla birlikte, Kürt göçünün yaygın ve yoğun başlamasıyla birlikte toplumun büyük dikkatini çekmiş, devlet ordusuna dek içine girmiştir ve gerçekten günlük olarak manşetlerden inmiyor. Hatta "kapımızın eşliğinde bir Kürt devleti çıkıyor" biçiminde endişeler, telaşlar, değişik görüşler yoğunca ileri sürülüyor. Ayrıca PKK zaten son yıllarda gündemi oldukça işgal eden bir gelişmeyi, günümüzde daha da hızlandırmış olarak sürdürüyor. Öyle anlaşılıyor ki, Türkiye, toplum ve devlet olarak buna hiç de hazır değildi. Bu tartışmaların nedeni şuydu: Özellikle Kemalist yaklaşım, isyanların ezilmesinden sonra sorunu mezara gömdüğü iddiasındaydı, hatta üzerini betonladığını düşünüyordu. Bu aşılmış oluyor. Fakat nasıl yaklaşacaklar, alternatif nedir? Bu konuda henüz hiçbir hazırlık yok.

Kürt sorununa ilişkin halen doğru dürüst bir araştırma yoktur. Çok sayıda üniversitesi var, birçok alanda yetkin incelemeçi ve araştırmacılar çıkıyor. Bu meselede, Kürt meselesinde en değme profesör maalesef bir ilkokul öğrencisinden daha cahildir. Hatta politika yapmak durumunda olanlar bile bence bu büyük bilgisizliği henüz aşamamışlardır. Bana göre biraz daha bilinçli olan Genelkurmay çevreleridir. Harp Akademileri bu konuda biraz daha şanslıdır. Onlar meseleyi özgür inceliyorlar. Ama onların incelemeleri de ürün olarak dışarıya yansımıyor. Askeri amaçlıdır; demokratik amaçlı, siyasi amaçlı değildir. En azından kendi doktrinleri -ordu doktrini- açısından inceliyorlar.

Şimdi tam da böylesine her şeyin altüst olduğu, -ki resmi ideolojide, politik çerçevede öyledir- aslında yıkıldığı, fakat henüz yerine neyin nasıl konulacağı belli olmazken, sanıyorum önce 'sol konuşuyor' biçiminde Türkiye solu, şimdi de Kürt solu veya adeta Kürtler konuşuyor biçiminde bir yazı serisi, dolayısıyla kitap geliştirmek istediğinizi söyleyerek buraya geldiniz. Toplumun ihtiyacı var, hatta

çok ihtiyacı var. Siyasi ve askeri çevrelerin de bu tartışmalara ilgi duyduğunu biliyorum. Daha önce bu temelde **2000'e Doğru**'yla kapsamlı bir iki röportaj yaptık, epey ilgi topladı ve aslında birçok çarpıklığı düzeltti. En azından düşünce platformunda sizinki de buna bir örnek teşkil edebilir. Biz buna inanarak, sizin gelmenize olumlu yaklaştık ve değer verdik.

Benim son zamanlarda birçok gazeteciyle röportajlarım oldu. İnanç olarak şunu taşıyordum: Resmi siyasiler, hatta askeri heyet de dahil, doğru bir düşünce, tartışma ihtiyacı içindeler. Artık Türkiye'nin bu anti-demokratlığını, düşüncelerini, ki bunun önemli bir parçası göz önüne getirildiğinde, düşmanı bile olsa, en azından onun tanınması için tartışmak gerek. Hatta ordu saldırı geliştirmek istiyorsa, kendi toplumunu arkasına almak durumunda. Hiçbir ordu toplumunu arkasına almadan fazla başarılı olamaz. En azından yürüttüğü savaş konusunda toplumunu ikna etmesi gerekir. Türk ordusu bugün Kürdistan'da çok iş çeviriyor. Savaşını en azından niçin yürüttüğünü, ne yapmak istediğini tanıtarak yürütmeli. Bu konuda ucubeliği ortadan kaldırmak için bu röportajlara gereksinme olabilir dedim. Şunu da söyledim: Biz üzerimize düşeni yapacağız. Türkiye halkına adeta bir rapor sunma ihtiyacını duyuyorum.

R. Ballı: Doğu Perinçek ile görüşmenizde bunu söylediniz.

-Tartışma kamuoyunun hakkıdır. Bizden çok şey duymak istiyor. Beğenir veya beğenmez, haklı veya haksız bulur, biz raporumuzu verelim, taraflar üzerinde düşünce yürütsünler. Bizimle savaşmak isteyenler, savaşları için aydınlanırlar. Bize taraftarlık etmek isteyenler de daha bir bilinçle taraftarlığını geliştirirler. Ama karanlıkta bırakma, ortaçağa ait bir yaklaşımdır.

R. Ballı: Şimdi ben, 1968'de bir genç aydın olarak fikir özgürlüğüne şöyle bakıyordum: Yani insan haklarını, fikrini açıklama özgürlüğü olarak görüyordum. Bunun bir boyutunun daha doldurulması gerektiğini düşünüyordum. Bana ait fikir değil tabii bu. Artık herkesin kabul ettiği bir şey. Fikir özgürlüğünü kullanabilmek için bilgi alma hakkına sahip olmak lazım. Ve bilgi alma, bilgi edinme hakkının çok kutsal olduğunu düşünüyorum. Ben insanın, sadece aydınının ya da sadece yöneticilerin değil, en sıradan insanın da -Kürt olsun, Türk olsun, başka milliyetlerden olsun- bilgi edinmeye hakkı olduğuna ve edinmesi gerektiğine inanıyorum. Konuya bir aydın sorumlu-

luğu içinde yaklaşıyorum. Toplumumuzun bilgi edinmeye hakkı var. Olumluluğu ya da olumsuzluğu öğrenmeye hakkı var. Yani geliş espri ve bir bütün olarak bu Kürt meselesine ilişkin bir dosya hazırlamaya yönelten kaygı da bu sorun oluyor.

-Görüşmelerde açıkça ortaya çıkar. Ne demek istediğinizi anlıyorum. Gerçekten toplumun bilgi alma hakkı yasaklanmıştır. Bu, Türkiye’de herhalde en antidemokratik uygulamalardan birisidir ve çok sinsi yapılmıştır. Kendi toplumunu doğru bilgilenmekten alıkoyuyor. Toplumuna karanlığı veya gerçek dışılığı layık gören bir rejim her türlü antidemokratlığı yapar. Bir iyiliği, çok masum bir talebi bile karşılamayan bir rejim, bir düzen, aslında o toplumun en büyük baş belasıdır. Bu çok açıkça görülebilir. Bir toplum ki bu duruma düşmüştür, o çok şeyini yitirmiştir. Ben sonradan yine açarım. İşte 12 Eylül, işte 12 Mart. Hatta bütün birçok cumhuriyet hükümetinin antidemokratlığıdır. Düşünce özgürlüğü daha yeni yeni -ne kadar gelişeceği belli değil- çıkmaya başlıyor. Bununla çok yakından ilgilidir. Yani toplumun bilgilenme hakkına doğrudan sahip çıkamayışı, sınırsız baskı, sömürü ve düşürülmenin konusu olmak da bu örnekte saklıdır. Bu açıdan benim yaklaşımımın altında herkesi doğru bilgilendirmenin gereğine olan derin inanç var. Düşmanın bile olsa, kendi payımıza düşeni yapalım. Çünkü halk adına, halklar adına madem bir şeyler yaptığımızı iddia ediyoruz, o halde alabildiğine açık olacağız.

Ben de bunun için gerçekten gerçekleri çok çıplak bir biçimde yansıttım. Özel yaşantıya kadar verileri sunmaya çalıştım ki, adına mücadelesini verdiğimiz halklarımız bizi iyi tanısınlar, buna göre tercihlerini geliştirsinler. Buna ben yüksek değer biçiyorum. Bundan sonraki tutum da tamamen önemli bir açıklığı beraberinde getirecektir. Gücüm ölçüsünde benden beklenenleri yerine getirmeye çalışacağım. Bu salt propaganda ihtiyacından kaynaklanmaz, salt bir siyasi görüşmeye ortam açmaktan da ileri gelmez. Kaldı ki, bunların da önemini inkâr etmeyiz. Ama asıl olarak, toplumun doğru bilgilenme ihtiyacına cevap vermedir. Bir nevi demokrasi anlayışıdır. Sizinle bu görüşmeyi bu temelde yapıyoruz. Sorunuza geçiyorum.

R. Ballı: Tekrar belirtiyorum. Ben bu görüşmeyi esas olarak kitabım için yapıyorum. Bunun küçük bir özetini gazeteme vereceğim. Diğer Kürt gruplarının görüşleriyle birlikte değerlendirme gazeteme

ait olacaktır. Nasıl değerlendirirler, bilemiyorum. Çarpık da olabilir, bu konuda söz veremiyorum.

-Bu konuda artık o gazetenin görev anlayışına kalmıştır. Bu açıdan özgürsünüz. Yani ben şimdiden sınırlama getirecek değilim. İyi koyarsanız iyi gider, iyi koymazsanız bir daha bu tip yaklaşımlara gerek kalmaz. İnsanların daha iyiye, olumluya, sorunların özüne inmesi için hizmet eder. Ama bilinçli bir çarpıtma da herhalde birçok gelişmenin önünü tıkar. Sanmıyorum böyle şeyler olsun. Ben basınla diyalogumda buna önem verdim ve sanıyorum şimdi biraz olumlu geçiyor.

R. Ballı: Evet. Arkadaşlarınızın dünden beri aktardığı görüşler de sizin izleniminiz doğrultusunda, ortak.

-Sorumlu hareket ettik, biz basına doğru yaklaştığımızı inanıyoruz. Burjuvadır, soldur ayrımını da yapmadan yaklaştık. Hatta sağ da olsa görüştük, çünkü en azından demokratik bir çerçeveye işlerlik kazandırmak istedik. Sanırım faydası oluyor. Geçen gün **Civaoğlu** ile yaptığımız görüşmeden sonra teşekkürname yollamış. "Toplumlarımızın birbirini anlamasında ve yakınlaşmasında yararlı olmuştur" diyerek teşekkür ediyor. Ben de bunu olumlu bir yaklaşım olarak gördüğümü belirtebilirim. Yani hizmet etmiştir.

Kürtler Türklerin Ortadoğu'ya, Daha Sonra Anadolu'ya Gelişip Yerleşmesiyle Birlikte Gelişen Bir İlişki, Çelişki Ağı İçindedirler

R. Ballı: Şimdi bu gelenek, mirasçılık farklılığı nereden doğuyor? Bunu söylerken, basit bir merak değil, bu farklılık sizin politikalarınıza nasıl tesir ediyor? Avantajı nedir, dezavantajı nedir? Sizin hareketiniz Türk solunun içinden çıkmadı, ama Türkiye'de diğer Kürt hareketlerinin genellikle Türk solunun içinden çıkmasının, Irak'ta ve İran'da ise aşiret ayaklanmaları mirasından doğmasının yarattığı farklılıklar...

-Bu soruya şöyle cevap vermem mümkündür: Kuzey Kürtlerinde önderlik nasıl geliyor, Güney Kürtlerinde nasıl geliyor veya Türk egemenliği altındaki Kürdistan parçasında günümüzün Kürt sorunu nasıl bir gelişme göstermektedir? İran'da Kürt gelişmeler nasıldır? Bunu sanırım kavramaya çalışıyorsunuz. Çok kısa bazı cevaplar verilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti dönemi olsun, daha önceki Osmanlı dönemi olsun, Kürtler açısından aslında bir özellik arz eder. Esas itibarıyla Kürt olayı, olgusu, gerçeği Selçuklulardan beri Türklerle irtibatlandırılmıştır. Günün moda deyimiyle endekslenmiştir. Kürtler Türklere endekslenmiş oluyor. Bundan bazı kopuşlar olmuştur. İran içinde bir kopuş, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Irak Kürtleri biçiminde bir kopuş vardır. Ama ağırlıklı olarak Kürtler Türklerin Ortadoğu'ya, daha sonra Anadolu'ya gelip yoğunlaşması ile birlikte gelişen bir ilişki ve çelişki ağı içindedirler.

R. Ballı: Yani Kürtlerle Türklerin ilişkileri, Araplarla, Farslarla ilişkilerinden çok daha ileridir.

-Evet, farklıdır, ilerde ve hakim durumdadır. Tarih içinde, özellikle İslam tarihinin büyük bir bölümünde Kürt-Türk ilişkisi, Arap-Kürt, Fars-Kürt ilişkileriyle kıyaslanmayacak derecede önemlidir. Buna şöyle genel bir belirlemeyle karşılık vermek mümkün: Selçuklu sultanı olsun...

R. Ballı: Malazgirt'ten bahsediyorsunuz.

-Öncesi. Hatta 1040'larda Kürdistan eyaletinin teşkilinde bizzat Selçuklu Sultanının imzası vardır. İlk terimi tarihte Selçuklu sultanları kullanır.

R. Ballı: Kürdistan terimini.

- Tabii, Kürdistan Eyaleti terimini ve atama yaparlar.

R. Ballı: İran Selçukluları.

- İran, Irak, giderek Anadolu. Daha sonra Osmanlılar bol bol zaten Kürdistan sözcüğünü eyalet düzeyinde, hükümetler düzeyinde kullanırlardı. Melikler düzeyinde kullanırlar ve meşru kabul ederler. Nedenleri var tabii. Öyle anlaşılıyor ki, Türklerin Ortadoğu'ya, Kürdistan'a, Anadolu'ya girişlerinde Kürt olayı önemlidir. Kürtlerin en az Türkler kadar bir savaşçılığı var. Bir de göçmen ve dağ yaşamıyla pişmiş bir halk. Henüz tam yerleşik bir halk değiller. Türklerin de buna benzer özellikleri var. Aşiret düzenlerini yaşıyorlar. Gerçekten kendi topraklarında da coğrafyalarında da güçlüler. Yüzyıllardan beri öyle kolay kolay zapturapta gelmemişlerdir. Yani direngen bir durumu yaşıyorlar. Kolay kolay öyle boyunduruk altına alınmaktan uzaklar. Bir de sanıyorum esas olan güç Kürtler de değildir. Bağdat'ta Abbasilerde yoğunlaşmıştır; İran'da İran şahlıklarında yoğunlaşmıştır. Türkler bu imparatorluklardan güç almaya, iktidar gücünü pay-

laşmaya ve daha sonra da ele geçirmeye çalışıyorlar. Kürtler ise böyle bir iktidar olayının içinde değil. Dolayısıyla Selçuklu beylerinin, daha sonra sultanlarının Kürtlerle bir iktidar savaşımı yapma gibi bir sorunları yok. Çünkü ellerinde yoğunlaşmış bir iktidar yok. Beylikleri var. Kürt beylikleri, hatta Mervaniler gibi gelişmiş bir devletleri de var. Fakat o kadar gözde değil. Esas güç Abbasi sultanındadır; İran'a girerken, İran imparatorluk yapısındadır ve bir de Anadolu'da Bizanslılar var. Türkler de bu üçüyle çatışmaya girerler. İran'da önemli devletler var, onları tasfiye eder ve iktidar gücüne önemli oranda sahip olurlar. Daha sonra Abbasilerin önce parça parça emirlerine girer, komutanları olur, sonra Abbasileri ele geçirirler. Önemli oranda ağırlıklarını duyurur ve 1070'lerde artık Bizans'ı Anadolu'ya sürme işine girerler. Şimdi işte bu süreç içerisinde Kürtlere, Kürdistan'a politik bir yaklaşım söz konusu ve vurma kırma olmakla birlikte, daha çok uzlaşma yönüne ağırlık veren bir gelişmenin olduğunu görüyoruz.

R. Ballı: Şimdi Kürt ulusu burada yerleşiktir. Türkler buraya sonradan geliyor. Türkler geliyor, ki burada üç önemli iktidar odağı var ve çatışıyorlar da. Kürtler neden bunlarla çatışıp da kendi iktidarlarını kurma yönünde bir dinamik göstermiyorlar?

-Kürtler burada yerleşiktir, ama çatışmaya fırsat bulamıyorlar. Günümüzde nasıl İran, Türkiye, Irak arasında bölünmüşlerse, bir iktidar olamıyorlarsa, o dönemde de aynen buna benzer bir durum var. Bağdat'ta Abbasiler, İran'da işte o zamanki çeşitli sülaleler vardır. Bunların egemenliğinde İran İmparatorluğu, Anadolu'da Bizans var ve üçünün de savaşçılığı Kürdistan üzerindedir.

Bizans imparatorları Dicle ve Fırat'a kadar gelir. Daha önce Sasani, ondan sonra Abbasilerle çatıştılar. Sasaniler, İslam sultanları ise Fırat'a, Anadolu'nun içlerine kadar gelip Bizans ordularıyla çatıştılar. Yani Kürdistan gerçekten çatışma alanı. Dolayısıyla Kürtlerin dağa sığınmaları, çok küçük üniteler biçiminde varlıklarını sürdürmeleri anlaşılırdır. Yani kendi toprakları üzerinde yoğunlaşamıyorlar. Biraz çatışmalar nedeniyle yoğunlaşıyorlar. Buna hemen bir örnek verelim. İran-Irak Savaşı gelişti, Kürtler biraz nefes alıp hareketi tırmandırdılar. İşte o zaman da buna benzer bir gelişme vardı. Bizans ile Müslümanlar çatışırken adeta epey bir güç boşluğu doğuyor ve Kürtler bu dönemde iktidarda gittikçe tırmanıyorlar. İktidar için

devletçikler ve giderek Mervani Devleti 890'larda kuruluyor. 990'larda sona eriyor ve tam da bu döneme denk geliyor. Daha çok da Abbasilerle Bizanslıların çatıştığı, yine Türklerle Abbasilerin çekişme içinde olduğu bir dönemde boşluktan yararlanarak doğuyorlar.

Kürtlerin günümüzdeki hareketleri de biraz böyle gelişme kaydediyor. Onun için Kürtler merkezi bir güç olarak yoğunlaşamıyorlar. Çatışma alanıdır. Sık sık üzerlerinde çatışma oluyor. Kürtler mutlaka bir tarafı tutmak zorundadırlar. Uzun yıllar büyük oranda Sasanilerin yanında yer alırlar, Bizans'a karşı çıkarlardı. Daha sonra Müslümanlaştılar. Türklerin gelmesi ile birlikte, bana göre Bizans'a karşı Türklerden yana önemli oranda tavır aldılar. Abbasilerle Türklerin çekişmesinde de zaman zaman uzlaşmaları oldu gibime geliyor. Çok köklü araştırmalarım yok, ama tahminim öyledir. Çelişkileri şu temelde olmuştur: Türk boyları Kürdistan'da yoğunlaşmaya, o beylikleri tasfiye etmeye çalıştıklarında çatışmalar olmuştur. Fakat daha sonra uzlaşmalarla sonuçlanıyor.

Bu dönemde hiçbir Türk yoğunlaşması Kürdistan'da, Kürtlerin varlığını eritecek durumda değil. Bizzat kendileri erimek durumundalar. İnanır mısınız, Kürdistan'daki Türk beylikleri dört yüzyıl Kürtler içinde eridiler ve bu erime işi biraz günümüze kadar devam ediyor. Karakeçiler, Karacadağ eteklerindeki Kürtlerin kökeninin Türk olduğu söylenir. Ama şimdi en iyi Kürt aşiretleridirler, erimişlerdir. Öyle anlaşılıyor ki, Kürdistan'da yoğunlaşan Türk beylikleri önemli oranda Kürtleşmişlerdir. Yani belki şimdi biraz Türkleşme vardır. Cumhuriyet dönemi Türkleşmesi ayrı bir olaydır. Daha önceki Türklerin Kürdistan'a yerleşmelerinde hakim yön Kürtleşmedir. Bu da şunu gösteriyor: Kürt toplumunun kültür, dil, sosyal yapı gelişkinliği, bir de çoğunluk var. Bu her bakımdan toprağa damgasını vurmuş. Dolayısıyla bazı beylikler biçiminde buraya Türkler yerleşti mi, halkla ilişki için, toplumla ilişki için doğal olarak İslamlaşma ve Kürtleşmeyi esas alıyorlar. Anadolu'da durum farklı tabii. Orada Müslümanlaşma Türkleşmedir, Türkleşme Müslümanlaşmadır. Bu yüzden Hıristiyan halkla farklılığı açıktır. Orada bir Türk yoğunlaşması gerçekleşir, Kürdistan'da ise Kürt yoğunlaşması gerçekleşir.

İşte bu açıdan Kürt-Türk ilişkileri, Türklerle Kürtler arasında, Araplarla Kürtler arasında olduğundan daha değişiktir. Hatta Kürtler

ve İranlılar arasında olduğundan biraz daha değişiktir. Tabii Hıristiyan, Bizans, Rum halkıyla olan ilişkiden de değişiktir. Bana göre daha çok yedek güç gibi kullanmadır.

R. Ballı: Peki, modern günümüzde hangi iki ülkenin ilişkisine benzetilebilir? Başka okuyucular açısından da öğretici olmalı. Avrupa'da hangi ilişkiye benzetebilirsiniz? Hangi Slav grupları örnek teşkil edebilir?

-Örneğin Amerika'da İngiltere kökenli olanlar her zaman güçlüdür. Slavlarda Rumlar güçlüdür, İran'da Farslar güçlüdür. Yani daha güçlü ulusal ünitelerin daha zayıf durumda olanları yedek güç olarak kullandıklarını iyi biliyoruz. Örneğin bugün Yugoslavya'da bile Sırlar daha güçlüdür, diğerlerini yedeklik veya kendilerine yarı bağımlı olarak kullanmaya veya bağlamaya çalıştılar. Ortadoğu'da Türklerin bence ilişkileri biraz böyledir. Yani baskı yönü var. Bu, cumhuriyet dönemi hariç, daha çok Osmanlı İmparatorluğu döneminde oldukça belirgindi; Yavuz döneminden itibaren çok belirgindi. Yavuz, biliyorsunuz, Kürt hükümetlerini resmen kabul eder. Hatta "Kendinize bir sultan seçin, ben onunla ittifak içinde olayım" der. Yani karşısında eşit düzeyde bir devlet gücü görmek ister. Kürtler, "Sen bize bir beylerbeyi yolla" der. Kürt beyleri o zaman onu isterlerdi. İran'dan koparken 23 tane bey vardı. İdris-i Bitlisi'nin yardımıyla Diyarbakır'a bir beylerbeyi atanır. Halbuki Yavuz, "Kendi içinizden çıkarın" diyor. Bu bir nevi devletler arası ittifak arayışıdır. Dört beş hükümet vardır, emirlikler vardır. Yani bunlar on binlerce askeri olan hükümet ve emirliklerdir. Osmanlılar bunlarla ittifak içindedir.

Aslında çok geniş bir özerklik var. Gerçekten bu özerklik, eğer Kürtler biraz daha kendilerini toparlasa, devlet ayarındadır, devlet düzeyindedir. Kendi iç çatışmaları nedeniyle ulaşamıyorlar. Yoksa Osmanlılar bir engel değildir. Hatta Osmanlılar buna güç bile vermek istiyorlar. Sonradan değişiyor, ama başlangıç önemlidir. Özerkliği kullanamamalarının nedeni Kürtlerin, Kürt beylikleri ve aşiret reislerinin yeteneksizliğinde veya kendi aralarındaki muazzam çelişkinden dolayı toplumun güçsüz düşürülmesi, yani bildiğimiz gibi feodal çitlenmeyi geliştirmiş olmalarında aranmalıdır. Yani yalınkat bir Kürdistan'ı ezip geçme, bir Cengiz Han gibi, bir Timur gibi yapma durumu yoktur. Daha çok böyle uzlaşmaya ağırlık veren bir politika var. Osmanlı döneminde daha sonra bu aşılır. Abdülhamit buna son bir şekil

vermek ister. İşte Hamidiye Alayları, Kürt Alayları diye daha değişik bir statü içinde kendine bağlamak ister.

İlk Kürt İsyanları, Resmi Otoritenin Kürtlerin Özerkliğine Tasfiye Etmesine Karşı Gelişir

R. Ballı: Bence Osmanlı döneminde, Osmanlının Kürtleri kendine bağlaması Abdülhamit dönemidir.

-O ayrı bir dönemi teşkil eder. **Sultan Mahmut** dönemi ilginçtir. Sultan Mahmut tersi bir dönemi üstlenmişe benziyor. Özellikle o da ezici bir biçimde bastırmayı esas alıyor. Hamit biraz bunun tersidir. Mahmut ise gerçekten çok önemli Kürt isyanları dönemine denk gelir. Sultan Mahmut'un hükümranlılığı dönemi, o ise tam ezme politikasını uygular; isyanlar zaten bu ezme politikasına karşı gelişir. Ezmesinin sebebi, vergi ve asker almadır. 1800'lerin başlangıcından itibaren büyük isyanlar patlak verir.

R. Ballı: Yalnız şöyle bir şey var: Kürt isyanlarının, o zamanki aşiret isyanlarının etnik boyutu şüphesiz var, ama merkezi otorite Tanzimat ile birlikte '39 Islahat hareketleriyle güçlenmek istiyor.

-Hayır, hayır, sınırlı. İsyancılar 1808'de gelişti. O dönemde tabii Tanzimat yoktur. Batı karşısında Osmanlı'nın çok ağır yenilgilere ve zor durumlara düşmesi söz konusudur.

R. Ballı: Osmanlı'nın merkezi otoriteye tahakküm etme çabaları her yerde isyanlara sebep olmuş.

-Gayet tabii, o süreçtir. 1820'lerde Yunan isyanı var zaten. İmparatorluğun gerileme, dağılma sürecine girişi buraya biraz daha değişik yansır. Kürtlerden daha fazla vergi, asker almak ister. Öyle ki daha önce askerlik ve vergi fazla vermezler, kendi dilekleriyle verirler. Yani tamamen Kürt beylikleri hakimdir. Para götürürlerse kendileri götürür, askere giderlerse kendileri giderler. Osmanlı İmparatorluğunun direkt el koyma durumu yoktur. Sultan Mahmut direkt el koymak ister. Direkt el koyma isteği, aşiret reisleri önderliğinde, beylerin önderliğinde bir ayaklanma sürecini başlatır. Bu adeta bir nevi Mustafa Kemal döneminin, 1920-'40 dönemindeki isyan zincirinin bir halkasıdır da diyebiliriz. Aynı tarihte de yüz yıllık bir şey vardır. Mahmut'un hükümranlılık dönemi -1808-'40'tır sanıyorum-, o dönemler muazzam bir isyan dalgası başlar.

Atatürk, İkinci Mahmut'tur da denilebilir. Yani öyle bir sistemin

uygulayıcısıdır. Kürtlerin beyliklerine el koymadır, hatta memurları atamaya kadar gidiyor. Bu önemlidir. Kürtlerin kendine özgü üç yüz, dört yüz yıllık bir özerklik yapısı var, bunu kabul edemez. O kendini savunmaya çalışır. İşte bugün Irak'taki de KDP örneğinde olduğu gibi, zaten buna açıklık getirmek için bunları belirtiyorum. Bu isyanlar böyle gelişir. Kısaca ilk Kürt isyanlarıdır. Resmi otoritenin Kürtlerin özerkliğini tasfiye etmesine karşı gelişir. Osmanlıların güç kaybı dönemine rastlar. Fakat öyle Balkanlarda olduğu gibi bir milliyetçilik eşlik etmez. Henüz ona ulaşmış değildir.

Özellikle 1830'larda bugünkü Botan'a, işte Eruh'a çok yakın yerlerde patlak veren büyük bir isyan vardı; Sultan Mahmut'u neredeyse dize getiriyordu. Benim dediğim **Bedirxan**'dır. 1835'lerden 1845'lere kadar gider ve çok etkilidir. On, on beş yıl da olsa, bir nevi çok özerk bir durum yaratır. Barzani'ye göre çok ileridir, Babanilere göre çok ileridir. O iyi bir vergi sistemi, iyi bir adalet sistemi oturtuyor. O gezen Batılı seyyahlar vardı, ondaki düzenin Osmanlılarda olmadığını söylerler. On beş bine yakın askeri vardır. Son Osmanlı ordusuna direnir. Bilirsiniz, bunların önderi Bedirxan Bey Paris'teki Kürt Enstitüsü'nün kurucusudur. Bugüne kadar o gelenek devam ediyor. Fransızlar Suriye'den giderken, o da Paris'e gitti. Paris'te enstitüyü kurdu. **Kendal Nezan** onun üvey çocuğu. Yani öyle bir gelenek. Onu da belirteyim. O büyük bir isyan kuşağı dönemiydi. Kesinlikle Sultan Mahmut yeni bir askeri sistem geliştiriyordu, vergi sistemi geliştiriyordu. Tanzimat'a doğru gidiliyor. Bu sürecin isyanlarıdır. Kürdistan'ın tarihinde önemli bir süreçtir. Osmanlıların geleneksel Kürt politikalarından bir sapmadır da. Nasıl ki Mustafa Kemal'inki Abdülhamit politikasından bir sapmaysa, Osmanlılardan bir sapmaysa, bu ilk sapmanın temsilcisi Sultan Mahmut'tur ve isyanlara yol açmıştır.

1840'tan sonraki süreç tıpkı Mustafa Kemal dönemindeki, Cumhuriyet dönemindeki - ikisi arasında 1940 sonrası gibi yüz yıllık bir fark var- bir stabilize etme dönemidir. 1806'lardan itibaren gelişen isyan, önemli oranda Sultan Mahmut döneminde ezilir. Daha sonraki Tanzimat dönemi stabilize etme, tıpkı Cumhuriyetin 1940 sonrası stabilize etme durumu gibidir. Böyle bir kıyaslama yapmakta yarar vardır. Ondan sonra Sultan Hamit daha değişik bir şey yapar. Onun da nedeni şudur: Ermenilerin büyük isyanı geliyor, milli hareketler

gelişiyor. Kürt politikası ona karşı çok etkili bir politikadır. Arap milliyetçiliği uyanıyor, Arapları da biraz frenlemek için Kürt alaylarına epey iş düşecektir.

Ermenilerin kendileri için de tehlike olduğu söylenir. Arap aşiretleri ayaklanırsa, işte Kürt aşiretleri tehlikeye girer denilir. Yani Sultan Hamit Ermenileri de, Arapları da idare etmek ister. Balkanlarda da benzer bir politikası vardır. Ama burada da Kürtlere oldukça etkili bir yer verir ve Osmanlıları ayakta tutmada, özellikle Doğuda dağılmasını önlemede bu Kürt politikasının büyük rolü vardır. Bildiğimiz gibi Ermeni hareketi başarısızlığa uğradı. Arapları kendine bağlı tutar, hatta Arnavutları bağlı tutar. Yani önemli bir güç kaynağıdır. Tıpkı Yavuz Sultan Selim'in İran Safavi Devleti karşısında Çaldıran Savaşını kazanmasında Kürtlerin varlığı, yine Alparslan'ın Bizans'ı yenmesinde Kürt beylerinin büyük desteği gibi, Abdülhamit'in de Osmanlı İmparatorluğunu çöküş çağında otuz yıl idare etmesinde bu Hamidiye Alaylarının veya en azından Kürt politikasının önemli etkisi vardır.

Nitekim Mustafa Kemal'in ortaya çıkışında, başarısında Doğu'nun rolü çok önemlidir. Erzurum ve Sivas Kongrelerine Kürt aşiret beylerini ve şeyhlerini çağırması, ellerini bile öpecek kadar ilgi göstermesi, ardından Erzurum'dan hareketi başlatması çok önemlidir. Orada yarı yarıya, ağırlıklı olarak Kürtlere dayanıyor. Niye İzmir'den çıkış yapmıyor da Erzurum'dan çıkış yapıyor? İzmir'den adım atamaz, yenilgi kesindir. Konya'ya gidemiyor. En son Konya'ya gidiyorlar. Bursa zaten o zamanki Mustafa Kemal'e karşı ayaklanmaların merkezidir. Düzce, Bursa, Mudanya, bilmem İzmir zaten Yunan işgalindedir. Konya'da zaten oldukça gerici bir durum, sultana bağlılık vardır. Mustafa Kemal'in Erzurum'da kendini bir iki yıl örgütlemesi önemlidir ve özünde de Kürt gerçeği ile ilişkisi vardır. Eğer orada işte 'Biz Kürt-Türk temsilcileri' demese, Kürt beylerine ve aşiret reislerine doğru yaklaşmasa nefes alamaz. Israrla İngilizlere karşı, işte bir gâvura karşı, Hıristiyan'a karşı, Rum'a, bilmem Ermeni'ye karşı "şöyle ortak çıkarlarla geliyoruz, Müslüman'ız" der. Bu yaklaşımları göstermezse adım atamaz. Yani Mustafa Kemal'i Mustafa Kemal yapan da bu yıllardaki Erzurum ve Sivas Kongreleridir. Oradaki faaliyetleridir ve bu faaliyetlerinde kesinlikle Kürtlerle uzlaşmaya dayanan bir durumu var. Amasya Tamimi'nde var, Sivas Kongresi'nde

var, Erzurum Kongresi'nde var. Orada Kürtlerin inkârı yoktur. Tam tersine kardeşlik, ortak hareket etme vardır.

Mustafa Kemal 1925'e kadar ağırlıklı olarak bunun bilincindedir; ayağını sağlama alıncaya ve Cumhuriyeti güçlü temellere oturtuncaya kadar da sesini çıkarmaz. Ama daha sonra milliyetçi oldu. Şoven milliyetçi olduğu için aslında Kürtleri hayal kırıklığına uğrattı. Bazı isyanlara yol açıp, isyanların üzerine tam gitti. Bir de dediğim gibi milliyetçilik, tek devlet, tek ulus karşısında Kürt şeyhlerini ve beylerini kabul etmez. Eski özerk durumu hiç kabul etmez. Merkezi, aşırı bir merkezi devlet arayışı içindedir. Hatta bu konuda Sovyetlerde Bolşevik Parti deneyimi vardır. Onu taklit eder. Hitler deneyimi vardır, Nasyonal Sosyalistler vardır, Mussolini vardır. Adeta onların sentezini yapar. "Tek devletiz, tek ulusuz, imtiyazsız ve sınıfsız bir milletiz" der. Bu çok gelişmiş bir diktatörlük biçimidir.

Şunu söyleyelim: 'Tek ideoloji, tek politika, tek devlet, tek kültür, tek ulus' Cumhuriyetin gözde sloganlarıdır. Dolayısıyla Osmanlılardan bile daha baskıcı, daha üniter bir ideoloji ve politika karşımızdadır ve bu da isyanların nedeni olur. Bildiğimiz gibi, isyanların geri önderliği, dayandıkları geri sosyal yapı, cumhuriyetin ise oldukça merkezi ve kendine göre oldukça milliyetçi bir temelde yükselişi, Türk burjuvazisinin de avantajlı durumu vardır. Ayrıca kurtuluş savaşında önder güçtür. Aslında Kürtler yedek güçtür. Çok açık ki Mustafa Kemal önder güçtür. Kürtler kullanılmıştır.

Çarpıcı bir biçimde sonuç şudur: Cumhuriyette tek ulus egemenliği, devlete tek hakimiyeti, Kürtlerin eski otoritelerinin, eski özerkliklerinin bile Kürtlere fazla görülmesi söz konusu. O da yeni bir saldırı ve isyan dönemine yol açar. Yani bir anlamda yenilgisi kaçınılmaz. Örgütlenme yok, modern bir ideoloji yok, modern bir milliyetçilik yok.

R. Ballı: Türkiye'deki Kürt hareketiyle diğer ülkelerdeki Kürt hareketlerinin gelenek farklılığının, ideoloji ve program farklılığının hepsine birden cevap verin isterseniz. Türkiye'de Kürt hareketi genellikle Marksist olduğunu söylüyor. İddiası budur ve bağımsızlığı hedeflediğini belirtiyor. Diğer ülkelerdeki Kürt hareketleri ise reel, görünürde hedef olarak otonomiye istediklerini söylüyorlar. Artı, liberal milliyetçi veya en fazla sosyal demokrat ideolojik bir yönelime sahip olduklarını belirtiyorlar. Yani onların iddiasını naklediyorum

size. Gelenek, program ve ideoloji...

-Ben bunu fazla önemsemiyorum. Tarihi temel, toplumsal zemin biraz daha önemli. Bölgedeki saflar açısından, o diğer şey, belirttiğim hususlar bana göre ayrıntıdır, talidir. Demek ki, Kürt hareketinin ve Kürt gerçeğinin tarihinde Türklerle ilişkilerde böyle yalınkat bir gelişme var. Yani her iki parçadaki gelenek, Irak ve İran Kürtlerindeki gelenek, Türkiye'deki Sultan Mahmut döneminin baskısı ve ona karşı direnmeyle, Mustafa Kemal'in cumhuriyet kuruluş dönemindeki baskısı ve ona karşı direnme geleneğinin devamıdır. O ekolden, o tarihten, o sosyal zemin üzerinden geliyor. Bu açık. Bizim izahlarda bunu görmek zor değil.

Cumhuriyete ilaveten 1940'tan sonraki durumu da görmek gerekir. Bu durum aslında ne İran'da, ne Irak'ta fazla gelişmemiştir. PKK'nin farkını biraz da burada görüp ortaya koymak gerekiyor. 1940'tan sonra bir stabilize dönemi başladı. İsyanlar ezildi. Türk milliyetçiliği zafer kazandı. 'Tek devlet, tek ulus', Kürtlere yaklaşım tamamen inkârcı bir çehreye büründü. Cumhuriyetin kuruluş dönemindeki birlik ve kardeşlik edebiyatı yerine, tek Türk hakimiyeti aldı. "Kendini Türk hisseden herkes Türk'tür, ne mutlu Türk'üm diyene, azınlıklar sadece Hıristiyanlara özgü bir olaydır, Kürt diye bir şey yoktur" denildi. İlkokuldan itibaren çocuklar okullara alınır, muazzam bir Türkleştirme politikası uygulanır. Ekonomik olarak Kürdistan geri bırakılır. Sosyal yönden geri bırakılır. Kürt ağaları, beyleri, şeyhleri çıkarlar temelinde rejime bağlanır. Hatta eski isyan artıkları da gözde mevkilerle satın alınır. Şeyh Sait'in torunları ve diğerleri gözde mevkilerle bağlanır. Bazıları sürgün edilir. Cumhuriyetin sistemli politikası vardır.

Kürt halkına da yoğun bir baskı vardır ve çocuklarını da cumhuriyet okullarında Türkleştirmeye tabi tutmada bölge yatılı okulları vardır. Daha doğrusu bütün okullarda, üniversiteye kadar bu uygulanır. Türkiye devletinde ve toplumunda yer almak istiyorsan iyi bir Türk olacaksın! Ölçü budur artık. Yani dört dörtlük bir Türk gibi oldun mu, iyi bir mevkiin olur; olmadın mı sınıfta kalırsın.

1970'lere geldiğimizde bu politika egemendir. Şimdi bu dönemden itibaren ortaya çıkan Kürtlüğün ideolojik, sosyal ve siyasal ölçüleri tamamen değişmiştir. Neden değişmiştir? Çünkü tarihi bir temel değişmiştir. İran ve Irak'ta henüz 1920'lerin sosyal ve etnik durumu

söz konusudur. Irak devleti bir Türkiye devleti kadar güçlenmedi. Aslında Saddam, aynen Mustafa Kemal deneyimi gibi bir diktatörlüğü modernize etmek istedi. Bugün Oğul İnönü'nün, Ecevit'in Saddam'a ilgi göstermeleri, biraz da bununla izah edilmeli bence. Onun şahsında Atatürk'ü görüyorlar. Kürtleri ezmesini görüyorlar. Bu çok çarpıcı bir gelişmedir.

R. Ballı: Bu konuda ben sizinle aynı kanaatte değilim.

-Bana göre, İnönü'nün, Ecevit'in Saddam'la ilişki arayışı bundandır; sizin söylediğiniz talidir. Yani ben görüşümü belirteyim. Saddam'la ilişki arayışının nedeni, Batının buraya daha fazla girmesini önlemeye yöneliktir. Asıl Kürt tehlikesinin Saddam'la tasfiye edileceğine inandıkları için ağırlık verirler. Bana göre bu, Genelkurmayın da bir görüşüdür. Yani Saddam'ın şahsında Kürtler tehlike olmaktan çıkarılır, Türkiye gibi ehlileştirilir ve sonuçta bağlanırlar. Dolayısıyla Türkiye Kürtleri için de tehlike olmaktan çıkarlar.

İran'da yine benzer bir durum vardır. Kürtlerin çok geri bir sosyal etnik durumu vardır. İsyanları da geleneksel isyan tarihinin bir parçasıdır. 1980'lere kadar **Qasımlo** her ne kadar dokuz dil bilse de, bilmem Avrupa'da yirmi yıl yaşasa da, hareketi gerçekten ilginç bir aşiret hareketidir. Aşiret önderlerinin konfederasyonu gibidir. İran KDP'sinin, Irak KDP'sinin, Celal'in, Yekiti'nin çıkışı var. O biraz daha modernize olmaya öykünür. Soran mıntıkası biraz daha aydını bol olan bir yerdir. Biraz daha sosyal gelişmişlik düzeyi ileri olan bir yerdir. Fakat aşiretçilik orada da güçlüdür. Kısmen modernize olmayı temsil etmek durumundadır. 1975'lerdeki Yekiti'nin çıkışı bence bizim çıkışımızla, ilkel çıkış arasında küçük burjuvazinin bir nefes alma hareketidir. İçinde kendini sol sanan çok aydın da var. Fakat birçok aşiret reisi de vardı. Kendini tam sosyalist sayanlar da vardı. Böyle bir oluşum aslında. Ama KDP'ye göre ileri bir adım olduğu söylenebilir.

R. Ballı: Siz bunu onunla ittifak halinde olduğunuz için, siyasi nezaket gereği olduğu için söylemiyorsunuz, değil mi?

-Hayır, hayır. **Komela** için benzer şeyler söylenebilir. Hatta Türkiye'deki KDP demeyelim, T-KDP, KUK, onun dışında bahsettiğimiz Özgürlük Yolu, DDKD, Peşeng, bilmem Kawa gibi oluşumlar vardır. Kendilerini ne kadar Marksist ilan etseler de aslında Yekiti ekolünde, onun paralelinde ortaya çıkarlar. Bunların hepsi Marksist olduklarını

söylüyorlar.

R. Ballı: Yekiti'nin Marksistlik iddiası yok.

-Hayır, hayır. Çok iyi biliyorum ki yani gömlek değiştirme gibi, kendilerine yakıştırdıkları gömleklerdir. Belirleyici olan onların sosyal-etnik zeminidir. Yekiti daha ileridedir diye düşünüyorum, daha politiktir. İdeoloji ile politika arasındaki eşitliği kafa karışıklığına uğramadan aşmasını bilen bir harekettir.

R. Ballı: Çok kıvrak bir politikacı.

-Celal'in bu konuda sosyalistliği ile -diyelim hani biraz Maoist sayılır- politikacılığını bizim **Kemal Burkay**'inki ile karşılaştırırsak, birisi cücedir, diğeri dev sayılır. Kemal'inki bence bir aşiret, mezhep kafasından öteye bir konumda değildir. Celal daha moderndir. Biraz daha ideolojik, politik çağdaşlık arasında bağlantıyı kurabilir. Türkiye'dekiler geridir. Türkiye'dekiler her ne kadar Celal'i çok bağımlı, kendilerini çok sosyalist görseler de, ben tersini iddia ediyorum. Daha fazla bağımlı olanlar işte Tevger midir, Türkiye Kürdistan'ı Sosyalist Partisi midir, o diğer partiler midir, onlar daha fazla bağımlı ve ideolojik olmaktan öteye gitmemişlerdir. Maalesef ideolojikliği bir basit mezhep düzeyinden öteye gitmiş değildir. Bu da biraz Türk sol çarpıklığıyla...

Bir Hareket Ne Kadar Savaşıyor, Toplumunu Ne Kadar Dönüştürüyorsa O Kadar Sosyalisttir

R. Ballı: Siz onları Marksist olarak görmüyor musunuz?

-Marksistlik günümüzde nedir? O ayrı bir sorun. Yani dünyada Marksizm tartışılıyor. Marksist var mı, yok mu? Öykündükleri bir şeydir Marksizm. Devrimci Marksizm'in asgari gereklerini yapsalardı durum çok farklı olurdu.

R. Ballı: Sizden başka Marksist hareket yok mu?

-Bizim bile ne kadar Marksistleştiğimizi söylersek sorun daha iyi anlaşılır. PKK acaba ne kadar Marksistleşmiştir? İddialıdır ama sosyalistleşmek, sosyalizmin bir evresidir diyelim. PKK'nin ne kadar sosyalistleştiğini günlük mücadelesi belirtiyor. Bana göre ne kadar savaşılıyor, toplumu ne kadar dönüştürüyorsa o kadar sosyalisttir.

Bunların yirmi yıldır daha bir kişiyi bile doğru dürüst dönüştürememeleri sosyalizmde ne kadar iddialı olabileceklerini iyi gösteriyor. Bizim bu Kürt oluşumlarının altını, temelini açmak istiyorum. PKK

dışında, daha klasik bir KDP, daha işbirlikçi bir KDP ile böyle arada olan hareketler var. Güney’de Yekiti ekolü, Komela ekolü, biraz daha değişik olmakla birlikte aynı espri içinde bazı özellikleri var. Hatta daha devrimciler. Nedenleri vardır. Türkiye’de ise Kemalizm tarafından daha fazla içdiş edilmiş, özellikle orta sınıfın eski feodal etnik özellikleri biraz daha eritilmiştir. Türkiye’de, cumhuriyetçilik içinde, Türk ulusçuluğu içinde, dolayısıyla eritilmiş sosyal kesimler vardır. Aydınlardır, küçük burjuvalardır; avukat, doktor, öğretmen gibi çok yaygın bir kesimdir. Artık Türkleşmiş veya önemli oranda içdiş edilmiştir. Diğer bir deyişle bunlara dayalı özellikle DDKO’lar, DDKD, Sosyalist Parti, bilmem ne parti biçiminde çıktı. Bunlar son on yıldır Avrupa’da bazı deneyimler yaşadı. İşte en son Tevger biçiminde silik bir Kürt milliyetçiliği ile çok yüzeysel bir solculuk diyelim; çok yüzeysel, öyle ilkelerine, taktiklerine bağlı olmanın çok gerisinde, yine radikal bir milliyetçiliğin de çok gerisindedir. Bize göre işbirlikçi bir milliyetçiliğin, Batı emperyalizminin metropollerinde doğuşu da diyelim. Yani Doğuda da onu arıyorlar, Avrupa’da da onu arıyorlar.

Onlar arasında sözüm ona kimisi sosyalizm, kimisi milliyetçilik diyerek kendilerine alan yaratmak istediler. Ama yaptıkları bence şudur: Avrupa’ya öykünerek, mültecilik koşullarında biraz yaşadılar, geçimlerini sağladılar. Avrupa da bunları olası bir Kürdistan politikasında adam olacak eğilim olarak hazırlamaya çalıştı. İsveç’teki olay nedir? Gördünüz belki, kendine göre model oluşturuyor. Hakkari Kürtlerinden, Siverek Kürtlerinden, bilmem Kürdistan’ın dört bir yanındaki aşiretlerinden ne kadar demokratlaştırabilirim diyor? Daha sonra bunları Kürtlere demokrat diye dayatacak ki, öldürsen bir tanesi Kürdistan’a gelmez. Bunlar bana göre beyhude çabalarıdır.

Dolayısıyla Avrupa’daki solculuk olsun, milliyetçilik olsun fazla anlamlı gelmiyor. Benim için milliyetçiliğin de solculuğun da sosyalizmin de tek bir kriteri vardır; ülkedeki sosyal gerçekliğe ne kadar ses verebildiği, ne kadar dayandığı ve onu eylem haline getirdiği önemlidir. Ben bunu görmedikçe -PKK de dahil- ne milliyetçiyim, ne de solcuyum. İdeolojik bir grup olabilirler. İdeolojik grup da zor yıllarda denenmedikçe ve kendini kanıtlamadıkça ideolojik grup olmaktan çıkar, başka bir şeye dönüşür. Yirmi yıldır, özellikle son on yıldır bunların kendi sosyal ve ulusal pratiklerine baktığımızda, gerçekten ülke somutunda varlık gösterme demeyeceğim, tümüyle bir tükenişi

yaşarken, benim bunlara kalkıp da partidirler, harekettirler demem gerçekçi olmaz. Sizlerin bu konuda onlara özgü, o diğer gruplara özgü araştırmalarınız belki ideolojik düzeyde bir araştırma olabilir. Bunun dışında fazla değer de teşkil edeceğini sanmıyorum.

PKK Ne İsyancı Geleneği Ne de Uzlaşmayı Temsil Eder

PKK'nin durumu farklıdır. PKK bence tarih itibarıyla farklı bir dönemi temsil ediyor. Söyledim, bütün Kürdistan açısından birinci şey KDP'ler deneyimidir ve bunlar geleneksel Kürt ayaklanma döneminin artıklarıdır. Kürt özerkliğini çizdim; tarih boyunca belli bir otonomiye yaşayan Kürt beylikleri, Kürt aşiret reisleri, Kürt şeyhleri var. KDP bunların en son temsilcisi oluyor. Türkiye KDP'si, İran KDP'si, hatta Suriye KDP'si var. Irak KDP'si merkezi bir güçtü, diğerleri biraz ondan etkilenerek ortaya çıkmışlardır. O 1940'tan '75'lere, yani yenilgiye kadar bir kuşaktır. Ondan sonra Yekiti örneği ortaya çıktı. Yekiti örneği, aşiretçi feodal önderlikten biraz uzaklaşmış, onu aşan, ama ondan tam kurtulamayan bir ekolü temsil eder. Biraz milliyetçilik, biraz sosyalizm, biraz modernizm.

R. Ballı: Biraz Doğu, biraz Batı diyebilir miyiz?

-O da var tabii. Yani genelde öyle bir şey var. Bu hareketlerin özelliğidir. Öyle bir dönem başlattı; kendisi İran'a Komela biçiminde yansır, Türkiye'de Peşeng'dir, Sosyalist Parti'dir, Kawa'dır. Biraz öyle yansıdı, aynı değil, aynılaştırmıyorum, ama kıyaslama yapmak açısından söylüyorum. Bir de PKK ekolü vardır, hemen hemen aynı tarihlerde, '75'ten sonrası bir ekol günümüze kadar geliyor. Biz 1975'lerde çok zayıf olarak vardık. Ama sosyal zemin olarak farklı, siyasi perspektif olarak farklı, en önemlisi de yol, yöntem ve uygulama olarak çok farklı bir çıkışız.

Baştan, ilk kelimesinin türetilmesinden bugüne kadar ki gelişmesinden sorumlu olduğum için açıklıkla belirtebilirim; Kürdistan tarihinde PKK yepyeni bir olaydır. İşte burada sizi belki biraz ilgilendirir, kavrayış açısından önemlidir: PKK bir defa tarihi açıdan otonomici güçlere hiç benzemez. Otonomicilerden, Yavuz Sultan Selim'in, hatta Kürt beyleri ile Türk beylerinin ilişki kurduğu dönemden bugüne kadar bütün o resmi tarihten farklıdır. PKK'nin tarihi köklerinde otonomici güçlerle irtibat yoktur, onlardan etkilenme yoktur. Yine bu temelde uzlaşma da yoktur. Ne bir isyancı geleneği, ne de bir uzlaş-

mayı temsil eder. Yani biz isyanları da kötü bir mücadele olarak değerlendiririz; çünkü tehlikeli, yok olmaya götüren, aşiret reislerinin önderlik ettiği isyanlardır. Bu açıdan farklıyız. Yani bin yıllık Kürt-Türk ilişkilerindeki o çelişki, çatışma ve uzlaşmalardaki bey rolünü, aşiret rolünü, ileri gelen rolünü biz kendi tarihimiz olarak görmüyoruz.

İkincisi, PKK madem bunlara dayanmıyor, tarihi olarak neye dayanacaktır? Onlara dayanmadığına göre, PKK'nin yoksulları esas alma gibi bir durumu olacak. Yani PKK aşiret, beylik, hatta şeyhlik kurumlarının resmiyeti dışındadır ve günümüze doğru geldiğimizde kapitalizmi tahrip etme işlemi vardır. Feodal çitlerin aşılması Kürdistan'da da böyle geliyor. Özellikle '40'tan sonra reislikler hızla yenildi, ardından kapitalizm girmeye başladı. Aşiretler biraz dağıldı, işçi sınıfı oluştu, sosyal yapı değişti. Özellikle '70 yılına geldiğimizde bu gelişme hızlıdır. Aşiretler bölünür, parçalanır, geleneksel toplum yapısı dağılır, metropollere çekilir. İstanbul, Ankara ve Adana'ya, bütün Türkiye'ye açılma vardır; Avrupa'ya açılma vardır. Kendi içinde yoğunlaşma vardır. Diyarbakır'da işte bugün GAP'ta, Elazığ'da, Van'da, Erzurum'da Kürt nüfusu yavaş yavaş kayar. Bu yeni bir sosyal değişikliktir, emek özgürleşmesidir, yeni bir sosyal zemindir. Aydınları çıkar, gençleri çıkar.

PKK işte bu gelişmelerin objektif temellerine dayanıyor ve önemli oranda gücünü yoksul kesimin objektifliğinden alıyor. Sosyal temeli böyle olduğuna göre, ideolojik olarak da zaten sosyalizmi en radikal bir biçimde ele alan bir hareket olacaktır. En yoksullar doğal olarak sosyalizmde devrimi, en radikal tarzı esas alırlar. Oportünizmi değil, devrimciliği esas alırlar. O sosyalizmi öyle yakalamıştır. Siyasi perspektif düzeyine getirdiğimizde, bağımsızlığa çok büyük önem vermiştir. Bu diğerleri her türlü bağımlılığa ardına kadar açıklardır. PKK ise radikal bir biçimde daha '75'lerde açığa vurmuştur. Anti-sömürgecidir, emekçilere dayalıdır. Bir de en önemlisi, bana göre yöntemleri farklıdır, pratik alanda daha ilk günden beri en acımasız mücadele araçlarını esas alır. Biliyoruz ki, devlet imha politikasını uyguluyor, imha politikasından kurtulmak için kendini şiddetle savunma gereğini çok iyi bilir. Bu yönüyle de geleneksel işbirlikçi kişilikten ayrıdır. İşbirlikçiliği biraz tehlikeli görür ve yaklaşmaz. Halen de öyledir.

Güney'i de Kuzey'i de dahil, birkaç isyan yaparlar, o ayrı bir şey. Yirmi dört saat içinde bilmem isyan oldu, bir milyon kişi kendini dağa vurdu, Türkiye'ye vurdu, İran'a vurdu. Aslında yurtseverliğe göre sığınılmaması gereken yerdi ama vurdu. Yirmi dört saat, öyle fazla direnme falan değil, öyle direnmesi gereken bir önderlik falan değil; geleneksel yapı itibarıyla da değil. Ama PKK öyle değildir. Türkiye ordusu gibi bölgenin en güçlü ordusuna karşı yedi yıldır savaşıyor. Yedi yıl önce de savaş vardı. Ama son savaş düzeyine gelen bir yedi yıl vardır ve sürekli gelişme göstermiştir. İşte burada sosyal ve ideolojik kapsam, politik hedef, taktik araç, taktik yöntem itibarıyla çok farklı düzeyde geliştiğini görüyoruz. Pratikte kanıtlanıyor, uygulamasını geliştiriyor.

1990'lara geldiğimizde bakıyoruz KDP çok işbirlikçi, sönük bir biçimde Amerika'nın kollarında, gece gündüz sıkı fıkı. İkincisi, Celal biraz uzlaşmak istiyor; fakat Avrupa'dan medet ummaktan öteye, çok az özgüce dayanma, daha çok diplomasiden medet umma biçiminde bir çaba harcarken, PKK bu işlerin içinde fazla görünmüyor. Halkın özgücüne dayalı, her düzeyde bağımsızlığı ve eşitliği savunan yöntemleri, imhaya karşı devrimci şiddeti geliştiren, bunu gittikçe büyüten ve yenilmez kılan bir duruma getiriyor. Haklıdır. Tarihi temeli yoksul kesim olduğundan, buna dayanan örgüt yapısı, eylem yapısı PKK'nin başka bir konuma gelmesine yol açıyor. Dolayısıyla PKK'nin adı geçen başarısının biraz buraya borçlu olduğu açıktır.

PKK Kürt halkının enerjisini açığa çıkarmıştır, birliğini geliştirmiştir. Özellikle aşiret, kabile, mezhep, din ayrılıklarını asgariye indirmiştir. Şahsi çıkarları parti içinde eritmiştir. Kendine özgü, gerçekten toplumun geçmiş olumsuz izlerini parti içinde eritebilmeyi sağlamıştır. Örgütsel bir birlik, ideolojik bir birlik, siyasal bir birlik çok farklı, özgün bir biçimde, hatta diyebilirim ki örnek bir biçimde sağlanmıştır. Bu da PKK'yi Kürdistan'da çok güçlü kılıyor. Diğerleri aşiret konfederasyonu durumunu henüz aşamazken, şahsi çıkarlar her an örgütleri yerle bir ederken, bizde bir gider yirmi gelir. Biri birlikle oynuyor, ama halkın ezici bir yaklaşımıyla muazzam bir birliğe yol açması da söz konusudur. Şimdiye kadar gerek halkın birliği olsun, gerek parti içindeki birlik olsun, ulusal açıdan olsun, sınıfsal açıdan olsun, oldukça büyük bir gelişmeyi yaşıyoruz.

Bununla şunu belirtmeye çalıştık biraz: Kuzey Kürdistan hareketi

PKK Hareketidir. Güney Kürdistan hareketi biraz KDP, biraz Yekiti hareketidir. Onların yansımaları Kuzey’de vardır. 1950’den beri, uzun süre oldu. Fakat şimdi bizim etkimiz Güney’e doğru taşıyor. Giderek KDP ya tasfiye olacak ya da ikinci durumda olacaktır. Bunlarla görüşmeler vardır. Bizim uzlaşma durumumuz olur mu veya ne kadar savaşaçağımızı ilerde ilkelere bağlılık, yöntemlere bağlılık, halkın çıkarlarına bağlılık belirleyecektir. Onun için daha şimdiden bir şey söylemeyeceğim.

Ağalığı ve Şeyhliği Tasfiye Edilmesi Gereken Kurumlar Olarak Görürüz

R. Ballı: KDP’yi çok sert eleştirdiniz, eleştirebilirsiniz. Bu sizin hakkınız. Ama siz KDP ile geçmişte ittifak yaptınız?

-Hayır, hayır.

R. Ballı: Ama protokolünüz var.

-O ciddi bir şey değil. KDP ile ittifak olamaz. KDP aşılması gereken bir oluşumdur.

R. Ballı: Siz onlarla ittifak yapmadınız mı?

-Hayır. Dediklerimi anlarsanız yeterlidir. Bizim ağalar ve beylerle şahsi ittifaklarımız çok olmuştur. Çok görüşme de yaparız. Bu, ittifak yaptığımız anlamına gelmez. Biz ağalığı ve şeyhliği tasfiye edilmesi gereken kurumlar olarak görürüz. İlişki kurarız, ama tasfiye etmek için ilişki kurarız. Yani bu illa yok ederiz, tasfiye ederiz biçiminde değildir; eğitiriz, ikna ederiz, daha üst bir dönüşüme uğrayın deriz. Yani şimdi ortaçağın şeyhlik kurumu, aşiret kurumu neyi kurtarır? İkellikten başka neyi üretir? Bunu KDP için de aynen söyleyebiliriz. Adam meliklik iddiasını bıraksın, artık meliklik iddiası en güçlü meliklerde bile yürümüyor. Kürdistan’da hiçbir şey yapmamış, nasıl meliklik yürütecek, nasıl beylik yürütecek? Aşılmalı diyoruz. Aşiretçilik, Barzani aşireti, bilmem ne aşireti diyor.

R. Ballı: Onlar da diyor ki, bütün Kürt bölgelerinde kimse sesini çıkaramazken, biz silaha sarıldık.

-Hayır, hayır. Kendileri, Barzaniler Kürtleri çok iyi sattılar. Bu konuda bizim çok iyi, gerçekçi saptamalarımız vardır. Barzani aşireti tek bir damla kan dökmemiştir. Son kırk, elli yılda Kürt halkının yurtsever özlemlerini, sadece piyasada haraç mezat satmaktan öteye bir şey yapmamıştır. Yalan söylüyorlar. Onların Kürtlerin ilk sila-

hını patlatması gibi bir durumları yoktur, tek bir tane adamları silahlı mücadele içinde değildir. İran yurtseverlerini katletmede, Türkiye'deki yurtseverleri **Sait Elçi** ve **Sait Kırmızıtoprak** gibilerini katletmede, kendi içinde binlerce aydını katletmede rolü var. Bu konuda belgeleri yayınlıyoruz. Irak Kürdistan'ındaki bazı gelişmeler de var, onlar da gösteriyor. Bu kirli tarihlerini açacağız. Binlerce yurtseveri katletmede silah kullanmışlardır. Radikal Kürt yurtseverliği için, Kürt demokratiği için silah patlatma şurada kalsın, tasfiyesinde düşmanla birleşerek hareket etmişlerdir. ABD istemiştir, İran Şahlığı istemiştir, Türkiye istemiştir. Bu katliamları yapmışlardır. Biz bunun için bu partinin üzerine gideceğiz.

R. Ballı: Bu konuda bir soru daha sorabilir miyim? Bu son Kürt Ulusal Kongresi meselesinde İran ve Irak KDP'si de var, siz de varsınız. Yani bu kadar sert, acımasız bir biçimde eleştirdiğiniz bir hareketle nasıl bir kongre gerçekleştirirsiniz?

-Gayet normal, benim burada eleştirdiğim, aşiret, kabile çıkarlarıdır, şahsi çıkarlardır. KDP'nin içinde çok sayıda yurtsever var. Bunlar aldatılmışlardır. KDP'yi ben yalnız ağalıktan ibaret görmüyorum; ama egemen güç olarak birtakım aile, hanedan çıkarını görüyorum. Saldırdığım nokta orasıdır. Onların da hepsine saldırmıyorum. Bir kurum olarak saldıyorum. Bu kurum ve kurumun çıkarları yıkılmalıdır. Bunun yerine Barzanilerden iyi demokrat, yurtsever çıkabilir ve bazı Barzani aşiretlerinden yurtseverler var. Bize de dostlar. Bu ayrı bir şeydir. Ama Barzani kliğini ABD desteği ile, Türkiye desteği ile Kürtlerin üzerine oturtmak ihanettir ve cezalandırılır. Savaş olacaktır, bu ayrıdır. Barzani aşiretinden yurtseverler var. Hatta kabileler çok iyidir, savaşçıdır, bu ayrı bir şeydir. Bu kavramları biraz iyi anlamak lazım. Yani KDP ile otururuz, yine otururuz. Fakat diğer yandan...

R. Ballı: Mesut'la oturur musunuz?

-Otururuz tabii. Bunlar benim için o kadar önemli değildir, biz şeytanla da otururuz. Mesele bir ulusu ulusal kurtuluş ve demokratik savaşımında çok geriye götürme, yenilgiye götürmedir. İşte milyonların nasıl, ne duruma düştüğünü gördük. Bu kişilik, bu politika yüzünden oldu. Dünya hayrete kapılıyor. Ama o önderlikten kaynaklanan çapulculuk, ardından devletin ufak bir müdahalesi ile bunlar yaşandı. Yenilmiş bir Saddam bunu yapıyor. Düşünün: Yenilmiş bir

Saddam rejimi bunları bu duruma getirdikten sonra, Kürtlere bunlardan ne hayır gelir?

R. Ballı: Sayın Öcalan, konu açılmışken ben KDP'yi savunur tarzda bir soru daha...

-Hayır, burada bir çarpıklık var. Türkiye-Kürdistan Demokratik Partisi, bilmem Kürdistan ne partisi deniliyor. Kürt partisi, Kürdistan partisi demek için Kürdistan'a, Kürtlere ne yaptıklarına bir göz atmak gerekir.

R. Ballı: İzin verin, olay açığa kavuşsun diye bir soru daha sorayım. Irak-KDP'nin bir politikası vardı. Kürt tarihini çok sakın şekilde incelememde fark etmeye çalıştım. Özellikle Türkiye'de kendine yakın bir örgütlenme veya örgütlenmeyi oluşturmaya çalışıyordu. Türkiye-KDP bence bunun ifadesidir. Şimdi PKK'de de ben tersi bir eğilim seziyorum. Yani siz de Irak'ta böyle bir yönelimi mi hedefliyorsunuz?

-Hayır, hayır. Size şunu söyledim: 1940'tan, '50'den beri KDP modeli önemliydi. KDP modeli şuydu: Kürt işbirlikçiliğine dayalı, bunlar biraz özerk olan otonomiciliktir, aşiret reisidir, beydir, şeyhtir. Fakat merkezi otoritelerden İran'da, Irak'ta, Türkiye'de de zarar görüyorlar. Çok silik bir işbirlikçi oluşumdur. Birazcık feodal ölçülerden, burjuva ölçülere dönüşmek istiyorlar. Yani 20. yüzyılın o feodal aşiret, etnik özelliklerinden burjuvalaşmaya doğru evrim gelişirken KDP ortaya çıkmış. Kendini 1940'lardan itibaren örgütlüyor. Koşullar Irak Kürdistan'ında çok elverişli olduğu için orada merkezileşiyor. Daha sonra kollarını İran'a ve Türkiye'ye uzatıyor. İran'a 1940'ların ortalarında, Türkiye'ye 1950'lerin sonlarında atıyor; Suriye'ye benzer bir kol atıyor. Erkenden diplomasiye açılım gösteriyor. '75'lerde tarihi bir yenilgiyle aslında çöküş dönemine giriyor.

Bunun yerine biraz daha küçük burjuva yönü ağır basan, biraz da sosyalizme özenen Yekiti dönemi başlıyor. **Celal**'in işte biraz orijinalitesi budur. Türkiye'de **Kemal Burkay**, bilmem Suriye'de **Hamit Derviş**, İran'da **Qasımlo**, tam demeyelim biraz Komela benzer bir gelişmedir ve bu da bir şeydir. KDP'den çıkma ama onu aşan, fakat ne radikal, ne sosyalist, ne radikal yurtsever konumuna gelebilmiş, bir ara dönemi oluşturuyor. Bunlar Celal orijinaliteleriydiler ve bütün parçalara yayıldılar.

PKK'nin çıkışı da değişiktir. Türkiye Kürdistan'ında orijinalitesini

bulur. Yani oradaki orijinal Kürt yapısına dayanır. Türkiye kapitalizminin Kürdistan'ı çözmeye, yeni bir sosyal aydın gençlik yapısını ortaya çıkarmasıdır. '70'lerin işçi sınıfını, işçi-köylü gençliğini, aydınlarını esas alan bir harekettir. Burada güçlenir ve günümüze doğru geldikimizde, gerçekten Türkiye parçasının ezici bir önder gücü durumuna gelirken, giderek Güney Kürtleri üzerinde de büyük bir ağırlığa sahip oluyor. Yurtdışı üzerindeki ağırlığı giderek güçleniyor ve tersine bir hamleyi bu sefer kuzeyden başlatıyor.

Kürdistan Halkının Bağımsızlık ve Özgürlük Eğilimine Öncülük Ediyoruz

R. Ballı: Yani şunu demek istiyorum: Siz bilinçli olarak, PKK önderliği olarak Irak'ta, İran'da kendinize yakın bir şey örgütlemeye çalışıyor musunuz?

-Doğal olarak gelişecektir.

R. Ballı: Kendiliğinden çıkması ayrı.

-Şimdiden daha yüzlerce aydın geliyor. PKK modellerini oluşturmak istiyorlar. İran'da, Irak'ta oluşturmak istiyorlar.

R. Ballı: Ne tavsiye ediyorsunuz onlara?

-Onlara öncelikle deneyimimizi inceleyin diyoruz. Doğru inceleyin, taklidini yapmayın ve bir de politikaya girerken çok dikkatli olun diyoruz. PKK deneyimini taklit etmek zordur, ama uyarlamak mümkündür. Uyarlayabilirsiniz, biz size destek de olabiliriz. Fakat sizin koşullarınız değişiktir. İran devlet yapısı değişiktir, İslam cumhuriyeti değişiktir. Irak'taki Saddam rejimi değişiktir, Türkiye ile kesin farklılıkları vardır. Sosyoekonomik farklılıklar vardır. Örneğin Irak Kürtlerinin sosyoekonomik yapısı farklı, İran Kürtlerinin sosyoekonomik durumu farklı, rejimin durumu farklıdır. Dolayısıyla ne diyoruz? Bu farklılıkları dikkate alan bir PKK uyarlaması yapabilirsiniz, bu temelde sizi destekleyebiliriz. Bu henüz bence ideolojik bir arayıştır.

R. Ballı: Yani orada şube açmak niyetinde değilsiniz.

-Biz şimdilik sadece önü açmaya çalışıyoruz. Doğru bilinçlenme, doğru ideolojik seçenek, doğru politik seçenek geliştirmede yardımcı oluyoruz. Bunu aslında isteyip istemediğimiz için değil, doğal ve doğru yol bu olduğu için yapıyoruz. Doğal olarak da gelişecektir. Yani PKK akımı bir Kürdistan akımı olarak Kürdistan'ı boydan boya saracaktır.

R. Ballı: Siz nereye, öncülüğünüz nereye kadar olacaktır?

-Biz Kürdistan halkının bağımsızlık ve özgürlük eğilimine öncülük ediyoruz. Bunun parçalarla pek alakası yok. Bağımsız ve özgür yaşamak isteyen her Kürdistanlı, sadece Kürt de değil, PKK'de ifadesini bulur. PKKlidir.

R. Ballı: Yani PKK'nin şu iddiası var mı? Ben Irak Kürtlerine de, İran Kürtlerine de siyasi önderim.

-Hayır. Bunu şimdi hemen böyle koymaya gerek yok desek de geçerliliği yoktur. Çünkü orada siyasi önderlik bizde değildir. KDP'ler, Yekitiler orada biraz daha güçlüdür. Siyasi yönden ağırlık onlardadır.

R. Ballı: Peki, ne düşünüyorsunuz?

-Fakat dediğim gibi ideolojiyi, onun politikasını PKK tarzı ile geliştirdiğimizde mutlaka etkilenme olacaktır, oluyor da. PKK şimdiden bir kişilik formasyonudur, bir ulusal formasyondur. PKK bir toplumsal özgürlük formasyonudur. Biz bunu geliştirmeden, etkili olduk, öncü olduk diyecek kadar gafil değiliz. Öyle hafiflik yapmayız. Bu son derece anlaşılır bir husustur. Yöntemlerimiz çok farklı, kişiliklerimiz çok farklı, yaşam tarzımız çok farklıdır. Bunu biraz pekiştirmedikçe, geliştirmedikçe biz öyle ne siyasi önderlik yapmak isteriz, ne de kabul ederiz. Ayrıca bizim değişik bir enternasyonal anlayışımız da vardır. Biz dar milliyetçi bir hareket değiliz, hemen dar bir ayrılıkçı hareketi Irak'ta yaratalım, İran'da yaratalım demeyiz. Baştan sona kadar o ülkelerin devriminin gelişmesi için PKK yandaşından örgütleyiciyiz.

R. Ballı: Yani şu anda biz onların önderlik iddiasında değiliz diye anlıyorum. Yani fiilen değiliz, iddiamız var diyorsunuz.

-İddiasında değiliz demekten ziyade, özgün yaklaşımımız, ideolojik tasarımı, politik öngörü hızla orayı etkisi altına alıyor.

Kuzey Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketine Her Bakımdan Öncülük Edebilecek Durumdadır

R. Ballı: Şimdi madem ki bu parçaları, Kürtlerin yaşadığı toplumları kıyaslayarak devam ediyoruz, benim bir şey dikkatimi çekti. Şimdi Irak'ta bulundum, İran'da bulundum, Türkiye'de yaşıyorum. Irak ve İran'daki Kürt toplumları bana göre demografik olarak Farslar ve Araplarla çok fazla ilişki içinde değil; yani Kürt bölgesi coğrafi

olarak, kültürel olarak ayrılmış, elle tutulur, zeytinyağı ile su gibi ayrı. Irak'ta ayrılır. Türkiye'ye bakıyoruz; Türkiye'de evet Kürtler var, yoğun yaşadıkları bölgeler var, ama belki o bölgede yaşayanlardan daha fazla Kürt, Türk kesimindedir. Yani ben işte Cumhurbaşkanı Özal'ın on iki milyon Kürt rakamını esas alarak konuya yaklaşacak olsam, Kürt bölgesinde beş veya altı milyon insan yaşıyor. İstanbul, Adana, Ankara, Mersin dolaylarında oradan daha fazla insan yaşıyor. Şimdi siz ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunuyorsunuz. Bunun içinde ayrılma vardır, son dönemlerde birliği de vurguluyorsunuz. Bunun bir eleştiri mi ya da övme mi olduğunu henüz çözemedim. Ayrılığı hedeflediğinizde nasıl gerçekleştireceksiniz? Yani bu iç içe geçmeyi nasıl ayıracaksınız?

-Şimdi sizin sorunun başında söylediğiniz İran ve Irak Kürdistan'ındaki Kürtler kapalı, daha ortaçağ kapalılığını aşamamışlar. Ayrıca İran devleti, Irak devleti henüz kapitalizmi güçlü bir biçimde uygulayamamıştır.

R. Ballı: Türkiye'de ekonomik entegrasyon var.

-Kendi ülkelerinde, dolayısıyla Kürdistan'da nasıl uyguladılar? Yani bir yerde 1920-40'taki Türkiye'nin durumunu yaşıyor. Yeni yeni belki Kürdistan'a açılmaya çalışacaklar. Zaten her iki ülkenin son on yılı da savaş içinde geçti. Buna henüz fırsat da bulamamışlardır. Belki bundan sonra Kürtlerle ilişkilerinde açılırlar. Fakat Türkiye buna çoktan açılmıştır. 1940'lardan itibaren açılım vardı. Bir de buna zoraki iskân politikasını eklemek gerek; çok sayıda Kürd'ü Orta Anadolu'ya, batıya sürmüşlerdir. Batıya açılmada, 1950'den itibaren ekonomik yoksullaşmayla birlikte muazzam bir nüfus kayması da başladı. Buna bir de 12 Eylül dönemindeki terörü ilave ettiğinizde, birkaç milyon da bu terör politikası nedeniyle Batı'ya, Avrupa'ya açılmaya başladı. Böylece Kürdistan'da Kürt nüfusu kadar bir nüfus Türkiye metropollerinde yoğunlaştırıldı. Bunlar önemli farklılıklardır. Türk kapitalizmi, İran-Irak kapitalizminden çok ileridir. Dolayısıyla Kürdistan'ı kapitalistleştirmede epey ilerleme sağlamıştır. Feodal çitleri yıkmıştır. Aşiret yapısını çözmüştür, aileleri de çözmüştür. Dinin varlığını da biraz zayıflatmıştır. Demografiyi kaydırmıştır, sosyal yapıyı değiştirmiştir. Bütün bunlar elbette ki durumların farklı gelişeceğini gösteriyor.

R. Ballı: Buraya bir ekleme daha yapabilir miyim? Şimdi GAP'la

birlikte Türkiye'den de bir Türk nüfusu oraya gitmeyi planlıyor.

-O bence fazla önemli olmamalı. Buna bir de Türkiye Kürdistan'ının coğrafya büyüklüğünü eklemek gerekir. En büyük Kürdistan parçasıdır. En çok Kürt nüfusunun bulunduğu kısımdır. Bütün bunlar Türkiye Kürdistan'ının veya Türk egemenliği altındaki Kürdistan'ın özgünlüğünü, sosyal ve demokratik açıdan, coğrafi açıdan öncü parça durumunda olduğunu çok açık belirtmiştir. Coğrafyası çok büyüktür. Ulusal kurtuluş hareketine her bakımdan öncülük edebilecek durumdadır. Nüfusu geniştir. Sosyalisti ileridir, aydını ve devrimcisi var. Bütün bunlar şunu gösterdi: Türkiye egemenliği altındaki parça Kürdistan'ı temsil edebilir. Yoksa Irak gibi sosyal yapısı çok geri, demokrasisi çok geri, coğrafyası çok küçük, biraz dağlık bölgeleri olan böyle bir yer bütün Kürdistan'a öncülük edemez. Dolayısıyla Irak-KDP'si bütün Kürdistan'a öncülük edemez. Ederse İran'ın ajanı olur, Türkiye'nin ajanı olur, Amerika'nın ajanı olur ve bu da Kürtler için çok büyük bir talihsizlik olur, olmuştur da.

İran da öncülük edemez. İran parçasının durumu çok daha farklı, Kürdistan'ın yine az bir kısmıdır. İnce bir şerit gibidir. Fars kültürü, Farslarla ilişkiler, Azerilerle ilişkiler çok farklı durumdadır. Kendileri çok geridir, çok az sayıda aydını vardır. Aslında toplumsal yapı çözülmemiştir. Buna dayalı olarak ne kadar ulusal kurtuluş hareketi oluşturabilirsin, ne kadar demokratik hareketi oluşturabilirsin? Adından başka ne ulusal kurtuluşçu, ne de demokratik hareket fazla gelişir. Nitekim çok kısa sürede yenilmeleri de bunu gösterir. Bizimki bir Humeyni devrimi olsaydı, biz Kürdistan'da devrime giderdik. Bizimki bir Körfez krizi bunalımı olsaydı...

R. Ballı: Türkiye'de diyorsunuz.

-Tabii, biz bağımsızlığı sağlayabilirdik. Türk devletinin ne kadar güçlü olduğunu biliyoruz. Buna rağmen PKK Hareketi büyük gelişme gösterdi. İşte bunun temel objektif nedenleri de nüfusun durumudur; demografik yapının Türkiye'de, Avrupa'da, Kürdistan'da dengeli yoğunlaşması, sosyal yönden ilerleme vb.dir. Yani işçileşme var, küçük burjuva kesimi çıkıyor, gençlik çıkıyor.

R. Ballı: Feodal yapıyı çözdü, kapitalizm gelişti.

-Tabii bunun etkisi büyüktür. Coğrafyası çok uygundur; dağlık, ovalık, kent, köy, şehirleri epey ileridir. Bunlar PKK'nin dayandığı objektif zeminlerdir ve gelişmeyi objektif olarak belirliyor. Buna bir

de PKK'nin ideolojik yönünü eklemek gerekiyor. İdeolojisi gerçekten sosyalizmin -bize göre- en bilimsel ve radikal lehçe esasını alıyor. Politik olarak tam bağımsızlığı savunuyor. Bağımsızlığımız, maneviyattan tut siyasal kapsamlı bir bağımsızlığa, düşünce bağımsızlığından tutalım coğrafi bağımsızlığa kadar bir açık yelpaze gösterir ve bu konuda da zemindir. Yöntemleri çok radikaldir; devletin terörist politikasına karşı devrimci terörü sürdürme gücünü gösterebilmiştir. Bir de çok çeşitli biçimleri kullanır. Serhildanlardan tutalım gerillaya taşırma, Türkiye'nin altyapı kurumlarına taşımaktan tutalım acımasız terör eylemine kadar hepsini bir arada yürütebilen bir harekettir ve böylece zenginliğe yol açıyor. Yurtdışında da çok güçlü bir harekettir. Kürtlerin ezici bir biçimde desteğini almıştır. İşte bütün bunlar PKK'nin farklılığının objektif temelidir. Sübjektif yönden, yani ideoloji, program, örgütlenme ve eylemsel yönden farkını ortaya koyuyor. Dediğim gibi yansımaları Kürdistan'ın bütününü ilgilendiriyor ve önemli oranda etkisi altına alıyor.

Bağımsızlık Olayını Salt Ayrılıkçılık Biçiminde Anlamamak Gerekir

R. Ballı: Sizin programınızda bağımsızlık var, hatta bağımsızlığı vurguluyorsunuz. Bu Türkiye çapında, Türkiye'nin mevcut sınırları, siyasal sınırları içinde bakıldığında, demografik iç içe geçmeyi, ekonomik iç içe geçmeyi nasıl ayıracaksınız?

-Milletin kafası çalışmıyor, bana göre biraz sığ düşünüyorlar. Türkiye'nin insanları bağımsız değil. Bağımsızlık olayını salt ayrılıkçılık biçiminde anlamamak gerekir.

R. Ballı: Devlet kurma anlamında mı ortaya koyuyorsunuz?

-Hayır, sadece öyle anlamamak gerekir. Türk devleti vardır, ama bana göre Türk devleti Yedi Kocalı Hürmüz gibi dışarıya bağlıdır. Birçok kocası vardır. Birincisi budur. Yani devleti oldu diye bağımsız oldum diyemez. Nice devlet vardır, ama bağımlıdır; biliyorsunuz, Amerikanın elli ikinci, elli üçüncü eyaleti durumundadır. Şimdi küçük bir Kürt devleti oluşur. Amerika'nın mandası deniyor zaten, basın öyle yazıyor. Bir küçük Kürt devleti çıktı diye bağımsız mı oldu, ayrılıkçı bir Kürt devleti çıktı diye bağımsızlık kazandık mı? Hayır. Türk devleti vardır. Ama hangi Türk tam bağımsızım diye iddia edebilir. Daha düne kadar solcular gece gündüz 'Bağımsız Türkiye' diye bağı-

riyorlardı. Demek ki devletin olması, bağımsızlığın oluşmasıyla özdeş değildir.

Devletim olmadı diye ben bağımsız değil miyim? Dünyada benden daha bağımsız adam yoktur diyebilirim. "Kişi olarak senin için doğru olabilir ama halk için değil" diyebilirsin. Evet, halkımızın bağımsızlığı için, bağımsız olması için illa bir Türk devleti gibi devleti olması da şart değildir. Ben daha önceki röportajlarda şunu söylemiştim: Bağımsızlık her şeyden önce zihinsel, moral bir yanı içerir. Kişi itibarıyla böyledir, bir halk için de böyledir. Zihinsel ve moral yönünden, yani ideolojik ve ahlaki yönden bağımsızlığı yakalayamamış bir halk, devleti de olsa köledir, bağımlıdır. Çok açık bir dille söylüyorum. Dolayısıyla PKK öncelikle kendi halkını burada bağımsızlaştırır. Tabii bununla orantılı olarak, Kürtlerin iç içe yaşadığı Türk halkı ve diğer komşu halkların hürriyetiyle de, enternasyonalizm gibi, dünya halklarına vermek istediği bağımsızlık anlayışı, sadece bir siyasi devlet oluşumuyla ilgili değildir. Biz bağımsızlık anlayışımız içinde siyasi devlet oluşumunu dışlamıyoruz, ama her şeyi bununla da görmek istemiyoruz.

Mustafa Kemal'in bu konuda birtakım deneyimleri vardır. Ama o da devlet saplantısı içindedir. Bir devleti oldu mu, onu her şeyin yerine koyuyor, adeta devlete tapıyor. Sonuç, Mustafa Kemal'in kurduğu devlet en bağımlı türden devlete dönüştü. Bir kere devlete tapınmakla, aşırı devletçi olmakla bağımsızlık arasında fazla ilişki yok ve hatta zıddına da dönüşebilir. Çok aşırı devletçilik, her şeyi devletten görme kapıkulluğa, kapıkulluğu da bağımlılığa götürür. Örneğin Türk devleti böyledir. Demek ki her şeyden önce halkı, zihinsel ve moral yönden bağımsızlaştırman gerekiyor; savaşan, mücadeleye eden bir halk durumuna getirmen gerekiyor. Bu anlamda biz halkımızı ideolojik, moral yönünden savaşan bir halk durumuna getirdiğimiz için tartışıyor, her gün düşünüyor ve Türk halkının önüne geçmiştir. Artık devrimci değerler üzerine düşünüyor, moral değerleri üzerine düşünüyor, tartışıyor ve eyleme geçiyor. Bu, bağımsızlıkta ne kadar ilerlediğimizi gösteriyor mu? Evet, gösteriyor.

İkincisi, elbette ekonomik yönden tam bağımsız, siyasi yönden tam bağımsız bir devletimiz olmalı demiyorum. Ayrılıkçılık geliştireyim. Amerika ya da Birleşmiş Milletler'in mandasında bir Kürt devleti, bize göre bu çok tartışmalı veya hemen bizim açımızdan

aşılması gereken bir olaydır. Manda kurulursa biz onu ikinci gün aşmaya çalışacağız. Onunla tatmin olamayız. İşte ayrılıkçılık budur. Kapatılmış bir küçük Kürt devleti... Biz aslında Türkiye'den böyle bir devlet koparmak istemiyoruz. Yani şimdi Türk burjuvazisi bize hediye etse, Irak'taki özerk bölge gibi bir bölgeyi bize hediye etse de, buna fazla itibar etmeyeceğiz.

R. Ballı: Hiç itibar etmeyeceksiniz, sonuçlarından yararlanmayacaksınız diyebilir miyiz?

-Mutlak anlamda hiç etmeyeceğiz demiyorum. Ama tercihimiz bu değildir. Şunu yapacağız: Kürtlerin ekonomik, sosyal, kültürel, moral, zihinsel, siyasal, hatta askeri bağımsızlığına evet! Ama birdenbire Türklerden hepten kopmaya, kopuşmaya hayır!

R. Ballı: Neden? Nedeni daha önce saydığınız şeyler mi?

-Nedeni var mı? Bizim amaçlarımıza hizmet etmez de ondan. Her şeyden önce bağımsızlık amacımıza hizmet etmez. Dar bir ayrılıkçılık, belki de Kürtleri daha kötü bir bağımlılığa götürebilir. Biz Türklerle bağımsızlığı belki biraz daha geliştirebiliriz. Bu ihtimali neden göz ardı edelim. Çoğu kişi, tabii siz bile bunları düşünemiyorsunuz. Ben bunu söylerken, görüyorsunuz ki, en büyük Kürt hareketini geliştiren hareketin adına söylüyorum. Bunu söylerken bağımsızlığı çok iyi geliştirmek için söylüyorum.

R. Ballı: Ben Türkiye aydın kamuoyunda varolan bütün kaygıları, kendi süzgecimden geçirmeden size yansıtacağım, yansıtıyorum da. Yani bu sorunlar salt...

-Ben şunu da söyleyeyim: Türk aydını, Türk subayı, Türk siyasi elitinin nasıl yaklaştığı beni fazla ilgilendirmez. Ben gerçekleri yalınkat söylemeye çok tutkunum. Bunu söylerken Türklerle işbirlikçilik edeyim diye bir meramımın olmadığını çok iyi bilirsiniz. Çünkü Türk'ün resmi politikasına en amansız darbeyi biz indirmişiz. Fakat şunu da söylüyorum: Günümüz için Türklerle işimiz olacak. Türkler bizi bırakmak istese de biz Türkleri bırakmayacağız.

R. Ballı: Bunun sebebi, Türklerle Kürtlerin ekonomik, demografik entegrasyon içinde olmaları. Bu bir zemindir, değil mi?

-Onu dikkate alıyorum. Ama o bir objektif zemin, zaten bunu görmemek mümkün değil. Ama esasında buraya bağlamıyorum.

R. Ballı: Peki, Türkiye'deki Kürtler de, Irak'taki Kürtlerle Araplar gibi olsaydı, yani ilişki belli oranda tecrit olmuş olsaydı...

-Belki biraz farklı olabilirdi. Biz de o zaman özerklik için, otonomi için savaşırdık. Biz şimdi bağımsızlık için savaşıırken, Türkiye'nin bağımsızlığını da dalga dalga geliştirdiğimiz farkındayız.

R. Ballı: Ama siz bunu ilk çıktığınızda böyle vurgulamıyordunuz.

-Hayır, böyleydi de, vurgulama yoktu. Belki öne çıkarmıyorduk.

R. Ballı: Yani son bir buçuk, iki yıldır bunu vurguluyorsunuz.

-Politik yönden büyük gelişme gösterdiğimiz içindir. İdeolojik özümüzde aslında bu vardı. Örneğin **Kemal Pir** Türk'tür, ama şunu söylüyor: "Ben kendi halkımın kurtuluşunu Kürdistan halkının kurtuluşunda görüyorum, onu da PKK önderliğinde görüyorum. Benim tercihim küçük bir devlet kurmak da değildir veya ona hizmet etmek değildir. Halklarımızın kurtuluşunu Ortadoğu federasyonunda görüyorum" gibi bir değerlendirmesi vardır, ki bize göre de doğrudur. Bizim de temel aldığımız bir şiardır. Biz Türk-Kürt ilişkilerini biraz tali olarak ele aldık; ilişki, çelişki, uzlaşma ve çatışmalarıyla ele aldık.

Bunu sık sık işliyorum. Şunun için yapıyoruz: Yalnız şimdi enter-nasyondur demiyorum, tarihi olarak olmuştur. Onun için Kürt aleyhine çok kötü bir durum doğmuştur, bu kesindir. Kim yapmış? Ben bugün yalnız Evren'i, Özal'ı sorumlu tutmam; hatta yalnız Atatürk'ü de sorumlu tutmam, İnönü'yü de sorumlu tutmam. Tarihi bir gelişmedir bu aslında. Her birisinin ayrı ayrı rolleri vardır, suçları vardır. Biz bunu düzeltmek istiyoruz. Kürd'ün aleyhine giderek derinleşen bir uçurum açılmıştır. Bu uçurumu aştırmak istiyoruz. Yeni düzenlemeden kastettiğimiz olay budur. Bu, devrimle ne kadar olur, reformla ne kadar olur, bu ikisine de kapıyı açık bırakıyoruz. Devrimci şiddetle ne kadar aşılır, politikayla ne kadar aşılır? Gazeteciler bunu da ısrarla sordular. O tamamen sadece bize bağlı değil dedim. Daha çok Türk rejiminin özelliklerine bağlıdır. Türk liderliğinin durumuna bağlıdır.

Bağımsızlık Anlayışımız Türk Halkının Bağımsızlığını da İçerir

R. Ballı: Birliği vurgulamanıza tekrar döneceğiz. Kamuoyunda şöyle şüpheler var: Apo taktik yapıyor, Apo dar anlamıyla politika yapıyor, Apo Türkleri etkilemek istiyor deniliyor!

-O zaman geniş açıklamasını yapmalıyız. O akıl hocaları, geniş açıdan politika nasıl yapılır, hem bana hem de kendilerine göstersiz-

ler?

R. Ballı: Yani gerçek düşüncesini saklıyor, deniliyor.

-Geniş politika, şimdye kadar inkâr politikasıydı. Kürd'e hiç yer yoktu. Cumhuriyetin Misak-ı Milli sınırları dahilinde Kürt kelimesine bile yer yoktur. Geniş politika bu mudur? Evet, geniş politikayı nasıl yapalım? Yine bence kamuoyunun siyasi bilinci fazla gelişmemiştir.

R. Ballı: Bence bu konuyu biraz daha farklı görmeye çalışalım.

-Özellikle de ben halk yığınları açısından bunu belirtiyorum; aydınlar, entelektüeller açısından söylemiyorum; yine askeri ve sivil politik klik için söylemiyorum. Hayır, taktik amaçla bu değerlendirmeleri yapmıyorum. Şimdi düşünüyorum: Bakın, size de pratik bir örnek vereyim. Hemen birdenbire Kürtler Türklere ayrıldı diyelim. Evet, kendinizin de belirttiği gibi yedi milyon Kürt Türkiye metropollerinde yaşıyor. Diyelim milliyetçilik gelişti. Bizim bunların hepsini almamız gerekecek. Nereye koyacağız bu yedi milyonu? Dev gibi bir sorun. Bu birincisi. İkincisi, bankalarımız yok, paramız yok, ciddi herhangi bir altyapımız bile yoktur. Kürdistan'da bir kumaş parçasını bile biz kendimiz yapamayız. Birdenbire koptuk mu, çırılçıplak ortada kalırız. Ben size gerçekleri de çok yalınkat göstereyim. Hatta Kürtçe'yle doğru dürüst okul açamayız. Belki de uzun bir süre Türk okullarını kullanacağız, Türkçe'yi kullanacağız.

R. Ballı: Ama şimdi sizin bazı alanlarda Türk okulları kapanıyor.

-Mühim değildir. Onlar fazla önemli değildir. Öyle değerlendirmek gerekir. Türkçe'yi uzun süre kullanacağız; eğitim dili, bilim dili olarak kullanacağız. Nitekim Cezayirli kırı yıldır bağımsız olmalarına rağmen Fransızca'yı kullanıyorlar. Hintliler Hindistan'da hala İngilizce'yi kullanıyorlar. Pakistanlılar halen İngilizce'yi kullanıyorlar. Afrika'da birçok devlet halen Fransızca'yı kullanıyor. Öyle anlaşılıyor ki, biz de biraz Türkçe'yi kullanacağız. Yani ben bunu söylerken, Türk hayranı, Türkçe hayranı olduğum için söylemiyorum. Türkçe ile bilim daha iyi öğretilir. En azından bu aşamada, sosyal ve siyasal düzen daha iyi sürdürülür. Kaç yıl Türkçe gerekebilir, ben bunun için tarih de veremem. Çünkü kâhinlik yapmakla, tarihi önce söylemekle meseleler halledilmez. Ne zaman Kürtçe biraz gelişip Kürtçe ile insanlar okur yazar, eğitim görür, bilim öğrenir, kültürü özümser duruma gelirse, o zaman Kürtçe'nin payı artar ve Türkçe'nin payı azalır. Fakat birdenbire Türkçe'nin payını kesersek Kürt-

ler cahil kalır.

R. Ballı: Peki, özür dilerim. Ben bunları anlıyorum. Siz dediklerinizi...

-Ekonomi için de bunları söylüyorum. Apo taktik yapıyor diyenlerin iddiasının geçersizliğini açıklamak için söylüyorum. Ekonomik olarak birdenbire bağımsızım diyeceğim. Ama ekonomik olarak yaşamı yürütecek durumda değiliz. Türkiye ekonomisi, Kürdistan'da öyle bir sömürge ekonomisi yaratmış ki, birdenbire kopmak demek aç kalmak demektir. Çok şey Batıdan gelip gidiyor. Ticari egemenlik, sanayi egemenliği, diğer birçok ekonomik hakimiyet Türkiye'de yoğunlaşmıştır. Görüyorsunuz, Kürtlerin bile hepsi İstanbul'da, iş yapan tüccarı ve sanayicisi Ege'dedir, Antalya'dadır. Buna turizmi de ekleyin. Bütün bunlar ne anlama gelir? Ekonomik yönden ben Türkiye ile ilişkimî kestim mi, bu kesiş Kürtlerin aç kalması anlamına gelir. Demek ki birdenbire bu da mümkün değildir. Zamana ihtiyaç gösterecektir. Kürdistan'da ekonomi biraz gelişirse, Kürdistan kendi kendini doyuracak noktaya gelir. Nitekim işte Yugoslavya'daki, Sovyetlerdeki çözülme nedir? Biraz da budur. Küçük uluslar biraz kendine gelir, ilişkiler daha dengeli olur. İngilizlerde İngiliz olmayanların hepsi önce İngiliz sömürgesiydi, değil mi? Daha sonra ekonomik yönden biraz geliştiler ve İngiliz Uluslar Topluluğu oldular. Şimdi Sovyetler de bu sancıyı çekiyor. Uluslar biraz geliştiler. Bence Sovyet Uluslar Topluluğu doğacaktır.

Türkler şimdi aşırı bir sömürgeciliği uyguluyor. Kürtler bunu parçalayınca, bunun yerine yavaş yavaş ekonomik ve siyasi gelişme olunca, dil ve kültür gelişmesi de olunca ne olacak? Daha dengeli bir Kürt-Türk ilişkisi doğacaktır. Örneğin eşit federasyonlar birliği, eşit cumhuriyetler birliği doğar. Ama benim şimdiden hemen bunu sağladım demem, yüzde yüz ayrılıkçılık, yüzde yüz işte hemen bağımsızlığı yapacağım demem gerçekleri inkâr etmek olur. Ve bu da bir taktik değil, bir zorunluluktan, objektif koşulların bir zorlamasından ileri geliyor.

Ben yine sonuna kadar bağımsızlıkçıyım. Sonuna kadar Kürtlerin de birleşmesinden yanayız. Ama hele Irak Kürtleri ile, hele İran Kürtleri ile birleşme daha da sancılı bir süreç olur. Türklerle belki biraz daha kolay birleşmeyi halledebiliriz, ama Farmlar ve Araplarla belki biraz daha zor geliştirebiliriz. Oranın Kürtleriyle Türkiye'nin

Kürtlerini birleştirme, Türklerle eşitliği, özgürlüğü ve birliği geliştirmekten daha zor gelişebilir. Bunlar objektif nedenlerden ötürü böyledir. Oranın hareketleri vardır, oranın sınıf çıkarları vardır, oranın siyasi yaklaşımları vardır. Dünya dengesi vardır. Bütün bunları dikate almadan Kürtleri birdenbire geliştireceğiz demek hayalcilik olur. Ama diğer yandan bütün uluslarda olduğu gibi birleşme ve dayanışma olumludur. İşte bugün Türkler Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar vardılar; bunların hepsinin bir birleşme, en azından bir dayanışma istekleri var. Ben buna Turancılık demiyorum, olumludur, birleşme ve dayanışma olumludur.

R. Ballı: Bunu olumlu mu buluyorsunuz?

-Tabii, gayet tabii! Ekonomik çıkarlarını, kültürel çıkarlarını yakınlaştırmaları olumludur. Neden olumlu olmasın?

R. Ballı: Peki, bir Türk solu çıkıp dese ki, ben bütün Türklerin gönüllü birliğini istiyorum.

-Uygundur. Türklerin diğer halkların çıkarlarına tezat teşkil etmeyecek bir biçimde, gerçekten gönüllü demokratik birliği olumludur. Size acayip geliyor belki, solculuktan ötürü belki korkuyorsunuz. Fakat benim gibi bir solcu için olumludur. Belki faşistler de böyle düşünüyor diyeceksiniz. Fakat olumludur. Türklerin ilişkilerinin gelişmesi olumludur. Ben bundan memnuniyet duyarım. Fakat diğer halkların aleyhine olmayacak, yayılcılığa ve diğer halkları ezmeye hizmet etmeyecek, her parçanın kendi çıkarlarına, her Türk topluluğunun ihtiyacına hizmet edecek tarzda ilişkiler elbette geliştirilmelidir.

R. Ballı: Reel midir bu, yani realist midir?

-Mümkündür. Gelişir tabii, gelişir. Zenginliktir, her birisine zenginlik katar. Bir Azeri Türk'ünün bir Anadolu Türk'üne vereceği şeyler vardır. Anadolu Türk'ünün Azeri Türk'üne vereceği şeyler vardır. Özbek Türk'ünün Azeri Türk'e vereceği şeyler vardır. Bunlar zenginlik yaratır. Kesinlikle gereklidir ve reeldir.

R. Ballı: Peki, 'Türkçe'yi kullanacağız, hemen ayrılmayı düşünüyoruz' gibi bir şeyi söylerken, ideolojik olarak suçlanmaktan çekinmiyor musunuz? Kendi içinizden de çekinmiyor musunuz?

-Yok, ben bu anlamda bir politikacı değilim. Bu anlamda ben kendim özgür bir politikacıyım. Türkiye'deki gerek resmi elit yapı için, gerekse sol elit yapı için ideologluğum ne kadar zedelenir veya poli-

tik önderliğim ne kadar zorlanır tarzında endişelerle politika yapmıyorum. Kaldı ki, bizim politikacılıkta bu yaklaşımlarla da fazla sonuç alınmaz. Politikada gerçekçilik, halkların çıkarlarını esas alan gerçekçilik en doğru yoldur. Sanıyorum bunları söylerken, bütün PKKli militanlara, taraftarlara bir özlem gibi gelen, bir umut gibi gelen açılımları size söylüyorum. Kısaca demek ki taktik olmuyor. Yani Türklerle ilişkileri mutlak ve çok kısa sürede bir kopuşma biçiminde düşünmek gerçekçi değildir.

R. Ballı: Evet.

-Gerçekçi olmadığı için bunu düşünüyorum. Kamuoyunun bunu iyi anlaması gerekir veya tartışmayı geliştirmek isteyenler objektif realiteye iyi baksınlar. Bundan şu sonuç çıkmaz: Sorunun çözümüne böyle yaklaşınca uşak veya işbirlikçi mi oluruz? Hayır. KDPliler bunu böyle düşünebilir. Bazı otonomici güçler bunu böyle düşünebilir. Ama biz onlardan çok farklıyız. Biz bir Türk'ün de uşak olmasını istemeyiz. ABD karşısında, Batı karşısında ikide bir "Şöyle Avrupalılaştacağız, böyle Amerikanın nesi olacağız" deniliyor. Bunları da kabullemiyoruz. Bunların da bir tür bağımlılık olduğunu değerlendiriyoruz. Türk bağımsızlığının yeri Batıya uyduluktan geçmez. Birçok ilişkileri bağımlılık türündendir, onun kılıcı durumundadır. Bunlara da karşıyız.

Dolayısıyla bizim bağımsızlık anlayışımızda Türklere özgü de bir yer vardır. Yani Türk bağımsızlığını da içerir. Aralarındaki ilişkiyi tamamen mutlaklaştırmıyorum, ama gerçeklere dayalı bir eşitliği ve özgürlüğü esas almasını önemli görüyorum. Bu da öyle programatik bir yaklaşım değildir. Bu, özgürlük ilkelerine işlerlik kazandırmak için gereklidir. İki halkın karşılıklı çıkarlarına işlerlik kazandırmak gereklidir. Bu yaklaşımın taktik icapla alakası yoktur. Benim politika yapmamda çok amansız bir gerçeklik vardır. İlke olduğu kadar gerçekçilik vardır. Bunların görülmesinin önemli olduğunu söylüyorum.

Türk Solu Avrupa Koşullarında Kişisizleştirilmiş ve İğdiş Edilmiştir

R. Ballı: Ben Türk solunu az çok tanıdığımı söyleyebilirim. Bir aydın olarak onlarla yüz yüze görüşmelerim de oldu. Avrupa solculuğu ile diğer solculuklar nasıldır, onunla pek fazla ilgilenmedim. Ama bana göre Türk solculuğunun önemli bir karakteristik özelliği var.

Kendilerine göre, iyi kavradılar ya da kötü kavradılar, antiemperyalisttirler, ideolojik olarak bunu vurgulamaya özen gösterdiler. Kürt sorunu da önemli oranda etkilediği için, bence sizin Marksist kabul etmediğiniz gruplarda bile uzun yıllar antiemperyalist tavır var, bana göre vardı... Fakat son dönemde, hele son aylarda ben bir farklılık görüyorum. Özellikle Kuveyt krizinden sonra -Irak ve İran'daki örgütlerde, zaten Avrupa ve Amerika ile ilişkilerde hayli farklı bir tutum vardır- ilişki kurma, yakın ilişki, yani destek teması içinde olma-ya dikkat etme vardı. Ben Türk solcularının eleştirisini size aktarmak istiyorum. Bir tespit yapıyorlar. "Kürt hareketleri Batıyla birlikte veya Batıya karşı, Amerika'yla birlikte ya da Amerika'ya karşı olma noktasında yol ayrımına geldiler. Birtakım gruplar Amerika'yla, Batıyla yürütecekler, bazı gruplar da yürümeyecekler" diyorlar. Bir yol ayrımından söz edebilir miyiz? Türk solcularının bir belirttiği var.

-Şimdi bu konuya da biraz açıklık getireyim. Bizim dışımızdaki Kürt hareketlerinin bağımlılığını biz eskiden de düşünüyorduk. Bunların işbirlikçi olduğunu, hatta ABD işbirlikçiliğinden tatalım, komşu devletlerin işbirlikçisi olduklarını biliyoruz. Saddam işbirlikçiliğine ilkesiz gitme tehlikesi bile vardır. Saddam önderliğindeki rejimle ne kadar eşit ve özgür temelde ilişki kuruyorlar? Bunu tartışmak, açmak gerekir. Yine bizim gibi Türklerle ilişkilerini ne kadar bağımsız temelde ele almak istiyorlar? İran ile ilişkileri ne kadar sağlamdır? Bunu anlamak gerekir. Bana göre bunlar eskiden beri bağımlı, uydu ve emperyalizmin sahasında gönüllü olarak hareket etmek isteyen örgütlerdir. O kendine sosyalistim diyen maskeliler de öyleydi. Şimdi bunlardan bazıları da Avrupa'da arzı endam ediyorlar. Onlar daha işbirlikçidirler. Ama işbirlikçiliği kavrayamayacak kadar cahildirler. Bu çok önemlidir.

Emperyalizmin sahasında hareket ediyorlar, ama sözüm ona antiemperyalist geçiniyorlar. Bu, emperyalizmin kucağında oturup emperyalizmin sakalını yormaya benzeyen bir antiemperyalistliktir. Altını iyi çizerek bunu belirtiyorum. Tam kucağındadırlar, sakalını sıvazlıyorlar. Buna da "mücadele ediyoruz" diyorlar. Türk solcuları da biraz böyledir. Yalnız bu antiemperyalistlik değildir. Antiemperyalistlik, bir defa yaşam tarzı itibarıyla emperyalizmin değer yargılarından uzak durmayı içerir. Kendi ülkelerinin sevilmesini, yurtseverlik duygularını, kendi halkıyla sıkı bağların kurulmasını esas alır. Kendi hal-

kına hor bakmamayı, kendi halkını dünyaya savurmamayı esas alır. Kendi halkının savaşçısı olmayı esas alır. Şimdi bence solcu, Türkmen'den daha fazla Batı değer yargılarıyla yaşıyor. Hani sizin, MHP'ilerin esas aldığı Orta Anadolu, Toros Türkmenleri dediklerinizi, Türkiye solculuğundan daha fazla bağımsız sayıyorum ve daha fazla ilgiye değer görüyorum. Türk solu Avrupa koşullarında -Doğusu da dahildir buna, Moskova merkezini de ilave edelim- daha fazla kişilik-sizleştirilmiş ve iğdiş edilmiştir.

R. Ballı: MHP'ye göre?

-MHP'yi demiyorum. Türklere diyorum. Anadolu'nun normal standart insanına göre diyelim bağımsızlığını daha fazla yitirmiştir.

R. Ballı: Türk solu mu?

-Aslında emperyalizmle çelişkisi büyük oranda muğlaklık arz ediyor. Tutarlı bir antiemperyalist değildir. Tutarlı antiemperyalist olmak için belirttiğim kıstasları esas alır. Moskova dahilinde hareket ediyor. Bilmem sosyal demokrasi Batı Avrupa'da her türlü uşaklığa açık. Bunların antiemperyalistliği ciddi değildir. Ne TKP ekolü, ne sosyal demokrat ekolü bana göre işbirlikçi değil, uşaktır. Haydi diyelim Dev-Genç deneyimi falan vardı, onlar iyiydi. Başlangıçta lkelelerini savunuyorlardı. lkeleri için dvşyorlardı.

R. Ballı: Türk solunun 1960-'70 döneminde sloganı en azından 'Bağımsız Türkiye'ydi.

-Evet, Bağımsız Türkiye. İşte antiemperyalist diyorum. Tutarlılık vardı. Biz de o kökenden geldik. Onlar Şehit düştüler. Onlar asıldılar. Daha sonrakilerde mltecileşme vardır. Neden onları görmeyeceksiniz? Şimdi birçoğu Avrupa ile bütünleşme teorisi ve pratiği içindedir. Kendi halklarıyla bağlantılarını kopardılar. Demokrasi savaşımıyla bağlantılarını kopardılar. Hatta Türkiye'yi sevmeyle de bağlantılarını kopardılar. Bunda tutarlı antiemperyalistlik yoktur.

Bu noktada bir küçük parantez açayım. Demek istediğim, Türk ulusunu ikiye ayırmak gerekir. Biri, Anadolu'ya yerleşmiş ve ağırlıklı olarak Türkmen dediğimiz yoksul kesimdir. Tarihi olarak oluşmuştur. Mezhebi itibarıyla bir kesimi Alevidir. Ama dinle fazla ilgisi olmayan kesimler uzun yıllar, Osmanlı döneminde itibaren özellikle fetihler peşinden Orta Avrupa'ya kadar gitmiş ve yüz, yüz elli yıldır da artık Balkanlardan Anadolu'ya doğru skn eden, İstanbul'da, Marmara'da, Ege'de biraz yoğunlaşmiş, fetihçi, biraz Şoven, ulusçu kesim-

dir. Bu ikisi arasında ayırım vardır.

Bana göre radikal sol, antiemperyalist ve demokratik sol Anadolu Türkmen'ine dayanmalıydı. Yüzyıllardan beri Anadolu'yla yoğrulmuş Türkmenlere dayanmalıydı. Demokratlığın tutarlılığı burada ortaya çıkardı. Yine antiemperyalistliğin tutarlılığı Anadolu insanının özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkabilirdi. Bizdeki literatürle, onlar faşist kesimin kitle temeli haline geldi. MHP, şimdiki haliyle MÇP'nin dayandığı bir kitle temeli haline gelirken, aslında MHP'nin kitle temeli olması gerekenler de İstanbul sosyal demokratlığının veya o göçmen yığınları mı diyelim, onlar da solun içinden çıktığı temel haline geldiler. Bu muazzam çapraşık bir durumdur. Bu, dengelerin karışımıdır. Birisine taban olması gereken, diğerine taban oluyor. Diğerine taban olması gereken, diğerine taban olacak biçiminde bir karışıklık var. Bu düzelmeden, Türkiye'de sağ, sol, antiemperyalizm, demokratlık sağlam ölçülere kavuşamaz.

R. Ballı: Yani siz Türk soluna, sosyal demokratlarına Ege'yi, Marmara'yı bırakın diye bir öneri mi getiriyorsunuz?

-Hayır, hayır, bu çıkmaz. Ben kaba anlamda söylüyorum.

R. Ballı: Temel alma bakımından mı?

-Ben şunu söylüyorum: Bir Türk yazarının -sanıyorum **Çetin Yetkin**'in- bir görüşü vardı. Ben onda biraz gevşeklik görüyorum. Osmanlılaşmadır, Türklerden uzaklaşmadır. Türklerden demeyelim de Türkmen'lerden uzaklaşmadır, Türkmen'e düşmanlıktır. Yani Osmanlıca yaklaşım Türk'e düşmanlıktır.

R. Ballı: Galiba sınıfsal bir olay mı?

-Sınıfsal bir olaydır. Bunun üstü Alevicilik, Sünnicilik biçimindedir. Yavuz Sultan Selim kırk bin tane Türkmen'i nasıl kuyuya doldurur? O sınıfsal bir çelişkidir. Karamanoğlu Mehmet Beyin Osmanlı merkezileşmesinde öldürülmesi bir dönemektir. Osmanlı merkezi devleti, feodal devleti egemen sınıftır. Bir kısım Türk öyle oluşurken, bunlar bence Türklükten de uzaklaştılar. Şoven Türklük ya da biraz değişmiş Türklük gelişti. Yeniçeriler de devşirme bir ordudur. Çok çeşitli halklardan insanları devşirerek oraya aldılar. Ama halis Türk, Türkmen'dir. Anadolu'da yoğunlaşan Türklerdir ve yoksuldurlar.

R. Ballı: Asker değildiler, değil mi? Bunlar köylüler mi?

-Tabii, onları askere de almazlar. Onlar gittikçe ordudan da dışlanır, ulustan da dışlanır. Değişik bir ulus, değişik bir devlet, değişik

bir sınıf egemenliği gelişir, onlar altta kalır. Bu Türkmenler günümüze kadar geliyorlar. Alevilik ile Snnicilik ciddi bir olay değildir. O ideolojinin ürünüdür.

R. Ballı: Şimdi Orta Anadolu'da sadece MP olayı değil, bir de Refah olayı var.

-Aynı Őeydirler. Aralarında fazla bir farklılık görmüyorum. Refah da bence kişisel kaprislerle biraz yer edinebilir. Birisi İslami gerçeğe ağırlık veriyor, diğerı Türk lehçelerine ağırlık veriyor. Ama Refah biraz İslam'a dayanarak aynı kesime ulaşmak istiyor. MP, Trklğu vurgulayarak ulaşmak istiyor. İki de bence bu tabana dayalı değil. Bu tabana daha çok antiemperyalist, yurtsever, demokrat sol el atmalıydı. Bunu başaramamıştır. Şu anda Türk ulusuna hakim olan elidi size söyleyeyim. Türk ulusuna ekonomide, siyasette, sivillikte veya askerlikte, kültürde hakim olan elit devşirmelerdendir. Ben, ayıp olmasın, ama birçok Türk solunun orijinalitesini alıyorum.

R. Ballı: Siz, bizi bölmeye çalışıyorsunuz.

-Kesinlikle değil, ben Türk ulusunun orijinalitesini alıyorum. Gerçek bir Türk liderliğinin nasıl olması gerektiği düşüncesi içindeyim. Yani Türklerin gerçekten liderliğinin ne kadar Türk olduğunu bile anlamak istiyorum.

R. Ballı: İnsanın geldiği coğrafi meknın çok mühim olmaması gerekir.

-Mühim değildir. Fakat çok azgın bir şovenizm, Türkçülük var; kraldan daha kralcı, Türk'ten daha Türkçü bir durum var. **Yusuf Akçora, Ziya Gökalp** Anadolu Türk' değildir. Ziya Gökalp'in kökünde Kürtlük var. Yusuf Akçora bilmem nereden gelmiştir. Ama bunlar da Türkçülüğün babasıdır. Türk olmayanlar nasıl Türklüğün babası oluyorlar? Mustafa Kemal Selanik'ten gelmiştir, Kenan Evren Yugoslavya'dan gelmiştir.

R. Ballı: Saf kimse yoktur ama.

-zal der, "Benim anamda Kürtlük olabilir." Ben demiyorum saf olsun, ama bir eğilimi, trediyi ifade ediyor.

R. Ballı: Bu şundan olabilir: Bir hakimiyet biçimi değil de, bu sizin saydığınız merkezler Şimdi kültürel bakımdan daha ileridirler.

-Olabilir, ekonomik yönden, milliyetçilikle, kapitalizmle erkenden temasa geçtiklerini ben de biliyorum. Ama bu, yoksul Anadolu köylüsünün gerçeklerini dışlamanıza izin vermez. etin Yetkin diye bir

yazarın isminden bahsettik. Araştırmalar yenidir; hep baskı altında kalan, hep sömürü altında kalan Anadolu insanı vardı. Halen de vardır. Bugün bunlar Avrupa'da, Avrupa'nın ayak tozcusudur. En tortu işlerinde çalıştırılıyorlar. Ama Bulgarlardan gelip -Ben onlara da karşı değilim, ben kendime düşman yaratacak durumda değilim. Fakat bir özelliği anlatmak istiyorum- ucuz iş sahibi oluyorlar. Anadolu Türk'ü de gidip Almanların ayağında çöpçü oluyor. Bu çelişkiyi göreceğiz. Bu bir gerçektir.

Türk ulusunun böyle bir özelliğinin sözünü ettik. Ben Türk ulusunun bölünmesini değil de bir sınıflaşma ve dolayısıyla da ulusal gerçekliğine rengini veren özelliklerinden bahsediyorum. Bu bize de yansıyor. Neden yansıyor, biliyor musunuz? Yani iyi bir Türk temsilciliği olsaydı, Türk değerlerini daha iyi korumuş olsaydı, azgın şovenizmi uygulamazdı. Bu azgın şovenizmi uygulayanlar, o Balkanlardan gelenlerdir. Biraz da o sarışına çalanlar oluyor.

R. Ballı: Demirel nasıldır, neredendir?

-Onu arayalım. Osmanlı desek, fazla Anadolu'lu oldu mu? **Erdal**'ın halen şu iddiası var: Alevilik. Alevilik bir siyasi olgu oldu mu, Osmanlı'da olsun, cumhuriyette olsun, biraz Türkmenlik kokar da onun için söylüyorum. Aleviliği de esas alıyorum demiyorum ama...

R. Ballı: Hep bu Alevilik, Sünnilik meselelerine geliyoruz.

-Baskı altında tutulmuştur, onu söylüyorum.

R. Ballı: Şimdi Türk solu, "Kürt hareketi bir yol ayrımındadır" diyor. Kürt hareketi deyince, sadece PKK'yi kastetmiyorlar.

-Şunu söyledim: Türk ulusunun içindeki işbirlikçiliğin, uşaklığın nasıl gelişkin olduğunu biraz anlatmaya çalıştım. Ulusal özelliklere biraz bağlamak istedim. Ayrıca solun, tutarlı antiemperyalistin nasıl olması gerektiğini, hatta sosyal ve ulusal temelini nasıl ele alması gerektiğini söyledim ve silik kopyası olan bazı Kürtlerin birakalım solcu geçinmelerini, antiemperyalist olmalarını, bunların bir uydu kişilikten bile kurtulamayacağına açıklık getirmek için bunları söylüyorum. Biz PKK'de bağımsızlık olayını müthiş çözümlenelere tabi tutuyoruz. Bugün bize Güney'de olduğu gibi bir Kürdistan da hediye etseler, işte bunu hor göreceğiz. Belki yararlanacaksınız diyeceksiniz. Doğru, yararlanırsınız, yararlanmak ayrı bir olay, taktik bir meseledir. Fakat başkalarının bize biçtiği elbise, ruh ve düşünce bizim değildir. İşte Türk Tanzimat'tan beri -daha önce İslam'da da böyledir-

Türkiye ruhu, zihni olmaması gereken bir zemindir. Bağımsızlık bu değildir. Dolayısıyla onların bağımsızlıkçı olduğunu söyleyemem, söyleyemem, antiemperyalist olduklarını söyleyemem. Çok çok uzaktırlar bizden.

R. Ballı: Yani bu yol ayrımı çok önceden yaşandı diyorsunuz. Genel bir yol ayrımıdır.

-Tabii, sadece Kürtler için değil, Türkler için de bu vardır.

R. Ballı: 1980'lerin başında, '85'lerde birçok insanla, gazeteci olarak tartışma fırsatı buldum. O zaman hiç kimse bana "Amerika bize bir devlet hediye ederse büyük bir saygı duyarım" demiyordu. Ama şu anda toplantılarda, tartışmalarda bu çok açık bir şekilde görülüyor ve savunuyorlar.

-İşte o zamankiler, biraz "Sovyet Birliği'yleyiz" diyorlardı. Sosyalizm, Sovyetlerle özdeşleşmişti. O yüzden Amerika'ya karşıydılar. Fakat Sovyetlere karşı olmanın da antiemperyalistlik olmadığı bugün anlaşmıştır.

R. Ballı: Sovyetlere karşı olmanın mı?

-Sovyetlere dayanmanın, sosyalizmini esas alarak ABD'ye karşı durmanın antiemperyalistlik olmadığı anlaşmıştır. TKP, Özal'ın Amerika'ya bağlı olduğundan daha fazla bağlıdır. Özal'da bağımsızlık vardır. Ama TKP şefinde bağımsızlık yoktur.

R. Ballı: Kimin karşısında, Amerika'nın karşısında mı?

-Hem kendi ülkesinin bağımsızlığı için, hem Sovyetlerle ilişkilerinde bağımsız değildirler. Özal belki biraz bağımsızım diyebilir. Ama TKP şefi diyemez. 1980 öncesinde Sovyetlere dayanarak anti-Amerikancılık yapmak, antiemperyalistlik yapmak demektir. Kendisi daha fazla bağımlıdır. Bunu görmek gerekir. '80'den sonraki durum, özellikle Sovyetlerin biraz çözülmesinden sonra ortaya çıkan bağımlılık, asıl olarak çok önceden vardır ve bu gizlidir. Sovyetler çözülmediği için açığa çıkmayan bağımlılığın bugün dışa vurmasıdır. Önce de bağımlılık vardı. Sovyetler çözüldüğü için günümüzde açığa çıktı. Bunu böyle belirteyim.

Kürtlerde bu biraz daha belirgindir. Bunlar eskiden de belki potansiyel olarak böyleydiler, aktif olarak bu durumda değillerdi. Şimdi potansiyel olmaktan çıkıp, aktif bir ABD yanlısı olmuşlar ve ABD gel-sin diye hepsi yalvarıyor. Hemen belirteyim, ABD ile hiç ilişki kurulmaz da demiyorum. ABD'nin tekniğidir, bilimidir, yine ABD halkını

öyle karşıma almıyorum veya ABD'nin her şeyi benim düşmanımdır da demiyorum. Ama ABD yayılmacılığına da karşıyım. Bu konuda çok ilkeliyiz. Onurumuzu sonuna kadar koruduk. Bu çok önemlidir. Eğer Türkiye solcularında tutarlı bir antiemperyalistlik olsaydı, gerçekten PKK'nin bunu çok iyi bir miras olarak değerlendirdiğini sonuç olarak söyleyebilirdim.

R. Ballı: Vardı eskiden, ben biliyorum.

-Deniz'lerin, Mahir'lerin döneminde vardı. Bunlar, hayatlarıyla da kanıtladılar. Buna büyük saygım var ve biz onların tarihi mirasını sürdürüyoruz. Onu da size söyleyeyim. En iyi bir biçimde temsil etme şerefine sahibiz. Sonuna kadar antiemperyalist olan ve bunu biraz daha ayakları üzerine oturtan, biraz daha sosyal ve insanı realiteye uyarlayan antiemperyalistliğin şerefi PKK'ye aittir. Bence bunu artık kabul etmeniz gerekir.

Bağımlılık Zayıflayacak, Özgürlük ve Bağımsızlık Eğilimi Gelişecektir

R. Ballı: Peki, Amerika'nın bölgedeki varlığının artması, gücünün artması bir realite. İşte bu tampon bölgeyle başlayıp güvenlik kuşağı, 36. paralelde gelişen siyasi realitede, gerek Türkiye'deki Kürt siyasi hareketleri içinde, gerek diğer ülkelerdeki Kürt siyasi hareketi içinde Batının taraftar toplayacağı yönündeki tespitlere katılır mısınız?

-Batı dediğin?

R. Ballı: Amerika'nın, Avrupa'nın. Yine bazı Kürt ve Türk solcularının konuşmasından bir sonucu aktarayım size, kendi görüşüm olarak değil, onların görüşü olarak. "Türkiye'de Amerikan taraftarı Kürt reformculuğu güç toplayacak durumdadır. Kristalize olacak, bu gerici anlamıyla değil. Onlar bir güç olarak siyasi arenaya çıkacaklardır" diyorlar.

-Amerika ve Batı, ikisinin?

R. Ballı: Tabii, tabii. Görüyor musunuz?

-Böyle gelişmeler daha şimdiden var. Kürtlerdeki işbirlikçilik eskiden İran'a bağlıydı, Türkiye'ye bağlıydı. Şimdi direkt ABD'ye bağlanacaklardır. İşte son Şemdinli'deki İngiliz askerlerinin Şemdinli Kaymakamına yaptıklarını çözümlersen, bu ne sonucu çıkarır? Artık Kürtler daha fazla Amerikan ve İngiliz askerlerine bağlanmak istiyor-

lar. Türk askerinden hoşnut değiller.

R. Ballı: Türk kamuoyunun gösterdiği o kadar tepkiyi anlıyor musunuz?

-Şunu söyleyeyim: Kürtler bundan sonra, özellikle Güney Kürtleri, İran'dakiler de dahil, daha fazla ABD'de siyasi garanti arayacaklardır. Birleşmiş Milletler'de, ABD'de siyasi garanti arayacaklardır. Bu gelişme midir, gerileme midir, bu ayrı sorundur, fakat bize göre de olumsuz bir durumdur. ABD ile manda türü himaye aramak 1920'lerdeki Türkiye'nin durumuna benzer.

R. Ballı: Birleşmiş Milletler'in garantisini aramak çok akılsızca bir şey değildir.

-Kötü olmayabilir. Fakat bir ulus eğer kendisini Birleşmiş Milletler'e bağlamışsa, bence kendi bağımsızlık yeteneklerinin çok zayıf olduğunu da kavramış, kabul etmiş demektir. Öz güç olsaydı, bu daha iyi olurdu, bence tercih eder olmalıydı. Biz bunu tercih ederiz. Halkın özgücüne dayalı güvenliği esas alırız, açarız. Bu eğilim geliyor mu diyorsun? Bence bu anlamda geliyor. Fakat şimdi şunu da unutmamak gerekir ki, bu bağımsızlık türü önce de vardı. İran'a bağlıydılar, KDP gizliden gizliye Türkiye'ye bağlıydı. Zaman zaman Irak'taki rejime bağlıydılar. Günümüzde Irak rejimine de bağlanıyorlar. Sizce Saddam'a mı bağlanacaklar, Amerika'ya mı? Otuz yıldır Irak rejimiyle savaş sürdürüyorlar ve yine de bana göre belki Irak rejimine daha fazla bağlanabilirler. Ama Amerika'ya da biraz bağlanabilirler. Çünkü bunlar baştan beri bağlıdırlar. Bir devletten koparlar, diğer devlete yaslanırlar.

Ben sana bir şeyi daha açıkça söyleyeyim: Bunlar yirmi dört saat içinde bağımsız olamazlar. Barzani 1975 anlaşmasına gittiğinde yüz bin kişilik ordusu vardı. Bu yüz bin kişilik ordusuyla biz devlet bile olabilirdik, sonuna kadar savaşabilirdik. Yirmi dört saat içinde, bırakın silahları kullanmayı, savaşmak isteyenleri de katlediyorlardı. Evet, İran'a dayanıyordu.

R. Ballı: Savaşmama kararı aldılar mı?

-Evet, savaşmama kararı almışlardı. Yüz bin kişilik orduyu kendi elleriyle yirmi dört saat içinde terhis ediyor. Hiçbir ulusal kurtuluş tarihinde böyle bir olay var mıdır? Bir de bunu o kadar güçlü oldukları dönemde kendi elleriyle yapıyorlar. İşte en son ayaklanmalarda ki durum: Saddam'ın iki askeri görünüyor diye hepsi kaçıyor. Bu ne

kadar bağımlı olduklarını gösterir. Bunun için Amerika'ya bağımlılık da çok gelişir.

Şuna da biraz yüzeysel bakmamak gerekiyor: Gerçek temelde ABD'ye bağlanma, İngilizlere bağlanma, bağımlılıkta ileri bir adımdır. Daha da ileri bir bağımlılık türüdür. Biz ehvenişerci değiliz. Birbirinden geri bağlanma türleri vardır. Komşu ülkelere bağlanma - Türkiye'ye, İran'a, Irak'a bağlanma daha geridir. Fakat Birleşmiş Milletler'e bağlanma, dolayısıyla ABD'ye bağlanma ileri bir bağlanmadır. Yani daha kötü bir kocaya, despot bir kocaya göre, daha demokratik bir kocaya bağlanmadır. Ama yine de bağlanmadır. Yine de karılığı kabul etmedir. Bu, bizim tercihimiz değildir. Yanlış anlaşılmasın diye bunu söylüyorum. Fakat diğer bir eğilim de gelişecektir. Daha gelişkin, özgürlük eğilimi de söz konusu olacaktır ve dolayısıyla bağımlılık zayıflayacak, özgürlük, bağımsızlık eğilimi gelişecektir.

R. Ballı: Siz, Türkiye'deki Kürtler arasında gelişecek Amerikan taraftarlarına karşı ne gibi somut tedbirler alıyorsunuz?

-Tedbirlerimiz var. Biz Irak'takine, İran'dakine belki fazla karışmayacağız. Yine ideolojik, siyasi olarak buna karşı duracağız. Mücadelemiz de olacak, bu şiddetli de olabilir. Ama Türkiye söz konusu oldu mu, daha fazlasını yapacağız. Biz Türkiye'de, hem Amerika'ya, -biraz da Türkiye rejiminin desteğine dayalı, sadece Amerika'ya değil, el altından bence Türk devleti de destekliyor- hem de bu işbirlikçi eğilime savaş açacağız.

R. Ballı: Nasıl?

-Her yoldan. İdeolojik savaş zaten var, politik tecrit zaten var. Bir de şiddete büründürebiliriz. Şimdiden yapacağız.

R. Ballı: Bu bir tehdit midir?

-Uyarıdır, hem de ciddi bir uyarıdır.

R. Ballı: Politik mücadelede şiddet hiç tasvip etmediğim bir olaydır.

-Bu politik mücadele falan değildir. Bu, tehlikeli bir işbirlikçi hareketin bizzat devlet terörüne bağlı olarak geliştirilmesidir. ABD askerlerinin himayesinde bu terörün geliştirilmesidir. Ve bu, öyle siyasi bir mücadele falan da değildir. Teröre dayalı bir mücadeledir ve direkt olarak bize dayatılmaktadır. Bu konuda Özal'ı uyarıyorum: Eğer bu işbirlikçileri bize dayatırsa, kendisi için fena olur. Bu işbirlikçilere el altından örgüt kurdurmak, daha önce pişmanlık yasasına göre ser-

best bıraktıkları bazı işbirlikçilerle ve yine bu tecil ve anti-terör yasa-sıyla birtakım düzenlemelere gitmek istiyor ki, bu konuda Özal'ı uya-rıyorum. Yaparsa, toplumlarımız, halklarımız arasında geliştirmek istediğimiz diyaloga en büyük zararı bu politikadan ötürü verir. Bu adamlar, kendi halkları ile ilişkileri olmayan, kendi halklarına bir hayvan kadar saygı göstermeyen adamlardır.

R. Ballı: İsim verebilir misiniz?

-Birçok isim var. Hayvan gibidirler, kendi halklarının kanını emi-yorlar bunlar. Tek bir saygıları yoktur. Zor günde bir selam bile vermediler, sahip de çıkmadılar. Şimdi Kürtlük para ediyor diye bun-lara parti kurdurtmak, bunlara bilmem ne tür işler yaptırtmak, dü-pedüz Kürt halkının başına, özellikle de PKK'nin öncülük ettiği ve gerçekten büyük bir acımasızlıkla, büyük bir acıyla, işkenceyle gelişt-irilen bir mücadeleye sinsî yaklaşmaktır. Bu konularda biraz politi-kadan anlarım, kül yutmam. Son derece aleni politika yürütmekten yanayım. Böyle dayatmalara karnımız tok. Bunları Amerika biraz daha fazla destekliyor. Ama aslında Türk devleti de destekliyor. Nasıl Ankara'ya çağrıldığı, el altından yıllarca nasıl MİT dairelerinde bun-larla görüşmelerin yürütüldüğü, PKK'ye nasıl saldırtıldıkları biliniyor. Bu politikadan el etek çekilmezse, eğer açıkça destekleri üzerlerinde sürdürülürse, tavrımız çok sert olacaktır.

Zaten daha önce bunların komploları vardı. Bunların ne kadar devrimcinin, ne kadar PKKlinin ölümüne yol açtıklarını ben biliyorum. Son çatışmalarda, Türk ordusunun son saldırılarında bunların nasıl görev aldıklarını da biliyorum. Ne kadar köy korucusu haline geldik-lerini biliyorum. Onun için bunlara siyasi bir mücadele yürütüyorlar demeyin. Bunlar vurucu timlerdir. Bunlar köy korucularıdır. Bunlar aşiret reislerinin himayesinde yürütülen faaliyetlerdir ve ucu biraz KDP'ye kadar gider dayanır. Yeni oluşumlar olabilir mi? Olabilir, des-teklenebilir. Amerika da biraz daha fazla destekler. Amerika'nın, "Kürt meselesine evet, PKK'ye hayır" dediğini biliyorum. Hatta "PKK'ye evet, Apo'ya hayır" dediğini ve bu konuda bazı çalışmaların parti içinde de yürütüldüğünü, PKK'ye de bu konuda bazı dayatma-ların olduğunu biliyorum. "Silahtan el çekin, gelin, tamamen Türkiye demokrasisi sınırları dahilinde hareket edin. Bir Kürt TKP'si de siz olun" diyorlar ve bu konuda bazı ahmak PKKliler, bazı hain PKKliler de çıkıyor. Bütün bunların rejim tarafından desteklendiğini de biliyo-

rum.

R. Ballı: Size bu konuda Türk devleti ya da Amerikan devleti tarafından somut ve açık bir teklif geldi mi?

-Hayır, gelmedi. Fakat PKK'yi yıpratma, PKK'yi tasfiye etme işlerinin el altından yürütüldüğüne eminim. Örnekler çoktur. Cezaevinde vardır, Avrupa'da vardır, hatta dağdaki gerilla içinde bile vardır. Sızmadır, dolaylı etkilemedir, KDP'dir, TKP'dir. Ama son 15 Ağustos'tan sonra özellikle bunu destekliyorlar. Amerika'nın desteği çok açıktır.

R. Ballı: 1990 Ağustos'undan sonra mı?

-Hayır, 15 Ağustos '84'lerden beri, "Kürt meselesine evet, PKK'ye hayır" diyen Amerika Dışişleri Bakanındır. PKK içinde '88'de "PKK'ye evet, Apo'ya hayır" diyen ihanet odaklarının Avrupa ve Türkiye tarafından desteklenen hainler olduğunu biliyorum. Şimdi de bu tip akımlar vardır. İşte o sözünü ettiğimiz Amerikancı eğilim burada ifadesini bulur, kapsamlıdır. PKK içinden turalım, dışına kadar gider. Güney Kürtlerinden turalım, Kuzey Kürtlerine kadar uzanır.

R. Ballı: Ben şunu anlamıyorum, kusura bakmayın. Sizden farklı politikayı uygulayabilir. Hatta Batı taraftarı da olabilir. Ama siyasi bir akım, siyasi mücadele yürüttüğü müddetçe, onunla mücadelenin siyasi olması gerekir.

-Hayır, o ayrı. Biz onlara bir şey demiyoruz.

R. Ballı: Kimseyi savunmuyorum, ama yani ben genel plandaki ilkeyi koyuyorum, akıl yürütüyorum, biri kalkar parti kurar.

-Bunların yaptığı o değildir. Bunların önüne konulan görev örgütümüzü hedefliyor. Biliyorsunuz, yasa çıktı, pişmanlık yasası, anti-terör yasası. İnceleyin bu yasaları. "Örgütünüzü çökertin, gelin, size maştan turalım, kimlik değiştirmeye kadar her şeyi veririz" diyor. Bunlar parti kuruyor. Benim sözünü ettiğim bunlardır. Bunların da İstanbul'da, Ankara'da nasıl parti kurduklarını biliyorum. Bunlar şikeli partilerdir, provokasyon partileridir, tasfiye partileridir. Lütfen bunlarla diğerlerini karıştırmayın. Öyle Kürtlük yapmak isteyenler Avrupa'da var. Gerçekten PKK'yi bir oluşum olarak gören, ama kendisi de buna güç getiremeyen bir kesim vardır. Biz bunlara "sizi ezeriz, yok ederiz" diye bir yaklaşım göstermiyoruz. Fakat siz de biliyorsunuz ki, esas geliştirilmek istenenler bunlar değildir. Bunlara nefes de aldırılmıyor. Liberal bir Kürt partisi olsaydı bu bizim tercihimiz

olurdu.

R. Ballı: Onu söylüyorum. Gelişecek olan bence o, öbürlerinden haberim bile yok. Açık söyleyeyim, hapisten çıkıp parti kuracak olanları ilk defa sizden duyuyorum.

-Hayır, iç içe olduklarını biliyorum, bağlantılar geliyor. KDP, PKK'nin kökünü kurutmak isterken, Türkiye KDP'si Amerikancıdır, Türkiye MİT'i ile böyle sıkı ilişkilidir.

R. Ballı: Ben bilmem.

-Ben çok iyi biliyorum. Bunların kuracağı parti hayırlı bir parti değildir. Yani ben bütün o son zamanlarda parti kurmak isteyenler böyledir demiyorum. Bunu söylemiyorum. Muhtemelen demokrat Kürt partileri de kurulur.

R. Ballı: Liberal Kürt partisi olur diyorsunuz, sosyal demokrat olur.

-Olur, olur.

R. Ballı: Bir Kürt ANAP'ı, bir Kürt SHP'si neden olmasın?

-Ama bunlar şunu herhalde çok iyi göz önüne getirirler: Bu tarihi meselenin gün yüzüne çıkarılmasının nasıl amansız bir savaşım olduğunu bilirler mi? En azından dostluk gösterirler, değil mi?

R. Ballı: Ben, Türk-Kürt ayrımını yapmadan söylüyorum. Herkes halkın karşısına çıkar. Halk kararını verir.

-Hayır, biz neden SHP'ye karşı çıktık? "PKK terörist örgüttür, ezilmelidir" denildiği için karşı çıktık ve onlar Kürdistan'da bittiler. Biz İnönü'yü, Ecevit'i vurmadık, ama bunlar Kürt meselesine bakışlarını belirlediler. Sonuç, bitişleri oldu. SHP bitti ve o partiden hayır çıkmaz. Ecevit'ten de hayır çıkmaz. Burada şunu çok iyi görmek gerekir: Biz onları terörist ilan etmedik, onlar da devleti üzerimize getiriyorlardı. İnönü, helikopterlerle, ateş gücü yüksek olan helikopterlerle Kürdistan'ı dolaştı. Biz, sen niye teröristlik yapıyorsun demedik. Eğer gerçekten SHP, Ecevit biraz demokratsa, kendi devletinin terörünü görebilmeliydiler. Kürtlerin demokratik, tam politika yapma özgürlüğünü tanımalıydı. Kürt partilerinin doğmasını, Kürt meselesinin tartışılmasını bir oluş bazında kabul etmeliydiler. Bunlar "Tek devlet ve tek ulus, Kürtler etnik topluluktur" diyorlar. Bu politika inkâr politikasıdır. "Kürt kültürü ulusal zenginliğimizdir" dese de bu çok tehlikeli bir inkâr politikasıdır. Bunlar bu politikayı terk etmemişlerdir. Şimdi belki sorunuz Özal'a gelir. Özal biraz aşmak istiyor,

bunlar daha geriye çekmek istiyorlar.

R. Ballı: Ama Örneğin SHP'nin Kürt raporu, bugüne kadar Türk siyasi partilerinin bu meselede en ileri çıkışıdır bence.

-İçi boşaltılmış bir Kürt raporudur. Çünkü içinde Kürtlere siyasi faaliyet özgürlüğü yoktur. Kürtlerin oluş bazında örgütlenme özgürlüğü yoktur.

R. Ballı: Özal da bundan daha ileri bir şey henüz söylemedi, değil mi?

-Ama en azından Kürtlerin ulusal, halk olarak varlığını biraz daha açık söyledi. Özal'ın söylemesi mühim de değildir. SHP "üniter devlet, tek ulus içinde Kürtlerin etnik zenginliği" diyor. Yani aşiretler türkü söyler, biraz kültürleri vardı, bu bizim için zenginliktir. Doğrudur, bu zenginlikleri Kürt ulusu içinden alırsın, elli yıldır, yüz yıldır yaptığın gibi biraz daha zenginleştirirsin, ama sonuç Kürtlerin tükenişidir. Bu temelde kof ve tehlikeli bir politikadır. Düzeltilmesi gereken bir politikadır. Bu politika sanatı hiç gelişmiyor. PKK'yi terörist ilan etti, hiç gelişmiyor. Demek istediğim PKK'nin terörist olmadığı bugün iyi biliniyor. Bunu ABD'ye onaylatmakla ve bu temelde sözüm ona mücadeleden vazgeçmiş Kürt örgütlerini PKK içinde de yaratmakla bir yere varılamayacağını, gerçekten Türk demokratları, Türk siyasilere, hatta Türk askerleri bilmek zorundadır.

Kürt Sorunu Askeri Yoldan Çok Siyasi Yolla Çözölmeye Yatkindır

R. Ballı: 1991'in Mayıs ayındayız. Bölgedeki gelişmeleri izliyorsunuz. Türkiye'deki gelişmeleri biliyorsunuz. Dünya siyasetini izleme durumundasınız. Yakın, bir iki yıllık programınızı neye göre hazırlıyorsunuz. Sizi nereye götürür?

-Meseleler oldukça gelişiyor. Bu yıllarda meselelerin oldukça çözüme doğru gittiğine inanıyoruz. Her şeyden önce bu önümüzdeki iki yıl içinde, 1992'ye göre bir ayarlamayı söylersem, Kürdistan'da, Kürt tarihinin çözölüşü, feodalizmden ve sömürgecilikten çözölüşü başlamıştır. Gerilla buna öncülük ediyor. Gerilla açılmıştır, derinliğine ve genişliğine yayılıyor. Ruhi, moral yapısından tutalım, siyasi düşüncesine kadar büyük bir gelişimi görüyoruz. Özgürlükçü temelde bir gelişme var ve bundan memnunuz. Bu gelişmeler daha da hızlanacaktır. Türkiye'de de bence demokrasi ve ulusal mesele konusunda

çözülme başlamıştır. Siyasilerin iradeleri dışında, hatta ordunun iradesi dışında, Türkiye aydın yapısında, Türkiye halkında çözülme başlamıştır.

R. Ballı: Olumlu gelişme anlamında mı söylüyorsunuz?

-Olumlu, evet olumlu. En azından meseleyi tartışıyor, halk ekşeninde ele alıyor. Bunlar önemli gelişmelerdir ve bence son zamanlarda hız da kazanmıştır. Önümüzdeki iki yıl içinde hız kazanacaktır. Öyle sanıyorum ki, '92'ye doğru geldiğimizde klasik politikayı savunan çok az Türkiye siyasisi olacaktır. Resmisi, gayri resmisinin ve hatta Türk ordusunun bile geleneksel inkâr politikasını savunacağını, bunda ısrar edeceğini sanmıyorum. Tabii bunlar bizim mücadeleyi geliştirme durumumuza bağlıdır. Eğer bunlar doğruysa, gelişmeler de bu yönlüyse, o halde önümüzdeki iki yıl içinde çok gelişme olacaktır. Bu iki yıl içinde ulusal sorun, demokrasi sorunu temelden çözümlenecektir demiyorum; fakat çözüm için olanaklar çok artacaktır. Hatta siyasi görüşme yöntemleri bile devreye girebilir. İlle girecek de demiyorum, ama girme olasılığı da yüksektir.

R. Ballı: Bu umudunuzu kırmayalım.

-Umuttan da öteye gelişmenin hızı bu sonucu yaratabilir.

R. Ballı: Siz buna hazır mısınız?

-Biz her zaman görüşmeye hazırız.

R. Ballı: Yani programınızla hazır mısınız?

-Her şeyimizle hazırız.

R. Ballı: Taktiklerinizle hazır mısınız?

-Hazırlık düzeyimiz yüksektir. Biz söyleyelim, '70'lerde de Türklerle ilişkilerde diyaloga hazırдық. Türkiye sol sosyalistleriyle tartıştık, değil mi? Onlar Türk'tüler. Program düzeyinde de tartıştık, eylem düzeyinde de tartıştık. Bütün bunlar bizim Türklerle ilişkilerde kapalı olmadığımızı, şoven olmadığımızı, enternasyonal hareket ettiğimizi gösterir. Bugün resmi, siyasi düzeyde, yani hükümet veya en üst düzeye kadar bir görüşme durumu ortaya çıkabilir deniliyor. Elbette ki biz bunu da dikkate alırız. Eğer Türkiye halkının demokrasi gelişimine hizmet ediyorsa, eğer bizim biraz daha sancısız ulusal sorunu halletmemize hizmet ediyorsa, biz görüşmeyi ne diye inkâr edeceğiz, ne diye karşı koyacağız, ne diye engel çıkaracağız? Yeter ki biraz demokratik çözüm, hem Türkiye'de hem de Kürdistan'da açılım kazansın.

R. Ballı: Diyelim sizin verdiğiniz bu öngörüşler hep gerçekleşti.

-Hayalci değilim, illa böyle olur demiyorum.

R. Ballı: Burada bir soru sormak istiyorum. Siz yasallaşacak mısınız, yasallaşmayı düşünüyor musunuz?

-Yasallaşmanın temellerini daha şimdiden atmışız. Yalnız Kürtler için değil.

R. Ballı: Yani yasal bir Kürt partisini kurmayı düşünüyor musunuz?

-Türkiye'de kurulan sosyalist partiler de bizim mücadelemizle ilişkilidir. Sosyalist Parti veya Sosyalist Birlik Partisi'ni biz kurduk demiyorum, ama bizim mücadelemizin yan ürünleri olarak ortaya çıkıyor. Bunu inkâr edemezsiniz. Türkiye'de işte HEP kuruldu, HEP'in kuruluşunda bazı Kürt milletvekilleri öncülük ettiler. Onlar bize düşmanlık etmediği için atıldılar. Sonuç, parti kurdular. Bizden etkilendi, partinin taban olarak bizim yurtsever kitleden başka dayanağı yoktur. Bu ne demektir? PKK yasallaşmasının dinamik bir gücü demektir. Onlara dayanarak söylüyorum.

R. Ballı: Benim sorum farklıydı, onları anlıyorum.

-PKK olarak diyorsunuz?

R. Ballı: Evet.

-Bu koşullarda biraz zordur.

R. Ballı: Hayır, o dediğiniz demokratikleşmeler olursa.

-Şu aşamada zor. Bunun için her şeyden önce Türkiye'nin resmi siyasetinin değişmesi gerekir. Yani PKK bugün savaş altında ve Türk rejimi açısından yargılanan bir harekettir. Bizim açımızdan da Türk resmi politikası ve savaşı yargılanan bir politikadır. Çatışma yönü ağır basıyor. Bu aşamada henüz öyle bir uzlaşma, birbirlerini meşru kabul etme durumları yoktur.

R. Ballı: Bugün için demedim, yani sizin önünüzdeki dönem...

-Meşru kabul etmeleri için, biraz buna ortam hazırlamak için, kapalı olmadığımızı vurgulamak için bu tartışmaları geliştiriyorum. Yasalar vardır. Türkiye'de Kürdistan'a tamamen kapalı olan anayasa vardır. Hatta cumhuriyetin kendisi vardır. Türkiye tamamen kapalı, anayasa tamamen kapalı, partiler kapalı; düşünce özgürlüğü bile daha düne kadar kapalıydı. Düşünce özgürlüğü itibarıyla, Kürt gerçeği biraz kendisini ifade edebilir. Belki biraz partilere yansiyabilir, hatta devlete yansiyabilir. Ama bunlar henüz meşru değildir; biraz

dolaylı yoldan oluyor. Daha da ilerleme olursa, Kürt ulus gerçeği kabul edilirse, Kürt ulus gerçeğine dayalı partiler ve bu partilerin siyasi mücadelelerinde sonuna kadar özgürlük olursa ve bir de yut-turmaca olarak değil, tarihte o çok örneklerini gördüğümüz gibi, "zayıf dönemde fırsat veririm, paçayı kurtardığımda ezerim" politikası da aşıldıkça, bunun tedbirleri olacak tabii. Türk devleti kendisini yenileştirirse veya reforma tabi tutarsa, ideolojik ve siyasi yapı biraz kendini dönüşüme uğrattırarsa, hiç şüphesiz Kürtlerde de gelişecek olan eğilim, meseleyi ille de sonuna kadar şiddetle halledelim değildir. Madem siyasi çözüm yolları ortaya çıkmıştır ve mümkündür, Türklerle ilişkileri siyasi çözüm, siyasi yöntemle çözme elbette tercihimiz olur.

R. Ballı: Silah bırakır mısınız? Teklif falan değil, ben kendim soruyorum, yanlış anlamayın.

-Bu bir teklif meselesi değildir. Kesinlikle bir oluşum meselesidir. Sen bana Türk devletindeki dönüşümlerin derecesini belirt, ben de sana silahlı mücadelenin derecesini belirtirim. Çok açık söyleyeyim, silahlı mücadeleyi tırmandırıyoruz. Bazıları zayıflatmak istiyor. Benim eğilimim tırmandırmadır. Maalesef cevap budur. Fakat yarın siyasi yöntemi tırmandırırım. Şimdi siyasi yönetime biraz ilgi gösteriyorum, biraz vaktimi ayırıyorum, üstüne biraz konuşuyorum; bir bakarsın yarın onu bir tarafa attım, daha makul bir silahlı mücadeleyi esas alırım. Daha makul, daha örgütlü, daha sorumlu, daha özgül hedeflere yönelik bir mücadeleyi esas alırım.

R. Ballı: Şimdi sorumsuzluğu içine alıyor mu? Yani daha sorumlu derken, geçici mi?

-Biraz daha hedeflere uygun, yöntemlere uygun. Tespit ettiğim ve bana göre hem az uygulanan, hem de ters uygulanan şiddet yöntemi var. Onu biraz daha tırmandırırım. Mesele Kürtlerin korunmasıdır. Amerika Kürtleri koruyacağına, bizim kuvvetlerimiz korusun. Değil mi?

R. Ballı: Iraktakiler için mi?

-Irak meselesi değil. Kürtlerin birbirlerine karşı korunması vardır. Birçok korunma, emniyet sorunları vardır. Ne diye Türkiye jandar-ması Trakya'dan gelsin, dağ köyünü korusun, değil mi? O jandarma koruyamaz, o fukara gitsin Anadolu'daki kendi köyünü korusun veya ailesini korusun. Ama dağdaki Kürt köyünü Kürt askeri, Kürt milisi

korusun. Yani askeri güvenlik sorununu Kürtlerin kendilerinin halletmesi gerekir. Bunun için de elbette ki bir askeri kuvvet gerekiyor, değil mi? Bunun gibi, ben örnek olarak size sunuyorum. Yani ille de böyle yapacağız demiyorum.

Örnek kabilinden, askeri düzenlemeler daha değişik ele alınır. Siyasi düzenleme olarak da işte Kürt parlamentosu olur, Kürt partileri olur, Kürt milletvekilleri olur. Türklerle bir federasyon kurabiliriz. Türklerle bir birlik nasıl olabilir? Bunu daha özgür tartışırken, Türkler buna açık, Kürtler buna biraz imkân hazırlamış. Bu ne demektir? Siyasi faaliyet için çözüm sonuna kadar vardır. İşte anayasası Türkiye’de biraz buna imkân sağlıyor. Partiler zaten bunu kabul ediyorlar. Türk halkı bu konuda biraz olgunlaşmıştır. O zaman haliyle siyasi yöntem ağırlık kazanacaktır ve elbette ki bunları biz dikkate alacağız. Mesele burada, “PKK’yi yeneriz, ezeriz, ona bir şeyler dayatırız” meselesi değildir. Buna ben yokum. Onu ben size söyleyeyim ve biz de illa Türkleri sonuna kadar ezeceğiz, Türkleri tamamen askeri yolla imha edeceğiz ve bunun dışında hiçbir çözüm yolu yoktur demiyoruz ve böyle mutlaklaştırma eğilimlerine girmemeliyiz. Bu sakıncalıdır, halklara zarar verir, gerçekten zarar verir ve bu halkların tarihi de bence böyle olmaya müsait değildir. Aslında anlattıklarımın içerisinde olaylar, ilişkiler birbirine çok bağlı ele alınıyor. Onun için mesele bir yenme veya yenilmeden ziyade, belirttiğim çerçevede yaklaşmak gerekir.

Ben bu kavramlara biraz daha açıklık getirmek istiyorum. Türklerin tarihi boyunca Kürtlerden aldığı büyük desteği, büyük dayanışmayı saptırdıkları ve çok kötüye kullandıkları bir gerçek. Bunu düzeltmeleri gerekir. Bunun için biz silahlı mücadeleyi şiddetlendireceğiz. Bu, sonuna kadar Türk düşmanlığı, sonuna kadar Türklerle hiçbir şey yapmayacağız demek değildir. Bu anlama gelmiyor. Tam tersine halkların eşit ve özgür temelde ulusal ve siyasal gelişmelerine yolu, yordamı açar.

R. Ballı: Biraz önce silahlı mücadeleyi tırmandıracağız dediniz. Ama ‘92’ye kadar da olumlu şeylerden söz ettiniz.

-Çelişkili değil, olabilir.

R. Ballı: Yani biraz onun yolunu açmak için midir?

-Gayet tabii! Silahlı mücadele, siyasi yolu açmak içindir. Bence silahlı mücadele politik mücadelenin yoğunlaşmış biçimidir. Tipik, kla-

sik bir deyimdir ama silahlı politika yapmak zorundayız. İnanıyorum ki, silahlı mücadele politikanın yolunu açar. Yani politikanın yolunu tıkatmak için silahlı mücadeleyi geliştirmiyoruz, tam tersine biraz da politika şarttır.

R. Ballı: Türkiye’de politik bir çözüme genel olarak umudunuz var mı?

-Türkiye’nin kendisi politikadan uzak. Askerlerinin gölgesi altında politika üremiyor. Bizim Türkiye’ye, Türkiye demokrasisine, Türkiye politikacılığına en büyük yararımız şuradadır: Askerlerin “kılıcı attık, her şeyi hallettik” zihniyetini yıktık. Bu, Türklere en büyük yardımımızdır. Türk demokratlarına, Türk siyasilerine, Demirel’lere, Ecevit’lere en büyük yardımımız budur. Anlamamışlarsa ben ne yapayım? Meseleler sopa ile, kılıç ile halledilmez. Generaller politikaya, demokrasiye biraz inanacaklar, şimdi biraz inanmış gözüküyorlar. “Söz siyasilerindir” diyorlar. Güzel, bu noktayı da yaratmada katkıda bulunmamız iyi bir şeydir. Lütfen bunu da böyle anlayın. İlerde daha fazla bu duruma gelinirse, siyaset Türkiye’de iş yaparsa, gerçekten siyasilerin egemenliği olursa, -gerçekten diyorum, sözümü dikkatle dinleyin- gerçekten siyasetin yolu Türkiye’de açılırsa, siyasi çözümler olur.

Siz kendiniz biliyorsunuz, politika üzerine üç silahlı mücadele deneyimi yaşadınız. Bazıları idamla sonuçlandı. 12 Mart’ta da idam oldu, 27 Mayıs’ta da idam oldu. Bunların hepsi askeri rejim ile ilgiliydi. Bir 12 Eylül askeri müdahalesinin sonuçlarını halen yaşıyoruz. Şimdi bunlar dururken, ordunun gölgesi, etkisi politikayı bu kadar boğarken, idam ederken, hangi siyasi yöntemden bahsedebiliriz? Tek yol kalır: Soruna orduyla yaklaşmak. Bizim şimdi yaptığımız budur. Ordu, Türk siyasilerine “demokrasi yapın” imkânını tanımış mıdır? Hayır. Türk siyasileri gerçekten ordunun tepkilerini göz önüne getirmeden veya Kürt meselesinde, demokraside ordunun temel yaklaşımını göz önüne getirmeden bir adım atabilirler mi? Bana göre Türk politikacılığı yoktur. Türk politikacılığı iliklerine kadar ordu olayı ile bağlantılıdır.

R. Ballı: Mutlak gözülle mi bakıyorsunuz?

-Mutlak bakmayabilirim, sınırlı bağımlılık diyeyim. Ama bu bağımlılığı inkâr edemezsiniz. ABD’ye bağlıdır diyebilirsiniz.

R. Ballı: Ordunun etkisi bence son dönemde Türk siyasi hayatın-

da azalma sürecindedir.

-Bu son dönem ayrı, onu karıştırmayalım. Sermaye, tekelliliğe bağlıdır. Doğrudur, üçüne de bağlıdır; ABD, tekellci sermaye ve ordu üçgeni. Bu, Türk politikacılığının, demokrasiliğının hızını kesiyor. Onu son derece bağımlı kılıyor. Onun için demokrat olamıyorlar, onun için siyasi görüşmeler yöntemine güçlü giremiyorlar. Bunlar Türkiye için geçerlidir.

R. Ballı: Bütün söylediklerinizden, Türkiye her şeye rağmen politik çözüme daha müsaittir, sonucunu çıkarırsam hata etmiş olmam, değil mi?

-Müsait midir?

R. Ballı: Tabii, politik çözüm Irak ve İran'a göre Türkiye'de biraz daha mümkündür.

-Öyle demeyelim de, şöyle demek daha uygundur: Bu mesele askeri yoldan çok siyasi yolla çözümlenmeye daha yatkındır. Yani Türk-Kürt meselesinin çözümünde, askeri yol her iki taraf için de zordur. Bizim için belki askeri yolla çözüme imkânı vardır. Ama Türkiye ordusu için yoktur. Eski dönemlerde olsaydı belki, ama bu dönemde yoktur. Ben bu soruyu diğer röportajlarımda açtım, cevap verdim. Dedim ki, bizim askeri zorumuz iş yapıyor. Nasıl iş yapıyor, biliyor musunuz? Küçük bir eylem, bir alanı bize açıyor. Yüzlerce kişi kazandırıyor. Fakat Türkiye'nin özel timleri, bir şehri komple Türkiye'ye karşı çıkartıyor. Cizre'ye vurucu timleri yolladılar. Çok acayip giyinmişlerdi, çırılçıplak, sözüm ona halkı korkutacaklardı. Açıkça söyleyeyim: Biz elli yıl çalışsaydık, Cizre'yi böyle yanımıza çekemedik. Yani terörü yoğunlaştırdılar. Özellikle gazeteci M. Ali Birand, "Ordunun sınırsız kullanılışı güçlenmenize yol açtı" diyordu. Tamamen böyle olmasa da, bir gerçekliğe yol açmak istiyor ve dikkat edilmeli. Ordunun, yani zorun Türk siyasetleri tarafından ölçsüz kullanılması, bu işkenceler, tutuklamalar, gerçekten halkın PKK'ye büyük bir akın halinde taraftar kitlesi olmasına neden oldu. Cizre, Nusaybin bunun açık örnekleridir. Şimdi bütün Kürdistan'da bu gelişiyor. Türkler için ordu seçeneği bence en az güvenecekleri bir seçenektir. Hiç olmazsa bu aşamada bu duruma gelinmiştir. Belki Şeyh Sait, Seyit Rıza dönemleri böyle olmayabilirdi. Ama bu aşamada bu duruma gelinmiştir.

İkincisi, bizim açımızdan mutlak anlamda çözüm askeri yolla, şid-

det yoluyla olur demiyoruz; ama gerçekten bu araçlarla sonuç alıyoruz. Zordur, sancılıdır, fakat sonuç alınıyor. Buradan da mutlaklaştırma çıkmıyor. Madem bununla geliyoruz, sonuna kadar Türk ordusunu bununla yıkacağız demiyorum, ama önemli oranda Kürdistan'ı, Kürt halkının etkisini biz alacağız. Türkiye'nin o ordu kültürünü, ordu zorbalığını, ordu sopasını etkisizleştireceğiz. Bu belli ölçüde çözüm imkânlarını arttıracaktır. Size söyleyeyim, en son yine iş politikayla olacaktır. Görüşüm budur.

Kürtler Ortadoğu Halklar Birliğinin Gelişmesinde Demokratik Bir Köprü Durumunda Olacaklar

R. Ballı: 1991 için değil, 2000 yılı Ortadoğu panoraması için sizin görüşünüz nedir?

-Bana göre Ortadoğu'daki merkezkaç dönemi sona erecek, merkezler birbirlerini çekmeye çalışacaklardır. Son iki yüzyıldan beri Ortadoğu halklarının kaderleri bağımlı iktidarlar tarafından parçalandı. İslam dönemindeki birlikler bile dağıldı. Her birisinin bir yere bağlanma durumu çıktı. Ağa, şeyh, emirlikler, sultanlıklar biçiminde müthiş bir bağımlılaşma süreci yaşandı. Dolayısıyla irade birliği, kültür birliği, çıkar birliği birçok alanda tarumar oldu. Ben bunun sonuna gelindiği kanısındayım. Artık sürecin böyle aşırı bağımlılaşması yerine, bu son Körfez kriziyle, Amerika'nın ağırlığı arttı diyorsunuz, ki görünüşte öyledir. Ama bana göre, tersi bir süreç gelişir. Günümüzde işte bir Avrupa Pazar Birliği geliyor. Güney Amerika ülkeleri arasındaki birlik geliyor, Afrika Birliği var. İşte Sovyet merkezinde birlikler vardır. Buna benzer bir birliğin artık Ortadoğu'da da gündeme gireceği açıktır.

R. Ballı: Kürt meselesi 2000 yılında çözülmüş olacak mıdır?

-Ortadoğu birliğinin gelişmesi, Ortadoğu'nun demokratik özgür birliğinin gelişmesi zaten Kürtlerden ayrı olarak düşünülemez. Bana göre daha fazlası söz konusudur. Kürtler, Ortadoğu halklar birliğinin gelişmesinde gerçekten demokratik bir köprü durumunda olacaklar.

R. Ballı: Neden?

-Bir defa üç temel ulus arasında parçalanmışlardır. Bu üç temel ulusun da -Farslar, Araplar, Türkler- demokrasiye eğilimi zayıftır. Kürtler şimdi demokrasiyi her üç alan içinde zorluyor. İşte Irak'ta demokrasiyi zorlayan kuvvet durumunda. Türkiye'de ve İran'da da

öyledir. Şimdiden de demokrasiyi zorladığına ilişkin veriler çok fazla. Bu daha da zorlanacaktır. Dolayısıyla özgürleşen ve demokratlaşan Kürtler İran'ı da, Arap alemini de, Türkiye'yi de biraz demokrasiye çekecekler. Kürtlerin köklü rolü böyle işliyor. Bir de genel çıkarlar bu halkların hepsini birliğe zorluyor. Daha dünkü görüşmelerde "İlişkileri sıkılaştıracağız" diyorlardı. Arap lideri geliyor ve "İlişkileri sıkılaştıracağız" diyor. İran lideri, Türkiye lideri geliyor, "İlişkileri sıkılaştıracağız" diyor. Hepsinin gündeminde bir de Kürt meselesi var mı? Var. O, "Kürt meselesi böyle" diyor, diğeri "yok böyle" diyor.

Bu şunu gösteriyor: 2000 yılına doğru gidişte Araplar ve Farslarla Türklerin birlik eğilimleri en az önce ekonomik planda ve giderek demokratik siyasi planda gelişebilir. Fakat Kürtler olmadan bu olmaz. Kürtler kesin bu birliğin içine girecekler, hem de demokratik öncü düzeyde girecekler. Eğer sonuç bir Ortadoğu federasyonu ise, bu çok daha olumlu olacaktır. Kaldı ki bu bizim tercihimizdir ve bence Ortadoğu halklarının çıkarlarına uygun bir eğilimdir. Bir Sovyet Federasyonu var. İngiliz federasyonu var. Yani diyelim Milletler Topluluğu vardır. O zaman tarihi olarak, coğrafi olarak birbirine bu kadar yakın, hatta dini ve kültürel olarak bu kadar yakın halkların federasyonu neden gelişmesin? 2000 yılına doğru bu eğilim hız kazanır. Bence Türkiye o Batı, AET sevdasını bıraksın.

R. Ballı: Tekrar sorayım, Kürt meselesi çözülecek mi?

-Bu yıllar Kürt meselesinin çözülüş yıllarıdır. 2000 yılına doğru, bağımsız ve özgür bir Kürdistan'ı bu dünyaya yerleştirmek gibi bir sloganımız da vardı. Bu demektir ki, Ortadoğu halklarının gelişen birliği içinde Kürtlerin de bağımsız, özgür bir yeri olacaktır. Temennim Türkiye halkı ve kamuoyunun da, siyasi ve askeri elidinin de kendini hazırlamasıdır. Irak, İran da hazırlıyor. Hatta bu konuda Türkler öncülük bile etmelidirler. Doğrudur, demokrasi Türkiye'de biraz daha fazla gelişir. Devrimci demokratik eğilim Türkiye'de daha fazla gelişebilir. O halde bu ilişkiyi öncü düzeye çıkaralım.

R. Ballı: Yani Ortadoğu federasyonunun öncüsü yapalım diyorsunuz.

-Öncüsü yapalım. Ortadoğu öncüsü yapmak için de Kürt ilişkilerini eşit ve özgür temelde yaratalım. Demokratik bir tarzda Kürt-Türk ilişkilerini halledelim. Bu halledildi mi, eşit ve özgürce bir çözüme burada ulaşılır. Bu eşittir, Ortadoğu'da öncü bir role gitmedir.

Kim Demokrasiyi Müdafaa Ederse Onu Destekleriz

R. Ballı: Şimdi dün arkadaşlarınızla konuşmamda benim öğrendiğim kadarıyla, sabahki kayıtsız sohbetimizde sonuç çıkardığım kadarıyla, Türkiye'deki Kürt örgütleriyle hiçbir ittifakınız yok. Peki, Türk Marksist örgütleriyle, sol örgütleriyle ittifakınız var mı?

-Değişik bir ittifak düzeyimiz vardır. Biz şimdi hepsini etkiliyoruz. Etkileniyoruz da. Birçok Kürt oluşumu zaten bizim etkimiz altındadır. Ya tepki biçimindedir, ya etki altındadır. Aynı sonuç Türk solcuları, Türkiye sosyalistleri veya devrimci demokratları için de geçerlidir.

R. Ballı: Hayır, etkilediğiniz ve etkilendiğiniz açık da, ben biraz adını koymak istiyorum.

-Görüşmeler olumludur. Hepsiyle görüşmeler olumludur. Kürd'üyle de olur, Türk'üyle de olur.

R. Ballı: Kürt örgütleriyle görüşüyor musunuz?

-Olur, olur. Sık sık görüşüyoruz.

R. Ballı: Siz mi görüşüyorsunuz?

-Tabii, görüşmeler hepsi ile var. Arap örgütleriyle de görüşüyorum, İran'la da görüşüyorum.

R. Ballı: Türkiye kökenli Kürt örgütlerinden bahsediyorum

-Görüşülüyor, görüşüyoruz. Sık sık görüşülüyor, İsveç'te bile arkadaşlar görüştü. İlkede kapalı değiliz; ama pratikte iş yapar mı, ona göre bir derecemiz var.

R. Ballı: Örneğin Türkiye'de legal, yarı legal, illegal, Marksist-Leninist çeşitli Kürt ve Türk örgütleri var. Bunlarla bir koordinasyon biçimi düşünüyor mu?

-Düşünülebilir.

R. Ballı: Örneğin nasıl bir şey?

-Bir blok düşünülebilir. Bir seçim bloğu bence uygundur. Legal, yarı legal, Türk demokratlarıyla, sosyalistleriyle bir blok geliştirilmelidir.

R. Ballı: Şu anda hazır kurulmuş bir biçim yok.

-Yok. Bunun için eğer bizi çağırırlarsa, biz desteğimizi sunarız.

R. Ballı: Seçim bloğu?

-Evet, seçim bloğudur, demokrasi bloğudur ve ben bunu tercih ederim, öneririm de. SHP yerine, DYP yerine, ANAP yerine, Türkiye'de emek sarf etmiş, demokrasi için savaşmış güçlerin -reformisti

de olur devrimcisi de olur, legal de olur illegal de olur, hepsinin- bu son yasal düzenlemeleri de göz önüne getirerek, bir demokrasi veya bir seçim bloğu içinde yer almalarının önemli olduğunu, yer alırlarsa demokrasinin güç kazanacağını söyleyebilirim ve biz de üzerimize düşeni yaparız.

R. Ballı: Hazır mısınız?

-Tabii, destekleriz.

R. Ballı: Yine siz buradan bir seçim bloğu çağrısı yapmış oldunuz.

-Tabii, seçim bloğu çağrısını sizin vasitanızla çok açıkça yapmak durumunda olduğumu söyleyebilirim.

R. Ballı: Peki, şu anda sizin etkilediğiniz bir kitle var. Önümüzdeki seçimde, somut bir adres bana gösterecek misiniz?

-Demokrasi için kullanmaya çalışacağız.

R. Ballı: Hangi partiyi adres olarak gösterebilirsiniz? HEP mi, SHP mi?

-Blok olayının gelişimine dikkat ediyorum. Blok olayının gelişmesi bence önemli, tek bir parti için şimdiden her şeyi söylemek erkendir. Bence birçok demokratın, bir seçim platformunda düzenleme yapması yerindedir. Çağrı önemlidir. Birçok demokrat, sosyalist bu blok olayı üzerine düşünmeli, seçimler öncesinde bir araya gelmeli, gerekirse listelerini hazırlamalıdır. Bizim taraftarımız olsun veya olmasın, demokrasiyi kim en iyi müdafaa edecekse, onların desteklenmesinde milyonlarca sayıya ulaşmış olan kitlemizi bu temelde destekleyen bir güç haline getirebiliriz.

R. Ballı: Önümüzdeki seçime önem verdiğiniz sonucunu bu görüşmeden çıkarabilir miyim? Somut ne bekliyorsunuz?

-Ağırlığımız arttı, kitle temelimiz arttığı için şüphesiz biraz ilgi gösteriyoruz.

R. Ballı: Bu blok parlamentoya temsilci sokabilir mi?

-Daha şimdiden bizimle dostane geçinmek isteyen parlamenterler çoktur. Bunların sayısı da, niteliği de biraz daha gelişir. Şüphesiz herhalde bunları destekleyeceğiz. Şu partide olur, bu partide olur, ama blok olayı önemlidir. Bazı partileri biraz daha önemli oranda destekleyeceğiz. Biz burada böyle darlığa düşmek istemiyoruz. Solun genel zararına olabilecek hususlara yol açmak istemiyoruz. Bir illegalini de, şiddet uygulayanını da, uygulamayanını da, hepsini ortak bir potada, demokrasiye hizmet edecek hale getirmede kendi

gücümüzü doğru kullanmak istiyoruz. Örneğin taktik yapıyoruz.

Türk Solu İdeolojik Olarak Kaldığından Mezhepsel Bölünmeye Uğradı

R. Ballı: Peki, biraz Türk örgütlerinden bahsedelim. İsim isim birkaç değerlendirme yapabilir misiniz? Örneğin Dev-Sol nasıl bir örgüt?

-İsim bence o kadar önemli değil. Fakat genel olarak Türkiye sorununu kendini yenileyemediğinden söz edebiliriz. İdeolojik olarak kalmışlardır. İdeolojik olarak kaldıklarından mezhepsel bölünmelere uğradılar. Tutarlı bir politik gelişme yeteneğini gösteremediler. Ayrışmaları da birleşmeleri de sağlam bir politik temelde olmadı. Özellikle '70'teki çıkışları önemli olmakla birlikte, 12 Mart'ı başarılı aşamadılar. 12 Eylül karşısında bu nedenle yenilgiye düştüler. 12 Eylül sonrası daha da dağıldılar, daha da zayıf düştüler. Dolayısıyla yenilenme yeteneği çok zayıf kaldı. Savundukları tezler büyük oranda devrimci, radikal olmakla birlikte, pratikte uygun taktiklerle pratik politikada gelişme yeteneği gösteremediler.

R. Ballı: Hangi gruplarda politika yeteneği yüksek?

-Fazla yok.

R. Ballı: Hiç mi yok yani?

-Örneğin bazıları bazı tezleri geliştiriyorlar. Fazla kayda değil. Yine Sosyalist Parti iyi çağrı yapıyor, iyi tespitler yapıyor, iyi hedefler de gösteriyor, fakat buna denk gelen pratiği bir türlü geliştiremiyor. Dev-Sol diyelim, iyi eylem yapıyor, fakat legal politikaya hiç yansımıyor. Politikaya yansımıyor. Terörle politika arasındaki bağı kuramamışlar, bu konuda başarılı değililer. Sosyalist Parti, dediğim gibi iyi tespit yapıyor, iyi hedef seçiyor, yöntemin adını da iyi söylüyor, ama ona pratik-politik işlerlik kazandıramıyor.

R. Ballı: SVP nasıl?

-SVP ideolojik olarak Marksizm'e daha yakın düşünceler söylüyor diyelim.

R. Ballı: Sosyalist Birlik Partisi?

-Hayır, SVP dediniz siz.

R. Ballı: Sosyalist Vatan Partisi.

-Sosyalist Vatan, o ayrı. Bu, Kıvılcım oldu şimdi. Kıvılcım, gerçekten meseleleri biraz daha radikal, biraz daha sosyalizme uygun çö-

zümlemelere tabi tutuyor. Sermaye çözümlemesi, buna dayalı olarak demokrasi, ulusal sorun çözümlemesini yapıyor. Fakat gerçekten bir türlü kendini pratikte örgütlülüğe kavuşturamıyor.

R. Ballı: Gücünün güçlü olduğunu zannetmiyorum.

-Gücü yok. Evet, yani ideolojik grup pratiğini bir türlü aşamıyor, özlü de olsa böyledir. SBP'yi görüyorsunuz. TKP istediği kadar ad değiştirsin, istediği kadar yönetim değiştirsin, merkez kursun, merkez dağıtsın, bence aynı özün ad değiştirmekle, biçim değiştirmekle fazla yol alamayacağını gösteriyor. Politikada sınıfta kalmıştır. İcazetli olmaktan kurtulamamıştır. '20'lerde Kemalizm'in kuyrukçuluğu vardı, bu günümüzde de Özal'ın kuyrukçuluğuna dönüşmüştür ve bu haliyle özgün bir yer tutamaz. Ama bana göre solun genel bloklaşmasında veya demokrasinin bloklaşmasında yer alabilir. Bu parti de gerçekten politika yapamıyor, işbirlikçilerden bile fazla ileri gidemiyor. Kürt partileri de böyledir, bu aynı şeyi daha silik bir biçimde Kürt partilerde görmek mümkündür.

R. Ballı: Madem Irak Kürt partileri oldukça politika konusunda tecrübeli...

-İraklıları demiyorum, Türkiye'dekileri söylüyorum.

R. Ballı: Tabii, doğru Kemal Burkay'larda şunu gördüm ben: Kemal Burkay, Peşeng onlar politikaya daha yatkın gruplar olarak dikkatimi çekti.

-Avrupa'da mı, İsveç'te mi? Yansıma nedir?

R. Ballı: Politikaya yatmaya daha yatkın görünüyorlar.

-Yansımamışlardır. Biliyorsunuz, politika pratik bir meseledir. Politika, ideolojik tartışma veya politik tartışma değildir. Politika, mevcut devlet olayı içinde bir yer tutma, ya karşısında ya içinde yer almadır. Demirel politika yapıyor, İnönü politika yapıyor. Çünkü biraz devletin içindedirler, devletin etkilemesi içindedirler. Özal müthiş politika yapıyor, çünkü kendisi devletin başıdır. Ama Kemal Burkay İsveç'te çok şey söylemiş, politika üzerine büyük büyük tartışmış. Türkiye somutunda, Kürdistan somutunda esamisi okunmazsa, bu neye yarar? Politika pratik bir vakadır, olgudur. PKK politiktir, onlar politik değildirlere. Bunu biraz bilmek lazım, ideolojiktir. Politika yapmak istiyorlar mı? Yapmak için ya kitle temelin olacak ya silahlı kuvvetlerin olacak. Bunlarda ikisi de yok. Onları tutacak kitle yok. Ama iyi yazıyorlar, iyi konuşuyorlar. Bu politika yapmak anlamına gel-

mez. PKK'nin milyonluk kitlesi vardır, etkiliyor, Özal'ı bile etkiliyor, silahlı gücümüz vardır. Politikayı şiddetle etkiliyor. Onun için PKK politik bir partidir.

İşçi Sınıfı Kendisini Yalnız Grevlerle Değil, Biraz Siyasi Oluşumla Yaratmalıdır

R. Ballı: Şimdi tekrar Türkiye'ye, Türkiye'nin somut siyasi hayatına dönüyoruz. Türkiye'nin son 15 günlük gazetelerini dahi tarasak, şu dört başlığı veriyor: Bir, muhalif siyasiler ekonomideki sıkışıklıktan bahsediyor. İki, yıllardır gündemden hiç inmeyen bir Kürt meselesi var. Üç, son dönemlerde pek öne çıkmamakla birlikte, bence bir problem olarak duran, Türkiye'nin aydınyla, partileriyle bir çözüme kavuşturmak zorunda oldukları İslami hareket gerçeği var. Dört, bütün bu sorunların içinde kabaran işçi sınıfı hareketi var. Şimdi bölgedeki gelişmeleri de bu dört bileşene eklemek lazım. Bir de önümüzdeki bir yıl içinde Türkiye'de bir genel seçim var. Bir kaza olmazsa -olmamasını temenni ederim-, siz bu bileşenlerin, unsurların nerede birleşeceğini, nasıl bir sonuç vereceğini, dolayısıyla nasıl bir Türkiye üreteceğini düşünüyorsunuz? Nereye gidiyor? Neye, hangi Türkiye'ye göre bir hazırlık yapıyorsunuz? Demokrasinin geliştiği Türkiye'ye göre mi, yoksa bir kaza olacak Türkiye'ye göre mi? Şimdi ekonomik sıkıntı, Kürt meselesi var, Türkiye bunu aşacak mı? Bu problemleri aşabilir mi? Türk'üyle, Kürd'üyle, ayırım yapmadan soruyorum.

-Bu sorunun tam göbeğindeyiz. PKK, Kürt halkı özgürlük mücadelesiyle, şu anda Türkiye ile çelişki ve çatışma içinde olan bir durum yaşıyor. Bir defa bizim için ister arzu edilmeyen militarizmin daha da hakim olması için olsun, ister demokrasi gelişsin, biz ikisini de göz önüne getiren bir yapılanma içindeyiz. İkisini de karşılayan bir durumumuz var. Bana göre, gelişecek olan, sizin düşündüğünüz gibi ne öyle tam bir demokratik açılma, ne de bir darbe olacaktır. İkisi de olmaz. Gelişecek olan, daha değişik biçimde ve biraz da günlük olarak mücadele ile belirlenecektir. Size söyleyeyim: Eğer bizim stratejik ve taktik yaklaşımlarımız gelişmesini sürdürürse ne olur, biliyor musunuz? Demokrasi yolunda açılımlar gelişir, ordu biraz daha demokrasiye eğilim gösterir, politika biraz daha iş yapar; bahsettiğiniz işçi sınıfıdır, İslami sorundur, işte Kürt sorunudur, biraz daha çözüm

yoluna girmeye başlar; yani sorunlar yine olur ama biraz olgunlaşmış çözüme doğru giderler. Yok, mücadelemiz gerilerse, biz biraz bu işleri götürmezsek ordu eğilimi güç kazanır.

R. Ballı: Size mi bağlı yani?

-Gelişmeler şimdiden biraz böyle, Özal'ın durumu bile biraz bize bağlanmış gibi görülüyor.

R. Ballı: Marksist olduğunuzu iddia ediyorsunuz. O iddianız var. Ama işçi hareketiyle ilgili hiçbir yaklaşımınız yok. Yani bu değerlendirmenizde ben işçiyi göremedim.

-Kaba bir işçi politikası yapmayalım. Zaten işçi kelimesini, sosyalizm kelimesini çok kullanmak, Marksist-Leninist kelimeleri çok kullanmak pek hoşlanmadığım hususlardır. Bana ne dersiniz deyin, partimizin ismi Karker'dir (işçi), sosyalizmin en güçlü temsilcisiyiz diyorum. Ama terim olarak hiç yoktur. Bu kelimeleri kullanmaktan hoşlanmıyorum. Bana göre ucuz işçi sınıfı edebiyatı Türkiye solunda çok kullanıldı ve suyu çıktı. Onun yerine yapılması gereken daha değişiktir. Sosyalizmi kişiye içer, işçi sınıfının çıkarını da politikaya içer; çok lafını edeceğine, sosyalist kişilik nedir, işçi sınıfı politikacılığı nedir, onu kanıtla. Türkiye solu bunu yapamıyor. Bol bol isim söylüyor ama içeriğini dolduramıyor. Bunun için ben bu 1 Mayıs değerlendirmemde "Yaşasın Sosyalizmde İşçi Sınıfı" dedim, ama oraya geldiğimde sesim neredeyse kesiliyordu. Yani bir kısa benzetme için söylüyorum. Aslında konuşmanın büyük bir bölümü sosyalizmin sorunları ve önündeki engellerden nasıl çıkış yapabileceği idi. Ama kelime itibarıyla pek yaşasın bile demek istemedim. Neden? Çok 'yaşasın' demişler, çok slogan atmışlar; ama sosyalist kişiliği, işçi sınıfının gerçekten hümanist, gerçekten demokratik yaşamı için hiçbir şey yapmamışlar. Reel sosyalizm maalesef bu konuda çok kötü bir temeldedir. Bol bol işçi sınıfı adına diktatörlük, işçi sınıfı adına devlet, işçi sınıfı adına bilmem demokrasi demişlerdir, sonuç da olmamıştır.

R. Ballı: Şimdi bakınız, bundan üç dört ay önce müthiş bir işçi hareketi oldu. Türkiye'de Zonguldak deneyi yaşandı. Şimdi hiçbir toplu sözleşme görüşmesi grevsiz sonuçlanmıyor, çözüme bağlanmıyor. Yani Türkiye'de bir işçi hareketliliği söz konusu. Sizin ideolojik konumunuz gereği buraya birtakım atıflarda bulunmanız gerektiği kanısındayım.

-İşçi sınıfı kendisini yalnız grevlerle değil de biraz siyasi oluşum

yaratmalıdır, taktiklerini belirlemelidir. Evet, grevlerle bazı haklar aldı, ama hayatın nasıl pahalılaştığını biliyorsunuz. Kaşıkla toplarken kepçe ile kaybediyor. Ona hiç güvenmeyin. Grev yaptı, bir şeyler aldı. Özal kurnazdır. Nasıl geri alacağını iyi bilir. İşçi sınıfı için sistem gelişmedi; siyasi kültürü, siyasi partisi, siyasi dinamizmi, bir de kül yutmayan cinsten tutarlı demokratizm, tutarlı sosyalizm gelişmedi. Bunu işçi sınıfı yapmadıkça ben o işçi sınıfını ciddiye almam.

R. Ballı: Ben Zonguldak olayından sonra çok önemli bir işadamıyla görüştüm. Geçmişte işveren kuruluşlarında üst düzeyde yöneticilik yapmış birisidir. Size bir bilgi olsun diye belirtiyorum. "Eğer Zonguldak işçisi Ankara'ya yürüseydi, Özal gidiyordu" dedi.

-8 km öteden ileri gidemedi yalnız.

R. Ballı: Yani Türkiye'de işçi olayı önemli bir olaydır. Herkesin dikkat etmesi gereken bir olaydır.

-Gidemeyeceğini ilk yürüyüş adımlarından bile çıkarmak zor değildi. Yani varsayımlar üzerine politika yapılmaz. Tabii Çankaya sloganı atıldı.

R. Ballı: Öyle bir şey yok; bir darbe, bir ihtar anlamında söylemiyorum. Yani onun siyasi sonucu olabilirdi.

-Tamam, olabilirdi ama giremezdi. Öyle Zonguldak'tan Ankara'ya kadar olan asfaltı kimse işçilere yürütmez. Hem hayalci olmayalım. Çok güç gerekir. Zonguldak'tan Ankara'ya kadar olan asfaltı yürütmek yürek gerektirir, fedakârlık gerektirir, cesaret gerektirir, örgüt gerektirir. Bunların hiçbirisi de yoktu. Yani biraz gerçekçi olalım. Bu işçi sınıfını küçültüyorum anlamına gelmez. Ben işçi sınıfı politikacısıyım. Amansız emekçi politikasını realize edenlerdenim. Ama ahmaklığı da görecektir, yüzeyselliği de görecektir kadar akıllıyım.

Uzlaşmalar Savaşta Çatışmalar Kadar Anlamlı ve Sonuç Alıcı Duraklardır

R. Ballı: Peki, önümüzdeki bir yıl içinde seçim olacak. Anayasaya, seçim kanununa göre, beş yılda bir seçimin olması gerekir. Bu seçimde nasıl bir siyasi tablo bekliyorsunuz? Bunu Özal'ın geleceğiyle birlikte değerlendirin.

-Özal'ın bize olan dolaylı sinyallerinden de öyle anlaşılıyor ki, yavaşamı iki hususa bağlı: Muhalefetten daha tutarlı demokrat olacak ve Kürt meselesinde biraz adım atacak. Bu ikisini kavramışa benziyor

ve özünde müsait olmasa da, kişilik itibarıyla olsun, politik gelişme itibarıyla olsun durumu müsait olmasa da, yaşamak için bu konuda adım atmaya mecburdur. Öyle anlaşılıyor ki, son anayasa değişikimi ile en azından düşünce tartışmasına açık olduğunu gösteriyor veya ona geldi.

R. Ballı: Anayasa değişikliği değil de, çünkü ceza kanunundaki değişiklikleri biliyorsunuz; 141, 142 ve 163. maddeleriydi.

-Evet, anayasayı da yapacak, o mühim değildir. Bir tartışma özgürlüğünün gereğine inanmış ve tam olmasa da bazı adımlar atar. Aynı şeyi Kürt meselesi için de yapar. Yapıyor nitekim. Özal bu iki adımı ne kadar yaşatabilir? Burada da Özal inandığı için yapmıyor, bence taktik yapıyor. Fakat bu taktik giderek onu tutarlı hale getirebilir mi? Bu konuda bir şey söylemek istemiyorum. Bazıları özellikle öyle yapıyor. İşte olumlu göstermek veya çok olumsuz göstermek istiyorlar. Onun durumu öyle değildir. Özal vakası bir yol ağızındadır. Bu konularda açılım sağlarsa, yani muhalefeti muhalefet olmaktan çıkarırsa, tezlerini ellerinden alırsa Özal yaşayabilir. Ben bunu bir değerlendirmede şöyle ifade ettim: Eğer Özal kendisini biraz liberalize ederse ve biz de biraz siyasi yöntemleri devreye sokabilirsek bir evrimleşme olabilir, dolayısıyla Özal'ın yaşama şansı doğabilir. Yani muhalefetten daha çok liberal olacaktır. Kürt meselesinde siyasi gelişmelere daha fazla ağırlık verecek, tutarlı olacak. Bu gücü gösterebilir mi? Ben bu konuda gösterir veya göstermez demiyorum. Şartlı konuşuyorum. Gösterirse Özal'ın iddiası diğerlerinininkinden az olmaz.

R. Ballı: Seçim sonucu ne olur?

-Seçim sonucu için gerçekten fazla bir şey söylemek istemiyorum. Ama Özal ikinci bir doğuşu yapabilir. Hani 1980 sonrası askerlere bağlı bir doğuş yaptı diyelim, '90'dan sonra ikinci bir doğuşu daha yapabilir. Ben eskiden bunları görmüyordum, fakat son gelişmelere bakarak bunu söylüyorum. Neden? Çünkü Demirel körkütük; Ecevit de, İnönü de devletçi adamlar, ömürleri çoktan tükenmiş politikaların propagandasını yapmaktan öteye gidemiyorlar. Türkiye toplumu bunu kaldırmaz.

R. Ballı: Sizin bu konuşmalarınızdan sonra, rakipleri Özal'a Apocu demez mi?

-Hayır, ben Özal'la savaşıyorum. Bana göre Özal, yürütülen özel

savaşın ekonomik ve siyasi cephesini götürüyor. Çok açık konuşayım, hiç yanlış anlaşılmasın. Bizim karşımızdaki özel savaşın ekonomik ve siyasi cephesini götürüyor. Hasım durumundadır.

R. Ballı: Oldukça olumlu değerlendirmeleriniz var tabii.

-Ben gerçekçiyim. Ben Türk solucusu değilim. Onu da söyleyeyim, biraz ayırın. Ama ben bu değerlendirmeyi yapıyorum. Yani bakın, özel savaşın aleti içindedir. Ama bir yol ağzına da gelmiştir. Neden gerçeklere gözümüzü kapatalım ki. İlla böyle olur demiyorum. Belki darbeyle gider, belki komployla gider, belki bu konularda çok üst taktikçidir, kendi taktiklerinin kurbanı olur. Bu ihtiyat paylarını düşünüyorum. Ama buna rağmen biraz derinliği olan politikaların içindedir. Neden bunu görmeyelim ki? Gördüm diye ben neden Özalcı olayım ki? Ben bir defa Özal'la en çok savaşan biriyim. Bizim için özel yasalar çıkarmış bir adamdır. Ama bir konum içine girmişse, bir gelişmeye ilişkin adımları atıyorsa, ben ne diye, yahu bu çok kötü'nün tekidir diyeyim ki? Bir gerçeği saptamak, bence Özal'ın lehinde veya aleyhinde olmak demek değildir. Buna yol açmamak lazım.

R. Ballı: Yani siz Özalist konuşuyorsunuz, o da...

-Özalist konuşmuyorum. Şu olabilir: Özal politika yaptığı için, bu politikanın en üst düzeyde sorumlusu olduğu için -ki böyle bir konumu var-, Kürt meselesinde veya diğer meselelerde bazı adımlar atıyor diyeceksiniz, PKK de bunu dikkate alıyor. Evet, dikkate alacağım. Özal'ın bazı hareketlerini dikkate aldığım için ben Özalcı oluyorum. Sadece politikada taktik yapıyorum. Muhafimimdir, düşmanımdır diye de her şeyi kapkara, her şeyi müthiş olumsuz göstermem. Herhalde bu iyi bir politikacılık özelliği değildir. O eğer "Kürt meselesinde sopa devri geçmiş" diyorsa, "siyasi çözümler devreye sokulmalı" diyorsa, buyurun derim, sen bir adım at, ben on adım atayım. Bu benim hiç de politik yönden taviz verdiğimi göstermez. Tersine, politikaya açık olduğumu gösterir. Bu Özal'ı desteklediğimi göstermez, Özal'ın ne kadar ciddi olduğunu sınamaya davet ederim. Sözünün doğru bir uygulayıcısı olması için, onu adım atmaya davet ederim. Bunlar kötü şeyler değildir. Belki sol beni çok eleştirebilir, belki bazıları "bu şöyle değişiyor, böyle değişiyor" diyebilir. Ama ben onları ucuz değerlendirme olarak görüyorum. Keşke Özal biraz böyle değişebilse! Bendeki değişikliği demeyeyim de, derinleşmeye ve genişlemeye nasıl hizmet ettiğimi daha iyi görsünler.

Ben kendime de güveniyorum. Amansız savaşı da yürüttüğümü yine söyleyeyim. Savaşta her zaman amansız çatışmalar olduğu gibi uzlaşmalar da olur. Uzlaşmalar da en az savaştaki çatışmalar kadar anlamlı ve sonuç alıcı duraklardır. Şimdi böyle olur da demiyorum. Bu son zamanlarda oldukça karıştırılmak isteniyor. Bazen aleyhime de kullanılmak isteniyor. Öyle yapmamak gerekiyor. Savaş ve uzlaşma olayı iç içedir. Şu anda savaş yürürlüktedir.

Arap Milliyetçiliğini Durdurmak İçin Kürt Dengesine İhtiyaç Var

R. Ballı: İsterseniz bir nokta koyalım. Başka sorulara geçeceğim. Sabah Gazetesinin bir sorusuna verdiğiniz cevapta, o tampon meselesi gündeme geldiğinde, "ne olacağı belli değil" diye açık bırakmıştınız. Şimdi soruyorum: Batının, Amerika'nın ve özellikle İngiltere'nin ne yapmak istediği konusunda veriler biraz daha çoğaldı. Irak'taki bu durumu tartışmak istiyorum. Nedir sizin görebildiğiniz kadarıyla, Batı orada hangi senaryoyu uygulamaya koydu? Kürtler buna karşı nasıl bir tutum almalı? Size göre doğru tutum nedir?

-Bana göre, bu son tampon güvenlik bölgesi meselesi birkaç nedene indirgenebilir. Gelişmeler Körfez kriziyle birlikte hızlandı. İlginç bir nokta ve Batı, Kürdistan'ın en büyük parçası olan Türkiye'deki kısmı için hiç oralı olmuyor. Fakat Irak parçası için oldukça hızlı davrandı. Çıkar edinmesi için de...

R. Ballı: Çıkarı ile ilgilidir de, acaba ne yapmak istiyor? Örneğin orada bir siyasi varlık yaratma planı içinde mi?

-Bir defa Körfez kriziyle birlikte petrolü güvenliğe almak için Irak'ın dizginlenmesi gerektiğini çok iyi biliyor. Bunun için tamamen Saddam'ı yıkması gerekiyordu. Bu gerçekleşmedi. Neden? Şia tehlikesi geliyordu. Daha geniş bir Kürdistan devrimine yol açabilirdi. Yani kendisi için bir anlamda zayıflatılmış Saddam ehvenişerdir. Bu nedenle Saddam'ın kalırlığı makul görüldü. Suudi'nin de, Türkiye'nin de tavrı bu yönlü. Son günlerde, yani en zor günlerde Bush ile, "Saddam'ın yıkılmaması gerektiği" biçiminde temasları oldu. Özal gidip Kürtlerin tam denetim içinde kalmasını, bağımsızlığın tehlikeli olduğunu Bush'a söyledi. Yine Şia hareketinin Güney'e hakim olması Suudi Arabistan için tehlikelidir. Buna da karşı çıkıldı. Dolayısıyla Saddam'ın alternatifi bir general de bulunmadığına göre, "kalsın"

denildi. Yani kalışı budur. Yalnız Batı için potansiyel bir tehlikedir.

R. Ballı: Saddam mı?

-Tabii, belki şu dönem için tehlike değildir. Tehlike olmaktan çıkarılmıştır. Ama ilerisi için hayli tehlikelidir. Dolayısıyla dizginlenmesi gerekiyor. Onun için de bence burjuva demokrasisi sınırları dahilinde Kürtleri bir baskı, denetim gücü olarak tutmak istiyorlar. Bunun için de Kürt özerkliği çok önemlidir. Yani Arap milliyetçiliğini, Saddam önderliğini durdurmak için Kürt dengesine ihtiyaç var. Kürtlerin tamamen erimesi veya Saddam tarafından tasfiye edilmeleri dengeyi zorlar. Batı'nın Irak için düşündüğü sonuç da tehlikeye girebilir. Dolayısıyla Kürtleri emniyet bölgesinde tutmanın uzun vadede Saddam'ı dengelemek, Kürtleri Batı yanlısı bir kuvvet halinde tutmak, diğer Kürtleri de bu temelde denetime almak amacıyla çok önemli bir rolü bunlara oynatmak istiyor. Bence bunun için güvenlik bölgelerine o kadar ağırlık verdiler.

R. Ballı: Bu kısa zaman süresi içinde sağlanan gelişmelerden bir Kürt özerkliği çıkacak biçiminde bir sonuca varabilir miyiz?

-Tamamen dediğim çerçevede ifadesini bulur. Eğer Batı isterse çıkabilir.

R. Ballı: İstiyor mu sizce?

-Onlar her zaman çıkarlarını esas alırlar.

R. Ballı: Şu anki çıkarları nedir?

-Bir baskı kuvveti olarak Irak'taki Kürtlerin güç kazanmalarını isteyebilirler. O da kendi denetimindeki örgüt veya kişilikler vasıtasıyla...

R. Ballı: Peki, buraya gelen Batılı kuvvetler sizin görüşünüze göre geçici mi, kalıcı mıdır?

-Bazı deyimler söyledik biz. Adeta Filistinleştirme veya İsrailleştirme gibi bir kavram ileri sürdük. Sadece insani bir tutum olduğunu düşünmek hiç şüphesiz saflıktır. Fakat işin içinde Türk ordusu, Türk askeri de vardır. Yine burada Saddam'ın belli oranda denetim altında tutulması önem taşıyor. Bence denetimi sağlam kurumlaşmalara bağladılar mı kalmayabilirler. Bu konuda Kürtleri tam iyi bir bekçi haline getirdiler mi veya Kürt önderlikleri iyi bir bekçi haline getirdiler mi kalmazlar. Bundan kuşkuları devam ettikçe kalırlar. Onun için her şey, denetim bölgesinde Kürtlerin buna ne kadar ehil olduklarına, ne kadar işbirlikçi durumuna gelip gelemeyecekleri olasılığına ve

Saddam üzerinde ne kadar baskın rolü oynayıp oynamayacaklarına bağlıdır. Belli bir süre kalırlar.

R. Ballı: Yani siz Irak Kürt önderliğine ikinci İsrail rolünü vermek istiyorlar mı demek istiyorsunuz?

-Tabii, onlara biraz da buna benzer bir rol vermek istiyorlar. Arap halklarını kuzeyden kemerleyecek İsrail tehlikesini, İsrail üzerinde Arap tehlikesini hafifletecek bir rol niyetini sezmek mümkündür.

R. Ballı: Türkiye'nin tutumu ne olabilir?

-Türkiye bunu desteklemek durumundadır.

R. Ballı: Neden? Kendi aleyhine, Ankara'nın aleyhine olması lazım.

-Olmaz, sistem onu istiyor. Sistemin gücü Ankara'nın gücünden daha üstündür. Türk devleti bu aşamada Kürt özerkliğini destekleyecektir. Emperyalist mantık böyle istediğine, dolayısıyla rejim de bu mantık içerisinde yer ettiğine göre, bunu böyle ele almak gerekir.

R. Ballı: Türkiye'ye bir şeyler vaat edilmiş olabilir mi?

-Kürt bölgesi üstüne, bence o petrolün işletilmesi, ticareti verilir. Türkiye kazançlı çıkabilir.

R. Ballı: Hatta daha ileri bir senaryo var, çok eski bir senaryo. İşte Irak'taki Kürtlere önce özerklik verilecek, sonra Irak otonom varlığı içinde Kürtler plebisit yapacaklar. "Biz Ankara'yla birleşiyoruz" diyecekler ve federasyon olacak: Bir Kürt-Türk federasyonu. Bu senaryoyu ciddiye alıyor musunuz? Yalnız bu çok eski bir senaryodur, yeni değil. Ama son dönemlerde tekrar böyle dolaşmaya başlandı.

-Misak-ı Milli içindeydi. Zaten Musul-Kerkük bu senaryonun kökeni, tarihidir. Eğer özellikle Türk kapitalizminin ihtiyaçları dayatırsa, petrol çok önemlidir ve bir de İsrail desteklerse, Amerika desteklemek zorunda kalır. Bunun bir başlangıcı olabilir.

R. Ballı: Kürt-Türk federasyonunun başlangıcı olabilir mi?

-Öyle demesek bile, Türkiye'nin gittikçe gelişen denetimi altında bir nüfuz...

R. Ballı: Bir nüfuz, Türkiye'nin nüfuzu, ikisi de Batı'nın nüfuzudur diyorsunuz.

-Evet, Batı'nın Türkiye nüfuz sahasını genişletme çabası biçiminde olabilir.

R. Ballı: Saddam'a razı olmayan Batı, niye Türkiye'nin güçlenmesine razı olsun ki?

-Fakat bir Kürt özerkliği de yaratır. Türkiye'yi de bu konular zayıflatır, zayıflatmasını bilirler.

R. Ballı: Onu da frenlerler demek istiyorsunuz?

-Tabii, hem bana göre İsrail'in de bunda amacı olabilir. Tam Batı yanlısı bir Kürt hareketi, bir Kürt özerk bölgesi, Batı için Türkiye'yi frenler, Arapları frenler, Irak'ı frenler, İran'ı da frenler. Bu açıdan Batı Kürtlerin özerkliğine sevdalanacak gibime geliyor. Türkiye'ye doğru, İran'a doğru yayacaklar. Tabii bu, Batı'nın isteğidir. Ama bir de bizim tavrımız vardır.

R. Ballı: Siz burada otonom Kürt varlığının yaratılmasına karşı mısınız?

-Otonomi bizim talebimiz değildir. Fakat otonomi dayatılan aşamadır. Biz bunu veri olarak kabul edip, devrimin nasıl yararlandırılacağı bir gerçek haline getiririz. Yani otonom aşamasına gelmiş bir Kürdistan, nasıl daha çok devrime hizmet eder hususu üzerinde duracağız. Fakat otonom Kürdistan bizim eğilimimiz değildir.

R. Ballı: Tercihiniz değildir.

-Tabii, tam tersine biz onunla çeşitli biçimlerde mücadele ederiz ve kendi anlayışımız doğrultusunda kullanmaya çalışacağız.

R. Ballı: Peki, Irak'ta, Barzani ve Talabani yerinde siz olsaydınız, Kuveyt krizi sırasında, Amerika Irak'ı bombalarken siz ne yapardınız? Tutumunuz ne olurdu?

-Doğru hareket ettiler. Yani öyle bir dönemde Irak'a isyan çıkarmaları doğrudur. Şimdiki tavırları da eğer gerillayı ihmal etmezlerse, tutarlı demokrasiyi, gerillayı, Kürt ordulaşmasını kabul ederlerse, kendileri için en azından ehvenişer bir tutum olur. Aksi halde kişi olarak, örgüt olarak çıkarlarının aleyhine olurdu. Bu belki Kürdistan devrimi için iyi değildir. Biz de iyi bulmayız. Ama kendilerini ayakta tutabilmeleri için kaçınılmazdır.

R. Ballı: Şu anda sizin Irak Kürt bölgesinde elemanlarınızın olduğu biliniyor. Siz de bu konuyu saklamıyorsunuz. Orda hem Batılı askerler var, hem sizinkiler var. Sizinkilerin sayısını bilmiyorum. Onların tutumu ne olacak? Şu andaki tutumları nedir?

-Bizim taktik böyledir. Bir savaş taktiğimiz var. Bu taktiğin sınırları dahilinde hareket edeceğiz. Eğer Türkiye bize saldırırsa, biz de kendimizi savunuruz. Eğer Amerika saldırırsa, biz de kendimizi savunacağız.

R. Ballı: Amerikalılar, Batılılar saldırmadan, siz harekete geçmeyecek misiniz?

-Ne diye geçelim?

R. Ballı: Onu öğrenmek istiyorum.

-Güç meselesidir. Fakat taktik bazı işler yapılabilir. Örneğin politik mücadeleye hizmet edecekse biz onları zorlarız. Kürdistan'da oyun oynarlarsa bozarız.

R. Ballı: Bu sefer saldırır mısınız?

-Biz Türk birliklerine bile rasgele saldırmıyoruz. Bu bir taktik meselesidir. Fırsat bulsak ABD'den taviz koparmak için bazı birimlerini ne diye esir almalıyım?

R. Ballı: Bu, taktiğinizi ifşa etme olmuyor mu?

-Fırsat doğdu, bazı Amerikalı askerler PKK'yi tanımak isterlerse ille de öldürürüz demiyorum. Gelip saflarımızı görsünler, yaşatalım. Belki o zaman ABD bazı gerçek durumları hatırlar. ABD de fazla kalmaz.

R. Ballı: Kalmaya devam ederlerse, çekilmemekte ayak diretirlerse?

-İşbirlikçileri -örneğin KDP gibilerini- korurlarsa, gerekirse çatışı- rız. Eğer partimiz aleyhine bir tutumu ısrarla sürdürürlerse, gerçekten ABD'ye karşı da bir şeyler düşünülebilir. Fakat biz ABD'ye dayalı çözümü kökünden reddediyoruz ve yerine bağımsızlıkçı eğilimi ısrarla vurguluyoruz.

R. Ballı: Peki, Kuveyt krizinden itibaren, hatta son günlerde sizin Doğu Perinçek ile yaptığınız görüşme de bu yönde bir değerlendirmeye tabi tutuldu. Saddam'ı hayırhah görme var. Deyim yerindeyse kredi açma hali, kredi açma gibi bir durum çıkıyor.

-Değil. Benim Saddam'da gördüğüm olay şu: Çavuşesku ve Jivkov gibi hemen meydanı terk eden biri değildir. Biraz böyle ortamı sıcak tutmak, ABD ve Sovyet dengesine taş koymak istiyor. Ortadoğu'da yeni düzenlemeden bahsediyorlardı. Kendi çizgisinde ona taş koymak istiyordu. Oportünist değildir, sonuna kadar dayanmayı esas alan bir tutumu var. Bu tutumuyla da Ortadoğu'da sıcak savaşımın gelişmesine yol açmak amacıyla biraz değer biçtik. Yoksa desteklediğimiz veya Saddam'ı çok olumlu gördüğümüz tarzında bir yaklaşımımız yoktur, olamaz da. Yalnız Ortadoğu gerçeğinde statükoyu sarstı. Statükoyu sarsması da önemlidir. Biz Saddam'ın de-

mokrası anlayışı, kişisel yöntemi için görüşlerimizi daha önce oldukça vurgulamıştık. Sorunlara gösterdiğimiz yaklaşım, onu benimsediğimiz anlamına gelmez. Fakat Ortadoğu'da oynadığı politik rol de göz ardı edilemez. Burada ya yanındayız ya çok karşısındayız gibi bir tutumumuz söz konusu değildir. Onun gerçeğini kavramak ve bu temelde aşmayı bilmek açısından önemlidir. Kaldı ki, Kürdistan'daki oluşumlar için takındığı tavır, istemese ve iradesi dışında dahi olsa, çok önemli gelişmelere yol açtı. Benim bir görüşüm vardı. Körfez krizi sonrası, Kürdistan tarihinde yepyeni bir dönem açılır. Bu dönemin oluşmasında Saddam'ın tavrı belirleyici bir rol oynadı. Bu rolü iradesi dışında oynadı.

R. Ballı: Olumsuz tavrı mı?

-İradesi dışında olumluluğa yol açtı diyorum. Kendi iradesi iyi değildi. Kürtlere ne yaptığını biliyoruz. Fakat iradesi dışında ortaya çıkan -ki, öyle olacağı başından belliydi- Kürdistan'ı ön plana çıkaracaktır. Gelişen de bu oldu.

Amacımız Hareketi Geliştirerek Diplomasiye Yol Açmaktır

R. Ballı: Benim görebildiğim kadarıyla en küçük hareket açısından bile diplomasi ön plana çıkıyor. Diplomasi önem kazanıyor. Ben sizin basında çıkan haberlere ne oranda birinci kaynaktır veya itibar etmek gerekiyor, bilmiyorum. Şimdi bilimsel davranmak istiyorum. Siz diplomasi yapıyorsunuz, benim anladığım kadarıyla devletlerle diplomasi yapıyorsunuz.

-Öyle değil. Ben Talabani gibi diplomasi yapmıyorum. Talabani çok diplomasi yapar. Bizimki farklı, bizimki hareketi geliştirerek diplomasiye yol açmaktır. Yani amacımız diplomasiyi esas alarak, diplomasiyi harekete geçirerek hareket yapmak veya hareketi ilerletmek değildir. Arafat her şeye diplomasi dedi. Talabani ağırlık yan diplomasidir dedi. Barzani her şeyi en son diplomasiye döktü.

R. Ballı: Barzani diplomasi yapmıyor.

-Ben eski Barzani'yi söylüyorum.

R. Ballı: Molla Mustafa Barzani'yi.

-Evet. Bu şimdikiler arasında işbölümüdür; diplomasiyi Talabani'ye vermişler. Fakat diplomasiye dayanarak yaşamak istiyorlar. Bizimki tam tersidir. Biz hareketi geliştiriyoruz, diplomasi bize dayanarak gelişiyor. Bizim mücadelemizde diplomasi yan bir

ürün olarak çıkıyor.

R. Ballı: Peki, diplomasiyi yönetecek kadrolarınız var mıdır?

-Bu o kadar önemli değildir. Diplomasinin imkânları ortaya çıktı mı, kadrolar kendiliğinden oluşurlar. Yaratabiliriz. Bizim için o kadar sorun değildir.

R. Ballı: Bu söylediklerinizden, çok ahım şahım bir diplomatik ilişkiye sahip olmadığınızı çıkarabilir miyim?

-Pek bağlı olmadık. Örneğin bir Burkay hareketi hiçtir; fakat tam bağlı bir tip olarak, kravatından tut pantolonuna kadar diplomasiye göre ayarlama yapar. İşte o komünist partilerinin eskiden yaptıkları gibi. Ben bu meseleye tam tersinden bakıyorum. Diplomasi benim için biraz angaryadır.

R. Ballı: Hangi devletlerin sizinle diplomasi çalışmaları var?

-Yok. Hiçbirisi bizimle diplomasi geliştirmez.

R. Ballı: Örneğin, geçen gün Amerika Dışişleri Bakanlığı'nın raporu yayınlandı. Yanılmıyorsam Kıbrıs Rum kesiminin sizinle ilişki kurmaya çalıştığını ve kurduğunu söyledi. Kısmen Yunanistan ile bu ilişkinin olduğu söyleniyor. Suriye ile zaten tartışma konusu. Hatta Saddam'la ilişki kurduğunuz söyleniyor. İran'la ilişki kurulmuş.

-Öyle mi yazıyor orada?

R. Ballı: Yok, Amerika'nın raporundan bahsetmiyorum. Saddam'la ilişki kurduğunuz, Suriye ile ilişkide olduğunuz, İran ile ilişkilerinizin olduğu, Kıbrıs Rum kesimi ile, kısmen Bulgaristan ile böyle bir diplomatik faaliyet içinde olduğunuz söyleniyor.

-Yan ürün olarak öyle olasılıklar var. Buna diplomasi demeyelim de, diplomatik olasılıklar diyelim. Kullanılıp kullanılmaması bize bağlı. İstersek bütün bu alanlarda geliştirebiliriz. Hatta bizi Almanlar da kabul eder. İstersek Amerikalılar da kabul eder. Fakat bu konuda ağır hareket ediyoruz. Onlar bekliyorlar, biz gidemiyoruz.

R. Ballı: Şimdi sizin herhangi bir ülkede, Lübnan hariç, PKK markalı büronuz var mı?

-Her yerde varız, ama marka yapıştırmamışız.

R. Ballı: Başka isimlerle, tabelalı diyorlar ya.

-Tabelalı yok, fakat büro var, tabelası eksik.

R. Ballı: Nerelerde var, söylemenizin bir mahsuru var mı?

-İstediğiniz her yerde; Doğu ve Batı ülkelerinin hemen hemen hepsinde olabilir.

R. Ballı: Yunanistan'da, İran'da...

-Her tarafta, Türkiye'de de var.

R. Ballı: Bağdat'ta var mı?

-Irak'ta da var diyelim.

R. Ballı: Irak'ın muhtelif yerleri vardır, ben Bağdat'ta var mı demek istedim.

-Eğer bazı dostlarımız varsa orada da var demektir.

R. Ballı: Avrupa'nın bütün ülkelerinde var.

-Hemen hemen.

R. Ballı: Doğu bloğunda var mı?

-Var.

R. Ballı: Bulgaristan'da?

-Tabii, PKKliler her tarafta dolaşabilir.

R. Ballı: Büro var mı?

-Yok, biz bürolara fazla itibar etmeyiz. İlişki, istersek çalışma fırsatı yakalamışız. Yani potansiyel diplomasi imkânı bizde çok fazla, fakat kullanmıyoruz.

R. Ballı: Peki "kuralım" diye size talepte bulunuyorlar mı?

-Ağırdan alıyoruz. Türkiye biraz engelleme koyuyor, sözüm ona diplomatik yolları engellemeye gidiyor. Bilmiyor ki biz kendi kendimizi fazla ağır tutuyoruz.

R. Ballı: Neden engelliyorsunuz kendinizi?

-İçeriye ağırlık veriyoruz.

R. Ballı: Türkiye'ye?

-Evet, içeriye. Kürdistan iç mücadele alanı diyoruz. Bir de diplomasiye bel bağladın mı, hareketi yan yatırırısın. Mümkün olduğu kadar az diplomasiyi esas alırsın.

R. Ballı: Bu aşamada?

-Evet.

R. Ballı: Peki, Amerika sizinle ilişki kurmak istedi mi?

-İsteyebilir. Almanların istediğini sanıyorum. Amerikalılar da isteyebilir.

R. Ballı: Almanlar ne zaman istediler?

-İstiyorlar, sık sık isterler.

R. Ballı: Yani Dışişleri Bakanı'ndan mı geliyor bu karar?

-Elçilikler kanalıyla, yani PKK bu konuda ilişki üretebilir.

R. Ballı: Prensip olarak kapalı değilsiniz?

-Değiliz.

R. Ballı: Amerika ile ilişki kurar mısınız?

-Sorun değil, ilişki kurarız, ama ne ilişkisidir? Örneğin Amerika'nın politikalarını eleştirme, geriletme, kısa vadeli ilişkisi kurarız.

R. Ballı: Siz onu etkilemeyi düşünüyorsunuz, o da sizi etkilemeyi düşünüyor.

-Hesap sormaktır; şimdilik zaten biraz böyledir. Dışişleri Bakanlığı bizimle ilgili o kadar rapor geliştirirken, o etkilemektir. Biz de o kadar eleştiri yapıyoruz, etkilemektir. Yan yana otursak da yapacağımız odur. O bizi eleştirir, biz de onu eleştiririz. İlişki böyledir.

R. Ballı: Peki, Fransa ve İngiltere'nin tutumunda size karşı bir değişiklik var mı son zamanlarda?

-İngilizler bana göre yeni bir tutum içindeler. Belki de yansıyabilir. Öyle anlaşılıyor ki, Kürt meselesinde öncülüğü İngilizler ele almak istiyor.

R. Ballı: Yeni midir, bu bir sezgi midir?

-İngilizler gelebilir. Herhalde öyle bir durumu planlamışlar, artık nasıl olur bilemiyorum. Unutmamak gerekir ki, Kürt meselesiyle uluslararası alanda en çok ilgilenen İngiltere'dir. Dolayısıyla İngiltere hızlandırabilir.

R. Ballı: Sovyetlerden bir yaklaşım var mı?

-Görmedim, yoktur, duymadım. Bu da Sovyet oportünizminin şahanelerinden birisidir. Sanıyorum reel sosyalizmi en iyi ele verecek bir sorun da Kürt sorununa yaklaşımdır. "Duymadım, görmedim, bilmiyorum" anlayışı var. Çünkü çıkarına fayda vermiyor. Çıkarı daha çok Kürdistan'ı soyanlarla olan ilişkisindedir. Dediğim gibi reel sosyalizmin ne mal olduğunu ortaya çıkaracak en iyi olgulardan birisi de bu Kürdistan meselesidir.

M. Kemal Politikası Türk Ulusçuluğu Açısından Tarihi Bir Dönemeç Olarak Değerlendirilmelidir

R. Ballı: Türkiye'de çok tartışılan, Türk kamuoyunun, -altını çizerek söylüyorum- Türk'ün hassas olduğu üç konu var: Kemalizm meselesi, Sevr ve Lozan Anlaşması ile Türk milliyetçiliği konusu. Önce Kemalizm'den başlayalım. Konuştuğum bütün Kürt grupları, Kürt partileri, Marksist, sosyal demokrat, liberal veya aşiretlerin hepsi istisnasız Kemalizm'i neredeyse bir küfür kavramı olarak kullanıyor-

lar. Bu beni üzüyor açıkça. Ben bunu kabul etmiyorum. Şimdi Kemalizm'in Kürt meselesindeki politikasını doğru bulmayabilirsiniz ve eleştirebilirsiniz. Bu sizin hakkınızdır. Ama Mustafa Kemal'i cılız da bulsanız, beğenmeseniz de, noksan da bulsanız, Türk Milli Kurtuluş Savaşı'nın önderidir. Siz hem Türk halkıyla birlikte bahsediyorsunuz, onun değerlerine saygıdan bahsediyorsunuz -ben buna inanıyorum, samimiyetimle inanmak istiyorum-, hem de M. Kemal'i küfür derecesinde eleştiriyorsunuz. Eleştiriyorsunuz demeyeyim de, çünkü eleştirmek hakkınız.

-Yok, yanılıyorsunuz, size bu konuda çarpıcı bir şey söyleyeyim, son zamanlarda basına da yansımıştı. Biliyorsunuz, bir İbrahim Güçlü var, yine birkaç tanesi daha var. Güçlü, İsmail Beşikçi'ye de mektup yazmış, beni tanımlamaya çalışırken, "Atatürkvari şekilde, Kürtlerin Mustafa Kemal'i niye ortaya çıkmasın?" filan diye yazıyor. Yani benim M. Kemal'e öykünmem, özenmem gibi bir sorunum yok, ama çarpıcı bir benzerlikten bahsedeyim. Bunu M. Ali Birand'a da bir ara söylemiştim. Atatürk'ün duygu, politik üslubu ve yöntemlerini söylemiştim. Atatürk'le aykırılıklarımız fazladır. Ama çarpıcı, benzer bazı yanların geliştiğini de fark ediyorum.

R. Ballı: Örneğin?

-Var, politika yapma, üslup...

R. Ballı: İyi politika yapardı, değil mi? Hemen politika yapıyor.

-Biliyor politikayı, şimdikiler gibi değil. Artık ulusal sorunla çok uğraştığı için midir, bilemem. Tarihi açıdan öyle bir kişilik mi istiyor, bilemiyorum. Ama belki öyle benzerlikler var. Türkiye'nin bugünlerdeki durumunu, M. Kemal'i hepinizden daha fazla anladığımı, hatta duyumsadığımı belirtebilirim, kavıyorum yani. Önderliğini, tutkularını, kişiliğinin yoğunluğunu, özellikle yoğunluğunu kendi yoğunluğuyla karşılaştırınca, kayda değer benzerlikler ortaya çıkıyor. Ulusal sorun karşısındaki ilkeli duruşu ve çok yoğunca ilgilenişi, yürütüş tarzıyla benimki arasında çarpıcı benzerlikler var.

R. Ballı: M. Kemal mi olmak istiyorsunuz?

-Hayır, hiç öyle bir niyetim yok ve zaten hoşlanmıyorum da. Ama koşullar çok yakınlaştırıyor. Ben sivil kökenliyim. Asker kökenli olma durumum yok. Biliyorsunuz, paşa kökenli değilim. Sıfırdan başladım, tek bir nefer, tek bir tabancam da yoktu. M. Kemal yola çıkarken bu işe kolordularla başlıyor. Tarihi durumlar, siyasi ve askeri durumlar

çok farklı olabilir. Farklı koşullarda çıkıyoruz. Fakat sonuçta ulus sorununa yaklaşım, bir ulusun kurtuluş iradesi olabilme anlamında dikkate değer benzerlikler var. Bir bunu söyleyebilirim.

İkincisi, M. Kemal'i şu açıdan önemle eleştirmeliyim: Başlangıçta Kürtleri gördü ve uygun bir politik yaklaşım da gösterdi. Akıllıcasına diyebilirim. Ama ikinci adımda inkâr etmesi, yani Lozan'a kadar kabul etmesi, Lozan'la birlikte cumhuriyeti sağlam temellere oturtunca inkâr yoluna sapması, bir defa Kürtler açısından çok kötü bir dönemin başlangıcıdır. Türkiye açısından da anti-demokratlığın çok önemli bir başlangıcıdır. Kürd'ü tümüyle tarih defterinden silme girişimi tehlikelidir. Aslında başlangıçtaki eğilimi bu değil demek istiyorum. O buna nasıl ulaştı, incelemeye değerdir. Kürd'ün inkârına yol açan tutuma nasıl yöneldi? Kimler burada rol oynadı? Acaba gerçekten bir Şeyh Sait önderliğine karşı çıkışı, işte "Dini getirmek istiyor, İttihat Terakki ile Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasıyla bağlantılıdır" diye düşünüyor. Arkasında İngilizler olabilir diye düşünüyor, değil mi?

R. Ballı: Öyle lanse ediliyor.

-Lanse ediliyor ve korkusu bu olabilir diyelim. M. Kemal'in muhalfleri ona dayanarak, M. Kemal'i ekarte edecekler. İngilizler zaten Musul meselesi dolayısıyla sıkıştırmak istiyorlar. Bu yüzden Kürtlerin inkârına gidebiliyordu.

R. Ballı: Şimdi siz mazeret mi arıyorsunuz, düşünüyorsunuz?

-Mazeret değil de, onu bu inkâr politikasına yönelten nedenleri aramak gerektiği kanısındayım. Çünkü eğer bir İngiliz tehlikesi, bilmem bir iç iktidar tehlikesi yüksekse ve Kürtler de bu konuda tehlikenin önemli bir sac ayağıysa, ona yöneltilir. Hem inkâr, hem katliam politikasına ağırlık verdirebilir. Yine bu yılda tabii ki gelişen şovenizm vardır, faşizm vardır. Bundan etkileniyor sanırım, o dönemin tarihi koşulları üzerinde düşünmek gerekir. Tek parti olayında da bence uluslararası koşullardan şiddetle etkilenen birisidir. M. Kemal, gerçek kişiliği içinde aslında küçük bir memurluğu olur. Fakat askeri ve siyasi kişilik itibarıyla devletçidir, başından itibaren devletle düşünüp devletle iş yapar. Onun devlet düşüncesi, devlet gücü dışında herhangi bir başka gücü düşünmesi, örgüt kurması diye bir eğilimi, özelliği yoktur. Ondaki küçük memur, yoksul memur olma özelliği bastırılmıştır. Çok çok tali plana indirgenmiştir ve bu biraz da komp-

leksli bir durum yaratıyor gibime geliyor. Devletçi düşünür, devletçi yapar. Bunun dışında bir şeye imkân vermiyor. Bu da olsa olsa Osmanlı kültürünün sonucudur.

R. Ballı: Sonuçta size göre M. Kemal'in artıları mı, eksileri mi çok?

-M. Kemal, tarihi açıdan çağın iç ve dış dengelerinden yararlanmıştı. Gerçekten Türk ulusu açısından bir değer ifade eder. Bunu belirtmek lazım. O Türk ulusçuluğunda bir dönemeçtir, bir aşamadır. Şimdi bunu böyle kabul etmek ayrı bir olay, onu her yönüyle, önsöz ve son sözle kabul etmek ayrı bir olaydır. Bence hata nerede yapıldı? Bir Türk meselesinde bile durumu ikirciklidir. Onun için biraz anlattım. Bu adam Kürtleri kabul ediyor ve özerkliği bile düşünebiliyor. Fakat sonradan koşullar nedeniyle inkâr ediyor diyorum. Şimdi hangisi gerçek M. Kemal'dir? Aslında tipik ikili oynayan birisidir veya çok pragmatik birisidir. Belki günümüzde olsa Özal gibi davranır. Kürt meselesinde açılım yapar.

R. Ballı: Bana da öyle geliyor.

-Yani şunu söylemek istiyorum: Mutlaklaştırmamak gerekiyor.

R. Ballı: Ben sizin siyasal propaganda üslubunuzda, sizi derken şahıs olarak demiyorum, bir bütün olarak Kürt hareketinin olaya yaklaşımında M. Kemal'i çözümleyen değil, tahlil eden değil, yok sayan, onu reddeden tutumu ağır basar görüyorum.

-Propaganda itibarıyla öyle olabilir. Ama siyasi değerlendirmede, benim Kemalizm'i değerlendirmem söylediğim gibidir biraz. Son olarak, M. Kemal kişiliği veya politikası Türkler, Türk ulusçuluğu açısından tarihi bir dönemeç olarak değerlendirilmelidir. Onun söylediği her şeyi mutlaklaştırmamak gerekir. Peygamberlerin bile söyledikleri her şey mutlaklaştırılmazken, her şey çağına göre düşünülmeli derken, M. Kemal'i bir tabu haline getirmek -Özal son zamanlarda bunu söylüyor- doğru değil ve bu Türk ulusuna yarar getirmez.

R. Ballı: Ben mutlaklaştırılması gerektiğini söylemiyorum. M. Kemal tartışılmalı, hem de fazlasıyla tartışılmalı; üstelik bugün Türk milletinde M. Kemal'i aşmak diye bir mesele var.

-Evet, anladım. Bu sizin sorunuz, Türklerin sorunu. Bence gerçekten günümüzde M. Kemal'in 1920-'30'lu yıllardaki konumunu tartışın, değerlendirin. Bunu neden söylüyorum? Günümüzün dağ gibi sorunlarına cesaretli ve çözümleyici yaklaşmak için yapmalısınız.

Sadece Kürt meselesi için de bunu söylemiyorum. M. Kemal bu yıllarda gerekliydi ve önemli bir işlevi gördü. Kürtleri ezdiği halde ben bunu söylüyorum. Bir işlevi gördü, bir tarihin direniş halkasıdır. Ama şimdi kalkıp da bunu günümüzde de aynen statükocu bir tarzda sürdürmek, Türkleri dar bir elbise içinde boğmak demektir. 2000 yılına doğru giderken siz kaskatı Kemalizm'de ısrarlı olursanız, perişan olursunuz. Bu gövde bu elbise içinde boğulur. Çünkü Türkiye gerçekten 1920'nin Türkiye'si değildir. Bir de dünya var, artık '20'lerin dünyası değildir. Bence Türklerin bundan sonraki kaderi, biraz da tartışıp olumlu bir dönüşümü başarmasına bağlıdır.

R. Ballı: Peki, bir Kürt milliyetçiliği olgusu gibi, bir Türk milliyetçi olgusu da var.

-İkisi de doğru. Diyeceksiniz ki sizin terminolojide biri ezen, biri ezilen ulusun milliyetçiliği...

R. Ballı: Siz PKK olarak faaliyetlerinizde, taktiklerinizi geliştirirken, Türk milliyetçiliğini ne oranda dikkate alıyorsunuz?

-Türklerde, Türklerin milliyetçiliği de belli dönemlerde ezilme özelliği gösterir. Ama daha çok da hakim ulus olma özelliği, buna dayanarak milliyetçiliği sürdürme durumu da vardır. Türk milliyetçiliğini yine Kemalizm'le bağlantılı olarak biraz abartılmış bir sorun olarak görüyorum.

R. Ballı: Şimdi öyle değil, şimdi öyle bir Türk milliyetçiliğinden kimse bahsedemez.

-Türk milliyetçiliği belki ideolojik düzeyde öyle değildir, ama kurumlaşmıştır, kişiliklere damgasını vurmuştur.

R. Ballı: 1930'lardaki milliyetçiliği savunan şu anda yoktur.

-Hiç mühim değildir. Türk milliyetçiliği şimdi kurumlaşmıştır derken şunu kastediyorum: Doğal sonucuna ulaşmıştır. Türk milliyetçiliğinin yapacağı bu kadardır. İttihatçılık Türk milliyetçiliğini geliştiriyor. Yusuf Akçora, Ziya Gökalp temelini attı; İttihat ve Terakkiyi II. Meşrutiyetle belli bir aşamaya, hatta iktidara getirdi. M. Kemal onu daha da radikal bir uygulamaya tabi tuttu. DP ve AP dönemleri - buna Ecevit'i de dahil edelim - bu milliyetçiliğin olgunluk dönemlerini yaşattılar. Şimdi 12 Eylül'le birlikte bence bu milliyetçilik artık rolü itibarıyla oldukça olumsuzdur ve çözümleyici değildir. Bu milliyetçilik Osmanlıların çözülüş süreciyle Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde birleştiricilik, toparlayıcılık, devletçilik, ulusçuluk, CHP'de sem-

bolize edilen o altı ok, ilkede demeyelim, programda belli bir rol oynadı.

Dağılma vardı, Türk ulusu tehlike içindeydi. Tarihi dönem itibarıyla bu böyleydi. Burjuvazi çok az gelişmişti. Dolayısıyla böyle şiddetli, böyle biraz şoven yönü olan milliyetçiliğe sarılmanın anlamı olabilirdi. Ama şimdi Türkler ulus olarak gelişti; ekonomik, kültürel, siyasi düzeyde, hatta diplomaside çok gelişti. Böylesine gelişmiş bir Türkiye ve Türk ulusuna 1920'lerin, hatta 1900'lerin başındaki milliyetçilikle yönelim göstermek, bu milliyetçiliği sürdürmek bence bağınazlıktır ve şu anda hemen hemen bütün partiler de savunuyor. Belki Özal biraz aşmak istiyor.

Demirel'in, Ecevit'in birbirlerine tutkunluğunu bence burada aramak gerekir. Onlar halen Cumhuriyetin kuruluş dönemi ile Osmanlıların çöküş döneminin milliyetçiliğine sarılıyorlar. Bu sarılış Türkiye'yi ilerletmez. Onun yerine ne lazım diyeceksin. Aslında iki şey var: Ya statükocu bir tarzda bu milliyetçilik, aynı zamanda Kemalizm sürdürülür ya da dönüşüme ihtiyaç duyulur, dönüşüm esas alınır. Şu anda bence Türkiye'nin en önemli bir meselesi, Türk milliyetçiliğinde ve Kemalizm'de bir dönüşümü yaratma yeteneğinde olup olmadığıdır. Eğer bir dönüşümü başarırsanız, 2000 yıllara doğru bir aşama yaptırılabilir. Israr edilirse çatışmalar kızışır.

Özal'ın anlamı da biraz burada ortaya çıkıyor. Bence Özal bunu diğerlerinden daha fazla görmüş. Yani hasmımız olduğu için herhalde söylüyor. O milliyetçilik -bu biraz tekelci devlettir, kamu teşebbüsleridir-, bilmem her bakımdan devlet abartılı bir devlettir. Devletin ağ gibi toplumu sarmasıdır ve bununla toplumun nefes alamayacak duruma geldiğini Özal da biliyor.

R. Ballı: Bu sosyalizm meselesine geçmeden önce birkaç pratik mesele var, Sevr ve Lozan sorunu var.

-Geliyorum, bu milliyetçilik günümüzde bu haliyle türerse, katmerli bir tutuculuktur. Özal eğer aşama yapacaksa, bu milliyetçiliği aşmasına bağlıdır. O da bunu fark etmiştir, yapmaya çalışıyor. Başarır mı, başarmaz mı, o ayrı bir meseledir.

Sevr'i de Lozan'ı da Aşan Üçüncü Bir Anlaşmaya, Halkların İttifak Anlaşmasına İhtiyaç var

R. Ballı: Kürtler Lozan'a karşı çıkıyorlar.

-Sevr'de belirlenen şartları istiyorlar, diyeceksiniz.

R. Ballı: İstiyorlar, "diğerlerine göre ileri bir adımdır" diyenler var. Herkes için söylemiyorum, bazıları için diyorum. Yani Lozan'ı eleştirebilirsiniz, ama Sevr'i istemeyi ben anlamıyorum.

-Biz Sevr'i de Lozan'ı da eleştiririz. Sevr'i ayrı eleştiririz. Bizim model alacağımız anlaşma ne Sevr'dir, ne Lozan'dır. İkisini de aşılıyor. Onlar 1920'lerde gerçekten halkların tutturulamayan ittifak antlaşmasıdır. Sevr, emperyalizm koşullarında Kürt meselesinin çözümüdür. Lozan, emperyalizm ve Sovyet doğuşunun başlangıcında Türklerle olan, biraz da Kürtleri dışlayarak sağlanan bir çözümdür. Biz ne emperyalizmin Sevr'ini, ne de diğerini isteriz. İşte bugün Irak'ta deneniyor. Biz ne öyle bir çözümden yana olabiliriz, ne de tamamen Türk yanlısı ve ezici bir Türk üstünlüğüne dayalı olan Lozan'ı isteriz. Bu istem çok makuldür. Ya peki ne isteriz? İkisi de bence egemen sınıflara dayanıyordu. Biz bunun yerine halkların eşitliği, özgürlüğüne dayalı bir ittifakı, bir uzlaşmayı isteriz.

Bu, şüphesiz Sevr'i de aşar, Lozan'ı da aşar. Sosyal temel itibarıyla halkların emekçilerini esas alır. Siyasi hedef olarak, emperyalizm için bir çözümü kabul etmez. Programatik düzeyde gerçekten halkların eşit siyasi, sosyal, ekonomik haklarını öngörür ve bu anlaşma bence gündemdedir. Şimdi Türkiye'de üçüncü bir anlaşma var. Biz biraz da üçüncü anlaşma üzerinde duruyoruz. Yani Türkiye siyasilerinin kulağı çınlasın, kendilerini siyasi anlaşmaya hazır hale getirsinler. Yakında mütareke, ateşkes olduğunda üçüncü anlaşmaya kim oturacak? Atatürk döneminde Tefik Rüştü Aras'lar, Bekir Sami'ler vardı sanıyorum.

R. Ballı: Peki, Lozan numarası Özal'ın işi miydi, İnönü'nün işi miydi?

-Evet, bu üçüncü anlaşma için yavaş yavaş temsilcilerini hazırlarlar. Üçüncü anlaşmayı kim yapmak istiyor? Kesinlikle emperyalizmin denetiminde olmamalıdır. Güney Kürdistan'da, Irak'ta olduğu gibi ABD, İngiliz, Fransız askerleri olmasın. Siz getirdiniz o askerleri oraya, değil mi? Çok tuhaf değil mi? Hem Sevr'e karşıyız, hem de Irak'ta Sevr oluyor diyorsunuz, değil mi? Ama diğer yandan o askerleri siz oraya getirdiniz. Bence bizi eleştirmekten çok kendinizi eleştirin. Dolayısıyla Sevr'i de Lozan'ı da aşan üçüncü bir anlaşma için, bu müttefik kuvvetlerin gölgesi dışında, özlü bir biçimde Kürd'ü ka-

bul eden, Türkiye için de demokrasiyi kabul eden, gerçekten demokrat, demokrasiyi de içeren bir üçüncü anlaşmaya ihtiyaç vardır. Bu, halkların ittifak anlaşmasıdır. Türk-Kürt halklarının ittifak anlaşması, uzlaşma anlaşması, demokrasi anlaşmasıdır. Ben Türkiye'nin gün- deminde böylesine tarihi bir anlaşma olduğuna inanıyorum. Bu anlaşma için bizim de mücadelemizin yürürlükte olduğunu söylüyorum. Kısaca 2000'e doğru giderken bu anlaşmanın gerçekleşeceğine inanıyorum.

Radikal Devrimci Yöntemlerle Yol Almaya Çalışıyoruz

R. Ballı: Ben bütün Kürt örgütlerine PKK hakkındaki görüşlerini sordum. PKK'yi nasıl değerlendiriyorsunuz dedim. Onlar, olumlu olumsuz yönleriyle kanaatlerini söylediler. Dediler ki, otobüs şirketlerinde "Beğeninizi dostlarınıza, eleştirilerinizi şirketimize bildirin" diye bir söz vardır. Şimdi ben onların olumlu belirttiklerini kitaba yazacağım, eleştirilerini ise size naklediyorum. Birinci eleştiri şu: "PKK, 'tek doğru, tek Marksist benim' diyor. Hepimizi ya reformist, ya işbirlikçi, ya hain olarak suçluyor, bu yanlış." İkinci eleştiri şu: "Diğer sol gruplarına, Türk ve Kürt sol gruplarına fiili saldırıda bulunuyor." Üçüncüsü: "Saldırdığı hedefler yanlış oluyor, yani kadın ve çocuk öldürmeler." Dördüncüsü: "Lider başlarını kutuplandırması var" diyorlar. Size yönelik bu eleştiriler var. İsterseniz tek tek cevaplandırın.

-Kendimizden başka sosyalist!

R. Ballı: Yani, tek doğru ve Marksist benim eleştirisi.

-Bize hiç Marksist demeyin. Yani bir defa öyle, tek Marksist'iz demek şurada kalsın, Marksist olup olmadığımızı mesele olmaktan çıkaralım. Biz sosyalizmin uygulanmasına gidiyoruz ve bu tip nitelendirmeyi hiç önemli de görmüyoruz. Aslında bu bir tercih veya seçenek meselesidir. Kişilerin kendilerini değerlendirme meselesidir. İnanç ve itikat meselesidir. Tartışma konusu yapılmaması gerekir. Biz ne onlara öyle bir şey söyleyelim, ne de onlar bize söylesin. Onlar da bizi sosyalist yerine koymasınlar. Bu bir inanç ve itikat meselesidir. Bence kişinin nasıl dini inançları, itikatları eleştirilmez veya spekülasyon konusu yapılmazsa -çünkü biz böyleyiz, onlar da öyledir-, biz onlara bundan sonra demeyeceğiz. Zaten demiyoruz da. Sosyalist midirler, değil midirler, bizce bu konu önemli değil.

R. Ballı: Tek doğru benim...

-Tek doğru benimden ziyade, bu meseleyi şöyle geliştirmek gerekir: Toplumsal pratiklerde devrimci yöntemler vardır, reformist yöntemler vardır. Biz çok açığız. Dünya alem de biliyor ki, çok radikal devrimci yöntemlerle yol almaya çalışıyoruz. Bu çok açıktır. Bunu benim söylememe gerek yoktur. Çok radikal yöntemlerle iş yapıyoruz. Silahlı politika, dehşetli bir politika türüdür. Çok kestirme sonuca gitmek istiyoruz. Dehşet ortamında, insanın yüreğini avucumuza alarak politika yapıyoruz. Bu çok radikal ve çok devrimci bir yaklaşımdır. Bu anlamda devrimde elbette ki radikal yolu biz temsil ediyoruz, biz götürüyoruz, başkaları yanından geçmiyor. Bu çok açıktır, söylememe gerek var mı?

Kendilerinin Avrupa'da yaptıkları nedir? Biraz bildiri çıkarmak, biraz sohbet yapmak! Onların da doğrusu odur. Belki bizden daha iyi sohbet ederler. Bu da onların en büyük doğrusu olsun. Onlar da bu konuda bizden daha güçlüdürler. Yani masa başında iyi tartışılar, böyle bazı genel doğruları iyi formüle ederler. Bu da onların doğrusu, bizden daha güçlüler. Biraz da öyle. Bizim de söylediğimiz doğrularımız var, değil mi? Onların doğrusu onlara, bizim doğrumuz bize diyelim. Öz olması açısından kestirme cevap veriyorum. Biraz sorunu muğlaklaştırıyorlar. Onların sosyalizmleri onlara, bizim sosyalizmimiz bize. Onların doğruları onlara, bizim doğrumuz bize. Onlar gelip Cudi'de, Herekol'de, Cilo'da değil yedi yıl, yedi gün yaşasınlar. Tek doğru demeyelim, doğrular hepimizindir. Onlar da doğrudur diyelim, silahlı mücadele açısından da söyleyelim.

R. Ballı: Peki, bir gruba saldırı mahiyeti olabilir mi?

-Hayır, saldırmıyoruz, saldırmıyoruz.

R. Ballı: Son bir iki yıl içinde tamam. Benim gazetelere yansıyan haberlerden çıkardığım kadarıyla...

-Onlar bize daha çok saldırdılar. Biz aslında acemi saldırdık. Onlar çok bilinçli saldırdılar. Bize asıl saldırmaması gerekenler onlardı. Bu konuda da biz biraz zayıf kalmışız. Bak, soru nasıl ters soruluyor. Neden size bu kadar saldırdılar, diyecektiniz. Siz bu kadar zor, amansız şartlarda mücadele yürütürken, bunların size saldırması vicdansızlık değil mi, diyecektiniz.

R. Ballı: Ben ideolojik saldırıdan bahsetmiyorum.

-Yok, ideolojik saldırı da siyasi saldırı da çok fenaydı. Bizimkiler

bu dönemde aslında iyi saldıramadılar. Onlar bizi can evimizden vuracak kadar saldırdılar. Silahlı saldırdılar.

R. Ballı: Bir tane örnek verebilir misiniz?

-Çok komplolar vardı.

R. Ballı: Bir tane örnek lütfen.

-Mardin'de elli tane adamımızı vurdular.

R. Ballı: Siz KUK'la çatışmayı kastediyorsunuz.

-Evet, KDP ve artıkları, Komünist Partisi de dahil, Güney Kürdistan'da elli adamımızı, en değerli kadrolarımızı vurdular.

R. Ballı: Irak Komünist Partisi mi?

-Fark etmez. İhanete köprü oldular. Bir sürü haini ve döneği Avrupa'ya kaçırdılar. Bunlar hep saldıdır, can evinden saldırlardı. Çünkü bunlar bizi vurarak gittiler. Bunların hepsi saldıdır. Biz bir saldırdıysak, onlar bize on saldırdı. Bu meseleyi de böyle doğru koymak gerekir. Mesele zarar vermekse, adam vurmaksa, onlar bizden daha fazla vurdular, daha fazla zarar verdiler.

R. Ballı: Diğer solcular 1980'den sonra sizden hiç insan vurdular mı? Türkiye kökenli Kürt örgütlerini kastediyorum.

-Çok, çok vurdular. KDP adına oldu diyeceksin. Ama yol gösteren, onların maskesini kullanan onlardı.

R. Ballı: Irak'takini demiyorum. Avrupa'dakileri öğrenmek istiyorum.

-Irak'taki ile birleşmişlerdi. Aynı partidirler. Yani KDP'yi al, onlar bir günde yok olurlar. Parti aynıdır. Yani merkez, Irak KDP'sidir. Komünist partileri de aynı partidir. Onların rolüdür. Örgüt birliği, aynı kökenden gelmedikleri anlamına gelmez ki! Siyasi yönden, ağaçtan ötürü ormanı görmemek durumuna düşmemek gerekiyor. Yani onların bence adam vurma, saldırma meselesi söz konusu olduğunda daha fazla suçlanması gerekir. Bugün biz saldırmıyoruz. Neden? Belli bir denge sağlamışız. Meseleleri siyasi olarak ilerletiyoruz. Ve bir de onların bize saldırı güçleri zayıflamıştır, saldırı olmuyor. Halbuki biz şimdi çok daha güçlüyüz, değil mi? İstesek daha fazla saldırebiliriz.

R. Ballı: Bence daha politik olduğunuz için saldırmıyorsunuz. Daha güçlü politika yapıyorsunuz.

-Evet, güçlü olduğumuz için, güçlü politika yaptığımız için saldırmıyoruz. Yani kökenimizde saldırı olsaydı, şimdi daha fazla saldırı,

daha fazla ezerdik. Hiç anlamsız saldırılarınız olmadı mı diyeceksiniz. Evet, oldu. Fakat onlar özümüzü belirlemiyor. Bunlar bazı acemilerin ve bazı provokatörce çıkışların sonucudur diyeyim. Bunları gerçek PKK uygulamaları olarak zaten görmedim.

R. Ballı: Bir örnek verebilir misiniz?

-Mahkûm ettim. Avrupa'da ipe sapa gelmez işler yapıldı. İşte bir tane var, şimdi Alman mahkemesinde, Alman polisinin bülbülüdür. Cafer mi diyorlar, neydi? O dönemde kendisi bu konularda saldırı gücüyken, şimdi de "PKK'nin saldırdığı her şey demokrasidir" diyor. Bu tip sapıklar vardır demek istiyorum. İsveç'e kaçanları belki duymuşsunuz. Örneğin Haki Karer'in kardeşi Baki Karer var. Çamlıbel cinayeti denilen olay, halen Özgürlük Yolu dergisi işliyor, değil mi? Mustafa Çamlıbel mi nedir? Doğubeyazıt'ta birisi vurulmuştu. Onu bireysel kararıyla vuran Baki'dir. Şimdi hepsi İsveç'te PKK'ye karşı birliktirler. Hiçbir zaman bu eylem bizim kararımızdan çıkmamıştır. Baki'nin kararıyla gelişmiş bir eylemdir ve bize çok zarar vermiştir.

Anında da Olsa, On Yıl Sonra da Olsa Hesap Sorarım

R. Ballı: Geçmişte mahkûm ettiğiniz bütün eylemleri ya sizden ayrılmış insanlar ya da size karşı çıkanlar yapmış oluyor. Hiç sizin içinizden yapanlar yok mu? Sanki böyle içinizden yapmış adamları koruma gibi, gidenleri suçlamak gibi bir tutumunuz var.

-Var böyle bir sürü. Doğal bir şeydir. Ondan da bir diyalektiği kavramama durumunuz var. Ben şimdi ayaktayım, güçlenmişim, örgüt de güçlü. Neden bu tip olaylar olmuyor? Demek ki benim örgüt üzerinde, halk üzerinde denetimim, yani politik yürütme gücüm güçlü olduğu için olmuyor, değil mi? Kabul görür ki, son yıllarda benim etkinliğim genelde artmış. Politikayı sağlam yürütüyorum, hem de denetleyerek.

R. Ballı: Bu beğenmediğiniz eylemler olduğu dönemde, kontrolünüz yok mu demek istiyorsunuz?

-Bu adamlar o zaman örgütün içinde, hem de merkez geçiniyorlar, değil mi? Hem merkezler, hem de örgütün içindedirler ve bu eylemlerin büyük çoğunluğu bilerek veya bilmeyerek bunların sorumluluğu altında gelişiyor.

R. Ballı: Sizin bir ilginiz yok.

-Olmaz olur mu? Var. Fakat bu engeller yüzünden, istediğimiz gi-

bi politika yürütemiyoruz. Bana göre böyle Çamlıbel olayı gibi bir sürü olay oldu. Doğu Perinçek'e de söyledim, Aydınlik'la bir sürü olay böyle oldu. Bana göre böyle halledilmezdi, bir uyarı da belki hallederdi. Politik çalışma, bizi yüz kat daha fazla geliştirdi. Nitekim ben şimdi geliştiriyorum, değil mi? Kitleyi muazzam geliştiriyorum. Bu kadar olumsuz tip var. Her gün bize saldırıyorlar, hem de hiçbir güçleri olmadığı halde saldırıyorlar. Buna rağmen kimseyi vurmaktan bu kadar gelişmeye yol açabiliyorum. Nasıl oluyor bu? Şuna bağlanabilir: Aşiretçi artıklara, feodal artıklara, her şeyi sopa ile halletmek isteyenlere bağlıyorum. İşte Türk kültürünün etkisi diyebilirim.

R. Ballı: Türk kültürü böyle değildir.

-Ordu kültürü, jandarma kültürü, ben buna jandarma kültürü diyorum.

R. Ballı: Doğrudur, ama Türkiye'de feodalizm büyük oranda çözülmüştür.

-Hayır, geçmiş jandarma kültürü, her şeye bastır sopayı, al ve bastır.

R. Ballı: Yani zaptiye kültürü.

-Evet, bu gelenek güçlüdür. Yani polisin eline birisi düşerse, biliyorsunuz, hemen yapıştırır ve işkencenin çok doğal olduğu meşhurdur Türkiye'de.

R. Ballı: Dayak, dayak.

-İşkence de var.

R. Ballı: Biz onu kibarlaştırıyoruz.

-O kültürün artıkları bizde de var. Sözle, ikna ile halledilmesi gerekene hemen tabancayı dayatması var. Biraz da biz eline silah vermişiz. Bu silahları böyle kötü kullanmak isteyen çok oldu. Bırak onu, 1984'ten sonra Botan'da bizden onlarca sapık adam vardı. Dışarıda olanlardan bir kişiyi vurdular. Onlar da bizden elli kişiyi vurdular. Bilerek veya bilmeyerek yaptılar, fazla önemli değildir. Hizmet sunmaya gelen köylülere işkence yapma, öldürtme, işte bunun bir sonucu olarak da diğer sonuçlar ortaya çıktı. O kadın, çocuk öldürme olayları böyle gelişti. Bunlar provokatör müydü, halen araştırıyoruz. Bazılarını idama mahkûm ettik. Türkiye'nin yolladığı provokatörler miydi, bu bir araştırma konusu.

R. Ballı: 1985, '86, '88 ve '89'a kadar çok yoğun bir şekilde bu eylemler yapıldı. Son iki yıldır, bir iki olay hariç pek yapılmıyor. Ben

şimdi doğrusu inanmıyorum. Marksist örgütlenmelerin işleyişini, iş-lerliğini az çok biliyorum. Önderlik nereyi, ne kadar kontrol edebilir, nereye kadar edemez; hangi işler önderliğin bilgisi dahilinde yapılır, hangisi yapılmaz, az çok kestirebiliyorum. Biliyorum demiyorum, kestirebiliyorum, sezebiliyorum. Ben bu olayların bütünüyle sizin kontrolünüzden uzak ve bilginiz dahilinde yapılmadığına, yani sizin bilginiz dahilinde olmadığına inanamıyorum.

-Gerçekten! '87'de Mardin'de Peçenek olayı mı vardı?

R. Ballı: Arka arkaya üç dört köyde oldu. Milan mezrasında...

-Hogır denilen bir alçak vardı. Bu yöntemi PKK'ye bulaştıran oydu ve şimdi bu kişi Irak'a kaçtı.

R. Ballı: Ne zaman kaçtı?

-Geçen yıl, bunun hakkında tutuklama emrimiz vardı.

R. Ballı: Ne zaman oldu?

-1989'da bunun durumları ortaya çıkınca, tutuklama emri ortaya çıktı.

R. Ballı: İnsaf edin, 1987'de böyle ayan beyan ortadaydı, o zaman her şey...

-Kolay değil, parti içinde bu durumları açığa çıkarmak, bildiğiniz gibi kolay değil; dengeler var, hesaplar var. Birçok şeyi hesaba almadan tavır belirleyemeyiz.

R. Ballı: Bana şunu söyleyebilir misiniz: Abdullah Öcalan böyle bir şey için emir vermemiştir.

-Kesin, hiçbir zaman vermedim. İlk duyduğumda sarsıntı geçirdim. Bunlar nasıl oluyor diye yıllarca üzerinde düşündüm. Kararım, bunu geliştirenleri idam etmektir ve örgüt bunlardan çok büyük zarar gördü.

R. Ballı: İdam ettiniz mi?

-Çoğunu cezalandırdık tabii.

R. Ballı: İdam edildi mi?

-Tabii, bir sürü cezalandırma oldu. Kaçanlar oldu. Bu işe bulaşanların hepsini cezalandırdık demiyorum, gerek de yoktur. Fakat irade ve eğilim olarak geliştirenlerin tamamını tasfiye ettik. Şimdi nitekim olmuyor ve PKK'de bu çok önemli bir aşamadır. Şimdi benim irademle olursa, ben kendim açık, şu köyü topa tutun derim. İlan edeceğiz. Örneğin IV. Kongre af çıkarmış. Korucular teslim olsunlar diyoruz. Teslim olmazlarsa kadınlarını ve çocuklarını da, köyden çık-

mazlarsa köyü de roketlerle vuracağız. Affı açık ilan da yapacağız. Önlerine açıklama da koyacağız. Gerekeni yaptıysa yaptı, yapmadıysa sorun elbette kendi sorunudur. Biraz da savaşı böyle kurallarına göre yürütürüz. O kadar çocuk değiliz. Bu alçağın, Hogir denilen alçağın yaptığı habersiz, uyarısız bir şekilde roketle evleri vurmazdır.

R. Ballı: Ama ben örneğin, o günlerde Berxwedan ile Serxwebun'u hatırlıyorum, o dergilerde bu eylemleri övüyordunuz. Hepsini övüyordunuz.

-Şimdi bu eylemler övülür. Bir propagandadır, bu yapılır. Fakat bunun hesaplaşması da için için yapılır.

R. Ballı: Bana sanki böyle bir şey geliyor, bilmiyorum tabii, yanlışlı olabilirim.

-Şimdi kalkıp da bir kişi, bu provokatör çıktı diye örgütü kurban edemeyiz. O yüzden biz kendi örgütlenmemizi kamuoyunun gözleri önünde yıpratmaya uğratmayız. Bu çok doğaldır.

R. Ballı: Ama şimdi açıklıyorsunuz.

-Neden? Çünkü örgütü korumaya almışsın, çünkü örgütü düzeltmişsin, çünkü hesap soracak zihniyeti ve kişiliği yakalamışsın. Dolayısıyla zamanıdır ve açıklarsın.

R. Ballı: O zaman partiye hakim değil miydiniz?

-Hakimiyet var, fakat bulandıran ve içten saptıranlar da var. Şimdi de belki vardır. En az şimdiki tahribatı yürütenlerin, belki hesabını bir yıl sonra görürüz. O zaman daha kapsamlı açıklamalar yapılır. Bir örgüt savaşıdır.

R. Ballı: Bunun Türkiye kamuoyunda sizin için nasıl bir imaj oluşturduğunu biliyorsunuz, değil mi?

-Benim için mühim değil onlar. Ben ilkelere bağlıyım. Hesap sorarım; anında da olsa, on yıl sonra da olsa hesap sorarım. Bu konuda endişem ne kamuoyudur, ne örgütün kendi durumudur.

R. Ballı: Bütün kamuoyunun dikkate alınması lazım.

-Kamuoyu beni anlar. Benim bir kişilik itibarım veya bir kişilik durumum vardır. Ne olup olmadığını kamuoyu bilir. Neden yana olduğumu, neyi kabul edip etmeyeceğimi gerçekten kamuoyu bilir. Unutmamak gerekir ki, şimdi Güney'de Kürt ayaklanması oldu. Bir hafta içinde -belki siz de gördünüz- çapulculuk yapıldı, binlerce suçsuz insan çukurlara dolduruldu, değil mi? Mağazalar talan edildi, insanlar canavar gibi birbirlerini öldürdüler. Ama bizde devede kıl

kadar azdır. Bu da bizim ne kadar kudretli olduğumuzu gösterir. Biz bir aileyi göçertmedik, bir katliam yapmadık. Yedi yıldır da savaş sürüyor. Bu ise yedi günde oldu ve ben hala kuşkuluyum. Bunu geliştirenlerin, bu Hogır denilen unsur, bana göre -çünkü kaçtı- sızma biçimindeydi. PKK'nin yetiştirdiği bir değer değildi.

R. Ballı: Ama buna rağmen siz onu Akademiye getirmiştir.

-Kendisi zorla gelmiş, benim iradem dışında.

R. Ballı: Zorla nasıl gelsin?

-Olur mu? Emirler var, talimatlar var. Bu konuda biz nasıl geldi diye birçok adamı sorguya aldık. Görevden aldık, buna nasıl yol açıldı diye merkezin birçok unsurunu görevden aldık. Ben buradan adım atamıyorum. Botan'daki dağlarda adam dizginsiz çıkış yapıyorsa, bir günde nasıl tutacağım? Bu çok doğal bir şeydir. Fakat onu kontrol altına almak için burada muazzam bir kadro eğitimi, muazzam bir tarzda PKK'yi yeniden yaratma, PKK'yi yeniden kurumlaştırma olayını geliştirmeliyim ki, onun tahribatını durdurayım. Size kolay geliyor. Ama askeri mücadeleler içine girerseniz, hatta M. Kemal'in biraz tarihini incelerseniz bunun o kadar kolay olmadığını anlarsınız. Çerkez Ethem ulusal kurtuluşa hizmet etmiştir. Fakat ufak bir düzelme, orduya gelememenin nasıl acımasız bir cezalandırmaya uğradığını biliyorsunuz. Bizimki bırak gerillaya gelmeme, gerillanın altını üstünü bir ediyor, bu kadar sabrımıza rağmen, gerçekten çok olgun davranıyoruz. Yani bütün bu örneklemeleri şunun için söylüyorum: Silahlı savaşım içinde bu tip sorunlar ortaya çıktığında, onu halletmek o kadar basit değildir. Kolay değişmez.

R. Ballı: Ben, siz partiye çok hakimsiniz gibi bir şey düşünüyorum. Oldukça, her zaman hakimsiniz.

-Her zaman hakimim. Baştan günümüze kadar. Fakat bu hakimiyet sınıf dışı etkileri önlemez. Jandarma kültürünün, ağa kültürünün, aşiret kültürünün tahribat yaratmasını önlemez. Adam serseri mayın gibidir, bir yerde patlar ve etrafına zarar verebilir. Bin yıldan beri oluşmuş bir serseri mayını, feodal, ağa veya jandarma kültüründen başka bir kültür almamış adamı terbiye etmek kolay değildir. M. Kemal binlercesini idam ettirdi diyelim. Biz binlercesini de değil, belki bir elin parmak sayısı kadar cezalandırma yaptık ve bu savaş sizde 15 yıl sürdü. Bizde yalnız 15 Ağustos 7. yılını doldurdu. Onun için yağdan kıl çeker gibi bir devrimci mücadele söz konusudur. Öyle

anlaşıyor ki, kamuoyu ve kamuoyunu oluşturmakla görevli basın, bu konuya biraz yüzeysel bakıyor. Verdiğimiz mücadelenin gerçek boyutlarını bilmiyorlar. Bu konuda solun da pek kavrayamadığı bir çözümlenme ve netleştirme sürecindeyiz. Hatta parti içinde Stalin'in bile çok çok içine düştüğü hataları aşan ve çok iyi bir çözümlenmeye giden bir konumu yaratmışız.

R. Ballı: Burada bir şeye değineceğim. Yine diğer Kürt gruplarının ve Türk sol gruplarının, aynı zamanda sizin partinizle ve dolayısıyla sizin gündeminizle ilgili eleştirileri var. Deniliyor ki, "PKK'de muhalif fikir söyleyen ajan ilan ediliyor. Bunlar da öldürülüyor ya da tasfiye ediliyor." Yani sizde muhalif olup da ajan olmayan var mı?

-Bizim yöntemlerimiz inanılmaz ölçüde bir gerçeği ortaya çıkartır. Biraz Stalin'in deneyiminden aldığımız derslerle birlikte, örgüt içi demokrasi, gerçekten hiçbir liberal burjuva veya komünist partide görülmemiş boyutlarda açığa çıkarılmıştır.

R. Ballı: Demokrasi mi?

-Demokrasi, bu da eşittir kişilikleri açığa çıkartmaktır. Bu konuda müthiş bir yeteneğim var. Bir kişiyi sıfırdan alırız, müthiş bir demokrat durumuna getiririz. Bir önder durumuna gelir. O kişide gizli ne varsa onu açığa çıkartırız. Kişiyi açığa çıkartmada -deşifrasyon anlamında söylemiyorum-, bastırılmış yeteneklerini, duygularını ve düşüncelerini açığa çıkartmada biz üstünüz. Çok iyi biliyorsunuz ki, biz kilitlenmiş, bastırılmış bir Kürdistan'da PKK'yi ortaya çıkardık. Bir Cizre halkına bakın, Cizre kadını çarşafa sarılmıştı ve en geri feodal bir alandı. Şimdi Cizre bir, bir buçuk yıldır demokrasinin adeta beşiği durumuna gelmiştir. Kadın öndedir, orada her gün serhildan vardır. Örneğin Doğu Perinçek'in kendisi de bunu söyledi. En büyük demokrat, bunu ortaya çıkaran harekettir. PKK, ben kendim oraya gönderdiğimiz kadroyu, onun çalışma stilini bizzat yönlendirdik.

Şimdi bunu yaratan bir hareketin demokratlığı kesindir. Bir Cizre'de bu kadar demokrasi yaratmak ne kendindendir, ne de bunun basite alınır bir yanı vardır. Gidin Cizre'deki demokrasiyi izleyin. Diyalog, tartışma, kişilerin yeteneğini açığa çıkarma, kadının yeteneğini açığa çıkarma, mahallede bile bir demokrasiyi açığa çıkarma sınırsızdır ve henüz tamamlanmamıştır. Ama çok iyi bir başlangıçtır. Orada yağdan kıl çeker gibi bir demokratikleşme var ve bildiğiniz gibi en geri ortaçağ kalıntılarının hüküm sürdüğü bir yerdi.

R. Ballı: Örneğin Hüseyin Yıldırım vardır?

-Bunlar hiçbir şeydir.

R. Ballı: Yani basında çıkan haberler doğrultusunda, sizin arkadaşlar onu vurdular.

-Hüseyin Yıldırım nedir? Salman Rüştü gibi biridir belki. Hüseyin Yıldırım ajan bir kişidir.

R. Ballı: Yapmayın, uzun zaman Avrupa'da sizin temsilcinizdi.

-Olabilir. Ajan derken objektif-sübjektif ayrımı benim için mühim değildir. O dönemlerde buraya geldi. Bana bağlılığı ile ender ve örnek bir adamdır diyordum. "Bana bir emredersiniz Başkanım" diyordu. Yani bu adam bir avukat, ama bu kadar disipline nasıl giriyor, eşsiz diyordum. Hepinize örnek. Sonra baktım ki sahtekâr, mahsus öyle yapıyormuş. Bunu kendi diliyle söylüyor, "Atlatmak için hep o numaraları yaptım" diyor. Şimdi bu ikiyüzlülüktür. Dört yıldır hareketin bağrında yaşamış ve öyle anlaşılıyor ki, '82'deki Diyarbakır zindan sürecinde sanıyorum devletle çalışmış birisi.

R. Ballı: Nasıl?

-Hani işte "Devrimci PKK" diye imza çekti, değil mi? Bildiri yayınladılar, gerillaya sahip çıktılar, değil mi? Ben sözde onu tasfiye ediyorum, burayı satmışım. Basına yansıdı: M. Ali Birand kanalıyla satmışım, silahlı mücadeleyi sona erdirmişim ve bu daha fazla istiyormuş, ağır silahları bulunuyormuş, değil mi? Şimdi nerede? Ki, o zaman bunlar çok hızlıydı.

R. Ballı: Şimdi nerededir?

-Şimdi nerededir, bilmiyorum. İsveç'te mi, nerededir?

R. Ballı: Bir ara telefon etti bana, iki yıl kadar önce.

-Şimdi yok, ölü mü diri mi? Bana göre pislik içinden başını kaldırmayan biri. Kim bilir hangi pislikler içinde yüzen birisidir. Dikkat edelim, ama yok ortada.

R. Ballı: Peki, onun vurulmasını üstleniyor musunuz?

-Daha fazla gerilla istiyordu. Daha fazla bağımsızlık istiyordu. Bağımsızlığı da sattığımızı söylüyordu. 'Devrimci PKK, Devrimci Birlik' adına bildiri çıkardılar. Nerede bunlar, bu ekip şimdi nerede? Evet, bu ekip nerede? Biraz namus olsa, bunlarda biraz tutarlılık olsa kalıkar bir şeyler yaparlardı, değil mi? Ben yaptım; biliyorsunuz, '88'den günümüze kadar dev gibi işler yaptım. Her şey benim sorumluluğum altında oldu.

R. Ballı: Ne diyorsunuz, Stalin'i eleştirdiniz siz, Stalin'i tasfiye yöntemiyle birleştirdiniz. Ben bakıyorum, komünist partilerin tarihine, Çin'e de, Sovyetler Birliği'ne de, Arnavutluk'a da. Troçki hain, Buharin hain, Zinovyev hain, Plehanov hain. Çin'e geliyoruz; Lin Biao bir zaman veliht, sonra hain. Mehmet Şehu başbakan, sonra beş ülkenin birden haini, yani biraz gayri ciddi geliyor bana bu hainlik.

-Benimki onlarınkinden farklıdır.

R. Ballı: Neden farklı olsun ki sizinki? Siz onlardan daha ileri bir toplumda değilsiniz. Sonuç olarak bu gezegende yaşıyoruz. Bir paralellik var mı diye düşünüyorum.

-Aydınlanması açısından bir örnek daha vereyim. Burada bir nolu olarak başkanım deyip, mangalda kül bırakmayan, burnundan kıl aldırmayanlar bir yere gidiyorlar; partinin parasıdır, bilmem şu değeridir, bu değeridir, alıp kaçıyorlar. Bir hırsız bile sanmıyorum bir hareketi bu biçimde soysun. Şimdi bunlar olgulardır.

R. Ballı: PKK platformu için bu büyük bir zayıflık.

-Büyük bir zayıflık.

R. Ballı: Tamam, hain olmak ve ajan olmak ne ise yine sizin teriminizden geçiyor.

-Hayır, hayır. Buna yalnız ajan, hain demeyelim, Kürtleri siyasi platforma çekerken -ki ben her şeyi onunla izah etmiyorum- benim açımdan düşkünlük kavramı var, düşürülmüşlük kavramı var. İsmail Beşikçi de bunları kullanıyor ve o da gerçeğin farkına varmış. "Ajanlıktan öteye bir toplum, bir düşürülmüşlük" diyor. Bunları biz de çok yaygın kullanıyoruz. Ben her şeyi ajan teorisiyle anlatmanın yanlışlığını biliyorum. Fakat var bugün, biliyorum, yani var. Ama düşürülmüşlüklerin oranı daha fazladır.

R. Ballı: Ama sizin yayınlarınıza baktığım zaman tersini vurguluyorsunuz.

-Yok, benim tahlillerimde ağır basan yön, olsa da olmasa da, zaten fazla ciddiye almıyorum. Ne kadar bilinçli ne kadar bilinçsiz bir adam, önemli de değildir benim açımdan. Fakat gerçekten düşürülmüş adamların tahribatı fazla ve burada da artık Stalin'i tasfiye etmeye de gerek yoktur. Çünkü bizde bir Troçki olmak, Buharin olmak, Zinovyev olmak müthiş bir şey olur. Bizim için sıkıntı Troçki'lerin, Zinovyev'lerin, Buharin'lerin olması değil, olmamasıdır.

Olsaydılar çok ilerlerdik. Bizimkilerin durumu tam tersi put gibi hepsi tavanla çakar.

R. Ballı: Sizin karşınızda.

-Evet, gerçekten bunların benimle en ufaklık ilişkileri yoktu ve son ana kadar hepsi dört dörtlük bağıydılar.

R. Ballı: Peki, bu iklimi siz yaratmış olmayasınız veya siz yaratmışsınız. Bana öyle geliyor, Kürt ortamında...

-Değil, değil. Olayın özü şu: Gerçekten ben bir doğruyu temsil ediyorum. Kürtler açısından bir önderlik oluşturmanın ne anlama geldiğini bilmeniz lazım. Ben sıfırdan başladım. Benim devlete halen almış bin lira borcum var.

R. Ballı: Borcunuz var.

-Tabii var. Ben bu işe borçlu başladım. Bir fişek, bir kuruş param yoktu. Ama şimdi bir devlet düzeni kadar bir düzen yürütüyorum, değil mi? Çabamla bunu yakalayabildim. Tabii halkımızın ezici bir desteği ile, çalışmayla, işte örgüt çalışmasıyla, siyasi çalışmayla bir doruk noktası oluşmuş. Büyük otorite, büyük saygınlık var benim işimde. İstesem milyonları yürütebilirim, hem de sınırsız fedakârlık ve cesaretle yürütürüm. Bir şeye ihtiyacım yok demek istiyorum. Yani bir kişiyi suçlayıp da kendimi...

R. Ballı: Yani bir itibar kazandığınızı belirleyebilir misiniz?

-Hiç gerek yok, itibarım çok büyük benim. Para desen, istediğim kadar para var, halk veriyor. Bütün bir ulus imkânlarını elimize veriyor. Savaşçı yolla desem, istediğim günde binlerce kişi katılabilir. Hepsi de fedai düzeyinde katılır. Yani bir adam kazanayım veya bir adam gitti de zayıf düştüm diye bir sorunum da yoktur.

R. Ballı: Buna rağmen herkes neden el pençe divan duruyor? Bu nereden geliyor?

-Evet. İşte şu kitlelerin durumuna bakarsanız, kendileri yürüyor çığınca, "beni şöyle karşılayın, yaşasın Başkan deyin" diye bir politikam kesinlikle yoktur, buna karşıyım da. Toplumun müthiş bir sevgisi geliyor, alabildiğine geliyor. Buna rağmen bu tipler ortaya çıkıyor. Yani devede kulak olsun. Dikkat edin, diyorum ki, pohpohlamaya ihtiyacım yok, zaten büyük bir bağlılık var, büyük destek var. Ben ne diye bir kişi üzerinde bu kadar duracağım? Buna ihtiyacım yok ki. Demek ki olay, rakiplerimi saf dışı etmem değildir. Demek ki olay, muhaliflerimi bitirmek değildir. Çünkü büyük birlik, bü-

yük otorite çok güçlüdür. Sorun şu aslında, biraz sizi ikna etmek için söylüyorum. Şu olayı çok iyi gözlemliyorum. İnşallah ileride bazı hususları romanlaştırırım. Aslında toplumda en ufak bir saygınlığı olmayanlar, bir merhaba bile denilmeye layık olmayanlar da içimize çok geliyorlar. Tortu tabakadan gelme diyebilirim bunlara.

R. Ballı: Lümpen tabaka mı?

-Kesinlikle lümpen, işsiz, dikiş tutturamayan tipler. Geliyorlar, biraz eylemci gibi görünüp tırmanmak istiyorlar ve olağanüstü bir biçimde de itibar kazanıyorlar. Hiç hak etmedikleri halde buna ulaşmak istiyorlar. Ben bunu işte Çingene'nin paşa olduktan sonra, babasını asması gibi değerlendiriyorum.

R. Ballı: Siz bunları dönüştüremiyor musunuz?

-Çok uğraşıyorum. Muazzam dönüştürme nedir? On iki yıllık süredir buraya diz çökmüşüm; bu kadar yazı, bu kadar denetim dönüştürmek içindir. Fakat bu lümpen eğilim, bu tortu eğilim, bu düşürülmüş eğilim o kadar güçlü bir şey ki, gözünü şahsi bir şeye dikiyor. Örneğin nedir? Bir ev usulüyle kendini tatmin etmek istiyor. Bir baş olma olayı veya işte şöyle bir yaşantı kalıbı gözünde tütüyor. Bu duruma düşmüş. Toplumda buna biraz 'ne oldum delisi' deniliyor. O duygusu depreşiyor. Bu bir kadın olabilir, güzel bir yemek veya güzel bir Avrupa yaşantısı olabilir, hatta nam yapma biçiminde olabilir; bana karşı çıkarsa nam yapar. Bu tür duygular olabilir. Birdenbire depreşiyor, daha dün bizim karşımızda köle gibi olan adam birden "Avukat öyle demedi mi" diyor. Onun yaşamını incellerseniz lümpendir. Birden "Apo gidicidir. Bağımsızlığı sattı, gerillayı bilmem ne etti" diyor. Bunlar birdenbire bir günde olup bitti.

Belki bunun gibi elli tanesi var. Beni pohpohlamasına, desteklemesine muhtaç da değildim. Karşıma geçip, "Başkanım, seni böyle görünce, böyle çalışmanı, bu temponu gördükçe üzülüyorum, kahroluyorum. Biraz hafifletseniz, biraz dinlenseniz olmaz mı" diyordu. Aynen bu sözcükleri söylüyordu. Şimdi buna ajan demeyeyim, hayır, sizin deyişinizle ajan veya provokatör demeyelim de, olsa olsa demin söylediğim gibi ne oldum delisidir. Aslında bana dayanarak bir tırmanma yapmak istiyor. İşte bir Enver Paşa, bilmem o Fedai Cemil örneği var. Buna benzer bir olay. Biliyorsunuz, onlar daha sonra idam edildiler, değil mi? Ona benzer bir olaydır. Aslında Yakup Cemil bir fedaydi. Ama öyle bir an geliyor ki, çok ciddi bir engel oluyor,

partiyle oynamak istiyor, o zaman harcanmak zorunda bırakılıyor, değil mi? Aynen ona benzer birçok örnek var.

R. Ballı: Peki, bütün komünist partilerin tarihinde bu olaylar çok yaşanmış. Ben şimdi sosyalizmin, reel sosyalizmin başarısızlık pratiğiyle beraber, haddim olmayarak -yani dışardan öz olarak bilinmiyor- diğer sosyalistlerin önerisini söyleyeyim size: Diyorlar ki, "Akşamdan sabaha böyle yirmi dört saatte dönmenin ilacı her zaman birinci adamı eleştirme özgürlüğünün olmasıdır. Birinci adamın her zaman eleştirilebileceği yerde yirmi dört saatlik dönüşler olmaz." Ben size sorayım: PKK'de APO'yu eleştirme özgürlüğü var mı?

-Eleştirseler bu benim için en büyük yardım olur. Ben onu 2000'e Doğru'ya da söyledim. O kadar düşürülmüş ki, tipik köle gibi tavır almaktan kurtulamıyor. Benim derdim eleştirilmek değil, eleştirilmemektir, bunu anlayın. Benim derdim, köle gibi boyun eğmedir. Yine bunu çarpıcı bir şekilde söyledim. En çok gereksinim duyduğum dozajı yüksek bir eleştiri geliştiremiyorlar.

R. Ballı: Ama Örneğin sizin yayınlarınızda farklı bir eleştiriye rastlamıyorum. Hep Parti Önderliğinin veya parti çizgisinin... Hep parti çizgisi olmaz ki, ölür, ölür.

-Ya öyle yapıyorlar ya da kaçıyorlar. Bu benim de sorunumdur. Şimdi Kürtlerde eleştiri özgürlüğünü geliştirmek demek, daha dün dili yasaklı olan birisinin kalkıp da bülbül gibi konuşmasını istemek demek olur. Onun için Kürtler yeni yeni ağızlarını açmaya başlamışken...

R. Ballı: Toplumunuzla mutlaka bağlantısı var. Ama bu tür radikal örgütlerde olan, yani herkeste olan bir hastalıktır. Lider eleştirilmez, lideri eleştiremezsin.

-Toplum için söylüyorum, bazı kendilerini tanımayan aydınlar için söylemiyorum. Şimdi liderin kurum olarak yüceltilmesi gereken yanları vardır. Nasıl ki Atatürk'ü bir kurum olarak ben de eleştirmiyorsam; çünkü Türkler için bazı önemli, değerli yanları var. Aslında ben ona saldırmıyorum. Benim eleştirdiklerim abartmalı yönleridir, çağdışı kalmış yönlerdir. Bir halk için birisi kutsalsa, o kutsal yanları eleştirmemek gerekir. Şimdi ben bugün varım, yarın yokum. Eleştirilmeyecek yanlarım var aslında. Fakat eleştirilecek yanlarım da olabilir. Şimdi mesele bizde aslında kendisini şöyle dışa vuruyor: Eleştirilmesi gereken yanları eleştirmemek, değer biçilmesi gereken yan-

ları da hakkıyla değerlendirmemek biçiminde gelişiyor.

R. Ballı: Bu şekilde mi ortaya çıkıyor?

-Tamı tamamına böyle ortaya çıkıyor. Sonuna kadar bağlı kalınması gereken değerler var aslında. Onu esas alsın. Bir de kesinlikle eleştiriyile düzeltilmesi gereken yanlar var. Oraya yönelmiyorlar.

R. Ballı: Peki, PKKli bir insan olarak, birinci sekreterini bana eleştirir misiniz? Şu hatası var deyin.

-Şimdi, ben kendimi kesinlikle toplumun hemen hemen genel yaşadığı özelliklerin bir bileşkesi durumuna getirmişim. Bu bileşke içinde çok zayıf yanlar, törpülenmesi gereken yanların olduğu kesindir.

R. Ballı: Örnek verebilir misiniz?

-Normal yaşamımda ulaşamadığım bir yığın şey var. Yani yapmam gerekirken yapmadığım...

R. Ballı: İşte bir örnek rica ediyorum.

-Birçok geri özellik var. Örneğin kültürel yönden birçok oluşum içinde yer alamıyorum. Sosyal yaşam itibarıyla birçok oluşum içinde yer alamıyorum. Hatta liderlik babında bile oldukça gelişmiş bir biçimlenmeyi bir türlü yaratamıyorum. Bunlar kusur, eksiklik yani, yapsam belki daha iyi olurdu. Ama yapamıyorum. Bir de sağlam militanlar yetiştirmeliydim. Müthiş düzenler geliştirmeliydim. Örneğin Atatürk bu konuda biraz daha başarılıdır. Yani biraz daha acımasızdır. Biraz daha kılık kıyafetiyle biçime çok büyük önem veren biridir. Dedim ya, onun biçimlenmesi oldukça kurallı, oldukça acımasızdır. Benimki tam tersine, herkes kendisini paşa yerine koyuyor, hem de benden fazla. Bu konuda en aşırı demokratizmi ben uyguluyorum diyebilirim. Benim yaptığım aşırı demokratizm.

R. Ballı: Ama bakınız, Talabani söyledikten sonra baktım. PKK'yi değerlendir dediğimde "Ben Serxwebun'u açtım bir keresinde APO'nun 27 tane resmi var, bir sayıda" dedi.

-Onu ben de çok eleştirdim. Ben onlara şunu söyledim: Yahu sen beni güç duruma düşürmek, bazılarının eline koz vermek için bunu yapmışsın.

R. Ballı: Belli bir iklim var demek ki.

-Yok yapmış. Aslında sanıyorum onu yapan da pek bizi anlamak istediği için değil de, artık ya kafa karışıklığı, belki de bir hafifliğin ürünü olarak yapmıştır.

R. Ballı: Bu yanlıştır da. Talabani bunun çok yanlış olduğunu söyledi.

-Gayet tabii yanlış. Ben resme, büste, bilmem neye asla yer vermek istemiyorum. Ben sık sık irdeliyorum. Benim resmimi fazla kullanmayın diyorum. Ama gerekli olduğunu telkin ediyorlar. Resim oldu mu çok işimize yarıyor, çok propaganda yapıyoruz diyorlar. Şimdi çok iyi anlıyorum ki, gerçekten milletin işini kolaylaştırdığı için, örneğin hızla birliğe yol açıyorlar. "Bijî Serok APO" diyorlar. Bu birliği sağlıyor. Fotoğrafları çok istiyorlar, propagandaya yol açıyor. Şimdi ben bunu engelleyemem. Çünkü halkın işine geliyor. Halkın işine gediği için de engellememeliyim. Ama bana kalırsa sıradan bir hizmetkâr gibi fazla böyle süse, fazla desteğe gelmeden çalışabilmiyim.

Şimdi de ben hiçbir yere gidemiyorum. Gittiğim zaman toplum bütünüyle ayağa kalkıyor. Çalışamıyorum aslında. Normal yaşantım bile bozuluyor. Toplum bu duruma gelmiş, ben ne yapayım. Şimdi bu benim çok diktatör olduğum veya kendimi çok pohpohladığım anlamına gelmez. Toplum bunu müthiş yapıyor. Biraz da Kürt halkının özelliğidir. Yani sanıyorum bir önderlik boşluğunun dolduruluşunu talep ediyor. Bunu şimdilik benim şahsımla kavlıyor ve onunla gidermek istiyor. İşte Türkiye toplumunun Atatürk ihtiyacı gibi.

R. Ballı: Şimdi her sosyal mücadelenin sembollere, liderlere ihtiyacı vardır. Genel olarak şahsınızdan bağımsız olarak söylüyorum. Bunu anlamak lazım. Ama bu ilerde, çok kabalaştırarak söyleyeceğim, yani Stalin'e yol açar, Stalin'i üretir.

-Ben bunu kabul etmem.

R. Ballı: Size bağlı değil bu.

-Ben buna müsaade etmem. Benim şu andaki konumum iyi, kendimi asla putlaştırmam. Sevmiyorum çünkü ve bir de ben gerçekten sıfırdan hareket oluşturmasını bilen bir kişiyim. İhtiyacım yok, putlaştırılmaya ihtiyacım yoktur.

R. Ballı: Bir arkadaşın size çok küçük bir eleştirisini vardı. Onu size söyleyeceğim, soracağıma söz vermiştim. "Abdullah Öcalan Doğu Perinçek'e gösterdiği sıcaklığı neden Kürtlere göstermiyor?" diyorlar.

-Kim diyor onu?

R. Ballı: Kürtlerden birisi söyledi.

-O aydınlar mı? Sahtekârlık yapıyorlar. Benim Doğu'ya ilgi göstermem şurada kalsın, Doğu'yu yıllarca....

R. Ballı: Ama şimdi ilgi var.

-Doğu şimdi bize ilgi gösteriyor. Doğu oradan ta buraya kadar geldi. Bize ilgi gösterdi. Biz bir iki gün onu misafir yapmışız, çok mu? Ne mutlu Doğu'ya ki 1989'da, işte 1991'de oralardan kalkıp buraya geldi. Cesaretle geldi, arkadaşlarla konuştu, bizimle konuştu gitti. Yani o bunu gösteriyordu. Bizim o çok eleştiren utanmazlar neden bir gün bize selam yollamıyorlar, değil mi? Biraz adil olmak gerekir. Benim Doğu'ya çok ilgi göstermemden değil, Doğu'nun ilgi göstermesinden bahsetmek gerekir ve bu daha saygıdeğer bir yaklaşımdır. O kimdir? O sizin söylediğiniz saygıdeğer adam kimdir? Ve biz kızılca kıyamet Kürtlerin tarihi ile uğraşırken neden bir selamı bizden esirgedi? Neden nasılsın filan kişi diye bir selam göndermedi?

R. Ballı: Ben bir soru sormuştum. Paylaştığım için değil, üzerimde bir ağırlık olduğu için sordum. Şimdi sosyalizm iflas mı etti?

-Sanırım o diktatörlük meselesini de şimdi konuştuk. Bu konu da başka bir sorunuz var mı?

R. Ballı: Hayır.

Gerek Komünist Partilerindeki, Gerek Faşist Partilerdeki Otorite Eğiliminin Tam Zıddıyım

-Diktatörlükten nefret ederim. Kürtler için bir düzen ve otoritenin gereğine inanıyorum. Düzen ve otorite olacaktır. Fakat eğer bu gerçekten mümkünse, günümüzün demokrasilerini aşan demokratik temelde olacaktır. Kendimi putlaştırmayacağım kesin. Bir önder başından itibaren büyük demokrasiyi direkt veya dolaylı sınırlarına dek nasıl yürütebilir? Onun muazzam bir çözüm gücü olacağına inancım kesin. Ben ilk çağlarda o çok öykünülen dar site demokrasilerinden tutalım, günümüzün en gelişkin demokrasilerinin erdemini biraz görebilmiş birisiyim. Kürtler dilsiz, kimliksiz bir halk iken, dediğim gibi eylemlerimizle bugün en geri yörelerinde bile seçkin demokrasi örneklerini ortaya çıkarmaktan mutluluk duyduğumu söylüyorum. Devlet olduk demiyorum, fakat demokratik adacıklar yarattık. Bu benim için çok önemli. Bunlar devletten daha önemli başarılarıdır. Diktatörlükle alakası yoktur. Yetmiş yaşındaki nineden, beş yaşındaki çocuğa kadar hepsi işte öyle yürüyorlar. Bunlar daha dün jandar-

ma deyince kendilerini deliklere koyarlardı. Şimdi onlar tanklara saldırıyorlar.

Bu büyük demokrasidir. Ben onlara güç veriyorum veya bizden güç alıyorlar. Kadınları daha dün evlerinin eşiğinden adımlarını atamazlardı, şimdi militan gibi yürüyorlar. Bu büyük bir demokratlıktır ve bizzat bunun öncüsüyüz, hazırlayıcısıyız, yürütücüsüyüz. Maddi ve manevi güç kaynağıyız kısacası. Durum böyle olunca, bendeki diktatörlük eğiliminden bahsetmek bence sapıklıktır. Kaldı ki, ben buna muhtaç da değilim.

Diktatörlük nedir? Diktatörlüğün tarifini çok kısa yaparsak, aslında demokrasi potansiyeli üzerine -bu burjuva demokrasisi olur, halk demokrasisi olur, mühim değildir- veya kuvvetleri üzerine çok dar bir azınlığın, bir cuntanın veya bir kişinin aşırı haksız otoritesini yön-tem ve kural tanımayarak yayma girişimidir.

R. Ballı: Ben bunu, bu diktatörlüğü ihtiyaç kavramıyla açıklayamıyorum. Stalin'de çok güçlüydü. Ama Stalin putlaştırılmayı çok seviyordu.

-Olabilir, Stalin'in diktatörlüğüne şu anlamda açıklık kazandırılabilir: Troçki'yi, Buharin'i, Zinoviyev'leri tasfiye etmeden de liderliğini götürebilirdi ve götürmeliydi, doğrusu bu olacaktır.

R. Ballı: Belki sosyalizm başka türlü gelişebilirdi.

-Evet, katılıyorum. Yine eleştirmeliydi, yine tasfiye etmeliydi. Ama bu fiziksel imhaya kadar gitmemeliydi. Hiç olmaz demiyorum. Ama aşırı abartma da olmaz. Bunun yerine, şahıs otoritesiyle diktatörlüğü birbirinden ayırt edeceğiz. Otoriter olur, ama müthiş demokrat olur.

R. Ballı: İkisi nasıl bir araya gelir, bilemiyorum?

-Kesin olmaz olur mu? Demokrasi, biliyorsunuz, bir rejimdir, otorite olayıdır demokrasi.

R. Ballı: Kuralları vardır anlamında söylüyorsanız ben bilemiyorum.

-Tabii demokrasi kuralsızlık değildir. Herkesin borusunu öttürmesi değildir. Çok ince sınırları vardır. Çok da otoritesi vardır ve en güçlü otorite de tabii ki manevi ve maddi yanına, mutlaka ahlaki yanına, manevi otoritesine, maddi otoritesine egemen olan bir rejimdir ve tercihimizdir. Şahıs diktatörlüğü, azınlık diktatörlüğü, cunta diktatörlüğü ise kaba kuvveti esas alır. Siyasi gücüne, manevi gücüne da-

yanmadan, maddi gücüyle haklı veya haksız yönelir. Stalin'in haklı yanları da vardır. Haklı veya haksız, her rakibini ucuz, kestirme yoldan tasfiye etmeye yönelir. Bu diktatörlüğü anlıyorum ve tercih etmiyorum. Gücüm olduğu halde tercih etmiyorum. Bana en büyük kötülüğü yapanları bile yaşatmak için inanılmaz çaba gösteriyorum.

Şimdi bütün bunları anlamak gerekir. Anlamak gerekir ve önemlidir. Bu konuda oldukça sağlıklı bir otorite geliştireyoruz. Dolayısıyla sıkıntım yoktur. Siz şunu söyleyecektiniz: Sosyalizm veya Marksizm-Leninizm bu kadar çarktan düşerken, siz nasıl böyle geliştiniz? Ben şimdilik onun cevabını böyle veriyorum.

R. Ballı: Evet, öyledir.

-Eğer ben klasik komünist partisi olsaydım, eğer o partilerdeki şef, işte birinci sekreterliğe inanmış olsaydım, inanır mısınız, bu durumda olabilir miydim acaba? Elinde devlet olan partiler, Jivkov'lar, Çavuşesku'lar mutlak egemenken devrildiler. Ben bu yıllarda nasıl böyle otoriter oldum?

R. Ballı: Yani siz gelişmiş olmanızı demokratlığınızın bir etkisi olarak mı görüyorsunuz?

-Kesin, kesin. Gerek komünist partilerindeki, gerek faşist partilerdeki şef ve otorite eğiliminin tam zıddıyım. Çok otoriterim ama ondaki şef yükselişlerinin tam zıddıyım. Aslında inceleme iyi geliştirilseydi, benim pratik üzerine çok yeni şeyler geliştirdiğim görülecektir.

R. Ballı: Ama çok kapalısınız.

-İncelenmeye ihtiyaç vardır, onu söyleyeyim. Demokrasiyi nasıl geliştirdiğimi bana sorun. Yani bir köleden bir hatip, ağzını açamaz kadında bir istek, arzu yaratmaya kadar neler geliştirdiğimi ben bilirim. Kendisini köle olmaktan öteye göremeyen birisinin kendisini nasıl böyle büyük güç durumuna getirdiğini, böbürlendiğini; çok ağa, yani bir yerde antidemokratik konumda olan bir kişiliği nasıl demokratik bir çizgiye çektiğimi ben bilirim.

Bir Özal örneğini tekrar burada vereceğim. Onun bile Kürt meselesine çekilişini inceleyin. Ben yazmıyorum. Demokrat gazetesi yazıyor. "Özal'ın Kürt meselesini kabul etmesinde gerillanın hiç mi etkisi yok" diyor. Aslında etkisi belirleyicidir. Özal'ı bile demokratik çizgiye çekmek basit bir olay değildir. Köleyi, Cizre'yi bu kadar ayağa kaldırmak basit değildir ve bunların hepsi de bilinçli tarzda olmuştur.

R. Ballı: Anlıyorum, bence tekrara girdiniz.

-Ben kamuoyundaki eleştirilere veya saptırmalara açıklık getirmek için bunu söylüyorum. Onun için biraz vurguladım.

Sosyalizm Toplumsal Gelişmenin Gittikçe Bilimsel İfadeye Kavuşmuş Ütopyasıdır

R. Ballı: Peki, izninizle ben sosyalizm iflas mı etti, yenildi mi sorusunu şöyle değiştirmek istiyorum. Sosyalizmin başarısızlığı genel olarak sol içinde, Marksist sol içinde veya dışında tek parti olayına bağlanıyor ve ilaç olarak da çok partililik öneriliyor. Siz de şüphesiz sosyalizmin sorunlarını kendi içinizde tartışmışsınız, düşünüyorsunuz. Ayrıca kişi olarak siz buna nasıl yaklaşıyorsunuz? Yani çözümü ile birlikte cevaplarsanız. Nereden ileri geldi? Tıkanma nerede, hangi mekanizmada ortaya çıktı?

-Bence tek parti çok parti ölçütü yetersizdir.

R. Ballı: Tek başına değil de, ama en önemli vurgu buraya yapılıyor. Başka faktörleri de olabilir.

-Bir parti olur, içinde kırk parti gibi yaşanılır.

R. Ballı: Bence hiç güvencesi yok.

-Bakın, yüzeysel değerlendirmelere aldanmayın. Türkiye’de çok parti vardır ama bana göre egemen olan tek bir parti ordu partisidir. Biraz işin muhtevasını açıklamaya çalışıyorum. Sovyetler Birliği Komünist Partisi daha düne kadar sözüm ona tek partiydi. Maşallah şimdi üç yüz parti mi doğmuş? Şimdi çok parti var. Ne bu doğrudur, ne o doğrudur. Yani ne Sovyetler Birliği’nin tek partililiğini ciddiye almak gerekir, ne de şimdiki çok partililiği ciddiye almamak lazım. Türkiye zaman zaman ordunun mutlak anlamda tek partililiğine mi bağlanır? Ne onu esas biçim olarak almak gerekir, ne de bu çok partililiği esas almak gerekir. Bunlar bence biçimdir. Siz bu sorunu sosyalizmin başarısı bağlamında değerlendiriyorsunuz. Şüphesiz o bir mesele....

R. Ballı: Bu bir faktör müdür?

-Evet, o bir faktördür. Fakat esas belirleyici temel halka bana göre de sosyalist demokraside çok parti olması iyi olabilir. Sosyalizmin modelini geliştirmede yarış eden partilere ortam açmak veya böyle çok partililiği sosyalist demokrasi içinde de düşünmek gerekir. Hele

hele özellikle tek parti bir bürokratlar güruhunun çiftliği haline gelmişse, çok partililik kesin ilerleme nedenidir.

R. Ballı: Oldukça sübjektif. Yani çok partiliğe izin verip vermek, sizin o 'bürokratlar güruhu haline geldi' dedikleriniz partinin elindeyse, yıkılmayınca kadar kolay kolay çok partiliğe gidilemez.

-Hayır, tam tersine, o partiye karşı mücadeleden bahsediyor. Sosyalizm içinde tek parti, çok parti meselesi bence kilit bir mesele değildir. Sosyalizmin başarısını daha derinde aramak gerekir.

R. Ballı: Başarısızlığını, sorunlarını.

-Başarısızlığı veya buna reel sosyalizm diyelim, ben bunu reel sosyalizm olarak değerlendiriyorum. Sosyalizmin bir ütopya olarak gittikçe bilimsel yanı ağır basan bir ütopyaya dönüşmesini, insanlığın tarihi kadar eski ve insanlığın kaderi kadar vazgeçilmez bir ütopya olarak değerlendiriyorum. Bunu da söyleyeyim. Yani bence sosyalizm, insanların sosyal bir varlık olarak teşekkülü ile başlar ve insanlığın kaderiyle sonuçlanır. İnsanın kaderi nasıl sonuçlanırsa sosyalizm de öyle sonuçlanır. Bence sosyalizm, toplumsal gelişmenin gittikçe bilimsel ifadeye kavuşmuş ütopyasıdır. Bu her zaman vardır ve olacaktır.

R. Ballı: Genişlemede neden başarıya ulaşmadı?

-Önemli bir deneyim ciddi bir sarsıntı ve bunalım geçiriyor. Buna reel sosyalizmin sarsıntısı, bunalımı ve çözülüşü diyelim. Tam yıkılışı demek bence abartmadır. Yıkılırsa ben çok mu üzülürüm? Türkiye'de bazıları üzülüyor, ama ben üzülüyorum. Belki de sevinirim. Yıkılması çok iyidir de demiyorum. Fakat ciddi bir bunalımı var ve ben bunu anlamlı buluyorum. Bana göre şimdi bu bunalım biraz çözümsüzdür.

R. Ballı: Çözümsüz mü?

-Daha alternatifini üretmemiş.

R. Ballı: Fikri planda mı üretmemiş?

-Fikri, siyasi, programatik, örgütsel düzeyde üretmemiş. Sovyetlerin temel sıkıntısı budur. Bana göre bunalım biraz daha ağırlaşacaktır. Hatta çalışmalar da doğacaktır. Fakat sosyalizm bir çıkış bulabilecektir. Tekrar Ekim Devrimi öncesine değil, fakat düz yolda eşsiz Sovyet ülkesi, hatta "komünizme ulaştık" edebiyatı da yerle bir olacaktır. Bunun yerine birçok alanda düzelme başlayacaktır. Örneğin bu enternasyonalizmde işte şimdiden kapitalist ülkelerle ilişkiler,

geri bırakılan ülkelerle ilişkiler, en önemlisi de daha geniş bir demokrasi olacak, hatta daha önemlisi katı kaba materyalist yaklaşım aşılacak, ruhsal ve moral değerlere daha fazla ağırlık verecek. Bu ekonomik sistem bir tip oluşturmuştur. Gözleri hep gıdadadır, dük-kândadır, "biraz daha cebime koyayım" diyen insan modeli kalkacaktır.

Bir defa en büyük eksiklik buradadır. Bana göre ekonomik bir hayvan yaratmışlar, insanı sadece bir hayvan olarak düşünmek kapitalizmin de en temel saptırmalarından birisidir. Sosyalizm hiç de böyle olmayacaktı, olmaması gerekirdi. Bu kapitalizmle bir yarıştı. İşte o "kalkınmada kapitalist ülkeleri geçtik, aştık" diyorlar. Onlar tehlikeli yaklaşımlardır. Sosyalizm bence üretimde kapitalizmi aşmakla sosyalizm olmayacaktı. Kesinlikle bunun bir erek veya sosyalizmin vazgeçilmez bir koşulu olduğunu da sanmıyorum. İnsanın midesini istersen doyura doyura patlat, bununla insanın kurtuluşu ulaşacağını da sanmıyorum. İnsan önemli oranda manevi değerler, ahlaki değerlerle bezenmiş bir varlık. Buna din de dahildir, onu da ekleyeyim. Bu kesinlikle göz önüne getirilmedi. Çıplak, kaba insan büyük bir saptırmadır ve herhalde tarihin en büyük saptırma ve en büyük çürüme nedenlerinden birisidir. Bu aynen o Roma'daki kölecilik dönemindeki çürüme kadar bir çürümeye yol açmıştır. Bundan dönülürse çok şey kazanabilir.

R. Ballı: Siz çok partililiği bu noktada bir ilaç olarak görmüyorsunuz.

-Basit bir zaviyedir.

R. Ballı: Ama oradaki mekanizmayı, mantığı kavramak lazım. Daha doğrusu dikkat çekmek lazım. Yani bir kastın, dar bir kadronun 2000'li yıllarda diktatörlüğünü önlemek için başka ekipleri de piyasada hazır tutmak gerekir. Öyle değil mi?

-O büyük diktatörün kendi ajanlarını bu partilere yerleştirmeyeceği ne malum? Bu sahtekârları da çıkarabilirler. Boris Yeltsin ve Gorbaçov, hangisi iyi, bilemiyorum ben. En çok demokrat geçinen Yeltsin mi tutarlıdır, Gorbaçov mu tutarlıdır? Daha fazla yönelmek gerekir.

Biz sosyalizmin eleştirisine şöyle yönelmiştik: Daha 1980'ler öncesinde, 1985'te, Gorbaçov ortaya çıkmadan da ben bir şey söylüyordum. Bu komünist partiler ya kendilerini düzeltmeli ya da tasfiye

olmalıdır demiştim. Daha sonra tasfiye süreçleri başladı. Şimdi 1980 öncesine de eleştirilerimiz var. Ben TKP'nin şahsında çözümsüz insanı gördüm. Normal vatandaştan daha tehlikeli insanı gördüm aslında.

R. Ballı: Bunlar dile getirilmemiş. Bunları hiç dile getirmemişsiniz.

-Eleştirilerimiz vardır.

R. Ballı: Sovyetler Birliği'ni öyle üç dört yıl önceye kadar hiç eleştirmiyordunuz.

-Sovyetleri eleştirmiyorduk. Ama pratiğimiz, örneğin komünist partileri ile çatışmalarımız, bir politika yaptık diyebiliriz. Sovyetleri devlet olarak başlangıçta karşımıza alsaydık, belki bizi yaşatmazlardı.

R. Ballı: Onların ne faydası olacak size?

-Kelimenin tam anlamıyla politika yaptık. Fakat ideolojik ilkeye bağlılığımızı nasıl koruduk? TKP ile bu ilişkilerini, bu tutumlarını sürdürdükçe hiçbirleriyle uzlaşmamak biçiminde gösterdik. Reel sosyalizme karşı çıkışımızın en anlamlı biçimi TKP gerçeğine karşı tutumumuzdadır. Sovyetlerin denetim sahasında yaptık. Örneğin 1980'lerde burası denetimdeydi. Ne diye biz anti-Sovyetçilik yapalım. Belki zararımız olurdu. İlkeden taviz mi verdin diyeceksiniz. Hayır, vermedim. TKP ve ötekiler ne dediyse, biz savunmaya aldık. Bu da kendini ilkelere bağlı tutmadır, tavırdır. Önemlidir, bunları böyle biraz iyi anlamak gerekir. Onun için biz ilkeliydik.

1980 öncesinde de 1985'lerin ortalarında da eleştiriler açıldı. Günümüzde de en yürekli ve en çözümleyici sosyalizm çözümlemelerine biz gidiyoruz. PKK kendisini oldukça bağımsız temelde sosyalist-leştirmiştir de diyebilirim. Halen bunun üzerine çok duruyoruz. PKK'nin içinde şöyle bir çözüme yol açmaya yüksek değer biçiyoruz: Yaratıcı fikir, ilerleten politika, örnek kişilik yarış halinde gelişmelidir. Şefe bağlı, put gibi, şıapsevdi veya şef kültürü içinde tamamen bürokratlaşmış, hatta köleleşmiş tiplerin çıkmamasına yüksek değer biçiyoruz. Bugün işte Kürt halkı almış başını gidiyorsa, PKK içinde herkes neredeyse kendisini paşa yerine koyuyorsa, eğer dizginleri elden bırakmazsak, denetimi biraz daha demokratik denetimi güçlendirirsek, bunlar iyi bir şeydir. Herkes kendisini büyük görüyor. Herkes kendisini yücelmiş olarak görüyor. Herkes kendisini bir şey

sanıyor. Bütün bunlar bence yaratıcı sosyalizmdir, sosyalist demokrasidir ve hiçbir partide de bu yoktur. Bu örnek önemlidir.

R. Ballı: Sizin kuracağınız sistemde, başarıya ulaştığınızı söylediniz. Çok parti olmayacak veya olacak diye bir şey söylemiyorsunuz. Şimdi...

-Tabii benim sorumun PKK tek parti olarak mı kalacak, çok parti mi doğacak sorunu değil; kesinlikle böyle bir sorunun yok.

R. Ballı: İkisi de olabilir diyorsunuz.

-PKK parti olmaktan çıkabilir. PKK bir insanlık modeli yaratır, amacına ulaşır tasfiye olur. O dönemin yeni bir gerçeğine dönüşür. PKK'yi PKK yapan, tarihin belli bir aşamasının özellikleridir, değil mi? 1970'ler Türkiye'si, Kürdistan'ı, zorunlu bazı müdahalelerin yapılmasının gerekliliği, bir topluluk, ona öncülük, onun için taktik, onun için militanlar, bu diyelim amacına ulaştı. PKK kaldı mı? Yeni bir dönem doğacak o zaman. Yeni bir parti doğar veya yeni partiler doğar. Biri en iyisini getirir. Dönemin ihtiyacını en iyi belirler, bu ihtiyacı en iyi karşılar. Bence o parti, öncü parti olur. Öncü parti çıkıncaya kadar da birçok parti olur. Öncü parti layıkıyla rolünü oynarsa diğerlerini sürükler. Benim parti anlayışım böyledir.

R. Ballı: Sosyalizm milli meseleyi de çözemez. Bırakalım ekonomik oluşumu.

-Parti meselesine açıklık getiriyorum. Partiler toplumun temel ihtiyaçlarına cevap verdiğinde, hele buna en ileri düzeyde cevap verdiğinde öncü parti kavramını kabul ediyor. Toplumların temel ihtiyaçları vardır. Bunun için partilere ihtiyaç olur ve bu ihtiyacı karşılamak için birçok düşünce ve politika çıkar. Ama bunlar içinden birisi sıyrılıp öncülük edebilir, diğerlerini sürükler. Çok parti olur, az parti olur, tek parti olur. Bu bence o kadar önemli değildir. Bu konuda görüşlerimi böyle bağlamalıyım. Sizin bununla bağlantılı diğer sorunuz, son cümleinizde, sizin sosyalizminiz mi dediniz?

R. Ballı: Bu, şöyle bir bilgi babından olsun. Biraz önce sizin deneyiminizin incelenmesinden bahsettiniz. Diğer Marksist partilerden hiç ilgi duyan var mı? Bölgenin dışında, Örneğin Latin Amerika'da ilgi duyan var mı? Örneğin Atatürk'e Latin Amerika'da çok ilgi oldu. Türk solundan, Avrupa'dan bazı partiler veya çevreler sizi incelemeye çalışıyorlar mı? Sizin deneyiminizi incelemeye yönelik bir taleple karşılaştınız mı?

-Sanırım gittikçe ilgi ile incelenmeye çalışılıyor. Herhalde bundan sonra da bu ilgi artarak devam edecektir. PKK yaşadıklarının yüzde birini halen dışarıya fazla yansıtamamış bir harekettir. Üzerinde iyi durulacak ve tartışılacak bir hareket olduğuna eminim. Şimdiden buna biraz giriş yapılmıştır. Bundan sonra bunun oranı artar.

Kültürü, Sosyal Yaşamı Sevgi Belirler

R. Ballı: Yaklaşık on beş yıllık bir sosyal pratiğiniz vardır. Bunun son yedi yılı ise silahlı mücadele içinde geçti. Fiilen başlatılmış - başarılı, başarısız o ayrı tartışma konusu- silahlı mücadele bence çelikten bir çemberdir, ateş çemberidir ve bunun içinden geçmek insanda birtakım dönüşümleri mutlaka yaratması lazım. Şimdi bu kendisini askerlikte, ideolojide ifade eder. Bu konuda sizi tartabilecek durumda değilim. Yani sizin seviyeniz hakkında -şahıs değil-, partiniz hakkında hüküm vermek istemiyorum, bu bana düşmez. Ama ben bir aydın olarak buna baktığım zaman, genel olarak Kürtler içinde, özelde sizin hareketinizin çevresinde bir kültürel cazibe, bir kültürel gelişme pek göremiyorum. Yani bu pratik başka şeylerde, sanatta, resimde, müzikte, edebiyatta, şiirde yok. Oldukça geri.

-Aslında sanırım onun farkındayım. Yok demeyelim de henüz bu sahaya yansımamıştır.

R. Ballı: Bir tek müzikte belki bir şeyler var.

-Hayır, hayır yansımamadan bahsedebilirsiniz. Siyasi temelini hazırladığımız sosyal, kültürel ortam PKK'de görkemlidir. Hani o bir ara örneğin bir Rusya'da toplumun 1860'larda, '70'lerde, hatta daha öncelerinde yaşadığı durumu göz önüne getirirsek öyle bir sosyal ve kültürel iklimin içinde olduğumuzu belirtebilirim.

R. Ballı: Bu soruyu ben Milliyet Gazetesi adına sormuyorum. Türk aydını Rafet Ballı olarak soruyorum. Kitabımda değerlendirmek için, burada bir faaliyet var mı diye düşünüyorum.

-Yaşam bu anlamıyla biraz dondurulmuştur. Çok çıplak cevaplar veriyoruz. Kültürel yaşamı, sosyal yaşamı adeta buzdolabına almışız. Daha uygun bir ortam oluştuğunda bozulmaması için, ekip gövmek gibi de diyebilirim. Kürtlerde gerçekten ciddi bir sosyal ve kültürel yaşam olacaksa, bunu PKK'nin hazırladığı siyasi temel dışında pek olanaklı görmüyorum. Çünkü temel nedenleri, ihtiyaçları bunu belirler. Belli bir siyasi örgütlük ortamı olmadan -ki bunu ispatlamaya da gerek yok- ne kültürde, ne sosyal yaşamda, ne onurda, ne

şerefte, ne yurtseverlikte, ne sevgide, ne aşkta gelişme olabilir. Ben aşkı az mı izah ediyorum? Sevme olayı çarpıcıdır. Size anlatayım, çünkü kültürü ve sosyal yaşamı biraz sevgi belirler. Sevgi derslerini artık vermeye başladık.

R. Ballı: Burada?

-Parti bünyesinde.

R. Ballı: Ama insanların evlenmesine izin vermediğiniz şeklinde bir izlenim var.

-Hayır, bende en büyük sorun şu: Örneğin sık sık soru soruyorum, birbirinizi sevebilirsiniz. Çok önemli, inşallah bir gün romana yön vereceğim, sanata biraz yön vermek istiyorum. Kürtler birbirlerini sevmesini bilemedikleri gibi -ki TC'de de iti ite kırdırma gibi bir deyim de vardır- gerçekten kardeşin kardeşe, kocanın karısına, aşiretin aşirete tavrı genel olarak toplumun bütününde muazzam bir kargaşayı, sevgisizliği, kini, nefreti, mecnunluğu, delilikleri yaratıyor. Bunun daha da köklü dayanakları vardır. Talihsizlik bir toprak parçası üzerinde bağımsız ve özgür yaşayamamadır. Bizim toplumumuzda kadın şimdiye kadar çocuk doğurma aracı olmaktan öteye değerlendirilemez. "Çocuklar bir büyüsün de eve bir şeyler kazandırsın" olmaktan öteye bir varlık olarak değerlendirilmez.

R. Ballı: Bence abartıyorsunuz, türküleriniz vardır.

-Hayır. Ben temel eğilimi söylüyorum. O eskiden kalmaz, türküler 4000 yıl önceden kalmaz. Size günün geçerli yasasından bahsediyorum. Günün geçerli yaşamı politikayı belirler. Politika ona bağlıdır. O da büyük bir dramdır. Son Iraklı ailelerin durumunu gördünüz, bu bir dramdır. Aslında trajedidir ve Kürd'ün namus anlayışıyla, sosyal yaşam anlayışıyla çok yakından bağlantılıdır. Peşmerge yirmi dört saat karısının yanına gitmezse yaşayamaz. Yaşayamadığı için onun bütün ayaklanması yirmi dört saat içindir. Yirmi dört saatte başardıysa başardı, başarmadıysa o toplum gitti. 1975'te böyledir. 1982'de böyledir, işte 1991 Mart'ında da böyledir. O facia, o trajedi bir kültürle, bir sosyal yaşamla ilgilidir.

Siz, sizde evlilik gelişmemiş veya bu konular kapalı diyorsunuz. Ama ben de size söylüyorum: İşte peşmerge, en çok ayaklanmayı yapan güç, sırf o aile sekiz çocukludur, karısıdır, şöyledir, böyledir. O yaşamın bir sonucu olarak dağda üç yıl kalmaz, kalamadığı için ayaklanır, ayaklanmayı ailesi için de yapar. Karısı ve çocuğu da bu

işin içindedir. Bir defa öyle dokuz, on çocuklu peşmerge olmaz oldu mu devlet hedef alır. Sonuç, bu bir trajedidir. Bu kısaca bir şey anlıyor. Bunu bildiğim için benim bu konuda görüşlerim çok gelişmiştir.

İkincisi, bir Kürd'ü öldürsen de kopartamazsın; kadın der, çocuk der, başka bir şey demez. Parti saflarında bile rahatlıkla basit bir kadın tutkusu yüzünden, TC bunu Diyarbakır zindanlarında az mı kullandı? Delikanlı, köylü delikanlısı, köylü kızı gözü karadır; bir şeye tutuldu mu, gözü bir şeye takıldı mı bir ülkeyi bile satar. Bir kadın kırk tanesini baştan çıkarabilir. Bütün bunların üstüne Kürt toplumu da gözledim, parti için de gözledim.

R. Ballı: Onun için saflarınızda evliliği tasvip etmiyorsunuz.

-Gayet tabii. İyi anlamanız için daha başka gözlemlerimi söyleyeyim. Bir kere saygı yok.

R. Ballı: Kadına mı?

-Kadına kesin yok. Erkek tam üstündür. Sevmesini bilmiyor adam, ilişki kurdu mu ikinci gün ahıra çekmektir. Kesin gelişmemiştir. Saygı, sevgi ortamı gelişmemiştir. Şimdi bir kızı veya kadını ver, ikinci gün onu düşürmekten öteye, ahıra çekmekten öteye bir şey yapamaz. İkinci, üçüncü plana atar. Saygısı hiç gelişmez, sevgisi hiç gelişmez. Bunlar kesindir. İşte Kürt kadını görmüşsünüz. Hak etmediği halde, çok kötü bir ortamı yaşama ile yüz yüze bırakılmıştır. Bunlar TC kadar saldırmamız gereken gericilik özellikleridir.

Ben sık sık şunu söylerim: Son zamanlarda, çabamın yüzde beşini Türkiye'ye yöneltiyorsan, yüzde doksan beşini kendi geriliklerimize yöneltiyorum. Kesinlikle öyledir ve bu aşamada çok önemlidir. Örneğin sosyal kurumlar ve kültür oldu mu, çok önemli gözlemler ve perspektifler geliştiriyorum. Bizim hareketimiz bayanları da dağa çıkardı. Yüzlercesi dağlardadır, yüzlercesi de serhildanlardadır. Umudum odur ki, burada biraz Kürtler sevgiyi görür, sevgiyi ve hatıra aşkı anlarlar.

Şimdi ben kendi kişiliğimde bile böyle bazı ilişkiler geliştirmek istediğimde o kadar otorite, o kadar gücüm olduğu halde zorbela birkaç ilişkiye öncülük edebiliyorum. Size göre kendiliğinden mi kadınları katıyorum? Hayır. Bu kadınları katmak, çok amansız bir mücadele sonucunda mümkün oluyor. Bir genç kızdan savaşan militan yaratmak Kürtlerde öyle basit bir olay değildir. Türkiye'de bile bu kadar sosyal pratikten sonra ne kadar zor olduğunu bilirsiniz. Umudum

odur ki, bu gelişmeler daha da hızlanır ve birbirlerini anlayan, kavrayan, saygı gösteren, gerçekten sevebilen insanlar doğar. Şimdi böyle bir ortam olmazsa, böyle kişilikler olmazsa olmaz. Evliliği görüyorsunuz, işte Kürtlerde yirmi beş yaşına gelmeden on çocuk sahibi olunur, hiçbir iş yok, hiçbir güvencesi yoktur. Halkın önünde hep söylemişim, biz buna nasıl rıza gösteririz? Göstersem ikinci gün gerrilla kalmaz. 12 Eylül bunu bildiği için bütün kızları, erkekleri on beş yaşında evlendirdi ve onlardan hayır gelmiyor. Bu büyük bir yaradır. Bunu biraz aştırmaya çalışıyoruz. Bizde biraz aşırı olabilir.

R. Ballı: Yani karı koca buraya gelse, onları ne yapacaksınız?

-Gelebilirler, vardılar, olmaz olurlar mı?

R. Ballı: Ne yapıyorsunuz onları?

-Son derece saygılı eğitiliyorlar.

R. Ballı: Beraber kalabiliyorlar mı?

-Şimdi burası askeri bir kamptır. Bir yerde yirmi kişi kalıyor. Benim için de sağlık nedenlerim olmazsa özel bir odada kalmayı tercih etmem. Öyle bir ortam burada yok. Kimseye ev tutacak durumumuz yoktur. Askeri bir yerdir. Buraya gelen askerliği göze alıyor. Kadını da erkeği de böyledir.

R. Ballı: Siz bir zamanlar evliydiniz. Sizin durumunuz neydi?

-Kesinlikle böyle yaşadım. Yani ayrıcalıklı bir yaşama imkân yoktu. Bir de manevi olarak da ortam kabul etmiyor. Yani askeri yaşamı, yoğunlaşmış siyasi bir yaşamı normal sosyal yaşamdan ayırt etmek gerekir. Bunun bir ilke olduğu biliniyor. PKK'de değil de genel olarak mevcut askeri zorunluluk haline geliyor. Mevcut şartları zorunlu bir sonuç olarak değerlendirmek gerekiyor. Yoksa gerçekten şu anda Kürtlerde, türkülerde gelişen sevgi, işte gecelerde görüyorsunuz, yine bizim siyasi faaliyetlerimizin bir sonucudur. Avrupa'dakileri görüyorsunuz. İşte İstanbul'da da gördünüz, geceye katılmışsınız. Kadınlardan bahsettiniz, nasıl gelmişler? Orta sınıftan bahsettiniz. Onlar gerçekten mücadelenin etkilerinin sonucudur.

R. Ballı: Ben tekrar kültür konusuna dönmek istiyorum. Kadın-erkek ilişkisini anladım.

-Hayır, bir sosyal yaşamdır aynı zamanda, aile yaşamı bizde temel sosyal yaşamdır. Doğru müzik, bilmem şu bu, temel sosyal yaşam biçimindedir, kültür biçimindedir. Onun dışında zaten Kürtlerin fazla sosyal ve kültürel yaşamı söz konusu değildir. Ailede geçer,

müzikte geçer. Onlar da gerçekten PKK ile biraz kendine geliyorlardır. Şunu söylemek istiyorum: Bugün çoğu "onur için katılıyorum" diyor; onurlu yaşama dedikleri olay, biraz da PKK'nin siyasi atmosferinde vücut buluyor. Kadın PKK'nin siyasi atmosferinde diriliyor. Kürt erkeği biraz namus, onur kazanıyor ve bu da bence onurlu bir sosyal yaşama, biraz çekici kültürel bir yaşama yol açabilir. Onlarda gözlemlerim çok yoğundur.

R. Ballı: Buradan çıkacak diyorsunuz?

-Evet, kesin çıkıyor da.

Kürt Rönesansı'nın Kaynakları Siyasi Mücadelenin Kendisidir

R. Ballı: Peki, ben aydınsız sağ veya sol hiçbir siyasi hareket düşünemiyorum. Aydın olmayan, nasıl yaratılır, o herkesin kendi sorunu. Sizin saflarınızda kadro düzeyinde benim öyle bir gözlemim yok. Gözlemi olanların bir tespitinden hareketle bir soru yönelteyim. Aydın sayısının kadro düzeyinde çok az olduğu, bunun da işte biraz önce sorduğum kültürel gelişmenin geri olmasının nedeni olduğu belirtiliyor.

-Aydın azlığı, öğrenci gençlik azlığı zaruretten dolayı oluyor. Bizim tercihimiz daha çok aydınlanmasıydı. Gerçekten kaliteli aydın az, hele teorisyen, entelektüel çok daha az. Bu bir sıkıntı yaratıyor. Aşırı köylü öğelerin yoğunlaşması hareketi çaptan düşürüyor. Hareketi nizam ve disiplinden düşürüyor. Hareketi yenilikten düşürüyor. Bu ciddi bir sorundur. Fakat aşmak için çabalar var. Daha çok üniversiteli çekmek, aydın, entelektüel yetenekleri, biraz gelişmiş kişileri çekmek gibi bir sorunumuz var. Sanıyorum karşılanıyor. Üniversitelerde yüzlerce kişi saflara akın ediyor. Aydınlarla PKK'ye yönelme hızlanmış. Bu konuda noksanlığın hızla aşılacağı kanısındayım. Ayrıca kendi pratiğimizde de giderek hızla aydınlaşma geliyor. Yani birçok köylü burada okur yazar olmayı öğrendikleri gibi, bir de parti-nin pratiğiyle muazzam teorisyen düzeyine gelenler de vardır. Bu aydın boşluğu bir vaka olmakla beraber doldurulmaya çalışıldığı, bu konuda gelişmelerin daha iyi olduğu bir gerçektir.

R. Ballı: Peki, özellikle bir Kürt aydınlaşmasından söz edecek olursak, kaynak olarak nereye yöneleceksiniz? Miras olarak neyi alacaksınız?

-Kürt Rönesansı var aslında. Bizim yaptığımız sadece bir ulusal kurtuluşçuluk değildir. Gerçek bir Kürt Rönesansı'nın temelini attığı-

mıza inanıyorum. PKK'yi bir de bu biçimde değerlendirmek gerekir. Tarih bizde boyutlanırken, ileride bir Kürt Rönesansından bahsedecekler. On beş yılda bizim bu yaşadıklarımızın etkileri büyük olur, kapsamlı olur. Kürt Rönesansının kaynakları siyasi mücadelenin kendisidir.

R. Ballı: Sadece bu mu?

-Yol açtığı militandır. Büyük direniş geleneğidir. Büyük fedakârlık, cesaret geleneğidir. Bunlar kesinlikle basit değildirler. Ben öyle sanıyorum ki, Fransız Devrimi'ndeki Rönesans kadar bir gelenek oluşturdu. Bu geleneğin Ortadoğu halklarına da vereceği çok şey olduğuna inanıyorum. Bu biraz da bizim bahsettiğimiz o kültürel gereksinimleri karşılamamıza bağlıdır. Eğer kültür alanına, sosyal alana, özellikle edebiyata uzatırsak aydınlanmanın etkileri Ortadoğu çapında olacaktır.

R. Ballı: Peki, siz PKK Hareketinin önderisiniz. Siz entelektüel gıdanızı nasıl alıyorsunuz? Ne ile alıyorsunuz? Burada bir sosyal yaşantınız yok.

-Hiç yok.

R. Ballı: Dünya ile çok az bağlantınız var. Direkt temas anlamında.

-Evet, ilgi de duymuyorum.

R. Ballı: Bilemiyorum, artık bunun sakıncası yok mu? Hissetmiyor musunuz?

-Sakıncaları olabilir. Kişi olarak kendimi neredeyse PKK'nin işlerine yoğunluk olarak odaklanmış biri haline getiriyorum. Gerçekten bu yönde çok büyük bir gerileme olabilir. Yani şöyle: Dünya ile ilgilenmem, edebiyatla ilgilenmem, müzikle ve sosyal yaşamla ilgilenmem; hatta diplomatik ilişkilere de kendimi kapatmış durumdayım. Kelimenin tam anlamıyla böyle.

R. Ballı: Bir tek dışardan gazeteciler geliyor yanınıza, değerlendirme yapmanız için.

-Onlar biraz sıkıyor. Bir kamuoyuna karşı görev olduğu için...

R. Ballı: Yoksa yapmak istemiyorum diyorsunuz?

-Tabii.

R. Ballı: Herhangi bir insan için bu tutumun faydalı olacağına ben inanmıyorum.

-Bazı ihtiyaçlar giderilsin diye kabul ediyorum. Yani bir tutku değil. Bir televizyon ekibi benim için bir sıkıntı kaynağıdır. Bir diplomatik ilişki çok önemli de olsa, bir ortam açıldığından değil, tarihi bir fırsattır. Ama keşke başka bir yerde ve başka bir kişi tarafından yapılsa diyorum. Benim daha çok uğraştığım konu aslında o demin cevaplarını aradığım sorulardır. Düşmüş kişileri, başarısız, yenilmiş tipleri diriltmektir. Bu beni müthiş ilgilendirir. Artık insanların doğasındaki değişikliğe daha fazla önem vermek gerekir. Benim karşımdaki tip, nefret edilmesi gereken tiptir. Benim karşımdaki tip, yerle bir etmem gereken tiptir. Ölmüş, çürümüş bir tiptir. Lime lime olmuş bir tiptir. Bunu diriltmek hem ilgiyi çok yüksek düzeyde çekiyor, hem de bütün vaktimi alabiliyor. Bu çok önemlidir. Ben çok değişik bir biçimde insanla ilgileniyorum. Örneğin Marks belki Kapital'i yazarak ilgilenir. Lenin daha değişik ilgilenir. Benim ilgileniş tarzım daha değişik ve bu denilebilir ki beni ayakta tutan en önemli etmendir. Bir kişinin çözümlenmesi ve bu kişilerin ilişkilerinin çözümlenmesi şu anda beni en çok uğraştıran faaliyetlerdir.

R. Ballı: İlginiz bu şekilde mi?

-Böyle kendime göre kriterler oluşturuyorum, çözümlenmeler yapıyorum.

R. Ballı: Peki, kamuoyunun karşısına neden sadece siz çıkıyorsunuz?

-Doğru, çok çıkıyoruz. Hemen hemen bütün PKKliler çıkıyoruz.

R. Ballı: Hayır, basının karşısına?

-Yok, çok çıkarıyoruz. Bu konuda kural yok. Bizde herkes bir sözcü, herkes konuşabilir. Bu konuda sınır yok, hatta kural bile belirtmiyoruz. Buraya siz geldiniz, saatte birisi gelip gider. Bizde böyle bir özerklik var. Yani fazla tutucu değiliz.

R. Ballı: Roman okuyor musunuz?

-Hayır, hayatımızın kendisi bir roman.

R. Ballı: Hayatınız roman!

-Günlük olarak bir roman işleniyor. PKK yaşamında psikolojik roman desek, her gün bir tane yazılıyor. Film desek, her gün yaşanan bir film. Bu vurgu PKK'yi çok ilgili kılıyor. Örneğin İsmail Beşikçi bir mektubunda yazmış, Serxwebun'da yayınlandı. Bu mücadele bu halka her gün heyecan, coşku veriyor. Gerçekten şimdi aldığımız izlenimlere göre gece gündüz kahvelerde, evlerde hepsi daha çok

dikkat ediyorlar. Durumlar nasıl, haberler nasıl, görüntüler nasıl? Tam bir şoke üstüne şoke olma durumu. Tipik bir edebiyat, gergin romanlar okunur ya, toplum sanki gece gündüz roman okuyor gibi bir psikolojik durum içine alınmış durumdadır.

Parti içinde de bu durumu yaratabildim. Mühim olan işin bir cephesi de budur. Öyle inanıyorum ki, bu konudaki gelişmeler bundan sonra daha iyi anlaşılacak ve önem kazanacaktır. Yansımadığı doğrudur. Fakat içeriğin olmadığı izlenimi yanıltır. Güçlü bir içerik vardır. Müzik, resim, özellikle de roman, hikâye, röportaj, anı türlerinin de gittikçe kamuoyunu doyuracağını, besleyeceğini rahatlıkla söyleyebilirim.

Dine Yaklaşım Üzerine

R. Ballı: Peki, din konusunda size bir şey sormak istiyorum. Ben Irak'taki, İran'daki Kürt bölgelerini gezdim. Türkiye'deki Kürt bölgelerini de çok dolaştım. Türkiye'de sizin de tespit ettiğiniz gibi kapitalizm daha gelişmiş durumda. Ama buna rağmen Türkiye'deki İslamcı akım Kürtler arasında diğer ülkelerdeki Kürtlerle kıyaslanmayacak kadar kuvvetlidir. Irak'ta en zayıf hareketlerden biri İslamcı harekettir. İran'da da öyledir. Türkiye'de İslamcı hareket neden daha güçlü, diğer Kürt toplumları içinde daha zayıftır?

-Bu konuda da izlenimlerimiz vardır.

R. Ballı: Rakam söyleyeyim. 1973 seçimlerinden beri Güneydoğu'da Refah Partisi'nin, yani MSP'nin oy ortalaması yüzde yirmidir.

-Yok, yok. İran'da, Irak'taki Kürtlerde geleneksel İslami yaşam...

R. Ballı: Siyasi yaşamdan bahsediyorum.

-Türkiye'dekinin siyasete yansımalarını nasıl değerlendirebiliriz?

R. Ballı: Refah Partisi ve MSP.

-Laikliğin, Türkiye'de biraz müdahale ettiği İslami yaşamın yeni çevrelerde tekrar sembolize etmesi biçiminde, siyasi parti adı altında yansıtması olarak değerlendiriyorum. Bu fazla anlamlı gelmemelidir. Ben dinin gelişme kaydettiğini sanmıyorum. Dini çevrelerin bize ilgisi daha yüksek. Bir Mardin dinin en güçlü olduğu yerdir, değil mi? Mardin ezici bir biçimde PKK atmosferi, siyaseti altındadır. İmamları benden daha fazla PKKlidir. Evet, böyle bir ilgi vardır. Bugün kalkıp da Refah Partisi'nin geliştiğini söylemek mümkün değildir. PKK'nin ulaşmadığı yerlerde olabilir. Yani PKK'nin yol açtığı siyasal, ulusal

akım kendine has, işte toplumun da değerleriyle bağdaşması göz önüne getirildiğinde mutlak anlamda egemendir.

Refah Partisi şu boşluktan yararlandı, onu da size söyleyeyim: 12 Eylül dönemi Türkiye toplumunu daha değişik motiflerle bağlarken, Kürt toplumunda ulusal kurtuluşçu düşüncüyü engellemek için, bilinçli olarak sanırım Suudi'den de para desteğiyle birlikte -ki basına da yansıdı- önemli oranda finansman yoluyla bunu finanse etti. Biz de henüz topluma yansımamıştık. Özellikle 1980'den 1985'e kadar ki dönem böyledir. Bu dönemde Refah'ın yüzde yirmi beş gibi bir yekuna ulaştığı söylenebilir. Çocukların bile özel tarikatlara alındığını biliyorum. Bir tarikatçılık çok geliştirildi, bir de genç yaşta evlilik çok geliştirildi. Spor türü faaliyet çok geliştirildi. Bu arabesk kültürü çok geliştirildi. Bunlar biraz 12 Eylül'ün stabilize etme, pasifikasyona tabi tutma ameliyeleri olarak değerlendirilmelidir. Refah, İslamcılık bu çerçevede ele alınmalıdır. 12 Eylül politikacılığının özgün bir biçimi olarak değerlendiriyorum. Yalnız Refah Partisi gelişmedi, biliyorsunuz, tarikatlar çığ gibi gelişti. Nakşibendilik çok gelişti. Nakşibendilik bizzat Özal'ın mensup olduğu tarikattır.

R. Ballı: 12 Eylül'den sonra dinin desteklendiği şeklindeki tespiti-nize bir aydın olarak katılabilirim. Ama ben özellikle inceledim. 1973'ten beri düştü. Türkiye geneline baktığımız zaman...

-Kesinlikle Kemalist ideolojiden kaynaklanıyor. Daha da açıklayayım. Kürdistan'da daha fazla gelişebilir. Nedeni de çok açıktır. Kürtleri inkâr ettiği için, Kemalizm pek etkili olamıyor. Peki, Kemalizm etkili olamadı, bunun yerine ya Kürt milliyetçiliği ya ulusal kurtuluşçuluk ya da din ideolojisi gelişir. Başka bir ideolojiye de yer yoktur.

R. Ballı: Yani 1973'ten önce de olduğunu gösteriyor. Çünkü MSP ilk defa o sene seçime katıldı.

-Gayet tabii. Şeyh Sait bir Müslüman'dır. M. Kemal döneminde idam edildi. Bu şunu gösterir: O dönemin ayaklanmaları İslam ile sembolize ediliyorlar. Bu duygular bastırıldı. 12 Mart döneminde Kemalizm, Kürtler için daha da çekilmez bir durumdadır. Elbette bir boşluk var, bu boşluk doldurulmaya çalışılacaktı. Baskı altında bir durum vardı. Bu baskıyı Refah Partisi, bence devletçi bir eğilim olarak değerlendirdi. Ben Refah Partisi'nin muhalif olduğuna inanmıyorum. Onun devletin yan bir kolu olarak, Kemalizm'in etkili olmadığı

Kürtler üzerinde etkili olunması için, İslami görünümde oluşturulan bir parti olduğu yolundaki iddiamı sürdürüyorum.

R. Ballı: Bir Kürtçü İslam hareketi çıkabilir mi?

-Hayır, Kürtçü İslamcı hareket ortaya çıkmaz da, şöyle bir şey ortaya çıkabilir: İslam bir yaşam biçimidir, aslında biraz antiemperyalist özü de vardır. Biraz adaletli yanları da vardır. Mazlum halkları korur. Onur ve şerefe biraz bağlıdır. Kapitalizmin düşürdüğü kadar insanı düşürmez. Bu anlamda İslami özellik canlanabilir. Bu anlamda İslami özellik önemli bir rol de oynayabilir. Nitekim İran'da oynamıştır. Bu temelde bir İslami yaşam, laiklik adı altında aşırı deformasyonuna, aşırı bir tepki olarak da gelişebilir. Ben bunu gerici olarak, anti-laiklik olarak da görmüyorum. PKK'de bunun çözümlenmesi sağlanmıştır. Çok olumlu olarak görüyorum ve herhalde demokrasiye en yararlı katkılarımızdan birisi de budur. Halkın dini görüntü adı altında toplumsal değerlere, tarihi değerlere, hatta kendi insani değerlerine sahip çıkışı biçiminde değerlendiriyorum. Olumlu bir gelişmedir. İslamcılar, yeni İslamcılar diyelim, bu konuda ne kadar dürüsttüler, ne kadar gerçekten toplumun tarihi ve toplumsal değerine bağlılar, bilemiyorum. Eğer böyle İslamcılarsa iyidirler. Ama bu anlamda ben söyleyeyim, PKK bunlardan daha fazla İslamcıdır.

R. Ballı: Antiemperyalistlik anlamında mı söylüyorsunuz?

-Antiemperyalistlik, toplumun tarihi değerlerine bağlı olma, seven olma, adaletli olma, mazlumun yanında olma anlamında diğerlerinden daha fazla Müslüman'ız.

R. Ballı: Bu vurgulamayı yeni yapıyorsunuz. Ben sizin 1989'ların sonlarında bir yazınızı okudum. 2. ve 3. sayı peş peşe devam eder. Orada birinci sayıda yoktu, ama ikinci sayıdan itibaren şu tespiti yapıyordunuz: "Ortadoğu'da komünist ve Marksist hareketlerin, sol hareketlerin başarılı olmamasının temel nedenlerinden birisi din karşısında aldıkları tutumdur."

-Evet.

R. Ballı: Şimdi bu tespiti neden on sene sonra yaptınız?

-Şundan dolayı yaptık: Kesinlikle Arap sahasında kaldınız ve İran Devrimi'nden etkilendiniz biçiminde değil de, 12 Eylül'ün dini kullanılması önemli bir rol oynadı. Özellikle dinin saptırılarak kullanılmasının ne kadar tehlikeli olduğunu gördüm. Yine İran Devrimi'nin etkisi şudur: İslam'ın antiemperyalist temelde halen rol oynayabileceği-

nin canlı bir timsaliydi. Büyük bir motivasyon, siyasi hareket ticareti, Araplarda yine dinin biraz daha değişik olduğunu da fark ettik. Bunlar etkileyici oldu. Bir de ben söyleyeyim, baştan da benim durumum klasik komünist partilerin yaklaşımı gibi değildi. Dine karşı saygılıyım.

R. Ballı: Ama böyle vurgulamanız yoktu.

-Din hocalarına karşı gerici dirler, gerici gürühtür demiyorum. Bütün bunlar göz önüne getirildiğinde, benim 1989'larda vurgulamam bence anlaşılır. Bir de o dönemde, çok iyi biliyorsunuz, tarikatçılık had safhaya ulaştırılmıştı. Dinin saptırılması ileri boyutlu ydu. Laiklik tekrar sola hizmet etmeyecek bir biçimde hortlatılıyordu. Bunlara karşı bir açıklık getirmek için o açıklamayı yaptım.

R. Ballı: Size göre antiemperyalist olan İslamcı bir hareketle ittifak yapar mısınız?

-Gayet tabii. Bunlar bizim için önemli. O İslamcılar gerçekten antiemperyalistlerse, gerçekten Müslümanlarsa, gerçekten tarihi temellere saygılılarsa, gerçekten "İslam'ı biraz anladık" diyorlarsa, gelsinler sonuna kadar mücadele birliği içinde oluruz. Bu da bir çağrıdır.

R. Ballı: Bu çağrıyı yaptığınıza göre şimdi böyle bir ittifaka sahip değilsiniz.

-Gelsinler o İslamcılar. Ben onlara en büyük hizmeti yapayım. Ben kendimin, kudretli bir İslam yorumlayıcı ve uygulayıcısı - orucum, namazım yoktur. Çocukken namaz kıldım, oruç tuttum- olduğuma da inanıyorum. Tabii şimdi siz şaşabilirsiniz. Ama Ortadoğu toplumlarının İslami orijinalitesine en yaşanılabilir, ilerlenebilir, kendisini antiemperyalist kılabilir, kendini üretebilir yorumumun uygulaması PKK'dir. İslamcılar gelsin, onlara öğretelim.

R. Ballı: O zaman size o münasebetsiz soruyu sorayım. Tanrıya inanıyor musunuz?

-Hemen bu konudaki cevabım şu: Bu soruyu soruş tarzınızı çok çarpık görüyorum ve sorulmaması gereken bir soru olarak değerlendiriyorum. Benim manevi dünya, evren üzerine düşünürüm. Einstein'ın kuralını fark ettiğimi söyleyebilirim. Halen hücre düzenleri, yine astronomi düzeni nedir, bu konularla da ilgileniyorum. Zaman zaman ve sık sık düşünürüm. Bol bol yıldızlara bakarım. Bol bol doğanın oluşumuna çok ilginç bakarım. Yani bunun yanında mater-

yalizmi çok iyi anlamaya çalışırım. İnsanın üzerinde çok durduğumu bilirsiniz. Bütün bunlarda tanrının yeri nedir? Herhalde bu soruyu en gerçekçi cevaplayan birisine ulaşmışız. Ulaşmış olmasaydık bu duruma gelmezdik.

Türkmen Geleneği Daha Halkçıdır

R. Ballı: Sizin bu belirttiğim yazınızda beni biraz üzen bir tespiti-
niz daha vardı. Örneğin "Türkler İslam uygarlığına hiçbir şey kat-
mamıştır, zarar vermiştir" diyorsunuz. Böyle bir anti-Türk tutum
vardı. Bana o tespit çok kaba geldi.

-Ona açıklık kazandırayım. Ben Türkleri ikiye ayırıyorum, biliyor-
sunuz. Siz belki bölücülük veya bizim ulusu zayıf düşürmeye çalışı-
yor diye söylediniz. Ama işte bu soruya da açıklık getirmek için bunu
yaptım. Türkler Ortadoğu'ya, Anadolu'ya girerken hızlı bir sınıflaş-
mayı yaşıyorlardı. Egemen sömürücü kesim İslam'ı gerçekten dar
sınıf çıkarları temelinde ele aldı ve daha çok da fetihçi tarzda kullandı.
Ben böyle İslamcılığa prim vermiyorum veya bu İslamcılığı eleştiri-
yorum. İslam'ın yayılcı temelinde kullanılışı fazla ilerici ve geliştiri-
ci değildir. İslam'ın biraz devrimsel yanı vardı. Doğarken uygarlığı
geliştirme yanı vardı. Onu temsil etmedi. Bir, bunu anlatmak iste-
dim.

İkincisi, diğer yandan Türklerin feci ezildiğini, en az Kürtler kadar
ezildiğini söylemek istedim. Sınıflaşmada savrulan Türkmenlerin,
dağlara savrulan Türkmenlerin nasıl ezildiğini söyledim. Mezhep iti-
barıyla da daha çok Aleviliğe veya Şialığa -ki Azerilerin hepsi Şia'dır,
biliyorsunuz- savrulan kesimi ise mazlum görüyorum ve onları terci-
him daha fazladır. Ben bu ayrımı burada da yapayım. Azeri veya
Türkmen geleneği bana göre daha halkçıdır, daha gerçektir. Türk
veya halkçı Türk diyebileceğimiz kesimdir. Bir, tarihi açıdan bu yo-
rumu yapıyorum.

İkincisi, aynı şey Batı hayranlığı için de vardır. Bir de bu yönden
eleştiriyorum, belki dikkatinizi çekmiştir. İki yüz yıldır Batı, Batı de-
niliyor, şimdi de gece gündüz AET, AET deniliyor. Bunun bir toplu-
mu, bir halkı fazla geliştireceğine inanmıyorum. Bir halk dış kültürle-
re fazla bağlanarak, onlara özenerek kişilik bulamaz. Bu tahlil de
Türkleri küçük düşürmek değil, tam tersine kendi kökenlerine şo-
vence olmasa da, fazla menfaatçi olmasa da sahip çıkılmasını iste-

mek içindir. Türkleri küçük görmek veya Türklere hakaret etmek değil, bilakis saygılı yaklaşıldığını gösterir. Onların kendi kökenlerine dayanarak hem uluslaşmaya hem bağımsızlaşmaya ihtiyaç duyduğunu ortaya koyar. Benim de böyle görmem, Türk halkına ve ulusuna gerçekçi bir yaklaşımın mevcudiyetini gösterir.

R. Ballı: Ama şimdi bakınız, sizin o dediğiniz dönem içinde Türkler 600 yıl yaşayan, dünyanın kaydettiği en büyük ve en uzun ömürlü imparatorluklarından birini yarattılar.

-Bir sosyalist olarak beni hiç ilgilendirmez.

R. Ballı: Hayır, ama kültürsüz, medeniyetsiz, böyle bir şey olmaz. Hiçbir şekilde.

-Ben Osmanlı sultanlarının bütün pratiklerini incir çekirdeğini doldurmayan pratik olarak değerlendiriyorum. Olumlu anlamda incir çekirdeğini doldurmayan pratikler olarak değerlendiriyorum.

R. Ballı: Elli yıllık bir Timur imparatorluğu değil, biliyor musunuz? Yani bir sultanın yükselişiyle yükselen, onun ölümüyle biten bir imparatorluk değil.

-Bana göre, Türk halkı da dahil, halkların üzerine basa basa menegene gibi sıkıştırma ve özsularını boşaltma görevini görmüştür. Türk halkı da dahil geriye paşaları kaldı. Ben bu tezimde ısrarlıyım.

R. Ballı: Peki, şimdi bana Osmanlının hakim sınıflarını savurdurtmayın lütfen. Ama bir bütün olarak baktığımızda böyle bir realite var.

-Ben Türk-Kürt halk gerçeği, Türk halk gerçeği başta olmak üzere, halk gerçeklerini esas alan bir politikanın sahibi olduğumu tekrarlamak istemiyorum.

Alevi Özelliğiyle Kürt Özelliğinin İlerici Bir Tarzda Sentezi Gelişiyor

R. Ballı: Anlıyorum. Peki, şimdi Kürtler içinde hem Alevi mezhebinden olanlar var, hem Sünni mezhebinden olanlar var. Benim görebildiğim kadarıyla PKK Hareketi Alevi mezhebinin yaşadığı bölgelerde, Sünni mezheplerin olduğu bölgeler kadar etkinlik göstermiyor. Bunun sebebi ne? Bir bağlantısı var mı bu mezheplerin?

-Aslında PKK'de bir sentez var. Bir defa Alevi kitlesinin yaşadığı alan boşaltılmış alanlardır. Gerçekten nüfus aşırı erozyona tabi tutulmuştur. Bir Pazarcık alanı Alevidir ve bugün Pazarcık'taki temeli-

miz güçlüdür. Elbistan'a bile bugün el attık, hızlı bir biçimde parti etrafında birleşiyor, kitlenin olduğu Alevi yörelerde PKK geliyor. Çok örnek verebilirim. Bence fazla gerek yoktur. Zazalar için de denilebilir. Zazaların olduğu yerlerde de geliyoruz. Örneğin Bingöl'de hızlı gelişmeler yaşanıyor. Sentez var, onu kısaca cevaplandırayım. Bu da olumludur, önemlidir, hem de tarihi bir ihtiyacın giderilmesidir. PKK içinde elit kadro veya entelektüel kadronun yarısından fazlası Alevi kökenlidir diyebilirim. Hatta laf yapan, biraz propaganda gücü olan ağırlıklı bölüm Alevidir. Savaşan kesim özellikle entelektüel olmayan Sünni kesimdir ve bunların sağlıklı bir ittifakı geliyor. Son zamanlarda "PKK Kürtleri Aleviliğe, Şialığa yaklaştırıyor" deniliyor. Bunlar abartmalardır. Cizre kadınının bugünkü hareket tarzı tipik Alevi halkının hareket tarzıdır. Yani halkımız arasında ulusal yönden bir birlik yaratıldığını gösteriyor. Halk açısından da öyledir. Cizre kadını geleneksel olarak çok tutucudur ve dışarı adım bile atmazdı. Alevi kadını biraz serbesttir, daha rahattır. İşte bugün Cizre biraz Alevi halka yaklaşıyor. Alevi halkı da biraz Cizre'ye yaklaşıyor. O da nasıl? İşte entelektüeliyle, gençleriyle bu mücadelenin önemli oranında öncü kadrosudur.

R. Ballı: Şöyle bir izlenim kalmış, ben şimdi tam formüle edemeyeceğim, kusura bakmayın. Sanki siz iki yıl öncesine kadar, bir yıl öncesine kadar Alevileri eleştiren bir tutumdaydınız. Yanlış mı hatırlıyorum, bilemiyorum, tam hatırlayamıyorum.

-Ben yalnız bir Dersim tipolojisini yaratmadım. Bir Siirt, Mardin, Botan tipolojilerini de yarattım. Bunu şunun için yaptım: Bizde bölge koşulları son derece etkilidir. Hatta Serhat tipolojisini de ekleyeyim.

R. Ballı: Serhat neresi?

-Yani Kars, Ağrı yöreleri. İnsan çözümlemesini yaparken gerçekten bu bir ihtiyaçtı. Biz, Alevi şekillenmesi şöyledir, Mardin'deki Sünni şekillenme şöyledir dedik. Bunu şunun için yaptık: Tarihi boyunca gerici şekillenme nedir, bunun olumlu yönleri nedir, bunlardan yola çıkarak nasıl bir senteze ulaşabiliriz? Yani Alevi'nin de, Sünni'nin de, Kars'ın da, Ağrı'nın da, Urfa'nın da, Mardin'in de olumlu özellikleri nelerdir? Bunları nasıl birleştirebiliriz? Atılması gereken olumsuzluklar nelerdir? Bölge çapında değerlendirmeler yaptık. Sonuçta PKK'de bir ulusal sentez oluştu.

R. Ballı: Neden Dersim tipolojisi olmadı?

-Çıktı, olmaz olur mu? Katkıları var. Dersim'in harekete katkıları, Kars'ın, Botan'ın, Mardin'in katkıları çok önemli ve bugün PKK'yi PKK yapan da her bölgenin rolünü doğru ortaya koyup harekete katmasından ötürüdür. Dersim'in katkıları küçümsenemez. Ezici bir biçimde kadro gücü uzun süre ve halen de Dersim kökenlilerden ortaya çıkıyor. Fakat olumsuz da çıkmıştır. Mardin'de olumlu çıkmıştır, fakat ağası da çıkmıştır. Botan'da iyi savaşçı çıkmıştır. Kars, Serhat'ın yiğitliği başka türde dile gelir, Urfa başka türlü rolünü oynar. Adıyaman başka türlü devreye girer.

R. Ballı: Sanki Kürt Alevileri, Kürt kökenli Aleviler -İstanbul için söyleyeceğim- Aleviliği Kürtlükten önce biliyorlar gibi geliyor bana.

-O bir yanılmadır. Aşılır sanıyorum.

R. Ballı: Hayır. Bu gözlemim doğru mu?

-Alevilik önde gelir değil de, bir Seyit Rıza döneminde, Alişer döneminde Kürtlük hayli etkilidir.

R. Ballı: Şimdi?

-Koçgiri Alevi bölgesidir. Kürtlüğe bir süre öncülük yapmıştır. Bunlar çok önemlidir. Fakat daha sonra Kemalizm'in Kürtlüğü ezip Aleviliği yaşatması, İnönü veya daha sonraki iktidarların Kürtlüğü tamamen imha edip Kürd'üm diyenin tasfiyesi meydana gelince, ulusal boyuttan kopmuş bir Alevilik yaşama alanı buldu. Cumhuriyet tarihi boyunca bu biraz da teşvik edildi. Sonuç doğrudur. Alevilik Kürtlüğün önüne geçirildi. Fakat başlangıçta Kürtlerde ulusallığı en çok geliştirenler Nuri Dersimi'ler, Alişer'lerdi. Daha sonra Dersim aydınları, Kürt ulusçuluğunun en önemli önderleriydiler. Sonra bu değişti. Ona dikkatinizi çekmek istiyorum.

R. Ballı: Şu anda İstanbul'da böyle bir durum var.

-Söylediğiniz bu durum doğrudur ve bu da cumhuriyet tarihi boyunca bilinçli yapılmış bir durumdur. Bence değişir. Bir saptırmanın ürünüdür. TC özellikle Kürtlüğü Alevilikten soyutladı, hatta yasakladı. Dolayısıyla cumhuriyet sınırları içinde, cumhuriyetin kademeleşmesinde büyümek için Kürtlükten vazgeçeceksin denildi. Kürtlükten vazgeçme, aşırı Aleviliğe sığınma oldu. Bu da İstanbul'da, özellikle Avrupa'da Alevi etkisinin ulusal etkinin, özelliğinin önüne geçmesi gibi bir durumun doğmasına yol açtı. Katılıyorum, ama başlangıçta durum tersiydi. Bunun hızla aşıldığını da belirteyim. Yani Alevi özelliğiyle Kürt özelliğinin ilerici bir tarzda sentezi gelişiyor.

R. Ballı: Ermenilerle ilişkiniz ne? Şöyle sormak istiyorum: Şimdi tarihi olarak Ermeni haklarıyla, talepleriyle, sizin talep ettiğiniz yerler örtüşüyor. TC'den siz de bir şeyler istiyorsunuz. Ermenilerin yayınladığı haritalarla sizin hazırlayıp yayınladığınız haritaları üst üste koyduğumuz zaman büyük bir kısmı aynı. Nasıl anlaşacaksınız onlarla? Başardığınızı varsayarak soruyorum.

-Eğer Ermeniler boşalttıkları köylere gelmek isterlerse iyi bir misafirperverlik etmemiz gerektiğine inanıyorum.

R. Ballı: Ev sahibi biziz diyorsunuz?

-Mevcut durum şimdi onu gösteriyor. Eski evlerine dönerlerse, daha çok bu topraklarda yoğunlaşan Kürtlerin engin hoşgörüsüyle ilgilerini sürdürmeliler. Çatışma biçiminde değil de gerçekten anlaşarak, uzlaşarak gelmek istiyorlarsa gelebilirler.

R. Ballı: Göçü kabul eder misiniz?

-Ermeni sınırları veya Ermenistan ülkesi neresidir, Kürdistan ülkesi neresidir dersen, tarihsel olarak gerçekten iç içelik vardır. Şimdi yalnız tek bir Ermeni köyünün kalmadığı da bir gerçektir. Bu tam tarihi bir sorundur. Tarihi bir soruna da çok politik sorularmış gibi cevap vermek biraz oportünizme düşmek olur. Benim de öyle bir niyetim yok. Fakat Ermeni halkını severiz. Ermeni halkı gelirse, ziyaret ederlerse, hatta kalmak isterlerse elimizden gelen misafirperverliği de sonuna kadar göstermeliyiz. Şimdilik bence bu soruya böyle bir cevap vermek yeterlidir.

Suriye'de Kalışımız Türkiye Karşısı Bir Kalış Değildir

R. Ballı: Peki, çok sorulan bir şey var. Ben son bir defa sormak istiyorum. Suriye ile ilişkiler konusu. Ne olur, bana bir iki cümle söyleyin.

-Bu da tamamen Arapların misafirperverliğinden ileri geliyor. Ama aynı zamanda Suriye'nin, özellikle Suriye önderliğinin, Hafız Esat önderliğinin de çok siyasi olduğu söylenir. Buradaki kalışımız hem siyasiliği, hem de misafirperverliği temelinde bir kalıştır. Kesinlikle özellikle Türkiye'de düşünüldüğü gibi Türkiye aleyhtarı, bütün amacıyla Türkiye karşısı, dışardan komplo kurmak, bilmem Hatay meselesinden, işte GAP meselesinden ötürü burada kalma diye bir durum söz konusu değildir. Başlangıçta Suriye önderliği bizi bilmiyordu bile. Bu sahada yetmiş iki türlü örgüt vardı. Biz de bu örgütlerden birisiy-

dik. Suriye'nin anti-Siyonist ve antiemperyalist konumu vardır. Bu konumu gereği birçok örgüt kalıyordu. Biz de kaldık. Fakat daha sonra biz gelişen bir örgüt olduk.

Suriye de tabii ki siyasidir. Bir de bence ilkelere bağlıdır. Hem siyasi, hem ilkelere bağlılığın bir sonucu olarak bizim burada kalmamıza düşmanca bir tavır göstermediği gibi, geleneksel olarak işte kim kendi politik sahasında bulunuyorsa, kendi yasalarına saygılıysa kalır. Birçok örgüt kaldığı gibi biz de kaldık. Bu özel olarak anti-Türkiye temelinde, Türkiye'ye karşı özel bir komplo temelinde bir kalış değildir. Bunu çok rahatlıkla söyleyebilirim.

R. Ballı: Sizin açınızdan böyle olabilir. Suriye açısından olay nedir?

-Suriye açısından da öyle sanıyorum ki böyledir. Yani Kürtleri dostluk politikası içinde tutmak, özellikle Hafız Esat önderliğinin bir konumu gereğidir. Irak Kürtlerine de yaklaşımı böyledir. Suriye Kürtlerine de yaklaşımı böyledir. Türkiye Kürtleriyle de çeşitli nedenlerden ötürü arasını bozmak istemez. Ne diye düşmanlık etsin? Çıkarı da değildir, gereği de yoktur. Öyle sanıyorum, en gerçekçi yaklaşımları da bu temeldedir. Ben de emin değilim. Gerçekten bu politikanın özü nedir, uzun vadede ne yapmak istiyorlar? Bunu bilecek durumda değilim. Ama şimdiye kadar ki durumuyla, genelde antiemperyalist, anti-Siyonist ilke doğrultusunda kendi halkına da, Suriye Kürtlerine de dostça yaklaşımın -ki, bu sınırlı bir dostluktur, onu da söyleyeyim-, yine Kürt örgütleriyle kurduğu, özellikle Irak Kürtleriyle kurduğu ilişkinin bir sonucu olarak Türkiye ile ilişkileri de var. Türkiye NATO ülkesidir. İşte tarihi ihtilafları biraz vardır. Onun da verdiği bir etkiyle, PKK'nin burada kalmasına fazla ses çıkarmamıştır.

R. Ballı: Peki, Birand'ın geldiğinde bahsettiği bir olay vardır. Bunun Amerika'ya yakınlaşmasıyla bağlantısı olabilir mi?

-Hayır, sanmıyorum. Genelde belirttiğim gibi, o konuda hata biraz bizimdi. Yasalara karşı zaman zaman güç durumunda kalıyoruz. Bu, yakalanmalara da yol açıyor. Fakat o tam Suriye Dışişleri Bakanlığının Türkiye'ye gidişine denk geldiği için, yansıması anlamlı sayıldı. Özel bir tutuklama olduğuna ben hala kani değilim.

R. Ballı: Kim yansıttı onu? Siz mi yansıttınız?

-Hayır. Kaynağını iyi bilen biri.

R. Ballı: Yansıtıldıysa, o zaman bir mesaj değeri var mı?

-Bu konuda da emin değilim.

R. Ballı: Ama buraya gelen ve bağlantısı olmayan Türk gazetecisine bu nasıl söylenecek? Suriye Dışişleri Bakanlığı bunu özellikle sızdırmamışsa nasıl duyulur?

-Şöyle yansıtabilir: "Bizim yasalar geçerlidir. Bizim yasalarımız da Türkiye'ye karşı PKK'nin hareketlerini bağlar" biçiminde bence bir mesajdır ve bu da bizim açımızdan anlaşılırdır. Türkiye'ye karşı Suriye'nin özel yasaları olmadığı gibi, Suriye yasalarını zorlayarak Türkiye'ye karşı faaliyet geliştirmek mümkün değildir. Yansıtılan mesaj budur ve bana göre yerindedir. Onun için fazla da abartmıyorum, büyütmüyorum da.

R. Ballı: Peki, buradan gitmeye hazır mısınız?

-Biz her zaman onu ihtimal dahilinde gördük. Yani PKK gerçekten dışa bel bağlayarak kalmayı esas alan bir hareket olmadığı gibi, dostluğun da değerini çok iyi bilen bir harekettir. Yani bu Lübnan sahasında sınırlı kalmamızın anlamını iyi bilen bir hareketiz. Biz gerektiğinde daha 1980'lerde ülkemize geri dönüş yaptık. Geri dönüşün yollarını açtık. Dolayısıyla yarın şartlar gerekli kılırsa, ülkemizde esasta yaşamayı ilke olarak kavramış ve uygulamasını da ileri düzeyde gerçekleştirmişiz. Bu açıdan da fazla ciddi bir sorunumuz yoktur. Gerektiği kadar dışarıda, gerektiği kadar içerde kalma gücünü göstermişiz. Olanaklarımız buna el veriyor.

R. Ballı: Mesajınız var mı? Çok konuştuk.

-Gerçekten kapsamlı ve derinlikli bir görüşme oldu. İnanıyorum ki, özellikle entelektüel çevre başta olmak üzere, çeşitli çevrelere biraz daha gerçekleri yansıtacak bir görüşme oldu bu. Ben de gerçekten bu ihtiyacı gidermek için kendimi alabildiğine yansıttığıma inanıyorum. Bu temelde halkların ilişkilerinin daha bir şeffaflığa kavuşacağına inanıyorum. Şeffaflık gerekli. Bunun için bu düşünce tartışması yararlıdır. Sizinle yaptığımız bu görüşme buna bir adım daha ilave etmiştir. Tekrar buna imkân hazırladığınız için ben de teşekkür ederim.

R. Ballı: Ben teşekkür ederim. Ben gazeteciyim, ben halkımın, hem Kürt halkının hem de Türk halkının bilgi alma hakkı olduğunu düşünüyorum. Ve o amaçla geldim, ona hizmet etmek için geldim.

-Doğrudur, bence elimizden gelen desteği gösterdik.

R. Ballı: Çok sağ olun, gerçekten büyük desteğiniz oldu. Çok teşekkür ediyorum. Gerçekten çok teşekkür ederim.

4 Mayıs 1991

HALKIMIZIN DEVRİM YAPMA HAKKINI SONUNA KADAR KULLANACAĞIZ*

Abdullah Öcalan: Aslında sık sık böyle kapsamlı röportajlar yapmak durumunda olmasak da, kamuoyunun artan sorularına karşılık vermede bunu bir görev telaki edip, sizlerle bu görüşmeyi gerçekleştirmeye çalıştık. Daha önce de **Milliyet** gazetesıyla birkaç röportaj gerçekleştirdik.

PKK olayı gerçekten önemli bir aşamada bulunuyor. Geleneksel birçok partinin tarihinde olduğu gibi dar bir görevin özgün hareketi olmaktan öteye, günümüzde hemen her gün basın yayının en çok işlediği konulardan biri haline gelmiş. Milyonların uğraştığı ve anında tavır aldığı bir konuma yükselmiştir. Şimdiye kadar yerli ve yabancı birçok gazeteci ve yazarla yaptığımız röportajlarda önemli bulduğumuz sorular karşısında çok çarpıcı bir biçimde gerçekleri aralamaya çalıştık.

Maalesef Türkiye kamuoyunu yönlendiren başta basın ve diğer yayın kuruluşları uzun süre konuyu dediğim biçimde ele almadılar. 'Terörist', 'Marksist-Leninist' vb. sıfatlar içine hapsedip dar yaklaşımlarla yetindiler. Tabii ki bu yetmedi. Şimdi gelişmeler bunu dayatıcı kılıyor. Eğer böylesine röportajlar kamuoyunun bir ihtiyacı haline gelmiş ve kendini bu ölçüde hissettirmişse, her türlü saptırmadan ve yüzeysel yaklaşımlardan uzak durmak gerekir. Madem siyaset halk için yapılıyor, madem iyi şeyler isteniyor, o halde ona hizmet etmeyi bilmek siz basının ve siyasi faaliyet içine girmiş olanların da görevidir. Bu konuda oldukça tutarlı olduğumuza inanıyorum. Tekrar vurgulayayım, böylesine bir görevi (röportajları vb.) halka karşı bir açıklama, bir rapor sunma biçiminde değerlendirdik, böyle yaklaşı-

---

* Milliyet Gazetesinden Soner Ülker ile yapılan röportaj

yoruz. Bir de yaşadığımız günlerde gelişmeleri kamuoyuna yansıtmakta yarar görüyoruz.

Artan son eylemler var. Yine bizim tabanımızın etkilediği HEP'in SHP ile seçim ittifakı var. Refah Partisi'nin Kürdistan'daki kolunun ayrılması var, yani bu partinin hazırlıklarının yapıldığına dair haberler var. Yine sınır ötesi harekâtlardan her gün canlı olarak bahsedilmesi hususu var. Bunun yanında Kürdistan'dan Ankara ve Diyarbakır'a gelen konuklar var. Ayrıca Mesut Yılmaz Hükümetinin durumu var. Özellikle onun başa gelmesiyle birlikte muhafazakârlar yerine eski MHP'ilerin ittifak seçilmesinin hızlandırdığı terörist saldırılar söz konusudur. Bu saldırılar çok sayıda. Ne kadarını biliyorsunuz, bilemem. Ama 12 Eylül öncesini hatırlatan, hatta ondan daha saldırgan bazı katletmeler var. Bu da önemli bir gelişmedir. Vedat Aydın'la başlayan böylesi katliamlar şimdi neredeyse her köye kadar yayılmış durumda. Bir de Özal'ın durumu, yani Çankaya meselesi var. "Bekaa'yı vurabiliriz" biçiminde tehditler var. Bu arada sanırım uluslararası gelişmeler vardır. Sovyetlerdeki darbe ve bununla bağlantılı olarak Türk kökenli halkların durumu bence öne çıkıyor. Tabii ki başta Azerbaycan ve Ermenistan meselesi var. Görülüyor ki, böylesine çok can alıcı gelişmeler var.

Bunlara ilişkin cevaplarımız olur. En önemlisi Türkiye'nin iç durumudur. Bana göre Türkiye çok tıkanmış bir durumla karşı karşıyadır. Halk yığınlarının bu çemberin içinde nasıl, ne kadar rahat yaşayabildiğine şaşıyorum. Daha dün Romanya'da Çavuşesku'yu deviren İonescu'yu savunmak için Bükreş'e gelen maden işçileri bugün kapısına dayanmışlar, başbakanı indirmişler ve kendisinin de adeta kellesini ister bir konuma gelmişler. Aynı maden işçileri ve yüz binlerce halk şunu söylüyor: "Fiyatlarda artış var, ücretlerde dondurma var." Romen halkı çok kısa bir sürede bu tavrı gösterebiliyor. Türkiye'de hayat pahalılığı, ücretlerin sürekli düşüşü sınır tanımaz bir biçimdedir; fakat ciddi bir muhalefetin olmaması düşündürücüdür. Hiç şüphesiz bunun özel savaşla, halkın çok özel aygıtlar ve propaganda yöntemleriyle sindirilmesiyle bağlantısı vardır. Sanmıyorum ki Türkiye halkı kadar dayanılmaz yaşam koşulları karşısında bu kadar sindirilmiş, terörize edilmiş bir halk daha olsun. Bunların hepsini özenle vurgulayacağım.

Tabii buna cevap için seçimler gündeme geliyor. Seçimler üzerine söylenecek çok şey var. Seçimlerin düzenleniş mantığı, yasal çerçevesi başlı başına halk aleyhtarı bir durumu ifade ediyor. Ciddi bir muhalefetin yansımalarına fırsat tanımıyor. Öyle taktikler geliştiriliyor ki, neredeyse yüzde yirmi beşi yakalayabilen birisi rahatlıkla çoğunluğu bile alabilecek. Bu durum gerçek bir sıkışıklığı ve halka karşı art niyetli hesapları gösteriyor. Ama buna rağmen bir seçime yine gidilecek.

Demokratik bir seçim olduğunu söylemek zordur. Öyleyse anlamı nedir denilecektir. 12 Eylül'ün gelişinden beri bu tip düzenlemeler yapıldı. Sorun, 12 Eylül'ün kalıntılarını sürdürme çabalaradır. 1984 ve '87 seçimleri askeri üniformalıların yerine yavaş yavaş sivil kılıklıları geçirmek için düzenlenmişti. O dönem biz seçimi '88 sonrası için bekliyorduk, ama erkene alındı; özel savaş kendi mantığını o kadar akıllıca uyguluyor ki, bir sene öne aldı. Sosyal Demokrat Parti'ye yönelik birtakım taktik oyunlarla ve Doğru Yol'u etkisizleştirmenin manevralarıyla bir dönemi kurtardı. Aynı şey bir anlamda '84 için de geçerliydi. Şimdi de aynı mantık yürütülmek isteniyor. Son derece baskın türü bir seçim. Dediğim gibi çok daraltılmış ve halka dayatılmış bir seçim yasasıyla adeta yangından mal kaçırmaya ANAP şahsında 12 Eylül'ün ömrü biraz daha uzatılmak isteniyor.

Demirel ve İnönü'nün muhalefeti ne kadar demokratiktir, 12 Eylül'ün etkilerine ne kadar karşıdırlar, gerçekten tartışmaya değer. Böyle iddiaları varsa da, öyle anlaşılıyor ki, 12 Eylül'ün politikalarını kendileri de götürmek durumunda. Onu adeta kanıksanmış bir duruma getirmişler. Bütün bunlar gösteriyor ki, seçim her ne kadar bir çözüm yolu olarak düşünülüyorsa da, kendi içinde ciddi tikanıklığı barındıran bir seçimdir. Konuyu bu yönüyle görmek gerekiyor.

Soner Ülker: Bir şey sorabilir miyim? Bu seçim koşullarında partilerin Güneydoğu sorununa hiçbir çözüm getiremeyeceğini, SHP de olsa, ANAP da olsa demokratik seçim yasası olmadığı için bunların çözüm gücü olamayacağını... O halde bundan sonra yeni bir seçim mi olur veya SHP Güneydoğu sorununa ilişkin bir çözüm getiremez mi?

-Ona değineceğim. Bana göre eğer Türkiye sorununa da bir çözüm getirilmek isteniyorsa, yeni bir seçimin geliştirilmesi kaçınılmazdır. Hem de temel sorunlar etrafında. O ayrı bir konu. Şu anda

geliştirilmek isteneni açmaya çalışıyoruz. Ayrıca basına da yansıyan şöyle bir durum var: Bu seçimlerin baskın türü seçim olmasının altında bir mantık yatıyor. Değerlendirmeye göre PKK, HEP kanalıyla Güneydoğu Anadolu'da otoritesini kurmuş, halkın ezici çoğunluğunu yedeğine almış ve diğerlerini ezip geçmiştir. Buradan hareketle HEP'i seçimlere sokturmama ve seçimleri de erkene alma kararı alıyorlar. Eğer seçimlerin biraz demokratik olması istenseydi, HEP'i katma biçiminde bir kanun maddesi rahatlıkla düşünülebilirdi. Tabii buna da imkân verilmiyor. Seçimlerin erkene alınmasının altında yatan mantık, PKK'nin tabanının politikaya yansımamasının sağlanmasıdır ve erkene alınışı da sözde bunun için geliştirilmiş bir tedbirdir.

S. Ülker: Peki efendim, HEP bu kadar amatör müydü, hiçbir şey yapamadı?

-Aslında HEP'in ne kadar PKK'nin tabanını temsil eder duruma geldiğinin, parlamentoya ne kadar yansıtılabileceğinin anlaşılmasına fırsat verilmedi. İlgili bazı değerlendirmelerde değinmiştim. "Özal siyasi çözüm istiyor" denildi. Bazıları bunu bize ısrarla söylediler. Sayın Birand ve Cıvaoğlu'nun benzer soruları vardı. Biz sorunun siyasi platforma götürülmesi için kendimizi açık tutuyoruz ve samimiyiz. Eğer gerçekten demokratik bir teamülleri varsa, HEP'in gelişimi bu açıdan önemlidir ve biz onlara bir çözüm şansı verdiğimiz istedik. Bu çok açık.

Gerek Kürdistan'da yürütülen savaş ve gerekse Çankaya'nın verdiği karşılık ne oldu? Şüphesiz ucuz hayaller peşinde değilim. Artan baskılar karşısında madem Türkiye halkının da seçeneği siyasi çözümdür, biz de ona elden geldiğince katkı yapalım diye bir çabayı çeşitli düzeylerde geliştirmeye çalıştık. Ama baktık ki, liberal denilen Mesut Yılmaz Hükümeti eski MHP militanlarını yedeğine alarak, daha gelir gelmez çok sayıda bombalamalara girişti; Vedat Aydın gibi oldukça tanınan, Diyarbakır gibi merkezi bir yerde HEP'in sevilen bir yöneticisini çok vahşice katletti. Bu ardı sıra çok yaygınlaştırıldı. Çok kişiyi evinden alıp katletmeyle yüz yüze bıraktılar. Bu, MHP'nin 12 Eylül öncesi tanıdığımız taktikleriydi. Eskiden MHP adına yapıyordu, bu sefer devlet kanadı altında devletin imkânlarıyla yapıyorlar. Bu, çok açık bir gerçek.

Burada aslında demokrasiye ve siyasi çözüme tahammülü olmayan bir konumda oldukları çok açık görüldü. Ne yaptılar, niçin yapı-

dı, pek anlam veremedik. Hiç şüphesiz Türkiye'nin hem ordu yapısı, hem de siyasi yapısı içinde oldukça örgütlenmiş ve kanun tanımayan, kendini kanunların üstünde gören bir teşkilat vardır. Buna resmi dilde Özel Harp Dairesi diyorlar, ama daha dallı budaklı bir şeydir. İşte bir örgüt, PKK'ye karşı sözüm ona bir savaş yürütüyor. Onun için her yöntem, her taktik mubahtır. Bu anlayışın Özal'la bağlantısı nedir veya Özal bu işin ne kadar önemli bir adamıdır, bizzat ne kadar yürütücüsüdür, ne kadar tesiri altındadır, onu bilemem. Ama bana göre bu gelişmelerden pek habersiz olamaz. Bu çok önemli.

Şunu söylemek istiyorum: Özal demokratsa demokrattığını kanıtlasın. Kendi yönetimi altında o kadar terörist eylem oluyor. Bakın, ben PKK militanları vurulmasını demiyorum. Her gün vuruyorlar, her gün nasıl "leşlerini akbabalara yem ettirdiklerini" de söylüyorlar. Ben buna bir şey demiyorum. Gerçekten legal, kanuni bir kuruluşun sorumlusunu devlet güçlerine vahşice ezdirtmenin izahı çok güçtür. Başka ülkelerde böyle tek bir olay bile hükümeti götürmeye yeter. Ama ses bile çıkmadı. Çıkmadığı gibi bir yığın çok sorumsuz yaklaşımlar gösterdiler. Böyle yüzlerce cinayet var. Uludere'de kendi ANAP teşkilatı içinde yer alan o dört kişinin katliamı olayı var. Hilal ANAP Belediye Başkanı'nı da katlettiler. Neymiş, "PKKlilerle biraz ilişkisi varmış!" Bunun gibi sayısız örnek var.

Bütün bunlar böyle gelişince, değerlendirmede zorluk çekmedik; bunlar terörle sahte demokrattığı iç içe uyguluyorlar, yanılmıyoruz dedik. Bildiğiniz gibi ardından HEP'i daha da dışlama, tasfiye etme çabasına yöneldiler. Halbuki kanun çıkarıp HEP'e mali yardımı geliştirmek isteyen de kendisiydi ve geliştirdi. O halde değişen neydi? Değişen şeydu: Gerçek demokratik bir çözümü dayattık ve çok iyi biliyorduk ki, ANAP anlayış olarak, uygulama olarak buna açık değil. ANAP 12 Eylül'ün antidemokratik bir kalıntısı. Bunu seçimler meselesine açıklık getirmek için belirtiyorum. Seçimlerin neden antidemokratik bir yaklaşımla geliştirildiğini ve temel sorunların çözümüne katkı getirmek için değil, o sorunları örtbas etme, kötü bir tarzda tasfiye etme gibi bir amaçla bağlantılı olduğunu vurgulamak için söylüyorum. Bunun yanında Türkiye'nin diğer ağır sorunları da var. Ama söyleyeyim, temel sorun aslında budur.

S. Ülker: Bu temel sorunda Başkan, PKK'nin seçimlerde tavrı ne olacaktır?

-Ona geleceğim. Bence onu soruların geliştirilmesi sürecinde ele alalım. Bu vesileyle başta sorduğunuz soruya da bağlantılı olduğu için kısaca değineceğim. PKK'nin Kürt halkına, hatta Türk halkına ne kazandırıp kaybettirdiğine bu bağlamda biraz cevap vermek mümkün.

Her şeyden önce şunu söyleyeyim: Sizden daha fazla yetersiz bulduğum, yanlış bulduğum PKK'nin birçok gerçeği var.

S. Ülker: Yanlıslara ilişkin birkaç somut örnek verebilir misiniz efendim?

Bir Parti Gelmiş Olduğu Toplumun Çelişkilerini de Olduğu Gibi İçinde Barındırır

-Bunu şu anlamda söylemek istiyorum: Örgütte aleniyet ilkesine çok değer veriyorum. Tabii kendi örgütümüzün yanlışlıklarını böyle birdenbire işleyişimiz bazılarını yadırgatabilir, ama bunu bir gelenek, bir kural haline getirmişiz.

S. Ülker: Bu bir genel ilke olmuş herhalde efendim.

-Gayet tabii. Sorunları açık tartışmaktan çekinmemek gerektiği kanısındayım. İç sorundur, gizli kalsın demek bizce reel sosyalizmin en kötü yönlerinden birisiydi. PKK'de, PKK'nin sosyalizm anlayışında buna fazla yer yok. Biz çok açık çalışıyoruz, gerçekliğimizi çok açık ilan ediyoruz. Onu vurguluyorum. Kaldı ki Serxwebun Gazetesindeki konuşmalarında bunlar çok açık ortaya konulmuştur. Yetersizlikler, yanlışlıklar üzerinde çok sert eleştiriler vardır. Kadroların gerillaya yaklaşımını, halka yaklaşımını, eyleme yaklaşımını ve bunun gibi birçok soruna ilişkin yaklaşımını sert eleştiriyorum, dozajı da yüksektir.

Ağır suçlar işliyor, hatta kendilerini imha ettirecek ağır hatalar yapıyorlar. Bunları bile bu kadar açıkça belirtmemin nedeni şu: Bir parti, gelmiş olduğu toplumun çelişkilerini de olduğu gibi içinde barındırır. Savaşın, mücadelenin değişik bir biçimi o partinin içinde de söz konusudur. Şunu çok açıkça belirtiyorum: PKK'nin içinden çıkıp da PKK'nin ve Önderlik gerçeğinin canına okumak isteyenler, TC'nin resmi cepheden savaşan kuvvetlerinden daha insafli davranmamışlardır. Bu bir sınıf savaşımıdır veya sosyal çelişkilerin kendini parti

içinde de yansıtmasıdır. Bu, eylemlere yansıdığı gibi yaşama da yansır. Ama şunu söyleyeyim ki, eskiye nazaran düzelme var, PKK'yi çizgisine oturtma var. Bunda ilerleme kesin.

PKK Bütün Milliyetçi Örgütler İçinde Milliyet Boyutunu En Aza İndirgeyen Bir Harekettir

S. Ülker: PKK hakkında Türk solunun, aydının şöyle bir eleştirisi var: "Devrimci bir hareket değil, aşırı milliyetçi bir hareket..."

-Hayır, hayır! Tam tersine, PKK'nin milliyetçi bir örgüt olması şurada kalsın, diyebilirim ki gelmiş geçmiş bütün milliyetçi, reformist ve enternasyonalist örgütler içinde milliyet eksenini, boyutunu en aza indirgeyen bir harekettir. Eğer PKK Kürtlerin sorununu milli sorun çerçevesinde ele alıp buna çözüm istiyorsa, bunun nedeni belli bir millilik yaşanmadan, milli imha politikasına karşı çıkılmadan insan olunamayacağını bildiği içindir.

Türk milliyetçiliği çok aşırıdır, inanılmaz boyutlarda aşırıdır. Hem de bunun tarihi dersleri var. Ben bazı ilgili değerlendirmelerde açıklamaya çalıştım. Özellikle Rafet Ballı'yla görüşmede bunlar uzun uzun anlatılmıştır. Tekrarlamak istemiyorum.

"PKK'nin ırkçı temeli, PKK'nin milliyetçi temeli" diye epey değerlendirmeler var. Ona biraz açıklık getirmek isteyeceğim. İnsaf diyorum. Biz daha doğru dürüst dilimizle kitap yazamıyoruz, bir türkü söyleyemiyoruz. İrkçilik nerede? Ama Türk insanı da bu iddiaları dinleyebiliyor. Yani bu adamların doğru dürüst adlarını telaffuz etme yetenekleri bile bırakılmamış, ırkçılık nerede, bırakın ırkçılığı milliyetçilik nerede demiyor. Kürt milliyetçiliği nerede? Bunu da bırakın, Kürt ulus telaffuzu nerede? Hatta kendine biraz saygınlıklı bir biçimde "Kürd'üm" diyecek insan nerede? Bu kadar tasfiye edilmiş bir milli gerçeği, bu kadar lime lime olmuş bir ulus gerçeğini kalkıp da ırkçılık veya milliyetçilikle suçlamak bana gözü kara bir şovenizmin yansıması olarak görünüyör.

Türk şovenizmi bu konuda çok ölçsüz. Bugün altı kanalda televizyon yayını var deniyor. Ayrıca bu kadar radyo istasyonu var, bu kadar basın var, bu kadar kitap çıkarılıyor. Haydi diyelim bunlar Türk halkının hakkıdır. Şimdi biz Kürtlere birkaç müzik kaseti dinletelim, birkaç türkü söyletelim, biraz yazıp çizsinler, tarihi araştırınlar, dillerini geliştirebilsinler ve biraz siyasi gelişme yoluna girsinler deyin-

ce, bu nasıl ırkçılık oluyor ve bu temelde nasıl tartışma yürütebiliyorlar? Bu gözü kara bir şovenizmdir. Faşizmin lügatında bile bu çeşitlilikte bir temel bulmak zordur.

Kürtlerin varlığının on milyonu aşkın olduğunu en üst resmi düzey söylüyor. Eğer bu bir gerçekse ve eğer bir ulus biçiminde değerlendiriyorsanız, peki bu ulusu ulus edecek siyaseti, ekonomisi, kültürü, dili ve yaşamın kendisi nerede, nasıldır? Biraz vicdan sahibi olmak gerekir. PKK'nin bu gerçekleri diline dolmasının ve bu gerçeklere biraz hayat hakkı istemesinin ırkçılık ve milliyetçilik olması bir yana, bence bir insani soykırıma karşı durmaktır, insan soyunun milli niteliğine saygı duymaktır. Bunu da gerçekten sınırlı yaptığımızı inanıyorum. Hatta dünyada en az milliyetçilik yapıyoruz demeyeceğim, yurtseverlik diyelim buna, Kürt gerçekliğine işlerlik kazandırma diyelim, bu bile yeterli dozajda değildir. Hatta bizde işler önemli oranda Türkçe ile icra edilir.

Biz bir gün bile Türk düşmanlığı yapalım demedik. Aramızda bu kadar Türk var. Hiçbir Türk kendini aramızda yabancı bile hissetmemiştir. Milliyetçi örgüt böyle mi olur? Olduğu gibi Türk tarzı yaşıyorlar, Türkçe konuşuyorlar. Türk'türler ve çok sayıdadırlar. PKK aşırı milliyetçi olsa, ırkçı olsa, bunlardan bir tekinin bile aramızda kalması mümkün mü? Hatta PKK'yi en kahramanca savunular Haki Karer, Kemal Pir ve bunun gibi çokça arkadaşımız Türk'tü. Demek istediğim, PKK hakkındaki bu iddia bir saptırmadır, çok haksız bir eleştiridir. PKK'nin bu noktada yapmak istediği, bir soykırım politikasının sonuçlarını kabul etmemedir, soykırım politikasını gözden geçirmez, bir halkın milli niteliklerine saygılı olmaya çağırır. Bunu böyle açıklayabiliriz.

Gerçekleri Saptırma Temelinde Halkları Yönetmek En Büyük Suçu İşlemek Demektir

S. Ülker: Sayın Başkan, ben tekrar başa dönebilir miyim?

-O noktaya geliyordum. Dediğim gibi, PKK'de Kürt halkına ve kendine zarar veren tutumlar olmuştur. Hatta ben şunu cesaretle söyledim: TC'nin çeşitli düzeylerdeki güçlerinin bize verdiği zarardan daha büyüğünü biz kendimize verdik. Bilinçsizlikten, örgütsüzlükten, politikayı ve askerliği bilmemekten verdik. Bizim birçoklarımız, şu meşhur bindiği dalı kesen adama benziyor. Bunu önlemeye çalışıyo-

ruz. Hiç şüphesiz bu temelde halka da yansıyan zararlar olacaktır, bunu da önlemeye çalışıyoruz. Dediğim gibi bu konuda, ilerleme vardır.

Biz Kürt halkına da, Türk halkına da ve hatta komşu halklara da önemli değerler verdiğimizize, daha da vereceğimize inanıyoruz. Bundan hiçbir zaman ve asla şüphemiz olmadı. Her şeyden önemlisi de şudur: Halkları kendi gerçekleri temelinde ele almak, kendi gerçekleri temelinde eğitmek, örgütlemek, demokratik mücadelelerine katkıda bulunmak halklara yapılacak en büyük katkıdır. Biz bunu yaptık. Türk halkını da, Kürt halkını da aldatmamak, bu halklara yapabileceğimiz en büyük iyiliktir. Halkları gerçekleri saptırma temelinde yönetmek, halkları kendi gerçekleri, kendi tarihi, kendi emeği, kendi çıkarları dışında şartlandırmak, bu temelde siyaset yapmak, siyasi parti kurmak, hatta devlet yönetmek asıl en büyük suçtu veya en büyük zararı işlemek anlamına gelir.

Türkiye’de illa halka, halklara zarar vermekten bahsedeceksek, bu sorular etrafında cevap aramak gerekir. Halkları kim aldatıyor, halklar arası ilişkileri kim zehirlemiş, kim gerçekten terörü iliklerine kadar yaşıyor, zindan, işkence kimin icadıdır, kim yüz binleri zindana aldı; ayrıca bu kadar yoksulluk, açlık, hayat pahalılığı, artan işsizlik, ücretlerin düşürülmesi, kaşıkla verilip kepçeyle alınması, yerüstü yeraltı zenginliklerinin yağmalanması, yağmalanmadık hiçbir tarihi turistik değerın bırakılmaması kimin eseridir? Bütün bunlar ağır suçlardır. Bu suçları işleyenler kimlerdir? Suçlu kimdir, nasıl zarar veriyor sorusunu biraz insafli bir biçimde sormak gerekiyor.

Halkların ülkelerini yaşanmaz hale getiren, halkların topraklarıyla ilişkilerine, halkların üretim yapma, halkların kültürlerini yayma, halkların insanca yaşama haklarına en büyük engeli koyan kim? Özellikle bu seçimler de gündeme girmişken, bunun partileri, bu partilerin siyasetleri, bu siyasetlerin temsilcileri kimdir soruları üzerindeki tartışmalar saptırılmak ve halklar tarihte olduğu gibi günümüzde de aldatılmak istenmiyorsa, gerçekten halka ve halklara zarar verdirilmek istenmiyorsa doğru sormak ve cevaplarını çok net vermek büyük önem taşır. Zaten buna çok önem verdiğim için görüşmelerin yararlı olduğuna inanıyorum.

Halka gerçekleri mutlaka vermek gerekiyor. Kürt halkını inkâr etmek, gerçekleri saptırmak Türk halkına da özellikle bundan böyle

asla yarar getirmeyecek, tersine zarar verecektir. Ben geçen gün 2000'e Doğru'ya şunu söylemişim -Bazıları onu kötü değerlendiriyor, güya tehdit ettiğimi söylüyorlar-, yeniden belirtiyorum: Son altı yedi ayda acaba ne kadar Türk askeri, polisi ve korucu vuruldu, biliyor musunuz? Serxwebun'dan izlenildiğinde, her hafta 150 kişiden az değildir. Ama tek biri bile söylenmiyor. Hududa yakın bir karakoldan birkaç tanesi vuruldu mu söylüyorlar. Bunu da şunu göstermek için söylüyorlar: "Hududun dışından gelip vurdular, gittiler." Bu bir saptırmadır. Hududun çok çok içerisinde, 500 km içerisinde bu kadar eylem var. Neden bunlar açıklanmıyor? Kim kimden neyi gizliyor? Bu arada şunu da söyledim: Bu altı yedi ayda bini aşkın kayıp var, ki bana göre daha fazladır...

S. Ülker: Bin yüz civarında, bu kadar verilmişti.

-Yani bizim saptamaları bile toplarsak, bu yıldaki altı yedi ayda bin beş yüzü geçer herhalde. Ve haftalık bilanço değil on, yüzleri aşar...

Eylemlerimizin Savaş Yasalarına Göre Yürütüldüğü Açık

S. Ülker: Efendim, artık herhalde baştaki yanlışlıklar yapılmıyor. Savaş artık çok değişik biçimde yürütülüyor. Biliyorsunuz, başta çocuk katliamları, kadın katliamları oldu.

-Hayır, hayır, onu yapmıyoruz.

S. Ülker: Herhalde sizin de tasvip etmediğiniz...

-Gayet tabii. Biz savaşı yasalarına göre yürütmeye büyük özen gösteriyoruz. Yani kuvvetimiz çok sınırlı olduğu, erzakımız çok sınırlı olduğu ve karşımızda savaşanlar da özel savaşın her türlü hilelerini kullandıkları halde, biz mümkün olduğu ölçüde çocukların, kadınların, ihtiyaçların, yani savaşla direkt ilişkileri olmayanların zarar görmemesi için tedbir alıyoruz.

S. Ülker: Peki, geçen gün bir eve bomba atıldı. Hakkari tarafındaki bir köyde köy korucusunun iki çocuğu öldürüldü, kendisi de öldü. Yani burada sizin yaptırımınız var mı efendim?

-Bunun bizim anlayışımızla ilgisi yoktur. Bu tipleri mahkûm ediyoruz tabii. Bunu yapanlar kendilerine de zarar veriyorlar, bize de zarar veriyorlar.

S. Ülker: Bundan sonraki eylemler nereye doğru yönelecek efendim?

-Eylemlerin zaten savaş yasalarına göre yürütüldüğü açık. Korucuları silahsızlandırmaya çalışıyoruz. İstesek günde elli tanesini öldürürüz. Git o silahları aldığı yere teslim et, bu silahları bize karşı kullanma diyoruz. Bundan daha insancıl bir yaklaşım olabilir mi? Bizi vurmak için silah almış, parayı yiyor. Bu durumda onu vurmamız bizim hakkımızdır. Basına yansımıştır, görün, yüzlercesine bize karşı savaşma, o maaşı alma imkânı sunuluyor; bu maaş kelle karşılığı maaştır ve sonu ölümdür deniliyor. Tabii cahil, o noktaya getirilmiş, aç bırakılmış. Biz rica ediyoruz. Bazen arkadaşlar yarısını rehine alıyorlar, gidin silahlarınızı verin deyip sonradan serbest bırakıyorlar. Ben son zamanlarda bu politikayı bırakın dedim. Öyle ısrarla silah bırakmayanların -eğer direnirlerse- silahlarıyla birlikte canlarını da almak gerekir. Çünkü savaş yasalarıyla bu kadar oynamak doğru değil. Bize karşı bir kelle için bir maaşa göz koyanların yaşamaya hakkı olmaması gerekir.

S. Ülker: Koruculara dağıtılan silahları aldınız mı?

-Alacağız, bundan sonra daha iyi alacağız. Bu konuda halkın zarar görmemesi için, -korucu aileleri imha ediliyor denildi ya, bunu önlemek için- af çıkardık, bu yıl af yılıdır. Yediğiniz, vurduğunuz size kalsın, ama bundan sonra yapmayın dedik. Bunu da değerlendirmezlerse bunları vurmak ve silahsızlandırmak artık hakkımızdır, dağıtacağız.

Devlet bu konuda da çok kötü yapıyor. Yüz binlik ordularla saldırıya geçiyor. Özel timler var, polis var, jandarması var, her türlü emniyet ve istihbarat güçleri var. Bunlar yetmiyormuş gibi bu cahil köy insanlarını üzerimize saldırtıyor.

S. Ülker: Taktik herhalde.

-Bu, iti ite kıldırma taktiği oluyormuş! Bunu eskiden açık söylemişler. Dersim katliamında bu taktiğe ağırlık vermişler.

S. Ülker: Kürd'ü Kürd'e kıldırma...

-Tabii tabii, Kürd'ü Kürd'e kıldırma. Savaşı Vietnamlılaştırma deniliyor ya, bunlar kötü politika. Halkın kendi içinde böylesine parçalanıp birbirine kıldırılması bir özel savaş taktiği, bizim taktiğimiz değil. Biz askerlerle çatışalım. Bizim beş kişilik bir müfrezemize onlar beş bin kişilik güçle karşılık veriyorlar. Uçakları ve helikopterleri de var. O halde ne diye halkı bu işin içine katıyorlar? Bunun savaş ahlakıyla ne alakası var? Özel savaşın kirli işleri dediğim nokta burada.

Lav silahları var, son olarak Apaçi helikopterleri de aldılar. Yani her türlü teknikle saldırma üstünlüğü elinde. Bizimki bir araya getirdiğimiz on beş, yirmi yaşlarındaki gençlerin götürdüğü bir savaş. Bu kadar üstünlük elindeyken, ısrarla bu halkı üzerimize saldırtma çok art niyetli ve hiçbir gerekçeyle izah edilemeyecek bir savaş taktiğidir.

Aslında biz buna daha sert karşılık vermeliydik, vermedik. Ama ısrar ederlerse ilerde olur. Bu tehdit falan da değil. Özel savaş kendini bu kadar sınırsız götürürse, karşı tarafın da şiddet eğilimi gelişir. Yani geçmişte birkaç korucu ailesi kazara gittiyse, şimdi adamlar çıkar Kızılay Meydanı'na ya da Kapalıçarşı'ya -kalaşnikoflar oralara ulaşmıştır, hatta roket de ulaşmıştır- vurur, yüz kişi birden gider.

S. Ülker: Şu anda büyük şehirlerde var mı böyle?

-Sorun değil. Tabii, her an vurabiliriz. Yani siz vurmayacağımızı mı sanıyorsunuz? Vurmak istesek günde bin ölü kaldırabiliriz. Eğer biz de savaş yasalarıyla çelişsek, Türk halkını ikiye bölelim, nefes alamaz duruma getirelim desek bu mümkün. Dediğim gibi o zaman tıpkı Beyrut'ta olduğu gibi her gün bomba patlar, patlayıcı patlar. Orada yüz kişi gitsin, burada yüz kişi gitsin. Bu da bir taktik aslında. Fakat biz bunu meşru görmüyoruz, bunu da açıkça söyleyeyim. Ama Türkiye'de özel savaşın sorumluları bizi buna zorluyor.

S. Ülker: Bunu mesaj olarak alabilir miyiz? Yani ileride dikkat et-sinler.

-Gayet tabii. Siz sanıyor musunuz ki, biz savaşı bu duruma getirdikten sonra geliştiremeyiz? Ben onu daha 1988'de Sayın Birand'a söylemiştim. Bir tek fişeği bile olmayan bir kişi savaşı sıfırdan bu noktaya getirdikten sonra, eğer terörle sonuç alacaklarına inanıyor-larsa yanılıyorlar. Biz daha fazlasını geliştiririz.

S. Ülker: Peki, o kadar gücünüz var mı efendim? Yani Örneğin bizim gücümüz var...

-Son zamanlarda şunu gördünüz: Uçaklar yalnız bir kampımıza 150 sefer yaptı. Bizden verilen sekiz kişilik bir kayıptı, kendilerinininki ise beş yüzü aşkın bir kayıptı.

S. Ülker: Sayın Başkan, son sınır ötesi harekât size önemli bir kayıp verdirdi mi?

-Hayır hayır, hiç. Tam tersine dediğim gibi bütün bu saldırıları bizim için deneyim zenginliğidir ve güçlenmeye yol açıyor. Haberiniz

yoksa, incelememişseniz, bu sizin gazetecilerin gafletinden ileri geliyor. Gidin, Kürt bölgelerini, Kürdistan'ı dolaşın. Ne kadar askeri birim var, acaba sizin ordu size gerçeği söylüyor mu? Gidin görün, denetim kimde daha fazladır? Kim daha rahat hareket edebiliyor? Dörtte üç de değil, yüzde doksan...

S. Ülker: Sayın Başkan, bir şey sorabilir miyim? Biz bu bölgeyi çok gezen insanlarız. Yani bizim bu soruları basit sormamızın nedeni, bunların karşılığını sizden almamız, sizden yazmamız. Yoksa biz kendi görüşlerimizi yazamıyoruz.

-Ben kamuoyunun anlayışla yaklaşması için söylüyorum. Gerçekler kamuoyundan gizlendiği için söylüyorum. Yani işte "ordumuz saldırır, her şeyi halleder" deniliyor. Yedi yıldır saldırdı, öncesinin de yedi yılı vardır, bitmedi. Bu sekizinci yılın ilk yedi ayının bilançosu binden fazladır. Bu politikada ısrar edilirse -özellikle seçimler vesilesiyle halka sunuyorum-, gelecek yıl için on bin askerin, polis, bilim ne yetkilisininin gitmesi işten bile değildir. Sorumlusu kim?

Savaşın Tırmanmasından Halklar Çok Zarar Görür

S. Ülker: Sayın Cumhurbaşkanı ya da ordu çılgınlık yapabilir mi acaba? Yani işte son günlerde de Bekaa Vadisi'ne saldıracakları, İsrail'de planladıkları...

-Planlasınlar. Gelsin İsrail, birleşsinler gelsinler. Biz tedbir almışız. Seçime yirmi gün kaldı, biz bütünüyle yer altına geçtik. Aslında beni şimdi burada görürsün, yarın nerede olacağım belli değil. Varını yoğunu toparlasın gelsin. Kaldı ki bizi vurdu da, her gün vuruyor. Beş kişi, on kişi. Ama beş kişi gidiyorsa, günde on kişi katılıyor. Biz hal-kız. Beş kişi gidiyor, günde elli kişi katılıyor.

S. Ülker: PKK'nin silahlı militan sayısı ne kadar? Yani tahminen ne kadar silahlı gücünüz var?

-Sayısız. Yalnız Botan'da beş bini aşılıyor. Hedefimiz bütün bölgeleri en yakında bu noktaya getirmek. Bunun önünde ciddi bir engel de yok. Yani düzenin resmi sorumlu düzeyleri kendini aldatmasın. Bu savaş geliyor. Geliştiği çok açıktır. Biz savaşa bayılmıyoruz, fakat bize sınır tanımaz bir özel savaş dayatılırsa biz kendimizi savunuruz. Benim baştan beri yaptığım bir nefsi savunmadır. Yani her türlü insani değer, ulusal değer ayak altında çiğnenmesini insani ve demokratik vicdanım kabul etmedi. Ben bu temelde yola çıktım,

yıllarca tektim. Halen '70'lerin hesabıyla devlete elli altmış bin lira borcum vardır. Tek bir fişeğim yoktu. Benimle olan tek bir kişi yoktu. Bugün yallah desem milyonları ölümüne ayağa kaldırabilirim. Nereye gitsem kitleler ayağa kalkar.

Yani şunu demeye getiriyorum: Bu işler o noktadan buraya geldi. Çok büyük bir haksızlık olmasaydı bu mümkün olamazdı. Bunu anlamayan, halkına bu konuda gerçeği anlatmayan biz değiliz. Biz savaşı büyük bir orduyla başlatmadık, savaşı milyonlarla finanse etmedik. Hiçbir devlet bize tek bir fişek vermedi. Ama Türkiye'ye, Türk ordusuna -NATO dahil- yardım etmeyen kalmadı. Şimdi Sovyet bloğu da dahil. İşte her gün geliyorlar, davetler yapılıyor. Hepsisi de "Sonuna kadar ilişki geliştirelim" diyor. Mübarek olsun, geliştirsinler. Batı ve Doğu, hepsi arkasında.

Evet, silahları kim nereden alıyor, kim nasıl finanse ediyor, hepsi belli. Demek istediğim, savaşı geliştiren kim? En basit insani hakkını ileri süren kim? Bunlar önemli, hele halkları aldatmamak açısından çok önemli. Savaşın sorumlusu kimdir, Türk halkına bu kadar kayıp verdiren kimdir, Kürt halkına bu kadar kayıp verdiren kimdir sorularının karşılığı olan suça ben kendimi bulaştırmamak için, suçlunun kim olduğunu daha şimdiden tekrar tekrar açıklamak için söylüyorum.

Savaşı geliştirmekten çekinmem. Geliştireceğim kadar geliştirmişim. Ölsem de gam yemen. Bana göre benim görevim '77'lerde biterdi. Yani Kürt kelimesini doğru ortaya atmam da benim için yeterdi. Bugün bu noktaya kadar getirebildim. Bu noktadan sonra ölsem de gam yemem. Güneyde de, Kuzeyde de, Doğuda da, Batıda da bu noktaya getirebildim. Fakat savaşın tırmanmasından halklar çok zarar görür, halkların evlatları zarar görür. Türkiye'de siyasetin başına oturanlar, halkla ilişkisi olmayanlar halkın aldatılması işiyle, halkı her türlü yoksulluğa mahkûm etmeyle, halkları böyle kirli savaşlara alet etme işiyle uğraşmayı çok usta özel savaş politikacılığı sanıyorlar.

Bu temelde söyleyeyim, Türkiye'nin iç ve dış politikaları yönlendiriliyor. Bu en azından kötü bir yönlendirme. Halkın çıkarlarıyla alakası yok. Bu hayat pahalılığının yüzde elli nedeni Kürdistan'daki savaştır. Bu savaşa ayda kaç trilyon gittiğini biliyor musunuz? Biraz bu hesabı niye yapmıyorsunuz? Bunu özellikle basına söylüyorum. Aylık hesabı yapın. Kaç trilyon tutuyor? Yalnız helikopterlerin benzin para-

sına ne kadar gidiyor? O dağlara yiyecek taşımak için her gün benzin parası gidiyor. Bunun lastiği var, yıpranma payı var. Daha da fazlasını söyleyeyim, ne kadar fişek harcanıyor. Dökülen kandan bahsetmiyorum. Maddi anlamda masraftan bahsediyorum. Ordu o kadar yığınak yaptı. Sadece taşınmasını düşünün. Sanırım gördünüz, gerçek bir savaş yaşanıyor. Bu savaşın aylık bilançosu nedir? Enflasyona nasıl yansıyor? Tek bir araştırmacı maalesef buna bir cevap vermemiştir. Hayat pahalılığı, enflasyon halkın canını bu kadar yakıyorsa, siz neden bunun nedenine inmiyorsunuz? Nedir enflasyonun kaynağı?

S. Ülker: Şimdi Sayın Başkan, burada bir soru daha sorabilir miyim?

-Gerçekleri açıklamaktan korkuyor musunuz?

S. Ülker: Hayır, ben hiçbir şeyden korkmuyorum, benim için insan önemlidir.

-PKK'nin 'verdiği zararları' her gün basında izlemek mümkün. Fakat TC ordusunun enflasyona katkısını araştırmak mı çok tehlikeli bir iştir? İlgi göstermek...

S. Ülker: Hayır, tehlikeli olduğunu söylemiyorum. İki taraf da profesyonel bir orduya sahip.

-Hayır, hayır! Söyleyeyim derme çatma. Çelikten bir orduyuz filan demiyorum.

S. Ülker: Ama bir savaş var efendim.

-Savaş vardır. Demek istediğim savaşın dayanakları, meyveleri, savaşın bilançosu, maddi açıdan, manevi açıdan, halkın acıları açısından doğru konulmalıdır. İşte bu, zararın ne olduğunu, kârın ne olduğunu gerçekten çok iyi gösterir.

Siyasi Mücadele Ortamı Boğuntuya Getirildi Mi Terör Karşılıklı Olarak Tırmanır

S. Ülker: Peki, siyasi çözüm konusunu ele alırken de "biz bir adım attık" dediniz.

-HEP olayı?

S. Ülker: Evet, HEP olayı. HEP'e eğer özgür bir seçime katılabilme olanağı tanınsaydı, bu şeyleri başlatır mıydı?

-Biz arkasını getirmesini biliriz. Gazetelere yansıyan değerlendirmelerde şunları açıklıkla söyledim.

S. Ülker: Özellikle bu işi tırmandırmak için mi HEP’i seçime sokmadı acaba? Yani siyasi çözüm istemiyor mu?

-Hayır, tam tersine tırmanma, politik yöntemin tıkanmasıyla birlikte geliyor. Siyasi çalışma, siyasi mücadele ortamı boğuntuya getirildi mi terör karşılıklı olarak tırmanıyor. Bunu unutmayın. Biz taktik oyunlarla herhalde savaştan çekilecek durumda değiliz. Bu bir taktik mesele yapıldı. O sorulara geleceğim. Talabani kanalıyla bize açık mesajlar yolladılar. “Savaşı bir yıl tehir edemezler mi” sorusunu yönelttiler. Hem de tek taraflı. İleride Talabani’yi gördüğümde de buna bazı karşılıklar vermeye çalışacağım. Kendisi direkt cesaret edemiyor. Böyle Kürt bilmem nelerini yollamasınlar, tek kelimeyle ayıptır. Ben başka ağır kelimeler kullanmak istemiyorum. Bunun dili bellidir. Karşıda savaşan bir düşmandır. Savaşanlarımızın büyük inançları vardır, bunlar her gün hayatlarını çırılçıplak ortaya koyan insanlardır. Bunların özlem ve amaçlarına saygılı olmak gerekir. Bu bir ateşkes olabilirdi. Görüyorsunuz, Yugoslavya’da federal ordu var, öte yandan Hırvat milisleri var ve ateşkes yapıyorlar. Büyük ordudur, istese bir kaşık suda boğabilirdi.

S. Ülker: Ateşkese sizde uyulur mu, sizin tarafınızdan...

-Biz uyarız tabii. Onlar ateşkese gelselerdi biz uyardık.

S. Ülker: Masada ne görüşülecek o zaman?

-Ateşkes olmadan siyasi şeyler fazla görüşülmez.

Esir Askerlere Uyguladığımız Politika, Türk Ordusuna Yönelik Politikamızın Bir Parçasıdır

S. Ülker: Peki, ne getirilebilir yani, sizin tarafınızdan.

-Biz 2000’e Doğru’ya söylediklerimizde de şart ileri sürmedik. Mehmetçiğe saygılı olmak gerekir. “Askerlerimiz esir oldu” diye kıyamet kopardılar; “vay onurumuza dokunuyor” filan dediler. Şunu söyleyeyim: Sizler on yıldır bizim binlerce arkadaşımızı esir aldınız ve her türlü işkence, imha politikasını izlediniz. On iki yıldır çürüdüler. Gerçekten karşılıklı olarak savaşıyorduk ve bunlar da bu savaşın sonuçları olarak esirdiler, değil mi? Bunları biz mesele yapmayacağız. Ama “bunları hiç kimse bilmesin, bunlara her türlü işkence müstahaktır” deyip, bizim esir aldıklarımız için farklı yaklaşım göstermek olmaz. Arkadaşlar yedi Türk askerini aldılar. Kaldı ki, kendileriyle ortak bir yaşam içine çekmişler. Öyle zindanları yok, işkencesi yok.

Her gün sohbetleri var, yedikleri yemekleri veriyorlar, tartışıyorlar ve sadece sahiplerinin gelmesini istiyorlar. Çünkü şunu da öğrendik: Devlete verirse "siz iyi direnmediniz" deyip içeri atacaklar, mahkûm edecekler. Biz şimdi bunu mesele yaptık.

Aslında askerler diremedi de değil. Kürdistan'da bulunmaları, karakolda olmaları –ki, orası savaş alanıdır, her gün savaşa çıkıyorlar, bize karşı savaşıyorlar- suçtur. Onları yakalamak ve her türlü cezayı vermek savaş yasaları gereğidir. Biz bunu da yapmadık. Ya ne yaptık? Elimize sağ geçer geçmez en ufak bir fiske vurmada, onurlarını kırmada, uygun kanallarla sizi ailelerinize ulaştırmaya çalışacağız dedik. Geçen gün Siirt'te olmuş, gazeteye de yansımış, askerler savaşmak istemiyorlar. Orduda bunlar mahvediliyor. Buna çok sayıda örnek var. Biz Anadolu halk çocuklarının bu biçimde kötü bir yargılamaya maruz kalmalarını da kabul etmeyiz. Yarın binlercesi haklı olarak savaşmak istemeyecek ve zaten şimdiden savaşmak istemeyenler çok. Elbette, kime karşı savaşıyorlar?

Şimdi bunları teslim etmek kötü bir örnek olur. Ve bir de bunlar esir, bizim ele geçirdiğimiz tutsaktır. "Vay, işte biz PKK gibi bir örgüt mü muhatap alacağız, esir diye telaffuz etsek devletimizin şanı düşer" tavrına giriyorlar. Devletin şanı binlerce, on binlerce insanı zindanlara doldurup her türlü işkenceyi yaparken düşmüyor da, PKK'nin tutsak ettiği ve asla onurlarıyla oynamadığı, işkence etmediği bazı insanları almak için ilişki kurmak mı bu devletin onurunu düşürüyor? Çok garip gerçekten! Çok utanç verici bir durum ve güzel bir şey. Gelsin, askerlerine bir şey yapmayacağına dair söz versin, biz verelim. Resmi bir temsilciyi göndersin. Bu ayıp bir şey midir?

S. Ülker: Bu askerler konusunda size bir öneri getirebilir miyiz? Biz aslında sizin hem Türk halkına iyi niyetinizi, hem Milliyet'e olan yakınlığınızı çok iyi biliyoruz. Yedi askeri bize verin.

-Askerler meselesini halkların çıkarlarına en uygun bir biçimde sonuçlandırmaya çalışacağız.

S. Ülker: Sayın Başkanım, ben bunu tekrar içtenlikle söylüyorum. Yani gerçekten çok ciddi bir şekilde istiyoruz. Yani çok tantanalı bir şekilde Türkiye'ye gideceğiz, hem sizin tüm mesajlarınız iletilecek...

-Bu konuda şunları açık söyleyeyim: Askerler meselesini en uygun biçimde çözüme götüreceğiz. Ama devreye bazı ne idüğü belirsiz Kürtleri sokarak veya tehdit savurarak bu iş olmaz. Tehdit etmeselerdi, genel saldırı düzenlemeselerdi, ne idüğü belirsiz Kürtleri Ankara'ya, Diyarbakır'a çağırmasalardı, bu iş daha rahat yürüyebilirdi. Şimdi de "bırakılmazsa şöyle yaparız, şöyle bombalarız" diye tehditlere devam ediyorlar. O zaman devam etsinler. Bu konuda bizim şöyle bir özelliğimiz var: Tehditten, şantajdan nefret ederiz. Şimdi ortada böyle bir durum var. Diğer konularda da böyleydi aslında, "kökünü kazırız" dedi.

Bir ara Türkiyeli temsilciler siyasi yaklaşım göstereceklerini söylediler. Vedat Aydın'ın katledilmesinden sonra Özal Diyarbakır'a geldi ve "kökünü kazıyacağız" mesajını verdi. Ardından zor, terör tırmandırıldı, insan katletmeler başladı. Kökü kazıma bu mudur? Bu yöntemle kimin kökü kazılıyor? Demek istediğim bu tür yöntemler tırmandırıldı. Daha önce elimize çok sayıda asker geçmişti, kendileri bilirler, bazılarını bıraktık. Onlarca asker bıraktık. Bunu basına hiç malzeme bile yapmadık.

S. Ülker: Peki, Sayın Başkan, sizden anladığım kadarıyla yakında bırakacaksınız.

-Ortada doğru olmayan yaklaşımlar var. Yalnız resmi temsilcilere değil...

S. Ülker: En başta onlar sizi korkutuyordur. İşte bunları bırakacağız, ama polis, asker vurur...

-Yalnız o da değil, daha başka şeyler var. Yani bizi baskı altına almışlar da, biz de baskıdan çekindiğimiz için bırakmışız havası yaratılmak isteniyor. Bu durum var ortada. Bize hiç kimse baskı altında iş yaptıramaz. Amerikalı turistler nasıl bırakıldı? Alman turistler işte nasıl bırakıldı? Biz bunları ciddi mesele yapmadık. O zamanda Alman turistler meselesinde Gensher Talabani'ye rica minnet etti, yine ABD rica minnet etti. "Gidin bize aracılık edin" dediler. Bizim uşakları dinleyecek halimiz yoktur. Bu duruma esef ettik. Daha sonra biz kendi yasalarımız çerçevesinde durumu hallettik, basit bir mesele olarak gördük, bıraktık. Bu önemli.

Şimdi ortada Türkiye'nin tehditleri var. "Bekaa'yı bombalayacağız" diyorlar. İki ay içinde sınır ötesine şu kadar saldırdılar. Yine 2000'e Doğru'da çıktı, güya bir albay Muş'ta söylemiş: "Siz görecek-

siniz, iki ay içinde ya biz Apo'nun anasını ne yapacağız, ya o bizimkini." Şimdi bu nedir? Bu tip sorunlar var. Mesele yedi asker falan değildir. Çok daha karmaşık mücadele sorunları var. Devletin elinde de bizim arkadaşlarımız var. Biliyorsunuz, anayasa bile çiğneniyor, aslında 125'e göre de adam bırakıldı. Ama hiçbir yasa tanımadan PKKli savaş tutsakları içeride. Peki, ben size sorayım: Siz bunları bana teslim edecek misiniz? Kendi yasalarına göre aykırı bir durumu ifade ediyor, gidin söyleyin. Kendi yasalarına saygılı olma temelinde bu insanları versinler. Zaten on iki yıl geçti; hepsi çürümüş, insanlıktan çıkarılmışlar.

S. Ülker: Sanıyorum on beş güne kadar onları bırakacaklar. Konuyu ele almışlar.

-Şunu demek istiyorum...

S. Ülker: Şimdi bizim söylemek istediğimiz, sizin bu askerlere iyi niyetle yaklaştığınızı herkes biliyor. Bu insanların konumlarına zarar verilmediğini...

-Bu bizim bir politikamızı da yansıtıyor. Bizim Türkiye'nin ordu bünyesindeki askerleri, yani savaşın zoraki dayatması altında olanlara ilişkin tavrımız bellidir. Kesinlikle dar bir fanatizm biçiminde yaklaşmayacağımızı, bunları yanımızda gerektiğinde tek bir gün tutsak etmeyeceğimizi de gösteriyor. Kısa bir açıklama yaparız. Bir halk çocuğudur; gerçekten Kürt halkına da, kendi halkına da, ailesine de yararlı olmak istiyorsa nasıl davranması gerektiğine dair tutum bellidir. Zarar vermek istiyorsa da bellidir. Benim bu konuda şahsi kuşku var. Biz bunları normal koşullarda bıraktığımız zaman sınırdan girişte bunları askerler alacaktır.

S. Ülker: Bu çocukları!

-Hayır, hayır! Onları askerlere teslim etmemek lazım.

S. Ülker: Bunları kime teslim edeceksiniz? Gelin bunu tespit edelim ve savunalım bunu, söz verelim.

-Siz herhangi bir gücü temsil etmiyorsunuz. Basını temsil ediyorsunuz.

S. Ülker: Kamuoyunu temsil ediyoruz. Kamuoyunu...

-Hayır, hayır. Resmi anlamda diyorum, resmi ve hukuki açıdan diyorum. Doğru, halka da teslim ederiz. O bir yoldur. Fakat bu adamlara iki söz söylemek gerekir.

S. Ülker: Efendim, yani şimdi bizim aracılığımızla söyleyebilirsiniz.

-Bence şimdi bunu söylemek yeterli. Bir de çıkıp bombalama yapmasınlar. Benim olduğum yere yapabilirler, ama özellikle o askerlerin bulunduğu yeri bombalamasınlar, ölebilirler çünkü. Biz o askerleri bırakırız. Genel bir politikamızdır, biz askerleri uzun süre zindanda tutma durumunda değiliz. Biz, özel savaşı kontra biçiminde geliştirenleri cezalandırıyoruz. Bunu tekrar söyleyeyim: Kontradır, işi gücü bizi vurmak olan özel eğitilmiş, özel amaçlı biridir; böylesi kim olursa olsun, üzerimize geldiğinde cezalandırırız. Çok kötü bir ceza görebilir. Parayla savaşı bu biçimde kabul edenleri uyarıyorum, bunun müthiş acı görürler karşılığında. Mümkünse kimse parayla ve milliyetçilik hesaplarıyla kendi kendini aldatıp bize yönelik özel savaşa katılmasın, bunun karşılığı çok serttir.

Ordu bünyesindeki askerlere de şunu söyleyeyim: Elden geldiğince vurmamaya ve mümkün olduğu ölçüde onları savaşın kapsamına genişçe almamaya özen gösteriyoruz. Sembolik olarak da bu askerlere uygulayacağımız politika, aslında bir bütün olarak Türk ordusuna yönelik politikamızın bir parçasıdır. Biz askerlerin bu savaşa fazla katılmalarına, ezdirilmelerine, öldürülmelerine gerçekten yer vermek veya bu konuda çok ısrarlı bir politikayı geliştirmek, uygulamak istemiyoruz. Mümkün olduğu ölçüde az bir kayıpla işin altından çıkmak istiyoruz. Halen özel olarak asker vurma gibi bir politikamız yok. Ordunun subay kadrosu bu konuda biraz vicdansız.

Türkiye’de askerler çok kötü savaşıyor, çok kötü dayak yiyorlar. Ne kadarı intihar etti acaba, biliyor musunuz? Ne kadarı gönülsüzdür acaba, biliyor musunuz? Bunu biraz kamuoyu duysun. Bence siz de bunu biraz anlayışla karşılayın. Türkiye kamuoyu bunu duysun. Kendi evlatları zoraki bir savaşa sürülüyor. Kendi evlatları baskı altında. Kendi evlatları inanmadıkları bir savaşın çok kötü piyonları olarak kullanılıyor ve savaşla hiç ilgisi olmayanlar onlar adına bambaşka yerlerde, bambaşka biçimde yaşıyorlar. Bunlara yazık diyorum. Kamuoyu biraz görsün bunu. Kamuoyu işte bir de bu seçimler münasebetiyle bu gerçekleri görsün.

Bu askerleri bu biçimde savaşa sürdüren kimdir? Bu askerleri bu kadar acıya sürdüren kimdir? Bir de bizden ölenler var. Bizimkiler de can ve en donanımsız insanlar. Bunların duydukları acıları da kamu-

oyu görsün. Bu politikadan sorumlu olanlardan hiç olmazsa seçimler vasıtasıyla hesap sorsun. Acı istemiyorsa bu gereklidir. Dedim ya, bu sene bin beş yüz gittiye, gelecek yıl on binden aşağı olmayacak. Acılar büyür. Bunu önlemek için özel savaş kışkırtıcılığını yapanlardan hesap sorsun. Bu yedi askerinin durumunu da illa anlamak istiyorsanız, bu çerçevede anlaşılmalı. Acıları azaltalım! Azaltmak için, kör şiddet politikasını ısrarla uygulamak isteyenlerden halk biraz hesap sorsun.

Niçin bu savaş? Bu savaşla nereye varmak istiyorsunuz? Kürt halkı soykırımla bitirilmek isteniyorsa, bu mümkünse ve bu taktiği Türk halkı onaylıyorsa, kendisi suçludur. Kürtleri soykırımdan geçirmekle, milli varlıklarını tanımamakla, her türlü insani gelişmelerinin önüne geçmekle eğer doğru bir iş yapıldığına Türk halkı inanıyorsa, bunu destekliyorsa inansın, desteklesin. Biz de kendimizi soykırıma uğratmayacağız, insani gelişmeden alıkoymayacağız ve ölsek de kendimizi savunmaya devam edeceğiz. Yok, eğer Türk halkı bu politikaya karşıysa, bunlarda bir halk, bir ulus varsın siyasi, ekonomik ve kültürel yönden gelişsin diyorsa, bu istenen ve iyi olan yaklaşımdır.

Hemen şunu da söyleyeyim: Şöyle üniter devlet, şöyle merkezi devlet laflarını ağızlarına dolamışlar. Bu üniter devlet, merkezi devlet sizin olsun. Elinizde sapı kalıncaya kadar kalsın. Benim istediğim, halka özgürlük, yani siyasi olarak gelişim. Hangi coğrafya sınırı diyor. Coğrafya sınırı da bu biçimde kalsın. Fakat Kürtlerin yaşadığı yerler var; o yaşadığı yerlerin imarı, kültürü, bu insanların siyaset yapmaları gerekir. Kendi kaderlerini seçimle de olsa tayin etmeleri gerekir. Bunun için yasa güvencesi, anayasa güvencesi gerekir. Şimdi bunlar son derece makul istemlerdir. Düzen, bu partiler bu istemlere ne karşılık vermek istiyor? Türk halkının kendisi bu kadar cehaleti kabul etmemeli, bir görüş sahibi olabilmeli, bir karar sahibi olabilmeli.

Şimdi biraz acılardan bahsediyorsunuz. Bu acılar, bu sorulara doğru karşılıklar vermeye götürebilmeli. Bu daha iyi bir gelişmeye yol açar. "Gücümüz var, ordumuz şöyle kuvvetli, silahımız ve teknolojimiz bu kadardır, şöyle ezeriz, böyle kökünü kuruturuz" demeye devam ederlerse, biz yine bu askerlere bir şey yapmayacağız. Ama düşünsün diyoruz. Bu kötü bir durum. Çok gücün olmuş! Biz bu gü-

cü nasıl elde ettiklerini de biliyoruz. Amerika'ya şöyle yaltaklan, Avrupa'ya şöyle yaltaklan, tarihte şöyle despot ol, insanları şöyle amansız ez, beylik yap, sultanlık yap, paşalık yap! Bunlar iğrenç. Bu gücün tarihten günümüze kadar halkların zararına nasıl tutulduğunu biliyoruz. Ama buna rağmen yine diyoruz ki, biraz insaf!

Madem şimdi halka sesleniyorlar, hepsi halktan oy istiyorlarsa, o zaman halkların taleplerine biraz kulak kabartsınlar. Bu ortada yok. Bunu sağlamak gerekiyor. Bu insani bir görevdir. Bu yalnız benim değil, insanım diyen herkesin görevidir. Yarın hepiniz savaşın kısıncına alınırsınız. Acılar var ortada, o acılar sizin de acılarınızdır. Siz de birer vicdan sahibisiniz. Duymak gerekir. Ben gazetecide de vicdan ararım. Meslek icabıdır, "bizi ilgilendirmez" demek pek doğru bir insanlık anlayışı değildir. Mutlaka olayların haklı haksızlık bazında bir tarafı, destekçisi olun, bizi şöyle alkışlayın demiyorum, ama bir yargınız olmalı. Burada adalet yok, burada haksızlık fazla. Biz bunu istiyoruz. Halktan da biraz bunu istiyoruz. Bu çok makul bir görüştür diyorum.

Söyleyeyim, birkaç ay sonra göreceksiniz, bu görüşler genişçe tartışılacak ve kabul de görecektir. Ama şimdiden zarar görenler var. Bunların zararını önlemek istiyoruz. Kürt halkının da zararını önlemek istiyoruz, Türk halkının da. Siyasiler bu konuda dürüst olsunlar. Seçim bir oyun olmaktan, bir baskı seçimi olmaktan çıksın. Temel sorunların açığa çıkarıldığı bir seçim olsun. Sorunun çözüm yolları açık tutulsun. Siyasilerin görevi budur. Bizi oyalamak, bizi seçimlerin dışına taşımak, bizi devlet içinde, SHP içinde eritmek -ki, ona da geleceğim- mümkün değil. Bazıları bizi taktik yaparak eriteceklerini sanıyorlarsa, İnönü de eğer böyle düşünüyorsa hemen belirteyim yanılıyor.

S. Ülker: HEP-SHP ittifakı bir işe yaramayacak mı acaba?

-Bu konuya geleceğim. Biz şimdiye kadar ki konuşmada şuna cevap verdik: Halklara gerçekleri doğru vermek gerekiyor. Başlangıçtaki soru olumlu olumsuz temelde PKK'nin verdikleri nedir sorusuydu, buna böylesine bir cevap verilebilir. Ve dedik ki, seçimler de bu münasebetle halkların gerçekleri öğrenme platformlarına dönüştürülebilir. Biz bu temelde de elimizden geldiğince halkların gerçekleri öğrenmesi için ne lazımsa onu yapıyoruz. Şimdi gelelim HEP-SHP ittifakı meselesine, sanırım bunu soracaksınız.

S. Ülker: HEP-SHP, MÇP-RP!

-Evet. İttifaklar meselesinde görüşünüz ne diyeceksiniz.

Sorunlara Barışçıl, Demokratik Siyasi Çözüm Getirmek İsteyen Herkesin Bloğu Oluşmalı

S. Ülker: Seçimlerde PKK'nin tavrı ne olacak, sandıkları yakacak mı, vatandaş rahat oy kullanabilecek mi?

-Oraya geliyorum. Anlayış olarak HEP'in seçimlere katılmasını uygun görüyorum. Bunu önleyen hükümet, bizzat Mesut Yılmaz'ın kendisi oldu. "HEP girmesin" diye tavır koymuş, basın bunu yazdı. Tabii bu engellenince geriye birtakım yollar kalıyordu. Şimdi büyük tartışmalara yol açmış; sol, özellikle SP, "HEP devlet içinde erimeye alındı, devlete teslim oldu" diyor, böyle bol bol yazılar döktürülüyor. Biz bütün bunları değerlendirdik. Şunu söyleyeyim: Bizim hareketimizin ağırlıklı bölümü yasal değildir. PKK asıl itibarıyla yasadışı savaşıyor. Ağırlıklı yönü yine devrimci savaşı geliştirmekle uğraşıyor. Gerillayı, serhildanı geliştirmekle uğraşıyor. Fakat bahsettiğim anlayış çerçevesinde legal mücadele veya demokratik işleyişe bir katkı olsun diye HEP'i destekleriz dedik.

Hemen şunu da söyleyeyim: HEP bir PKK değildir. HEP, PKK'nin bir yasal örgütü de değildir. HEP'i biz etkilemek istedik. Bunu da yasal temelde yapmaya çalıştık. Kitlemiz var, mümkünse kendini HEP kanalında yasalara uygun olarak parlamentoya, partilere yansıtır, HEP bunun bir aracı olur dedik. Anlayış bu çerçevededir. Ne kadar aracı oldu, ne kadar PKK tabanının etkisi altına alındı, bunu şimdiden söylemek mümkün değil. Fakat düzen paniğe kapıldı, hükümet paniğe kapıldı, "her şey elinden gidiyor" mantığıyla yaklaştı ve bu yasaklamayı getirdi. Başta HEP'i parayla destekleme kararı alan da kendileriydi ve birdenbire terörle sindirip yasadışına itenler de kendileridir. Oyun içinde olanlar kendileridir. Niye önce böyle yaptınız da sonra böyle oldu, ne değişti?

S. Ülker: PKK tam etkili olacak mı efendim?

-Ha, şimdi demek istediğim şu: Biz bu konuda da dürüsttük. Siyasi yöntemin işleyiş kazanmasını karşı taraf engelledi. Dolayısıyla bizim açımızdan yeni bir taktik kaçınılmaz oldu. Şimdi benim sizlerle olan buradaki konuşmamda, yine hemen bunu "PKK seçimlerde di-

rekt şöyle taraftı” biçiminde anlamış olmayasınız. Şu adayları şöyle tam PKKli olarak yetiştirdi, koydu demek mübalağa olur.

S. Ülker: Öyle bir aday koymuyor musunuz?

-Bizim böyle bir sorunumuz yok. Bizim etkilediğimiz adaylar var. Yalnız SHP’de de değil, DYP’den, RP’den hepsi bizden onay istiyor. Bu basına da yansımıştır. Şimdi kitleler bizim yeşil ışık yakmamız temelinde oy kullanıyorlar. Özellikle benim tavrımı koymamla birlikte milyonluk oy tabanı herhalde etkileniyor. Bu da onay oluyor, izin oluyor. Ben o kitleyi görmemişim, kitleyle konuşmuş da değilim. Bu nedenle soru soruyorsunuz. Doğru cevaplar, halkın çıkarlarına uygun cevaplar vermeye çalışıyorum. Halka da bu temelde çağrılar yapmaya çalışıyorum. Bir alternatif olarak sol oyların -ki Rafet Ballı’ya da açıklamıştım- bir blok teşkil etmelerini uygun buldum. Sayın Doğu Perinçek’le de konuşmada, özellikle seçimler dönemine girerken geniş demokratik ittifak geliştirilmesini uygun bulmuştuk. Bu yıllarca öncesine dayanan bir görüştür. Seçimler gelince ittifak olmalı dedik. Bu, Sosyalist Parti ile olur, Sosyalist Birlik Partisi de katılabilir, hatta Refah da katılabilir, demokratik bir çerçevede bir blok oluşabilir, biz de kendi tabanımızı bu temelde demokrasi mücadelesine katarız. Görüş düzeyinde halen bunu koruyorum. İleride de bu temelde bir demokratik ittifak geliştirilmelidir. Kürt de, Türk de, sol örgüt de, hatta kendini demokrat sanan Refah Partisi de, Milliyetçi Çalışma Partisi ile ittifaktan ötürü şimdi o dağıldı. Kürt İslam Partisi kurulacak deniyor, kurulursa ve baskıya karşı ise, demokratik olmak istiyorsa o parti de, kısaca hepsinin yer alabileceği bir blok bizim tercihimiz. Bu seçim dolayısıyla bu gerçekleşmedi diyorsunuz.

Biz SP ile ittifak olabilir dedik, onu da söyleyeyim. Fakat HEP’in yöneticileri, özellikle yüzde on baraj meselesinin zor aşılabileceğine dair görüş beyan ettiler. Dolayısıyla parlamento’ya yansımama durumu ortaya çıkıyordu. Geriye bağımsızlar seçeneği kalır, onun da yansıtma gücü sınırlı, sayısı sınırlı. Bu sadece teknik olarak da değil, bir de SHP içinden gelmiş olmaları durumu ve en önemlisi de Erdal İnönü’nün “Ben şimdiye kadar denenmemiş tek liderim, denenmemiş bir kez deneyin” demesi var. Bu önemli bir söz, bunu biraz işleme ihtiyacını duyuyorum. Şimdi kendini sözünün adamı, hatta halkın onur savaşçısı da ilan ediyor. Birincisi, buna şans tanımak açı-

sından. İkincisi, SHP kendisini oldukça demokrat hissediyor, içinde çok demokrat olduğu söyleniyor. Bunlara da şans tanıyalım.

Şunu hemen belirteyim: ANAP "Kürt meselesinde açılım yapıyoruz" dediğinde de bizim bir görüşümüz vardı. Eğer gerçekten ANAP liberalleşiyorsa, bizim de liberal yöntemlere ağırlık vereceğimizi gerek Sayın Birand'la, gerek Sayın Güneri Civaoğlu ile yaptığımız görüşmelerde söyledik. Eğer ANAP'tan bu yönlü, özgürleşme, demokratlaşma konusunda bir taviz gelirse, ne diye işbirliği yapmayalım dedik. Buna da açtık. Yani şimdi bazıları sanıyor ki, biz illa filan partiyle, adına sol kelimesi takıldı mı ittifak yaparız. Hayır, temel bazı demokratik kıstaslardır. Doğru Yol da o kıstasları esas alsaydı, biz DYP ile de ittifak yapardık.

S. Ülker: Şu anda en güçlü olasılık SHP olayıdır aslında.

-Biliyorsunuz, SHP rapor yayınladı, Kürt raporu. Ayrıyeten işkenceye karşıyım diyor, korucular politikasına karşıyım diyor, teröre karşıyım diyor, Kürtlere kültür özgürlüğünden yanayım diyor. Bunlar parti meclisinden geçen görüşlerdir diyor. HEP'le de belli bir anlayış birliğine gitmek istediklerini, bunu böyle kabul ettiklerini, hatta bu sorunlara demokratik çözüm getireceklerini söylüyorlar ve bunlar her gün basına yansıyor. Şimdi bunlar dikkate alınması gereken bazı görüşlerdir.

Sosyalist Parti daha radikal bir çözüm önerisi getiriyor diyelim. Saygıyla karşılıyorum, ileride değerlendirim. İleride o anlayışla da ittifak yaparız. HEP yapmazsa da PKK yapar. PKK, SHP ile ittifak yapmış değil. PKK tabanının etkilediği bir HEP var ve onun yöneticilerinin yaptığı bir ittifak var ve bu bir ittifaktır. İnönü "Biz eriteceğiz!" diyor. Bu onun görüşü. Eritirse bravo kendisine. Biz de halkımıza diyoruz ki, bu bir ittifaktır, seçim ittifakıdır, bununla sınırlıdır, böyle olması gerekir. Ben yalnız Kürt halkına değil, özellikle Türk halkına seslenmek isteyeceğim.

S. Ülker: Seçim bitince tekrar bir ittifak olacak mı?

-İttifak daha da geliştirilecek. Bu ittifakın içine SP, SBP, hatta PİK vb. diğer birçok Kürt partisi var, onları da almaya çalışacağız. Başta ulus sorunu, demokrasi sorunu olmak üzere sorunlara barışçıl, demokratik siyasi çözüm getirmek isteyen herkesin bloğu niye oluşmasın? Bu, SHP ile sınırlı falan değil. SHP de olur diyorsa, ne diye

SHP'yi katmayalım? SHP de yer alsın. Ecevit ilgi gösteriyorsa Ecevit de gelsin.

S. Ülker: Ecevit'in tavrını nasıl görüyorsunuz?

-Ecevit şu anda MÇP'nin veya eski MHP'nin tavrını oynuyor, ben ne yapayım. Bizi almış karşısına verip veriyor. Güya sağ oylara konacakmış, güya milliyetçi rol oynayacakmış! Oynasın. Oynayabilirse, başarılı olursa yapsın. Yani bizi inkâr ediyormuş. PKK ile SHP güya ilişki kurmuş diye, kendi tabiriyle SHP'ye de "bölücü" diyor. Bir defa "bölücü" sözü şovenist bir sözdür. Erdal İnönü'nün "bölücü" olmadığını, kendi devletini babasından miras aldığı gibi korumak istediğini herkes bilir. İnönü'yü bile suçlaması, onun şovenist histerisini gösteriyor. Onun MHP'yi bile geride bırakan milliyetçi bir pozisyonda olduğunu gösterir. Bu açıdan şansının iyi gideceğini hiç sanmıyorum. Politikaya böyle soyunmak hayra alamet değildir.

S. Ülker: Bir değerlendirme yapabilir misiniz efendim. Şu anda sizin değerlendirmelerinize göre seçimden çıkacak sonuç...

-Geleceğim oraya. Oraya gelmeden önce demin söylediğim SHP-HEP ittifakı üzerine biraz daha görüş belirteyim diye düşünüyorum. Özellikle SHP'nin başında İnönü'nün olması anlam ifade eder. Biliyorsunuz, İnönü tarihi bir kurumun içinden gelme birisidir. İnönü ailesi bir devlet kurumudur. Türkiye Cumhuriyeti'nin oluşumunda İnönü geleneği vardır. İnönü geleneğinin Kürt meselesindeki politikası vardır. Lozan Antlaşmasının sonuçlanması aşamasında heyetler İnönü'ye "Siz Kürtleri katmıyorsunuz veya Kürtlerin haklarını inkâr ediyorsunuz" derler. O zaman İnönü, "Hayır, biz eşit koşullarda devlete katılıyoruz" diyor. Hatta sanıyorum örnek kabilinde Diyarbakır'dan iki milletvekilini alıp -biri Kemal Fevzi bey mi?- o zaman yola çıkarırlar. "İşte Kürt temsilcileridir" derler. İnönü, Kürt meselesinin çözümünde savaşıyor. Bu, Şeyh Sait isyanından tutalım Dersim isyanına kadardır ve daha sonrası da vardır. Oldukça sorumluluk almış bir kişidir. Erdal İnönü bu mektepte yetişmiştir. Politikayı bu temelde özümsemiştir. "Ben demokratik yöntemle çözeceğim" diyor. Bizim açımızdan bu şu nedenle önemlidir: Belki de babasının terör politikasını aşar, babasının "Kürtler de bu devlete eşit katılıyorlar" iddiasına gerçeklik kazandırabilir. Ordunun terör politikası da vardır, işte Kürtleri tanıma gerçeği de vardır. Daha sonrası olmasa da en azından Lozan'da.

S. Ülker: SHP iktidarı için vaatler...

-Vaatler var. Tarihi temel çok önemli. Babasının mirasından herhalde en çok kendisi sorumludur. Kürtlerin varlığı bir gerçekse, o zaman bu gerçeği şimdi kendisi de kabul etsin. Eğer devlete eşit koşullarda demokratik katılım var deniliyorsa -ben bu eşit katılım üzerine birtakım değerlendirmeler yapacağım-, bunun böyle olduğunu şimdi ispatlasın. Biz işte bu temelde İnönü'ye bir fırsat tanınamaz mı diyoruz.

Şimdi bazıları belki bu yüzden bana saldırır diyeceksiniz. Kürtleri böylesine soykırımdan geçiren bir babanın oğluna açık çek sunuyor diyecekler. Hayır, mesele çek meselesi, açık destek falan değildir. Özal, "Ben Kürt meselesinde açığım, çözüme gitmek istiyorum" dediğinde, ben böyle olursa bu çok önemli bir gelişme olur, elden geleni esirgemeyeceğiz dedim, değil mi? Şu çok açık, uzun uzun anlattım: Şimdi İnönü, "Ben denenmemişim, demokratik çözümü esas alacağım" diyor. Şimdi ben buna bir katkı da bizden olmalı dersem, sayın sosyalist arkadaşlarımız bizi fazla eleştirmesinler. Bu bir politik tercih meselesidir veya politik bir taktik meselesidir. Ben kaybedebilirim de.

Hemen şunu söyleyeyim: Buradan ben İnönü'yü şöyle destekliyorum sonucu çıkmıyor. Kitlemize İnönü'yü karşılıksız destekleyin falan demiyorum, ama şunu söylüyorum: Böylesine bir gerçeği temsil eden bir taraf ortaya çıkmış. Özal kendi politikasından vazgeçti, terörü esas aldı. HEP'in yöneticisini kendi sorumluluğu altında alçakça katledilmesine en azından bir tepkide bulunmadı; Diyarbakır'a gitti, "Kökünü kazıyacağım" dedi. Benim Özal'la yapacağım bir şeyim kaldı mı? Gerçi Barzani'yi, Talabani'yi Ankara'ya çağırdı, o kanaldan ittifak öneriyor diyeceksiniz. Güya PKK Saddam'la ittifak kurmuş, kendisi de Barzani ve Talabani ile ittifak kuracakmış! Bu büyük bir saptırmadır. Ne Saddam'ın bizimle ittifak yapacak hali vardır, ne de böyle bir durum vardır. Bir aldatmaca söz konusudur. Şimdi bunları niye Ankara'ya, Diyarbakır'a çağırdı? "İlaç veririz, gıda veririz, PKK'yi kuzeyden biz, güneyden siz sıkıştırırsınız" masajlarını veriyorlar.

Anti parantez bir şey daha belirteyim: 5-15 Ağustos tarihleri arasındaki Şemdinli saldırısında KDPLilere de bir görev vermişler, Kürdistanı Cepheye de bir görev vermişler. "Biz on gün içinde, yani 5-15 Ağustos arasında PKK'yi bitiriyoruz, yeri boşalacak, oraya siz

gelip yerleşeceksiniz” diyorlar. Bunu bizzat sorumlularından duyduk. Yerimize geçmeye hazırlanmışlar. Bu temelde ittifak yapmışlar. Şimdi bugünlerde biraz ilaç gidiyor sanıyorum. Gıda karşılığında PKK’yi ezme! Elbette bu konuda biz tedbir alacağız. Bu bir imha politikasıdır. Kendimizi nasıl savunmamız gerektiğini Talabani’ye de, Barzani’ye de, Özal’a da göstereceğim, eğer Çankaya’da kalırsa tabii.

S. Ülker: Kısasa kısas. Bundan sonra Talabani ve Barzani arasında da...

-Çankaya’da kalırsa, Çankaya’nın temsilciliği de görür.

S. Ülker: Kalmazsa ne olacak? Tekrar Talabani bu kadar şeyden...

- Gelsinler, dağlara yerleşmişiz.

S. Ülker: “Geçirmeyeceğiz” diyor.

-Elinden geleni ardına koymasın.

S. Ülker: “Bizim topraklarımızdan PKK geçemez” diyor.

-Ona değineceğim. Biz ülkemizdeyiz, halkımızın bağrındayız. Bunun kuzeyi ve güneyi, doğusu ve batısı yok. Halkımız neredeyse biz oradayız. Biz halkımızı severiz, insanlarımızı severiz; mücadelesini de severiz, açık yaparız, gizli yaparız, silahlı yaparız, silahsız yaparız. Her yerde düşmanlarımız da vardır. Bizi güneyde de, kuzeyde de, doğuda da, batıda da vururlar. Bu PKK’nin alışık olmadığı bir durum değil. Biz yürütmesini biliriz. Ama şunu söylemek istiyorum: Özal’ın kendisi liberalleştirmeye dinamit koydu. İkincisi, DYP bu konuda tek bir kelime söylemiyor. Demirel kelime itibarıyla bile Kürtlerin varlığını kabul etmiyor. Ecevit zaten MHP’nin rolüne aday. Sol bloğa çağrımız devam ediyor. Demokratik bloğu geliştirmeye devam edeceğiz. SHP’ninki hem pratiktir, hem de demokratik olduğunu iddia eden SHP gibi bir gücü ve özellikle İnönü gibi denenmek isteyen bir önderliği denemek bazı demokratik gelişmeler açısından yararlı olabilir. Kesin yararlı olur demiyorum, olabilir. Bu bir şanstır. Kısa bir süredir, şunun şurasında bir ay var. Bir ay içinde bu şansı denemekte yarar olabilir. Ben yanılmış olabilirim, ama bana göre denenmesi gerekir. Kürtlerden ziyade Türkler için denenmesi gerekir. Çünkü birtakım demokratik açılımlardan, işkencesiz dönemden, sorunların demokratik hallinden, hatta halkın emek değerlerine bağlılıktan bahsediyor. Demirel gerçekten denenmiştir ve sunacağı fazla bir şey yoktur. Ne kadar demokrat olacağından kuşkuluyum. Şimdiden

Özal'ın bütün politikalarına soyunmuş. Ecevit'in durumu gerçekten tutuculuktur, sağcıdır.

S. Ülker: Erbakan var.

-Erbakan'ın MÇP ile kurduğu ittifak var. Ona değineceğim. Bu ittifak kendisini Kürdistan'da bitirdi. Kürdistan'daki dengeler hassas. Onu İnönü de çığnemeye kalkıştı; içinde adım atamadı. Erbakan çığnemeye çalıştı, adım atamaz. Diğerleri de adım atamaz. Dengeleri dikkatle değerlendirmek gerekir. Bu zorla, terörle olmuyor. Özel timler bile panzerlerde, özel koruma altında dolaşabiliyorlar. Bu siyasiler nasıl dolaşacak? Bu halkı inkâr ederek, PKK'yi karşıya alarak adım bile atmaları mümkün değil. Gerçekleri biraz görmek gerekir. İnönü burjuva demokrasisi çerçevesinde de olsa "denenmemişim" diyor, "demokratik olacağım" diyor ve bu konuda bazı sözler vermiş, raporlar çıkarmış, en son da HEP'le seçim ittifakına girmiş. Bize göre bu değerlendirilmeli ve daha sonra da geliştirilmelidir. Türk halkı başta olmak üzere Kürt halkı da böylesine sınırlı da olsa bir demokratikleşme adımını -kendisini demiyorum, SHP eşittir demokratikleşme demiyorum, bu bir adımdır, kesinlikle bunun altını çiziyorum-değerlendirebilmelidir.

Özellikle soldan bazı eleştiriler gelebilir. Diğer Kürt çevrelerinden de bazı eleştiriler geliyor. Bunların ciddi olmadığını, demokrasi konusunda pek fazla iddialarının olmadığını, özellikle bazıları açısından söyleyebilirim. Bu taktik adımı doğru değerlendirmeye çalışınlar. Oyların bölük pörçük hale getirilmesi, bu taktik adım açısından demokrasinin gelişmesine fazla katkı sağlamaz diyorum. Kürdistan'da Refah Partisi'ne verilecek oylar MÇP-Türkeş'e gider. Ecevit'e verilecek oylar gerçekten ikinci bir Türkeş'e gider. DYP'ye verilecek oylar eskiden AP ne ise şimdi de ona gider. Geriye makul bir taktik olarak, düzen sınırları dahilinde devletin muhafazakâr bir geleneğinin temsilcisi de olsa HEP'in SHP ile yaptığı seçim ittifakı uygun bir adım oluyor.

Bu sadece bizim kitlemiz açısından değil, özellikle Türkiye kitleleri açısından önemli. Türk halkı demokratik seçeneğe şans tanımalı. Her ne kadar bu seçim bu şansı tam vermiyorsa da, bunun ardı sıra gelecek yeni bir seçim olur, yeni yasal düzenlemeler olur; ona bir şans vermek açısından geçici de olsa, sınırlı bir çerçevede de olsa SHP'ye oy verilmesinde sakınca görmüyorum.

Çok açık söylüyorum, yarın SHP ile en çok savaşıacak olan yine biz olacağız. İnönü belki babasının çizmelerini giyer, tekrar Diyarbakır'ı merkez alıp üzerimize gelir. Bunu da bile bile söylüyorum. Muhallifler hiç bu konuda taktik hata yaptığımı, oyuna geldiğimi söylemesinler; ben kendimi buna da hazırlıyorum. İnönü devlet geleneğini Özal'dan daha iyi takip edebilir; nitekim babasının çizmelerini de giyip gelebilir. Ama buna rağmen ben de sınırlı da olsa belki demokratik bir çözüme girmeye fırsat tanır diye SHP ile HEP'in geliştirdiği ittifak anlayışının desteklenmesini uygun görüyorum ve bu konuda özellikle çağrı yapıyorum.

Özellikle Türkiye halkı savaşın şiddetlendirilmesini ve tırmandırılmasını istemiyorsa, başta hayat pahalılığı ve enflasyon olmak üzere savaşın ağır bilançosunun daha ağırlaşmasına rıza göstermeyecekse, daha fazla can kaybına, acıya ve işkenceye yol açmak istemiyorsa, Kürt halk gerçeğini kabul etmek, Kürt halkı ile eşit ve özgür temelde bir diyalogun ve ortaklaşa bir yaşamın yolunu açmak istiyorsa bu seçimi değerlendirmesi gerekir. Türk halkının, bu seçimi bunun için bir ön adım yapmasını ve ardı sıra sadece SHP ile ve SHP'nin getireceği sınırlı bazı gelişmelerle yetinmemesini, demokratik gelişmeyi daha da hızlandırmak için kendi demokratik ittifaklarını -bu Kürt-Türk demokratik ittifakı, çok çeşitli güçlerin içinde yer aldıkları bir ittifak, sosyalistlerin, demokratların, Müslümanların bulunduğu bir ittifak olabilir- hızla gerçekleştirmek için bu seçimi, kendi adaylarını parlamentoya sokmada ve parlamentoya da bu temelde işlerlik kazandırmada değerlendirmesini önemli görüyorum. Bu çerçevede SHP-HEP ittifakına bir koalisyon veya bir ön bloklaşma diyebilirim. Çünkü içinde çok çeşitli görüş olduğu biliniyor. Adayların çok farklı nitelikli olduğu da biliniyor.

Bu bloğun geçici, sınırlı bir süre içinde ve bu adayların da parlamentoda demokrasiye amaçlar dahilinde hizmet etmeleri kaydıyla desteklenmesinin uygun olacağını söylüyorum. Ayrıca bazı bağımsızlar var, bazı bağımsızları da destekliyoruz, onu da anti-parantez belirteyim. Bazı yerlerde daha tutarlı bağımsız adaylar var, onları da destekleyeceğiz. Bu, bizim sol demokratik blok anlayışımıza uygundur. Ama SHP ile bu ittifakın da epey iş yapacağına inanıyorum. Bunun da desteklenmesinin iyi olacağı kanaatindeyim. Bu temelde tak-

tik bir adım olarak demokrasi yolunun açılmasına hizmet kabiline bunları vurgulayabilirim.

SP, SBP ve birçok sol parti var. Bunların da kendilerini biraz daha gelişkin demokratik ittifaka hazır tutmaları önem taşıyor. PKK kendisini siyasi düzeye vurdukça bu partilerle de bir blok hareketi geliştirmek ister. Şu anda HEP'i PKK ile özdeşleştirmemek gerekir. HEP, PKK'nin yasal temsilcisi de değildir, fakat desteklemek istediği bir siyasal oluşumdur. Bu ilerde daha geniş bir demokratik platformun ögesi de olabilir. Biz buna da özen göstereceğiz.

Eğer SHP yöneticileri veya kadroları bunca vaatlerine -anlaşma yapmışlardır, rapor yayınlamışlardır- ihanet ederlerse, ters işler yaparlarsa, teröre saparlarsa, şunu açıkça belirteyim ki, bizim hazırlıklarımız eskiye göre çok üstündür. Bunları da ihtimal dahilinde görüyoruz, göz önünde bulunduruyoruz. Onlar teröre başvurdukça, özel savaş politikalarını ANAP'tan daha fazla uyguladıkça, biz de devrimci terörü, devrimci savaşı daha da tırmandıracağız. Bundan hiç kuşku duyulmamalıdır. Onlar demokratik adım attıkça biz de atarız. Bizi bu konuda ne çocuk sansınlar, ne de "içimize alır eritiriz, bir zenginlik çeşnisi olarak içimize katarız" gibi çocukça savlara kapılınsınlar. Bundan vazgeçilmelidir.

Biz hem Türk halkı için, hem Kürt halkı için demokrasi istiyoruz. Tutarlı bir demokratizm istiyoruz. Türkiye'nin meselesi hiç de öyle merkezi üniter devletin yaşatılması, hudutların bütünlüğünün korunması falan da değildir. Bunları biz fazla mesele de yapmıyoruz. Bizim meselemiz halklara özgürlüktür, halklara demokrasidir, halka siyasi demokrasidir, halka ekonomik demokrasidir ve devletin demokratikleşmesini sağlayacak olan da bunlardır. Yoksa mesele üniter devleti muhafaza edip etmeme değildir. Mesele, devleti demokratikleştirmedir.

S. Ülker: Batılı bir sistem, Batılı anlayışta bir demokrasi.

-Evet.

S. Ülker: Bunun yerleşmesi...

-Elbette, bu çabalar ona da hizmet ediyor.

S. Ülker: Ne istiyorsunuz efendim? Kürdistan kuracağız...

- Hayır! Kürt halkının yaşadığı coğrafyada elbette onun yurdu vardır. Misak-ı Milli buna karşı mıydı? Hayır. Misak-ı Milli başta nasıl ilan edildi? Biz öyle aptal olmayalım veya gerçekleri saptırmayalım.

Misak-ı Milli ilan edildiğinde, "Türklerin ve Kürtlerin yurdu" deniliyordu. Bu çok açık. İnönü'nün de, M. Kemal'in de demeçlerinde bunlar vardır. Eğer bu dönemin İnönü'leri, M. Kemal'leri bir gerçekse, o zaman Kürtlerin yurtlarının neresi olduğunu da anlamaya çalışsınlar. Ama "Biz güçlendik. Kurtuluş savaşını verdik, devleti ele geçirdik, ondan sonra inkâr ediyoruz" diyorlar. Biz de bu inkâr politikasına karşıyız. Başlangıçta, zor dönemde kabul edeceksin, işleri düzlüğe çıkardığında inkâr edeceksin! Bunun çıkış yolu olmadığını söylüyoruz. PKK'nin temel iddiası budur. Yani TC'nin bu tip kendi başlangıç kabullerine bile ters düşmesinin ve bunun yerine inkâr ve katliam politikasını sürdürmesinin reddidir. Altmış, yetmiş yıldır uygulanan bu politikayı reddettiğimiz gibi, gerekirse onu savaşla değiştireceğiz diyoruz. Yaptığımız budur.

İnönü eğer bu konuda bütünlük istiyorsa, bu bütünlüğün nemenem bir bütünlük olduğunu görebilmeli. Kürtlerin yurdu meselesini doğru kavramalı. "Devlete Kürtler de eşit koşullarda katılmıştır" diyor. Eşit koşullarda Kürtlerin katılmasının pratik bir sonucu herhalde dillerinin yasaklanması, Kürt değerlerinin imhası olmayacak. Bugün bir Kürdistan'daki nüfus kadar Kürt nüfusu batıdadır. Eşit koşullarda katılımın bir pratik sonucu herhalde bu kadar büyük bir nüfus kaydırılması olmayacaktır. Anti parantez belirteyim, Bursalı, Eskişehirli, İzmirli tek bir aile Hakkari'de yoktur, Mardin'de yoktur. Ama bir Mardin, bir Tunceli kadar nüfus, hatta daha da fazlası İzmir'dedir, Bursa'dadır, İstanbul'dadır. Bunlar gerçek.

İnönü bu gerçeklere ne diyor? Eğer Kürtler devlete eşit koşullarda katılmışsa, elli, altmış yıldır bir yasa var, bir müzik kasetini çalamıyor, söyleyip dinleyemiyor. Buna ne demeli? Sen altı kanalda televizyon seyrediyorsun, o kadar radyoevin var, bu kadar kitap çıkarıyorsun. Tek bir Kürtçe gazete var mı, tek bir Kürtçe türkü var mı, tek bir Kürtçe sözcük var mı? Devlete eşit katılım bu mudur?

Kürtlerin ekonomisi ortadadır, siyasi durumları ortadadır. Hepsi cahil, insanlıktan çıkmışlar. Eşit katılım bu mudur? Eğer başlangıçta bu sorun da saptırıldı diyorsa, ben de sonradan bu saptırmayı düzeltelim diyorum. Eşit katılımın yolunu ardına kadar açsın. Oyun yapmasın, "Alır eritiriz" demek bir taktik oyundur. Söyleyeyim, bizim bu taktiklere gelecek halimiz yok. Hele benim gibi her şeyi iğne ucuyla

kazanmış bir adamın yönlendirdiği bir hareketten mangır kadar değer kopartmak mümkün değildir.

S. Ülker: Peki Sayın Başkan, son olarak kapatırken seçim tahlili yapar mısınız?

-Bakin, Romanya'da maden işçileri demokrasi istediler. Başlangıçta mevcut yöneticileri desteklediler. Hayat pahalılığı gelişip ücretler dondurulunca, şimdi aynı yönetimi zorla devirmek istiyorlar. Eğer Türkiye'de kitleler böyle bir zora başvurmak istemiyorsa, ama yine de işlerin düzeltilmesini istiyorlarsa, bu seçimi çok iyi değerlendirmeleri gerekir. Yarın belki de kan gövdeyi götürür. Bu açıdan bu seçimler biraz önemlidir. Demokratik çözüme doğru kitleler biraz ayağa kalkmalı. Aslında oy yüzdeleri nasıl sorusu, biraz da halkın bunu doğru kavrayıp değerlendirmesine bağlı. Türk halkının, Kürt halkının bu seçimleri hayati bir seçim olarak değerlendirip demokrasi yolunun açılmasını istemelerine bağlı.

S. Ülker: Siz henüz tahmininizi söylemediniz.

-Bu yirmi günde çok şey değişebilir.

S. Ülker: Yani yüzde on değişebilir.

-Örneğin ben şimdiye kadar tercihlerimi açık koymadım. Bence benim tercihlerimi ortaya koymamla birlikte, sadece Kürt halkı içinde değil, Türkiye halkının içinde de...

S. Ülker: Herhalde SHP'de korkunç bir oy patlamasına dönüşür.

-Abartmaya yol açmıyorum, ama herhalde yüzdeleri zorlayacak bir tırmanmaya yol açabilir. Tabii eğer yöneticiler engel teşkil etmeseler, eğer kendi söyledikleriyle tutarlı davransalar. Ben şartlı konuşuyorum; eğer mücadele ederlerse, eğer demokrasinin gerçek sözcüleri olurlarsa, meydanlarda demokratik çözüme bağlılıklarını tutarlı olarak gösterirlerse, ben inanıyorum ki, birinci parti durumuna gelebilir. Şartlarım var. Bu çerçevede hareket diyorum. Ama oyun yapıcağız, "Biz Özal'dan daha fazla ezeriz" derlerse SHP darbe yer.

S. Ülker: Peki, ANAP'ın şansı ne?

-ANAP son dönemlerde Kürdistan'da özellikle teröre baş vuruyor, korucuları zorla tutmaya çalışıyor ve bir de muazzam para döküyor. O doksan bin kişilik kadroyu kullanmaya çalışıyor. İşçilere de, memura da, köylüye de verdi, açık ki parayla oy almak istiyor diyorsunuz. Türkiye'nin bir gerçeği var. İnsanlar gerçekten bir ekmeğe muhtaç edilmiştir, bir ekmekle oy satın alınabilir. Çok üzücü, ağır ve

acı bir yaradır bu. Özel savaş bence bu noktaya gelmek istiyor. Bu adamların elinde milyarlar var, zaten Amerika'dan da aldılar, Suudi'den de aldılar. Şimdi bu paraları akıtıyorlar. Ben bundan çekiniyorum biraz. Bu parayla ne kadar iş yapabilirler?

S. Ülker: Bir daha zorlayabilirler mi diyorsunuz?

-Türkiye halkı veya bütün olarak halklar, halkımız diyelim, aslında paranın gücüne değil de gerçekten demokratik olana yönelmeli. Bu parti, ANAP yargılanmalık bir partidir. Bana göre büyük suçları var. Değil meydanlarda halktan oy istemek, adım bile atmamaları gerekirdi. Büyük suçların sahibidirler. Nasıl hesap vereceklerini sormak gerekir. İşte Romanya örneğini verdim, işte Sovyet örneğini verdim, Yugoslavya örneği var ortada. Halklar hesap soruyor. Bu adam halka karşı on yıllık savaş yürütüyor ve halen oy istiyor, bunu baskıyla ve biraz parayla istiyor. Türk halkı, Kürdistan halkı baskıyla ne kadar sindirilmiş?

S. Ülker: Yani şimdi siz Diyarbakır'a doğru oy patlaması mı?..

-Veya parayı ne kadar kanıksanmışlar, bir çorbaya kendilerini ne kadar satarlar, mesele bu. Diyeceksiniz, bizim ülkemizde kendini çorbaya satanlar çok.

S. Ülker: Siz olsanız oy kullanmayacak mısınız Sayın Başkan?

-Hiç sorun değil. Oy kullanıyorum.

S. Ülker: SHP'ye mi verirdiniz?

-Hayır hayır, şuraya gelelim. Eğer insanlar bir çorbaya muhtaç edilmişse, demokratik bir vicdanları yoksa, ufak bir sopayla sindirilmiş durumdaysalar ANAP kazanır; varsın kazansın, bu halka yapacağı müstahaktır diyelim. Yok eğer bir çorbalık değiliz, bizim de en az Romanyalı işçi kadar veya Yugoslavya'nın bilmem şu federasyonu kadar, Sovyetlerin şu halkı kadar bir cesaretimiz var diyorlarsa, hatta Güney Afrika halkı kadar, hatta Bangladeş halkı kadar bir vicdanımız var diyorlarsa, o zaman halkımızın bunlardan hesap sorması gerekir. Bunlar dürüst davranmadılar.

S. Ülker: Yani büyük bir oy kaybedecek değil mi efendim? Refah Partisi...

-Büyük bir suçun sahibidirler. 50 milyar dış borç, ondan fazla iç borç, bu kadar hayat pahalılığı, bu kadar işsizlik. En kötüsü bu kadar onursuz bir yaşam. Ben Türkiye'de yaşanacağını kabul etmiyorum. Ben iyi yaşadığımı söylemiyorum, ama Türkiyelinin de iyi yaşadığına

inanmıyorum. Zenginleri de dahil, çok düşmüş, onurdan yoksun bırakılmış bir yaşam var. Eğer bunun hesabını sormayacaklarsa, bu halka ne yapılırsa yapılır. Yok biraz buna isyan varsa, son vermek istiyorlarsa, özellikle demokratların görevleri vardır. "Onuru çiğnetmeyeceğiz, şöyle onurlu bir yaşam vaat ediyoruz, demokratik olacağız" diyorlar. Bunun temsilcilerinin tutarlı olması sağlanırsa, halk bu insanlık dışı maddi ve manevi tüm baskılara, oyunlara paydos diyoruz deme durumuna gelmişse ve yöneticiler de -bu parti yöneticilerini kastediyorum- demokrasinin sözcülüğünü doğru yaparlarsa ANAP'ın düşmesi kesindir. DYP'nin birinci parti durumunda seyretmesi zordur. Yapacağı yeni bir şeyin olacağını sanmıyorum. Demirel, her ne kadar "Devleti tepeden tırnağa yenileyeceğim" diyorsa da, DYP şimdiden bir ANAP'laşmayı dayatmış. Farklı bir seçenek ortaya çıkarması bana güç görünüyor. Refah Partisi olayı Kürdistan'da sanırım boşalmıştır.

Bu konuda anti-parantez şunu söyleyeyim: Hiçbir Kürdistanlının kendisinin soykırımını dışında amaç taşımayan bir MÇP ittifakını destekleyeceğini tahmin etmiyorum. Belki kontrgerillacılar destekleyebilir, korucular destekleyebilir veya çok fanatik bazıları destekleyebilir; ama Refah'ın bu durumdan sonra Kürdistan'da ve Türkiye'de de gerilemesinin süreceği kanısındayım. Gerileme sürecine girer. Belki İç Anadolu'da fanatik çevrelerden biraz oy alabilir.

S. Ülker: DSP barajı aşar mı?

-Yani Refah'ın da durumu koruması, yüzde on civarında seyretmesi bana biraz zor geliyor. Ecevit ise ANAP'ın oluşturduğu kitleyi çekerse, yani sindirilmiş, uyutulmuş, sözüm ona istikrar adı altında her türlü politikayı kanıksar hale getirilmiş, aslında mevcut düzenin normlarına alıştırmış insanı çekerse -ANAP'la koalisyondan bahsediyor, eğer biraz buna cevap teşkil ederse- ve en önemlisi de böyle bir kitle yığını varsa gücünü koruyabilir. Yok, eğer değişmeler hızlıysa, demokrasi isteği güçlüyse bu yığınlar Ecevit'e gitmez, SHP'ye gider.

Ben tüm bunları biraz şartlı konuşuyorum. Nedeni de şu: Gerçekten kamuoyunun nasıl seyrettiğini bilmiyorum. Kamuoyunun günlük olarak nasıl seyrettiğini bilmiyorum. Bana göre önümüzdeki günler çok önemlidir.

S. Ülker: DYP birinci parti görünüyor şu anda.

-Değişebilir.

S. Ülker: SHP ikinci parti, ANAP üçüncü parti.

-Bana göre bu dengeler değişebilir. Bizim bu görüşmemiz bence çok önemli.

S. Ülker: Evet efendim, bayağı etkiler.

-Öyle tahmin ediyorum. Sonucunu sizler de biz de görürüz. Sanıyorum seçimlere yönelik değerlendirmemiz etkili olacaktır. Biz tavrımızı açık koyarsak, bu rakamlarda değişiklik beklenebilir.

S. Ülker: Yani demin de sordum, şimdi Diyarbakır'da oy kullanmış olsaydınız şahsi olarak SHP'ye mi verirdiniz?

-Siz gazeteciler soruları çok karikatürize ediyorsunuz. Bence verdiğim cevaplar yeterlidir, aynı zamanda kapsamlıdır.

S. Ülker: Sayın Başkan, biraz politika dışına çıkalım isterseniz.

-Tercihim gerçekten demokratik gelişmede bu seçimlerin bir adım haline getirilmesidir. Demokrasinin önüne baskı taktiği engel haline getirilmek istendi. Biz bu taktiği bozmak istiyoruz. Bu seçim demokrasiye giden yolda bir adım olsun ve kamuoyu da bunu böyle bilerek kesinlikle şansını doğru değerlendirsın. Bu mutlaka yerine getirilmesi gereken bir kamuoyu görevidir. Bu görevi ben de yaparım, siz de yaparsınız; bunu çok açık vurguluyorum; ordudaki subay da yapar, asker de yapar. Acı çeken herkes, demokratik olan herkes, Türkiye'nin esenliğini isteyen herkes, Türkiye'de gerçekten kardeşliği isteyen herkes, halkların tutarlı birlik politikasından yana olan herkes tercihini doğru yapsın. Az mı görüldü işkence, az mı görülüyor korkunç insan trajedileri, yoksulluk, işsizlik? Oylarımızla buna mı yol açalım? Bu doğru olabilir mi?

Benim bu konudaki tavrım çok açık. Sınırlı bir imkân verilmiştir aslında. Bu imkânın doğru değerlendirilmesinin önemini vurguladım. Tam çözüm olacaktır demiyorum. SHP şu kadar demokrattır da demiyorum, ama ehvenişerdir. Değerlendirilmesi gerektiği kanısındayım. Bu konuda ne sağ ne sol bana çok yüklensin. Bir taraf işte "şöyle sosyalizme aykırı", diğer taraf "şöyle bölücülüğe fırsat sunmuştur" deyip gerçeklerle oynamasınlar. Halkların, sınırlı da olsa, cüzi demokratikleşme şansını kötü değerlendirmeyelim diyorum. Belki yanılıyorum, belki doğru çıkarım. Bu halkların vereceği bir karara bağlıdır. Ben halkların aydınlanması, -Türkiye halkı da dahil- aydınlanıp bilinçlenmesi için çok şey yaptığıma inanıyorum. Eğer bu olum-

lu bir sonuca giderse ne mutlu bana ve seçime de yansır, seçimden çok önemli bir sonuca yol açarsa ne mutlu bana. Çünkü görevimi yapmışım, istiyorum ki herkes görevini yapsın, herkes görevinin karşılığını tutarlı bir demokratik gelişmede görsün. Benim temennim budur.

Bizim Yaptığımız Dinde Bir Rönesanstır

S. Ülker: Sayın Başkan, özellikle son aylardaki demeçlerinizde din olgusunda geçen yıl ki açıklamalarınızda da, PKK'nin Müslümanlığın en iyi hareketi olduğunu açıkladınız.

-Yani bu bir taktik midir? Hayır, hayır. Bu din meselesi de demokrasi meselesi gibi net bir sokak nesine döndürüldü. Çok kullanıldı, amiyane tabirle...

S. Ülker: Veya birden siz bu işi...

-Demokrasiye biz el attık. İşte şimdiye kadar demokrasi çözümlenmesi yapıyoruz. Şimdi siz aynı şekilde din için ne diyorsunuz diye soruyorsunuz. Din meselesi de 12 Eylül döneminde çok kullanıldı. Biliyorsunuz, bunun için fonlar oluşturuldu. Neydi o, Suudilerle yapılan?

S. Ülker: Al Baraka.

-Al Baraka, evet. Onun gibi birçok geniş maddi imkânlarla imamlara devletin vermesi gereken maaş yerine maaş verdiler. Yani dine el atıldı. Hatta biz şunu çok iyi biliyoruz: Kürtlerin durumu geri, dine bağlılar; bir de PKK'nin ideolojisi geliyor, zaten Kemalizm Kürtler arasında yeterince tutulmuyor. Din boyutları güçlü, o din boyutlarını örgütleyelim kararına vardılar. 12 Eylül'ün Milli Güvenlik Konseyi'nin buna karar verdiğini gazeteler yazdı. Sırf PKK'nin gelişimini önlemek açısından "dine oldukça ağırlık verilmelidir" diye düşündüler ve verildi. Başta Nakşibendi tarikatı olmak üzere, bütün Sünni kesimlere ve sonra Alevi seyitlerine de el attılar. Hepsi ile gizli toplantılar yaptılar. Çok sayıda tarikat kuruldu. Yüz binlerce Kürt çocukları...

S. Ülker: Alevilere daha yakın olduğunuz falan da söyleniyor.

-Ona değineceğim. Çocuklar tarikatlara, pansiyonlara, yurtlara alındılar. Şimdi bu Müslümanlık aşkına yapılmadı. Müslümanlığın özündeki adalet, zulme karşı olma, iyilik, güzellik ideallerine uygun olarak yapılmadı. Tamamen oportünist amaçla yapıldı. Yani bir Müslüman oportünizminden bahsedilebilir. 12 Eylül dönemi, dini Müslü-

man oportünizmi biçiminde kullanmak istedi. Hani tarihte meşhurdur, İmam Ali İslam'ı büyük bir sadakatle, militanlıkla temsil eder. Muaviye sahtekârlıkla Kuran'ı mızrağın ucuna takar, Ali taraftarlarını yenmek için sahtekârlık yapar. İşte şimdi de böyle bir oyun var. Gerçek Müslümanlık yerine onunla oynama yaşanır. Biz bunu çok yakından gördük. Çok kötü kullanıldı. Dinle alakası olmadığı halde, Müslüman sahtekârı olduğu halde en geniş bir Müslümancı dalgası başladı. Helikopterlerle milyonlarca bildiri atıldı. "Apo nasıl kâfirdir, nasıl Ermeni, Rum dostudur, kâfirleri nasıl koruyor" diye bu konuda yaygın bildiriler dağıtıldı.

S. Ülker: Peki, burada şeye girebilir miyiz? Dini inancınız var mı?

-Şimdi mesele dini inancımın olup olmaması değildir.

S. Ülker: Yani değil mutlaka da.

-Şimdi şunu söyleyeyim: Bu evren meselesi tam anlaşılamadı; evrenin kuruluşudur, yasalarıdır. Herkesin dini ya da felsefi inancı vardır. Bu konuda da özgür olmak lazım. Özgürlükten yanayım. Herkes dini inançlarını, felsefi inançlarını dilediği gibi geliştiresin, zorbalığa başvurmadan yaşasın. Bu konuda ben bunu söylemekle yetineceğim.

S. Ülker: Ateist misiniz Sayın Başkan?

-Sorun bu değildir.

S. Ülker: Hayır, sorun olarak değil de, ben kişisel olarak soruyorum.

-Ben soruların bu tarzda soruluşunu da sakıncalı buluyorum. İnsanlığın sorunları ağır. İlgili değerlendirmelerde bu sorunu çok kapsamlı koymuştum. Din bir dönemin en önemli insan ihtiyacıdır. Ekmek kadar önemli bir ihtiyaçtır. Dinsiz olmak veya din aracına başvurmadan insanların gelişmesi mümkün değil veya insan olgusu söz konusu olmayacak. Yani insanlık geliyor, insan toplumu geliyor, din onun kaçınılmaz bir parçasıdır. Dolayısıyla ateist olup olmamak, insan olup olmamakla veya insan gerçeğine gerçekçi bakıp bakmamakla ilintilidir. Şimdi herkes ateist olduğunu söyleyebilir, ama bu başka bir dinsel saplantı gibi bir şey olur. Mesele, doğa ve toplum olayları karşısında bir karar sahibi olmaktır. Manevi bir kanaat sahibi olmaktır ve bu da gereklidir. Bu din biçiminde olur, felsefe biçiminde olur. Kaba bir inkârı tehlikeli buluyorum.

Biz kaba materyalizmi bu anlamda tehlikeli bulduk. Nitekim reel sosyalizmin bu hale gelmesinde kaba materyalizmin rolü büyüktür. Dine çok kaba saldırıldı. Şimdi kilise güçleniyor. Manevi birçok değere saldırıldı, şimdi gerici tarihe sığınılıyor. Demek ki kaba saldırı hal tarzı olamaz. Ama elbette hiçbir şey değişmez, her türlü dini duygu yüceltilmelidir tavrında da değiliz. İnsanın sorunlarını böyle dogmalara sığınarak da halletmek mümkün mü? Ama yine de insan soyunun manevi değerleri önemlidir. Belki de insanlık sürdükçe sürecektir. Ona saygılı olmak, en azından bir düşünce özgürlüğü çerçevesinde saygılı olmak benim sosyalizm anlayışımın bir gereğidir. Bu sorunuza kısaca böyle cevaplandırıyorum.

Kürdistan'daki din furyasına gelince, dediğim gibi, tipik bir Müslüman oportünizmiyle karşı karşıyayız. Müslümanlıkta Arab'ın Acem'e üstünlüğü olmadığını Hz. Muhammet söyler, ama din adına Kürd'ün canına okundu. Halen Kürd'ün insan olduğunu "Müslüman" Refah Partisi bile kabul etmiyor. Lastikli cevap vermekten öteye yaptığı bir şey yok. Aşırı milliyetçiliği Türk-İslam sentezi adı altında yaşamaktan geri durmuyor. Yani bir saptırmayla karşı karşıyayız ve bunda 12 Eylül'ün eli vardır. Biz bunu gördük, değerlendirdik, bunun yerine dinin özü nedir dedik. Genelde din tarihini, özelde de İslam tarihini değerlendirdik. Biz Ortadoğu halklarının yaşamında çok ağırlıklı bir yeri olduğu için, hem tarihi olarak hem de günceli çok yakından etkilediği için dini değerlendirmeye aldık. Bu konuda biz baştan beri daha gerçekçi yaklaşıyorduk.

Türkiye'de sol adına, sosyalizm adına yapıldığı gibi çok kaba bir din inkârcılığının fazla politik bir değerinin olmayacağını, teşhir olmaktan öteye götürmeyeceğini, aynı zamanda devletin bu din politikasında böyle sınırsız açılım sağlaması karşısında bir şeyler yapmanın da doğru olmayacağını bilerek, bunun yerine dinin muhtevası nedir, gelişimi nedir biçiminde bir cevap geliştirmeye çalıştık. İslam'ın özünde yatan devrimi inceledik. İslam, çeşitli kölelik kalıntılarına karşı ve en önemlisi de Arapları biraz daha geliştirmek ve diğer geri halkların düzeyini biraz daha geliştirmek için kendi dönemlerine göre ileri işler yapmıştır.

Daha sonraki süreçte gerileme var. Daha sonraki süreçte bu gerilemeye nasıl yol açıldı? Osmanlılarda bu gerileme nasıl oldu? Cumhuriyetin yaklaşımı ne oldu? Bunları ele aldık. Bilimsel cevaplar ver-

meye çalıştık. 12 Eylül özellikle dini nasıl ele aldı, nasıl kullandı, parayı da ortaya dökerek özellikle tarikatlar yoluyla nasıl sonuç almak istedi? Bu basına da yansıdı. Bu 12 Eylül rejiminin önemli bir sacayağıydı.

PKK'nin göstermek istediği yaklaşım zulme karşı olmayı, adeta İslam'ın devrimci mirası neyse ona sahip çıkmayı esas alan bir yaklaşımdır. İmam Ali geleneği Muaviye geleneğine karşı İslam Devrimi'ne daha sadıktır, mazlumun yanında, zulmün karşısındadır, eşitliğe yakındır. Oluşan Alevi-Şia kökenli hareketlerin biraz bu geleneği temsil etmeye çalıştıklarını, bu gelenekten esinlendiklerini, Sünniliğin muhafazâkarlık, sağcılık olduğunu veya özellikle sultanların elinde gerçekten halkların aleyhinde kullanıldığını, bir İslam saptırması olduğunu, sultanlık mezhebi olduğunu, özellikle günümüze doğru geldiğimizde Nakşibendiliğin de böyle bir rol oynadığını, neredeyse bir devlet mezhebi durumuna getirildiğini biliyoruz. Özal'ın Nakşibendi olduğu, hatta Barzanilerin de Nakşibendi olduğu ve bunların ittifakının bir de bu temelde anlamlı olduğu falan söyleniyor. Kamuran İnan da böyle geçiniyor. Bunların dine inandıklarını pek sanmıyorum, ama halkı aldatma açısından böyle geçiniyorlar.

Bizim Aleviliğe yakınlığımız da böyle ortaya çıktı. Aslında yakınlıktan ziyade, biz tarihi gelişme içerisinde doğru İslam nedir, halklara daha çok yakın olan nedir, beyler ve sultanlara karşı olan nedir sorularına cevap aradık ve onun yanındayız dedik.

S. Ülker: Diğer mezhepler, yani sizin için olabilir mi?

-Tabii olabilir. Kaldı ki bizde din anlayışı genel doğrular temelinde ele alıyoruz.

S. Ülker: Aleviliğe yakınlık var...

-Aleviler belki bu yaklaşımdan daha cesaret alır, ilgi gösterirler. Fakat söyleyeyim, Mardin bugün Sünniliğin en gelişkin olduğu yerdir, Cizre 600 yıldır Sünniliğin merkezidir. Bugün Cizre en çok PKK'ye bağlı. Çok değerli melleler vardır, bir gün gider dinlersiniz. PKK'nin bu yorumuna en güçlü katılanlar kendileridir. Bizim yaptığımız dinde bir rönesanstır. Cizre'de bunun zafer kazanması demek, Kürdistan'da zafer kazanması demektir. Cizre'deki mellelerin soylu yaklaşımı Kürdistan'da dinin nasıl bir rol oynayacağını şimdi çok iyi gösteriyor. Gidin tartışın, sonuna kadar demokratik, sonuna kadar laik, sonuna kadar -doğru temelde tabii- sosyalizme açık, İslam adı-

na, şeyhlik ve sultanlık adına yapılanlara ve zulme çok karşıdırlar. Devletin bu konudaki satın alma politikasına karşıdırlar.

İşte din gerçeği, işte dinin halka bağlı aydınlar tarafından, melleler tarafından ele alınış gerçeği. PKK buna yol açtı. Bunlar eskiden biraz yurtseverlerdi. PKK'de yurtseverliği gördüler ve PKK'ye en candan katılan kesim oluyorlar. Bunlar Kürdistan'daki bir kesimdir. Tutarlıdırlar, dine saygılıdırlar ve birçok sol-sosyalist aydından daha büyük bir özveriyle çaba harcadıklarını biliyoruz. En çok onlardan destek görüyoruz. Bunların bu durumunu saygıyla karşılıyorum.

Din böyle ele alınsa, halkların çıkarlarına en uygun ve gerçekten temiz, ahlaklı, son derece demokratik, karıncayı bile ezmek istemeyen bu insanların vereceği çok şey vardır. Dinin Türkiye'de de bu temelde ele alındığını düşünelim. Bu muazzam bir demokratik kazanım olurdu. İşte bizim ortaya çıkarmak istediğimiz din gerçeği budur. İşte dine bu temelde yaklaşılmalıdır diyoruz. Böyle yaklaşırsa milyonlar demokrasiye kazanılır. Ama ters yaklaşılır, işte "şöyle Allah'ı inkâr ediyorum, şöyle ateistim" denilirse, o zaman bu Sünni sultanların, emirlerin "Aleviler dinsizdir" demesi gibi bir şey olur ve buna haklılık kazandırır ki, yanlıştır. Nasıl ki, Ali taraftarları gerçek Müslümanlarsa, günümüzde de dine bu biçimde yaklaşanlar gerçek Müslüman'dırlar. Dinin dogmalarına sığınarak "şöyle Nakşbendiyim, bu tarikattanım, şu mezheptenim" diyenlerin Müslümanlıkla alakası yoktur. Ben bu nedenle, Evren ile Özal'ın dinle alakası yoktur, dinleri göstermeliktir dedim. Müslümanlar bu göstermelik dindarlara aldanmamalıdır. Evren kalktı, yüz binlerin karşısında Kuran'ı okudu. Müslümanlığın aşkından mı okudu? Hayır, onun amacı 12 Eylül rejiminin Müslümanlık oportünizmine sığınarak sürdürülmesiydi. Yani Müslümanlığı saptırarak sürdürmeydi. Ama Cizre'deki melle dürüsttür, kırk yıldır namazında niyazındadır.

S. Ülker: Özal'ı nasıl görüyorsunuz efendim, adam tarikat üyesi artık?

-Cizre'deki melle dürüsttür, demokrattır diyorum. Kimseye zorbalık yapmıyor. Dini kötü tarzda kullanmıyor. Bir de para için, maaş için yapmıyor. Bunlar önemli gerçeklerdir. PKK'nin aslında bu konuda demokrasiyi uygulamak istediği açıktır. PKK'nin sağdan soldan gelen, uygun olmayan yaklaşımlarla mücadele ettiği açıktır. Halka hizmetleri önemlidir, demokrasiye hizmet temelindedir ve oldukça

başarılı sonuç almıştır. Halkın çıkarına, demokrasinin çıkarına sonuç almışsa bence o doğrudur.

ABD Kendi Çıkarlarını Pervasızca Yürütmek İsteyecek ve Buna Karşı Daha Fazla Başkaldırı Ortaya Çıkacak

S. Ülker: Şuna, yani Sovyetler Birliği'ndeki çeşitli gelişmelere gelim mi efendim? Çatışmalar var, başarısız bir darbe oldu, hayat pahalılığına karşı çıkılıyor ve daha birçok şey... Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Romanya'ya da bakmak gerekiyor. Çünkü maden işçileri...

S. Ülker: Biz izlemedik efendim, radyodan dinledik.

-Bugün söyledi, yüz binler başbakanı istifa ettirmişler. Romanya halkı İonescu'yu indirmek istiyorlar, ordu alarmda.

S. Ülker: Bence pahalılık, işsizlik falan...

-Evet, pahalılık, işsizlik. Yugoslavya'daki durumlar var zaten. Şimdi mesele Sovyetlerdeki darbeyi düşünmek değil. Bu darbenin ciddi bir darbe olmadığı, başarısızlığı önceden planlanmış bir darbe olduğu kanısındayım. Bana göre biraz şikeli bir darbe veya kendi içlerindeki bir dalaşma. Fakat bu kolay durulmayacağını, Gorbaçov'un hesaplarının kolay kolay tutmayacağını gösteriyor. Bugün Romanya'da, Yugoslavya'da görüyoruz. Sovyetlerdeki sosyalizmin tıkalı olduğunu baştan beri söylüyoruz. Bu tıkalı rejimin iki türlü aşılabileceğini söyledik. Ya radikal devrimlere, gerçek sosyalizme yönelmekle ya da sağa yönelmekle aşılabilir. Şimdi sağa savrulma daha güç kazanıyor; fakat zaman zaman radikalleşme yönünde de gelişmeler oluyor. Belki belli bir dönem daha sağa savrulma gelişir. Bazılarında, Romanya'da olduğu gibi sola savrulma gelişebilir. İşler durulmuş değil, bu anlamda söylüyorum. Bir tıkanma aşılmaya çalışılıyor. Kimisi bunu kapitalizme yönelerek aşmak isteyecek, kimisi yeni sosyalizm anlayışlarına yönelerek aşmak isteyecektir. Yaşanan bu durumu izliyoruz.

Darbeyi de bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Kendi başına ciddi bir düzenlenişi, planlanışı, yürütülüşü yoktur. Belki de şikelidir. Sovyet gibi bir devleti büyük bir nizam dahilinde yürüt; sonra da her birisi bir kilit noktanın başında olduğu halde, kimisi içkili, kimisi uykuda olduğu gerekçesiyle başarısız olduğunu iddia et. Bu bana pek tutarlı gelmiyor veya çürüme buraya kadar gelişmiş olabilir. Fakat

Sovyetlerde işler giderek daha da karışacak. Bir yandan milliyetçilik, bir yandan işçi sınıfının kendi kazanılmış mevzilerini koruması başkaldırıya, kargaşaya, kaosa yol açacak.

Dolayısıyla ben, Amerika'nın işleri kolaylaşmadı, daha da zorlaştı dedim. Son otuz, kırk yılda Amerika'yı biraz da Sovyet sistemi güçlendirdi. ABD, Sovyetler Birliği'ne yönelik politikayla dünya ulusları üzerinde güç kazandı. Şimdi o kozu elinden alınıyor. ABD, dünyayı şimdi kime karşı yönlendirecek, hangi tehlikeyi bahane edip arkasında tutacak? Şimdi Saddam'la bütün dünyayı korkutmak istiyor, ama Saddam'ın herhangi bir gücü falan yok. ABD, Birleşmiş Milletler'i arkasına alarak, "şöyle saldırınız" diye ikide bir tehdit ediyor. Bu tehdit de kalktığında ABD hükümrانlığı hangi gerekçeyle sürdürecektir?

Bir de üçüncü dünya ülkelerinin durumu var. Eskiden bunlar yetersiz de olsa reel sosyalizmin desteğiyle az çok geliyorlardı. O da ortadan kalktı. Şimdi Afrika'da tam bir kaosun içine girilecek ve açlık kıırıp geçirecek. İşte Zaire'de olup biten talan var. Ordu da halk da girdi talana, yarın bu yaygınlaşacak. İşte Sovyetlerdeki halk kargaşası içindedir. Yugoslavya'da durum kargaşası içinde. Bu durumlar Asya'da daha hızlı gelişecek. Ne olacak bütün bunlar?

S. Ülker: Nereye gidecek?

-Şunu gösteriyor: Yani işler kolay kolay sütlüman kesilmeyecek. İşlerin Bush, Reagan, Gorbaçov zirveleriyle ve onların "şöyle sonsuz barış sağladık, devrim, şiddet yok" değerlendirmelerine göre gelişmeyeceğini gösteriyor. Açık ki kargaşaya daha fazla gelişecek. Amerika'nın işleri zorlaşacak. ABD bundan sonra Avrupa'yı hangi bahaneyle koruduğunu söyleyebilir. Avrupa'yı arkasına çekmesi için bahanesi yok. Doğu tehlikesi kalktı. Sovyet halklarını da arkasına çekemez. Tam tersine, her gün birisiyle başlı başına uğraşacaktır. Hepsine para yetiştirecek. Kaldı ki, Amerika para vermez, halkları soyar alır. Dolayısıyla onlar da karşısına çıkacak. Eskiden birdi, şimdi yirmi tane oldu. Yugoslavya'nın hangi cumhuriyetine yardım yetiştirilecek? Ortadoğu'nun, Asya'nın, Afrika'nın, Latin Amerika'nın hangi ülkesine krediyle, destekle güç getirebilecek?

S. Ülker: Güç getirmek istemiyor herhalde.

-Çıkarlarını daha da dayatacak. O zaman Avrupa dikilecek, Afrika dikilecek, Asya dikilecek, Ortadoğu dikilecek, Almanya dikilecek, Latin Amerika dikilecek.

S. Ülker: Bu yeni bir blok olmuyor mu? Yani ABD'nin karşısına çıkacak bir blok?

-Hayır. Karşı çıkmaktan ziyade, ABD'nin kontrol yetenekleri azalacak. Bu zenginler kulübüyle belki dünyayı yönetmek isteyecektir.

S. Ülker: Daha güçlenmedi mi Sayın Başkan? İşte bir Irak örneği, yani gelir vurur?

-Bunda çıkarlar belirleyicidir. "Zenginler kulübüyle dünyayı biraz yönetelim, paylaşalım" diyor. Almanya yeniden pay istiyor, Japonya yeniden pay istiyor, İngiltere, Fransa, hepsi yeniden pay istiyor. Bir yığın küçük başka ülkeler de var. Türkiye pay ister, Brezilya ister, isteyen isteyene. Rusya isteyecek, Çin isteyecek. Bence şimdiki karışmanın nedenleri çok daha fazla. Sovyetler Birliği Amerika'nın işlerini biraz kolaylaştırıyordu; devreden çıkınca işler daha da karışıyor. Dolayısıyla çelişmeler artacak. Eski tür, belki Vietnam türü uzun vadeli savaşlar olmaz; fakat Romanya türü, Yugoslavya türü gelişebilir ve nitekim geliyor. İşte Sovyet türleri geliyor. Bunlar her gün gelişecek. Yani çok sık ve basit gerekçeli de olsa hayat pahalılığı, çevre, azınlık ve sınıf sorunları etrafında başkaldırımlar gelişecek.

Amerikan barışı bir ütopyaydı. Yani dünya çapındaki bir Pax Americana olmayacaktır. Eskiden daha pervasızca çıkarlarını yürütmek isteyecek ve daha fazla başkaldırımlar ortaya çıkacak. Yeni güçler düzenlemesi giderek gelişebilir. Belki biraz zaman alır, ama gelişir. Ortadoğu bu konuda önemli bir bölgedir. ABD'nin bugün Ortadoğu'ya birincil derecede yer vermesi nedensiz değildir. Bunun nedeni sadece petrol de değildir. Ortadoğu'nun toplumsal tarihi gerçeği, Arap-İsrail çelişkisi, İran çelişkisi, Irak çelişkisi, Türkiye meselesi ile Ortadoğu çok hassas bir yer. Petrol de buna eklendiğinde, Ortadoğu'nun önümüzdeki dönemde hayati bir rol oynayacağı söylenebilir. Dolayısıyla şu anda aktüel olan Ortadoğu Barış Konferansı bana göre fazla bir gelişme kaydedemez. Arap-İsrail çelişkisi değişik biçimlerde devam eder. Arap toplumlarındaki çalkantı devam eder. Bu İslam ideolojisiyle İran nereye gidecek, onu nasıl bırakacak, bırakırsa İran'da da durum bir kaosa dönüşür. Türkiye yeni devrimlere gebe dir.

Orta yerde bir de Kürdistan duruyor. Evet, Kürdistan bize göre Ortadoğu'nun kilit bölgelerinden birisi. Zaten son Irak Körfez mese-

lesinde bu ortaya çıktı. Halen şu anda Kürdistan'da bir boşluk var. İşte ABD bu boşluğu doldurmak istedi, Çekiç Güç geldi girdi.

S. Ülker: Peki, sizin ABD'ye ilişkin düşünceleriniz?

-Biz bu konuda boşluğu doldurmaya çalışıyoruz. Kürdistan'ın güneyinde de, kuzeyinde de PKK geliyor ve Kürdistan kilit rolünü oynama sürecine girmiştir diyoruz. Kürdistan, Ortadoğu sorunlarının tarihi ve toplumsal merkezindedir ve şimdi çözümün merkezinde de yer almaya doğru gidişi vardır. PKK'nin bu konuda önderlik şansı var. İşte koparılan son fırtınalar bununla bağlantılı. ABD, Türkiye ve Kürt işbirlikçilerinin hepsi de PKK'ye karşı. Aslında PKK'nin bu kadar gücü karşısına almasına da gerek yoktu, ama tehlikeyi seziyorlar.

Kürdistan otuz milyonu aşkın bir halkı barındırıyor, dağ ülkesidir, yiğit insanlar diyarıdır. Devrime kalkarlarsa, onlar için çok büyük bir tehlike teşkil edecek. İran'ı etkiler, Irak'ı etkiler, Türkiye'yi etkiler. Dolayısıyla mevcut dengeyi etkiler. İşte onun için önlem almak istiyorlar. Kürt işbirlikçilerini Ankara'ya, Washington'a bu nedenle çağırıyor, onlara yardım, destek falan veriyorlar. Ama tutmuyor. Kürt halkını öyle kolay teslim etmek mümkün değil bana göre. Kürt halkı köklü bir özgürlük hareketine, devrime girişmeden tatmin edilemez. Dolayısıyla Barzani ve Talabani yöntemleri tam bir rezalet. Bir çorba karşılığında halkın özgürlük umutlarının üzerinde oynayanları halklar affetmez. Aslında bunların Kürdistan davasıyla da hiç alakaları yoktur. Biraz para kazanmak istiyorlar, bir şeyler koparmaya çalışıyorlar. Bir milyon oradan, bir milyon şuradan belki biraz para toplarlar; ama bu, deryada damla gibidir. Kürt halkı devrime, özgürlüğe yürüyecektir. ABD ve Türkiye de bunu bildiği için bunları fazla ciddiye almıyorlar.

PKK ne yapabilir diyeceksiniz. PKK, özgücüne dayalı olarak, halkların devrim ve özgürlük talebine tutarlı bir biçimde sahip çıkıyor. Dünyadaki gelişmeleri bu temelde doğru değerlendiriyor. Özellikle reel sosyalist ülkelerin altüst oluşlarını biz kendimiz için bir olumsuzluk olarak görmüyoruz. Tam tersine Türkiye Cumhuriyeti'ni de yaşatan buydu. M. Kemal rejimi Stalin tarafından 1940'a kadar desteklendi. Lenin'in de M. Kemal ile ilişkileri vardı. Yani TC'nin güvencesi 1940'a kadar Sovyet sistemiydi. '40'tan sonra bu sefer Sovyet sistemine karşı NATO'ya alınışı süreci başladı. Bu sefer de Sovyetlere muhalif olduğu için destek aldı, NATO'ya girdi. Kırk yıl da oradan

beslendi. Şimdi bu ortadan kalkıyor. Yani artık ne Sovyetlere karşı "ben iyi stratejik konumda bulunuyorum" diye Amerika'dan fazla destek alabilir, ne de eskiden olduğu gibi, "ben Batı emperyalizmine karşıyım" deyip de Lenin'lerden, Stalin'lerden destek alabilir. O dönem geçti. Şimdiki dönem tekleşmiş Türkiye'dir.

Süreç bu konuda bence hızlı geliyor. Saddam'la bir iki yıl idare ettiler. "Bush'un çalışma arkadaşım, günlük telefonlarla birbirimizi idare ediyoruz" adı altında bir iki yıl kurtarıldı. Peki, ya gelecek yıl? Diyeceksiniz ki, zaten Çankaya sallantıda. Evet, yerine yenisi de gelse, Türkiye'yi biraz değişik bir ittifak içinde görmek durumunda.

Asya Türkleri meselesi var. Anti parantez bunu biraz açayım. Turancılık umutları canlanıyor demeyeyim de, çok ilginç bir durum var. Şunu hemen söyleyeyim: Biz genelde Türk kökenli halkların birliğine karşı değiliz. Hatta o halkların sosyalist birliğe doğru gitmeleri bizim sosyalistlerin de isteğidir. Faşist değil, bu temelde birliğe gitmeleri halkların çıkarlarına olmak kaydıyla arzumuzdur. Ama bence faşist Turancı hevesler de uyanıyor. Boş hevesler de olsa bu var ve en önemlisi de Rusya ile ilişki veya çelişki gelişebilir. Öyle anlaşılıyor ki, son gelen cumhuriyet başkanlarına yaklaşımda da görüldüğü gibi onlara ilgi vardır. Türkiye'de böyle Doğuya yönelme gelişebilir. Batı'dan kopup Sovyetler Birliği dahilindeki halklara yakınlaşma süreci gelişebilir. AET'den ve Amerika'dan değil, bu sefer Doğudan bir birlik anlayışı gelişebilir. Buna illa kötüdür demiyorum. Doğru temelde, sosyalist veya demokratik bir anlayışla ele alınırsa olumlu yönleri de vardır. Ama faşist Turancı bir anlayışla ele alınırsa sakıncaları da vardır. Bu, Sovyet Rusya'yla çatışmaya götürebilir. Ama demokratik bir tarzda olsa oldukça olumluya da yol açabilir. Bunlara dikkat edeceğiz.

Zaten bizim Ortadoğu için düşündüğümüz bir seçenek Ortadoğu federasyonudur. Yani ne ABD, ne AET, bunun yerine Türk kökenli halkların da içinde yer alacağı Ortadoğu federasyonu halkların daha çok çıkarınadır. Bu konuda gelişmeler daha hız kazanır diye düşünüyorum.

Suyu Ortadoğu'da Barışın, Demokrasinin Temeli Haline Getireceğiz

S. Ülker: Önümüzdeki günlerde İstanbul'da Su Konferansı toplanacak. Ortadoğu'yu ilgilendiren bir su konferansı. Burada Ortadoğu'daki Arap ülkeleri ortak suyla ihtiyaçlarını giderecek. Komşu ülkeler nasıl etkilenecek veya sizin tutumunuz nedir?

-Şu çok açık: Ortadoğu'daki su meselesi, petrol meselesini daha şimdiden ikinci plana düşüreceğe benziyor. Petrolün ömrü bilemedin otuz yıldır, suyun önemi daha şimdiden ortaya çıkmıştır ve ömrü sonsuzdur. Ortadoğu'da su kaynakları gerçekten çok kıt. Nüfus artıyor ve öyle bir gün gelecek ki, bir varil su bir varil petrolden daha çok aranır olacaktır. Dolayısıyla Fırat ve diğer sular üzerinde kavga şiddetlenebilir. 2000 yılına doğru yöneldiğimizde herhalde su kökenli çatışma süreçleri başlayabilir. Eğer dar milliyetçi yaklaşırsa savaşa yol açar. Ortadoğu halklarının eşitliği, özgürlüğü, ortak iradeleri temelinde yaklaşırsa su barışa yol açar. Bizim bu konudaki tercihimiz, şüphesiz suyun halkların birliğinde, eşit ve özgür ilişkilerinde bir araç olarak kullanılmasıdır.

Suların önemli bir kaynağı Kürdistan'dadır. Türkiye biraz GAP'a bağlandı. GAP da suya bağlandı. Üç tane önemli ülke Kürdistan'daki sulara bağımlı. Hatta buna Arap yarımadasına kadar olan kesimleri ekleyelim ve İsrail'i de dahil edelim. Bunların hepsinin kaderini yakından ilgilendiren bir alan üzerinde bulunuyoruz. Fırat, Dicle, Zap, Habur, bunların hepsi başlı başına çok büyük servet durumunda olacaktır. Bunlar en önemli kaynaklarımızdır. Kürdistan doğal olarak, iklim itibariyle de en iddialı ülke.

S. Ülker: Peki, Türkiye'nin suları kullanma durumu ne olacaktır Başkanım?

-Türkiye şimdiden kullanıyor zaten. Bizim üzerimizde bile bir pazarlık aracı olarak geliştirmek istiyor. Ama Türkiye şimdiden suyu bir savaş gerekçesi haline getirmişse, yarın kendisine karşı da rahatlıkla bir gerekçe haline getirilebilir. Daha şimdiden bir çatışma söz konusudur demek istiyorum. Irak'ın, Suriye'nin istediği suyu vermezse, biz bu çatışmayı kullanabiliriz. Nitekim belki Suriye'de böyle kalışımızın, yarın Irak'ta köklü kalışımızın altında bu da rol oynayabilir. GAP'ın gelişmesi söz konusudur. Bunun birçok sosyal, ekonomik sonuçları olacaktır. Yani suya dayalı olarak söylüyorum. Kürdistan'daki ulusal kurtuluş süreci de, Türkiye de, Araplar da buna sahip

olmak isteyeceklerdir. Hatta uluslararası alanda da ilgilenenler çok çıkacaktır.

İki tür kullanılışı vardır demek istiyorum. Dar milliyetçi yaklaşım çatışmaya götürür. Bu, sömürgecilik yaklaşımıdır. İkincisi, demokratik yaklaşımdır. Biz bu suyu Ortadoğu'da barışın, demokrasinin temel haline getireceğiz. Bizimle kardeşçe, demokratça, eşit ve özgürce ilişki içinde olmak isteyenlere istenildiği kadar su vardır, dengeli dağıtılacaktır. Ama bize imhayı uygularlarsa, biz de bu suyu zehirlemekten tatalım birçok biçimde karşıt silah olarak kullanırız. Yani ileride suyun politik bir araç haline getirilmesi olasıdır ve bu konuda en doğrusu da halkların çıkarları temelinde dengeli dağıtılmasıdır.

Bunu daha şimdiden özenle programlaştırmak önemlidir. Yine suya dayalı diğer gelişmeleri, Örneğin GAP'ı Ortadoğu halkları için kullanmak çok önemlidir ve o kullanılabilir. Diğer projeleri bu temelde kullanmak önemlidir. Aslında mümkünse petrol de bu temelde kullanılabilir. Su istiyorsanız, siz de petrolü halkların çıkarlarına uygun kullanacaksınız denilir. Bu ancak bir Ortadoğu federasyonu çerçevesinde düşünülebilir ki, eğer halkların demokratik talepleri yükselecekse, su meselesi, petrol meselesi ancak bir halklar federasyonunda veya birliğinde daha rahat çözümlenebilir.

PKK bu konuda oldukça açık ve halkların çıkarlarına dayalı bir çözümlü esas alıyor, buna dikkat ediyor. Eğer Türkiye, su sorununu politik bir silah olarak PKK'ye karşı kullanacağını sanıyorsa, bununla hiçbir yere varamaz. Bu kadar Arab'ı karşısına alması, sadece gerici rejimlerle ilişkili olması da bunu gösteriyor, onlarla bu sorunlar hal edilemez.

Su sorununa genel olarak bu cevaplar verilebilir. Fakat şu anda çok ciddi aktüel bir sorun olduğunu da sanmıyorum. Giderek kendini dayatan bir sorun haline gelebilir. Ortadoğu'nun kaynaklarını Ortadoğu halklarının çıkarlarına kullanmak çok önemli. Petrol kaynağı da buna dahildir. Körfez Savaşı'nın bir nedeni de buydu aslında. ABD yarın su meselesini de o konuma getirmek isteyecek. Su üzerinde daha şimdiden etütleri, projeleri var. Suyu belki de halkları birbirine karşı kullanmak için kullanmak isteyecektir. Buna da fazla fırsat tanımamak için sular üzerinde halkların egemenliğini esas alan bir rejim geliştirmek gerekir. Bir su kuralı projesini geliştirmek gereki-

yor. Bu temelde sorumlu çevrelerin soruna doğru yaklaşımları önem taşıyor.

Devrimci İnançlar ve Soylu Amaçlarla Geleni İçimize Alırız

S. Ülker: Sayın Başkan, son sorumdan bir önceki soruma geliyorum. Milletvekili çocukları... orada çok çelişki var.

-Hayır, hayır. Bu basit bir sorundur. Şunu belirteyim: Sanıyorum yüzlerce genç katılıyor bize, herhalde bu çocuklar da katılmışlardır.

S. Ülker: Ama çocuklar üzerine çok ağır itham var, siz de biliyorsunuz.

-Bilemiyorum.

S. Ülker: Lojman cinayeti.

-Lojman cinayeti! Bu konuya ilişkin hiçbir bilgim yok. Eğer çocuklar yanıma gelseydi öğrenebilirdim.

S. Ülker: Peki, o çocukları bulamaz mıyız?

-Gerçekten bir namus uğruna mı yapmışlar böyle bir cinayeti, bilemiyorum.

S. Ülker: Hayır, namus problemi yok.

-Türk-Kürt çocuk çeteleri, ki diğerine polis işbirlikçisi diyorlar, bunlar da güya Kürtçülük yapıyorlar. Bu çelişkinin bir sonucu mudur gerçekten, bilemiyorum.

S. Ülker: Peki, bu çocuklarla görüşme imkânı olamaz mı? Yani basına çıksınlar, gerçekten...

-Sanırım ileride olabilir, olursa biz bu konuda gerçekleri açıklarız. Bu konuda hiç kuşkunuz olmasın.

S. Ülker: Biz bunu niye beklemeye bırakıyoruz, uzatıyoruz Sayın Başkanım?

-Şu anda ulaşacak durumda değiliz, soru soracak durumda değiliz de ondan. İleride bunun imkânları doğabilir.

S. Ülker: Soru soracak durumda değiliz!

-Evet, ileride bunun imkânları doğarsa...

S. Ülker: Yani bu çocuklar acaba sizin dışınızda mı bir yerdeler?

-Çocuklar ülkededirler.

S. Ülker: Halen şu anda?

-Hareketin saflarındadırlar. Duyduğum kadarıyla söylüyorum.

S. Ülker: Yani bunlara her hangi bir biçimde ulaşmak mümkün olmuyor mu?

-Zor, ama bu cinayet amacıyla yanımıza geldiklerini sanmıyorum.

S. Ülker: Hayır, cinayeti onlar mı işlemişler, onu demek istiyorum.

-Hayır, böyle değil tabii. Öyle sanıyorum ki genelde yurtseverlik dalgası var, bize epey taraftar var. Yani bize zenginlerin de birçok çocuğu katılıyor.

S. Ülker: En azından çıksınlar, "ya biz yaptık, tamam" desinler.

-Hayır, hayır...

S. Ülker: Veya çıksınlar desinler ki "biz suçsuzuz."

-Bu o kadar önemli değil bizim için. Yani savaş gerçeklerimiz karşısında solda sıfır kalır.

S. Ülker: Ama sizin bir katili sakladığınız...

-Hayır, hayır, ne münasebet!

S. Ülker: Eğer bir kız yüzünden bu cinayet işlenmişse.

-Hayır, hayır, hiç alakası yok. Yani eğer böyle ele alıyorsanız bize göre çok suni, çok basit ele alınıyor.

S. Ülker: Ama Sayın Başkanım, ya böyle bir şeyse, yani bu sizin parti için zararlı...

-Hayır, hayır, biz bu temelde adam almayız. Yani sırf bir namus meselesinde cinayet işleyip gelen birini yanımıza almayız.

S. Ülker: Hiç sordunuz mu kendisine?

-Soruşturduk, soruşturduk. Bizim ölçülerimiz tutarlı devrimci ölçülerdir. Bize gelen biri devrimci inançlarla, kesinlikle soylu amaçlarla gelmiş olacaktır. Biz sıradan bir cinayete karışmış, bu yüzden kaçıp gelenleri tutmayız.

S. Ülker: Peki, polis işbirlikçileri denilmiş.

-Bilemiyorum. Polis işbirlikçisi ise ve de Kürtçülükten ötürü kendilerini ihbar ediyorsa, bu çocuklara sahip çıkarız tabii.

S. Ülker: Bu ilk defa sizin konuşmanızda söylendi, yani polis işbirlikçisi.

-Hayır, gazeteler yazıyor. Beni yanlış anlamayın, kesinlikle gazetelerden ve sizin ağzınızdan duyuyorum.

S. Ülker: Ben baştan beri onu izliyorum. Yani normal cinayet mi, değil mi? Türk-Kürt ayrımı yüzünden olduğu, namus meselesinden olduğu söylendi. Ama polis işbirlikçisi olduğunu ilk defa duyuyorum.

-Gazeteler yazıyor.

S. Ülker: Yani öyle bir şey olsa...

-İspiyoncu olduğu, polise bilgi götürdüğü söyleniyor. Kürtçüdürler diye ihbar ediyormuş. Gazeteler yazdı. Doğru da olsa, yalan da olsa ben gazetelerden okuduğumu söylüyorum. Kesinlikle başka bir bilgim yok. Kaldı ki önemli de görmüyorum. Böyle yüzlerce kişi bize katılıyor, ayıklıyoruz. Bakıyorsun biri soysuz çıkıyor, katil çıkıyor, birisi yiğit çıkıyor, süreç içerisinde bunlar netleşir. PKK her zaman doğruyu yaptığı iddiasındadır. Sıradan hırsıza, katile yer vermez. Kaldı ki, bu kişiler de bizde fazla kalmaz. Ama tutarlı amaçları varsa, devrime inançları varsa bunlar kim olursa olsun saflarımızda yer bulabilirler. Türk de dahil, birçok Türk kızı yanımıza gelmiş. Güney'de onlarcası var. Yani şimdi bunları Türk'tür, niçin gelmişlerdir diye soruşturacak mıyız? Pratiğe bakacağız ve oldukça değer yereceğiz.

S. Ülker: O zaman kendini belli ediyor.

-Belli ediyor zaten. Birçok Türk arkadaş var, Türk diye suçlu mu göreceğiz?

S. Ülker: Yani herkesi kontrol etmeniz mümkün değil. Bu olay çok özel bir olay...

-Yani o kadar da özel değil, böyle yüzlerce olay var.

S. Ülker: Kamuoyu, Türk halkı için gerçekten çok önemli.

-Biraz da basın popülize etti.

S. Ülker: : Milletvekili lojmanında bir milletvekili oğlunun öldürülmesi...

-Yok, yok. Bir basın saptırmasıdır veya milletvekili çocuğu olduğu için öne çıkarıldı, öyle yüzlerce çocuk gidiyor. Lütfen onlara da biraz sahip çıkalım.

S. Ülker: Hayır, onlara da sahip çıkıyoruz. Biz hepsine de sahip çıkıyoruz.

-Hayır, bu kadar değil.

S. Ülker: Bakın, yani bir milletvekili çocuğu olmasa basın bu cinayeti bir saatte çözer. Çünkü şimdi kimse gidip soramıyor.

-Ama illa PKK etkisinden bahsediyorsanız...

S. Ülker: Yani benim şahsi kanaatim öyle Sayın Başkanım.

-Bilemiyorum, bu çocuklar gelirse sorun. Eğer kendilerine hakaret edilmişse, ispiyonlanmışlarsa ve bu çocuklar yapmışsa biz bu çocuklara sahip çıkarız. Yok, sırf basit bir namus anlayışından, sırf namusu kurtarmak için yapmışlarsa...

S. Ülker: Bizim için özel olarak araştırarak mısınız?

-Elbette, anlamaya çalışacağım, tabii anlamaya çalışacağım. Gayet doğal bir şeydir.

S. Ülker: Peki, bize özel bir açıklama yapacak mısınız?

-Hayır, şimdi bunu yapacak durumda değiliz.

S. Ülker: Şimdi değil efendim, daha sonra.

-Eğer tam sonuca ulaşırsak olabilir.

S. Ülker: Gerçekten hem PKK'nin böyle bir şeyden kurtulması açısından...

-Hayır, hayır, PKK demeyelim. PKK böyle basit şeyler düşünmez, PKK büyük işlerle uğraşiyor.

S. Ülker: Hayır, şu vardır...

-Eğer polisiye oyuna PKK'yi alet etmek uygunsa, böyle bir propaganda geliştirilmek isteniyorsa ben ona esef ederim. PKK'yi böyle basit propagandalara alet etmemek gerekiyor.

S. Ülker: Türkiye'de öyle bir kanı var ki, cinayet işleyen, katil olan PKK'ye gidiyor.

-O bir özel savaş yöntemidir. "Milletvekili çocuğunu vurdular, PKK'nin yanına gittiler." Belki provokasyondur, ama bunu niye öne çıkarmıyorlar? Provokasyon olabilir.

S. Ülker: Örneğin on beş gün sonra siz ulaştınız, bunlar basının karşısına çıksalar, "tamam kardeşim, biz bunları öldürdük, bu adam polis muhbiriydi veya yok kardeşim bizim bu cinayete ilişkimiz yok" diye bir kere olsun bir açıklama yapsalar.

-Lazım değil. Bize ulaşan yurtsever özlemliler gençler alınır. Eğer bunlar da gelmişlerse, yurtsever oldukları için alınmışlardır. Bundan başka bir bilgi yok.

S. Ülker: Ama özel bir araştırma yapacaksınız bizim için.

-Bakalım, kaldı ki bu kadar önemli de görmüyorum. Bizim kıstaslarımız böyledir.

S. Ülker: Evet, askerler vardı, özel bir konu.

-Ona değindik, kapatalım.

Çekiç Güç, Kürt Halkının Devrim Yapma Hakkına Karşı Yöneltilmiş Bir Tehdittir

S. Ülker: Çekiç Güç. Biliyorsunuz, Kürdistan bağımsız...

-Talabani ve Barzani'nin Ankara'ya gelişine ilişkin kısaca değindim. Sanırım hem Çekiç Güç, hem Talabani ve Barzani ziyaretlerine ilişkin görüş soruyorsunuz. Çekiç Güç'ün teşkil ettiği güvence, Kürtlere güvence değildir, emperyalizmin çözümünde rol oynayanların bir güvencesidir. Emperyalizmin koruması altına alınmak istenenlerin bir güvencesidir. Kürt halkının güvencesi filan değil, tam tersine Kürt halkının devrim yapma hakkına karşı yöneltilmiş bir tehdittir.

Bu konuda Özal'ın çok açık demeci vardır. "PKK'ye karşı ittifak" diyor. Talabani ve Barzani'yle bu ittifakı yapmak için bunları Ankara'ya çağırdı. Türkiye, tarihinde ilk defa Kürt temsilcileri olarak bunlarla oturdu. Sizler PKK'ye yönelik soruları çokça sordunuz ve temelde de bu amaçla geldiğini gördünüz. Bunların bu temelde bazı dayatmaları var. "PKK savaştan vazgeçmeli, PKK devrimden vazgeçmeli" ve insan haklarına dayalı bir siyasi çözüm önererek...

S. Ülker: Size bir mesaj gönderdi.

-Evet, mesaj gönderiyorlar, mektup gönderiyorlar.

S. Ülker: Mektupta ne diyorlar?

-Bunları söylüyorlar kısaca.

S. Ülker: "Devrimden vazgeç..."

-"Devrimlerin zamanı geçmiştir, halk savaşlarının zamanı geçmiştir, insan haklarının zamanıdır!" Şunu açıkça belirtiyorlar: "Amerika bir çözüm dayatmış, Özal onun partneridir, onların eteğine yapışmış durumdayız." Güya PKK'yi de buna çekecekler. Bunu esefle karşıladığımı ve böyle alçaklara pirim vermeyeceğimi belirtmek isterim. Halkların devrim yapma hakkı süreklidir. Halkların kendilerine savaştan başka seçenek dayatılmadığında, kendi savaşlarını dayatmaları da kutsal bir haktır. Bu hakkı diledikleri gibi kullanıp kullanmama halka ve onun temsilcilerine ait bir iştir. Bunun ABD'yle, Özal'la, onun yaşantılarıyla ilişkisi yoktur. Halka hep saygılı olmak gerektiğini söyleyelim. Ne mutlu bize ki, bu hakkı kullanıyoruz. Ancak bunu söyleyebilirim.

S. Ülker: Peki, Çekiç Güç'ün yolladığı askerler vardı, oraya hiçbir saldırı olmadı. Yani böyle bir anlaşma falan mı vardı?

-Hayır. Biz, şu anda belli taktikler dahilinde savaşan bir gerilla gücüyüz. Gerillanın şu andaki taktik amaçları herhalde Çekiç Güç merkezine saldırmaya elverecek düzeyde değildir. Kaldı ki, Çekiç Güç'ün şu anda üzerimize çok açık gelmesi söz konusu değildir. Çe-

kiç Güç şunu yapıyor: Kürdistanî Cepheye güvence teşkil ediyor. Kürdistanî Cephe bize saldırırsa biz de saldırırız. Çekiç Güç onları bize karşı korumaya kalkışır, biz Çekiç Güç'e de saldırırız. Belki yarın olabilir, ilerde olabilir. Ama şimdilik böyle bir durum söz konusu değildir. Karşılıklı tehditler vardır. Tehditler fiiliyata dökülünce gereken yapılır.

S. Ülker: ABD'den size tehdit geliyor mu?

-ABD'nin tehdidi zaten çok açık. 12 Eylül rejimini bu kadar destekleme, Özal'ı destekleme, Barzani'yi destekleme zaten bir tehdittir. Çekiç Güç'le bunları burnunun dibine kadar korumaya çalış, bu kadar yardım yap, Dolar ver; bunlar bize karşıdır ve tehdittir. Bunlar Saddam'a karşı filan da değildir. Dün Saddam'la öpüşen, tokalaşan kendileridir, biz değiliz. Bizim böyle bir fotoğrafımızı gördünüz mü? Bizim bir arkadaşımızın fotoğrafını gördünüz mü? Ama onlarınkini görüyorsunuz. Demek ki onların sorunları Saddam'la değildir, Kürt halkının devrim yapma sorunudur ve biz de Kürt halkının devrim yapma hakkını sonuna kadar kullanacağız. Kuzey'de kullanacağız, Güney'de kullanacağız, Doğu'da ve Batı'da, hududun ortasında, hududun her iki tarafında kullanacağız. Bunu açıkça belirttim. Halkımız neredeyse biz oradayız; gizli yaparız, açık yaparız; şiddetli yaparız, yumuşak yaparız. Bu bizim taktiklerimizin bileceği iştir. Biz halkımızın devrim hakkını kullanacağız.

Bunun ricayla, tehditle, parayla bastırılması asla söz konusu olmayacaktır. Barzani ve Talabani'ye de fazla güvenmesinler. Bunların halkla fazla bağlantısı yoktur. Özal da parayla pulla çok iş yapmak istedi. Onlara da biraz para, silah verecekler, üzerimize saldırtmak isteyecekler. Biz uzun süredir Türk devleti olgusu gibi bir olguya karşı ayakta kalmasını bilen bir hareket olarak, onlara karşı da rahatlıkla ve hem de Güney halkının ezici desteğini alarak büyük bir çıkış yapacağız. Şimdiden bu sürece girilmiştir. Güney Kürdistan'ı, moda tabirle bir Güney Vietnam durumuna dönüştürerek cevap verilecektir. Her şey özel savaşın, her şey Amerika'nın ve işbirlikçilerinin alacağı tavra bağlıdır. Ulusal kurtuluş cephesi olduklarını söylüyorlarsa buyursun gelsinler diyoruz. "Kürdistanî Cephe" diyorlar, buyurun Kürdistanî Cephe'yi genişletelim. "Demokratiz, liberaliz" diyorlar, demokratik tartışmaya, demokratik ittifakları geliştirmeye buyursunlar. Buyursunlar, Kürt halkının özgür iradesi olabilecek bir Kürt

kongresini toplamaya. Buyursunlar, Kürt silahlı kuvvetlerini ortaklaşa oluşturmaya. Bunlar Kürt halkının talepleridir. Bunlar buna gelirse ne ala; gelmezlerse, şunun bunun maşalığına devam ederlerse, Kürt halkı da her geçen gün daha fazla birleşecek ve daha fazla karşı koyacaktır. Şimdiden bu sürece girilmiştir. PKK bu konuda oldukça ileri mevziler kazanmıştır, her geçen gün de daha fazla kazanıyor. Bu konuda umutluyuz.

S. Ülker: Sayın Başkan, son bir sorumuz daha. Turist kaçırmaya olayları...

-Bu konuya da biraz açıklık getirmiştik. Bizim özel olarak turist kaçırmaya diye bir sorunumuz yok. Yollarda bazen denetimler yapılıyor, bu denetimlere bazı turistler takılmıştır. Kuşku verici davranışları soruşturuluyor. Kısa zaman aralıklarıyla tutuluyorlar ve dolayısıyla bu bir insanı rehin alma politikası değildir. Buna tenezzül etmedik. Etseydik, Alman turistlerin karşılığında çok şey alabilirdik. ABD'nin turistleri midir, adamları mıdır, onların karşılığında da çok şey alabilirdik. Özgür irademizle tuttuk, özgür irademizle bıraktık. Ülkede böyle birçok kişiyi tutma, suçları oranında hesap sorma veya iyilerse geçiş izni verme, değilse geçemezsiniz biçiminde bir tavır koyma gibi bir politikamız giderek gelişebilir. Bu, yalnız dışardan gelenler için değildir, diğer yerlerden gelenler için de böyledir. Ağır vatan suçları işleyenler, halka karşı ağır suç işleyenler giderek daha fazla tecride alınacaklar, giderek daha fazla uygulamaya alınacaklar.

Özellikle yerli işbirlikçiler Kürdistan'da mal mülk edinme hakkını da kaybedecekler. Her şey gelip onların, halkın demokrasi çıkarlarına bağlı olup olmamalarına dayanacaktır. Halkla ilişkisi kalmamış, bir halkın özgürlüğü ile ilgisi kalmamış kişileri biz ne yapacağız! Her şeyi paraya pula satanların, hatta aldığı silahlarla kelle karşılığında maaş alanların elbette ki yakalanacakları, tutuklanacakları açıktır. Bütün iyi niyetli çağrılarımıza rağmen bu işe devam ederlerse, daha da sert yöneleceğimiz açıktır. Amerikan askerlerinin ne işi var? Turistlerin savaş alanında gezip dolaşmalarının ne gereği var? Turist güzel yerlere gitsin; Ege kıyılarında, Marmara kıyılarında dolaşsın. Ağrı Dağı tepesinde, Nemrut tepesinde ne işi var? Tehlikeli dolaşmalardır. Savaş dönemidir, biraz ertelesinler diyorum. Herhalde bunlar doğru yaklaşımlardır.

Bizim, insanları rehin tutarak politika yapma gibi bir derdimiz yok. Türk askerlerine yönelik de bu geçerlidir. Askerleri rehine tutarak politika yapmayacağız. Bunu da açıkça söyleyeyim. Biz insanların hayatına bağlı politika yapmıyoruz. Böyle bir tutsaklık politikamız yoktur. Ne turist için, ne asker için. Kaldı ki amansız rehine politikasını, Almanya'daki dava dolayısıyla Almanlar uyguladı. Türkiye uyguladı. On yıl idam yükü altında tuttular. Bu, insanları rehine almaktır ve inançlarından vazgeçirtmeye çalışmadır. Bunu yapan biz değiliz. Biz buna da karşıyız. İşte, örneklerle kanıtlanmıştır. Başka yerlerde yabancıları beş yıl tutarlar, biz turistleri tutmadık. Askerleri hiç bırakmazlar, biz ufak bir soruşturmadan ve kendilerine geldikten sonra bırakıyoruz. Bunlar bizim ne kadar adil olduğumuzu çok açıkça gösteriyor.

Biz kimsenin ülkesine ne silahlı, ne silahsız, zorla ve izinsiz girmedi. Savaş alanımızdayız. Her türlü insanı, gerekirse soruşturma hakkımız vardır. En adil biçimde yapmaya çalışıyoruz.

S. Ülker: Çok teşekkür ediyoruz.

- Bu vesileyle üçüncü kapsamlı röportaj oldu. Başta da belirttiğim gibi, basın kamuoyuna yönelik görevleri vardır. Siz bize bu temelde geldiniz. Gelişinizi bu temelde anlıyoruz. Kamuoyuna yönelik bizim de görevlerimiz vardır. Basın aracılığıyla sıradan demokratik bir görev yerine getirilecekse, bence yansıtılmalıdır. Bu çerçevede gelişiniz anlamlıdır ve sanıyorum biz de gereken karşılığı verdik. Ben de bu temelde gelişinize teşekkürlerimi belirtirken, kamuoyuna yönelik olarak da gerçekleri açıklamakla saygılı davrandığımızı söyleyebilirim.

İnanıyorum ki, halklarımız önlerindeki demokratik seçeneğin üzerine giderken, tarihlerinde ilk defa tutarlı biçimde gidecek; halklarımız arasında birçok acıya, maddi ve manevi açıdan üzüntüye ve kayıplara yol açan durumlara fazla müsaade etmemek konusunda bir tavra yöneleceklerdir. Bu konuda elimizden geleni sonuna kadar yapacağımızı tekrar tekrar vurguluyorum. Bizim halkların arasına kin, nifak, düşmanlık sokmak değil, tam tersine eşit ve özgür temellerde bir kardeşliği geliştirmek gibi bir görevimiz vardır. Baştan günümüze kadar böyle yaklaşıyoruz. İnsanlık onuru bunu emreder. Bunun gereklerini yerine getirmeye çalışıyorum.

Ben de bu temelde bütün kamuoyuna, dostlara, demokratlara selam ve sevgilerimi sunuyorum.

S. Ülker: Teşekkür ederiz.

27 Eylül 1991

TALEP EDİLEN KÜRT HALKININ KENDİ KİMLİĞİNE SAHİP ÇIKMA HAKKIDIR*

Abdullah Öcalan: 2000'e Doğru Dergisi'nin yayın yönetmeni, değerli arkadaşımız Ferit İlsever'in, 1992 Newroz'una doğru giderken oldukça çok tartışılan ve kamuoyunun açıklık istediği bazı sorularına cevap vereceğiz. Dostça ilişkiler amacıyla buraya kadar yaptığı ziyaret dolayısıyla hoş geldin diyoruz ve kendilerine elimizden geldiğince en iyi karşılıkları vermeye çalışacağımızı belirtiyoruz.

Ferit İlsever: Çok teşekkür ederiz. Burada gördüğümüz sıcak ilgiden ve misafirperverlikten dolayı hepimize teşekkür ediyoruz. Önemli bir döneme girerken, kamuoyunda Sayın Başkanın şahsında çok spekülasyonlar yaratıldı. Partinizin adını ilk ağızdan, en yetkili ağızdan halkımıza duyurmak ve ortadaki söylentilere cevap olsun istedik. Neden? Çünkü bir döneme girerken kafaların berrak ve açık olmasının çok yararı var. Halkın, gerçekliği doğrudan, ilk elden öğrenmesinde çok yarar var. Buraya sadece bir röportaj yapmak amacıyla gelmedik. Sayın Başkanın da belirttiği gibi, buradaki arkadaşları görmek, hatır sormak istedik ve insanların dertlerini, mesajlarını ulaştırmak istedik. Zaten fonksiyonumuz da buydu. Şimdi sorularımıza yanıt bulacağımızı sanıyorum ve teşekkür ediyorum.

Konuşmaya başlarken, ilk önemli konu sanıyorum şu: Aşağı yukarı üç aydır veya iki buçuk aydır diyelim, devletin en yetkili ağızları "PKK'nin 1992 baharında bir ayaklanma başlatacağını, ayaklanma yapacağını ve buna karşı devletin de önlemler alması gerektiğini" söyleyip ve aşağı yukarı iki, iki buçuk aydır alınan bütün olağanüstü önlemler hızlandırıldı; önlemlerin hepsi getirilip buraya dayatıldı. İşte genel olarak söylenen şey şuydu: "Hiçbir devlet kendi içinde olacak bir ayaklanmaya sessiz ve önlemsiz kalamaz. Biz de bunu yapıyoruz

---

* 2000'e Doğru Dergisi'nden Ferit İlsever ile yapılan röportaj

zaten. Yani devletin terörü artırma, sistemleştirme ve yaygınlaştırma diye bir niyeti yoktur. Olay bu. PKK'nin hızlandıracağı eylem veya bir ayaklanmaya karşı hazırlık ve bunu önleme tedbiridir" gibi bir söylem, durum var. Her şeyden önce alınan önlemler, kontrgerilla tedbirleri, Hizbullah örgütlerinin devreye sokulması, Meclisteki önlemler, Olağanüstü Hal'in uzatılması gereği, her şey ama her şeyi buna dayandırıyor.

Şimdi partinizin 1992 baharında bir ayaklanma kararı var mıdır? Bunu somut olarak lütfen halkımıza açıklar mısınız?

Türkiye'de Biraz Demokrasinin Yolunu Aralamaya Çalıştık

-Gerçekten daha 1992 gelmeden üzerine çok şey söylendi, hatta Türkiye'nin gündeminin de temel bir meselesi olarak işlenmeye çalışıldı. Hatta yılbaşıyla birlikte, Ocak'tan itibaren uçak bombardımanları başladı ve halen dün en son Haftanın kampları bombalandı. Bütün bunlar cumhuriyet tarihinde, sözüm ona kendi Misak-ı Milli sınırları içinde yapılan işlerdir. Burada bizzat yetkililer, cumhurbaşkanından başbakanına kadar, yine MİT müsteşarından ordu komutanlarına kadar, hepsi tarafından oldukça uygulanan bir bahar sendromu, fiskosu, kâbusu gibi deyimler sıkça söylenmeye başlanmıştır. Yine kamuoyunda "Doğu şöyle elden gitti, artık umudu kestik" biçiminde son derece yerinde olmayan ve karamsar görüşler haliyle basına yansıyor. Yine "Kürt milliyetçiliği gelişirse Türk milliyetçiliği de gelişir" gibi, hatta bunu açığa vuran bazı saldırılar özellikle Orta Anadolu'da, Ege'de kendisini dışa vuruyor.

Bu arada Amerika'nın PKK terörizmine karşı yeşil ışık yaktığı iddia edildi. Yine yaygınca, sözüm ona Hizbullah saldırıları biçiminde bol bol faili meçhul cinayetler son iki ay içinde çokça işlendi. Gerçekten enflasyon gibi halkı kırıp geçiren yaşamsal bir sorun bile neredeyse unutulup, çok önemli olan bir demokrasi meselesi, Kürt sorunu değişik bir biçimde yansıtılmaya çalışılıyor. Hatta bunun için Meclisin yaptığı bir genel toplantı vardır. Yıl sonuna doğru o toplantının da Kürt meselesinden başka her anlama gelebilen, meseleyi son derece çarpıtma ve böylece sözüm ona teröre karşı ulusal konsensüs yaratma, uzlaşma yaratma biçiminde politikalar oluşturulması, bu arada Güvenlik Kurulu'nun son toplantısında Olağanüstü Hal'in uzatılması, bunun SHP bünyesinde yarattığı çalkantılarla hükümeti etki-

lemesi ve halen özünden hiçbir şey kaybetmeksizin bu gelişmelerin sürüp gitmesi bir gerçektir.

Hiç şüphesiz gelişmelerin bir tarafında da biz yer alıyoruz. Kamuoyunun gerek bilgi ihtiyacını gidermeye ve her zaman halklara saygılı olmayı, halklara bağlı olmayı, halkların çıkarını esas almayı bilen bir hareket olarak sık sık aydınlatma görevimizi, hatta rapor sunma görevimizi, bu gelişiniz vesilesi ile sunmaya ve bütün sorunlara açıklık getirmeye büyük özen göstereceğiz.

Hemen belirtiyim ki, PKK'nin salt 1992 için çok özel, beklenmedik, yansıtılmak istenildiği gibi bir taarruzu veya Türkiye'yi kırıp geçirecek özel bir çabası yoktur. Bununla birlikte, planlı yürüttüğümüz faaliyetlerin -yirmi yıla yakındır genel devrimci faaliyetlerin- '92'ye özgü ivme kazanması, ulusal ordulaşma, ulusal ayağa kalkma, ulusal halk iradesini en özgül belirleme gibi -ki bazıları buna ayaklanma da diyebilir, taarruz da diyebilir ama ben en geniş anlamıyla değerlendiriyorum-, özgür iradeyi en çok belirleme gibi bir şansı yakaladık. '92 yılının bu şansı iyi kullanabileceğini, buna önderlik eden PKK'nin de hazırlıklarını oldukça güçlü yürüttüğünü, çok sert bir kışa rağmen bu hazırlıkların ciddi darbe yemeden baharı, Newroz'u yakalayabilecek aşamaya geldiğini, ama bunun sadece Kürdistan halkının kurtuluşu için değil, Türkiye'nin de demokratik kurtuluşunda, hatta bağımsızlığında görkemli bir yıl olarak karşılanması gerektiğini vurguluyorum. Basın yayın kuruluşlarının, bize göre özel savaşın adeta talimatlarını yerine getirircesine tek taraflı yürüttüğü psikolojik bir kampanyayla gerçeği birbirinden ayırt etmenin çok önemli olduğunu, bir de sorunların bizim cephemizden nasıl ele alınması gerektiğini vurguluyorum.

Resmi dil ve söylemin, çok çeşitli basın yayın organlarında propagandası yapılan hususların çok az bir kısmının gerçeğe ilişkisi vardır. Tamamen geleneksel birçok hükümetin yaptığı, halkların gözlerini temel sorunlardan saptırmaktır; bu onları halkların çıkarlarına uygun çözüm yollarından uzaklaştırır. Halkların aleyhine ve temel sorunların çözümünü daha da zorlaştıran yöntemlere sapsmalarını örtbas etmek için bu söylemi çok geniş imkânlarla yaymaya çalışıyorlar. İnanır mısınız, bu senenin özgür gelişmeye, Türkiye halkının da çok önemli bir özgürlük yılı haline getirilmesi için kardeşçe tavırların ortaya çıkarılabileceğine dair umudumuz ve tavrımız çok belirgindir.

Hatta denilebilir ki, Türkiye'nin devlet olarak, onun icra güçleri olarak, halk nezdinde, halklar nezdinde çok ağır sorunlar altında en çok teşhir ve tecridinin, kabul edilmezliğinin kendini yüzeye vurduğu, bunu çok ileri bir aşamaya getirdiği bir dönemi yaşadığımızı çok iyi görmeliler.

Bu hükümetlerin meşruiyetleri gittikçe zayıflıyor. 12 Eylül sonrası hükümetlerin, özellikle daha önceki Akbulut-Yılmaz hükümetlerinin nasıl nefes alamaz duruma geldiğini, yürüttükleri savaşın kitlenin nasıl tepkisine yol açtığını; özellikle toplumsal çürümenin en ileri boyutlara varması ve bastırılmaya çalışılan devrimci mücadelemiz, yine başta işçi sınıfı olmak üzere halk yığınlarının artan hak talepleri karşısında hızla erken seçime girip bu işten sıyrılmak istediğini; Demirel-İnönü hükümetinin de aslında bu ihtiyacın bir gereği olarak durumu kurtarmak için başvurulmuş bir çare olduğunu; şimdi istedikleri kadar aralarında çelişkileri olduğunu iddia etsinler, çelişki olsa bile "tepede ateşkes yaptık, bilmem bu üçlüye dokunmayın" biçiminde halklara karşı tepede, daha önceki terör zirvesi gibi bir zirve dahilinde işbirliği ettiklerini söylemek, gerçekleri açıklamak demektir.

Halkların çıkarlarını esas alan gelişmelerin de gerçekten anlaşılmasını istiyoruz. PKK'nin çok büyük özveriler sonucu olan mücadelesini öyle "Kürtler şöyle kopuyor, Kürtlerde bilmem şöyle Kürt milliyetçiliği geliyor, şöyle kan dökülüyor" diye neredeyse bir kâbus gibi değerlendirmesi yerine, dayatılan ve içinde Kürt işbirlikçilerinin de çok yaygın bulunduğu 12 Eylül, özellikle 12 Eylül sonrası her türlü hükümetin, meclisin ve tabii ki bunların arkasındaki gerçek güç odaklarının gerçekliği nedir, bunların açığa çıkarılmasında büyük hizmet vermiştir diyorum. Bu, Türkiye halkına da yapabileceğimiz en önemli demokratik dayanışma görevidir. Biz bunu sağladık.

Biz Türkiye'de biraz demokrasinin yolunu aralamaya çalıştık. Ey-lemlerimiz içinde hatalısı, kusurlusu, yanlışsı da olabilir. Ama esas itibarıyla demokrasiye giden yolda, özellikle 15 Ağustos Atılımı sonrası DİSK, Barış Davalarının düşmesi, idamların durdurulması ve inanmasalar da peş peşe demokratik adımların geliştirilmesi, bizi dışlasalar da zindanların boşaltılması ve dediğim gibi en önemlisi de, ANAP hükümetinin düşmesi bizimle yakından ilintilidir.

Yine bizim yükselttiğimiz mücadelenin belirleyici durumu vardır. Dolaylı etkileri de enflasyondur. Bütün bunlar hükümetleri aşındırmıştır ve yeni hükümetlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Biz bu anlamda şunu söyledik: Demirel hükümetinin gelişiminde dolaylı da olsa bizim mücadelemiz etkin olmuştur veya esas itibarıyla bu gelişmelerin bir sonucudur. Eğer akıllılarsa, gerçekten politikacılar kendi geliş nedenlerini, varoluş nedenlerini doğru değerlendirirler. Ve bizimle sorunların çözümünde siyasi bir yöntemi esas almalıdırlar. Hükümet daha işbaşına gelmeden önce, bazı önemli basın kuruluşları aracılığı ile biz bunu genişçe açıkladık. Hatta eylemleri tırmandırma değil, siyasi görüşme yollarına biraz açıklık getirmek için beklenti halinde olduğumuzu da söyledik. Sonra "işte hükümet istese de önemli güç odakları buna fırsat vermiyor" diye duydum.

Demirel'in öyle siyasi görüşme yapabilecek imkânı, yeteneği yoktur. Belirleyici olan gizli güç odaklarıyla, onların temsilcileri olan Millî Güvenlik Kurulu'nun geliştirdiği tasfiyecilerle ve sonuçta mecliste, Bakanlar Kurulu'nda da yasallaşmasıyla işler icra ediliyor. Demirel'in de yaptığı, eskiden ters düştüğü askerlerle arasını düzeltme, kendisini orduya daha iyi, şirin gösterme, hatta Özal'dan da ders ve örnek alarak "Siyasi irade noksanlığı varsa, sonuna kadar veririm. Bağdat'a da gidilebilir, Bekaa'ya da gidilebilir. Hepsi için siyasi iradeyi gerekirse biz çıkarırız ve Özal'ı bile geride bırakabiliriz" demek oldu. Yani bu gibi demeçler verdi.

Daha sonra "ABD'ye de gittim, ABD yönetimi bana da dosttu, özellikle yeşil ışık yakmıştır; ayaklanmayı, PKK terörünü bastırmak için benim girişeceğim her türlü bombalamaya Bush bizzat izin vermiştir" diyecektir. Gördük ki, bu hükümetin de niyeti eskisini aratmayacak bir biçimde ve hem de daha yeni. Başından itibaren ağır bombardımanlar, yoğun faili meçhul cinayetler -bilmem hangi siyasetler hangi amaçla yapıyor, fakat tetiği çeken meçhuldür- söz konusu. Böyle yüzlerce cinayet işleme, kitleyi terörize etme, kitleyi sindirme, gerillayı dağda nefes alamaz duruma getirme, hazırlıklarını boşa çıkarma ve sonuçta da "tasfiye ederiz, bakın yakında göreceksiniz, halledeceğiz" biçiminde kendilerinden emin olma söz konusu. Yine daha Newroz gelmeden halklarımızın özgür iradesinin felç edilmek istendiğini gördük. Biz de tabii ki direnme hakkımızı kullanacağız.

Esas itibarıyla Güney Kürdistan'a dek ittifak kurulmaya çalışılıyor. İşbirlikçi güçler vardır. Onlara karşı Güney'de devrimci demokratik bir çizginin oturtulmasına ağırlık vereceğiz. Yine Türkiye halkına da yatmak istedikleri bir şovenist dalga vardır. Bu şovenist dalgaya karşı da Türkiye'nin devrimci demokratik güçleriyle her düzeyde destek ve dayanışmayı artırmaya yönelik çabalarımıza hız vereceğiz. Nitekim şimdiden içine girdiğimiz çalışma budur.

Tabii ki mücadelemizin sıcak ortamında da çok büyük bir gerilla ordulaşmasına yöneleceğiz. Yine mecliste olup bitenlerden sonra, bir tek Kürt lafının bile geçersiz sayıldığı, Kürtçe bir iki kelime konuşanların kürsülerden indirildiği bir meclis ortamından sonra, Kürt halkının da kendi ulusal iradesini belirleyecek ulusal meclis çalışmalarına yönelebileceğini göstereceğiz. 1992'yi bir yandan büyük gerilla eylemliliği kadar halkın da eylemliliğiyle karşılayabileceğini, Güney'de bunun yaygınlaştırılacağını, Türkiye'de de bunun oluşumuna alabileceğine destek sunulacak biçimde bir yaklaşımla karşılık verileceğini belirtiyoruz. Halen de içinde bulunduğumuz temel yaklaşım budur.

Bizi Yenilgi Koşulları Mevcut Olan Bir Ayaklanmaya Çekmek İstediler

F. İlsever: Şimdi kamuoyundan sanıyorum bir konu yanlış anlaşılıyor, karışıklık oradan geliyor. Ayaklanma hepimizin bildiği gibi iktidarı hedefleyen bir kalkışmadır. Ya ayaklanacaksınız ve alacaksınız ya da alamayacaksınız. Mevcut eylem çizgisini bir üst aşamaya çıkarma, eylemleri arttırma, dozunu yükseltme değil. Gerillayı daha geniş alanlara yayma falan değil. Halk hareketini sekiz, on misli güçlendirme veya bölgelere yayma, verilen mücadeleyle kesin bir hesaplaşmadır. Bunun sonucunda da ya yenersiniz ya yenilirsiniz. Şimdi merak edilen konu, PKK'nin böyle kesin bir hesaplaşma kararı var mıdır?

-Evet, konuya biraz daha somutluk kazandırmak istiyorsunuz. Böyle bir ayaklanma anlayışımız yok. Tarihimizi biraz incelersek ve biraz da tarihte uygulamaya giren provokasyonları göz önüne getirirsek, bizim yürüttüğümüz halk hareketine de kısmen böyle bir yatmada bulunulmak istenildi. Bizi adeta böyle yenilgi koşulları oldukça mevcut olan bir ayaklanmaya çekmek istediler. Nitekim Kulp olaylarındaki provokasyonun bence esas amaçlarından birisi de buy-

du. Bilindiği gibi orada Şeyh Sait nderlikli kalkışma oldu. Aslında sanırım uygun aylarda böyle bir tavır konulacaktı. Ama provokatif bir eylem Őubat'ın 15'inde patlatıldı. nemli oranda başarısızlık nedenleri de var. Ama erkenden ve biraz da provoke edilerek önünü alma çabaları da bu denli çok önemlidir.

Bu, Dersim ayaklanmaları için de geçerlidir. Birçok ayaklamada bunun izlerini görmek mümkündür. Bu tarihi geleneği bize de da-yatmak istediler. Fakat biz gerçekten oldukça planlı ve kendi başına, kontrolsüz bir ayaklanmayı değil, gerilla tarafından oldukça planlı, ss belli, yolu belli, koruması belli, ayrıca örgütlü halk gösterisi yapan, silahın nerede nasıl patlatılacağını da planlamış ve birdenbire bir ayaklanmayla sonuca gitmek yerine, genelde halkın zgr iradesini ortaya çıkarmanın eylemliliği biçiminde bir yaklaşımımız var.

Parti tarihinde de biz çok işledik. Hatta bazı ğelerimize şunu söyledik: Ya salt ayaklanmacı bir kafayla parti içinde hareket istiyorsunuz ya da çok pasife duruyorsunuz. İki yaklaşımın da hatalarını sıkça işledim. Köylü isyancı özellikler çok belirgindir dedim. Köylü isyancı özellikler, iki  günde sonuç almak ister. Bunun tarihimizin başına neler getirdiğini çok iyi görüyoruz. Ve birçok köylü ğemize şunu söyledik: Siz bu isyan kafasıyla sonuç alamazsınız ve PKK'nin yürüttüğü planlı, örgütlü mücadelenin bu kafayla gelişmesi şurada kalsın, önemli darbeler yiyeceği kesindir. İdeolojik ve siyasi düzeyde bunun nedenleri konuluyor. Köylülük neden isyancı kafaya sahip, neden yenilgiye mahkûm, isyancı kafa neden yenilgi kafasıdır? Bu konuda oldukça değerlendirmelerimiz oldu.

Ayrıca buna oldukça bağlı diğer bir eğilimi de vardır, o da pasifizmdir. "İsyan yaptık, tutturmadık" deniliyor veya bize bazıları daha 1980'lerin başında şunu söylediler: "Bir iki uçak kaçırıp mahkmlarımızı isteyelim, Diyarbakır'da bir iki çok edici eylem yapalım". O kadar. Diyarbakır'da bir iki çok eylemi yapmışsın, bir iki uçak kaırmışsın, zaten Türkiye'deki hükümet kendini buna göre çok iyi hazırlamış. Bir tane değil, elli tane de yapsan sonuç yok. Hatta sana daha da kötü dettirecek, tamamen yenilgiye gideceksin.

Ayaklanma için de böyledir. Çok ucuz, bira günlük bir ayaklanmanın sonuç alamayacağı açık ve ağır bir yenilgidir. Ardından teslimiyet gelir ve tabii ki parti saflarında da gelişen buydu. Ayaklanmacı kafa ikinci gün teslimiyete gidiyordu. Planlı ve örgütlü çalışmaya

gelemiyor. Bunun bilincindeyiz. Bu iki sistemsiz kafaya karşı tavır geliştirilecekti.

Özellikle gerillanın sağlam güvencesi altında halkın da iyi örgütlenmesi gerektiği, aniden sonuç alma tavrından kısmen vazgeçildiği, giderek büyüyen, kendini örgütleyen, ayrıca provokasyonlara meydan vermeyen, sürekli ordulaşmayı ve gerillayı büyüten, sürekli halk ayaklanmasını veya eylemini, gösterisini -yasak konulursa konulsun- ülkenin bütün düzeyine yayabilen, bir iki noktada tıkatmayan; işte Dersim İsyanı, Şeyh Sait İsyanı, Ağrı İsyanı gibi mahalli sınırlara tıkatmayan, boğmayan, ulusal düzeye getirebilen, bunun için de özellikle kadının ve çocukların çok etkin rol oynadığı, genelde bir halk hareketliliği olduğunda mümkünse silahını kullanmadığı, silahların daha çok gerilla tarafından kullanılması gerektiği ve bütün bunların da siyasi bir amacının olduğu bellidir. Halkın kendi kendini örgütlemesini, halkın kendi özgür iradesini ortaya çıkarmasını, eğer karşı taraf siyasi bir çözüm yolundan anlıyorsa bu çözüme götürmesini, şiddeti esas alıyorsa ordulaşmayı geliştirerek bu şiddete karşı doğal meşru direnmeyi kutsal devrim şiddetiyle halkın haklarını savunmasını, sonuca gitmesini esas almamız gerektiği biçiminde bir çizgidir. Bu çizgi, bence halk ayaklanmalarında uygulanan temel çizgidir.

Küçük sapmalar ve bazı böyle provokasyonlara hizmet edecek, bu duruma gelebilecek bazı olaylar olursa bile, biz bunları önlemeye çalışacağız ve daha Newroz gelmemiş, belki önümüzdeki günlerde bunu yaşayacağız. Büyük hareketlilik de doğabilir. Fakat bence bu birdenbire sonuç almak isteyen bir ayaklanma değil. Bu çerçevede, koyduğum biçimde gelişecek olan bir hareketlilik. Yine provokasyonu dayatabilirler, katliam girişimleri olabilir. Vereceğimiz karşılık bu ana çizgi dahilindedir.

Türkiye'den Kürdistan'a Demokratik Yürüyüşü Gerçekleştirilim

F. İlsever: Yani bu Newroz konusu, genel eylem pratiği...

-“Normal çizgi dahilinde bir gelişmedir” biçiminde sonuç çıkarmak gerekiyor. Halkımızın böyle bir gün vesilesi ile daha şimdiden girmiş olduğu hareketliliği kapsamlı bir biçimde ülke düzeyine yaymaya çalışacağız. Kuzey'den Güney'e yayacağız, geçen yıl da Güney'den Kuzey'e olmuştu. Doğudan batıya, köyden kente, kentten köye bir-

çok önemli halk karşılaşmaları, yürüyüşleri, toplantıları özellikle feodal çitleri yıkarak, kucaklaşma biçiminde bir gelişmeye tanık olacaktır. Ben tanımı böyle yaparken de yüzde yüz böyle olacak demiyorum. Kürdistan'daki o feodal çitler, aşiret kabukları biraz yıkılacak, ailecilik biraz aşılacak, yani bilmem bu hanedan, şu etkili çevre, özellikle geleneksel işbirlikçi otoriteler bu halkın genel gösterisi dahilinde zayıflayacaktır.

Ben buna tamamen büyük demokratik bir yürüyüş diyorum. Aynı zamanda barışçıl olmasına büyük özen göstereceğiz. Fakat olası provokasyonlara karşı gerilla ve çok yaygın milis faaliyetleri karşı koyabilecek veya çok zorlarsa gündüz dahi bütün sınırları önemli oranda açacaktır. Bu sınırların zorlanabileceğini, hatta diğer sınırlardan halkımızın da Kuzey'e yürüyebileceğini, bütün bu gelişmelerin halkın kendi kaderini tayin etme ilkesine bağlı olmanın bir gereği olacağını belirtiyorum.

Bu yalnız Kürdistan halkının bir gövde gösterisi, bir yürüyüşü değil. Bunu Türkiye'de tamamlamak gerektiğini, özellikle bir yürüyüşün İstanbul'dan başlatılarak Botan'da Cizre'de devam ettirilmesi gerektiğini, yani "Zonguldak Botan el ele" derken, bunu bir de bu biçimiyle sembolize etmek, hatta daha da yaygınca geliştirmek gerektiğini şimdiden söyleyeyim. Otobüsler dolusu Türkiye'nin devrimci güçlerini, emekçilerini Cizre'ye taşımamız derim. Orada halkların özgürlüğüne, eşitliğine dayalı gerçek bir birlikle, mitingle, yürüyüşle karşılık verilmesi, bu konuda da hemen bir yürüyüşün başlatılması gerekiyor. Yalnız seminerler değil, yalnız Türkiye'de mitingle değil, yalnız Kürtlerin katıldığı gösteriler değil, ortaklaşa mitingler düzenlenmelidir. Yalnız Kürdistan halkının, yine batıdaki Kürt emekçilerin katıldığı yürüyüşler ve hatta Newroz değil, Türkiye gençliğinin, emekçilerinin, demokratik kamuoyunun da genişçe katıldığı, gerçekten ortaklaşa, içinde eşitliği ve özgürlüğü barındıran gösterilere dönüştürülmesi gerektiğini, özellikle şovenist dalgayı kırmak için halkın bu yönlü eylemliliğini Türkiye'ye taşıyarak çok ciddi bir adım atılması gerektiğini belirtiyoruz.

Buna '92 Bahar Taarruzu demesek de, bu Newroz dolayısıyla halklarımızın ilk defa önemli bir devrimci irade belirlemesini böylece gerçekleştirmeyi mümkün görüyoruz. Ve inanıyorum ki gelişmeler daha çok bu biçimde olacaktır.

Gerilla da şüphesiz daha da artan bir eylemlilik içinde olabilir. Bu zorunludur, çünkü bize tek taraflı bir teslim olma dayatılmıştır. Hayır! Biz silahları tek taraflı bırakamayız. Biz ateşkese karşı değiliz. Sorunların siyasi mecrada çözüme kavuşması için ateşkes taktiğine açtık. Ama bizim için öyle tek taraflı silah bırakmanın düşünülmesi bile ihanetle özdeştir. Partimizin mevcut stratejik ve taktik yaklaşımı içinde bu tür yaklaşımlar ihanet olarak değerlendirilir. Fakat karşı taraf eğer gerçekten sorunları halkların demokratik iradesine bağlı ama siyasi çözüm yollarıyla ele almak istiyorsa, bu yola geliyorsa, dediğim gibi bu ateşkes meselesine her zaman açtık.

Özellikle Türkiye halkının gelmesi gereken hususa geliyorum. PKK ille şiddet, ille şiddet demiyor. Diyor ki, ciddi bir sorun var, ciddi bir ulusal sorun var. Hükümetin, meclisin, bilmem ordunun tek taraflı dayatmasıyla değil, demokrasi vardır, halklarımızı temsil eden örgütler vardır, bu örgütlerin meşruiyeti ve resmiyeti vardır, bu örgütlerle diyalog esas alınarak sorun çözüme kavuşturulmalıdır.

Şiddetin Önlenmesi İçin Sorunların Kabul Edilmesi Gerekir

Terör meselelerine ilişkin olarak veya teröre karşı ne yapabiliriz? Bunu vurguladınız. İşte "kendini korumayacak da ne yapacak" biçimindeki bir saptırmaya, gerçekten kısaca böyle cevap vermek mümkün değil. Bu, teröre karşı hükümetin kendisini savunması değildir. Çok önemlidir. Halkların mutlaka doğru ele alınması gereken demokratik sorunları vardır. Bunlar terör sorunları falan değildir. Bunlar mutlaka acilen çözülmesi gereken sorunlardır. Şiddet bunun bir aracıdır. Bu şiddetin durdurulması isteniyorsa, bu sorunların üzerine doğru gidilmesi gerekiyor. Şiddetin önlenmesi, sorunların varlığının tamamen kabul edilmesi, bu kabul ediliş ile birlikte muhatapların, karşılıklı tarafların bir masa etrafında görüşmeye cesaret etmesi çok makul ve insani bir yoldur. Yok sorunu örtbas et, sorunun gerçek nedenlerini örtbas et, terörü bir ucube gibi göster, "Biz terör gibi bir canavara karşıyız" diye halkı korkutmaya çalış, aldatmaya çalış, kandırmaya çalış ve böylece çok sinsî bir tasfiye politikasını hayata geçirmeye çalış... İşte bunun tutmayacağını, buna karşı devrimci terörün ne olduğunu, halkların hangi temel sorunlarına çözüm getirmek istediğini, nasıl siyasi bir yaklaşım amacı içerdiğini son derece açık belirtiyorum.

Bunu gerçekten Türkiye'nin bütün demokratik çevreleri, özellikle emekçileri, işçi sınıfı, gençliği çok iyi bilmelidir. Çünkü geçen yıl birkaç bin evladını kaybettiyse, bu yıl on binlerce evladını kaybedebilir. Muazzam enflasyona yol açıldıysa, bu sene daha fazlasına yol açar. Herhalde aç kalan, işsiz kalan kendileridir. Acı içinde, üzüntü içinde boğulan kendileridir. Biz olsak da yine kendileridir. Bunun doğru yolu vardır diyoruz. Özellikle rica ediyoruz, kendilerini demokratik sananlara, özellikle "halkların lehine bazı tercihlerimiz vardır" diyenlere diyorum ki, gerçekten sorunların gerçek nedenlerini ve çözüm yollarını gösterelim. Bu acı, bu kan bir an önce durdurulsun ve uygar bir çözüm yoluyla sonuca gitmeyi bilelim. Buna çok yüksek değer biçiyoruz ve kendi cephemizden en ufak bir olumsuzluğa, yetmezliğe, hatta eksikliğe bile düşmemeye büyük dikkat gösteriyoruz. Karşı taraf yeter ki sorunu örtbas etmesin, terör sorunu diye imha etmesin, çözüm adı altında yetmiş yıllık bir cumhuriyetin inkâr politikasını -ki bunun Osmanlıca'sı da var- bize dayatmasın. Biraz özgür gelişime, biraz demokratik gelişme yollarını açık tutsun ve karşıdakini de biraz kabul etsin. Böyle olursa her şey halledilir.

Kürt İşbirlikçileri Gibi Boyun Eğmeyi Seçseydik, Böyle Bir Mücadeleye İhtiyaç Duymazdık

F. İlsever: Şimdi çok önemli bir noktaya temas ettiniz, karşı değilsiniz. Siyasal boyut için bazı siyasi konuların anlaşılması gerekiyor. Terör ucubesi adı altında bunların unutulmaması, söylenmesi gerekir. Bu çok önemli bir gerçek. Şimdi acaba bu koalisyon kurulduktan sonra, bu kadar yol alındıktan sonra -üç aylık yol alındıktan sonra- bu şans var mı? Şöyle bir soru sorayım: Örneğin dün akşam birlikte radyoyu dinlerken, Başbakan Süleyman Demirel "Newroz Türkiye'de, Orta Asya'da halkların bayramıdır. Serbestçe kutlansın" dedi. Olağanüstü Hal'le ilgili, "Olağanüstü Hal'i kaldırırsak, kardeşim silahlar susacak mı? Yani bunun bütün sorumluluğu bundan sonra bana ait, her silahın sorumluluğu bana ait, şimdilik bize ait" dedi. Şimdi gündemde olan, sizden beklenen Sayın Başkan, sizin bir ateşkes durumuyla ilgili olarak asgari koşullarınız, talepleriniz nelerdir? Ve yine başbakan cevap olarak Olağanüstü Hal'in kaldırılması jestinde bulunursa, bunun adımını atarsa sizin buna karşı tavrınız ne olur? Bunlarla ilgili son soru, SHP bugünkü koalisyon hükümeti, Olağanüs-

tü Hal birliği sorunlarının geldiği noktayla ilgili görüşlerinizi belirtir misiniz?

-Hükümet, yine özellikle onun bir ortağı olarak SHP Olağanüstü Hal konusunda tutarsız. Başlangıçta protokol ve SHP'nin seçim dememesi vardır. Yine HEP kökenli adaylarla yaptığı protokol vardı. Bunların içinde Olağanüstü Hal'in kaldırılması, koruculuğun kaldırılması ve sorunların demokratik çözümüne ilişkin maddeler de sıralanmıştır. Demirel de bu konuda oldukça umut ifade ediyordu. Ama vurguladığım gibi, bir yandan bu sözler söylenirken, halen de söylerken, aynı gün bombardımanlar gelişiyor ve faili meçhul cinayetler art arda devam ediyor. Aslında belli odaklar tarafından hızlandırılarak tırmandırılıyor. Ya onlar hükümet olmamış, güçleri yetmiyor ya da ikili oynuyorlar. Aslında iyi niyet gösterisini bizden beklemek yerine pratikte egemen olan, güçlü olan hükümetten beklemek gerekiyordu. Ve kendi sözlerine, vaatlerine bağlı kalmaları, yiğitliği demeyelim de tutarlılığı göstermeleri gerekiyor. Biz bunu görmek istiyoruz.

Hatta sıkça şu vurgulandı: "Bu örgütü, bu bölücü örgütü imha edeceğiz" değerlendirmesinden bir gün bile vazgeçemediler. Çok açıktır ki partimize dayattıkları imhadır. Politika geleneksel bir imha politikasıdır. Biz, bu örgüte böyle talihsiz bir yaklaşımı olmasın, sorunları varsa gelsin, siyasi görüşme yollarıyla halledelim isterdik. Ve yine biz şiddet denilen şeyin peşinde değiliz. "Eğer bu örgüt bize saldırmazsa, bu eylemliliğini sürdürmezse bizim ordu da duracaktır" biçiminde bu konuda sağlam güvenceleri verseydi, herhalde bizim de uygun, makul karşılıklar vermemiz düşünülebilirdi. Bunu yapmadı. "Ne yapıp edip örgütü imha edeceğim, tek terörist kalıncaya kadar üzerine gideceğiz" deniliyor. Zaten yüz yıllardır, bin yıllardır benim halkıma yaptığın tek şey imha etmedir. Senin politikan böyle. Sen otuz yıllık Başbakan İnönü'nün oğlusun, halkıma idam fetvasını verensin. Bu halkın kimliği dahi inkâr edilmiş, otuz yıldır, yetmiş yıldır böyle yapılmış. Yarın tekrar aynı şeyi yapmayacağın ne malum? Bunun asgari güvencesi halkımızın haklarını savunacak bir örgütlenme gücüdür ve sen onun siyasi örgütlenmesine, onun kendi öz savunmasını yapmasına izin vermeyeceksin. Buna dikkat edin. Yani Türkiye'yi bölün, parçalasın, Türk halkını terörlle boğsun: bunlar taleplerimiz değildir.

Talep edilenler tehlikeli yanlar filan değildir. Çok makul bir halkın kendi siyasi örgütlenme haklarıdır, kendi savunma hakkıdır, kendi kimliğine sahip çıkma hakkıdır. Eğer demokratikleşirse, eğer Kürt kimliğini kabul etmişlerse, onun doğal bir sonucu olarak hangi halk - hem de otuz milyonu aşkın bir halk-, hangi ulus siyasetsiz olacak, partisziz olacak, meclissiz olacak, iradesiz olacak? Adı var ama bunların hiçbirisi yok. Karşısındaki herhalde bu kadar aldatılacak bir çocuk değil. "Sizi tarihte hep böyle aldattık veya aldatmışlar" diyebilirsiniz. Ama ben şunu söyleyeyim: Eylemlerimizi düzenlerken biraz bilinçle düzenledik. Siyaset yapmayı biraz kendimize göre başarılı yürütmeye çalıştık ve gerçekten ahmak değiliz. Biz resmiyeti seçseydik, boyun eğmeyi seçseydik Kürt işbirlikçileri gibi, böyle bir mücadeleye ihtiyacımız duymazdık.

Ben on üç yılı aşkın süredir burada en amansız koşullarda yaşıyorum. Yoldaşlar da, savaşçılar da yüzyılın görülen en zor kışını ve bütün yaşamlarını açlık ve susuzluk içinde, dayanılmaz yaşam koşulları içinde geçirdiler. Onlar da insandı. Yüce amaçları olmasaydı, vazgeçilmez amaçları olmasaydı, bir tek kişiyi bir gün bile burada tutmak zordu. Şimdi hükümet bunu nereden anlayacak? Sanıyor ki, biz terör aşkına çıldırmış, ne idüğü belirsiz mahluklar olarak, bu işi zevk duyarak yapıyoruz. Öyle değil. Bizi öldürmeye meraklı, kan döktükçe beslenen bir örgüt olarak değerlendiriyorlar. Çok iyi bilirler ki, bizim cebimizdeki ekmek, bir aylık kuru ekmektir ve çoğu kez bu da yok. Bunun kan içmeyle, kanla ne alakası var? Kişilikle, örgütle ne alakası var? Kaldı ki kanı kim içiyor, insanlar nasıl sömürülüyor? Türkiye'de de bu oldukça "ileri sosyal demokratlar" nasıl yaşıyor? Bunu sizin ve Türk halkının dikkatine sunuyorum. Bizim de yaşamımızı hepinizin dikkatine sunuyorum ve böylece gerçeklere saygılı olmak gerektiğini vurguluyorum.

Hükümet bu konuda özcesi tutarsız davranmıştır. Hileli birtakım sözler söylüyor, birtakım yaklaşımlar sergiliyor. Arkasını sağlam güvencelere bağlamayan, kesinlikle Kürt halkını ve demokratik süreci aldatmayı esas alan yaklaşımlar içindedir. İsteği bu değilse bile, bağlı olduğu güçlerin bu temelde güdümündedir. İktidar değildir. Eğer sözlerinde tutarlı olduğunu söylüyorsa, o zaman söylüyorum, iktidar değiller. PKK'de her gün faili meçhul cinayet olmaz, belki kazayla bir iki çizgi dışı ölüm hadisesi olabilir; ben şimdi örgütüme sa-

hipsem durdururum ve kaldı ki yapanlardan hesap sorarım. PKK'de bütün kuralsız iş yapanlar barınmaz. Ya görevden alınır ya hesabı sorulur ve mutlaka bir hal çaresi olur. Üstelik bizim denetim gücümüz bu kadar zayıf olmasına rağmen bunlar yapılırken, sen devletsin bu kadar denetim güçlerin var, istihbarat güçlerin var. Peki, bir tek caniyi yakaladınız mı? O gazeteciler; Çetin Emeç'ler, Muammer Aksoy'lar, Yeni Ülke ve 2000'e Doğru Dergisi'nin muhabirleri, bir tanesinin failleri niye yakalanmıyor? Bu hükümete nasıl güven olur?

Hayır, eminim ki başbakan büyük cinayetlerin nasıl geliştirildiğini bilir. Bana hükümet yetkisi verilsin, bunların hangi dudaklar arasında tezgâhlandığını bir ayda ortaya çıkarayım. Kimse kimseyi aldatmasın. Hükümet bu konuda, dediğim gibi, güçsüzse güçsüzlüğünü, tutarsızsa tutarsızlığını ifade etsin. Hükümet olmak için bizden yardım istiyorsa yardımımızı kabul etsin, biz yine gerekeni yaparız. Ancak dediğim gibi, alışılacelmış hükümet yöntemleriyle sahte bir terör teorisini, sözüm ona birçok önemli sorunları göz ardı etmeyi, bir tarafa atmayı ve bunun için de bir yaklaşımı alışkanlık haline getirmeyi bir tarafa bırakın diyorum. Bizi başka türlü yansıtmaya ne gücü var? Bunun gereği yoktur.

Birtakım iyi niyetleri varsa, bu yürüyüş çerçevesinde ısrarla vurguluyorum, çokça vurgulamıştım. Diyelim ki kimlik kabul edildi, kimliğin kabul edilmesiyle birlikte ekonomik, sosyal, siyasal nitelikli hakları var. Bunların yasal güvencesi gerekir. Bu konuda bazı iyi niyetli adımlar atmaları lazım. Yine bunun gerçekten o an Kürd'ün sesi olabilecek örgütlenmelere, hatta meclise ihtiyacı var. Buna bir yasallık gerekli. Bunun öz savunma denilen bir meselesi var, bunu göz önüne getirmeleri lazımdır. Belki bu hükümetlerin bunlarla alakası olmaz diyeceksiniz. Ama ben yine uzun vadeli çözüme katkıda bulunmak isteyenlere çözümsüz olunmadığını, olmadığımızı göstermek için vurguluyorum.

Ayrıca ordu terörü durdurulsun, uçaklar bizim insanlarımıza karşı kullanılamaz. Bu kadar ordu yığınağı yapılıyor. Bu birkaç teröriste karşı değildir. Cizre'yi siz kendiniz gördünüz, geldiniz söylediniz; her tarafı tanklar ve mevzilerle, toplarla kuşatmaya almışlar. Cizre'nin kendisi terörist midir? Cizre'nin yüzde doksan dokuzu terörist midir? Terörizmin tanımı bu mudur? Açıkça söylüyorum: Cizre teröristse, Şırnak da mı terörist? Batman'da elli bin kişi yürüdü. Bunların hepsi

mi terörist? Nusaybin yürüdü, yarın Diyarbakır, bütün halk yürüyecek. İstanbul'da da yürüyüşler var. Bunların hepsi mi terörist? O zaman bunlara karşı neden tanklar çevrilmiştir? Terörist kimdir? Bu soruya açıklık getirmek için bunları söylüyorum. Burada bir halk var, halkın bazı istekleri var. Daha yeni haber aldık. Şırnak halkı şunu söylemiş: "Biz PKK'nin dayatmalarıyla değil, hatta PKK istediği için de değil, kendi haklarımızı almak için yürüyoruz." Milletvekillerine bunu çok açık dayatmışlar. "Bizim taleplerimiz var, haklarımıza cevap verin" diyorlar. "Madem milletvekilisiniz, şu taleplerimiz var" diyorlar. Bu halktır. Bizi muhatap almıyorlarsa halkın kendisini muhatap alsınlar. "İstanbul'da ne olacaksa, Şırnak'ta da o olacak" diyorlar. Bu söze bağlı olduklarını iddia edenler ve avaz avaz bağırانlar, Şırnak halkının da, Cizre halkının da taleplerine kulak kabartsınlar. Gelsinler, dinlesinler, iki küçük kâğıt parçasına yazdırsınlar ve parlamentoya götürüp tartışsınlar. Bunlar da halktır, bunların da talepleri insanidir. Üzerinde biraz tartışma yürütülsün. Ne diye hep terör, hep ucube, hep canavar, hep kan? Neden bunu sahtekârca ikide bir kamuoyunun gözüne sokup aldatmaya çalışıyorlar diyorum. Bu konuda, çok haklı, halkların çıkarlarını esas alan, bu temelde doğru pozisyonda olan biziz. Hiçbir saptırmayla bunu yanlış yansıtmayı başaramazlar. Dediğim gibi, çok sahte teori ve uygulamalarla halkların bakış açılarını çarpıtma kendilerini başarılı kılmaz. Geçmişteki hükümetlerin hepsi bunu yaptı. Cumhuriyet tarihi boyunca bu yapıldı, hepsi boşa çıktı. Bu hükümet böyle devam ederse, çok emim ki bu yıl içinde çok büyük oranda aşılır. Ve muhtemelen kendi düşüşlerini kendi elleriyle hazırlamış oluyorlar.

Tutarlı Politika Sözle Eylemi Birleştiren Politikadır

F. İlsever: Şimdi Olağanüstü Hal kararı meclisten çıkarılırsa, HEPLi milletvekilleri SHP içinde önemli bir halka. HEP kökenli milletvekillerine bir öneriniz oldu mu?

-Bu da sanırım çok aktüel bir konu. Bizi de çok yakından ilgilendirdiği için açıklığa kavuşturma gereği duyuyorum. Epey spekülasyon yapıldı. Zaten SHP parti meclisi parlamento grubu içinde halen tartışılıyor ve neredeyse partiyi de ağır bir erime olduğu kadar, bölünme ve dağılmayla karşı karşıya bıraktı. Bunun da sorunlarla çok yakın bağlantısı vardır. SHP demokrasiyi, barışı esas aldığını iddia

eden bir partidir; bu temelde oy talebinde bulundu ve HEP kökenli adaylarla ittifak yaptı.

Şimdi bir noktaya açıklık getireyim: Türkiye’de bir alışkanlık var ve sanıyorum çok köklüdür. “Bir taraftan anlaşırız, arkamızı çevirdikten sonra istediğimiz her şeyi yaparız. Bu bizim için mubahtır. Yine Kürtleri aldatırız” gibi alışkanlıklar var. Normal siyasi literatüre bakarsanız, bu politikanın çok basit, çok aldatmaca ve sonuçsuz olduğunu görürsünüz. Tutarlı politika sözle eylemi birleştiren politikadır. Her şeyden önce bu yok. SHP iktidara gelirken koşullar bambaşkaymış da, muhalefetteyken bir başka olmuş! Muhalefetteyken söz vermiş de, iktidarda iken bu sözünü yerine getirmemiş! Bu kadar ilkesiz, bu kadar kendi kendisiyle çelişen bir parti dağılmaya mahkumdur. Bir tane ilkesini bile savunamıyorsa ne diye talepte, vaatte bulunuyor? İlke ilkedir, talep de taleptir, sözlerin verilmesi gereklerinin yerine getirilmesi içindir. Ama işte partilileri aldatmak için biz tarihimiz boyunca bunu yapmışız dersin. Bunu uygulamalar açısından da söylüyorum: Gerekirse Müslüman olurum, gerekirse Hıristiyan, yeter ki egemenlerin çıkarlarına el versin, onu yapayım. İşler bu kadar kolay değil. SHP, geleneksel tarih yaklaşımı ile kendini kurtaramadığı için, çok resmi bir söylemle kendini kurtaramadığı için bu krizi yaşıyor.

Sanıyorum çok açık, HEP kökenlilerin bazı kimlik sorunları vardı, bazı talepleri vardı; PKK’ye karşı savaşmayacaklardı. Bunlar çok açıktır. Çünkü PKK’nin desteği olmazsa bunlar bir adım bile yürüemez. Kürt kimliğinden vazgeçemezlerdi; vazgeçseler Kürdistan’da, Kürt halkı içinde bir adım bile atamazlardı. Kürt halkının bazı talepleri vardır. Bu talepleri söylemezlerse, yine kitlelerin arasına girip bir yürüyüş bile düzenleyemezler. Eğer satın almak istiyorlarsa, bu milletvekillerini pişmanlık yasası gibi bir pişmanlığa çekmek istiyorlarsa, sonra kılık kıyafetlerini değiştirip halk içinde tanınmamaları için de bir tedbirleri varsa, bu talepleri SHP içinde ve giderek hükümet, meclis içinde dayatabilirler. Ama yok, bunların biraz kimlik, şahsiyet sahibi olmalarını, teslim olmadan siyasi işlev görmelerini istiyorsan saygılı olacaksın. Yaptığın protokollere bağlı olacaksın. Yok eğer, “ben emrediyorum gelin SHP içinde eriyin, bütünlüğü böyle anlıyorum” diyorlarsa, bu çok basit, ama kendine göre kurnazca bir şeydir. Gerçekten şoven bir yaklaşımdır.

SHP oldukça Kemalist geleneklerin egemen olduğu bir parti. Bunun bir ilkesi de Kürtleri imhayı içeriyor, hem de erime tek taraflı zora dayanıyor. Milletvekillerinden de bunu bekliyormuş. Bu milletvekilleri ya tutar hain olurlar, bunu kabul ederler ya da biraz kendilerini, kimliklerini savunurlar. Bu politikayı kabul edemezler; özel savaşı, Olağanüstü Hal'i kabul edemezler. Sanıyorum bu bunalımın, krizin temel nedeni budur. Bu bunalım sonucu, bu milletvekilleri olsun, SHP'nin yine diğer milletvekilleri olsun bu kadar ilkesizliği, antidemokratlığı kabul edemezler. "Devlet olduk, hükümet olduk" biçiminde kendi kendileri ile çelişmeyi kabul edemezler. Zaten bunu ettikleri için bu parti eriyor. Etmeye devam ederlerse daha da eriyecek ve dağılacaktır.

HEP kökenli, hatta diğer demokrat kökenli olan milletvekilleri başta Olağanüstü Hal, koruculuk ve her türlü diğer antidemokratik yasaları değil, kesin demokrasiyi esas alacaklarını söylediler. İktidar bu tavrı kabul etti; etmese, hükümetin teşhir ve tecridine girmeleri gerekiyor. HEP kökenlilerin SHP'yi bırakması gerekiyor. Halkın taleplerine bağlı kalmak, gerekirse yeni demokratik oluşumlara gitmek gerekiyor. Bununla Türkiye halkının da geniş demokratik potansiyelini, çeşitli gruplaşmalarını göz önüne getirerek yeniden bir demokratik diyalog süreci başlatılır. Bu parlamento dışında da olsa, parlamento içinde de olsa böyledir.

Diğer partilerde yurtsever, demokratik nitelikli milletvekilleri varsa, onlarla da diyalogları geliştirmek, önce bağımsız yeni bir demokratik platform dahilinde gerekirse yeniden bir partileşmeye veya HEP'in bu konuda kendisini biraz daha yenileyerek ileri bir demokratik oluşuma gitmesi, bu mücadelenin hem parlamento içinde, hem de parlamento dışında geliştirilmesi gibi son derece gerekli ve vazgeçilmez bir görev temelinde demokratik seçimde karar kılmalarını önemle vurguluyorum.

F. İlsever: Sayın Başkanım, şimdi şöyle bir soru ortada dolaşıyor: Beş ay önce yapılan genel seçimde HEP'in SHP ile ittifak yapmalarını nerdiniz ve desteklediniz. şimdi ise bu milletvekillerinin, bu koşullarda SHP'den ayrılmasını öneriyorsunuz. Yani belirttiğiniz hususları yerine getirmedikleri zaman ayrılmalarını istiyorsunuz. O zaman Kürt halkına ve Türk halkının emekçilerine "HEPlilere oy verin" ağrısını yaptınız. SHP-HEP ittifakı bugün Cudi Dağı'nı bombalı-

yor, Kuzey Irak'taki kampları bombalıyor, provokasyon yapıyor, yine kontrgerilla yoğunlaştırılıyor ya da bunu önleyemiyor. Kısaca Kürt halkı üzerine çeşitli baskılar -tabii ki bu İstanbul'daki emekçi halkımız üzerinde de var- uyguluyor.

O zaman soru şu: Sizin bu ittifaktan yararınız ne oldu ya da "SHP'ye oy verin" çağrısıyla ne elde ettiniz? Kürt halkı, emekçileri ne elde ettiler?

-Evet, sanırım epey tartışmalara yol açmış. Güncelliğini koruyan bir soru da budur. Bu içine girdiğimiz ve benim de az çok sorumluluğumun olduğu destek politikasını açıklığa kavuşturmalıyız. O dönemde Özal'ın seçim hesaplarında, özellikle Paris'e giden yedi Kürt milletvekillinin disiplin kurulu kararıyla ihraç edilmesini kullanmak istemesi var. Bu milletvekilleri ihraç edildi, ardından bir grup daha ayrıldı. SHP o zaman Özal'lara alternatiftir. Özal, SHP'yi de zayıf düşürmek için bu milletvekillerinin parti kurmasına, bu temelde devletten de yardım yaparak HEP'in vücut bulmasına bir yönüyle katkıda bulundu. Amaç kendisinin iktidar sürekliliğini sağlamaktı. Bu aşamada Doğru Yol o kadar güçlü değildir. HEP'in ortaya çıkışında bu durum belirleyici olmasa da önemlidir. Aslında Kürt milletvekilleri Paris'e oldukça masumane bir gezi yapmışlar. Her şeyi iyi, doğru yaptılar demiyorum ama kimliklerini ifade ettiler, "Kürd'üz" dediler. Bu tavra hemen ihraç biçiminde ceza vermek doğru olmadığı gibi, bu milletvekillerinin ayrılmasıyla da aslında demokratikleşmede ileri bir adım atıldı. Yani bunların yeni bir partiye doğru gitmeleri kötü bir adımdan çok, demokrasinin gelişiminde küçük de olsa bir katkıdır.

İkincisi, erken seçim kararı çıkarıldı; bundaki temel amaç Kürdistan'da gelişen büyük demokratik potansiyeli dışlamaktır. Çünkü bu potansiyel birinci durumdaydı. Henüz solda doğru dürüst demokratik bir blok oluşmamış ve HEP de henüz seçime hazır hale gelmemişken, aniden çıkarılan bir kararla seçimlerin öne alınması ve böylece mevcut Kürt potansiyelinin parlamentoya yansımalarını önleme gibi bir seçim darbesine yönelindi.

Kuşkusuz burada yapılması gerekenler vardı. Biz şunu söyledik: Gerekirse Refah'la da ittifak yapılabilir; yine yüzde on barajı aşılabiliyorsa Sosyalist Parti ile de ittifak yapılabilir. Kısaca amaç demokrasi savaşımı verebilecek bir parlamento grubuna kitle gücümüzle katkıda bulunmaktır. Yani bazılarının söylediği gibi amaç PKKlileri meclis-

se sokmak değil, yalnızca bazı demokratik öğeleri parlamentoya sokmaktır. Ama sonuçta biliyorsunuz, Refah-MHP ile ittifakı esas aldı. Herhalde üstten öyle buyruldu. Yine sizlerle bazı görüşmeler oldu. O zaman söylenen, eğer yüzde on bulunmaz ve oylar heba olur giderse sağ partiler güçlenir biçimindedir. Dolayısıyla bizim açımızdan ANAP'ın veya Doğru Yol'un güçlenmesi ve özellikle parlamenterlerin tümünün bu partilerden seçilmesi çok ağır bir siyasi darbe olurdu. Bu açıdan ne pahasına olursa olsun özel savaşın bu seçim darbesini boşa çıkarmak gerekiyordu. Bunun için Sosyalist Parti'nin de içinde yer alabileceği bir seçim bloğu oluşturmak istedik. Bu temelde bazı görüşmeler de yapıldı. Fakat bu politika ilkede yanlış olmamakla birlikte, pratikte gerçekleşmeye yetmiyordu. Hatta bu dönemde Sosyalist Parti Genel Başkanı'nın da aday olabileceğini söylemiştik. Bu tavrımızda oldukça samimiydik. Ve bu gerçekleşseydi, demokrasi için parlamentoda iyi bir kürsü olarak değerlendirebilirdik.

Sonuç olarak, düşündüğümüz bu sosyalist ve demokratik grupların, eğilimlerin bir seçim bloğu oluşmayınca, SHP listelerinde hem HEP hem de SP kökenlilerin yer alabileceği bir taktik önerdim. Hatta toplumda iyi tanınan bazı demokratların, yazarların da -ki, bunların hepsinin Kürt olması da şart değildir- listeye girmelerini ve böylece parlamentonun biraz daha demokratik savaşın içine çekilebileceğini, bu temelde özel savaşa, Olağanüstü Hal'e ilişkin bazı antidemokratik yasaların sınırlandırılabilceğini, en azından teşhir edileceğini düşündük. Bu nedenle SHP listelerinden aday olmalarını fazla sakıncalı bulmadık.

Biliyorsunuz, o zaman Milliyet Gazetesi ile bir röportaj yaptık, fakat yayımlanmadı. Orada İnönü'nün ve SHP'nin niteliğini oldukça iyi koyduk. Hatta şunu da söyledik: İnönü babasının günahlarını affettirmek istiyorsa, Kürtlerle bir ittifak şansına çok doğru değer biçsin ve babasının önce Diyarbakır Kürd'ünü Lozan'da kabul edip, daha sonra isyan dolayısıyla başbakanlığı üslenip imha etmek gibi kurnazca bir politikaya yönelmesin dedik. Böyle tarihi bir çağrı da yaptık. Fakat belli oluyor ki, bu kafayla onun derdi de yine eritmektir. Ancak biz kitlemize güveniyoruz. Adayların da eğer azıcık haysiyetleri varsa, kolay kolay kendi halkının taleplerine sırt çeviremeyeceklerini biliyorduk. Böylece bilinen seçim çalışmaları ortaya çıktı.

Çok eleştirildik. "Bombalama var, Olağanüstü Hal vb. var, bu bir çelişki değil midir" denildi. Görünüşte bir çelişkidir. Fakat bize göre, ortaya çıkan sonuçlarıyla birlikte atılan adımın uzun vadeli olduğunu, öyle kısa sürede sonuç alıp verme biçiminde değerlendirilmemesi gerektiğini ortaya koydu. Halen SHP içindeki kavga ve SHP'nin giderek erimesi, hükümetin giderek zorlanması, demokratik bir oluşumun gerçekleşebilme olasılığı, Olağanüstü Hal'e karşı olmanın yarattığı hükümet krizi vb. bu politikamızın gerçekçi olduğunu açığa çıkardı. Ayrıca bu soruna ilkeli yaklaşmadığı müddetçe HEP SHP içinde erimemiş, tam tersine SHP'nin eridiği ortaya çıkmıştır. Ve bunlar bize göre çok önemli gelişmelerdir. SHP demokratik bir parti olamıyorsa, tutarsızsa eriyecektir, dağılacaktır. O zaman seçenek demokratik bir oluşuma devam etmektir.

Ben o zaman da söylemiştim. Kesinlikle bu politikanın dar ve günü kurtarmak isteyen bir adım olmadığını, uzun vadeli gelişmelerin kendisine dayanabileceği adımlardan bir tanesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştım. Şimdi bunun gerçekleşmeye yüz tuttuğunu söylüyorum. SHP bu ilkesizliği, bu tutarsızlığı devam ettirdikçe eriyecektir. Ayrıca bu partinin son günlerde özel savaşa bu kadar destek olduktan sonra kendi içinde bölünmesi ciddi bir demokratik seçeneğin; demokratların, yurtseverlerin, sosyalistlerin mücadele edecekleri bir seçeneğin de yolunu açacaktır. Şimdi bunun da tam zamanıdır. Diyorum ki, milletvekilleri acilen, vakit kaybetmeksizin yeni demokratik bir seçeneğe katkı sunmak amacıyla ayrılınlar. Türkiye'de demokratik bir seçenek için oldukça fazla grup var. Bunların demokratik, sosyalist, legal ve illegal biçimlerde uygun tarzda temsilcilerini de seçerek, belirli bir diyalog içinde bir platform oluşturmaları gerekmektedir.

Tabii bu arada çokça tartışılan HEP'in konumu var. Şüphesiz HEP'in eleştirilecek birçok yanı var. Başta da dediğim gibi niyetler, amaçlar değişiktir. Daha sonra geliştirdiği ileri bir adım daha atmıştır ve bu temelde tutarlı demokratizme yönelik adımlarını gittikçe atma gücünü de göstermektedir. Bu nedenle HEP'in kendisini biraz daha genişletmeye ve derinleştirmeye çalışarak, bunun için gerekirse olağanüstü bir kongreyi göz önüne getirmesi gerekir. Bunun hazırlıkları için de program ve örgütlenme sorunlarına çözüm bulmalı; diğer demokratik ve sosyalist güçlerin katkısını alacak temelde esneklik ve

yapıcılığı gösteren bir gelişme içine girmeli; bu temelde bir tartışma platformuyla birlikte geniş kesimleri kucaklayan bir demokrasi bloğuna doğru adım atmalıdır.

Biz kendi payımıza, partimizin taraftarlarını, kitlesini Türkiye’de geliştirilecek böyle demokratik bir oluşumu destekleyen bir kitle haline getireceğiz. Özellikle oldukça yoğun olan batıdaki Kürt kitlesini Türkiye’deki demokratik savaşımın gücü ve tabanı haline getirmelerine büyük değer vereceğiz. Eğer üstte böyle demokratik bir blok geliştirilirse, geniş demokratik bir cephe partisi biçiminde bir siyasi oluşuma gidilebilir. Örneğin Refah’la MÇP geçici bir ittifak yaptı ve bundan ikisi de yarar sağladı. Yine SHP ile bir ittifak yapıldı, bence bu da yarar sağlamıştır. Şimdi daha geniş çerçeveli bir ittifaka gidelim diyorum. Bu ittifak eylem ittifakı olabilir, seçim ittifakı olabilir, hatta biraz daha ilkeli ittifaklar olabilir.

Bir antiemperyalist olmak, herkesin kabul edebileceği bir ilkedir. Yine emekçilerden yana politikayı esas almak, anti-şovenist olmak, ulusal sorunun siyasi yöntemle çözümünden yana olmak, bütün bunlar ilkedir. Ayrıca diğer birçok antidemokratik ve insan haklarıyla çelişen durumlara karşı olmak da bir ilkedir. İşte bütün bunları kabul eden bir blok neden gelişmesin? Hangi siyasi eğilim -ister sosyalist veya demokratik, isterse legal veya illegal olsun- ben bu ilkelere karşıyım diyebilir? Eğer karşı değilsek, program düzeyinde, ilke düzeyinde beraberlik çok somut ise, o zaman örgütsel adımları neden atmıyorlar? Bahsettiğim bu ilkelere bence birkaç madde daha takviye edilerek somutluk kazandırılabilir. Sanmıyorum ki tek bir grup bunun içinde yer almasın.

Şovenizme Karşı Demokrasi Bloğunun Kendi Misyonuna Sahip Çıkması Gerekıyor

Türkiye solunun eski grup hastalıkları vardı. “Filan örgüt şöyledir, filan kişi böyledir” vb. gibi. Şimdi bu konuda çok açık bir şey söyleyeyim. Sizlerle, SP’nin geçmişinde en sert kavgalarımız oldu, hatta istemediğimiz bazı kanlar bile akıtıldı; fakat özellikle ’84 atılımından sonra sağlıklı bir diyalog veya dostça yaklaşım esprisi oluşmaya başladı. Dikkat edin, tek bir ciddi sorun doğmamıştır. Ben 12 Eylül öncesinin çok ayrı değerlendirilmesi gerektiğini söylüyorum. Zaten biz ona karşı en büyük cevabı 12 Eylül’e karşı geliştirdiğimiz savaşla

verdik. Örgütün yenilenmesi, doğru oturtulması, doğru taktiğe kavuşturulması pratiğimizle sabittir.

Ayrıca dostluklar nasıl geliştirilir? Bunda da önemli adımları attık. Bazılarına göre bir araya gelemez, konuşamaz denenlerin nasıl konuştuğu ve demokratik adımlarda birlikte yürüyebilecekleri açığa çıkmıştır. "İttifak olmaz, dostluk olmaz, dayanışma olmaz" diyenlerin savlarını geçersiz kılmak için birçok ilişki geliştirdik. "Ben silahlı mücadeleden yanayım, filan örgüt silahlı mücadeleye karşı. Ben şöyle radikal, Marksist'im, filan örgüt şöyle reformist. Ben şu tarihte nasıl tavır almışım, o nasıl tavır almış" biçimindeki yaklaşımlar biliniyor. Şimdi herkes açısından tüm bunlarda gerçeklik payı olabilir. Bu bir de ideolojik yaklaşım sorunudur. Fakat hepsine de saygılı olabiliriz. Çünkü bütün bunlara rağmen yine de yapılacak işler var. Ben bunun altını özellikle çiziyorum.

İster hoşlan, ister hoşlanma silahlı mücadeleyi hiçbir güç bizim kadar kullanmadı, politik mücadeleyi hiçbir güç bizim kadar geliştirmede. Halkın eylemliliğini hiçbir güç bizim kadar ortaya çıkarmadı. O zaman ben niye sizlerle dostane yürümeye çalışıyorum? Size de neden şöyle reformistsiniz, neden şöyle devrimcisiniz yaftalarını da yapıştırmadan, iyi niyetimle yaklaşıyorum. Madem geliyorlar, halkların adını ağızlarına alıyorlar, halkların çıkarlarından bahsediyorlar, dostluktan bahsediyorlar, bunlar iyi sözlerdir, verilmesi gereken karşılık da aynen öyle olmalıdır diyorum. Ayrıca pratiğine bakarız. İyi adımlar atıldıkça varız, iyi adımlar olmazsa uzak dururuz. Ama yine de sövmeye, apolitik davranmaya gerek yok.

Bence bu tavır doğru bir tavidir, öyle oportünist, günübürlük politika değildir. Politikada biraz sonuç almak isteyen, gerçekten ortak cephe, ortak mücadele denilen bir espriden bir şeyler kapmış olan varsa, bu bunların adı gibi belleyecekleri politik esneklik ilkesidir veya politik ittifak ilkesidir. Bu ilke olmadan sürekli bölünüp parçalanma, birbirlerine sövüp sayma olacağı çok açıktır. Bunun 12 Eylül'e, Özal'a ve faşizme nasıl yaradığı ortadadır. Bu kadar işkence, bu kadar parçalanma, yenilme bununla ne kadar bağlantılıdır? Hepsinin sonuçları açık.

Tekrar vurguluyorum: Özellikle bazıları halen "Doğru hareket etmiyorsunuz; esası, özü görmüyorsunuz" diyor. Hayır, biz esası da özü de görüyoruz. Ama yine de diyoruz ki, asgari ilkelere birleşen-

lerin pratik eylemine, eylem birliklerine ihtiyaçları vardır. Tutarlıysalar, dar, klikçi ve mezhepçi değillirse, halklara saygıları varsa, politikaya saygıları varsa yapmaları gereken pratik işler var. Bunu mümkünse bir siyasi ittifak haline getirelim. Bu güç birliği olur, eylem birliği olur, seçim ittifakı olur. Ama mümkünse bunu daha da kalıcı bir örgütlendirmeye kavuşturalım. Bu Salvador'da yapıldı, Latin Amerika'nın birçok ülkesinde yapıldı. Asya'nın birçok ülkesinde yapılıyor. Filistin'de FKÖ deneyimi vardır. Orada yapılıyor. Geniş yelpazeli, çok sesli bir demokratik ittifak bence mümkündür.

Şimdi burada kim baş olacak? Bu da hiç mesele değildir. Ben buradayım. PKK burada. Varsın büyük bir kısmı Türkiyeliler doldursun. Bence öyle bazıları "Kişisel düzeyde sürtüşmem var" diyorsa, sürtüşmesi olanlar bu işin yönetimi dışında da kalabilirler. Bunu da göze alabiliriz. Yeter ki bu birlik ruhuna uygun, bu ittifakların gereklerine uygun bir ekip bu işi yürütsün. Bir çalışma ekibi olabilir. Bu da imkân dahilindedir. Şimdi biz böyle son derece makul bir pratik özveriyle Türkiyeli demokratik, sosyalist devrimci güçlerin karşısına çıkıyoruz.

Bunu çok önce de vurgulamıştık. Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi döneminde vurguladık, fazla tutarlıca takip edilmedi. Devrimci Birlik Platformu'nda denedik, fazla etkilemedi. Yine özellikle Sosyalist Parti'yle bu temelde bazı görüşmeler yapıldı. Yine diğer bazı partilerle daha yapıldı. Tam istenilen sonuca ulaştı denilemese de, boşa da gitti denilemez. Ama önümüzdeki dönemde, özellikle artan bu şovenizme ve yine özellikle Refah gibi dini kötü kullanan bir partiye karşı bir demokrasi bloğunun kendi misyonuna sahip çıkması gerekir. Bu konuda acil yerine getirilmesi gereken görevler var diyorum. Kişisel endişelerin, örgüt endişelerinin bir tarafa bırakılarak ortak yapılması gereken işlere arka çıkılması gerekir diyorum.

Tekrar söyleyeyim: PKK büyük kitle gücüyle de diğer olanaklarıyla da bu konuda elinden geleni yapacaktır. Bütün Türkiyeli güçlerin bu konuda emin olmaları gerekir. Ne dar milliyetçiliğe düşmemiz leke olarak bize yakıştırılsın, ne Türkiye solunu küçük gördüğümüz söylensin, ne şöyle talimat veriyormuşum, tek taraflı emirler yapıyormuşum densin. Bunlar emir değildir, talimat falan hiç değildir, önerilerdir. Dostça ve ortak cephede, ortak örgütlenmelerde yer almak isteyenlere bir çağrıdır. Ortak örgütlenmeyi en çok ağızına

dolayan bence Türkiye'nin solu, demokratik güçleridir. Gelin, ortak örgütlenme yapalım diyorum. Siz yer alın, bizden destek isteyin. Bizi istiyorsanız biz gelelim. Ortak olsun, ortak merkez olsun, ortak toplantılar olsun, ortak kararlar olsun. Yeter ki bizden istenilsin. Bundan daha somut bir çağrı nasıl yapılabilir? Bunu size soruyorum. Evet...

Tarihe Objektif Yaklaşalım Ki Günümüzün Sorunlarına Doğru Bir Bakış Açısı Getirebilelim

F. İlsever: Teşekkürler. Aslında soracağım soru büyük ölçüde yanıtlandı. Bu cephe neden ortak faaliyet göstermez? Şimdi ben deminki soruyu, daha önce geçmiş bir olayı tekrar hatırlatmak veya bu konuda hesap sormak vs. gibi bir amaçla sormadım. Amacımın esası şuydu: Belli bir taktik kararlaştırıldı, izlendi ve bir noktaya gelindi. Şimdi de yeni bir taktik benimsediler. Böyle bir durumda acaba geçmişteki bu pratikten çıkarılmış sonuçlar nelerdir? Yeni bir adım atma ve sizin çağrınızla birlikte bir ortak cephe ittifakı vs. ne dersek diyelim, bu duruma doğru bir gidiş izlenirken berraklaşması gereken, üzerinde mutabakat sağlanması gereken ana meseleler nelerdir?

Özel savaşın sizin taktiği boşa çıkartmak amacıyla bu ittifak seçimini desteklediğini söylediniz. Ama özel savaş aldı ve bir koalisyon hükümeti yürütüyor. En geniş kurum haline geldi. ANAP seçilmesin denirken, aslında oylarınızla destekleyerek seçtiniz. Özel savaşın siyasi mekanizması haline geldi.

Şimdi bu arada şunu da söyleyeyim: Perinçek arkadaşın sizin çağrınızı kabul etmemesinin nedeni tam da bu mesele idi. Bu hükümete ya da bu düzen partilerine verilecek her oy, yarın bize kuşun olarak gelecek. Onun için kabul edilmedi. Geldiğimiz aşamada, bu noktada artık geçmişi bırakalım. İttifak konusunda emekçilerin desteklenmesi, anti-şovenizm ve insan haklarının savunulması gibi ilkelere getirdiniz. Bunlar doğru, en temel köşeler. Şimdi bir noktanın netleşmesi lazım. Bu ittifak Türk ve Kürt halklarını temsil edecektir. Bunların mücadelesini savunacaktır, demokratik planda, legal planda savunacaktır gibi bir ittifak mıdır; yoksa doğuda Kürt halkı bir mücadeleye vermektedir, büyük ölçüde PKK etkinliği vardır, batıdan Türkiye halkının bu mücadeleyi desteklemelerini sağlama cephesi midir?

Şimdi bu konular önemlidir, herkesin kafasını meşgul etmektedir. Onu çok açıkça söyleyeyim. Burada sizden açık cevap rica ediyorum.

Bu tereddüdün olması bu nedenledir, bu tereddüdün olması boşuna değildir arkadaşlar. Ben size söyleyeyim: Bir hafta önce İstanbul'da yapılan mitingin, HEP'in İstanbul'da düzenlediği mitingin adı "halkların kardeşliği" mitingidir. Burada İstanbul halkının, emekçisinin hiçbir talebi ciddi olarak yoktu. Mitingin temel sloganı, "Kürdistan Faşizme Mezar Olacak!" idi. Şimdi bu önemli bir nokta. İstanbul halkının Kürt halkının mücadelesini desteklemede böyle bir cephe içinde olması, cephenin en önemli siyasi partilerden birinin bu olması son derece doğal bir şeydir. Demokrasi ve devrimin önemli bir boyutunda ayağa kalkmış, elbette bu desteklenecek bir vazifedir. Ama ekseninde bu olan -sadece bundan ibaret demiyorum- cephe, ittifak ortaklığı olabilir mi? İstanbul'da örneğin, "Kürdistan Faşizme Mezar Olacak" esprisi ile yapılan bir miting ne kadar destek sağlar? O mitingde bence Kürt halkının talepleri, işçinin talepleri, İstanbul'daki işsizlerin de talepleri olmalıydı. Bütün Türkiye faşizme mezar olacak denilsin, İstanbullar bunu talep etsin.

-Aslında bu sorunu cevaplamak için bence kısa da olsa Kürt-Türk ilişkilerini değerlendirmeye birlikte, güncelliğin ne arz ettiğini açıklığa kavuşturmak gerekiyor. Mevcut mitingdeki slogan veya miting gerçekleşmesi, ayrıca çok üst yapısal bir sorun olarak örgütlenme, bence çok hayati tarihsel gerçeklere dayanmazsa fazla anlam ifade etmez. Müsaade ederseniz ben buna bir açıklık getireyim. Yeriye tabii.

F. İlsever: Tabii. Zaten böyle bir sorum olacaktı.

-Fakat yeridir sanıyorum.

F. İlsever: Yeridir.

-Bence Türkiye halkı ve onun demokratik sözcüleri, temsilcileri, hatta bütünüyle Türkiye halkı resmi çevreleriyle bazı gerçekleri artık görmeli; kabul etmek istemiyorlarsa da görmeliler. Görüp kabul etmek istiyorlarsa, görüp kabul etsinler. Bu, söylediğimiz birçok hususa da açıklık kazandırır. O da şudur: Gerçekten tarihin en muğlak ilişkisi, en saçma ve de denilebilir ki, en içinden çıkılmaz ilişki biçimleri Kürt-Türk ilişkilerinde oluşmuştur. Örneğin geçen gün basını izliyordum, birisi "Bin yıllık kardeşiz" diyor. Bunu SHP temsilcisi, sanırım İstanbul milletvekili söylüyor. Diğer bir milletvekili, bu da MÇP

milletvekilidir, "Hayır, Kürt-Türk ayrımı yoktur, bin yıldır biz varız" diyor. Diğer bir sürü başka görüşler var. Bin yıllık tarihten bahsediyorlar; birisi "kardeştir" diyor, diğeri "hiç yoktur" diyor ve hepsi de parlamentodan.

Şimdi bu bir gerçektir. Anlamalısınız ki, kardeşliği belki bir milletvekili söyler; ama ezici bir çoğunluk, Kürt-Türk kardeşliği lafı edildiği için bazılarını meclisten alaşağı ettiler. Söylediklerini on defa tekrarlatmak, inkâr ettirecek kadar tekrar etmek zorunda bıraktılar. Şimdi bir Kürt-Türk kardeşliği lafını etmek kocaman, o akli başında meclisi neden bu hale getirsin? Bunun nedenlerini mutlaka bulmamız gerekiyor. Mitinglerdeki gerçeği de biraz anlamak istiyorsak, bunun nedenlerini biraz kavramak gerekiyor.

Şunu hemen söyleyeyim: Kürt-Türk gerçekleşmesi içinde Kürt payı göz önüne getirilmeden, özellikle Anadolu Türklüğünden ne hiçbir şey anlayabilirsiniz, ne doğru dürüst politika yapabilirsiniz. Ben bazı tarihi dönemçe noktalarında bu ilişki biçimine açıklık getirmek istedim ve boşuna değildi. Tekrar da olsa vurgulayayım:

Anadolu Türklüğünün oluşumunda Kürtlerin belirleyici, olmazsa olmaz kabilinden bir rolü var. İnceleyin. Büyük Selçuklu boyları Kürdistan platosuna gelip dayandıklarında bir Kürdistan eyaletinden bahsederler ve çoğunlukla da Kürt meşruiyetini kabul ederler. Ama daha sonra çatışmaya kadar, ilişki yanı da ağır basan bir görevin içine girerler. Kürdistan eyaleti 1040 yılındaki bir fermenda geçer. Türk boyları Kürdistan'dan geçerken -ki, o dönemin tanınan beyliklerini göz önüne getirelim- çok sayıda Kürt beyliği var, devlete benzer çok sayıda Türk beyliği de var. Bazen uzlaşırlar, birbirlerini yönetirler. Bazen tartışırlar. Fakat öyle inkâr etmek, hele hele imha etmek, dilini tanımamak, kültürünü tanımamak düşünülemez bile. Hatta çok iyi bilirsiniz ki, Kürdistan'a yerleşen birçok Türk boyu Kürtleşmiştir. Halen bu konuda söylenilebilecek bir sürü şey vardır. İşte bilmem Karakeçili aşireti Türk'tür denilir. Öyledir, değildir, bu mühim değil.

Demek istediğim şu: Yani tarih içinde Kürt-Türk ilişkilerinde iç içe yaşamışlık var. Kürt inkârı bu kadar egemen değil; ortaklık vardır, anlaşma vardır, çelişme vardır, ama imha yoktur. Bunu açık söyleyeyim. Alpaslan'ın Bizans ordularını yendiği de çok iyi bilinir. Yani Kürt bey ve aşiret boylarından ordusunun en az yarısını teşkil ettirir.

İslamlık örtüsüyle de olsa önemlidir. Aşiretlerle anlaşmış, beyliklerle anlaşmış; dilini yasaklama, kültürünü yasaklama yok; "Bunları yasaklayayım" diye aklına bile getirmezler. Yani feodaldır, sultandır diyoruz, ama öyle dili yasaklama, kültürü imha gibi bir siyasetleri yoktur. Hatta özümserler. Birçok Türk beyi Kürtleşir. Durum böyle olunca, bu politik yaklaşım ve ortak bir ordulaşma, giderek savaşımın Türk boylarının batıya doğru evrim göstermesinde etkili olur. İsterseniz tarihi okuyun, kendiniz de bulursunuz.

Neden tarihi gerçekleri göz önüne getirmiyorsunuz? Bir Yavuz'un doğu politikası vardır, çok önemlidir. O doğu politikası, dikkat edin, o politika olmazsa, Osmanlılar Toroslardan öteye gelemiyor. Doğuya gelmek istiyor. İran güçlü bir devlet, yine Safaviler çok iyi, biliyorsunuz ki, muazzam bir Şia ağıyla Türkmenler arasında güçlü özellikler ve ilişkilerle Toroslarda bir ağ örmüştür. Herkes Osmanlı'nın zulmünden yakınıyordu. Türkmenler baskı ve sömürü altına alınıyor. Karamanoğulları gibileri imha ediliyor. Beylikler yıkılıyor. Ayrıca bir de sınıflaşma var. Sipahiler ayrışıyor, köylüler ayrışıyor ve tabii bütün bunlar büyük zulümle yürütülür. O bildiğiniz Şia-Alevi hareketi, daha sonrası da var, hepsi böyle başlar. Pir Sultanlarda dile getirilen "Açılın kapılar Şaha gidelim" biçimindeki yürüyüş ortaya çıkar. Bu yürüyüş Osmanlı'yı Anadolu'da tehdit eder. Dolayısıyla İran Safavi devleti, bu da en az gerçekten Osmanlılar kadar Türk ağırlıklı bir devlettir, Osmanlı beyliği için çok ciddi bir tehlikedir.

O zaman, dikkat edin, bir Kürt politikası şekillenir. Kürt politikasının şekillenmesinin ipuçları vardır, fermanları vardır. Yavuz, kendi önemli işbirlikçisi İdris-i Bitlisi'ye beyaz kâğıdın altına fermanlı defter gönderir. "İsteddiğini yaz ve Kürt beylerine ulaştır" der. "İsterse hükümet olsun, isterse devlet olsun, hatta isterlerse hepsi bir araya gelsin, benim ittifak edebileceğim bir sultanlık mı diyeyim, bir krallık mı diyeyim, böyle bir güç olsun" der. Bu kadar geniş bir açıdan bakar. Fakat Kürtlerin genellikle uzlaşmaz bir tabiatları vardır. İdris-i Bitlisi "Bize bir beylerbeyi tayin etseniz daha iyi olur" der.

Bildiğimiz gibi Diyarbakır merkezi beylerbeyi yıkıldı. Böyle oldu işte. Anlaşma temelinde fermanları da vardı. Daha sonra buna dayanılarak doğuya girildi. Çaldıran'da bu kez Şah İsmail yenilir. Daha sonra güneye yönelir. Mercidabık'ta Memluk devleti yenilir. Giderek Mardin'de, Diyarbakır'da o ordularda savaşanların hepsi büyük oran-

da Kürt aşiretleridir, beylikleridir. Başarı kesinlikle bunların ittifakına bağlıdır. Kahire alınır, Arabistan alınır ve bildiğiniz gibi geniş Osmanlı İmparatorluğu kurulur.

Bunları ben icat etmiyorum. Bunlar tarihi gerçeklerdir. Adam Kürt politikasını böyle şekillendirmezse Çaldıran'da başarıya gidebilir mi? Gidemez. Yani Kürtlük burada Türk sultanlarının ölesiye, Türk egemenlerinin muazzam imparatorluğa ulaşmasında, doğuya ve güneye yayılmasında belirleyici ve vazgeçilmez bir rol oynamıştır. Politik öngörüyü gösterebilmiştir. Bu bence üzerinde iyi durulması gereken önemli bir konudur. Tarihi araştırmak isteyenler araştırmalıdır. Daha detaylı anlayabilirler.

M. Kemal'in doğudan bir harekete önderlik etme durumu vardır. M. Kemal 19 Mayıs'tan önce İstanbul'da işsiz bir generaldi. Perapalas'da, bilmem Beyoğlu'nda zorla bir ev kiralar. Her gün Vahdettin'in yanına gidip, bir yetki koparmaya çalışır. Örgütü var mıdır, yok mudur? Yoktur. Bir ahbap çavuş grubu vardır. İşsiz kalmış birkaç general. Bilmem Rafet Bele, bilmem şu bu. Yani böyle bir komudadır. Söyleyeyim, İstanbul'da barınamıyor. İngilizler kapısını ha çaldı, ha çalacak. Güvenemediği generalleri etkisizleştirmek istiyor. İstanbul'daki işgal kuvvetleri ile İzmir'e çıkabilir mi? Aydın'a, Denizli'ye çıkabilir mi? Antalya'ya çıkabilir mi? Hayır. Antalya'da İtalyanlar var. İzmir'de Yunan işgali gelişmek üzere, acaba oralara tek adım atabilir mi? Samsun'a geliyor. Samsun'da fazla kalabiliyor mu? Karadeniz'de fazla kalabiliyor mu? Yok. Orada Pontus Cemiyetleri var. Nereye geliyor, son tahlilde Amasya'ya, orası da yetersizse Sivas'a, o da yetmezse Erzurum'a geliyor.

Erzurum Kongresi'nin içeriğine bakalım. Gerçekten orada Kürtlüğün inkârı var mıdır? Hayır. Sonuna kadar Müslüman Kürt-Türk kardeşliği yok mudur? Var. Birbirlerinin en ufak hak hukukunu örtbas etme, inkâr etme gibi bir durum var mıdır? Yoktur. Sonuna kadar kardeşlik, hatta vatani ortaklaşa savunma gibi bir anlayış vardır. M. Kemal'in bunlara dayanmasıyla, Amasya Tamimi'nde bunları dile getirir. Erzurum'da bu karar haline gelir, Sivas'ta karar haline gelir, hatta Ankara'da karar haline gelir.

Şimdi çok somuttur. Cumhuriyet tarihini herkes bilir. Kürt inkârı olsaydı, Kürt imha politikası olsaydı bu Erzurum, Sivas, giderek Ankara Kongresi gerçekleşebilir miydi? Gerçekleşemezdi. Düşmanlığı

esas alsaydı, doğuda bu kadar hareket serbestisini, cephe gerisini sağlama olarak batıya karşı bir hareket düzenleyebilir miydi? Düzenleyemezdi. Düzenleyemeyeceği için tek bir Kürt düşmanlığı kelimesi yoktur. Cumhuriyet kuruluncaya kadar genç Türk burjuvazisi eşrafla ittifakını güçlendirmiştir. Bir daha Kürtleri dışlama, bu bildiğiniz burjuva milliyetçiliği, şovenizm, katliam politikası Kürdistan'ı boydan boya vahşete çevirir. İsyancılar bahanesiyle her türlü hak inkâr edilir. Hatta "Meselenin üzerini burada betonladık" der.

Şimdi yine söylüyoruz. Bugünkü TC'nin kuruluşunda doğu politikası olmasaydı, cumhuriyet olmazdı. Beni sindirmeye hiç gerek yok. Beş yüz yıllık süreç içinde, senin Anadolu'ya girişinde, senin imparatorluk haline gelişinde ve senin cumhuriyetinin kurulmasında benim payım var. Güçsüz, adım atamama, başaramama gibi bir durum vardı. Bu tarihi bir gerçek.

Olaylara Şovenizmle, Resmi Tarih Anlayışıyla Bakmayalım

Ben ana hatlarıyla vurguluyorum. Bir de bunun yüz yıllara yayılmış katkıları vardır. Kürt, Türk ordusunda asker, Türk fabrikasında işçidir. Aslında Kürt, Türkiye'nin bütün zor işlerinde çalışandır. Çanakkale'de bu kadar şehidi var; bilmem Balkanlarda, Kurtuluş Savaşı'nda, bilmem neresinde hepsinde Kürt var. Şimdi Ege'nin ırgatı, İstanbul'un bütün hamallığı Kürtlerin sırtında.

Şunu demek istiyorum: Sermayenin bile oluşumunda Kürt emeği çok fazladır. Sermayedarlara söylüyorum: Çalıştırdığınız bu ucuz iş gücü nereden? Türk ordusunun büyüklüğünden bahsediyoruz. Bunu yapan savaşçılar nereden geliyor? Bunu da generallere söylüyorum. Bütün bunları inkâr edeceksin, "kuyruklu Kürt" edebiyatıyla, "Kürt yoktur" edebiyatıyla, "Kürt Türk'tür" safsatısıyla inkâr edeceksin ve "ben çok iyi cumhuriyet hükümetiyim, çok başarılı bir general, patron ve hükümet başkanım" diyeceksin. Kendi tarihiyle alay etmek, kendi gerçekleriyle alay etmek! Türkiye'nin şu anda temel çıkmazı da budur. Kürt ilişkilerindeki bu temel çıkmaz, bu tarihi gerçekleri inkâr etmektir ve giderek günümüzde de bu gerçekleri inkâr etmektir. Şimdi inkâra devam ederlerse, söyleyeyim, M. Kemal kadar bile politika yapamazlar. Yavuz Selim kadar politika yapamazsınız. Selçuklu sultanı kadar politika yapamazsınız.

Kaba adamların politikada çok cüce olmalarının da nedeni budur. Politika Türkiye’de en düşkün meslek, en aldatmaca bir meslek haline gelmiştir. Daha düne kadar, sağcısında da solcusunda da bu böyledir. Bunun en temel nedeni, Türkiye’yi Türkiye yapan, TC’yi TC yapan bir ayağın temel bir gerçekliğini göz ardı edilmesidir. Ben bunun özellikle ortaya çıkarılmasının büyük önemini vurguladım; kısaca günceli yakalamak için de vurguluyorum. Bu çok açıktır ve tartışmasızdır. Lütfen olaylara şovenizmle, bu resmi tarih anlayışıyla bakmayalım. Tarihe biraz objektif yaklaşalım. Yaklaşalım ki, günümüzün sorunlarına doğru bir bakış açısı getirebilelim. Birinci şart budur. İkinci şart da aslında bütün bu sorulara cevap vermeye çalışmaktır.

Şu anda enflasyon esas nedenini Kürdistan’da yürütülen savaştan alır ve hayat pahalılığı bununla bağlantılıdır. Bu işkence, kan, göz yaşı çok açık ki kaynağını oradan alır. Hatta bir şey daha söyleyeyim: ABD bugün Türkiye’nin ya ortak, ortak olmazsa iyi bir işbirlikçi olması için, yan yatmasını durdurmak için de Kürt kozunu eline geçirecek kullanmak istiyor. Türkiye’nin böyle onurlu bir politikası varsa, şu anda Kürt meselesine çakıldığı için zırnık kadar adım atamaz. Şimdi zaten Batı bu politikayı, Kürt politikasını böyle konuşturmak istiyor. Türkiye’nin etrafındaki tehlikeler artmıştır. Bu tehlikelerle bağlantılı olarak Kürt gerçeğine el atılmıştır. Eğer Türkiye’nin resmi gerçeği, hükümet düzeyi, ordu düzeyi, meclis düzeyi bu tutumu sürdürürse, Kürt kozu şu anda ABD için de gerekli işler görebilir. İran’ın elinde, Arapların elinde iş görebilir.

Yani ben bundan yanayım, böyle olacaktır demiyorum. Şu açıdan söylüyorum: Bizim mücadelemizin varlığı ve yokluğu çok önemli bir etmen olduğu için söylüyorum. Biz olmasak da Kürtlük var olacak. Türkiye karşıtı güçlü bir silah haline geliyor. Seni yaşatan bu silah, seni bu güne kadar getiren bu silah, bundan sonra seni en iyi vuran silaha dönüşebilir. Orta Asya rüyaları görürken, bu silah bir kama gibi sana saplanabilir. Bunları tehdit olarak söylemiyorum. Anadolu’daki varlığın da tehlikeye girebilir; sürekli inkâr politikası, bir halkın, çağımızla hiç bağdaşmayan en inkârcı bir politikanın girdabında geçerli bir politikası olamaz. Söylenenler çok somut. Terörle, sindirmele, korkutmayla bizi bu gerçeklerden vazgeçirmek istiyorlar. Bu aşamada artık mümkün değil.

Artık her Kürt benden daha fazla politika yapıyor. Cizreli kitle şu anda en cesur politika sahibi olan kitledir. Beni, önderleşen bu kitleyi nasıl önleyeceksin? Güncel gerçeklik açısından söylüyorum. Fakat bu adamlar başlarını kuma sokuyorlar, laf söylüyorlar, sanıyorlar ki herkesi kandırırılar. Demokrat, devrimci, hatta biraz ulusal onuruna da sahip herkes için çok ciddi bir sorun var. Bakın, Balkan halklarının sorunları değişik halledilmiştir. Arapların sorunu değişik halledilmiştir. Acem'in sorunu değişik halledilmiştir. Ama Kürtlerin sorunu değişik, daha da değişiktir. Hatta özgündür, kendine hastır. Bunun iyi görülmesi lazım.

Dedim ya, Mustafa Kemal'in bile başlangıçta çok acil, çok önemli bir aşamada başvurmadığı bir politikayı sen bu aşamada politikadır diye yürütürsen, bu işten sonuç alamazsın. İnkârı ise Mustafa Kemal 1923'ten sonra güçlendirdi, her şeyi inkâr etti; ordusu güçlüydü, cumhuriyet gençti, burjuvazi yükseliyordu, kapitalizm geliyordu. Kürtlerin başında aşiret reisleri, feodal önderlik vardı; bunlar örgüt-süzdüler, ulusal bilinçten oldukça uzaktılar. O temelde kesildiler, o temelde yenilgiye uğratıldı. Şimdi Kürt emekçisi var, aşırı feodal özellikler aşıyor. Ayrıca Türkiye kapitalizmi çürüme, kriz içindedir, bunalım içindedir. Aslında Türkiye iç ve dış borçlarla tamamiyle ipotek edilmiştir. Ekonomisiyle, politikasıyla dışarıya bağımlıdır. Bu dönemin Türkiye'si ayrı, bu dönemin Kürdistan'ının Kürtleri ayrı; karşılaştırırsak çok ciddi politikalara ihtiyaç olduğu ortaya çıkar.

Bu adamlar herhalde düşünmekten korkuyorlar. Kendilerini öyle bir şovenizme kaptırmışlar ki, öyle bir büyüklüğe kaptırmışlar ki, bu büyüklüğün onları kurtaracağını sanıyorlar. Bunun kendilerini kurtaramayacağını PKK biraz göstermiştir. Bizim eylemlerimiz bu deve kuşu politikasının, bu şoven politikanın, bu intihar politikasının Türk'ün de yararına olmayacağını netçe ortaya çıkardı. Türk, imparatorluk mirası gereği hep büyötmek ister; hep talan, hakimiyet peşindedir. İşte Türklük bütün bunlarla görünüşte veya laf düzeyinde bir üne sahip olabilir. Ama emekçiler açısından düşünürsek, emekçilerin ulusal bağımsızlığı, demokratik kurtuluşu, hatta Türklük aleminde demokratik temelde ittifakın federasyonu diyelim, bu da uygun görülür. Bu hayalci yaklaşım yerine, ABD ve Avrupa'nın çıkarlarını koruyan yaklaşım yerine, emekçilere değerli yaklaşımla ilişkisinin kurulmasının zamanı. Türkiye Türklüğü demokratik olursa, Türk

halkıyla daha gerçekçi bir federasyon da kurabiliriz. Dayanışma da kurulabilir.

Rus-Slav şovenizmiyle –ki, bunu temsil eden Yeltsin’dir- Rusya’yla girecekleri ilişkinin sömürgecilik ilişkisi olabileceğini, boyun eğme ilişkisi olabileceğini, dolayısıyla kabul edilmemesi gerektiğini söyledim. Yani bir MÇPliden daha fazla Türki cumhuriyetlerinin bağımsızlığından yanayım, değil mi? Yani onlar şimdi kendilerini Yeltsin’le güvende görüyorlar, ama ben karşı çıkılması gerektiğini söylüyorum. Yine ABD ve Batıya fazla bel bağlamamalarını söyledim. Demirel gitti program önerdi, yani başarıma umudunu verdi. Ona “Gel, Orta Asya’dan birlikte çalışalım” dediler. Biz ona da karşıyız. Gittiler, Orta Asya Türklüğünü ortak pazara entegre ettiler, ona da karşıyız. Eğer varsa, bu MÇPlilerin tezi olur. Ama Türk halklarının bağımsızlığı, birliği için söylüyorum. Bunların hiçbirine gerek yoktur. Bağımsızlığı savunsunlar, Türki cumhuriyetlerinin varlığını, ayrıca Türki cumhuriyetler ile halklarının birliğini bağımsız ve özgür temellerde sağlasınlar. Ne Slav kökenli Yeltsin’in Rusya’sı, ne Amerika’sı, ne Almanya’sı kabul edilmeli. Onları biraz dışlayan, bağımsızlıkçı, onurlu yaklaşım böyle bir politika ile olur.

İddialıysalar tabii emekçilere dayalı olmak durumundadırlar. Bu, işbirlikçi, iştahı kabaran tekelci sermayedarın çıkarına yönelik bir yaklaşım değildir. Onlar ister ki, ucuz sömürsün, Anadolu Türklerini nasıl sömürdüyse Türki cumhuriyetleri de öyle sömürsün. Hem de Rusya bürokrat burjuvalarıyla birleşerek, Avrupa emperyalistleriyle birleşerek, sulhun peşinde koşarak. Bu emekçi seçenek olamaz tabii. Bunun yerine, Türk birlik olmadan, emekçilere dayanmadan ve bunun için bir savaşın içine girmeden olamaz.

İşte bakın, Ermeni meselesi çıktı. Şimdi Karabağ meselesi var. “Arkasında Batı var” denmesin. Sen Batıya kendin teslim olmuşsun. İpini kaptırmışsın bir kere. Çıkarla seni de bağlar. Şimdi tökezledin, değil mi? Orta Asya politikası, Kürt politikası da çıkar yakında. O da dayatılacak. O zaman hangi Türk birlikten bahsedecek bunlara? Kendini bu kadar Batıya bağla, Rusya’ya bağla; o zaman Türkleri nasıl birleştireceksin? Tutarsızlıkla bir de Kürtleri karşına al. Bunu nasıl gerçekleştireceksin? Dedim ya, acaba Kürdistan’da bir Yavuz kadar başarı şansı var mı? Bir M. Kemal kadar bile başarı şansın var mı? Olmayacağını yakında görecekler.

Halklarımızı Kabul Etmek Bir Lütuf Değil, Kendinize Yapabileceğiniz En Büyük Yardımdır

Şunun için açıklık getirmeye çalışıyorum: Kürt ilişkisi Türklerin gerek dış politikasında, gerek iç politikasında çok önemli bir yere, hatta belirleyici bir yere sahiptir. Bunu Türk halkı kabul etmeli, Türk devrimcisi ve demokrati kabul etmeli. Yani bizi, halklarımızı kabul etmek bir lütuf değildir, kendinize yapabileceğiniz en büyük yardımdır. Gerçekten bunu ısrarla söylüyorum. Bize hak vermek için değil, bize "sizi de nasıl bağrımıza basıyoruz" gibi bir şefkat biçiminde değil, kendinizi iyi ortaya koymak, dış politikalarınıza işlerlik kazandırmak için bu gerçeği öğrenin diyoruz. Burada ayrılıkçı yaklaşım, bilmem "PKK'nin şöyle bölücülüğü" gibi yaklaşımdan ziyade, çok gerçekçi, emekçilere dayalı ve aynı zamanda da bütün Türkleri göz önüne getiren bir çıkışımız var. "Bir ulus diğer ulusu ezerek özgür olamaz" derler ya, bu ilkenin gereklerini görme var.

Sizden bunu isterken, dediğim gibi Türk devrimcisine, Türk resmi politikasına dayatmada bulunmuyorum. Türkiye'yi bölüp parçalama gibi bir dayatmada bulunmuyorum. Türki cumhuriyetleri kadar bir Kürt cumhuriyeti de olsun, Türk federasyonun içinde bir Kürd'ün federasyonu da olsun, değil mi? Bunca yıldır Kürdistan Türkiye'ye, Anadolu Türklüğüne bir Kırgızistan'dan daha fazla güç vermez mi? Çok açık, değil mi? Altyapıda, üstyapıda, tarihte veya yakın geleceğinde Kırgızistan veya Azerbaycan'dan daha fazla katkı sunmayacak mı? Sunacak. O bir cumhuriyet ise bu da bir cumhuriyet olsun, bir federasyon biçiminde gelişsin. Yani bizim bu çok sıcak güncel gelişmelere karşı vereceğimiz yanıt budur.

Bu dış politikada, aslında Ortadoğu'da da halkların federasyonlaşmasını esas alan bir yaklaşımdır. Bazıları 'ortak İslam pazarı' diyor, bazıları da 'Türk federasyonu, Türk toprak pazarı' diyor. Bütün bunların içinde Kürt gerçeğinin dışlanamayacağı açıktır. Hatta bu politikaya işlerlik kazandırmak için mutlaka göz önüne getirilmesi gerektiği açıktır. On milyon Kürd'ün nasıl Batıya emekçi olduğunu vurgulamak istemiyorum. Bunların anlam ve önemi nedir? Bu yeterince açıktır. Dolayısıyla Kürt meşruiyetine, Kürt gerçeğinin meşruluğuna dayanmayan ve onunla gerçekten kimliğini kabul etmek kadar, eşitçe ve özgürce bir arada yaşamayı esas almayan bir politika-

nin gelişme şansının olmayacağına inanıyorum. Mevcut mücadele şimdiden bunu göstermiştir.

Bu kör politikada, bu devlet politikasında, bu imha politikasında ısrar ederlerse kaybeden, o uğrunda çok savaştıkları, çok ateşlendikleri Türklüğün ta kendisi olacaktır. Hem de çok feci kaybederler. Ben akıllı başında her Türk'ün de biraz daha gerçekçi düşünmesi, terör politikasından medet ummamaları gerektiğini söylüyorum. Kürtleri inkâr politikasından medet ummamaları gerektiğini söylüyorum. Belki bir başarı rütbesi için şovenizme ihtiyacı vardı; belki ilk günü vurgunla kapatmak isteyen bir tüccarın, vurguncunun inkâr politikasına ihtiyacı var; hükümetin, politikacının altı ayı kurtarmak için inkâr ihtiyacı vardır. Ama biraz uzun vadeli düşünen bir Türk'ün, bir demokratın kesinlikle böylesine inkâr politikalarına ihtiyacı yoktur, bunun yararı da yoktur.

Halkların Hayati Çıkarları İçin Demokratik Seçenek Ortaya Çıkarılmalı

Bu gerçekleri kabul ettikten sonra, bence geriye Türklerle, Türk halkıyla, onun her düzeydeki temsilcileriyle -sosyalisti de olur, demokrasi da olur, hatta namuslu yurtseveri de olur, milliyetçisi de olur- bazı ortaklaşa çabalar içine girilebilir. Yani meclis deniliyor, bir federal meclise doğru gidilebilir deniliyor. Bir Kürdistan Meclisi çıkar, bir Türkiye Meclisi çıkar, bunların birlikteliği için insan bir organ kurabilir. Yine yerel meclislere geçilebilir. Zaten daha şimdiden Türkiye'nin tek başına Ankara'dan yönetebileceği söylenilemez. Yerel meclis, Kürt meclisleri olacaktır. Bunların varlığı, meşruluğu bu konuda ileri adımlar attırabilir. Türkiye için de bu gerekli. Federal bir hükümet Kürdistan için gereklidir. Ortak bir federal hükümet kurulur, ortak bir federal hükümete gidilebilir. Bunların biçimi üzerine düşünmek gerekir. Bunlar siyasi program düzeyinde ele alınacak hususlardır.

Bunun yanında bu ilkeleri hayata geçirecek güç var mı? Haydi diyelim sağ partilerden umudu kestik. Gerçeği kabul eden partiler diyeceksiniz. O partilere de ilke düzeyinde yaklaşım böyle olabilir. Çok acilce yapmaları gereken, halkların temel haklarına ve kimliklerine bağlı olmaktır. Hiç şüphesiz bir Türkiye halkını Kürdistan için niye kullanalım, bir mitingi neden sadece Kürtlerin ağır talebi içinde geçi-

relim? Türklerin de bu gerçekler temelinde demokratik taleplerine, birlik taleplerine, kardeşlik taleplerine yer verelim. Ayrıca Türkler, Türk halkı, Türk emekçileri ne diye basit bir yansıma olarak ortaya çıksınlar? Köklü bir iktidar ortağı olarak ortaya çıksınlar, bunun için örgütlensinler, bunun için öz güçlerini sonuna kadar konuştursunlar. Kendilerini ayağa kaldırmaya güç getirebilecekleri kadar, eğer imkânları yetiyorsa Kürdistan'daki zulme de dur diyebilsinler. Bu konuda da güçlerini seferber etsinler. Ama öncelikle kendilerini özgürleştirmeye çalışsınlar. Bu konuda mümkünse bizim tüm desteğimizi istesinler. Biz mümkünse onların desteğini isteyelim. Temelde anlayış budur.

Bu anlayışlar iyi kabul gördükten sonra bence ortaklaşa örgütlenmelere gidilebilir. Yeter ki eşitlik ve özgürlük esas alınsın. Birçok ortak kuruluş olabilir, ayrı kuruluş da olabilir. Ben Kürtler için federe meclis, federe hükümet, federasyon dediysem, bunun bir ucunda da Türk'ü olsun diyorum. Bu bir birlik anlayışıdır. Şimdiden bazı örgütlenmeleri federasyon biçiminde geliştirebiliriz. Ne sonuç elde edileceğini neden önceden mahkûm edelim? Bu konuda açık olmak gerekir. Biz son derece açığız. Ayrıca daha pratik bazı adımlar atılmalı diyorum. Sorunu böyle daha kapsamlıca tartışan bir kongre platformuna gidilmelidir. Bütün demokratik güçlerin yer aldığı, demokratik, sosyalist güçlerin bir kongresi olabilir; bu HEP'in olağanüstü kongresi biçiminde de ele alınabilir. Yeni bir adla da ortaya çıkarılabilir. Belirttiğim gibi ayrıca buna milletvekilleri de katılır. Birçok örgüt temsilcileri var, onlar da katılabilir.

Ancak halkların bu hayati çıkarları için mutlaka demokratik seçeneğini ortaya çıkarmalıdır diyoruz. Bunun için biz gerçekten mücadeleyle iyi bir destek gücü olabileceğimizi kanıtladığımızı inanıyoruz. Her grubun kendi ideolojik-politik çizgisi olsun, ama müşterek uçlarda da birliği esas alsın diyoruz. Hiçbir görüşü, emir, talimat diye dayatma durumumuz yoktur. Öneridir, tamamen çağrıdır. Benim ideolojik-politik eğilimime saygılı ol, ben de seninkine saygılı olayım. Ama asgari müştereklerde de birleşelim. Bunun sorumluluğunu, tutarlılığını gösterelim. Buna da inanıyorum. "Ben demokratım, Türk demokratiyim, sosyalistim" diyen birisinin bu sorundan asla kaçması gerekir. Bu sorumluluğun gereklerinin ertelenmeden, hem de acilen gerçekleşmesi gerekiyor.

Üstte Çılgınca Yaşayan Bir Avuç Uluslararası Tekelci Ser-mayedarın Çıkarı İçin Dünya Yaşanmaz Duruma Geliyor

F. İlsever: Türk ve Kürt halkının kardeşliği, ortak iradesi önünde bir emekçi cumhuriyetiyle... Ve gerçekten sizin de belirttiğiniz gibi, yani sistem içinde sonuna kadar olacak, onların onda biri kadar olacak şahsiyet kalmamıştır. Yani her şey getiriyor, bir emekçi cumhuriyetinin ön koşulunu hazırlıyor. Halkın algılaması bakımından şu noktayı netleştirmek istiyorum: ABD’de içinde bir değişiklik olmuş mu? NATO bir ittifak olarak Sovyetler Birliği ile ilişki içinde şimdi, uçak keşiflerinden paketler attı. Bu, “PKK’ye yardım yapılıyor” gibi bir yığın spekülasyon yarattı. Biraz önce bu konuya değindiniz; Batıya, ABD’ye karşı tavırları eleştirdiniz. Kürt halkının ABD’den, örneğin yüzde bir özgürlük elde etme umudu var mıdır? Yüzde bir kadar destek bekliyor mu? Böyle bir umut, en küçük bir umut var mıdır? Yeni dünya düzeni denilen, bugün propagandası edilen böyle bir düzen içinde dünya halklarının bir parça nefes alma olanağı var mıdır? Yayın organlarında yer alıyor, işte yeni dünya düzeninde katliam olmaz, şiddet olmaz, buna izin verilmez deniliyor. Batı standartları, barış öne geçmiştir vs. Böyle bir şey mümkün müdür?

Yine siz belirttiniz, Azerbaycan’la federasyona da gidilebilir. Bu güncel tehlike hemen kuzeyimizde. Batının desteğiyle bir Ermeni yönetiminin Azeri’ye karşı kullanılması katliamdır. Kürt halkının lideri, sözcüsü olarak, temsilcisi olarak bunun için bir mesajınız var mı?

Son bir sorum da şu: Geçen ay Sosyalist Parti bir teklifte bulundu. Sayın Doğu Perinçek’in, Saddam Hüseyin’e bir mektubunda önerisi şu: Amerikan emperyalizmini ve Batıyı dışlayan siyasal çözüm için Türkiye, Suriye, İran, Irak ve Kürt örgütlerinin başını çekeceği güçler, özellikle Türkiye açısından bir araya gelsinler; çözümü kendi öz iradeleriyle, başka bir ülkeyi falan işin içine katmadan, siyasal çözümlü bir Kürt konferansıya barışçı ve siyasal çözümle arasınlar. Çünkü bu sorun dört parçada geçerli olan bir sorundur. Bu sorun şu an çözülemiyor; ama bunu bir teklif olarak getiriyoruz, bir şanstır. Sizin böyle bir Kürt konferansına karşı tavrınız ne olur?

-Özellikle Sovyetlerde -kimisi sosyalizmin yıkılışı, kimisi reel sosyalizmin yıkılışı diyor- genel anlamda bugün ortaya çıkan çözümlüş durumundan sonra ABD’nin önderliğini yaptığı yeni dünya nizamının

anlamı nedir, bu konuda sizin tavrınız nedir biçimindeki sorunuza karşılık vermekle başlayalım.

Ben her şeyden önce bu yeni düzene karşıyım, böyle yeni nizamlara da inanmıyorum; bu nizam değil nizamsızlıktır. Yeni değil eskidir. Ayrıca ABD'nin de çok güçlü önderlik ettiği biçimindeki bir değerlendirmeye de sahip değilim. ABD'nin son gelişmelerden sonra giderek daha da zayıflayacağı, ayrıca nizam değil kendi içinde de nizamsızlığa gireceği ve bu anlamda da ortaya çıkan altüst oluşların halkların iradesiyle daha fazla işlerlik kazanacağı biçiminde bir anlayış geliyor.

Hiç şüphesiz dünya çapında emperyalizm -eski emperyalizm- teorisinin geçersizliğine inanmıyorum. Hatta eskiye göre daha çürümüş bir emperyalizmden bahsetmek gerekir. Emperyalizmin kapitalizmi veya kapitalizmin emperyalizmi bir bunalım dönemindekinden daha çürümüş, daha bunalımlıdır. Dünyayı atmosferiyle, çevresiyle yaşanmaz bir duruma getirmiştir. Sınıf çelişkisinden daha çelişkili bir global tehlike içindedir. Evet, ozon deliği genişliyor, onun içinden neler gelip gider? Çevre yaşanmaz duruma geliyor.

Burada endişemi hemen belirtiyim. Kapitalizmin güzel olduğu kadar küçücük dünyamızı bir çöp tenekesi durumuna getirmesinden her insan gayri ihtiyari de olsa her gün ürperti duyuyor. Bu dünya bitiyor, çöp tenekesi haline getiriliyor. Üstte çılgınca yaşayan bir avuç uluslararası tekelci sermayedarın çıkarı için dünya yaşanmaz duruma geliyor.

Kapitalizmden bahsederken bir İsveçliden bahsedelim. Bizden bir kaset istemişti, hemen "Karşılığı nedir" dedi, o kadar kapitalistleşmişti. Bunu hiç düşünmemeniz çok önemli; çok sempatikti, çok yadırgadım ve aslında üzüldüm. Çok açıkça belirtiyim: Dönemin emperyalizmi, onun dayandığı kapitalizm ürkütüyor ve insanlığın geleceğini karartıyor. Hürriyet'e bakıyorum: Özellikle Ertuğrul Özkök gibi bazı yazarlar, 20. yüzyıla nasıl girdiklerini, nasıl sonsuz bir mutluluk çağını yakaladıklarını aşılama çalışıyorlar. Kesinlikle öyle değil, hatta üzülüyorum. Anadolu'yu kıyılarıyla, tarihi ve coğrafi değerleriyle şimdiden hızla yaşanmaz duruma getirmişlerdir. Son atağa geçen kapitalizmin, bence dünyayı daha fazla soluksuz, sönük, cüceleştirmiş bir yaşama doğru götürmesi kesin.

Böyle bir kapitalizme şüphesiz sonuna kadar karşıyım. Onun dayandığı emperyalist sistem, onun temelinde yer aldığı emperyalist sistem, onun her türlü saldırısı gerçekten her şeyi sermayenin yıkıcı etkisine yol açmaktan başka bir şey yapmıyor. Bunun için Körfez’i vurdu. Bunun için yayılma peşindedir, bunun için akla hayale gelmez politikalar inşa ediyor. Yeni nizamdan da öteye, dünyayı hani Hz. Muhammet’in ahir zaman dediği bir sona doğru götürmeleri söz konusudur. Buna dur demek, seçenek olarak sosyalizmle olur. Dolayısıyla sosyalist seçeneğin her zamankinden daha fazla yetkince ele alınması, insani kurtuluşun temel ideolojisi olarak ele alınması gerekiyor. Bu, ideolojik-politik eğilimimizden de öte, ekmek su gibi yaşamımızın vazgeçilmez bir gerçeğidir.

Hemen şuna burada açıklık getireyim: Avrupa Komisyonunun temsilcisi bir Amerikalı, yine Profesör Senatör, “PKK dünyada sözüm ona hayatta kalmış tek Marksist-Leninist örgüttür” diyor. ABD “Bu kafa parçalanmalıdır” diyor, Avrupalısı öyle söylüyor, Amerikalısı öyle tanımlıyor. Yine sosyalist kalkıp, şöyle vuracak ve diğeri de “Şöyle parçalanmalı” diyor. Belli ki bizim yaklaşımımız derin, dünyamızın gerçeklerini oldukça dikkate alan, yani emperyalizmin tahribatını ve ondan çok köklü insanın kurtuluşunu esas alan, bu temelde Kürdistan’ı bir politik mücadele alanı olarak seçen ve enternasyonalizmi de Türkiye’yi en temel stratejik konumda gören bir yaklaşım içindeyiz. Baştan da bu böyleydi. Fakat şimdi çok net bir biçimde, somut bir mücadele ile gittikçe ağırlıklı bir yere oturarak bu tutumu sürdürüyoruz.

Ortadoğu’ya bu yeni düzenin getirdikleri çok vahşi bir hava saldırısıyla başlamıştır ve ağır tank saldırısıyla sona erdirilmiştir. Görünüşte Saddam’a karşıdır, ama özünde emperyalist egemenliğin Ortadoğu’da ciddi bir adım atması içindir. Saddam’ın yetersizliğinden, Saddam’ın şu veya bu politik emellerinden yararlanılması için el atmıştır. Kürtlere de el atmıştır, tamamen emperyalist amaçlıdır. Ortadoğu için yeni düzen, hemen söyleyeyim, ABD ve Avrupa’nın en çok hizmetinde olan bir İsrail’e, bir Türkiye’ye ve yine Arap krallıklarına ve onların etkinliğini sürekli artırmaya temel teşkil etmiş ülkelere güç kazandırmak içindir. Ve bu güçlerin de kendi halklarıyla, onların bağımsız demokratik çıkarlarıyla alakası yoktur. Yeni nizam Ortadoğu’da daha fazla sömürü, daha fazla baskıdır. Ortadoğu’ya dayatı-

lan yeni nizam anlayışına karşı da tutarlı bir yaklaşımımız ve müca-delemiz vardır.

Birkaç Kürt politikacısı çekilerek, Avrupa'ya ve Türkiye'ye de onaylatılarak Kürtleri bu yeni nizamda bir koz olarak kullanma sürecine de girmişlerdir. O geçen yıl ki Newroz ayaklanması dolayısıyla, sözüm ona biz Kürtlere yardım kampanyası geliştirildi. Türkiye ile birlikte yapılmak istendi. Son tahlilde hepsinin amacı Irak üzerinde bir denetimdir. Kürt halkının bağımsız iradesinin ortaya çıkmasını engellemek içindir.

ABD'nin ve Batının Türkiye ile ilişkileri bana çok saçma geliyor, ama yine de açıklık kazandıralım. Yani sizin Türkiye burjuvaziniz, TC'niz veya resmi yapınız diyelim, ruhundan tatalım beynine kadar, midesine kadar her şeyiyle Batının hizmetine koşulmuştur. Resmi düzeyde silah yardımları olmasa, ekonomik yardımları olmasa, adamların ömürleri yirmi dört saattir. Generalleri burada yetiştirilmiştir. Almanlar halen bugün bile, "Doğudan aldığımız 256 bin kalaşnikof silahını Türkiye'ye verdik" diyor. Yine yirmi kaç milyon mermiyi Türkiye'ye verdi. Keza roketatarları verdi, dokuz yüz tank verdi. Eğitimdir, korucunun örgütlenmesidir. Moltke'den tatalım, Goltz Paşaya, o Amerikalı paşalardan tatalım en son Powell'e kadar ne diyor: "Günlük olarak telefonlaşıyoruz." Her gün NATO'dadırlar, ticareti, ekonomisi sözüm ona hem de stratejik ittifakla yürütölmek isteniyor. En son işte içteki terör politikasına, dıştaki Türk politikasına da bu kadar destek verilmiş, yeşil ışık yakılabilmiştir.

Bütün bunlar açıkça ortadayken, "ABD helikopterleri PKK'ye bir sandık yiyecek attı" dedi ve ardından da kıyamet kopardı. "Vay PKK'nın arkasında ABD var, vay Amerika bu işe el attı." Bu çok saçma ve gerçekten Türkiye'nin hangi tür politika ile yöneltildiğini gösteren çarpıcı bir örnektir. Ecevit bu politikaya sarılıyor: "Ben demedim mi, bu işin arkasında ABD yardımı vardır" diyor. Şimdi sen her şeyinle, bilmem nerenden neyine kadar ondan beslemesin. Bunlar, dediğim gibi, yüzüstü oldukları için, gerçeklerle alay ettikleri için fazla eleştirmeye de gerek yoktur. Türkiye'yi ABD'nin kapanına kıstırdılar, ipotegine çektiler.

Diyelim bizim kadar, bu kadar zorda olan bir hareketin binde biri kadar bağımsız inisiyatifleri yok. Biz bağımsız kalan olabiliriz, savaş açan olabiliriz, savaşı durduran olabiliriz. Bunların bir yetkisi yok,

bağlanmışlar. Demirel'i, Özal'ı bağlayan bir ABD, bir Avrupa'dır. Siz kendiniz söylediniz, katliam da yapsalar ne de olsa dostlarımızdır demektedirler. Bu emperyalizmdir.

Bizim mücadelemiz çok açık ve amansız bir biçimde sosyalist içeriğiyle, bölge politikasıyla antiemperyalist olduğu kadar işbirlikçilere karşı da müthiş bir mücadele veriyor. Yeni nizamın etkisi altına aldıklarından, bize de mektupları yansıtıyor. Talabani mektup yazdı, "Dünyada yeni nizam başarı kazandı, serbest piyasa ekonomisi artık dünyanın tek geçerli ekonomik nizamıdır. Biz de diplomaside çok ileri adımlar attık. Ya Apo, ben Ankara'dan sana yazıyorum ki, ya bu tarihi bilip, gerçek yönü görüp teslim olacaksın ya da artık seni tarihle baş başa bırakıyoruz" dedi. Kendine göre yarı tehdit etmek, yarı da işte "İçine girdiğim politikayı temel alırsan yaşama şansın vardır" demek istedi. İki temsilcisiyle bu mektubu bana getirdiler. Bunu üzüntüyle karşıladık. Biliyorum, zaten daha önce de mektubu vardı, Ankara ona mektubu dayatmış. Türkiye'yle görüşmüş, ondan aldığı ilhamla yazmış: "Tek taraflı silah bırak, ateşkes ilan et; gel Ankara'ya, ne idüğü belirsiz herkesle bir de masaya otur; sana ne verilerse elhamdülillah de, elini yüzüne sür" diyor.

Benim de bu mektuplara karşı alerjim vardır. Eskiden sana büyük olduğun için saygı gösteriyordum, ama bundan sonra o da yok. Güneylilere hitaben yaptığım kaset konuşmaları, "Apo Talabani'yi tehdit etti" diye Türkiye basınına da yansıdı. Talabani'yi tehdit etmedim. Siz böyle işbirlikçiliği dayatırsanız, sizden daha fazla karşı çıkarız. Böyle bir cevap verdik. Yeni nizam, ABD desteği, Kürtlere özgürlük lafını bırak dedik. Ordulaşmaya gel, direnmeye gel, halkın üzerinde küçük bir simsar gibi oynama.

Tabii Barzani bu işi daha fazla tumturaklı yapar, eskiden beri yapar. Kürt kanı üzerinde çok kötü bir ticaret politikası geliştirmişler. Hatta simsar politikası yapmayın dedim. ABD eliyle ineyeğiniz kuyudan sağlam çıkamazsınız. Bu uyarılarımı yaptım. Özal'a da söyledim, bu işbirlikçileri devreye sokma, gidersin dedim. Nitekim geçenlerde sıkıştırıldı.

Şuraya geliyoruz: ABD'nin, genelde emperyalizmin Kürtlere ilgisi pek dürüstçe değil. Ben bir ABDli gazeteciye de söyledim. Hemen sunu da belirteyim: Bir ABD yetkilisi gelse görüşmekten hiç çekinmem. Soracağınız soruya vereceğimiz cevap herhalde şudur: Siz

adamlarınızı kurtaramıyorsunuz, sizin adamlarınız iyi iş yapmıyor ve çözüm olarak ABD ne kadar kurtarıcı olabilir? Hatta sanıyorum şöyle çağrılar da geliştiriliyor: "ABD Kürt kütüphanesi kurmuş, bilmem bazı Kürt dernekleri kurmuş, neden biz bunu hemen hissedip yalvarıp yakarmıyoruz?" O Kürt kütüphanesi, Kürt enstitüsü elli yıl da orda kalsa tenezzül etmeyiz. Onların ihanetiyle kurulan bu enstitüler, kütüphaneler bizim açımızdan fazla hayırlı olmadığı gibi, oradan alınacak reçetelerle bu iş yürütülemez. Desteği, yardımı elbette vardır. Onlar da Kürt enstitüsü, Kürt kütüphanesidir. Ama o da Türkiye'yi biraz daha kendine bağlamak, Kürt meselesine el atıp daha fazla Saddam'ı bağlamaktır, İran'ı bağlamaktır. Bu hem Kürd'ün, hem Saddam'ın, hem Türk'ün aleyhine bir yaklaşımdır. Halkların aleyhine bir yaklaşımdır. Yani Türkiye burjuvazisi, meselenin ipinin ucunu ABD'ye kaptırmakla belki akıllı hareket ettiğini sanır; fakat kesinlikle Türkiye'nin aleyhine, hele hele kesinlikle halkların aleyhine bir süreci başlatmıştır.

Biz buna kararlılıkla karşı durduk. Bunun yerine bağımsızlık ve özgürlük temelindeki çizgiyi Güney'de de derinleştirmek, kitlelerin giderek daha da özgücüne, halkların özgücüne dayanmak, Güneyin ve Kuzeyin birliğini devrimci politika etrafında daha da birleştirmek gerekiyor. Bunun bir ucu da Türkiye halkıyla bağımsız ve özgür temelde birliktelikleri geliştirmedir ve sanıyorum bu çok açık bir politika-dır.

Azerbaycan meselesinde bu politikanın yansımalarına gelince, Karabağ'da Ermeni çoğunluk varsa kesinlikle kendi özgür iradesiyle karar vermelidir. Ne Azeri şovenizmi, ne de Batı destekli bir Ermeni terörü doğru çözüm yoludur. Oradaki Ermeni halk tabii ki kendi meclisini kurmalı, kendi kararını vermeli; fakat bunu Azerileri katliama uğratarak yapmamalı, Ermenileri kovmamalı. İnanıyoruz ki, onların da siyasi görüşme yollarıyla halledebilecekleri meseleleri vardır. Ayrıca Azerilerin Türkiye yardımı, Batı yardımı gibi yardımlara bel bağlama yerine, halklarına bel bağlama gibi sorunları vardır. Biz bu çapta ne Türk düşmanlığından, ne Ermeni katliamından, ne de Ermenilerin katledilmesinden yanayız. Tam tersine, bunlar da bir an önce Yeltsin'li Rusya'nın da oyunu olmaktan çıkmalı, ABD destekli Anadolu Türklüğünün de aleyhinde olmaktan çıkarılmalıdır. Uzun vadeli de olsa, halkların federasyonuna doğru tutum belirlenmesi,

Türkiye halkının federasyonlaşması, Ortadoğu halklarının federasyonlaşması, bunda Kürtlerin de çok yetkin bir federasyon olarak yer alması bizim Ortadoğu politikamızın gittikçe belirginleşen yönüdür. Çok kısaca bu cevabı verebilirim.

Bu politika uzun vadeli gibi gözükse de, bence bir geçerliliği vardır. Avrupa birleşirken, Slavlar birleşirken, Ortadoğu halklarının da birleşme eğilimi gelişebilir. Ayrışma da olsa, birleşme de gelişir. Özellikle kendilerini emperyalizmin yeni düzenine karşı -hatta buna bir de kuzeyden Rus ağırlığını ekleyelim, o da Yeltsin'dir, ona karşı-Türk topluluğu, İran toplulukları, Arap halk toplulukları gittikçe tarihi gerçeklerini de göz önüne getirerek, bu konuda bir İslami gerçek vardır, onu da günümüzün koşullarına nasıl yansıtacağını, ne anlam ifade edeceğini göz önüne getirerek bir çözüme gitmeleri gerekiyor.

Halkın Direnişine Karşı Amerika'ya Dayalı İslami Eğilim Uygun Görüldü

Ben bu noktada bir şeye daha açıklık getirmek gerekir diyorum. İşte İslam ortak pazarı, İslam çözümü, özellikle Türkiye'de Refah Partisi ve onun Erbakan'ı onu çok fazla zorluyor. Hatta Türk-İslam sentezi gibi bir söylem oldukça yaygındır. En son 12 Eylül'de tarikatlar yoluyla İslam'ın uygulanış tarzı vardır. En son Hizbullah biçiminde yaklaşımlar vardır.

Nedir İslami seçenek? Ortadoğu sorunu söz konusu olduğunda, bu temelde ele alındığında, buna da açıklık getirmek gerekir. "İslam'ın canlanması" deniliyor, "Batı korkuyor" deniliyor. Buna ikili yaklaşmak gerekiyor. Ortadoğu'da halkların İslami renkte ortaya çıkmaları yadırganmamalıdır. Bugün Cezayir'de tıkanan Batı sistemidir, Batı kapitalizmidir, bürokrasi kapitalizmidir. Halk, İslami bir renkte buna karşı koymuştur. Genelde doğru, ama önderliğinin oldukça gerici yanları vardır. Halkın tepkisini, özünde kapitalizme karşı tepkisini, bir yandan ABD'yle, üstten Avrupa'yla ilişki kurarak geliştireceklerini görmek gerekiyor.

Geçmişte İslami renk kullanılmak istendi. Abdülhamit de kullanmak istedi, o da İngiltere'ye karşı kullanmak istedi, hilafet adıyla kullanmak istedi. Hatta M. Kemal kullanmak istedi. Tabii kullandı diye suçlamamak gerekiyor. fakat daha sonra şovenizme saptılar, emperyalizmin işbirlikçiliğine saptılar. Şimdi de önemli bir İslami

eğilim var. İşte Türkiye'deki eğilim, işte Ermenilerdeki eğilim, şimdi Amerika'ya dayalı İslami eğilim, bizim karşısında olacağımız eğilimdir. Öyle bir İslami parti, öyle bir İslami yaklaşım geliştirilmek isteniyor.

Bunun Türkiye'ye tümünden yansması özellikle 12 Eylül'de, işte "Kemalizm artık Kürdistan'da tutunamaz, Türk milliyetçiliği bitmiştir, İslami gelenek güçlüdür, Nakşibendilik güçlüdür, biraz da Alevilik güçlüdür, yapılması gereken ikisine de el atmaktır" biçiminde oldu. Topladılar seyitleri, seyit toplantıları yaptılar; topladılar Nakşileri, Nakşi toplantıları yaptılar. Her türlü tarikat alabildiğine geliştirildi. Faysal Finans bunları finanse eder. İran'a biraz adam yollandı, oradan finanse edildi.

Yine birçok türeme tarikat ortaya çıktı. Yüz binlerce Kürt çocuğu o yeniçeri ocağına alınır gibi bu tarikatlar içine alındı ve bu tarikatlar gerçekten tam bir 12 Eylül saptırma politikası olarak ortaya çıktı. Bir sürü açığa çıktı, basına da yansıdı, maaşları da dışardan geliyordu ve Evren nasıl izin verdiğini ortaya koydu. Sanıyorum bu İslami eğilim Amerika'da uygun görüldü ve direnmeye karşı, halkın pasifikasyonu için kullanıldı ve belki işlev de gördü. Sanırım 1983 seçimlerinde Diyarbakır'da, Silvan'da, Batman'da yüzde yirmi beşe kadar da oy toplandı. Bu kesin bu politikayla bağlantılıdır. Buna karşı çok etkili ideolojik ve siyasi kampanya yaptık, maskesini biraz düşürdük. Fakat biraz daha etkili olabilir. Yani buna Humeyni İslam'ı deniliyor; saltanat İslam'ı değil, direniş İslam'ı deniliyor.

Bunu Türkiye fark etti. Özal, İran rejiminin temsilcileriyle oldukça dostane ilişkiler geliştirmek isterken, sanırım din yoluyla da belli bir uzlaşmaya ve ittifaka gittiler. Konya ziyaretleri başladı. "Atatürk'ün kabrine karşıyız, Konya'da şöyle ziyaretler yaparız" denildi. Buna göz yumuldu, hatta destek verildi. Sanırım bunun karşılığında da "Hizbullah Kürdistan'da ilerleyebilir" denildi. Fakat böyle derken de devlet bunun yanında biraz görev yapıyor.

Şimdi İran kesimi bunu kabul etti mi, etmedi mi? Bu konuda kesin bir şey söyleyemiyorum. Araştıracak, mümkünse yetkilileriyle görüşecek. Yer etmişse tabii böyle bir Hizbullahçılığa karşıyız. Hizbullah İran'da antiemperyalist olmuştur. Lübnan'da olmuştur, Türkiye'de de olur. Neden Çevik Kuvvet üslerinde eğitim görüyor Hizbullah? Allah'ın Çevik Kuvvetlerin yanında yeri var mı? "Burada Allah

yoktur, peygamber yoktur” diyen Çevik Kuvvetlerin kendileri değil midir? O zaman işte 2000’e Doğru’da yayınlandı, daha sonra bunu yayınlayan muhabir katledilmiştir. Kim Allahsızlarla, peygambersizlerle, hem de Müslümanlık adına, Hizbullah adına kol kola demiştim. Bunun açıklığa kavuşturulması gerekiyor.

Erbakan’ın İran’a gizli ziyaretleri var. Bu İran ziyaretlerinden ne koparılmak istenmiştir? Ardından da Hizbullah adına cinayetler işlenmiştir. Bu cinayetler ne ile yapılmıştır? Polisle kontrgerilla birlikte yapmıştır. Günbegün tırmandırılıyor, hatta “PKK’nin alternatifiyiz” deniliyor. Erbakan bu konuda, “Refah bu meseleyi halleder” diyor. İslamlıkla halleder, Abdülhamitçilikle halleder. Kendine göre çok uyanık bir Türk’tür, Abdülhamitçi bir Türk’tür derim. İslamlıkla Kürd’ü uyutacağını sanıyor, Kürtleri uyutacağını sanıyor. Yanılıyor ve Kürtleri de biraz yanılıyor; özellikle Refah Partisi içindeki Kürtleri yanılıyor; Hizbullah içindeki bazı dürüst Kürtleri yanılıyor.

Ellerini çekmeleri gerektiğini söylüyorum, Erbakancıları uyarıyorum da. Ulusal mücadelemiz meşrudur, Kürt halkının çıkarlarıyla bağlantısını ölümüne ortaya koymuştur. Bunlar İslami Kürt partisi olduğunu iddia ediyorlarsa, İslamcı Kürd’ün düşmanı da bellidir. İslamiyet içinde de bellidir. İslamiyet adına Kürtlere ne yapılmıştır? Türkiye Cumhuriyeti İslam adına neleri yapmıştır, ihaneti nasıl bir ihanettir? Erbakan nasıl bir Müslüman’dır? Olağanüstü Hal’e karşı tavrı, Abdülkadir Aksu’nun Nakşiciliğiyle tavırları ve bütün bunlar kan kusturmuştur. Dolayısıyla Müslümanların bu gerçeklere dikkat etmeleri, yurtseverlerse ve Müslümanlarsa buna dikkat etmeleri gerekir.

Bizim de yanımızda melleler vardır. Adını anmadan geçemeyeceğim çok değerli yüz yaşında bir Melle Abdurahman vardır. Çok değerli, yetmiş yıl şovenizme teslim olmadı. Dürüst bir Müslüman’dı. KDP’nin yanına gitti, İran’da kaldı, işkenceye uğradı, ama Müslümanlığından da yurtseverliğinden de taviz vermedi. En eski Melledir yani. Humeyni kadar değerli olan bir Melledir. Çok temiz kalmış bir Melledir. Müslüman’dır, yetmiş yıl namazından da vazgeçmemiştir. PKK’nin çok değerli bir dostuydu. Vasiyetini bırakarak vefat etti. En büyük Melle olarak bir Müslüman’ın nasıl ayakta kaldığını, yurtseverliği nasıl dile getirdiğini, PKK ile nasıl dostça yürüebileceğini tarihi anlamı büyük olan biçimde göstermiştir.

Ben bu temelde Müslümanlara söz veriyorum. Müslümanlığın halel getirmek istemiyorsanız, onun antiemperyalistliğinden dem vuruyorsanız, anti-Kemalistliğinden, anti-şovenistliğinden dem vuruyorsanız, tavrınızı doğru alın. Kontrgerilla ile güçlenme yoluna girmeyin. Girerseniz şiddetli bir savaşla karşı karşıya kalırsınız ve kaybedersiniz. Bu vesileyle bunu da vurgulamamız gerekiyor. Böyle İslami yaklaşımlar sakıncalıdır. Ortadoğu çapında, Amerikancı tarzı Türkiye içinde kontrgerillacıdır, 12 Eylülcüdür. Biz buna karşıyız. Ama dürüst tüm Müslümanlara, mücadelemizin haklılığına inananlara derinden saygımız vardır. Onlarla dostça yürürüz. Bu kanıtlanmıştır da.

Kürt Sorunu Ortadoğu'nun Müsterek Sorunudur

Gelelim Sosyalist Parti'nin Ortadoğu'da yapılan Kürt Konferansı'na ilişkin sorunuza. Dikkat çekici ve göz önüne getirilmesi gereken bir öneridir şüphesiz. Bu konudaki çağrı ve öneriyi okudum. Doğrudur, pratikte hemen işleme şansı olmasa da, uzun vadede bu sorun etrafında bir Ortadoğu konferansı kendisini hissettirebilir. Kürt sorunu Ortadoğu sorunudur, Ortadoğu'nun müsterek sorunudur. Ortadoğu'nun değil, emperyalizmin lehine halledilmek istenilen bir sorundur. Bir iki halkın lehine halledilmek istenen bir sorundur ve şu anda gerçekten Kürt sorunu üzerine bir çekişme vardır. Saddam kaybetirse veya çok güç durumdaysa, bunun Kürt sorunuyla ilişkisi olduğu gibi, gidecekse de bu sorunla ilişkisi vardır, kalacaksa da bu sorunla ilişkisi vardır. Türkiye'deki rejimin bu sorunla ilişkisi vardır; gidecekse bu sorunla ilişkisi vardır, kalacaksa bu sorunla ilişkisi vardır. Aynı şeyler diğer ülkeler için de söylenebilir.

Bu sorunun geleneksel çözüm yoluna ilişkin, şimdiye kadar hemen bütün Kürdistan'ı çevreleyen devletlerce inkâr ve imha temelinde tavrı sergilenmiştir. Emperyalizm bu devletleri biraz daha kendisine bağlamak istediği için bu meseleye el atıyor. El atması Kürtlerin hayrını çok düşündüğü için değil, bu devletleri çok düşündüğü için değildir; bu kozu böl yönet politikasına az çok işlerlik kazandırmak için kullanmak istiyor. Kürd'e biraz destek verecek; işte şöyle Saddam'ı ya tasfiye ya da kendine bağlamak, İran'ı da biraz daha kendine bağlamak, Türkiye'yi biraz daha kendine bağlamak için destek verecek. Ama çözüm yoktur aslında.

Hemen Türkiye örneğini vereyim. Demirel'e, "saldırı politikasından vazgeç. PKK ile görüşmeye otursan biz yeşil ışığı buna da yakarız" diyebilirdi. Eğer Amerika siyasi yönetime, demokratik yönetime yeşil ışık yaksaydı, sizce Türk politik elidi, askeri elidi buna yok diyebilir miydi? Diyemezdi. Amerika "Önce bastır, ez, ondan sonra diğer çözümünü dayat veya reformizmi dayat, sahte Kürt parti sistemini dayat" diyor.

Şimdi bu iyi bir çözüm müdür, bu halkların menfaatine olan bir çözüm müdür? Hayır. Çok iyi biliyor ki Türkiye de hırpalanır, Kürdistan da hırpalanır. Çok iyi biliyor ki Türkiye ekonomisi zorlanacak, Türkiye halkı zorlanacak ve daha çok kendisine bağlanacak. Çok iyi biliyor ki PKK zorlanacak, Kürdistan halkı zorlanacak ve "Kurtar bizi Amerika" diyecek.

Nitekim halk Irak'ta o duruma getirilmedi mi? Kürtlere "biraz ayaklanabilirsiniz" diye yeşil ışık yaktı, sonra "Saddam'a saldır" dedi. Saddam'ı da zayıf duruma düşürdü, Kürtleri de. Şimdi ikisi ile alttan alta ilişki geliştiriyor ve istediği gibi yönetmeye çalışacak. İkinin de aleyhine çok kan döktüler, ülkeleri harap oldu. Akıllıysalar, ne Saddam ordusunu emperyalizme dayatarak inşa etsin ve Kürtleri bir katliamdan daha geçirsin biçiminde politikalara bel bağlasın, ne de Kürtler "Çevik Kuvvet olmadan biz yaşamayız" biçiminde ham hayallere kendilerini kaptırınsınlar. Yapmaları gereken, hiç şüphesiz tarihi tecrübeden ders çıkararak kendilerini halklarına yatırmalarıdır.

Bu, Irak için çok acı bir hal almıştır. Türkiye'de de işin geleceği yer burasıdır. "Amerika bize yeşil ışık yaktı, çok sağlam bir güvenceye kavuştum, işte PKK'yi nasıl tasfiye edeceğimi göreceksiniz" deniliyor. Bu politikaya bel bağlayan, bence sadece şunu göz önüne getirmiştir: Türkiye'yi biraz daha Amerika'ya bağlama, PKK'yi biraz daha zorlama, kör terörün şiddetini daha da geliştirme. Binlerce Kürt evladı ölür, Kürdistan biraz daha fazla bombalanır, Türk ekonomisi biraz daha fazla batır, enflasyon biraz daha sürer.

Nereden bakarsak bakalım, halkların aleyhine bir politika Kürtlere yeşil ışık yakıyor. Güney'de eğer zorlanırsak, neredeyse yenilgiyle yüz yüze olursak, eminim ki bize el uzatacak, "sana da biraz yardım, TC'yi zorla" diyecek. Türkiye'yi biraz kontrolden çıkarabilir, zorlayarak Türkiye'yi bağlayacak. Amerika'nın politikasının özde bu olduğu-

na inanıyorum ve bu politika gerçekten halklar için kesinlikle geçersiz, tehlikeli, acı, göz yaşı, kan ve sömürüyle doludur.

Aynı şeyler Suriye için de söylenebilir. Suriye'nin durumu biraz daha değişiktir. Belki açık istenilebilir; Suriye Kürtlerinin oldukça az olmasını, Suriye'deki Kürt köylerinin çok küçük bir Kürdistan'ı teşkil etmesini göz önüne getiriyoruz. Suriye Kürtlerinin yüzde yetmişe yakını cumhuriyet dönemi Türkiye'sinin Suriye'ye hicretinden oluşmuştur. PKK'nin Suriye ile ittifakına kimileri "işbirlikçidir", bazıları "çıkarıcıdır" diyor. Hayır, öyle değil. Suriye'nin geleneksel anti-Siyonist, antiemperyalist bir politikası vardır. Lübnan'da da bu politika yürüyor, Irak'a karşı yürüyor. Türkiye'ye karşı Hatay meselesi vardır.

Ayrıca Kürtlerin -Suriye Kürtleri'nin- kendine has bir konumu vardır. Şimdi bütün bunlar göz önüne getirildiğinde, bu aşamada Suriye'nin Kürtlere düşmanlık yapması, özellikle mevcut önderliğin düşmanlık yapması, PKK'ye düşmanlık yapması çıkarına değil. Bu da Türkiye'yi zora sokmak için falan değil, kendi politikasının sürdürülmesi için göz önüne getirilen bir politikadır. Bu veriler göz önüne getirildiğinde, PKK Suriye'de nasıl kalıyor, Lübnan'da nasıl kalıyor sorusuna iyi cevap verilir. Kalmasında kendi çıkarı vardır da ondan. Uluslararası politikada, bölge politikasında çok yeri vardır da ondan. Ayrıca da biraz anti-emperyalistliği vardır, biraz Ortadoğu'da kendine göre yürüttüğü bir politika vardır, onunla fazla tezat teşkil etmediği için yeri vardır.

Türkiye'ye geleneksel yaklaşımlar vardır. Onun içinde yeri olduğu için PKK biraz burada kalıyor. Elli tane örgüt kalıyor, PKK de kalıyor, bu anlama sahiptir. Lübnan'da yetmiş iki örgüt var. Görüyorsunuz, kendimiz çalışıyoruz. Bu soğuklara katlanıyoruz, yaşıyoruz. Sadece üzerimize gelmiyor. Bu bile bizim için değerlidir, bir destektir diyorsak, bunu abartmamak gerekir. Bize ne para ne fişek vermiştir. Kendi pasaport, kimlik ve imkânlarımızla gidip geliyoruz. Bu Türkiye'ye çok değişik yansıdığı için söylüyorum. "Arkasında şöyle Suriye var, şöyle İran var, şöyle Libya var" deniliyor. Kesinlikle yok. Bir kuruş para, bir tek fişek desteği yoktur. Fakat düşmanlık da yapmıyorlar. Türkiye'nin hatırı için düşmanlık mı yapacaklar? Türkiye'nin hatırı için kendi politikalarına ters mi düşecekler? Dar politika için uzun vadeli politikalara ters düşmezler. Böylece kısa cevap vereyim.

Kürt Düşmanlığı Sicilli Olanlarla Kürt Konferansı Yapılmaz

Kalıcı bir çözüm için, hiç şüphesiz öncelikle bence Türkiye bünyesinde Kürt ulusal sorununa çözüm, bunun için konferanslar sistemi gelişebilir. Bazıları Kürt konferansını Avrupa'da gerçekleştirmek istiyorlar. Emperyalizm destekli bu konferanslar fazla yarar getirmez. Yine bazıları Avrupa'daki konferansları Ankara ve İstanbul'a taşımak istiyorlar. Bunlar da ipoteklidir ve icazetli bilgiç aydınların konferansıdır. Yine bu Helsinki Gözlem Komitesi'nde izleyici Murat Belge mi var? "İki tarafın da terörüne karşı barış inisiyatifi" diye geliştirmek istiyor; bunu çok saptırıyorlar.

Terörü anlattık. Terörist kimdir? Halkların kimlik ve inkârından tutalım, imhasına kadar bunu resmi politika olarak kim yürütüyor ve bir kimlik uğruna amansız koşullarda ölüm kalım savaşını kim yürütüyor? İkisini aynı kefeye koyup "barış inisiyatifi" demek çok büyük sahtekârlıktır; barış komitesi, Helsinki Gözlem Komitesi buna alet olmamalıdır. Bu bay da, ikide bir sosyalizmin nasıl tasfiye edildiğinin bayraktarlığını yapıyordu. Şimdi de Kürt hareketinin nasıl tasfiye edilmesi gerektiği göreviyle uğraşmak gibi uğursuz bir çabadan uzak dursun. Babası belki TKP'ye tasfiyeciliği dayattı ve başardı da. Ama oğlu bunu başaramayacak. Belki Türkiye'deki Dev-Yol'un tasfiyesinde önemli bir rol oynamıştır, ama PKK'nın önderlik ettiği Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin tasfiyesinde kesinlikle başarılı olmayacaktır. Onu iyi niyetli bir barış inisiyatifi değil, terör politikasının devlet icazetli bir propagandacısı olarak değerlendiriyorum.

Yine Batı'dan gelen Kürt aydınlarının, Kürt partisi girişimlerinin, Kürt partisi girişimi falan değil, özellikle TKP'nin, Paris'te temeli atılan TBKP'nin icazetli girişiminin Kürt kopyası olarak değerlendiriyorum. Haydar Kutlu ne kadar komünistse -Kemal Burkay mıdır başkaldırır, bilemiyorum-, onlar da o kadar Kürt politikacısı, Kürt partisisidirlere diyoruz. En sıradan bir halkla bağlantısını, sosyalizmle ve ulusal kurtuluşla bağlantılarını göremiyorum. Gerçek konferans, halkların içinde yapılır. Hakiki konferans Cizre'de başlamalı; ardından Şirnak'tan, Botan'dan, Diyarbakır'dan Ankara'ya doğru taşırılmalı; halkın temsilcileri ile konuşmalı.

Bizim de böyle bir konferans önerimiz var. İnanıyorum ki, bu yıl yerel merkezlerde birçok konferans gelişir, şehir merkezlerinde geli-

şir, kırsal alanı da katarlar. Bu konferanslarda Kürt sorununu da tartışır, demokrasi sorununu da tartışır ve öz yönetim sorunlarını da tartışır. Artık kendi belediyelerini kendileri kursunlar, kendi yönetimlerini kendileri kursunlar. Mahalli düzeyde kursunlar, giderek bunu ulusal düzeye vardsınlar. Ulusal düzey ulusal Kürt meclisidir. Kürt halkının ulusal iradesinin belirlenmesinde bence bu adım da tartışmaya değerdir.

Kürt konferansı İstanbul ve Ankara'da da yapılabilir; öncelikle Kürt demokratlarıyla, Kürt meselesine içten inanmış, bu konuda mücadele vermiş aydınlarıyla, demokratlarıyla, sosyalistleriyle yapılmalı. Yapılanların içi boşalmıştır. Kürt düşmanlığı sicilli olanlarla Kürt konferansı yapılmaz. Kürt inkârcısıyla Kürt konferansı yapılmaz. Böyle Kürt konferanslarına karşıyız. Ama halkı esas alan, mücadeleyi esas alan konferanslardan yanayız. Bunu daha da Ortadoğulaştırmak yerindedir. Bu konuda küçük de olsa bazı çabalar içindeyiz. Irak Kürtleriyle bunu biraz geliştiriyoruz. PAK'la bir adım attık. Bu adım daha gelişir, Iraklı demokratları da giderek içine alabilir. Küçük bir adım ilerde daha da ilerletilebilir.

Sizlerle, işte Türkiye devrimci demokratlarıyla, sosyalistleriyle bu adımları atıyoruz. İşte HEP bu konuda iyi bir konferans olsun diyoruz; iyi bir kongre olsun ve çok sayıda örgüt bu konferansa katılsın, halkların lehine kararlar alsınlar, Kürt sorunu lehine kararlar alsınlar. Katabilirsek resmi siyasi çevreyi de katalım. Halkların haklarını esas alan, çıkarlarını esas alan resmi çevreler de bu konferanslara resmi çerçevede gelebilir. Öncelikle hükümetlerinin terör politikasından vazgeçerler. Baskıyla, sindirmeye meseleyi halletme politikasından vazgeçerler; siyasi çözüm yollarına gelirler. Bu temelde hükümetlerle konferans politikasına da karşı değiliz. Buna da oldukça hazırlıklıyız.

Dolayısıyla Ortadoğu Kürt Konferansına yönelik çağrı, demokratik bir temelde, oldukça dikkate alınması gereken bir çağrıdır. Ama şimdiden gerçekleşme durumu, kendi iradesini konuşturan Kürt halkının yaşam merkezlerindedir. Cizre'den başlar, dediğim gibi Diyarbakır'da büyür, Kürdistan geneline yansır. Irak'ta çözümünü bulur, Türkiye'de çözümünü bulur. Uğraşı ve emek gerekir; önce inanmak gerekir, giderek gerçekleşmesi için çaba harcamak gerekir. Ben bu

çabalara saygılıyım ve elimden geldiğince desteklerim. Bunun için üzerimize düşeni yapıyoruz, yapmaya da devam ederiz.

Sivilleri Öldürme Politikamız Olamaz

F. İlsever: Konular hemen hemen aydınlandı bence. Yani bütün temel konuları konuşmuş olduk, önemli ölçüde aydınlık kazandı, tartışılan, kamuoyunda soru işaretleri uyandıran konuların hemen hepsi aydınlandı. Benim son sorum da, İstanbul'da yapılan toplantıda üzerinde duruldu; sanırım İstanbul halkının, geniş kamuoyunun tepkisini uyandıran eylemler gazete manşetlerinde, televizyon ve radyo haberlerinde PKK'ye mal ediliyor. İşte "bir Bakırköy, Kapalıçarşı eylemlerini PKK yapmıştır" yönünde Avrupa temsilciliğinin ya da diğer temsilciliklerin açıklaması var. Bunlar yer alıyor ya da yer almıyor. Bu konu kamuoyunda muğlak bir şekilde duruyor. Ayrıca bu eylemler doğru mudur?

-Evet, bu konuda özellikle kamuoyunda şovenizme gerçekçe kılınmak istenirken bazı eylemler oldu. Bu konuya da şöyle bir genelleme içinde cevap vermek gerekiyor: Türkiye'nin bu bombardımanları -özellikle son Lice olayları sırasında meydana geldi-, kadın çocuk demeden tarama yapması devam ederse, tepkiler batıda da, Ankara'da da, İstanbul'da da ortaya çıkabilir diye bir söz sarf ettim. Şimdi gidin, Bakırköy'de bilmem şu dükkânı, şöyle bombalayın demedim. Bizim böyle bir eylem politikamız da yoktur. Özellikle kadınların, sivillerin, çocukların olduğu yerler bombalanmamalı. Asla böyle bir politikamız olamaz. Hiçbir zaman olmamıştır ve olmayacaktır.

Lakin şu çok açık ki, savaş gelişirse, bombalamalar gelişirse, bunun içine siviller de girer, onlar da zarar görür. Bu, irade dışı gelişen bir olaydır. Sanmıyorum o Bakırköy'deki gençler de bu sonucu versin diye böyle bir eylem yapsınlar. Necati Çetinkaya'nın kardeşinin mağazasına zarar verelim demişlerdir, kesinlikle böyle bir amaçla yapmışlardır, ama yangın çıkmıştır, daha sonra kurtulan olmamıştır. Şimdi bunu kalkıp da başka türlü yansıtmaları, "Apo'nun emrinin gerekleri yerine getirildi" demeleri, kesinlikle art niyetlice ve Türkiye kamuoyunu şovenist temelde şartlandırmak içindir.

Türk bombardımanları, sanırım ilerde de gerçekleşebilir. Buna çok dikkat edelim. Türk halkı bir defa bu bombalamalara karşı sesini çıkarmadı. Bu özel savaş dediğim olaya karşı çıkabilmeli. "Ordumuz

bir an önce bastırın, terörü ezsin" deniliyor, hükümet aslında buna teşvik ediyor. Bu politikayı desteklemekten vazgeçmesi, bu olayların çıkışının önlenmesi için esastır. Altını çiziyorum: "Her türlü terörü eziyoruz" adı altında Kürdistan'ı harabeye çevirdi. Biliyorsunuz, ormanlar yok edildi, köyler yakıldı. Bundan daha büyük terör olur mu?

Kaldı ki, insanlar üzerine rasgele ateş açılıyor, faili meçhul cinayetler işleniyor. Türk halkı buna karşı mıdır? Terör ezilsin diye bunu destekliyor mu? İstanbullular, İzmirliiler bu konuda ne diyor? Biraz sesini yükseltmeli. Yani belki kendilerini çok yakından ilgilendirmiyor, ama orada da katledilen insanlar var, harabeye çevrilen bir ülke var; açlığa ve soğuğa mahkûm edilen bir halk var. Onun dertlerini biraz çözüm yoluna getirsinler. Bu taktiği uygulayan, bu bombaları yağdıran, emri veren hükümete, onun politikalarına destek olmasınlar; bu teröre karşıyız desinler. Bu birinci şarttır.

İkincisi, Kürtler Batı Anadolu'da yoğunlaşmışlar, oldukça öfkeliiler. Biliyorsunuz, tepkiler oldukça geliyor, daha da gelişebilir. Bunlara da bizim söyleyeceğimiz, Batı Anadolu'daki Kürtlere söyleyeceğimiz şudur: Gösteri düzenlesinler, miting yapsınlar, örgütlensinler, savaşa katılmak isteyen gençler gerilla ordusuna katılsınlar; ille eylem yapmak istiyorlarsa sivil halkın zarar görmemesi için ellerinden gelen her türlü çabayı göstereyinler.

Ben burada da açıkça söyleyeyim: Madem Kürdistan böyle harap ediliyorsa, bir Eczacıbaşı'nın, bir Koç'un, bilmem bir Sabancı'nın, bu kadar dizginsiz özel savaşı destekleyenlerin, bu konuda "sonuna kadar hükümetin politikasına bağlıyız, destekliyoruz" diyenlerin fabrikaları da harap edilecektir. Artık biraz haber verilerek, işçiler filan fabrikadan çıkın, sabotajlar gelişebilir, zarar görmeyin diye uyarı yapıyoruz desinler. Ben bu politikadan yanayım. Neden? Çünkü sermaye dizginsiz özel savaşı destekliyor. MHP'liiler özel savaşı tırmandırıyorsa, rasgele, kontrgerillaıyla, faili meçhul cinayetlerle -ki çoğu tespitlidir. Nusaybin, Kızıltepe, Diyarbakır, Batman'dan gelmişlerdir- halkımızın içine girip öyle cinayet işliyorlarsa, biz de Kayseri'ye ineriz, onların dernekleri ve ocakları vardır, sivil ayrımı da yapmayız, eylem koyarız.

Biz de Türkiye'nin Orta Anadolu'sunda eylemler geliştirebiliriz. Türkiye halkı biraz da buna dikkat etmeli. Bunlar bu cinayetleri 12 Eylül'den önce bu kadar işlediler. Şimdi Kürdistan'a taşıyorlar. Hak-

lı mıdır, değil midir? Ayrıca bunlara karşı elbette kendimizi savuna-
cağız. Fakat Türkiye halkına yönelik zarar verebilecek böyle rasgele
bombalamalara gerçekten karşıyız. Bütün taraftarlarımız, sempati-
zanlarımız bu bombalamalara dikkat etsinler. Bilinçli hedefler vardır,
işkenceciler vardır, provokatörler vardır, sermayedarlar vardır; halka
zarar vermeksizin bunlara yönelebilirler. Benim Türkiye'ye yönelik
eylem politikam, desteğim bu çerçevededir. Bence başka türlü anla-
şılmamalıdır, yanlış anlaşılıp da yorumlara tabi tutulmamalıdır. Bū-
tünüyle istediğimiz, Türkiye halkının yanlış bir tarafın terörüne değil,
bizimkisi -terörü bütün gerçekleriyle size sıraladık- Kürdistan'la sınır-
lıdır, çok zorunlu olmadıkça Türkiye'ye yansımaz. Ama şimdi katli-
amlar gelişirse bu halk kendini savunur, Türkiye'de de savunur.

Çözüm yolu, hükümetleri şiddetsiz bir çözüme zorlamaktır. Yine
kontrgerilla terörüne yönelik sesimizi yükseltmektir. Biz sanıyorum
elimizden geleni yapıyoruz. Bundan sonra da yapmaya devam ede-
ceğiz. Çıkarılması gereken sonuç, Türkiye halkı meseleyi kendi öz
çıkarlarının gözüyle -hükümetin gözüyle değil- değerlendirmelidir.
Biz elimizden gelen her türlü kardeşlik adımlarını atarız, dostluk
adımlarını atarız. Sanıyorum ki İstanbul halkı da, emekçileri de bu
temelde bizi daha iyi, doğru kavrayacak ve biz bu meselenin üzerine
daha kardeşçe yürüyerek ve kendi çözümümüzü dayatarak hal çare-
sini buluruz.

F. İlsever: Teşekkür ederim, vaktinizi aldım.

-Ben cevaplandırdım. Madem demokratik bir yaklaşım içindeyiz,
varsa sorularınızı sorabilirsiniz. Daha sonra bizim değerlendirmele-
rimizi sizler de tabii yanlış anlamamalısınız. Bazen bunları, bu tip
değerlendirmeleri yaptık. Bağımsızlık meselelerini, birlik meselelerini
belirli değerlendirmelerle birçok tepki de alıyoruz. Yanlış yaklaşımlar-
la değerlendirmeye tabi tutuluyoruz. Biz bu çerçevede değerlen-
dirdik. Varsa sorunlarınız, platforma da soru sorma ve cevap verme
hakkını tanırız. Yoksa tekrar gerçekten buraya geldiğiniz için ve ol-
dukça değerli, dikkat çekici, halklarımızı yakından ilgilendiren bu
çabanıza karşılık teşekkür ediyorum. Yine bu vesileyle halklarımıza,
onun devrimci demokratik temsilcilerine selamlarımı, saygılarımı
sunuyorum.

F. İlsever: Değerli arkadaşlar; hepinize, gösterdiğiniz ilgiye, sı-
cak devrimci duygularla dolu desteğe çok teşekkürler. Ve çok sabırla

dinlediniz. Güzel de bir görüşme oldu zannediyorum. Bu iki gün içinde burada geçirdiğimiz saatler ve burada gördüğümüz yakınlık için hepimize tekrar teşekkür ediyorum ve başarılar diliyorum.

Mart 1992

ASIL DEVRİM, ASIL SİLAHLI SAVAŞIM HALKI EN İYİ ŞEKİLDE HAZIRLAMAKTIR*

Abdullah Öcalan: Abdülkadir Konuk arkadaşın bazı soruları var. Cevap verebiliriz. Buna geçmeden önce basına ilişkin belirteceğimiz şunlardır:

Aslında özel savaşın yönlendirdiği basın dayattığı çerçeve aşılamıyor. Buna muhalefet etmek isteyen demokrat basın organları rolünü fazla oynayamıyor. Bizim yaptığımız değerlendirmeler halk adına bazı doğruları söylemeyi amaçlamasına rağmen, şimdiye kadar fazla güçlü verilemedi. Tabii ki halka bağlılığı zayıf olanlar, güçlü gazetecilik örneği sergileyemezler. Türkiye'deki aydının halkla bağlarını düşünce ve yürekte yaşaması çok sınırlı. Tamamen Türk egemen sınıf kültürü içinde yetişmişler; bu nedenle bunu yırtamıyor ve slogancılıktan öteye götüremiyorlar. Halk adına basın yayın görevini başarıyla yerine getirme sorunu hala çözümlenmesi gereken bir sorundur.

Etkileme sınırlı kalıyor ve en önemlisi de kadrosu bu işe kendini doğru vermeyi bilmiyor. Halkı aydınlatma, onları örgütleyerek doğrulara çekme görevini profesyonel bir meslek olarak yapamıyorlar. Hiç şüphesiz sağlam bir siyasi temeli olmazsa, bazı bilgi kırıntıları ve teorik dogmalarla içine girilebilecek yaklaşımlar fazla sonuç alıcı olamaz. Sistematik olmaktan uzak olur. Bu da halk adına basın yayın faaliyetini eklektik kılar. Mevcut yapı da eklektiktir, sistematik değildir. Basın yayın faaliyetleri bir bütünün parçası olarak gelişmiyor.

Bu konu tartışılabilir. Basın yayın aynı zamanda devrimci bir eylem alanıdır. Kaldı ki, bu konudaki gelişmelere kontrgerilla baskı ve

---

* Abdülkadir Konuk ile yapılan röportaj.

katliamla cevap veriyor. Durum böyle olduğuna göre, bu işin de hakkını vermek gerekiyor. Daha öze inmek, daha sistemli hale getirmek kaçınılmaz oluyor. Son derece çıkarıcı, bireysel sol aydın hastalıkları nasılsa, onu olduğu gibi basın yayın dünyasına da yansıtma aşılmadıkça alan rolünü oynayamayacaktır.

Gazetecilik militanca kendini vermeyi gerektiriyor. Mücadele alanı olarak, imkânları sonuna kadar kullanmayı gerektiriyor. Bu konuda bize düşen, dolaylı da olsa mücadele ortamını diri tutmak ve bunun siyasetini netleştirerek katkı sunmaktır. Ama alanın kendine has görevlerini de işin militanları, görevlileri başarmalıdır. Doğru değerlendirme kadar, doğru görev anlayışına kendilerini vermeleri gerekir. Kadrolaşma ve örgütlemeyi birlikte götürmeleri gerekir. Sonuna kadar sorumluluk duymaları, inanmaları ve çabalarını planlamaları gerekir. Başka türlü bu alanın hakkı verilemez. Bizim anlayışımız doğrultusunda emeğe saygılı olmak isteyenlerin, kalkışlara bağlı olmak isteyenlerin içine girmesi gereken tavır şudur: Başarı için işin esas ve özelliklerini kavramak, örgütlemek, iyi bir mücadele vermek şarttır.

Unutmamak gerekir ki, basın yayın dünyası, düzen adına en büyük saptırma gücü olarak rol oynuyor. Bunu bile değerlendirmemek büyük bir noksanlıktır. Halen kitlelerin duygu ve düşünceleri, bütünüyle toplumun düşünceleri fırtına biçiminde altüst ediliyor. Nasıl ki ortaçağlarda dini dogma tek etkileme gücü olarak kendisi dışında demokratik bir çözüm yoluna fırsat ve şans vermiyorduyorsa, günümüzde de tekelci kapitalizm, ondan daha şiddetli bir biçimde ortama tam bir ideolojik egemenlik kurarak demokratik bir çözüme fırsat vermiyor. Duygu egemenliği, düşünce egemenliği kurup, ruhları şartlandırıp özgür yaşam imkânını ellerinden alıyor. Neyin halk için olduğu belli değil. Çok çarpıtılmış yaklaşımlar egemendir. Gerçekten resmi ve gayri resmi olarak düzenin ajanlığı bu dünyada çok geçerlidir, güçlüdür.

Buna dördüncü kuvvet diyorlar ve diğer kuvvetlerden daha etkili bir saldırı gücüne sahiptir. En hastalıklı kişiliklerin, hatta çok eleştirdiğimiz MİT'ten bile daha tehlikeli kişiliklerin at koşturduğu bir sahadır. Belki insan onlarda bir değer bulabilir, ama bu sahada yaşayanlarda bu da yoktur. Beğenmediğimiz siyasilerin dünyasında belki bir şeyler buluruz, ama bu yayın sahasını böyle kötü kullananlarda o da

yoktur. Sapıklık egemendir aslında. Yazar çizerlik adıyla yapılan budur. Bu, sanat ve spor alemi için de geçerlidir ve gerçek köleleştirici olanlar burada kurumlaştırılıyor. Şüphesiz arkasında düzen var, düzenin siyasi ve ekonomik gücü var; bu inkâr edilemez. Fakat bu alanın da kendisinin çok sapıkça kurumlaştırdığını, bırakalım demokrasi için bir kuvvet olmasını, demokrasiyle en çok oynayan ve onu işlemez kılan bir alan olduğunu göz ardı edemeyiz. İstisnalar mevcut durumu değiştirmez, birkaç iyi örneğin çıkması durumu değiştirmez. Kaldı ki bunlar da çok iddiasız ve örgütsüzler.

Kısaca karşı tarafın egemenliğini ve bütünüyle halkın yaşamını tehdit altına alanların arkalarına ekonomik, siyasi, hatta askeri güçleri de alarak en büyük tahribatı yürüttüklerini göz ardı edemeyiz. Dolayısıyla halkçılık adına yapılan bu gazetecilik, sağlam bir değerlendirme anlayışına bile sahip değil. Karşı tarafın dayandığı temeli, gerek ortaya çıkış gerekse kurumlaşma koşullarını değerlendirmiyor. Bu alana hakim olan güçlerin müttefiklerini sergileyemiyor. Dolayısıyla bu konuda kendi özgür alanını belirleyemiyor. Yaptığı birkaç iyi niyetli iş olsa da, sonuç almaktan uzaktır. Gerçek budur.

Bizim devrimci mücadelemizin basın yayın alanına yansımaları sınırlıdır. Hiç şüphesiz yasaklamalar var. Ama her sahada olduğu gibi, bu sahada da militanlık gerekiyor. İşte o yok. Mesele yığınların meselesi olmaktan da öteye, alana hakkını verecek militanlığın var olup olmamasıdır. Kalitesizlik, inançsızlık, şahsi ve keyfi çıkarıcılık oldukça etkili. İnanç noksanlığı var, ustalık ve yaratıcılık sınırlı. Tabii ki bu alanda bu tür yaklaşımlarla, kişiliklerle ve inanç düzeyiyle başarı sağlanamaz, bu görevler başarılmaz. Alan, oportünizmin filizlenme alanı olarak da görülüyor. Mücadele kaçkınları veya mücadelede fazla militanca tutum alamayanların kendilerini saklamak istedikleri bir alan da oluyor. En tehlikesi de budur. Buna fırsat verilmemesi gerekir.

Bütün bunlar göz önüne getirildiğinde, burayı daha derli toplu bir mücadele alanı olarak nasıl değerlendirebiliriz, katkıları nasıl sunabiliriz? Bizden etkilenen veya bizden destek alma durumunda olanların bu gerçekleri göz önünde bulundurmaları gerekir. Bu alanı bütün yönleriyle değerlendirmeye tabi tutma, alana hakkını verme ve çok önemli bir yoğunlaşma alanı olarak düşünmeyi gerektiriyor. En başta kitleler ve halkın mücadelesini, ilişkilerini, onun teorisi, siyasi çizgisi

ve tarihi ile bağıllığını iyi koymak gerekir. Ayrıca bu bir militan yaşam tarzıdır. Kendi yaşamlarında da ilkeli olmayı bilmeleri gerekir. Geliştirilmesi gereken yaklaşımın esası böyledir.

Durum buyken, birçoğu "İşin para, araç gereç kısmı ve adam bulamıyoruz" biçiminde kendilerini aldatıcı yaklaşımlarla dayatıyorlar. Ciddi değiller. Bunların gerçeklerden haberi yoktur, aynı zamanda iddiasız tiplerdir. Mevcut olanaklarla neyin başarılabileceğinin de farkında değiller veya esas olarak başarılması gerekenin ne olduğunu anlamış değiller. Mevcut olanağın nerede yattığını, nasıl kullanılması gerektiğini mesele bile yapmıyorlar. Bunlar fazla etkili, yaratıcı olamazlar ve inatçı bir çabayla önemli bir gelişme kaydedemezler. İşte bu yönlü sorunlar var, bunlar biraz daha tartışılması gereken sorunlardır; özellikle bu alanda çalışmak isteyenlerin göz önünde bulundurmak durumunda oldukları hususlardır. Hiç şüphesiz halkı sadece kitap, gazete yoluyla değil, temelde silahlı mücadelenin etkisiyle örgütlemek ve aydınlatmak olanaklı. Elbette öteki yolu da değerlendirmek gerekir. Zaman zaman görüşleri bu araçla aktarmak uygundur.

Klasik sorular soruluyor. Son siyasi gelişmelere ilişkin görüşlerimiz alınmak isteniyor. Hiç şüphesiz cevap verilebilir. Ama işin özgül yöntemi gözden kaçırılmazsa daha iyi olur. Daha da köklü ele alınacak konular vardır. Model geliştirmek gerekir. Biz biraz bunun nasıl olması gerektiğinin de üzerinde duruyoruz. Bu konuda bizden destek talep edenlerin işin ciddiyetini anlamaları gerekir. Kendini aldatma, her alanda olduğu gibi bunda da etkili. Yaşam hastalığıdır, alıp başını gidiyor. Bu da sağlıklı bir değer ortaya çıkarmaz. İlke ve eylem adamı böyle ortaya çıkmaz. O da olmayınca, hastalıklı adamların örgütlenmesi hastalık üretir. İşte gazeteciler kendilerini doğru dürüst örgütleyemedikleri için kontralar her gün gazeteci vuruyor, daha da vuracaklar. Bütün uyarıları dikkate almaz ve örgütlenmeyi doğru yapmazlarsa, bol bol şikâyet ederler, devletten yardım isterler. Devlet engelliyor, bilmem ne yapıyor, o kalkmış ona sığınmaya çalışıyor. Çaresizlik, birçok alanda olduğu gibi burada da söz konusu.

Muhtemelen bu alanda içimizden bazıları çalışabilir. Bu her devrimcinin görevlerinden birisidir. Her eylemin sesi çıkmalı ve haber konusu olup yazılmalı. Bu alan etkili olarak mutlaka kullanılmalı. Bu alandaki görevleri yerine getirmeliyiz diyorum. Kendi başımıza dev-

rimci eylemi o kadar geliştirdik ki, şimdiye kadar beş on gazeteyi tek başımıza gütürebilirdik. Hatta bazıları yardımcı olsaydı, daha başarılı örnekler ortaya çıkarabilirdik. Bu konuda da partililerde bir sorumluluk, bir tembellik durumu yaşanıyor. Yapabilecekleri birçoğ işi bize havale ettiler, basın yayının yükünü şimdiye kadar biz kaldırdık.

Oysa bu iş onlara ekmek kapısı olabilir, milyonlarca değer kazanabilirlerdi. Bunu bile burjuvaziye kaptırıyorlar, çıkarıcılara kaptırıyorlar. Bu kadar zavallı kalıyorlar. Bütün bunların aşılması gerekiyor. Çalışmak isteyenler, başarmanın gereğini bilmeliler. Her sahanın hakkını vermenin kişiden istediği hisler vardır. Bunlara ulaşmalılar. Bu kadar olanak sergilendikten sonra, her türlü burjuva basın yayınına önemli darbe vurmak mümkündür. Hiç olmazsa halkın kulağı ve sesi olsalar, onu bir parça becerebilseler o da yeter. Ama hazır olanı bile değerlendiremiyorlar, varolan malzemeyi bile ayıklayıp incelemiyorlar.

Gerillayı çok eleştiriyoruz. Savaşta tıkanan kişilikten bahsediyoruz. İşte bu da tıkanan kişiliğin bir biçimidir aslında: Tıkanmış aydın, tıkanmış yayıncı, tıkanmış gazeteci... Böylesi bir yapı engel oluyor. Tam bir bürokrasi örneği olmak istiyorlar. Büronun başına geçip eline telefonu alıyorlar, ki onun da hakkını veremiyorlar. Biz de elimize telefonu alıyoruz, ama onun hakkını da veriyoruz. Birçoğ gelişmenin başına bela... O alanı da tıkanmış alan haline getiriyorlar. Bu doğru olmaz tabii ve kimsenin buna hakkı da yoktur. Büyük emeklerle kurulmuş değerler üzerine böyle oturulamaz. İnsan kendini sorumlu hissetmeli ve hakkını vermeli.

Böyle sorunlar var. Ayrı bir tartışma platformu halinde de geliştirilebilir. Biz isterdik ki, basın yayın faaliyetlerinde çalışan arkadaşlarımız bu sorunlara çoktan çözüm getirebilsinler. Bu konuda bir sistem geliştirebilsinler. Ama hala varolan kafa karışıklığını ve hastalığı yaşadıklarını, etkili çözüm yollarını geliştirmediklerini, olanakları bile hakkıyla değerlendiremediklerini görüyoruz.

Çözüm yolu bulunabilir. Hatta her alandan daha fazla bu alanda önemli gelişmelere ulaşılabilir. Olanaklar yaratılmıştır. Tekniği ve mali sistemi de öyledir. Halledilmesi gereken, onun kadrosal çalışması ve örgütlenmesidir. Nasıl ki gerillada komuta kademesi yapıyı işletmiyorsa, basın yayın alanında da mevcut yöneticilik yapıyı işletmiyor, hatta bayağı engelliyor. Binlerce çalışanı basit kişisel çıkar-

larına bağılı tutuyorlar, böylece işlevsiz bırakıyorlar. Binlerce çalışmak isteyen var, onları örgütleyemiyorlar. Elbette bu kabul edilebilecek bir durum değil, bunun aşılması gerekir.

Görevi yapabilecek durumda olanların yerine, sorumluluktan anlamayanlar getiriliyor. Sözüm ona burjuva ölçülerine göre gazetecilik yapamayanlar gelişememiş gibi. Sanki sadece Babialı'de pişenler başarılı olabilirmiş! Bu iyi bir yaklaşım değil, böyle olamaz. Böyle davranmak halk alanını burjuva alanlarıyla doldurmak demektir. Bunun kabul edilemeyeceği açıktır. Dürüst demokratlara yer olur, devrime hizmet etmek isteyenlere yer olur. Burjuva basını zaten bunlara itibar etmiyor. Biz destek olabiliriz. Ama her şeyin bunlarla da yürüyebileceği söylenemez. İşin militan kısmı, işin halk adına derin bir sorumluluk isteyen kısmı göz ardı edilemez. Yani bireysel tutumlarla bu iş kurtarılamaz.

Belli ki bir tartışma geliştirilecek. Mücadelemizin sonuçlarını basın yayın dünyasına aktarmaktan kendisini sorumlu hissedenler, o konuda görev almak isteyenler, bir tartışmayla birlikte bir çözüm yoluna, hatta onun planlamasına ulaşacaklar. Burada bile o konuyla ilgili bazı arkadaşlar var. Bence hemen bir tartışma başlatılabilir ve hatta bir planlama grubu olarak hareket edebilirler.

Bu işlerle biraz uğraşmış arkadaşlar da gelmiş. Onların yapması gereken, bu sorunların üzerinde biraz tartışma ve çözüm yollarını bulmalarıdır. Bunun için gerekirse -ki gerekir- bir planlamaya gitmek uygundur. Buranın havası da biraz buna olanak veriyor. Kaldı ki, burası bile kendi başına büyük bir yayın kuruludur. O yayınları daha geniş bir çevrenin, halkın gündeminde tartıştırmak, yerine getirilmesi gereken bir görev oluyor. Böyle kısa bir çerçeve çizmek yeterlidir. Sadece kısa bir çerçeveye soruna dokunma gereğini duyduk.

Evet, Abdülkadir Konuk arkadaşın sorularını cevaplandırmaya geçebiliriz.

Abdülkadir Konuk: Öncelikle, geliştirdiğiniz eleştirilere katılıyorum. Doğru şeyler, önemli olan doğru bir gazeteciliği gündeme getirmektir. Ama Türkiye koşullarında bu oldukça zor bir şey. İnsanlar özellikle kendi iç dünyalarındaki sansürü kırmak zorundalar. Devletin getirdiği sansürün dışında, insanların kendi içlerinde yarattıkları sansür ve korkuyu kırmak diye bir görev var. Bu da kuşkusuz öncelikle dört duvarı göze almakla olanaklı. Yani sizin söylediğiniz o yetiye

ulaşabilmek için insanların biraz kurşunlanmayı, cezaevini ve çeşitli cezaları göze almaları gerekiyor. Sadece sorun gazetenin toplatılması ya da kapatılması değil.

Ben gene de eleştirinizde değindiğiniz biçimde bir soruyla başlayacağım. Çünkü bugün karşı taraf bir bütün olarak Kürdistan sorununu tartışıyor. Bugün Ortadoğu'da çözümlenmemiş en önemli sorunlardan biri -karşı taraf için- Kürdistan sorunudur. Filistin sorununu belli oranda kendileri açısından çözümlədiler. Son verilen habere göre, Yaser Arafat İsrail'den, sürgüne gönderilen Filistinlilerin geri dönebilmeleri için izin istiyor. Yani bir dönem İsrail'e karşı savaşan bir örgütün yöneticisi, bugün onlardan izin isteme konumuna getirilmiş. Gene Filistinlilerin söyledikleri biçimde, "Eğer Amerika ve İsrail bize bir Filistin verirlerse, bizim de bir Filistin'imiz olur" sözü de bir gerçeklik taşıyor.

Hikmet Çetin'in Suriye'de ve Amerika'da yaptığı, yapacağı ve yine Suudi yönetimiyle yaptığı, yapacağı görüşmeler, bir bütün olarak Kürt sorununun kendileri açısından çözümlenmesi olayına dayanıyor. Taraflar bunu dünya bazında böyle tartışırken, karşı tarafı oluşturan, esas mücadele eden, yıllardır savaşı sürdüren tarafın düşüncelerini öğrenmek, elbette bugün kamuoyunda önemli bir yeri işgal ediyor.

Bunların yanı sıra, bu ilişkiler içinde Talabani ve Barzani'nin yeri ve düşünceleri sizce nasıl değerlendirilebilir?

-Son dönemlerde gazetecilerin buna benzer ve dönem dönem daha da geliştirilen sorularına cevap verirken, soruların çok parçalı olması, özellikle gazeteci diliyle sınırlandırmaları, gerçekleri sistemli aktarmamızı zorluyor ve engelliyor.

Ortadoğu'da ABD ve bazı Arap işbirlikçilerine dayanılarak geliştirilen Filistin sorununun çözümünde günümüzde daha da özgün gelişmeler yaşanıyor. Sorunu kendi kontrollerine aldıkları söylenebilir. İsrail'deki son hükümet değişikliği ile birlikte uzun sürebilecek gelişmeler dönemine girildiği görülüyor. Bu hemen şu veya bu biçimde uzlaşmayla sonuçlanacak denilemezse de, en azından sorunun emperyalizmin, Siyonizm'in kontrolüne girdiği ve bunda biraz mesafe kat edildiği söylenebilir. Uzun yıllardır kendisini uğraştıran sorunlar listesinden çıkarmak istediği söylenebilir. Ortadoğu'yu stabilize etmek, yeni dünya nizamı dedikleri nizamın baş ağrıtan bir parçası olmaktan çıkarmak, bu soruna böyle bir ayıklamayla, denetlemeyle

ifade edilen bir yaklaşım içinde olmak istiyorlar. Özellikle ABD'nin mali, siyasi ve askeri gücünü kullanarak bunu başarmak istiyorlar. Zaten James Baker'ın Dışişleri Bakanlığı döneminde en ağırlıklı çalışmasını burada yapmasının hangi amaca hizmet ettiği açıktır.

Bu nasıl sonuçlanır? Tabii onu ilerde göreceğiz. Onların istediği gibi sonuca gider denilmese de, şimdilik böyle bir yöntemle yol almak istedikleri görülüyor. Arafat'ın baştan beri çizgisi uzlaşmaydı. Zaten 1970'lerden beri devrimci silahlı mücadeleyi bile diplomasi için kullanıyordu. Bir Türkiye bürosunu bile bu amaçla açtı. Yine bazı eylemleri, Türkiye ve Kürdistan devrimcileriyle geliştirdikleri ilişkileri bu amaçla kullanmak istediklerini bizzat biliyoruz. Devrimci mücadeleyi diplomasi için, diplomasiyi de elçilik büroları için kullanma, onun en çok sarıldığı mücadele yöntemi idi. Şimdi bu yöntemlerin doğal bir sonucu olarak izin alma, Filistinlilerin sürgünden dönmesi gündeme geliyor.

İsrail bunu kabul eder mi, etse de hangi statüde kabul eder? Şunu görürsek şaşırılmamak gerekir: Bir Mısır'la İsrail'in geliştirdiği uzlaşmayı diğerleri de rahatlıkla geliştirebilir. Sonuçları ne olur, ne olmaz bilemeyiz, ama her uzlaşmanın olumlu bazı yönleri olduğu gibi, kötü yönleri de vardır. Her uzlaşma kötüdür denilemez. Uzlaşmalar kendi koşulları içinde incelenmeli. Tabii Filistinliler açısından iyi mi olur, kötü mü olur, bu ayrı bir tartışma konusudur. Ama bu konuda şimdiden bölgedeki statükonun zorlanacağı açıktır. Yani devrimci yöntemle de zorlanıyordu, şimdi bu görüşme yöntemiyle de zorlanacaktır.

Mevcut görüşmeler uzun süredir Arap radikalizminin benimsemek istemediği, özellikle dünya dengesine, sosyalist kamp dengesine dayanarak tutturmak istediği bir düzeydi. Bu aşılmıştır. Dolayısıyla Arap radikalizmi daha değişik yöntemlere de başvurmak zorunda. Arap milliyetçiliği, ulusal kurtuluşçuluk için bu yöntemleri ne kadar geliştirebilir, daha da güçlenen İsrail'in yaklaşımlarına ne kadar karşılık verebilir, görülmeye değer. Ayrıca uzlaşmaya kendini sorumlu hissedebilir. Bu uzlaşmayla doğacak yeni durum nedir? Bir İsrail-Filistin federasyonu veya bir Filistin konfederasyonu, hatta uzlaşmayla sonuçlanmış bir İsrail-Suriye ilişkisi, bunun çok önemli ekonomik sonuçları, sosyal sonuçları olabilir. Ve bu yeni muhalefetlerin ortaya çıkmasına yol açabilir.

Kısaca bu kısır denge içindeki yapının aşılması halinde çok iyi bir barış değil, daha güçlü bir patlamaya yol açabilir. Beklenen de budur. Aslında mesele bir yerde Ortadoğu'da kilitlenmiştir. Onun uluslararası dayanağı iki sistem çekişmesiydi. Bu aşıldı, aşılması iyi oldu. Bu, Ortadoğu'da da aşılmaya götürecektir. Nasıl ki dünya genelinde daha karışık durumlar yaşıyorsa, şimdi hepsinden daha da karışık bir durum yaşanabilir. Özellikle tepedeki kilitlenme tabana yayılarak çözülmek istenilebilir. Hatta otuz kırk yıldır mevcut çatışmaya dayalı iktidarlar yerlerini daha değişik iktidar biçimlerine bırakmak veya dönüşmek zorunda kalabilirler. Özellikle Arap ülkelerindeki rejimlerde kesinlikle altüst oluşlar beklenmek durumunda. İsrail'in kendisi bunu zorlayacaktır, yıkacak ve yayılacaktır. Onlar da eski klasik iktidar yöntemiyle ayakta duramayacaklarına göre, daha değişik yaklaşımlara gideceklerdir.

Saddam'ın konumu neydi? Çok ısrarlı bir diktatörlükle sonuç almak istedi. Bunun yetmediği ortaya çıktı. Diğerlerinden bazıları ise teslim oldular. Onun da İsrail'in yayılmasını durduramayacağı açıktır. Suriye orta yerde duruyor. Ne kadar etkili olacağını göreceğiz. Kısa ca uzlaşmayla da sonuçlansa, bölgedeki gelişmelerin tutmayacağı, yeni bir evreye girebileceği belirtilebilir.

İran-Irak çekişmesi de yakın dönemin alevli çekişmelerinden biriydi. Mevcut iktidarın durumu burada da tıkanmaya yol açtı. Çok iddia etmelerine rağmen, bu iktidarların ne tarihi gelenekle, ne iktidarın köküyle fazla ilgileri vardı. Bir İran devleti, emperyalizme dayanarak vücut bulmuş bir devlettir. Mevcut İslami Cumhuriyetin de dayandığı devlet bu devlettir. Bu devlet parçalanmadı, Şah gitti, onlar kondu. Emperyalizmden miras kalan bir devlete dayanılarak ne kadar İslamcılık yapılabilir? Yine Irak, İngilizlere ve daha sonra Sovyetlere dayanarak güç kazanmış bir devletti. Onun kalıntısıdır, ürünüdür. Saddam'ın kendisi de böyledir. Buna dayanarak emperyalizme ne kadar kafa tutabilir? Tutamadığı ortaya çıkmıştır. Bunların da bu çekişme içinde tıkanmışları, bunalımlarının derinleştiği açıktır.

Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı Enkazının Ürünüdür

Şimdi de Türkiye örneğine bakalım. Türkiye örneği sistemler arası dengeyi en utanmazca, en gözü karaca, en şovence sürdüren bir rejimdir. Abdülhamit ve onun ardılları, Kemalizm ve onun ardılları, günümüzde yenileri -Özal ve benzerleri- bu geleneği daha da sistemli kılıp ömrünü uzatmak istiyorlar. Bütün telaşları, mevcut Türk devletinin enkazını kurtarmak istemelerinden kaynaklanıyor. Cumhuriyet, Osmanlı enkazının ürünüdür. Cumhuriyeti kuranların hepsi Osmanlı paşası, valiler Osmanlı valisi, kuvvetler Osmanlı kuvvetleridir. Halife değişti, yerine Kemal geldi. Sadece şapka gibi, kılık kıyafetle maske değişti. Hepsi o kadar!

Bunların halkla, tarihle fazla bağlantısı yok. Hepsi Osmanlı kalıntısı olmaktan öteye gidemiyordu. Basit bir reformasyondan geçirme gereği duyularak bu rejim kuruldu. Daha sonra kapitalizmi altyapısına, üstyapısına şırınga ederek düzenlerini yaşatmak istediler. O bildiğiniz DP ve AP dönemlerinde yapılanlar bunun bir gereği idi. Uluslararası bağlantıları biraz daha geliştirdiler ve böylelikle ömrünü uzattılar. Formül budur. Zaman zaman devletleştir, zaman zaman

özelleştir. Böylece bir güruh sürekli olarak palazlanarak günümüze kadar etkili olabilmiştir. Bunların bir grup paşası, bir grup holdingcisi var; bir grup tüccarı, tefecisi, toprak ağası var. Hepsi uzlaşır rejimi günümüze kadar getirdiler.

Bu rejim en tıkanmış rejimlerden birisidir. En aşılması gereken rejimlerden birisidir. Bütün mahareti diplomasidedir. Özellikle diplomaside Çetin'e bakarsak, "yıkıcı" Kürt etkisine karşı bir barajdır. Yine Avrupa'dan kaynaklanan demokratik yaklaşımlara karşı bir baraj oluşturuyor. CIA ajanıdır. Aynı zamanda Amerika'dan kaynaklanan yıkıcı etkiye karşı bir barajdır. Türkiye içinde solcu geçinen demokratik muhalefetten, özellikle SHP-CHP geleneğinden gelebilecek olumsuzluklara karşı bir barajdır. Sağ bile diyemeyiz. Adam düzenin kilit taşlarından birisidir. Onu o açıdan, bugün Demirel'den sonra daha çok iş yapan bir pozisyonda tutuyorlar. Daha kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutulabilir. En ajan kişiliklerden birisidir. Kürt olması da bunu daha ehil kılıyor. Çünkü azınlıklardan, değişik uluslardan olan kişilikler, bu pozisyonda çok tehlikeli işler yapabilirler. Oldukça da başarılı olabilirler. Düzen iyi bulmuştur, iyi değerlendiriyor.

Gelelim Kürt işbirliği modelin kendisine. Aslında bu model Avrupa'da biraz geliştirilmek istendi. Yine tarihte İngilizler bu modeli geliştirmek istediler. Tabii ABD'nin süper güç olması nedeniyle, onların hazırladığı modeli o da Washington'a taşıdı, üzerinde durdu. Özellikle Ortadoğu'daki çıkarları ve Irak noktasında petrol meselesi dolayısıyla biraz zorlanınca piyasaya sürdü ve bu modelin bazı sahiplerini çağırdı. Görüşmeler yaptı, yapıyor. İngilizler altmış, yetmiş yıldır modeli ve ilişkileri geliştiriyor. Avrupa yirmi yıldır bunu yapıyor. Kürt işbirlikçileri sülalece bu işe sahip çıktılar. Ailece hepsini bu temelde eğittiklerini, ilişki geliştirdiklerini biliyoruz.

Son yılların değişikliği, özellikle Körfez bunalımından sonra hızlandı. Bunların durumu yeni değerlendirmelere tabi tutuldu, rol verilmek istendi. En önemlisi de Türkiye'nin devreye sokulması, Türkiye'nin Kürt işbirlikçilerle ilişkiye geçirilmesinin önemi vurgulandı. En Amerikancı Özal, bu konuda radikal davrandı; çaktı, çağırdı.

İçerik nedir? Kürtleri devrim ögesi olmaktan çıkarmaktır. Kürt halkının devrimci potansiyelini kesinlikle tehlikeli bir mecraya dökmekten önlemek ABD'nin emriydi, Avrupa'nın emriydi ve bu emri icra

etmek gerekiyor. "Size iş düşüyor" denildi. Çağırdılar. Bunlar utanmadan bize mektuplar yazdılar, tehditler savurdular. Açıkça "Devrimci yöntemlerinden vazgeç" dediler. Yani mücadeleden, gerilladan vazgeç! "Ankara'ya geleceksin; masaya oturalım, efendiler ne emrederse onu kabul edelim! Affedilirsiniz. Bu size yeter" dediler. Yaklaşımın bu kadar yüzsüz olduğunu ve tehlikeli olduğunu biliyoruz. Hala bu yaklaşımları başarmaya çalışıyorlar. Son görüşmelerde bu konunun üzerinde detaylı durulduğunu söyleyebiliriz.

Doğrudur, Filistin meselesi az çok kontrole alındıktan sonra, özellikle PKK'nin önderlik ettiği devrimci atılımının kesilememesi onları derin endişeye sevk ediyor. Halen günlük demeçlerde, "en büyük engel PKK'dir" deniliyor. "Her şey halledilme yoluna girecek, fakat PKK engeli durdukça bu mümkün değil" deniliyor. Talabani ve Barzani şu anda ABD'de; Hikmet Çetin de çağrılıyor. Ayrıca Avrupa'ya da beraber çağrılmışlardı. Irak'ın düşürülmesi için yeni planlar geliştiriliyor. 'Irak'ın Afganistanlaştırılması' deniliyor. Sanırım askeri ve siyasi destekle hem Güney'de, hem Kuzey'de daha hareketli bir durum yaratacaklar. Mevcut abluka yetmedi. Bu, işlerin biraz daha hızlanmasına yol açabilir.

Fakat yine en önemli sorun Kürdistan'daki olası devrimci gelişmelerdir ve PKK'nin sonuna kadar buna açık çalışmasıdır. Bu onları endişelendiriyor. Bizim duyularımıza göre, Baker görüşmelerinde ağırlıklı olarak PKK'yi gündeme getiriyormuş. PKK'nin durumunun nasıl ele alınacağı, tecrit edileceği veya buna benzer yaklaşımlarla uğraşıyormuş. Herhalde onlarla daha fazla konuşur. Şüphesiz bir modele ulaşacaklar. Kaldı ki, model Güney'de uygulanmaya başlanmıştı. Sahte seçim, hükümet ve ona dayalı çalışmalar hız kazanıyor.

Şimdi buna bir ordu da kurdurtacaklar. Bu ordu önce Güney'i, giderek Kuzey Kürdistan'ı etkisi altına almaya çalışacak. Özellikle Türkiye ile anlaşacaklar. Musul ve Kerkük'ü dahil edecekler. Belki İran'ı bile zorlayacaklar. Türkiye eski Kemalist politikaları nedeniyle buna biraz kapalı. Biraz daha yumuşatacaklar. Mevcut Demirel-İnönü hükümeti bu konuda biraz kapalı, onu çözmeye çalışacaklar. Kaldı ki, birçok taviz verildi. Hatta Türkeş bile bu modele yatırıldı. Çünkü o da CIA'nın tanınmış bir ajanıdır. Faşist olduğu halde böyle bir Kürt modeline evet diyor. MHP'deki son çatlamanın bir nedeni de budur. RP'si de çatlayacaktır. Bu model onların da bir kısmını içine alacaktır.

Bunun adı çözüme gitmek oluyor. Fakat karışıklık var. Bu çözümün içinden Kürt devleti doğar mı, doğmaz mı? Kimisi aslında modelin içinde bu yok diyor, Özal ise var diyor. Demirel yok diyor veya bazıları ise "Kendimize katalım, yeni bir eyaletimiz yapalım" diyor. Bir Türki cumhuriyet de bu olsun deniliyor. Sanırım şu anda en hararetli tartışma budur. ABD'de de hararetlenmiştir ve Filistin meselesi ikinci planda kalmıştır. Irak ve ona dayalı Kürt meselesi ön plana çıkıyor.

Dolayısıyla Kürdistan devrimini daha doğmadan veya gelişim aşamasındayken bu modelle durdurma girişimi ciddidir. Dayandıkları sınıf temelinin çok zayıf olması, -bütün diplomatik numaralarına rağmen- yine işbirlikçilerinin çok yetersiz olması nedeniyle zorlanıyorlar. Talabani bir Arafat olamadı. Zaten onun bir aşiret etkinliğinden öteye bir etkinliği olamaz. Onunla Kürt halkını kontrol etmesi çok zor. Bunların cesareti yoktur ve dördörtlük inkârcıdırlar. Bunlarla sahte bir Kürtçülük yapmak bile çok zordur. Parti kurdurtmak çok zor. Fazla etkili olamayacakları ortaya çıkıyor.

Kısaca modelin sosyal temeli fazla gelişkin değil. Mevcut kişilikler kesinlikle teşhir olmuşlar. Bu nedenle Arafat ve FKÖ ile sağladıkları gelişmeyi bizimkiler aracılığıyla sağlamaları daha zor. Ama işin diğer bir yanı var. Bunlar her şeye evet efendimci gözüyle bakarlar. Ama böyle olmaları başarılı olmalarına yetmez. Barzani'nin iyi bir ajan olması, her dediklerini iyi kavrayıp uygulaması, Talabani'nin iyi taklitçi olması, bu modelin başarılı olması için yeterli değil.

Özellikle korucular taktiği, peşmergelerin kontra biçiminde kullanılması da fazla etkili olamıyor. Devrimci hareketin üzerine fazla gelemiyor. Güney'i de kullanmak istediler. Yeni kuvvetler oluşturabilirler. Aslında o kuvvetleri çeşitlendirmeye çalışıyorlar. Ama mevcut peşmerge yapısı, öyle fazla değişikliğe gelebilecek bir yapı değil. O kişilik özellikle çetecedir, kendi başına kalan bir kişiliktir. O kişiliği kontrol etmek çok zordur. Kendi öz kuvvetleri ve Türk kuvvetleriyle girebilirler. Bu, karmaşayı daha da artırır. Şimdiden Zaxo'da Türk subayları görülmeye başlandı. Asker de gelebilir. Bu, karışıklığı daha da artırır. Çelişkiyi hızlandırır, işin içine İran girer, Araplar girer. Tabii bunu göze alamıyorlar.

Çetin'in gezisinin bir amacı da budur. Arapları nötralize etmek istiyorlar. İran'ı da nötralize etmek isteyebilirler. Fakat öyle kolay et-

kisileŖtirebileceklerini sanmıyorum. Suriye'nin de diğer konularla birlikte bu konuda da etkisizleŖtirilip uzlaŖtırmaya vardırılacağını sanmıyorum. Dolayısıyla kendileri için çok dikenli bir saha. Bir kere meselenin içine girmiŖler, bırakamazlar da. Özellikle Saddam'ın tam hakimiyeti őrkütüyor. Gitmesi halinde karıŖıklıklar daha da artacak. Yerine getirilecek modele güven var mı? Halkın, komŖu őrkelere anlamadığı bir model.

Kürt iŖbirlikileri herkesle, komŖu őrkelere anlaŖabileceklerini söylüyorlar. KomŖular dedikleri İnan, Suriye ve Türkiye'dir. Bu modelin yürüyebileceğini söylüyor. AnlaŖması çok zor. Çünkü eliŖkiler çok karmaŖık. Yine arpılacaklar. En olası bir biçim olarak iŖbirliki bir Kürt modeli yaŖatılmak istenecektir. Fakat o kadar zayıf bir model ki, komŖu őrkelere herhangi birinin müdahalesiyle tuzla buz olabilir. Hiçbir güvencesi yok. Talabani'nin deyiŖiyle, "Çok őrkütücü bir model!" Halkın da güveni yok. Kaldı ki, bizim önderlik ettiğimiz devrimi nasıl önleyecekler? Bu da apayrı bir mesele. PKK engelini ortadan kaldırmak pek öyle kolay değil. Tam tersine, etkisi gittikçe yayılıyor. Bütün zorluklar ve zayıflıklara rağmen, PKK çizgisinin geliŖim kaydedeceği görülüyor. Sahneden öyle kolay silinmesi Ŗurada dursun, geliŖmesinin bile önüne geçilmesi çok zor ve çok ciddi bir devrim seçeneğiyle karŖı karŖıyalar. ABD'yi de Avrupa'yı da en çok düŖündüren budur. Bu yüzden iŖbirliki modeli destekliyorlar, Saddam'dan korktukları için değil. Yine bu yüzden Türkiye'yi ve Türkiye'nin her türlü anti-demokratizmini sonuna kadar savunmak zorunda kalıyorlar. GeliŖen devrim hareketi tehlikeli görülüyor. BaŖını on yıllarca ağrıtabilir. Bunlara, PKK modeli őrkütücü gelir.

Kürt iŖbirlikilerinin önem kazanması bundandır. Kürt iŖbirlikilerinin değerlerinin kat be kat artması, Kürdistan devriminin karŖısındaki rollerindedir. Bu rolü iyi oynarlarsa değer verilecek, oynayamazlarsa atılacaklar. Zaten böyle dıŖlanmayla da karŖı karŖıyalar. Gerçek bir karmaŖık durum yaŖanıyor. Gerçekten Kürdistan devrimi Ortadoğu'da artık ön plana gemiŖ durumdadır. Kürdistan devrimine bağlanan umutlar kadar, ondan korkanların da telaŖı artmıŖtır. Sorun teorik, siyasi, diplomatik olmaktan çıkıp askeri bir aŖamaya kadar geliŖme göstermiŖtir.

PKK cephesinde bizim nasıl cevap vereceğimiz biliniyor. İŖbirliki modele karŖıyız. Halkın cephesini, ordusunu, meclisini oluŖturmak

istiyoruz. Faaliyetler çok yönlü devam ettirilmek isteniyor. Bunlar bizim komşu halklara verdiğimiz devrimci gelişme yollarıdır. Ortadoğu'da teslim olmak istemeyen güçlerle birlikte geliştirdiğimiz direniş cephesidir, içeriği devrimcidir, halkçıdır. Aynı zamanda bağımsızlıktır.

Ortadoğu radikalizminin ister milliyetçisi, ister dincisi olsun biraz şovendir. Şovenizme karşı kararlı tavır alamıyor. Tarafımızdan bunlar doğru bir ittifaka çekilmek isteniyor ve bu her geçen gün kendini daha da dayatan bir görev, çözüm yolu oluyor. Dolayısıyla Suriye, Irak, İran, hatta Kafkas sahasında etkimiz olacaktır. Çünkü halkların çıkarı artık devrimden yanadır.

Bu konuda en tutarlı hareket, ideolojik-siyasi çizgisi ve pratik gelişmesiyle PKK oluyor. Her geçen gün bunun böyle olduğu daha da iyi anlaşılacaktır. PKK olayının geliştirmek istediği devrimin bütün cephesi yenilikler içermektedir. Tarihi temeli yeniden gözden geçirdiği gibi, yaşamı da gözden geçiriyor, çözümlüyor ve ortaçağ gerici-liği, emperyalist statü altında oluşan bütün statüleri paramparça etmeyi hedefliyor. Gerçek bir özgürlük adımı oluyor. Yeni oluyor, klasik reel sosyalizm modelleriyle sakatlanmadığı gibi, milliyetçilikle, yine dinsel gericilikle de oldukça iyi hesaplaşıyor. Az çok bir çözüme de gitmiştir. Etkileri bundan sonra başarılı bir biçimde yayılacaktır. Bu da Ortadoğu gerçeklerine dayalı devrimci çıkışın çok köklü bir yaklaşım içine girmesi demektir. Bunun fırsatı var ve değerlendiriliyor. Birçok değerlendirmeler her ne kadar bunu ters aksettirse de, yorumlayamasa da gerçek budur.

Devrimler, sosyalizm dönemi geçti denildiğinde, PKK'nin devrime ve sosyalizme getirdiği katkı, artan bir biçimde dikkatleri üzerinde topluyor. Bundan sonra daha iyi değerlendirilecek, dostları daha iyi dostluk yapacaklar ve halk daha iyi katılacaktır. Kürdistan devrimi bu anlamda kendisine, bölgesel ve uluslararası duruma getireceği yenilikler için değerlidir ve değeri anlaşılacaktır. İşbirlikçilik modelin de biraz uluslararasılaşması devrimimizin bu özü nedeniyedir. Dikkatliyiz. İşbirlikçi modelin teşhir ve tecridi kadar, ona güç veren kaynakları görmek ve onlara yaklaşım geliştirmek önemlidir. Aynı zamanda dikkate alınıyor.

Biz esas olarak özgücümüze güveniyoruz. Karşımızda dünya da birleşse, temelde halkı ayağa kaldırma ve yürütme işine devam edi-

yoruz. Komşu halklardan Türkiye'ye yönelen mesajlar yoğundur, etkilenmeler yoğundur. Yine Irak'ta bu işler daha yoğun gelişme gösterecektir. Artan tartışmalar bunu gösteriyor. Konuyu böyle bir yaklaşım içinde ele alabiliriz. Bu son gelişmeler bu çerçeve içinde daha iyi anlaşılabilir.

Tekrar vurgulayalım: Hikmet Çetin'in rolü bu çerçeve içinde çok iyi anlaşılıyor. Baştan belirttiğim gibi o, Kürt işbirlikçiliği içinde bir yere sahiptir. ABD ve Avrupa yaklaşımlarında yeri vardır. Yine SHP-CHP geleneğinde yeri vardır. Ona bu temelde iş yaptırılıyor. Onun diplomatlığının Kürdistan devriminin gelişmesiyle yakından bağlantıları vardır. İyi seçilmiştir. Ondandır iş bekleniyor. En son ve bütün gücüyle üzerinde durduğu konu, "PKK ve önderlik ettiği mücadele yok edilecektir" deniliyor; yani adam kesin kararlı. Kürt direniş tarihinde de ailece, en gözü kara imha hareketlerinde yer almışlardır. Babası idam listelerini düzenlerken, kendisi de PKK'yi imha planları yapıyor. Dikkatle değerlendirmek gerekiyor.

En çok insan hakları ve demokratik çözümlerden yana bazı Kürt milletvekilleri vardı; bu temelde onların aleyhine bu ortaya çıkarıldı. Onlara alternatif olarak, SHP içinde o ve ona benzer adamlar bakan yapıldı ve düzen hala bunları kullanıyor. Lozan'da da Diyarbakır'dan buna benzer bazı milletvekillerinin kullanıldığını biliyoruz. Alelacele Lozan'a götürüldüler. PKK devrimi karşısında da yine iki Diyarbakır milletvekilinin bakan yapılması boşuna değildir. Düzen bunlara dayanarak devrimi bastırmak istiyor.

Özal'ın hükümet döneminde de Abdülkadir Aksu örneği vardı. Dini hareketi örgütledi ve insanların katledilmesi onun örgütlenmesiyle bağlantılıdır. "Eli tespihliler çok olsa, bu iş çoktan önlenirdi" diyor. Kendi marifetini böylelikle ortaya koyuyor. Onlar da Kürt ulusunun direniş gerçeğine ihanet etmiş kesimlerin perde arkası ve çok tehlikeli örgütlenmiş kişilikleri oluyor. Bunların sayıları daha da çoğaltılabilir. Daha da örgütlendirilmek isteniyor. Her gün aşiret kalıntılarını, dini kalıntıları kullanarak ve çoğuna da katliamlar yaptırılarak sosyal varlıklarının devamını sağlamak istiyorlar. Son ajanlık görevlerini bunlara başarıyla yaptırtmak istiyorlar.

Bu konularda halkı aydınlatmak istedik. Bu hain işbirlikçilerin yıllarca her türlü başkaldırıda nasıl rol oynadıklarını ortaya koyduk. Günümüzde nasıl hainane bir rol içinde olduklarını, hatta kraldan

daha kralcı, Türk'ten daha Türkçü bir yaklaşım içinde olduklarını çok iyi biliyoruz. Bu tür hainler, egemen ulus burjuvazisinden daha tehlikelidirler. Bunların böyle olduğu net bir biçimde ortaya çıkmıştır. Bu modelde bunlar çok hızlı çalışıyorlar. Fakat en çok deşifre ve teşhir oldukları bir aşamayı da yaşıyorlar. Halkın bunlara olan öfkesi daha da büyüyor.

Türk Halkından Gerçekler Saklanıyor

A. Konuk: Sekiz senedir süren bir gerilla savaşı var. Gerilla savaşı belli bir aşamadan sonra ordulaşmaya doğru gitti. Bu ordulaşmayla birlikte yakın dönemde bir halk ayaklanmasından söz etmek olanaklı mı?

-Ordulaşma, cepheleşme ve serhildan sorunları çokça işlendi. Mart'la birlikte düzenin almış olduğu büyük tedbirler vardı. Bunu hatırlatmak isterim. Gerçekten ordu bütünüyle alarına geçirildi. Birçok kuvvet teçhizatlandırıldı. Özel taburlar, özel tugaylar kuruldu. En son Tendürek ve Ağrı'ya özel taburlar gönderiliyor. Cizre ve Şirnak'ın zırhlı araçlarla nasıl kuşatıldığı biliniyor. Bu tüm sahalar için geçerli. Kürdistan şu anda tam bir zindana çevrilmiş ve özel savaş bunu basına çok az yansıtmıştır. Zaten basına -Demirel'in deyişiyle- "bu işe üç gün bizim istediğimiz gibi yaklaşın yeter" direktifi verildi. Yani siz bunu üç ay, olmadı üç yıl anlayabilirsiniz. Basın mesajı anladı ve çok iyi kullandı. Özal'a yapmadıkları iyilikleri Demirel'e yaptılar.

Tabii nedenleri var. On asker ölüyor, bunu iç sayfalarında -kendi deyişiyle- üç çarpı dört biçiminde yansıtıyorlar. Bu namılı Türk ordusu eskiden iki askerini yitirdiğinde, bütün dünyaya savaş ilan ederdi. Evren, "Bir askerın düşmesi düşerse, sabaha kadar uyuyamam" diyordu. Genelkurmay Başkanı, "Yüreğim kan ağlıyor" diyordu. Kan ağlıyorsa, bunu göstermekten neden bu kadar korkuyorlar? Elli askeri ölüyor, basına yansıtmıyorlar. Çünkü korkuyorlar. Gerçekleri yansıtırlarsa başlarına neyin geleceğini çok iyi biliyorlar. Türk halkından gerçekler çok ustaca saklanıyor ve bu konuda Türk halkı çok kötü bir biçimde aldatılıyor.

Ekonomisi de öyle. Bu savaşı para basma makineleriyle finanse ediyorlar. Halkın son on yıllık yaşamına, belki altı yüz yıllık Osmanlı döneminde bile bu kadar yıkım getirilmedi. Bu da örtbas ediliyor. Bu görevi yerine getiren basın oluyor. Kıbrıs'ı veriyorlar şimdi, yıllardır

uğruna gözyaşı döktükleri Kıbrıs'ı veriyorlar. Bunu önemle belirtmek gerekir. Gerekçeleri çok açık: "Doğudaki tehlike daha büyük!"... Zaman zaman Hatay'ı da akıllarına getiriyorlar. "Onu da Suriye'ye versek acaba Kürt sorununu halleder miyiz" diyorlar. Veremeyecekleri taviz yok. Yeter ki büyük tehlike nlensin!

Son ayların gelişmelerine bir bakarsak, dış politikadaki tavizler, i politikadaki vurgunlar, "tutarlı Türkiyeli yurtseverim" diyenlerin bile affedemeyeceği sınırları çoktan aştı. Hele demokratim diyenlerin lanetle yad edecekleri bir konuma geldi. Fakat basın o kadar etkili ve gerçekleri o kadar saptırıyor ki, bu her türlü aşağılayıcı, her halkın, yurtseverliğin aleyhine olan durumları kabul ettirip meşrulaştırabiliyor.

Kürdistan'da yürütülen bir özel savaştır. Bunun da basına hiç yansımaması var. Diğer bazı sorunlar saptırılıyor. "En iyi taktik ağzımızı tutmaktır" diyorlar. Bu zal'ın lafıydı. Yani neredeyse devlet elden gitse, yine yazmayın diyor. Günde elli asker lse hiç yazmayacak sın. Bunun sonu şiddettir. Genelkurmay Başkanı ağzından kaçırdı, "rtl bir savaşı yaşıyoruz" dedi.

PKK bu savaşta ne yapabildi? Bazı sol çevreler bir gerilemenin yaşandığını söylediler. Newroz'dan sonraki durumu bir gelişme değil, bir gerileme olarak nitelediler. Tabii bununla da burjuva basınının etkilerinden bilerek ya da bilmeyerek kurtulamadıklarını gösterdiler. Ben bunlara basın hareketi diyorum. Ciddi bir devrimci hareket yok. Böyle onlarca dergi var. Gerçekleri burjuva gazetecilerin göz lğnden öteye başka bir gözle değerlendiremiyorlar. İşin gerçek boyutlarını anlamaktan yoksunlar, uzaklar.

Fakat mücadelede gerileme değil, bir ilerlemenin sağlandığını söyleyebiliriz. Yine ordulaşmada gelişme kesin, ordulaşmada Newroz'dan beri üç kat gelişme olmuştur. Eğitim, mevzileşme, donanım, hareket kabiliyeti, mevki düzeyi ile e katlanmıştır. Çok yüklendikleri Güney'de gerilemek şöyle dursun, her geçen gün daha da artan bir denetimimiz var. En son Güney'de bize yönelttikleri ambargoya karşı, bizim de yolları kesebileceğimiz ortaya çıkmıştır. Her türlü uçak ve top saldırısıyla üzerimize bir adım bile gelemedikleri ortaya çıkmıştır. Ne Barzani, ne Türk ordu güçleri gelebilmiştir. Ondan da öteye, ülkenin iç bölgelerinde bütün tantanalı seferlerine

rağmen dağlardaki etkinlik büyük oranda bizdedir. Derinliğine ve genişliğine bir yayılma olmuştur.

15 Ağustos'un Sekizinci Yıldönümü Bizim İçin Zirvesel Bir Gelişmedir

15 Ağustos Atılımı'nın sekizinci yılına girerken, daha iyi açıklayabiliriz ki, şimdiye kadar tuttuğumuz alanlar -özellikle son altı ay içinde- geçen yılların üç katı kadardır. Sayı ve nitelik itibarıyla böyledir. Halk üzerindeki etkinliğimiz de artmıştır. Bu etkinlik geçen yıllarla kıyaslanmayacak kadar ileridedir. Halkın daha da derinleşmesi söz konusudur. Özellikle son kontra eylemleriyle birlikte halkın öfkesi de artmış, onları linç edecek düzeye yükselmiştir. Halk yavaş yavaş eyleme geçiyor. Serhildan olayları daha köklüdür. Halkın siyasi yapısı gelişmiştir. Şüphesiz onun meclis çalışmaları da gelişecektir. Bu konudaki hazırlıklar ilerliyor, mutlaka sonuca gidecek. Gerçek bir devrimci meclisin nasıl yapılacağı halkın beyninde yer ediyor. Giderek hayata geçirilecek. Devletin etkisi, otoritesi felç olmaktan öteye sili-nip gidiyor. Ekonomik faaliyet diye bir faaliyet yok artık, sosyal faaliyet yok. Bu anlamda devlet de yok.

Hiç şüphesiz devrim de tam anlamıyla hakim değildir. Ama en azından bu ortamı devrim yaratıyor ve değerlendirecektir. En çok güvendikleri ordunun etkisizleştirilmesi, sanıldığından daha fazla gelişmelere yol açacaktır. Bunun yoğun çabası içindeyiz. Hiç şüphesiz ordulaşmanın önündeki sorunlar tümüyle çözümlenmiş değildir. İstedığımız sınıra getirdiğimizde gelişmeler daha çarpıcı olacaktır. Bu sürece girilmiştir.

15 Ağustos'un sekizinci yıldönümü, bizim için zirvesel bir gelişmedir. Yani her geçen gün, ay ve yıl diğerinden daha üstündür. Sekizinci yıl da bütün yıllardan üstündür. Bu, tartışma götürmez biçimde ortadadır. Türk rejimi açısından çıkmaz daha da belirginleşmiştir. Terör yöntemiyle sonuç alamayacaklarını sanırım anlamışlardır. Ordunun bu konuda kendine çok güveni vardı. Güvenini önemli ölçüde yitirmiştir. Hükümet de öyle inanmak istiyordu. Bunda başarılı olmadığını görmüştür. Dolayısıyla Türkiye'nin gündeminde de artık yeni arayışlar söz konusudur. İşbirlikçi modele daha fazla şans vermek istiyorlar. Bu modele de fazla güvenemeyeceklerini kendileri de biliyorlar.

Devrimci Bir Kişilik Kendini İyi Çalıştırırsa Asla Yem Olmaz

A. Konuk: Eski MİT Müsteşarı Teoman Koman, sizi yüz metreden izlediklerini, ama öldürmek istemediklerini belirtti. Siz ne diyorsunuz?

-Benim MİT tarafından izlenmem çok ilginçtir. Burada bazı tartışmalarda ortaya çıktı. 1979'larda beni nasıl ellerinden kaçırdıklarını, başlarını dizlerini dövdüklerini bizzat bir arkadaştan dinledik. Hatta '75'ten beri bunların böyle bir izleme faaliyeti var. O zaman onların avucundaydım. Kendilerine göre, bir asker potinini kaldırsa ezilecek durumdaydım. Fakat yaptıkları hatalardan dolayı bu mümkün olmamış. Öyle söylüyorlar. Onun son değerlendirmesi çok ilginç tabii. Yüz metre karelik bir alanda nasıl hareket ettiğimi, çıktıktan sonra da nerede olduğumu kestiriyormuş. Herkes kestirebilir. Bu, istihbaratın çok iyi olmasından kaynaklanan bir değerlendirme değildir. Benim bulunduğum yerler elbette yüz metre karelik olur. Bu, teorik bir varsayımdır ve herkes bunu geliştirebilir. Mesele bu değildir.

Sorunun diğer bir boyutu da var. Gazeteci, "Peki, niye imha edemiyoruz paşam?" diyor. Paşa, "Ben kovboy muyum ki gidip vurayım" diyor. Soran da yanıtlayan da niyetini belli ediyor. Mesele yine vurmak, kontrol etmek de değil. Sorun siyasidir, bir kişinin çalışma tarzıdır. Nitekim kendisi de söylüyor: "Mühim olan nerede olduğunu bilmek değil, ne yaptığıdır" diyor. Bu çok önemlidir ve her devrimci için geçerlidir. Doğru devrimci düşüncelerimle siyasi yaklaşımlarım kontrol altına alınamaz. Adeta görünmez kuvvetler biçiminde etkide bulunurlar. Doğru yaşam ve çalışma tarzı son derece etkilidir. MİT'in baş edemediği de budur. Yoksa görüyor, biliyor.

Bizim kontrol altına alınamayan birçok çalışma alanımız var. Fakat objektif olarak öyle bir tıkanmışlığı yaşıyorlar, değme bir ajan bile işin içinde olsa başarılı olamaz. Bizim sorunumuz başka. Çalışma içinde öyle tıkanmış kişilikler var ki, birini kurtarmaya giden altı kişiyi o kimse öldürtebiliyor. En değme ajan bile bu kadar başarılı olamaz. Bunlar bizim çalışma sahamızda ortaya çıkıyor. Gerçekten MİT ajanlarının başaramayacağı işleri bizim saflarımızdaki yanlışlıklar başarıyor. Her zaman bizimle uğraşanların çok etkili MİT ajanları olmadıklarını, onlardan daha tehlikeli olanların objektif ajanlık yapanlar olduğunu söyledim.

Hiç şüphesiz komplo yapabilirler. Vurma da gerçekleşebilir. Ama mesele bunlar değil. Mesele, bir kişinin iyi yönetici olup olmaması, yaşadığı kısa zamanda çok önemli devrimci bir gelişmeye yol açabilmesi durumudur. Bizim durumumuz bu temelde ele alınmalı. MİT bizim nerede, neyi gerçekleştireceğimizi bilmeye ulaşamaz. Günlük olarak neyi, nasıl yönettiğimizi bilemez. Buna karşı tedbir geliştiremez. Yanılgı üzerine yanılgıya düşer. İçinde buldukları durum da budur.

Şu anda da, söyleyeyim, bu açıklamaları okusunlar, değerlendirmeye tabi tutsunlar, yarın için alacakları tedbir başlarına bela olmaktan öteye bir sorun yaratmaz. PKK'yi oluşturma ve yönetme tarzımız, dıştan hiçbir gücün, hatta içinden hiçbir gücün kendi emellerine alet edemeyeceği kadar özgürlüktür. PKK'nin içinde savaşanlar bilsinler veya bilmesinler, devrime hizmet etmekten kendilerini kurtaramazlar. Bu bir MİT ajanı da olsa, bize bulaştığında son tahlilde devrim için kullanılmaktan kendini kurtaramaz. Bu, PKK tarzıdır. "Bizim adamlar niye kontrol edemediler, niye tutarsız davrandılar" demelerinin altında da bu gerçek yatar.

Şunu da söylüyorlar: "Her iş PKK'ye yarıyor. Attığımız her adım, dayattığımız her provokasyon sonuçta PKK'nin işine geliyor. Hatta desteklediğimiz bu işbirlikçiler de PKK'nin işine yarayacak." Başka çareleri yok. Çünkü PKK'nin örgütleniş, önderlik tarzı az çok bunun sağlama alınmasına yetecek düzeydedir. PKK, en azından önderlik ettiği bütün hareketleri, bütün ilişkileri, karşı devrim saflarından bir ilişkiyi bile devrimde kullanılacak bir biçime getirebilecek güçtedir. Muhtevası, gerçekleşme yol ve yöntemleriyle herkesi devrimde kullanabilir. Tartışmayı böyle kavramak gerekir. Bu anlamda çaresiz olduklarını söyleyebilirim. Bizim ölmemiz de onlar için bir çare değildir. Yöntemler doğru uygulanırsa, doğru tutturulursa, herhangi biri bizden daha başarılı uygulayabilir. Bundan eminim. Sorun nerede, kaç metre karelik alanda kaldığım değil. Yaptıkları her şey boşa çıktı. Başa bela etmek istedikleri kişiler onların başına bela oldu.

Dikkat ederseniz, esas sorunu kendi içimizde halletmeye çalışıyoruz. Burada bin defa ajanlaşmış kişilikleri çözüme tabi tutuyoruz. Kendi başlarına yüzlerce defa bela olmuş kişiliklerdir. Benim esas uğraşım, bu durumu ortadan kaldırmaktır. Birçoğunuzun görmediği, ama benim için çok önemli olan bir çalışmadır. MİT'in çalışmalarını o

kadar etkili görmüyorum. Şimdiye kadar ki yaşamımda da belirleyici olmak şurada kalsın, etkileyici bile olmamıştır; hatta ondan oldukça yararlanmışım. Bazıları safсата yapmak istiyor. Uğur Mumcu "1975'te emniyet Apo'ya yardımcı oldu" diyor. Bana nasıl yardımcı oldu? "Bilmem filan tarihte Apo'nun üzerine niye gidemedi? Bu işin içinde bir bit yeniği var" diyor. Neden üzerime gelemediler, incelesinler. Biz dürüst ve zamanında ne yaptığımızı bilen insanlarız. Fosilleşmemişiz. Bu çok önemli. '75'lerde üzerimize gelebilir miydi? Öyle bir çalışma tarzı içindeydik ki, gelse ne yapacaktı? Beni yargılayan Bakı Tuğ'dur. Düzen içinde hala etkili biridir. Soruşturmacıdır. O da sonuç alamadı. Yani bizim o zamanki çalışma tarzımız, düzene yem olacak bir çalışma tarzı değildi.

Nitekim benim şu andaki çalışma tarzım da ne ABD'ye, ne şuna ne de buna yem olacak bir çalışma tarzıdır. Devrimci bir kişilik eğer kendini iyi çalıştırırorsa asla yem olmaz. Ama bakın, düşmanın kontrolü dışına çıkardığımız birçok öğemiz düz yolda kalmıştır. Bunun arkasında ajan olması gerekmez. Kendi kendini düşürmenin bin bir yöntemini zaten yaşıyor. Kendi başına bela! PKK'nin bir iddiası varsa, o da şudur: Esas olarak güçten düşüren, yıkan karşıımızdaki düşman değil, bizim iç olumsuzluklarımız, yani kişilik zayıflıklarımızdır. Bütün kayıpların gerçek nedeni kişilik çarpıklıklarıdır, affedilmez gafletidir, düşkünlüğüdür. Şimdi önümdeki en büyük engel budur.

Kürt meselesi öyle MİT'le engellenecek bir mesele değildir. İstihbaratla, işbirlikçi modellerle önlenemez. En büyük tehlikesi -ki, tarihte en çok ihaneti olan halk deniliyor, birbirine karşı en çok kışkırtılmış toplum deniliyor, bu gerçektir de- bu moloz yapısıdır. İşte biz bunu tartışıyoruz. Çözümlerimiz, eleştirilerimiz, yargılamalarımız bu yapıyı ayrıştırmaya tabi tutmak, onun pisliklerini temizlemek, yaşanılması gerekene yol vermek, yaşanılmaması gerekeni de yere gömmektir. Bunu başarmaya çalışıyoruz. Başardığımız oranda gelişme yaşadığımızı, sağladığımızı birlikte görüyoruz. Daha da fazlasını yapmaya çalışacağız.

Türk Halkı Kendi Kimliğini Egemen Sınıfların Tarihinden ve Onların Güncel Çıkarlarından Ayırt Etmek Zorundadır

A. Konuk: Örgütünüzün içinde çok sayıda Türk genci var. Dışarıdaki Türklere söylemek istediğiniz bir şey var mı?

-Şimdi Kürt işinden Türk işine atlamak istiyorsunuz. Belki de Türk işi bizimkinden daha karmaşıktır. Kürtler -çok geri olsalar da- ezilen bir halk, işgale kalkışmamış bir halk durumundadır. Masumdur, ama haini çoktur. Çok kirletilmiştir ve işgalin bütün olumsuzluklarını yaşamıştır. Eğer kendilerine sahip çıkarsa giderek saygın bir halk konumuna gelebilir. Kürtler, en azından insanlık açısından fazla suçlu ilan edilemezler. Evet, Kürt olayında haininden ötürü Kürt halkını ağır yargıladık. Bu kadar haini nasıl bağrında barındırdın? Bu kadar haini nasıl barındırıyorsun? Dikkat edin, parti içinde de benim sorunun aynıdır. Kısaca, Kürt halkının durumu daha değişiktir. Bu gafletin ihanetten daha tehlikeli olduğuna inanıyorum ve böyle değerlendiriyorum. Affedilemez gaflet durumları yaşanıyor. Günlük olarak üzerindeyiz. Bu nedenle yargılanmalı, yani haini ve gafili bol olduğu için yargılanmalıdır. Ve yargılıyoruz da.

Türk halkı söz konusu olduğunda durum daha değişik. Ona da şunu sormak gerekiyor: Senin egemenlerin bu kadar işgalci ve istilacıdır. Haksız temelde, en acımasız bir biçimde vurdu ve sen alet oldun. Sen neden uydun? Bir aldatmaya mı, bir yemeğe mi? Her şeyine alet oldun ve ses çıkarmadın. Halen de öyle. Afrika'nın, Asya'nın ve Latin Amerika'nın o en geri toplulukları ayağa kalkıyor. Bu halkın üzerinde on yıldır, on beş yıldır yüzde kaçılık zamlar var, ama sesi sedası yok. En aşağılık işlerde çalıştırılıyor, sesi çıkmıyor. Düzenin temsilcileri şunu söylüyor: Bu halkta böyle birlik ve bütünlük aşkı olduktan sonra, asla iktidardan olmayız ve ebediyete kadar bu devlet böyle yaşar. Bu, Türk halkının, Türk kişiliğinin büyük zavallılıklarını gösterir. Türkiye'de bir avuç insan, bu ülkeyi soyup soğana çeviriyor, yaşıyor. Peşkeş çekmedikleri hiçbir değer kalmadı. Buna lıma düşürmedikleri hiçbir kurum kalmadı. Oynamadıkları hiçbir değer kalmadı. Zarar görenler çığ gibi.

Bu halkın temsilcisi kim, karşı koyan kim, devrimcisi, aydını nerede? Belki lafta var, piyasada onlardan daha çok olan yok; ama kuvvet olma, siyaset olma, eyleme götürme anlamında Bangladeş halkından daha geridir. Güney Afrika halkı kadar var mı? Yok! "Bizim devletimiz her şeyi en iyi yapar" diyorlar. Aydını kim, solcusu ne yapıyor? Dörtörtlük bir gözetleme içinde bile değil. Kendini bırakmış. Özellikle Kürdistan'daki gelişmelerden ötürü bir ara kıpırdama oldu. Basın, "Devletiniz tehlikede" diyerek günlük olarak yönlendirdi.

Basın Türk'ün çıkarı şöyle deyin -ki, hangi Türk'ün çıkarıdır, bilinmez- holdingcinin, birkaç vurguncunun çıkarını bütün ulusun çıkarı haline getiriyor. Ve herkes "Tamam, gerekirse ölürüz" diyor. Bunu yıkan kaç aydın, kaç parti ve kaç kişilik var?

Bu şu anlama geliyor: Yüzyıllardır süren işgal, istila geleneği günümüzde bir avuç vurguncunun, sömürücünün geleceğiyle birleşmiştir. Türk halkı da buna çok kötü bir biçimde boyun eğmiş, uzlaşmıştır. Bu açıdan bir tıkanma ve bunalım yaşanmaktadır. Her düzeyde bunalım vardır. Hareketliliği bizden çok daha zayıftır. Biçimsizliği bizden yaygındır.

Eğer bu halkın temsilcileri varsa onlara veya sözüm ona temsilcilerine şunu sormak gerekiyor: Sen bu tarihe, bu soyguncu güruha karşı ne yaptın? Bu işgalci gelenek ve onun günümüzdeki temsilcilerine ne söylüyorsun? Niye seni bu kadar içinde boğdular? Niye doğru dürüst bir değerlendirme yapmadın, neden bütün bunlara alet oldun? Benim milletim diyorsun, bunların şovenizmine benim çıkarım diyorsun. Neden bunların iğrenç çıkarlarına ses çıkarmıyorsun? Ulusun savaşı dedikleri, aslında kendi düzen savaşlarıdır. Sen ulusal kurtuluş savaşı diyorsun, din maskesiyle yaptıklarına benim dinim diyorsun. Bütün bunlar Türk halkını dayanılmaz bir yaşam biçimi içine sokuyor. Çıkış yapması gerekir diyoruz.

Bazı insani değerleri vardır ki, bunlar vatandan da, topraktan da önemlidir. Hatta ekmekten de önemlidir. Türk halkı bunu bilmiyor, sesini yükseltmiyor. Diz boyu katliamlar var. İnsanlar hiçbir vatan gerekçesiyle bunlara suskun kalamaz, onay veremez. Bütün dünya biliyor, Mandela'ya madalya vermek istediler; o da "Ben bir işkence rejiminin madalyasını alamam" dedi. Türk aydını, Türk solcusu bu madalyaya onay verdi. Sözüm ona savaşıyorlar, ama kötü savaşıyorlar. Bilmeden rejimi, devleti güçlendiriyorlar. Birçok solcunun ipe sapa gelmez yöntemi halkı uzaklaştırıyor. Bu da devlete istemeden de olsa onay verme, ona soldan destek olma anlamına geliyor.

Dikkat edilirse, geldiği nokta devleti yargılamama, işgalciliği yargılamama, mevcut sömürü sistemine sistemli bir cevap vermeme ve onun kötü bir onaylayıcısı olma durumunda kalınıyor. İrade dışında da olsa bu böyledir. Böyle bir durum, her tür şovenizm ve o vatanın sahte birlik ve bütünlüğünden daha önemlidir. Kaldı ki ulusun ve devletin birlik bütünlüğü de bir demagojiden ibarettir. Birlik ve bü-

tünlüğü en çok bunlar bozuyor. Ne kadar bozduklarını yarın göreceğiz. Kendini şiddetle yargılaması gereken bir halk gerçeğiyle karşı karşıyalar.

Tarihlerini yargılamak zorundalar. En önemlisi de günceli yargılamaktır. Buna güçleri yeter mi, bu onların bileceği bir iştir. Biz kendi ihanetimizle, gafletimizle savaşıyoruz ve mücadeleyi de bırakmadık. Türkiye halkının içinden eğer, "biz bunları yapacağız" diyen çıkarsa, doğru temelde yargılama işini yapmak zorundadırlar. Kendi kimliklerini egemen sınıfların tarihinden ve güncel çıkarlarından ayırt etmek zorundadırlar. Varsa bir halk gerçeği, o halk gerçeğine sahip çıkmak zorundadırlar. Bu da lafla olmaz. Örgütlenmesi gerekir, eylemi gerekir. Birkaç grupçuğun eylemiyle de olmaz. Başarımları gerekiyor ki, halktan olduklarını kabul edelim.

Ben kendi eylemimle halkla bütünleşmeseydim, halk içinden çıkıyordum diyemezdim. PKK örgütü halkı etkilemeseydi, halkın bir öncü örgütüdür diyemezdim. O sözüm ona yetmiş yıllık sol geleneği vardır. Bilmem o kadar isyan geleneği vardır. Yirmi yıldır da sınıfsal gelenek vardır. Neden kendi halkıyla bütünleşemedi? Bunların nedenlerini önce ortaya çıkarmaları gerekir dedik.

"PKK kendini dayatıyor, PKK Türkiye'ye bir parti dayatıyor" diyorlar. PKK böyle şeylere tenezzül etmez. Ama sen madem devrimcisin, en keskinisin, o zaman bu tarihle, bu güncellikle neden hesaplaşmadın? Hesaplaştıysan, bu başarısızlık nedendir? Yıllarca bir halkı, halk adına başarısızlığa mahkûm edemezsin. Sosyalizm adına sosyalizmi başarısızlığa mahkûm edemezsin ve halkın beş metelik vermediği bir ideolojiye dönüştüremezsin. Yüce ideolojiler başarı ister. Niye bunu başaramadın? Haklı sorular var ve yanıt ister. Vay şu sınıf ihaneti, vay şu azgın terör demekle işin altından kalkılamayacağını bilirsin. Bizim üzerimizdeki terör bin yıllık. Biz onu yıkarak, az çok halkla bütünleştik. Senin üzerinde bize uygulanan baskının yüzde biri bile yok. Türk halkı okur yazarlığı, bilinç oranı yüksek bir halktır. Niye ona ulaşamadın?

Bizim sorduğumuz sorular bunlardır. Bu dayatma falan değildir, sadece gerçeği hatırlatmadır. Devrimci görevlere bağlılık varsa, o görevleri hatırlatmadır. Son değerlendirmelerimiz bu içerikteydi. Bu mesajı sunmak istemiştik. Hala bazıları çarpıtmak istiyor. Bizim işimiz başımızdan aşkın. Türkiye için parti olmak ne gerçekçidir, ne de

mevcut durumumuz buna elverir. Ama dillerinden düşürmedikleri enternasyonalizm diye bir şey varsa, bizim de yapmak istediğimiz odur. Kaldı ki, bu Müslümanlıkta da var, onlar da ümmetçi olduklarını söylüyorlar. Müslüman ümmetinde de birisi ulusal hakları öyle kullanacak, ötekiler yok sayacak, yok öyle bir şey!

Müslümanlığa ilişkin değerlendirmeler geliştirmek gerekir. Onların Müslüman olduklarına inanmıyorum; anti-Siyonist olduklarını söylerler, ama değiller. Son model Müslümanlar, Siyonizm'in uşaklığına yöneldiklerini bile fark etmiyorlar. Bu, solculuk için de biraz geçerlidir. Reel sosyalizmin ajanlığını yaptıklarında en iyi komünist olduklarını söylüyorlardı. Şimdi en iyi Müslümanlık yaptıklarını söylüyorlar. Altını biraz kazarsan Siyonizm'le bağlantıları ortaya çıkar.

En son Siyonizm'le ilgili gelişmeleri göz önüne getirirsek, dinimize en çok bağlıyız diyenlerin yaşam biçimiyle, eylemiyle neyin maşası olduklarını ortaya koymak zor olmayacaktır. Bunları, bu Müslümanlık hikâyesi altında yatan gerçeklikleri biraz açıkladık. Daha da fazla açıklarız. Kürt gerçekliğinin içinde urdur bunlar, kanser urudur, çözüm olamazlar.

Reel sosyalizmin artıkları da böyledir. Türk halkıyla şimdiye kadar ilişki kurmamaları, maşa olmaktan bile kendilerini kurtarmamaları bu değerlendirmeye güçlülük kazandırıyor. Kendi halkıyla doğru temelde birleşmeyen, devletin azgın terörüne, her türlü haksızlıklarına karşı bir Müslüman olarak karşılık vermeyen ne kadar kâfirden sayılırsa, onların deyişiyle onlar da o kadar kâfirdirler. Yine sosyalizm adına hareket ettiğini söyleyen, yıllarca bu kadar faşizmi ve sömürüyü en ufak şekilde geriletmeyen de en olumsuz bir sosyalist kişiliktir.

Yaptığımız eleştiriler sahte solcular ve sahte Müslümanlar arasında bulunan iyi niyetliler biraz kendilerini görsünler diyerdir. Yoksa onları karalamak aklımızdan bile geçmez. Bütün uluslar ve halklardan yol arkadaşı istedik. Çıkarlarsa bağrımıza basarız. Ama sahtelerse, hangi halktan olurlarsa olsunlar reddederiz. Biz enternasyonalistiz, insanlık adına da konuşmasını biliriz. Eleştiriler bu temeldedir, daha da geliştireceğiz. Anladıkları gibi alan bundan sonra boş değildir. PKK'ninki de bir dayatma değildir.

Bugün Hizbullah üzerimize geliyor. Hem de çatır çatır adam öldürüyor. Yurtseverler var, bize biraz inanmış insanlar; donanımsızlar, kendilerini savunacak her türlü araç gereçten yoksunlar. Bu yurtse-

ver insanlara bir adıma kadar yaklaşıyor ve beyninden tek kurşunla vuruyorlar. Evet, biz bunları araştıracağız. Bunların köküne kadar yöneleceğiz. Bu zihniyeti bütün bağlantılarıyla ortaya çıkaracağız. Öyle şimdi yaptığımız gibi bir karşı koyma değil, daha şiddetli karşı koyacağız. İran'la bağlantıları varsa İran'ı da yargılayacağız. Sözüm ona Kemalizm'e bu kadar karşılar, sözüm ona zulme karşılar, ama suçsuz insanları sokak ortasında katlediyorlar! Hangi gerekçeyle? Hz. Hüseyin'in geleneğinde bu var mı? Sapıklıktır bu. İran'la kesinlikle bağlantılıdır da demiyoruz, kullanılmak istenebilirler.

Böyle Hizbullah olmaz. Allah adına bunlar yapılamaz. Bu, feodal güruhun, hain kesimlerin yönlendirdiği bir harekettir. Devletin, polisin, özel savaş ekiplerinin yönlendirdiği bir harekettir. Ama bazı gençler bunlarca aldatılmış. Bunlarda para çok, Dolar sürekli devrede. Kürdistan'da ise işsizlik diz boyu, açlık ileri düzeyde. Kime birkaç yüz Dolar versen, ona istediğin gibi silah kullandırtabilirsin. Nitekim yapılan da budur. Yani buna 'Hizbul-Dolar' diyebilirsiniz, "Hizbul-para" diyebilirsiniz. Bunun Hizbullah'la alakası yok.

Solcu da eskiden Moskova'dan biraz para alıyordu. Parası durdu, solculuğu da bitti. Ona da "Hizbul-para" demek lazım. Çıkar durdu, solculuk da durdu. Ama solculuk, sosyalizm parayla yürütülecek bir iş midir? Çıkarları durdu diye sosyalizm durmalı mıydı? Durmamalıydı. Türkiye solu, aydını şimdi niye solculuk yapamıyor? Çıkar eksildi de ondan. Hani nerede halk adına fedakârlık, halkın gücünü açığa çıkarma? Halkın desteklediği bir hareket aç kalmaz. Halk üretkendir. Demek ki halka inanma yok, halkla bağlantı yok, halk hareketi yok. Solcu da yok, sosyalist de yok. Yirmi yıldır bunu yapamamışsa, ben nasıl sağlıklı bir biçimde vardır diyeyim ve niye eleştiri yöneltmeyeyim?

Türkiye soluna yönelik eleştiriler daima da geliştirilecektir. Sadece eleştiri değil, çözüm yollarını da geliştireceğiz, hatta kuvvet de oluşturulacaktır. Kuvvet oluşturmamız demek, müdahale etmek değildir; halklara karşı yerine getirmemiz gereken mütevazı görevlerdendir. Bütün dünya halklarına yönelik belki yapamayız, ama objektif olarak destek sunulabilecek olanlara destek sunabiliriz. Saflarımızda bazı Türk gençleri var. Onlara sadece gerçekleri gösterdik. Onlara işte şöyle parti kurun, böyle eylem yapın da demeyiz. Kendileri yardım istiyor, destek istiyor, görüş istiyor. İşimiz başımızdan aşkınken, an-

cak bu temelde biraz yardımcı oluyoruz. Yarın savaşmak isterlerse, "bize şu haklı nedenlerle biraz daha destek lazım, şu lazım, bu lazım" derlerse elbette yardımcı olacağız. Fakat daha çok da kendi işimizi örgütlemek isteyeceğimiz açıktır. Diğerleri gibi bir seksiyon veya Türkiye komiteleri kurmayız. Çok kapsamlı Türkiye çalışması da yaparız, ama onun içeriği ve amaçları farklıdır.

Türkiye halkının da kendine göre bir devrimci yolu, kendine göre önderleri olmalıdır. Çıkarsa çok iyi olur. Bizden yardım isterlerse, varımızı yoğumuzu verebiliriz. Bu, bizim yardım anlayışımızdır. Kendimize tanıdığımız şey neyse, onlardan kampta bulunanlara da tanıyacağımız odur. Biz kimseye programımızı dört dörtlük tanısınlar da demeyiz, gelsinler de demeyiz. Hatta ideolojisi ne olursa olsun, hepsine kapıları az çok açarız. Ama biz temel özgürlük insanı nedir, kendi halkına ve insanlarına nasıl sahip çıkmalıdır, yararlı olan nedir, yararlı olabilecek insan nasıl ortaya çıkar, onu gösterdik. Daha sonra serbest insan nasıl ortaya çıkar, onu gösterdik. Sonra serbest iradeyle baş başa bıraktık, doğru yolu görüp doğru çalışmayı yapar dedik. Bu bir PKK yaklaşımıdır. Belki reel sosyalizme göre dört dörtlük değildir, belki biçimci Müslüman'a göre dört dörtlük değildir, ama bu da bize göre bir anlayıştır. Bence biraz da iş yapan bir anlayıştır, halklara götüren bir anlayıştır. Biz şimdiye kadar bu temelde bir şeyler yaptık. Israr edilirse halk adına daha fazla işin bu temelde başa-rılacağı da açıktır.

Ticari Kanallarda Yahudi Egemenliği, Askeri İşgal Konularında Türk Egemenliği Tarihte ve Günümüzde İttifak İçindedir

Değınmek istediğimiz bir konu da şudur: Bu son günlerde Yahudilerin Türkiye'ye gelişinin 500. yıldönümü kutlandı. Bu kutlamalarda bir söz dikkatimi çekti. İsrail Cumhurbaşkanı Herzog, Türklere yönelik, "Şia Araplara karışmayın, biz de Kürtlere karışmayız" diye bir demeç verdi. Bunu biraz açmakta yarar vardır sanırım. Çünkü anlamlı. Yahudi ve Türk ittifakının 500. yıldönümüne ilişkin söylenecek şeyler önemlidir.

Osmanlı sultanları da Yahudilikle büyük çıkar ilişkileri içindeydiler ve şimdi de Türk sermayedarları oraya gitti. Siyonist gruplarla çıkar birliği içindedirler. Dünyada Türklerin işlerini yapanlar bence Siyonistlerdir. Bunu biz çok iyi gördük. Dünyada insan haklarına en ufa-

cık bir saldırı olduğunda Amerika Őampiyonluk yapar. Fakat Türkler dünyanın en büyük insan hakları karŐıtu tutumlarını almalarına karşılık aleyhlerine tek bir söz yoktur. Bu, Siyonizm'in büyük gücüdür. Yani Türkleri uluslararası alanda Şu anda koruyan Siyonizm'dir.

Şunu söyleyebiliriz: Gerek Osmanlı döneminde ve gerekse cumhuriyet döneminde Türk-Yahudi ittifakı konusunda gözden kaŐan hususlar var veya ck önemli bir ittifakın fazla aŐıđa cıkmamıŐ olmasđ durumu var. Yahudilik, büyük ihtimalle Türk egemen gerceğinin kendisi ile bağlantısını gördü. Cnk Orta Asya'da da böyle bir Türk-Yahudi ittifakı var. Hatta ck etkili. Tarihi bir temeli var sanıyorum. Türklerin durumu Yahudilerinki gibi değil. Biliniyor ki, Yahudiler Romalılar döneminde Babil'e sürüldüler. O dönemden beri dünyaya dađıtılmıŐ durumdadırlar. Fakat Trklerinki yle sürülme, zorla atılma değil, iŐgalcilik temelinde dünyaya savrulmadır. SonuÇta her ikisi de dünyaya savrulmuŐtur; ikisi de gittikleri ülkelerde azınlık durumdadırlar ve gittikleri ülkelerin halklarıyla kendi cıkarları karŐıtlık arz etmektedir. Bu ortak zellik Yahudilikle Türklüğü birbirine yaklaŐtırmıŐtır.

Türklük derken, onun egemen yönünü kastediyorum. Tabii Yahudiliğin de egemen yönünden bahsettiğimiz aÇıktır. Yahudi ck tüccardır, Türk ck istilacıdır, iŐgalcidir. Tccarlık, iŐgalcilik ve istilacılık arasında ilişki vardır. Bu durum tarihi bir ittifaka yol aŐmıŐtır. Bunun araŐtırılması gerekir. Hatta Orta Asya'dayken bazı Yahudilerin oraya gidip işbirliği yaptıkları, İnan'a, Kafkasya'ya, Rusya steplerinden Avrupa'ya kadar gittikleri, yine Anadolu yoluyla Balkanlara gittikleri ve bu konuda epey ortak cılaŐtıkları söylenebilir. 500 yıl önceden bunun ck önemli bir temeli atılıyor. Yine İttihat ve Terakki'nin mason localarında doğduğunu biliyoruz, ki mason locası bir Yahudi kuruluşudur. Buna Yahudi sermayesi de diyebiliriz.

Bütün Yahudileri buna katmadığımı da belirtmeliyim. Fakat egemen bir ideolojidir Siyonizm, Yahudiler iÇinde ck etkilidir. Tıpkı Türk halkının zayıflığı gibi, Yahudi emekcilerin gücü de ck zayıftır. Yahudi halkı da Siyonizm karşısında zayıftır. Nasıl ki Türk halkı barbarlığa, istila ve ilhak ideolojisine karşı zayıfsa, Yahudi halkı da Yahudi dinine karşı zayıftır, onun tarafından sürüklenmiŐtir. Yahudi Şovenizmi egemendir. Günümüzde bunun ifadesi Siyonizm'dir.

Dünya çapında ekonomik, sosyal ve ticari kanallarda Yahudi egemenliği, askeri işgal konularında da Türk barbar egemenliği tarihte ve günümüzde bir ittifak içindedir. Bu büyük ittifak insanlığa karşı gerçekten büyük suçlar işlemiştir. Birisi ekonomik yönden büyük suçlar işliyor. İşte Almanya'da Hitler'i ortaya çıkarttı. Biliyoruz ki, Yahudi sermayedarları Alman küçük burjuvazisini ve orta sınıflarını muazzam bir şovenizme çekti ve Hitler ortaya çıktı. Dolaylı da olsa, demek ki Hitler Yahudi sermayedarlığının ürünüdür. İttihat ve Terakki'yi İstanbul'dan Rumları dışlamak için Yahudiler örgütlediler. Tarihte, yine Rumları dışlamak için İstanbul'un en muhtelif yerleri Yahudi tüccarlarına verildi, bankerlerine verildi. Hem Ermenileri hem de Rumları dışladılar, kendilerine yer tuttular. Osmanlı İmparatorluğunun İstanbul'a açılması karşısında -Abdülhamit olayında da görüldüğü gibi- onu da aştılar, İttihat ve Terakki yoluyla cumhuriyetin kuruluşuna yöneldiler, Atatürk'ü ortaya çıkardılar.

M. Kemal'in bir Yahudi dönmesi olduğu söylenir. Dönme midir değil midir, benim bu konuda söyleyeceğim fazla bir şey yok; ama mason localarında büyütüldüğü çok açıktır. Yahudi terbiyesi ile eğitildiği çok açıktır. Müslümanlık karşıtı olması da bu anlamdadır ve kendisini en üst düzeyde diktatör yaptılar. Hitler'in ortaya çıkarılışı Yahudi sermayesinin etkisiyledir ve yine kendilerinin kendileri açısından olumsuz ürünüdür. M. Kemal ise kendileri açısından olumluluk arz eden ürünleridir. Yani kendi ekonomik, sosyal ve kültürel çarpışmaları içinde ve kendi lehlerine M. Kemal'i yaratmışlardır.

Öyle değilse, M. Kemal'i yaratan kuvvet kimdir peki? Anadolu halkının M. Kemal'le fazla alakası yok. Hiç kimse bilmez, tanımaz. Aslında halkın Osmanlı paşalarının hiç birisi ile fazla ilişkisi yoktur. Fakat alttan alta onu yetiştiren, işte bu Yahudi sermayesidir. Özellikle Selanik'te gelişmesi tesadüf değildir. Burada Yahudiliğin etkisi çok yoğundu. Kaldı ki, M. Kemal cumhurbaşkanı olduğu zaman da otuz üçüncü dereceden, yani en yüksek dereceden mason yapıldı. Türkiye'nin bütün cumhurbaşkanları, başbakanları; Celal Bayar, Süleyman Demirel, Turgut Özal ve diğerlerinin hepsi masondur. Hepsisi Müslümanlık içindeki Yahudi ajanlardır.

Bir sürü Müslüman tarikatlar kuruyorlar. Bunların hepsi, özünde Siyonizm'in örgütlediği Müslüman hareketleridir. Bu Türkiye gerçeğinde çok önemli bir olgudur. Türkes bile o kadar Türk milliyetçisi

geçinirken Yahudi kutlamalarına katıldı. Sonuçta partisi bölündü. Büyük Siyonist kutlamada bir Türkes'in ne işi var? Hani Müslüman'dı bu? Belki bazıları yeni uyanıyor. Belki yarın Erbakan da öyle çıkar. Bir sürü tarikat başı da öyle çıkacak. Kaldı ki, İslam tarihinde de böyle bir sürü sahte tarikat vardır. Müslümanlar gerçekten dini bütün Müslüman olmak istiyorlarsa, bu tarikat şeflerine dikkat etmelidirler. Çoğu kâfirden daha fazla kâfirdir. Ortam bunlarla dolu. 12 Eylül dönemi özellikle bunları çığ gibi büyüttü.

Bu konuda bir hususun daha aydınlatılması gerekir. Yahudiliği veya onun en gelişmiş biçimi olarak Siyonizm'i dünya çapında biraz daha iyi değerlendirmek gerekir. Bugün Türkiye'ye dayatılan bir Kemalist yaşam biçimi var ve bu aslında Siyonist yaşam biçimidir. Gazetelere de son dönemde iyi yansımıştı bu durum. Nasıl bir ortak kültür, nasıl bir ortak yaşantı birliği olduğu üzerinde bol bol yazılıp çizildi. "Bunlar İsrail'de nasılsa İstanbul'da da öyledir" denildi. Oluşturulan yaşam modeli evrensel çaplıdır. İşte "Ortadoğu'da biz Türkiye'yi takip ederiz" diyor. Bu nasıl bir yaşam modelidir? Dünya çapında bu modelin emperyalizm eliyle nasıl yürütüldüğü bilinir.

Bu tarzın insanlığa getirdiği yer biliniyor; hatta Sovyetler Birliği'ni getirdiği yer biliniyor. Sovyetlerin yıkılışında herhalde Yahudiliğin rolü az değildir. Troçki ne kadar Yahudi kökenlidir, Yahudi kökenli olmasının pratiği üzerinde ne kadar etkisi vardır, bilemiyorum. Ama onun ulusal meseleye, köylü meselelerine karşıtlığından söz edilir. Onun bir enternasyonal anlayışı vardır ki, dünya çapında Yahudiliğin enternasyonallığına çok benzer. Hatta Yahudi kökenli devrimcilerin ulusal gerçeğe bu kadar karşı çıkmaları, ama İsrail'i de bu kadar meşrulaştırmaları düşündürücüdür. Sovyetlerin yıkılışı ardından bugün Filistin halkının bu kadar düşürülüşü ve İsrail'in yüceltilişi düşündürücüdür. Türkiye'nin azınlıklara ve insan haklarına bu kadar saldırısı hakkında tek kelime söylemezken, başka herhangi bir yerde insan haklarına en küçük bir saldırı oldu mu, biraz kendi çıkarlarına ters düştü mü kıyamet koparmak düşündürücüdür ve bütün bunlar son tahlilde gidip bir yerde birleşirler.

Türk cumhuriyet sistemi altyapısıyla, üst yapısıyla, kültürüyle, sosyal yaşamıyla Siyonizm'in ve dolayısıyla emperyalizmin ağır etkisi altındadır. Oluşan kişilik, o temelde koşullandırılmış bir kişiliktir. Bütün bunlara karşı oluşan İslami muhalefeti etkisiz kılmak için de ha-

kiki Müslümanlar kılıfı altında dinle oynuyorlar. Dine gerçekten sahip çıkanların bu gerçeklerin bilinciyle kendilerini doğru yola kanalize etmeleri gerekir.

Solcu da ancak bu sahte sosyal yaşamdan koparsa doğru temelde halk önderi olabilir. Bugün solcunun resmi de, gayri resmi de cumhuriyete bağlanmıştır. Onun şovenizmine, Kemalizm'ine bağlanmıştır. Oysa bu cumhuriyetin halkına karşı, dinine karşı bağlandığı uluslararası mihrak bellidir. Eğer bu durum aşılmazsa, ister solcu olsun, ister sağcı hepsi aynı noktada birleşecektir; Türkeşçisi de, Erbakancısı da, solcusu da orda birleşecektir. Nitekim birleştiklerini de görüyoruz. Bunlar ancak ayrıştırlarsa kendi halklarıyla bütünleşirler.

Uluslararası Emperyalizmin, Siyonizm'in ve Kemalizm'in Bir Bloğuyla Karşı Karşıyayız

PKK, halkıyla bütünleşen bir hareket olduğu için, Siyonizm tarafından kontrol altına alınmaya çalışılıyor. PKK neden şimdi dünya çapında mahkûm edilmek isteniyor? Bu, Türk'ün gücü olamaz. Bu ancak Siyonizm'in gücü olabilir. Kaldı ki, Siyonizm çok güçlüdür. ABD'de Türkiye'nin çıkarlarını koruyan lobi Yahudi lobisidir. Rumlar kıyamet koparıyor, o kadar da güçleri var, ama sonuç alamıyorlar. Ermeniler de aynı şekilde sonuç alamıyorlar. Bir jenosit kararını bile çıkartamadılar. Ama Türkiye'yi koruma görevini Yahudi lobisi sonuna kadar başarıyla sağlayabiliyor.

Özal kimin ürünüdür? Atatürk gibi o da Yahudi lobisinin ürünüdür. ABD'deki dayanakları isim isim bellidir. Gidip onlardan güç alıyor, hatta belki de Bush'u bile Özal'a destek vermesi için Yahudiler etkiliyor. Arap karşıtı konumlara bu nedenle getirdiler ve Özal bunun için güçlüdür. Bir Malatya'dan çıkan tipleri görüyoruz; buradan çıkan birisi küçük bürokrat bile olamaz, oradan kalkıp kendi başına böyle bir statüye yükselemez. Türkiye sermayesi de bunu sağlama gücünde değildir. Özal öyle bir ağa, bir feodal de değildir, o kanaldan da bu gücü bulamaz. Olsa olsa kardeşiyle içinde yer aldıkları Nakşibendi tarikatından güç alabilir. O tarikat da bir Yahudi tarikatıdır. Tıpkı Atatürk'ün Selanik'te mason localarında yetiştirilmesi gibi bu tarikat tarafından yetiştirildiler. Tabii Türkiye halkı bunları görmediği gibi, üstelik bunları bir de Müslüman sanır.

Bu konuları iyi açmam gerekiyor aslında. Fakat şimdilik basına yansıyan görüntüleriyle biraz değinme gereği duydum.

Bu 500. yıl ittifakı, bu anlamda önemlidir. Halen de "Sen Arab'a karışma, ben de Kürd'e karışmam" diyorlar. Yani şunu demek istiyorlar: "Arap sahasını ben egemenlik altına alacağım, Kürdistan sahasını ve İran sahasını da sen egemenlik altına alırsın. Yaptığımız bir demokrasi ittifakıdır" diyorlar. Bu ittifak, arkasına Amerika'yı ve Avrupa'yı da alır, Sovyetlerin yıkılışından sonra ortaya çıkan oluşumları da. Bu inançla, "Bizi kimse durduramaz" diyerek kadehler tokuşturdular, ittifaklar yenilediler. En çok da biz bu ittifakla karşı karşıya olan hareketlerden birisiyiz. Barzani ve Talabani ise bu ittifakın içindedirler. Onlar da orada yetiştirildiler. Onların denetimi altında yetiştiriler, bunu çok iyi biliyoruz.

Barzani'nin kadroları, Talabani'nin kadroları tamamen Siyonist denetim altında, emperyalist denetim altında yetiştiriliyorlar. Şimdi karşımıza bunların ipe sapa gelmez karşıt tutumları çıkıyor. Ama arkalarında böyle bir dünya var; halklara karşıt bir dünyadır bu. Halkların ulusal kimliklerine, sınıfsal ve sosyal kimliklerine karşıt bir konumdadırlar. Gizli çalışırlar, istismarcıdırlar, para gücünü kullanırlar, mali gücü kullanırlar, atom şantajını kullanırlar. Diğer tehlikeli, yıkıcı araçları tehdit olarak hep gündemde tutarlar. Fakat yıkılmayacak, karşı çıkılmayacak bir güç de değildir.

Bir Müslüman eğer gerçekten Müslümanlık tarihinden ders almak istiyorsa, daha o dönemde Müslümanların dönemin Yahudiliğine nasıl karşı çıktıklarını bilmek zorundadır. Ve biz bu Müslüman yavrularına bunu hatırlatacağız. Müslümanlığın gereklerini yerine getirmezlerse, siz bir nolu Siyonizm uşağısınız diyeceğiz. Sosyaliste de aynı şeyi söyleyeceğiz. Türk halkındanım diyene de bunu söyleyeceğiz. Türk halkından olmak nedir? Türk halkından yana olmak nedir? Senin egemenlerinin bu kadar tarihi vardır, günümüzde de dayanakları vardır. Sen onlara karşı, halkın için ne yaptın? Halkı peşkeş çekmekten, hep hor görmekten başka ne yaptın? İşte bütün bu soruların cevaplarının verilmesini isteyeceğiz.

PKK kuşatma altında veya saldırılarla yüz yüze, bu hiç önemli değil. PKK'nin bu kadar tutulmasının nedeni, ulusal ve uluslararası çapta gerçeklere dayanmayı esas almasından ötürüdür. Kürt olayına da bu ayırım girmiştir. Uluslararası emperyalizmin, Siyonizm'in ve Ke-

malizm'in bir bloğuyla karşı karşıyayız. Ama dünya halklarının da gücü küçümsenemez. Her zaman halkların da din adına, felsefe adına, siyaset adına yaptıkları çok işler olmuştur. PKK de dinin, felsefenin, siyasetin en anlamlı bir birliğini geliştirerek, bunların yenilenmesini sağlayarak, baskı ve sömürde sınır tanımaz ulusal ve uluslararası güçlere karşı kendine göre bir direniş geliştirmek istiyor. Bu her geçen gün anlam ve değeri daha da artan bir direniştir.

PKK'nin yükselttiği direnişin ideolojik temeli çok kapsamlıdır. Milliyetçi olmaktan uzaktır, dini olmaktan uzaktır. PKK dini de dikkate alır, milliyetçiliği de dikkate alır, ama bu, PKK böyledir anlamına gelmez. PKK'nin çok güçlü felsefi temeli de vardır, ama onun felsefesi Şu burjuva felsefesine mensuptur denilemez. Neden? Çünkü hepsiyle açık bir mücadele içindedir ve ona karşı da bu saydığımız güçlerin saldırısı vardır. Çeşitli felsefelerin bunların elinde iğdiş ediliş vardır. Biz ideolojiyi de, İslamiyet'i de ele alırken olumlu ile olumsuzu ayıklayacağız. Sosyalizmi de ele alırken bunu yapacağız. Milliyetçiliği de ele alırken aynı şekilde davranacağız. Tümünden alınacak olumlu yönler vardır. Onların sentezini yapmak PKK'nin ideolojik, siyasi ve felsefi yaratıcılığının bir gerçeğidir.

(...)

Bizim Yaptığımız, Hem Parçalama Hem de Birleştirerek Enerji Ortaya Çıkarmadır

A. Konuk: Bazı sorularım var.

-Doğru sorun, anlamaya çalışalım. Ben Şunu çok kesin söyleyebilirim ki, insan olmanın gereklerini yerine getirebilmekte eskiden çok yetersizdim; ama çok çaresiz durumdayken bile gücüm neyse, gücüm oranında gerekenin hakkını vermeye çalıştım. Bizim yetişme koşullarımız hiçbirinizle kıyaslanmayacak kadar saçmalıklarla dolu. Güç vermez durumdaydınız, beni desteklemez durumdaydınız. Kimsenin de uzun süre beni başarılı gördüğü, beni onayladığı söylenebilir. Herkes en kuşku, en onaylanmaz davranışları benim temsil ettiğimi düşünürdü. Fakat Şu anda ezici bir onaylanma durumum var. Bu, büyük bir onaylanmama durumundayken onaylanma durumuna geçiştir. Bu gerçeği tanıyor musunuz?

A. Konuk: ...

-Bunlar giriştir. Gelişmeleri anlatacağız. Zaten siz de bir iki sorunu çözmek istiyorsunuz. Bu onaylanamaz, kabul edilemez durumlardan onaylanabilir, kabul edilebilir duruma, hem de hızı görülmemiş bir biçimde nasıl ulaştık? Şimdi bu günümüz için de geçerli bir sorundur. Onaylanan kişilik nedir? Toplum için, ulusal kurtuluş, hatta insanlık için kabul edilen, onaylanan kişilik nedir? Bireycilik diyorsunuz, küçük burjuva hastalıkları diyorsunuz, burjuva hastalıkları diyorsunuz. Nedir öyleyse bunlar? Bu, toplumca, ulusça, insanlıkça onaylanmaz durumu dayatmaktır. Bizimki de tam tersine onaylanabilecek toplumu dayatmaktır. Sosyalizmde de bu böyledir aslında. Yani bir anlamda topluma, toplumun çıkarına dayatılabilecek olanı en genel hatlarıyla dayatıyoruz. Ona dayatabilmek, onaylabilmek amacımız var. Diğeri sosyalizm dışıdır. Örneğin kapitalizm diyelim, topluma bağlı olanı toplumun çıkarına olmayacak hale getirmek, toplumdan çalıp çırpamak, bunu bireye mal etmek istiyor. Bu da kapitalistin işi veya burjuvanın işidir.

Keşke tam anlamıyla sosyalist olabilsek. Orada o kadar zindanda yattınız. Bu bağlamda ölümü göze aldınız, bu nedenle doğru düzgün bir politikanın özüne kendinizi kaptırabilirdiniz. Durumunuz gerçekten insana acı veriyor. Çabalarımız başarısız oluyor. Çabalar sonuca götürülmedi mi, insan büyük acı duyuyor. Bizim durumumuza bakın: İşte kitle ilişkisi, bunun için parti ilişkisi yaratıldı. Kendimize ne kadar amansız yüklediğimizi düşünebiliyor musunuz? Bunlar az önemli değil, olmazsa olmaz kabilinden durumlardır.

A. Konuk: Birkaç soru sormak istiyorum. Sizin yaşamınızla ilgili çok şeyi toplamaya çalıştım. Sorular var, sizin yaşamınızla ilgili çok özel sorular var. Birincisi, köyden çıkıp gelen köy çocuğu Abdullah Öcalan, diğeri Başkan Abdullah Öcalan. O köy çocuğu Abdullah Öcalan'dan, bugünün Kürt ulusunun Başkanı Abdullah Öcalan'a nasıl ulaşıldı? Kürt halkının saygı duyduğu, sevdiği bir Abdullah Öcalan olmak sizde ne gibi bir değişiklik yarattı? Siz bu değişiklikleri nasıl anlıyorsunuz?

-Klasik bir soru.

A. Konuk: Evet, sorularımın hepsi biraz klasik olacak.

-Neyse, değişiklik getireceğiz. Sıradan bir köy çocuğuyla Başkan APO arasındaki fark! Ulusal kimlik düzeyi, aile düzeyi, ekonomik ve sosyal düzey itibarıyla çok yıpranmış, çok tükenmiş, çok ihtiyatsız,

çok zavallica. Ne sen sor, ne ben söyleyeyim durumunda olan birinin bu sansasyonu yaratması...

A. Konuk: Şimdi Avrupa'da bazıları, bazı kişi ve gazeteciler ve yahut da devrimci geçinen kişiler sizin çok lüks bir yaşam içinde olduğunuzu, hatta Suriye'de villada kaldığınızı söylüyorlar. Fakat biz...

-Villa nedir? Evet, benim müthiş bir biçimde lüksle, villayla izah edilemeyecek kadar sakındığım, korumak istediğim bir yaşamım vardır. Hem de kıskançlıkla bağlı olduğum bir yaşamım vardır. Onu anlayabilecek misiniz? Avrupalıların onu anlama gücü var mıdır? Lüksle tatmin olabilecek bir yaşamla, villalarla tatmin olacak bir yaşamla kendini aldatmak acaba bir yaşam mıdır? Bunu sormak lazım. Beni villalar tatmin eder mi? Çoğunuzun belki de elli yıl sonra ulaşmak istedikleriniz, şu anda elimin altında da olsa, acaba ben tatmin olur muyum? Bunu sormak gerekiyor.

Biraz daha zeki olanlar, zaman zaman benim fezalarda dolaştığını dile getiren bazı sözcükler de kullanıyorlardı. Bazı öğretmenler, "bu neyle uğraşılıyor" diye kafalarını yoruyorlardı. Yaşamım onlara bir hayal gibi geliyordu. "Göğe de tırmanrsa tatmin olamaz" deniyordu. Öyle değil aslında. Bırak gözden düşmeyi, halen yaşamın izahıyla uğraşılıyor. Kabul edilebilecek yaşam sınırları nedir? Her gün bunun sorunlarıyla uğraşılıyor.

Edebiyatçılık, hatta siyasal yorum güçlüyse, eğer gerçekten demin bağlarken izah ettiğim koşullardaki ilk çıkışı acaba anlatabilecek miyim? Bırak köy çocuğunu, ondan da öte, zorlu koşullarla çerçevelenmiş bir durumu gerçeği itibarıyla yorumlayabilecek misiniz? Ben de bunu soruyorum sizlere. Neydi o koşullar? Toplumsallık düzeyi, ulusallık düzeyi, siyasallık düzeyi itibarıyla var mı şimdi o koşullar? Bunu yorumlayabilecek yazar nerede? Yorumlayamazsanız bir şey yazamazsınız. Onun için öncelikle yakalanması gereken anı yorumlamaya çalışın. Ben bazı ipuçları veriyorsam, kendinizi buna katarak geliştirebilirsiniz. Bir anlatıma da ulaşmış olursunuz. Aksi halde bütün anlamıyla bunu yapamaz, hatta anlama gereğini bile duyamazsınız.

Gerçeğimizi anlamak, kavramak, kitaba çevirmek istiyorsunuz. O noktada duracaksınız. Çünkü burada bir şey yok diyeceksiniz belki. O koşulların şimdiki koşullarla ilişkisi neydi, ittifakı neydi? Önce bunu anlamak isterseniz, bu doğru olur. Ben de kendimi çok zorladım.

Bende egemen olan, o çocukluk dönemi değil, halen de kendimi kuşatmamdır. Yani o ortama cevap nettir. Ve belki de buna cevabım, ikinci şıkkın cevabı olmuştur. O koşullara duyulan büyük tepki veya o koşulların kendisi şimdiki koşullara ulaşmanın tarihi gerekçesidir. En yaramaz köylü bile o koşullara ilgi duymaz. Çoğu nasıl yaşıyoruz, nasıl gidiyoruz demekteydiler. Ancak saçma bir cevapla yetiniyorlardı.

Evet, bütün bunlar edebi, siyasi olgulardır. Belki de çok iyidir de, anlamıyorlar. Belki de onları çok iyi buluyorlardı da söylemediler. Sorumluluk durumu fazla iyimserlik içinde olmaz. Zira psikolojik bir durumdur, duygusallıktır. Fakat şu söylenebilir: Fazla korktuğum yok. Evrensel bazı ilkeler ve sistemler vardır. Örneğin atom sisteminin, güneş sisteminin birbirini takip eden öğeleri vardır. Gezegenler, parçacıklar birazcık sistemden kopmuş bir durumu ifade ediyor. Bunlar da köy sisteminden, aile sisteminden, hatta toplum sisteminden kopmasaydılar neler olurdu? İşte Kürd'ün çözülüşü bu anlamda çelişkilidir. Ulusal çözülüş sonuna kadar; toplumsal, ailesel çözülüş sonuna kadar.

Atomu çöz de çöz, sonunda geriye ne çıkar? Parçacıkların savrulması çıkar. Toplumsal düzeyde de böyle bir savrulma durumu yaşanmış olabilir. Bu, aynı zamanda ne demektir? Dış sistemin etkisiyle atom parçalanınca enerji açığa çıkar. Demek ki, benim de toplumsal atomlara dek parçalanışımın içinden enerji çıkan bir durum söz konusu olabilir. Demek ki, hepinizin egemenliği altında olduğunuz sistemleriniz vardır ve hemen bunun etkisinde kalır, ondan kopamazsınız.

Ben aslında burada atomlarımı parçalamak istedim. Dikkat edilirse görülecektir ki, mevcut sömürgeciliğe, mevcut sisteme atom savaşından daha güçlü bir savaşım dayatılmıştır. Herkes bu savaş olayını anlamak istiyor. Acaba bu parçalama mı, yoksa bütünleştirme midir? Biliyorsunuz ki, atomun parçalanması büyük bir enerji ortaya çıkarttı ve şimdi de bilim adamları tarafından diğer biçimleri üzerinde duruluyor. Güneşin enerji saçmasına benzer bir durumu uygulamaya çalışıyorlar. Füzyon olayından da büyük enerji ortaya çıkıyormuş galiba, birleşiminden de enerji ortaya çıkıyormuş; yani iki atomun birleşiminden de ortaya enerji çıkıyor. Bizim yaptığımız da, demek ki hem parçalama hem de birleştirerek enerji ortaya çıkarmadır.

Peki, bu sonuca nasıl ulaştık? Kendimde, herhalde parçalanmadan kaynaklanan doğal enerji gücü vardır. Toplumdan kopma olayına anlam vermek gerekir. Hani halk arasında "ipleri kopardı" diye bir deyim vardır; bu sözü ben çok küçükken benim için söylerlerdi, "iplerini koparmış" derlerdi. Fakat ipleri koparmaktan koparmaya fark vardır. Sizler de bazı bilimlerde ipleri koparmışsınız. Ama bunu ne yapacaksınız? İpi koparmışsınız, ama gidip öyle bir yere bağlamışsınız ki, bir daha çıkmamacasına, oraya külçe gibi yapışmışsınız. Yani siz sistemlerden kopamazsınız. Bir sistemden koparsınız, ama diğerine adeta yapışsınız.

Sistem dışı kalmak, istikrarsız olmak gerici bir durumdur ve çok ender rastlanır. Yeni bir sistemi yaratmaya bakmak gerekir. Sizde bu olmuyor, çünkü birinden kopuyor, fakat hemen başkalarına bağlanıyorsunuz. Yeni bir sistemde ısrarlı olma, söylenebilecek en önemli ikinci husustur. Kendimi sistem haline getirmek istediğim doğrudur. Bunu yabancılar da bana soruyor; "Peki, nedir bu sistem" diyorlar. Ben de onlara, Almanlar da bir sistemdir diyorum. Biz de bir sistem olmaya çalışacağız. Artık bakalım olabilecek miyiz?

Egemen Terör Sistemi Aşılmak İsteniyorsa, En Az Onun Kadar Etkili Bir Sistem Gereklidir

A. Konuk: Kendinizi dönüştürürken koskoca bir mücadelenin içine girdiniz. O mücadelenin içinde hiç silah kullanmadınız. Ama bugün silahlı mücadele yürütüyorsunuz. Bu nasıl açıklanır?

-Sistemle ilgili bir olay bu. Benim sistematik tarzım, yani siyasileştirme, örgütleştirme tarzım savaşımla olmuştur. Dikkat edin, savaş daha şiddetli bir eylem anı, daha şiddetli bir yaşam biçimidir. Şiddetle ilgili yaşamın, özüne ve anlamına uygun olarak savaşı doğurmaktan başka seçeneği var mıdır? Şimdi yeni sistem nedir diyeceksiniz. Sömürgeci sistemin durumu belli ve inkâr edilemez. Anti-sömürgeci tutumun olması gerektiğini anlamak lazım. Sömürgeci sistemin şiddetli bir terör olduğu biliniyor. Türk sömürgeci sistemi, gerçekten bir terör sistemidir. Tüm toplumsal düzeyi terörize etmiştir, şiddete boğmuştur, hatta bunu açıkça hissettirmiştir. Bunu önemle anlamalısınız. Klasik sistemden atom zerreciklerine kadar çözülen, ondan kopan, ama ona da teslim olmak istemeyen bir sistem oturtmak amacındayız. Ne olur kendimizi buna karşı bir sistem

haline getirmeye çalışsak? Bizlerin karşı bir şiddet sistemi olmaktan öteye bir çaremiz olamaz. Eğer egemen terör sistemi aşılacak isteniyorsa, en az onun kadar etkili bir sistem gereklidir. Onu yenmek istiyorsa, yenebilmek için en azından ondan daha fazla güce sahip olmalı.

İşte bu bizim bu konudaki çözümlememiz. Çözümleme demek, atomları parçalamak demektir. Tabii yöntem olarak atomları parçalamak gerekir ve o da enerji ortaya çıkarır. Çıkacak enerjiyi biz birleştiririz. Dikkat edin, yıkmıyoruz, sadece eleştiriyoruz. Bizde senteze varma süreklidir. Bu da birleştirmedir ve enerji ortaya çıkarır. İkisini iç içe yapıyoruz. Bildiğiniz gibi, bunun bir sonucu olarak çok şiddetli bir örgüt var. Herhalde dünyada bir numaralı terör örgütü olarak değerlendiriliyor. Bu anlamlıdır. Emperyalist terörün TC'de yoğunlaşması en üst düzeydedir. Ona karşı olan terör de birinci düzeyde olmak zorundadır. Mantık gereği bu böyle olmalı. Eğer bu sistemi oluşturamazsak, başarılı olamayız ve karşı devrimci terör bizi yutar.

Galiba benim yöntemlerimi biliyorsunuz. Adeta bir mühendis inceliğiyle, bir atom uzmanı inceliğiyle, oturup son enerjiyi açığa çıkarmaya çalışıyorum. Karşı devrimin solu pasifize edici, pasifikasyona uğratici etkilerine karşı görevimiz, onu geriletmek ve kendi sistemimizi doğrultmaktır. Bu anlatım, biraz siyasi benzetmeli oluyor, daha ileri anlatım da olabilir tabii.

Benim bir silah kullanıp kullanmamam pek etkileyici olamaz. Çok iyi biliyorum ki, Deniz Gezmiş sizin bağlı olduğunuz bir kişiliktir. O yiğitti. Silah kullandı, fakat çok çabuk etkisizleştirildi. Durumu küçümsenemez, fakat çok yetersizdi, örgüt olayı yoktu. Bir yığın nedenlerden dolayı, iki ay sonra mücadelesi kesintiye uğradı. O devrimci şiddete başvurdu. Benim öyle silah alma durumuna düşmem bir yanılığ olurdu. Bu demek değildir ki, silaha kapalıyım. Türk egemenlik sistemine karşı en büyük şiddet örgütünü biz yarattık. O halde ben düşmemişim.

Örneğin Hüseyin Cevahir ve diğerleri çıktı. Onlara saygı duyarız. Ama bu sisteme karşı bir şeyler yapmak istedilerse de bozuldular. Kemalizm'e karşı da komünistler, Türkçüler, dinciler çıktı, ama hepsi imha oldu. Deniz'ler, Mahir'ler çıktı, fakat başaramadılar. O halde bizimki farklıdır. Bu çok önemlidir ve siz bunu anlamalısınız.

TC'nin terörü altında siz de uzun süre yaşadınız. Bizimki biraz daha farklı. Henüz yenilmemiş, yutulmamışız. Demek ki, bizim bir silahı ele alıp almamamızdan da öteye, silahın kanununu, karşı devrimin silahı yerine devrim silahının kanununu iyi işletmemiz söz konusudur. TC'nin karşısında eğer silahı kaldırmıyaydık, toptan imha edilen bir toplum olurduk. İnsan olarak bir gün dahi ayakta kalabilir miydik? Bir araya bile getirmekte çok zorlandığımız o toplumsal koşullar biraz değişime uğratılmasaydı, bu savaşı geliştirmek mümkün olabilir miydi? Eğer doğru kullanılmazsa, yarın birçoklarının elindeki silah başa bela olabilir. Buna günlük olarak yaklaşım göstermez ve terör silahını alt edemezsek, o silahlar yine karşı tarafa çalışır. Silaha bu tarz yaklaşım, Kürdistan devriminin doğasına terstir.

Üzerinde konuştuğumuz, faşizme karşı geliştirilecek bir devrimin sorunlarıdır. Silahlı mücadele sorunları bizde çok işlenmiştir. Şunu açıkça söyleyeyim ki, henüz mutlak anlamda silahlı savaşım düzeyine ulaşmış değiliz. Büyük çabalara rağmen, onun sadece sınırlı bir düzeyini yaşıyoruz. Halen de silahlanmayı, silahlı savaşımı yürütmeyi herkesten daha fazla bir görev olarak bellemiştir. Mevcut durumda patlayan silahlar, bana göre öyle çok etkili değildir. Etkileri kuşkusuz var, ama sınırlıdır. Yani öyle çok güçlü patlayan silahlarımız henüz yok. Var olanlar da etkili kullanılmış olmaktan uzaktır. Asıl devrim, asıl silahlı savaşım, halkı en iyi şekilde hazırlamaktır. Silahlı örgüt, silahlı komuta çok zorlu emeklerle ulaşılacak olgulardır. Tabii amacımız bunlara ulaşmaktır. Bunu gerçekleştireceğimize de inanıyoruz.

Bazıları bir tek silahla kendilerini yeterli görebilirler. Ama biz buna sonuca rağmen, sıradan bir hazırlık yapmış olduğumuzu, hatta bu hazırlığın da pek başarılı geçmediğini söylüyoruz. Üstelik bu gerçeği açıkça söylüyoruz. Bizim idealize ettiğimiz, sistematize etmek istediğimiz şiddet, onun örgütlenmesi çok daha farklıdır. Gece gündüz bunun geliştirilmesiyle uğraşıyoruz, fakat yine de yeterince kavramıyoruz. Bu konuda biraz zayıf kalıyoruz.

Şiddet örgütü, bu şiddetin örgütlenmesi görevi nasıl olur? Bunun en büyük yöntemi, onun uygulanışı, biçimi ve yorumuyla ilgilidir. Çünkü karşı devrimci terör veya şu anki uluslararası koşullar, bizim yeni biçimler, yeni yorumlar, yeni yöntemler geliştirmemizi zorunlu hale getiriyor. Vietnam vb. örnekleri, hatta Sovyetler Birliği deneyi-

mini aşmamız gerekiyor. Burada yaptığımız çözümler de buna yönelik çabalar. Bunlar anlaşılmazsa, başarıdan, yeni devrimden bahsedilemez. Türk egemenlik sisteminin tüm olanaklarına ve saldırılarına karşı devrimci çabaların başarısından bahsedilemez. Böyle başarmalıyız ve bu gerçekten bir devrimcinin birincil görevi için kapsamlı devrimci eylemi olur. Başaramazsak, birçok alanda karşı devrimin başarısına bir yenisini eklemiş oluruz. Direnme bunun içindir; çözümlerle gücü olmak, yenilikçi olmak, militan düzeyi, partileşme düzeyini, savaş yönetim tarzını tutturmak bu nedenle gereklidir.

Bir Enerji Meydana Geldiğinde Bunu Hedeflere Yönelmek Zor Olmayacaktır

A. Konuk: Başarı halinde, kuşkusuz düşünce olarak bugün içinde yaşadığınız ülkeye dönmüş olacaksınız. Bu görkemli bir olay olacak...

-Nasıl, ne olacak?

A. Konuk: Ülkeye giriş...

-Bizim ülkeye girişimiz mi?

A. Konuk: Yani şu anda zaten siz düşünce olarak, eylemsel olarak o ülkenin içindediniz, bütün insanların içerisindeydiniz. Ama bir de ülkenin sokağına yürüyerek girmek var. O ülkenin bir sokağına bir gün girmek var. Yani devrimin ilk günü. Siz böyle girdiğinizde görkemli bir olay olacak. İlk yapmak istediğiniz şeyi hiç düşündünüz mü?

-Onu düşünmek mi? Bu soruyu...

A. Konuk: Ben bu soruları meraklılar için sormak zorundayım.

-Mühim değil, mühim değil, o da olur. Fakat hayalci de olmaya lım. Zaten ülkeye girmiş durumdayım. Şu anda Türkiye Parlamentosu, Genelkurmayı, yani tüm kurumları sürekli bunun etkisini yaşıyor. Bu işin manevi yönü kesin, ayrıca ciddiyeti de ortada. Zaten özellik şudur: Kişi kendini tanımasını bilmelidir. Bu da bizim sistemimizin doğal bir sonucudur. Sistemimiz öyle işliyor. Öyle değilse, benim için de pek bir anlam taşımaz. Bir yük olmak olur bu. Bir merasim anlamına gelir ki, çok zorlanırım. En çok zorlandığım husus, işlerin merasim yönleridir. Herhalde biz öyle şeylere fazla girmeyiz. Merasimsel yaklaşımları fazla esas almayacağız. Kıyametin kopuşunu farklı yapmak gerekir. Bunu devrimin büyük yoğunlaşma dönemlerinde

kullanabileceğimizi düşünüyorum. Nasıl başarılı kullanmam gerektiği üzerine düşünüyorum. Her an da kullanabilirim. Bir enerji meydana geldiğinde, bunu hedeflere yöneltmek zor olmayacaktır. Neyi nereye yönelteceğimizi bilmek durumundayız.

Politika yaptığımız için kesinlikle dikkatli olunacaktır. Bu eylem sadece bir ulusun sınırları, Kürdistan sınırları içinde bırakılmayacaktır. Uluslararası toplumsal koşullar içinde olacaktır. Bendeki özellik, son derece taşırıcı bir özelliktir. Keşke böyle bir fırsatımız olsaydı da bunu nereye, nasıl taşıracığımızı netleştirebilseydik. Bu bizde iyi ve güçlü bir alışkanlıktır. Bunu kuzeye mi, güneye mi, doğuya mı, batıya mı taşırayabileceğiz? Değişik bir biçimde, büyük bir coşkuyla ve de hesap sorarcasına yapılacaktır bu.

Hesap sorulacak birçok durum vardır. Gerçekten bizim yaşamımız, biraz da hesap sorma yaşamıdır. Kimden, neden, nerede hesap sormam gerektiği konusunda sanıyorum yeteneğim var. Hesap sormak, güçlü bir durum yakalandı mı, onu daha güçlü bir gelişmenin temeli haline getirmek demektir. Zaten emperyalizmin de korkusu bence biraz bu oluyor. "Bu adam ne yapıyor, fazla fırsat vermeyelim" diyorlar ve bunu dedikleri de açıkça anlaşılıyor.

Bana göre sistemden doğan ve kendini çok anlamsızca beğenen kişilikler var. Haksız mı haksızdır bunlar. Hatta bunlar insanlığı tıkanma noktasına getirenlerdir. Dünyayı yaşanmaz duruma getirenlerdir. Yani yaşamın belası olan çok şey var. Biz kişiye yükleniyoruz, biz dünyaya yükleniyoruz. Kişi şahsında dünyaya, dünya şahsında kişiye yükleniyoruz. Kişi ve dünyayı birleştirerek yükleniyoruz.

Düşünüyorum, şimdiye kadar bunu yaptık, şimdi de yaptığımız budur. Kişiyi yıkmama ve yapma, dünyayı yıkmama ve yeniden yapma enternasyonalizmdir. Devrim olayı böyledir. Devrimin özneliği ve genelliği İslam Devrimi'nde böyledir, Fransız Devrimi'nde böyledir, Bolşevik Devrimi'nde de böyledir. Başarırsa, bizim devrimimiz de böyle gelişecek. Başarırsa diyoruz tabii. Bu tutum ve pozisyonla koşulu yakalarsak kullanırız tabii.

Örgütlendiğimiz Saha Hem Özneliği Hem de Genelliği İç İçe Çok İyi Ortaya Koyuyor

A. Konuk: Şimdi sorularıyla ilgili kısa bir açıklama yapmak istiyorum. Çünkü arkadaşlar yanlış anlayabilirler. Ben bulvar gazetele-

rinin sorularını sormak istemiyorum. Ancak Başkan APO'yu diğer bazı yönleriyle insanlara tanıtmak istiyorum.

-Hayır, hayır daha ilginç sorularınız olsun. Arkadaşlar da sorsunlar. Bakalım soru sormayı biliyorlar mı? Sormalılar, iyi olur. Soru sorun. Pek ilginç soru soramıyorsunuz.

A. Konuk: Yıllardır hep yoğun kalabalıklar içerisinde yaşıyorsunuz. Yıllardır yaşamınız hep politik çalışmanın içerisinde, kendinize ait bir yaşam değil bu. Halkın içindeki bu yaşam sizin yaşamınız değil. Yani bir bütünüyle halkla bütünleşmişsiniz.

-Olur mu? Kendime ait yaşamım olmazsa...

A. Konuk: Ben bu bakış açısıyla sormak istiyorum...

-Tamamen benim yaşantımı soruyorsunuz.

A. Konuk: Tamamen yalnız kalmak, tek başına sokağa çıkmak...

-Hepsi yaşamımın içinde halledilmiştir. Yalnızlık, genellik, öznellik hepsi iç içe. Ben kurnaz bir adamım. Kendi yaşamımı aptalca bitirecek adam olamam. Çeşitli düzeylerde özneliği genelle bir bürokrat gibi veya bir devrim bürokratu gibi birleştirmeyiz tabii. Ben kendimi çizginin zaferine veriyorum adı altında insanlarla oynamam, kendimle de oynamam. Görüyorsunuz ki, kendimi hala güçlü tutuyorum. Bu, kendimle oynamadığımı gösteriyor. Kendime saygılı olduğumu gösteriyor. Kendimi devrimin hamalı haline getirmedığımı gösteriyor. Ama diğer yandan genelleşmişim. Bu konuda kolektivizm inkâr edilmemiştir, tam tersine güç kazandırmıştır. Bu da son derece iç içe bir pozisyon demektir. Dikkat edin, örgütlendiğimiz saha hem özneliği hem de genelliği çok iyi iç içe koyuyor. Bu başka yerde gerçekleşmemiştir. Özel yaşamı var dediklerinizin durumlarına bir bakalım. Hepsi perişan, çok perişan. Genellikle özel yaşamla ne kastedilir? Aile yaşamı mı? Başka bir şey mi? Duygular mı? Başka ne olabilir? Yok mu?

A. Konuk: Ben kişinin özel yaşamıyla aile yaşamını kastetmedim. Örneğin, yanında hiç kimse olmadan, akşamın bir vaktinde dışarı çıkma ihtiyacı duyar insan.

-Ben her zaman öyleyim.

A. Konuk: Ben zaten onu sormak istedim.

-Ben her zaman öyleyim. Fakat bu süreç içinde benim kadar genel, benim kadar bütünleşmiş olan da yok. Toplum benimle ayağa kalkar, benimle oturur. Bunu meydana getirmişim. Ama her zaman

da tekim. Kendi sahama sinek bile yaklaştırmam. Yani bu ilk günden bugüne kadar da böyledir. Bu benim çok bireyci olduğumu mu gösterir? Bireyci olmadığıma eminim. Çok seçkinci bir tutum içinde olduğumu mu gösterir? Olmadığım çok açık. Çünkü en alttakileri kaldıran biziz. Bu benim çok keyifçi olduğumu mu gösterir? Tek bir eğlence kültürü diyebileceğimiz şeylerin içine girmeyen benim. Ama yine de her şeyin üstünde bir yer işgal ediyorum. Hem de büyük bir yer. Yalnız bir pozisyondayım, kimseyi de sahama bile yaklaştırmam. Bu biraz yaratılmıştır, daha fazlası da gelişiyor.

Bu davranışın anlamı ne olabilir diyeceksiniz. Yorumlanmaya çalışılıyor. Kimisi "diktatörce" diyor, kimisi "daha büyük" diyor. Kimisi de olumlu değerlendirme yaparak, "kendini yitirmiş, kendini adeta genelin içinde eritmiş" diyor. Kimisi "en tehlikeli komünist" diyor. Faşist diyen de var. Ama benim özgür bir tartışma imkânım olsaydı, hem Hitler'le hem de Stalin'le iyi konuşurdum, buna inanıyorum. Yani ben serbestim. Eğer onlar da karşıma serbestçe çıkabilseydiler, onların karşısına serbestçe çıkabilirdim. Komünizmi de, faşizmi de onlarla iyi tartışabilirdim ve bazı sentezlere ulaşmak da zor olmazdı. Yani kendimi böyle bir özgürlük konumu içinde tutuyorum. Eğer onlar özgür olsaydı, Stalin'in başardığı komünizmi ve Hitler'in bireyciliğini, diktatörlüğünü ve faşizmini ele alıp ikisini yorumlayabilirdik. Onları bir noktaya getirme, bir noktada buluşturma zor olmayacaktı herhalde. Tabii ben uzlaştırma demiyorum, sorunlardan söz ediyorum.

Bir yerlere götürmeden, halletmeden liberalizmden bahsediliyor. Bu anlamda benim stilimde tartışma özgürlüğü çok önemli bir yer tutar. Dikkat edin, burada hepinize sunulan en önemli şey tartışma ortamıdır. Diplomasıcılık yok. Başkaları bunu dayatmak istiyor, o ayrı bir mesele. Benim yönlendirdiğim bir hareket iyi bir tartışma sahasıdır, özgürleştiricidir ve bireysel yorumlamaya da açıktır. Ama sentezi üst aşamaya götürme de bu işin doğal bir parçası olmak zorunda. İşte bunu yapamıyorlar, bürokratlaştırıyorlar, ağalaştırıyorlar. Sentez yok, çözüyorlar ama birleştiremiyorlar. Ben bu değilim. Benim durumum bunu çok aşar.

Benim Türkülerden Anladığıım Anlar, En Çok Düşüncede ve Eylemde Hareketlendiğim Anlardır

A. Konuk: Sizin zaman zaman bir ezgiyi mırıldandığınızı biliyoruz. Ancak hangi ezgi olduğunu herhalde hiç kimse bilmiyor.

-Ezgi, ses... Yaşam bir anlamda ses demektir. Yani müzik ve yaşam birbirini tamamlar tanımına ulaşmak istiyorsunuz. Aslında bu büyük bir felsefi tanım da değildir. Müziksiz veya sessiz bir yaşam mümkün mü? Müzikten yoksun olacak yaşam acaba yaşam mıdır? Veya müziksiz yaşayanlar çok tehlikeli olamazlar mı? Tersine de söylenebilir. Sesin abartılması tehlikeye yol açmaz mı? Örneğin Avrupa'da yeni müzik biçimleri yapılmış. Ben hala o müzik biçimlerine bir anlam veremiyorum ve bu müziklerden endişe duyuyorum. Sesin bu kadar abartılması çilginlaştırıyor. Bu müzik şimdi Türkiye'ye de bulaştırılmış. Büyük bir tehlike olamaz mı, kıyamet işareti olamaz mı? İnsan bundan açıkçası ürküntü duyuyor. Ama diğer yandan yaşamın bir melodi olduğu doğrudur; yaşam bir ezgi, bir melodidir. Müzik olayı ritim olayıdır ve baştan şimdiye kadar da var bunlar.

Bir ezginin, ses dalgaları biçiminde bir dalgalanması olduğunu söyleyebiliriz. Dikkat ederseniz, bu müziğe yol açması olayıdır, değil mi? Bizim mücadelemiz özgürlük biçimindeki çok önemli bir müzik olayına yol açmıştır. Demek ki, mücadelenin kendisinde de müziksel bir yorum vardır. İleride bu daha iyi seslere bürünür, daha gelişmiş seslere kavuşabilir. Dikkat edin, şimdi mücadelenin sesleri biraz daha akortlu, müziksel bir gelişme var. Demek ki, bu mücadelenin temelinde ve benim içeriğimde biraz müzik var ki bu oluşuyor. Müzikle işe başladım, müzikle sonuçlandırıyorum.

Doğrudur, ben en az teoriden etkilendiğim kadar birkaç müzik parçasından etkilendim ve öyle başladım bu işe. Bana göre doğru teoriden olduğu kadar, doğru bir müzikten de elde edilebilecek sonuçlar vardır. Birkaç ezgiden mücadelede kararlılık sonucu çıkabilir. Bu bende belki teoriden fazla etkili olmuştur.

Evet, sosyalizmde çeşitli siyasi yaklaşımlar gereği bir şeyler yapmak gerekir. Ama birkaç türküyü dinlediğimde, onun kesin eyleme dönüşmesi gerektiğinin kavrayışı da var bende. Bu konuda anılarım var. Bir köşede bir sesi dinlediğimde, yaşamın akışının değiştiğini söyleyebilirim. Türküye hakkını vermek, güçlüğün gereğidir. Aynı zamanda türkü bir çağrıdır. Çoğunuz türkü söylüyorsunuz, ama bençe türkülerle kısıyorsunuz, bunlara fazla anlam veremiyorsunuz. Çarpıklık ileri düzeydedir. Ben halen de öyleyim. Benim türkülerden

anladığım anlar, düşüncede ve eylemde en çok hareketlendiğim anlardır. Hatta mücadele temposunu türküye, türküyü ritim temposuna ulaştırmak isterim; bunları birbirine kavuşturmak isterim, birleştirmek isterim. Birbirini şiddetle etkileyen iki olgunun örnekleri biraz ortaya çıktı. Daha da fazla ortaya çıkabilir. Bu anlamda bu, mücadelenin türküleşmesi, türkünün mücadeleye dönüşmesidir. Bunu daha da genelleştirebiliriz. Sanatın devrimcileştirilmesi, devrimin sanatlaşması çok iç içedir ve bence bunun sadece sınırlı oranda ürünleri ortaya çıkmıştır. Karşılıklı işlevlerinin daha fazla açığa çıkarılmasında büyük yarar görüyoruz, buna ihtiyaç duyuyoruz.

A. Konuk: Şimdi burada son olarak tiyatro konusunda düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

-Bütün bu konularda şunu söyleyebilirim ki, ben ne iyi müzik yaparım, ne iyi tiyatro yaparım, ne de sinemadan iyi anlarım. Bu konularda çok başarısızım. Herhangi birinizden çok başarısızım. Sinema seyretmeyi beceremem, tiyatrodan fazla anlamam. Hepiniz kesinlikle benden daha iyi anlayabilirsiniz. Türküleri de benden daha iyi anlayabilirsiniz. Benim yaklaşımım biraz daha değişiktir. Örneğin sinemayı seyredemem, ama en değme filmlerden daha etkili sahneleri bizzat yaşatırım. Benim için yaşam baştan sona bir tiyatro oyunudur ve zaten toplum büyük bir heyecanla bu tiyatroyu seyrediyor, onun sinema filmini seyrediyor. İlerde filmler yapacaksınız, zaten şimdiden tiyatrolara bayılıyorsunuz. Her gün bol bol seyrediyorsunuz.

Bizim mücadelemiz büyük bir tiyatro ve sinema olayıdır. Benim yarattığım pozisyon budur. Keşke karşımda güçlü artistler olsaydı da onlarla da sanat üzerine, sinema üzerine, tiyatro üzerine söyleşseydik. Var mı öyle artistler? Hollywood'a mesaj yollayalım veya Türkiye'de aktörler var, birkaçını buraya çağırıyorduk da boylarının ölçüsünü alsalardı. Bunu gerçekten ciddi söylüyorum.

Mücadelenin aktör yönü var, aktris yönü var, ama şimdi temsili yok. Bu konuda da kendimi zayıf görmüyorum. Bunun yol açıcı ürünleri ortaya çıkar ve bu da çağırıcıdır. Bu konuda çağrı da yapıyoruz. Bu çağrıda, kendilerine göre konular var diyoruz. Bunlar basitliğe, yapmacılığa fırsat vermez. Bu dönemde tüm bunlar açığa çıkmasa da, ilerideki dönemlerde bazıları ortaya çıkarak araştırma gereğini duyacaktır. Bu mücadelenin aktörleri çok gerçekçi, artistleri yalın ve büyük oynamak zorundadır.

Türkiye’de büyük sapıklık var. Sanat, sinema, tiyatro büyük sapıklık içinde. Tabii bu ayrı bir konu. O ilk çağın görkemli aktörleri, tanıdığın büyük aktörler, mücadelemizin zengin kaynağından ortaya çıkabilirler. Çünkü bunun temeli iyi atılmıştır. Fakat bu ayrı bir alandır. Yine de sanatlaştırmak, tiyatrolaştırmak, sinemalaştırmak olanığı büyüktür. Bir bütün olarak edebi olanaklar ileridir. Bu edebiyat için de öyledir, sanat için de öyledir. Mücadelemiz biraz da edebiyatsal yansımadır. Temel budur. Yürümesi zaman alacak, ama bana göre mücadelenin de temelinde işte böyle bir sanat vardır. Bu çok küçük bir figür de olsa, çok küçük bir ezgi de olsa böyledir. Mücadele sanatsız başlayamazdı. Bu kesinlikle çok daha özgün sanata da yol açar.

Başka sorularınız var mı? İlginç sorularınız varsa bol bol sorun, arkadaşaya yardımcı olun. Ben zaten hepimizi sorguluyorum.

A. Konuk: Benim başka sorum yok.

-Sor, az sordun. Soruların zengin değil, kapsamlı değil, fazla ilginç de değil. Daha ilginç sorular sorun. Düşünün, iki dakika düşünme süreniz var.

A. Konuk: Şimdi ben belli bir amaca yönelik sorduğum için...

-Olur mu? Belli amaçlardır. Çarpıcı sorular da sorabilirsiniz, uyarıcı sorular.

A. Konuk: Peki, ben sorayım. Turgut Özal’la karşı karşıya olduğunuzu düşünsek, ilk söyleyeceğiniz söz ne olurdu?

-Resmi bir Türk’le temas herhalde çok ilginç olacak. Siz o tabloyu seyredin. Resmi bir Türk’le temas; bu MİT’i de olur, Özal’ı da olur, hiç mühim değil. Sanıyorum ortaya çıkmayacaklar, bu onlar için çok zor. Onların kullanacağı sözcükleri şimdiden biliyorum, fakat bu onlar için çok zor olacaktır. Eğer öyle bir durum doğarsa ben de zorlanırım tabii. Çünkü karşı tarafın durumu o kadar zor ki! Ahlaki yönden durumları çok zor. Nasıl mücadele edecekler, neyle idare edecekler bunlar? Resmi bir Türk bizim pozisyonumuzun karşısında gerçekten çok zorlanan bir pozisyonda kalacaktır. Allah bu şansızlığı kimsenin başına getirmesin...

A. Konuk: Ben resmi bir Türk’ü değil de, bir işbirlikçiyi gönderebileceklerini düşünüyorum. Örneğin Hikmet Çetin gibi birini.

-Onlar mı? Onlara sıra gelir mi? Veya onlara öyle bir fırsat doğar mı? Bizim eylemimiz buna imkân verir mi? Geliyorlar, ama benim bildiğim gibi oluyor. Resmen, ben TC'nin adına geliyorum dese...

A. Konuk: O zaman zorunlu kalmayacak mısınız?

-İşbirlikçi olsun, ne olursa olsun, Allah kimsenin başına getirmesin diyorum. Fakat öyle bir durum doğarsa ve eğer karşılarındaki ben olursam, benim elimden kurtulmaları imkânsız. Diyaloga bunun için gelmiyorlar zaten. Bu, bir koşulsuz diyalog çağrısıdır. Yarın biz devletle de oturabiliriz. Belki hiç gelmezler, belki yerin dibine girerler de yine gelmezler. Belki de gelirler. Ama sonucu ne olacak? Kestirmesi çok zor. Zaten Özal'ın ağzından bazı cümleler döküldü: "Bu adamın ne istediği belli değil, ne yapacağı belli değil" sözcüklerini kullandı. Ben bile duydum, "Konuşabilecek birisi midir" demiş. Konuşulabilecek mi derken, aslında bu bizim konuşma gücümüzün zayıflığından veya temsil gücümüzün zayıflığından değil de, benim konuşmaya gücüm var mı anlamında bu sözleri kullanıyor. Örneğin dünyayla görüşüyorlar değil mi? Hemen hemen her gün sokaktaki adamla bile görüşme durumuna geldiler.

Dikkat edin, benim bununla da ilişkim var. Çankaya'da halk toplantıları düzenliyorlar. Beş bin kişi geliyor, değil mi? Çankaya hiç bir zaman bu düzeye düşmedi ve hemen her gün Demirel, "Başbakanlığı açmışım, beş bin kişi mi geliyor, gelsin" diyor. Dünyada hiçbir başbakanlık kurumunda böyle bir şey yok. Bu kadar düşmüşlük görülemez. Bunun nedeni nedir, biliyor musunuz? Nedeni şudur: Biliyorsunuz, TC Genelkurmayı da halkla görüşüyor. Bizim yarattığımız taban olayı onları buna yöneltti. Bu çok açık zaten. Halkı dillendirmek, halkı konuşturur duruma getirmek, onlar açısından çok önemli bir gelişme ve buna kendilerine göre karşılık vermeleri gerekiyor. Buldukları karşılık da başbakanlığın, cumhurbaşkanlığının kapısını gece gündüz açık tutmak oluyor. Bulunan çare kitleyi cumhurbaşkanlığının kapısına çekmek oluyor. "Gidelim, her şeyi konuşalım", "Başbakan herkesle görüşüyor, ben de gidip görüşeyim" biçimindeki psikolojiye halkı kaptırma çabası içindedirler.

Aslında bu dolaylı olarak benimle konuşmaktır. Ama çarpık ve saptırıcı bir biçimde. Düzenin benimle konuşmazlığı hiç olur mu? Bu çok açık. GAP'a geldiler, büyük bir gösteri yaptılar. Benimle böyle konuşuyorlar. Demirel konuşmasına başlarken ne diyordu? "Biz size

bunu yapıyoruz, APO ne yaptı?” Bu cümleyi tahlil ederseniz, benimle diyalog olduğunu hemen anlayacaksınız. Ama tersinden bir diyalog, beni boşa çıkarmak için bir diyalog. Ben onlar için ciddi ciddi tehdit miydim? Adam 1981 tarihinde bile o kadar korkuyordu. “Biz bu kadar büyüğüz, size bu kadar büyüklük verdik, o ne yapar” sorusunu halka yöneltiyor. Aslında bu bir komplekstir. “Ben bir şey verdim” demedim, ama halk bir şeyler vereceğimi çok iyi biliyor. Halk bunu rahatça tahmin ediyor ve şimdiden almak istediklerini ele almak istiyor. “Apo bu kadar verir” deniliyor.

Biliyorsunuz, APO primleri meselesi de var. Bu da ortaya çıktı. Otuz bin korucuya, mühendislere bile verilemeyecek maaşlar veriliyor, silahlar veriliyor, daha değişik şeyler de veriliyordu. Yine Kürdistan’daki bütün memurların maaşdır, primidir, buna eklenmeli. Tabii buna prim diyorlar, değil mi? Herkese veriliyor. Açık ki, bunlar bizimle diyalogdur. Niye veriyorlar? Devlet, devlet olmasını bilmiyor, vatandaşlarına eşit davranmayı bile bilmiyor, memurlarına eşit davranmıyor. Torpili yaygınlaştırıyor, torpil yapıyor, rüşvet veriyor. Devleti sadece bu yönüyle irdeleseniz birkaç kitap yazarsınız.

Bir de şu var: Eğer biz direkt başaramasak bile, onlara şimdi ne-redeyse Kürtçülük yaptırıyoruz. Aslında yaptırtıyoruz da, öyle değil mi? Şimdi Kürtçülük de yapmıyorlar mı? Kürtlüğü hatırlama, Kürtçülerle ilişkiye geçme, onlara parti oluşturma bunun bir sonucu değil mi? MİT şimdi Kürt partisi oluşturma çabasında. Eskiden ağızlarına bile almıyorlardı bu sorunu. Şimdi bir Kürt partisini bize karşı kapalı toplantılarda gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Belki yarın böyle bir Kürdistan’ı da gerçekleştirmeye çalışacaklar. Bu ne anlama gelir? Dolaylı yoldan benim onlara Kürtçülüğü yaptırmam, Kürdistan’ı kurdurtmam anlamına gelir.

A. Konuk: Mahmut Baksi’yi İstanbul’a getirdiler.

-Tamam, Kürdistan’daki en eski Kürtçülerden. TRT her gün Kürdistanî Cephe üzerine yayın yapıyor. Bu cephenin temsilcileri Ankara’ya teşrif ettiler, “Kürt partisi olmalı” diyorlar. Yarın “silahlı kuvvetlerimiz Kürdistan’ın da kuvvetleridir” diyecekler.

Gelin de bu meseleyi çözümlü şimdi. Bu Kemalizm’dir yani. Adamlar diyor ki, “Size komünizm lazımsa, onu da biz yapabiliriz!” Gerçekten bu onlara gerekliyse yapacaklar. Bunu şöyle yorumluyorum: “Kürtçülük, Kürdistan size gerekliyse, onu da biz size getiririz” diyorlar.

Zaten Özal'ın yaptığı da budur. Özal, "Bir Kürdistan devleti olmalı" diyor. Tüm bunlar mücadelemizin yasaları sonucudur. Adamlar işbirlikçilerin himayecileridir. Hamilik yapıyorlar. Bizim açımızdan ise olay, bizzat başaramazsan başkasına başartmaktır. Bu anlamda eğer sizler layık olursanız, sizlerle bunu yapamazsam, ben düşmana da yaptırırım. Bu kendiliğinden değildir. Bizim eylemimizin oldukça dolaylı bir sonucudur. Düşmanı o noktaya getirttik ve bunu onlara devrimimiz yaptırtıyor.

Dikkat edin, bizim devrimci eylem olmazsa onlar bunu yapamaz, yapmaz. Tabii yaptıkları hilelidir, tehlikelidir, imhacı karakterdedir. Devrim biraz soğudu mu tersine çevirirler. Devrim başardı mı bunu yaparlar. Bu Türk egemenlerinin çok açık sahtekârlığıdır aslında. "Devrim ne istiyorsa, biz de istedik" diyecekler. Yarın benimle görüşürlerse, "En büyük kardeşimizdir aslında, boşuna birbirimizle uğraştık" diyecekler. Evet, böyle bir sonuca gidebilir. Türk sistemindeki bu hususları iyi değerlendirmek gerekiyor.

İlkelerimde Olumsuz Boşa Çıkarma Yeteneği Vardır

Size göre, benim sistemimle buradaki arkadaşların durumu arasındaki çelişki nedir?

A. Konuk: Ben yaklaşımlarda bir çelişki görmüyorum. Sadece arkadaşlar biraz çekiniyor galiba. Halbuki açıkça, rahatça konuşabilecek bir ortam var. Ortada bir sıkıntı hissetmiyorum. Tek sıkıldığım nokta, sadece bu kadar insanın önünde bazı sorular sormak, konuşmak. Gerçi şimdiye kadar çok sayıda insanla konuştuk, ama her zaman biraz sıkıntıyı hissedebiliyorum. Arkadaşların ise bu yaşam içinde sıkılmamaları gerektiğini düşünüyorum. Bence hiç bir çelişki de yok, çok rahat bir ortam. Hatta platformla ilgili olarak ben Yeni Ülke'ye yazmıştım.

-O anlamda söylemiyorum. O anlamda düzeyler arası çarpışmalar olabilir.

A. Konuk: Tabii sizin yaşadıklarınızla, sizin örgütlülüğünüzle, sizin düşünce tarzınızla buradaki gencecik insanların aynı düzeyleri yakalamaları çok farklı olur.

-Mesele genç olmak değil. Ben gençken de böyleydim. Gençken yaklaşımlarım neyse şimdi de öyledir. Örneğin toplumun içine giderdim. Topluma nasıl yaklaşıyordum sorusu, aslında iyi bir soru olabi-

lir. O günlerle bugün arasında hiçbir fark yok. Dönüp dolaşıp bir yerlere oturamazdım. Her yere çok rahat bir biçimde giremezdim. İnsanların içinde tabii ben de otururdum, fakat bir köşede otururdum, aralarına pek katılmazdım.

A. Konuk: Önder olmak, halklaşmak ayrı bir şey tabii. Herkesin önder olması söz konusu olamaz.

-Yine de oldukça benzer yönleri var. Okulda da öyleydim. Yani şimdi tüm bunları yaparken önderlikle ilişkisi mi var? Yani pek...

A. Konuk: Ama bakın, dün ben bir arkadaşla konuştum. Sizin köylünüz olan bir arkadaşla. Bana Şehit Hamza'nın bir sözünü söyledi. Gerçekten çok güzel bir sözdü bu. Sizin köyde küçükken oynadığınız, namaz kılmak için abdest aldığınız bir taşın, kuyu gibi bir taşın çevresindeki olaylara ilişkin. Şehit Hamza şunu söylüyor: "Siz ona sahip çıkmalısınız, onu korumalısınız, çünkü o bu eylemi götürecek olan kişiliktir." Şimdi bu olayların olduğu tarih çok eski bir tarihtir.

-Şehit Hamza biraz bizi tanımış olabilir. Benim böyle eskiden kalma dostluklarım var.

A. Konuk: Ama onun bu sözleri söylemesini gerektiren şey şu: "Bize, 'Haydi namaz kılmaya gidelim' dediği zaman, biz abdestsiz namaz kılmaya giderdik, ama o kesinlikle abdestsiz ayağını yere bile basmazdı. Namaz kılacaksa, namazı kurallarına göre kılardı" diyor.

-Bu, ilkelere bağlılığı gösterir. İlkeli adam olduğumuzu gösterir.

A. Konuk: Ama bakın, siz namazı kılarken bile kurallarıyla yapıyorsunuz, ötekisi ise bunu oyun olarak ele alıyor.

-İşte bu, aramızdaki farkı çok iyi ortaya koyuyor. Evet doğru, çoğunuz abdestsiz namaz kıyorsunuz. Yaşam konusunda hepinizin durumu bu. Abdestsiz namazdır sizinki. Ezici bir kesiminiz öyledir. Namaza abdestsiz duruyor. Benim için bu mümkün değil. Benim için öyle bir nokta vardır ki, o dönemden de kaynaklansa ciddidir. İslam öğretisine göre, abdestsiz toprağa basmamak sevaptır. Bilmiyorum, anlıyor musunuz? İşi o noktaya getirdim ki, bundan da önemlisi bu uyku dönemi ne olacaktır? Uykuda abdest bozuluyormuş. Yani bu bir hassasiyet meselesidir. Benim buna benzer hassasiyetlerim çoktur. Tabii çok şeyi de yıktım. Değişik bir namazım var artık. Ama o ilkeyi size yaydık, tabii artık o biçimde değil. O biçim yok artık.

A. Konuk: Zaten farklılıklar da buradan çıkıyor. Herkesin aynı davranışı göstermesi olanaksız.

-Önderler veya ilkeye sonuna kadar bağlı kalmak isteyenler için bunun başka yolu yok. Evet, İslamiyet'i yorumlamak istesek, bu anlamdadır aslında. Bence böyle yorumlanmalı. Eskiden de zaten işin biçimsel kısmını izah etmede çok yetersizdim. Abdest iyi bir fikirdi, namaz da iyi bir fikirdi ve ikisi de ilkeydi. Bunun başka şeyleri de vardı. Oruçtur, melektir, Allah'tır... Hepsini yorumlayabildim. Bence İslami değerlendirmeleri oldukça yapmak gerekir. Türkiye'de bu yapılmamış. Türkiye'deki en son İslamcılık akımları çok yüzeysel, en gerçek dışı yaklaşımlardır. İslamiyet'in bir toplumsal ilkesi var. Ona inanmak gerekir. Onun bir yaşam tarzı var. Biçimlerini fazla ciddiye almamak, İslam dışı olmak anlamına gelmez bence. İslam'ın bir özünden bahsetmek olması gerekendir. O özün halen insanlıkla, halklarla olumlu ilişkisinin olduğuna inanıyoruz.

İslamiyet bir devrimdir denilir ve bu devrim, bir Fransız Devrimi, bir o Ekim Devrimi kadar gelişmelere yol açmıştır. İslamiyet'le Ekim Devrimi'nin de ilişkisi vardır denilebilir. Fakat biçimler çok farklıdır. Onları birleştiren bir temel öz vardır. Böyle olunca, o zaman bizim İslam'ın özlü ilkesine bağlı olmamız önemlidir. Bu ne kadar doğruysa, Ekim Devrimi'nin de bazı ilkelerine bağlı kalmamız o kadar doğrudur ve bunda çelişki de yoktur. Bu nedenle "önce Müslüman'dı, sonra komünist oldu" yorumu sahtekârcıdır.

Bir defa İslam ile komünistlik nedir? İslamiyet ile komünizmin ilişkisi nedir? Burada kimse bunu tartışmıyor. Ben bugün şunu söylüyorum? İlkel Müslümanlığa, asrı saadet denir. Bu, komünizme çok yakın bir durumu ifade edebilir. Hemen her devrimin bir komünist yönü, bir de mülkiyet yönü, bireyci yönü vardır. Biraz daha derinliğine yaklaşanlar, toplumsallığı ve toplumsal dışılığı görmekte gecikmezler. Bizim toplumsallığa yatkın olduğumuz bilinmektedir. Yani toplumsallık ilkesine halen de çok yatkınız. Bireyselliği toplumsallıkla iç içe düşünmek çok etkili. Ama toplum bundan çok kopar, ülkeden çok kopar, kapitalistleşir, feodalleşir. Bu kişiyi en baştan çıkmış kişilikler haline getirir. Sürtük, düşmüş, serseri, lümpen kişilik hangi toplumlarda mümkündür? Toplumun aleyhine kendini bu kadar büyütenler kimlerdir? Bunlar insanlık için çok mu yararlıdır? Sanmıyo-

rum. Bunun yararsızlığını görmek gerekir. Evet, bu durum tartışmaya açıktır.

Siz zorbalığa başvurmayın, ben de vurmam. Siz tartışma özgürlüğünü yaşayın, ben de yaşayayım. Kişiler tartışma özgürlüğüyle sonuna kadar ileriye gidebilmeliler. Bunda ciddiyet vardır tabii. Sonuç da vardır. Bunlar başka türlü yorumlanmamalıdır. Bunlardan kesinlikle sonuç çıkarılmalıdır. Önder olduğum, şöyle veya böyle kişi olduğumdan, namlı kişi olduğumdan değil, bu tavrım eskiden de vardı. Eskiden de bu hassasiyetim güçlüydü. Eski dönemlerde bile basit iş yapmazdım. Eskiden yolma yolarıydık, ben çok temiz yolarıydım. Diğerlerine bakıyordum, arkalarında bir sürü başak bırakmışlardı. Benim yolduklarımda geride kalmış bir tek tane başak bulamazdınız. Yaptığım işte bir kusur bulamazdınız.

Ufacık avuçlarımla pamuk da toplardım. Yemek yediğimde, çok zorunlu olmadıkça geriye bir kırıntı bile bırakmazdım. Ama siz yarısını atıyorsunuz. Abdestsiz namaz kılıyorsunuz. Sizin ilkeniz bu. Bu ilkeden utanmak lazım. İşleriniz hep yarıdır. Eylem yapmıyorsunuz, bir sürü açık veriyorsunuz, hem de silahlı mücadelede bunu yapıyorsunuz. Her işte böyle olduğunuz için burada da biraz böylesiniz. Ama benimki öyle değil. Diyorum ya, bir başak tanesini bile arkamda bırakmam. İlkelerin işte böyle bir yorumu vardır bende, olumsuz son derece boşa çıkarma yeteneği vardır. Çok ahım şahım olduğum için bunu söylemiyorum. Ama siz ilkeli yaşamayı bilmelisiniz, bunu yapmak zorundasınız. İlkesizlere İslamiyet günahkârlar, münafıklar der. Sosyalistler bunun için oportünist deyimini kullanırlar. Her sistem kendine göre bir değerlendirmede bulunur. Kısaca ilkesizler sapık olarak değerlendirilir.

(...)

Türkiye somutunda sorunlar aslında çok karmaşıktır. Hem tarihi gerçeklerin, hem de güncel gerçeklerin kesin doğru izahlara ihtiyacı vardır. Hiç şüphesiz bunu en iyi devrimciler yapar veya yapmak durumundadırlar. Bu konuda biz sınırlı bir katkı yapıyoruz. Çünkü öyle uzun boylu araştırma imkânlarımız yok. Mücadelemizin bazı sonuçlarının, dolaylı da olsa ne anlama geldiğini bu vesileyle yansıtmaya çalıştık. Gerçeklere ilişkin kamuoyuna yansıtmak istediğimiz birçok şey var. Bu, gazeteciler aracılığıyla sınırlı olmaktadır ve hep eksik

kaldığı görülmektedir. Bizim bunu tümüyle karşılamamız beklenmemelidir. Ama yine de halka karşı sorumluluklar var.

Burjuva basının temsilcileri yanımıza geldiğinde, onlara, kendinize güvenmiyorsanız bize yaklaşmayın diye söylemiştim. "Konuşmalarınızı şöyle yansıtacağız, böyle yansıtacağız" diyerek söz verdiler. Sözlerine çok sınırlı bağlı kaldılar. Sizler de bir basın görevi sürdürmek istiyorsunuz. Sadece bu söylediklerimize ilişkin değil, kendi görevleriniz de vardır. Halklarımıza gerçekleri açıklama konusunda tutarlı olmak, sistematik olmak çok önemlidir. Biz bu temelde çalışmalarınıza yüksek değer biçiyoruz ve elimizden gelen desteği de vermeye çalışıyoruz. Hepimiz layık olmasını bilelim.

Sizi de yakından ilgilendiren siyasi değerlendirmeler yaptık. Değerlendirmeler daha kapsamlı da yapılabilir. Ben sıkıntıyı burada görmüyorum. Değerlendirmelerden çıkarabileceğiniz sonuçlarla daha yakından ilgiliyim.

02-04 Ağustos 1992

DEVLETİN TESLİMİYET EĞİLİMİNİ BARIŞ VE KARDEŞLİK ADI ALTINDA DEMOKRATİK SÜRECE DAYATMAK TEHLİKELİDİR*

Özgür Gündem: Milletvekili Mehmet Sincar'ın katledilmesinden sonra DEP'de daha radikal politikaların nasıl ortaya konacağı yönünde tartışmalar başladı. Önerilerin başında Meclisten çekilme ya da Meclisi boykot etme geliyordu. Bu arada Sincar'ın cenazesinin kaldırılması sırasında gösterdikleri tavırlar nedeniyle DEP'e yönelik eleştiriler oldu. Bu eleştirilerin içinde, DEP'in Kürt halkını yeterince temsil edememesi de vardı. Konjonktür itibarıyla DEP'in politikalarını değerlendirir misiniz?

Abdullah Öcalan: Mehmet Sincar'ın katledilmesi sıradan bir olay olmadığı gibi, içinde değişik siyasal amaçları bulunan, devletin en acımasız bir özel savaş politikasının sonucu olmuştur. Görünüşte bir

---

* Özgür Gündem muhabiri ile yapılan röportaj

faili meçhul cinayetle karşı karşıyayız; ama devletin en üst düzeydeki yönetim gücünden kaynaklanan ve en alt düzeydeki tetikçilerine kadar uzanan bir planlama ve uygulamayla karşı karşıya olduğumuza bu cinayet olayından daha çarpıcı anlatacak bir örnek bulmak zordur. Yurtsever bir kişiliği olan Mehmet Sincar, gerçekten yurtsever, Kürt halkının özlü bir temsilcisiydi. İki kardeşinin de gerilla safalarında şehit düştüğünü göz önüne getirdiğimizde, neden birincil sırada hedef seçildiği daha iyi anlaşılıyor. Mardin gibi bir yörede, halkın ezici bir çoğunluğuyla seçilmesi de göz önüne getirilmelidir. Yani kişiliği teslimiyete ve Kürt halkının aleyhine taviz vermeye uygun bir kişilik değildir. Bütün bu nedenler, bu cinayetin hangi anlamda ve neyin hedeflenerek gerçekleştirildiğini gösterir. Bunu daha da açmakta yarar var.

Demirel'in 1 Eylül tarihli Meclis konuşmasında çok açık bir biçimde hedef göstermesi var. Bu son uyarıydı, zaten cinayet kararı da verilmişti ve gerçekleştirildi. Kendilerine göre PKK'nin dostu olan gazeteci ve aydınlara giderek artan saldırı ve cinayetler de söz konusudur. Önümüzdeki günlerde bunu tırmandıracaklar. Tüm bu cinayetlere 'faili meçhul' diyorlar! Aslında bunlar faili meçhul değil; bunlar halka açılan savaşımın, özellikle sivil kitleyi ve kendini savunamaz durumda olan aydınları -ki bunlar biraz da bağımsız kişiliği olan ve bir yerde halkın sözcüsü kişiliklerdir- susturmak için gerçekleştirilen susturma cinayetleridir. Cinayet kararları üstten veriliyor; tetikçiler için ise, şaşırtmak amacıyla ve uluslararası kamuoyunu yanıltmak için Hizbullah adını kullanıyorlar. Oysa Hizbullah bazen radikal ve antiemperyalist olabiliyor. Biraz da bu adı kirletmek ve bizimle karşı karşıya getirmek için kullanıyorlar. Tıpkı cumhuriyet tarihinde resmi bir komünist partisi kurdurtarak komünistleri tasfiye etmeleri gibi, hem İslami radikalizmi tasfiye etme, hem de PKK ile Hizbullah'ı çatıştırarak bir taşla iki kuş vurma gibi bir amaç geliştirmişlerdir. Belirleyici olan, basına yansıtılan anlatımlar değildir.

Biz gerek DEP'in, gerekse daha önceki HEP'in oluşumuna ve pratiğine bakma gereksinimi duyuyoruz. HEP, bilindiği gibi SHP içerisindeki Kürt realitesini dile getirmek ve bunu uluslararası alanda yansıtmak isteyen bir grup milletvekiline getirilen ihraç kararından sonra, PKK'nin Kürdistan'da oluşturduğu yurtsever potansiyelin legal plana yansıtılması ve bunun önemli bir politik ağırlık teşkil edeceği-

nin anlaşılması üzerine giderek kendini dayatan bir oluşumdur. Milletvekillerinin istifaları ve kitledeki talepler birleşince, adım adım Türkiye'nin siyasal ortamında da adını duyuran bir gelişme oldu. Özal bu gelişmeyi zayıflatmak için bir dönem hazine yardımının yolunu açtı. Böylece kontrol altına alınmış işbirlikçi bir Kürt gücü ve SHP'yi zayıflatma gibi bir amaç güdüyordu. Devletin üst düzeyde amacı buydu. Ancak bizim tabanımızın buna yansısıyla birlikte bir çatışma başladı.

HEP içinde devrimci yurtseverler mi, yoksa işbirlikçi bazı sahte Kürtçülük öğeleri mi egemen olacaktı? Tabanın ağır basmasıyla birlikte devrimci yurtsever eğilim etkisini duyurdu. Bazı işbirlikçi unsurlar gitti ve özellikle SHP ile girilen ittifakın da etkisiyle, ciddi sayılabilecek bir temsil gücünü parlamentoya soktu. Bu durum, resmi ideolojide gedik açtı, sistemi bozdu, dolayısıyla saldırılara uğradı. HEP'ilerin fazla bir şey söyledikleri de yoktu, ancak tahammül edilemiyordu. Çünkü parlamenter oyun biraz da olsa bozuluyordu. Bilindiği üzere, milletvekilleri muazzam bir şovenist dalgayla tecrit edilmeye, korkutulmaya ve teslim alınmaya çalışıldı ve buna karşı fazla bir direnme geliştirilemedi.

Bu noktada, "Neden HEP daha radikal tutum alamıyor" diye, giderek kitlelerin rahatsızlığı gelişti. Birçok bölgede de serhildan kırılcılığında kullanıldılar. Kitleler rahatsızdı ve milletvekilleri Ankara'daki lojmanlarından çıkamaz oldular. Çok lüks bir yaşam halkın gözünden kaçmıyordu. Kitle içine girip bir eğitim, toplantı geliştiremiyorlardı. Demek ki devlet bir yandan bunları ürkütüyor, bir yandan da maddi çıkar sağlıyor, Ankara'da yaşam imkânları sunuyordu. Bunun üzerine de yattılar ve halkın bunlara tepkisi arttı. Halk onları bu haliyle kabul edemezdi. Halkın etkileri doğrultusunda PKK, bazı desteklerinin yanı sıra uyarılarda da bulundu.

Bu süreçte kapatılmalı mı, kapatılmamalı mı sorusu ortaya çıktı. Sonunda yasal zorunluluktan ötürü kapatıldı. Politik açıdan HEP'i işbirlikçi olarak kullanabileceklerini düşünürlerken, Anayasa Mahkemesi benzer örnekler oluşmasın diye cumhuriyetin yetmiş yıllık geleneksel politikasını yerine getirerek, yani "Kürt yoktur, Kürt sorunu yoktur, dolayısıyla partileri de olamaz" şeklindeki genel ilkelerini hayata geçirdi ve kapattı.

Yerine kurulan DEP, farklı bir oluşum değildi, her ne kadar içine bazı diğer örgütler girmişlerse de özünde aynıydı. Kürt halkından güç alma veya Kürt halkını temsil etme, Türkiye'nin demokrat ögelelerine ve gruplarına açık olma amacındaydı. Legal bir partiydi. Fakat burada anlaşılması gereken, ağırlıklı olarak üst yönetimin bir mücadele sürecinden gelmediğidir. Tüm hünerleri şu: "Bir politik boşluk var, Kürt halkının belli bir siyasi gücü var, onu kullanmaya çalışırız. Devletin de Kürt politikasında bazı arayışları var. Onu da dile getirmeye çalışır ve böylece bu boşluğu kapatırız" biçimindeydi. Bu da oportünist bir yaklaşım oluyor. Ne eğitim yap, ne örgütlenme yap, ne kitlenin içine girip taleplerini dinle, ne de onları korumaya çalış, hatta onların çıkarlarını bile dile getirme. Neymiş? Kürt halkının çıkarları olabilirmiş! Bunu devlete sat, devletin de resmi politikasını Kürt halkına dayat. Gittikçe bu politikaya yatmalar ortaya çıktı. En tehlikeli nokta burasıydı.

Devlet bu zaafı tespit etti ve giderek baskıları geliştirdi; daha fazla teslim almak için özellikle de "Gerilla hareketine karşı illa tavır alın, terörizme karşı tavrınızı koyun" dedi ve sindirdi. Genel Başkanın tutuklanması, Sincar'ın vurulması bu çerçevede ele alınmalıdır. Lojmanlardaki ekip bir türlü oradan çıkmak istemediği için, tek bir sözcükle de olsa, varolan muazzam kirli özel savaş konusunda da tek bir laf bile edemez durumdadır. Bir Ecevit, bir Muhsin Yazıcıoğlu kadar bile kendi gerçeklerini dile getirmekten korkuyorlar. Halbuki en büyük muhalefet partisiydiler ve en kötüsü de, yoz bir yaşamı yaşadıkça yaşıyorlar.

Hem Kürt halkı gibi acı, cinayet ve işkenceler içinde boğulan bir halkı temsil ettiğini söyleyeceksin, hem de bu yaşamı böyle yoz yürüteceksin! Bu büyük bir çelişkidir ve halk bunu kabul etmez. Biz halkın bunlara karşı yükselen tavrını engellemek istedik. Ama öyle bir aşamaya gelindi ki, bunun anlamlı olmayacağını, halka ters düşüleceğini göz önüne getirerek, halkın eleştirilerinin önünü açmak gerektiğini düşündük ve içinde bulunduğumuz gelişme de budur. Halkın sözde kendi temsilcilerine yönelik bu tavır ve eleştirilerini biz de desteklemek zorunda kalacağız. Tümünüyle DEP'e karşı olmasa da, yaşamları böyle yozlaşan ve halka karşıt bir konum arz eden, özellikle milletvekillerinde olsun, yöneticilerde olsun gelişen bu yozlaşmayı halkın tepkisine açık tutup, onu elimizden geldiğince biz de

eleştirecek ve bunlara geçit vermeyeceğiz. Kaldı ki devletin bunlarla ilgili dışı ilişkileri vardır. Devlet bunları Kürt halkına karşı kullanmak istiyor ve sanırım böyle bir süreç de vardır, kuşkuluyuz. Kısaca bunları, Kürt halkı ve Türkiye demokratik güçleriyle uzlaştırmayacak, bunlara bu fırsatı vermeyeceğiz.

Belirtildiği üzere, devletin teslimiyet eğilimini sözde barış ve kardeşlik adı altında devrimci demokratik sürece dayatmak tehlikelidir ve buna alet olmamaları konusunda bunları uyurma gereğini duyuyoruz. Halkı bu temelde bilinçlendirip, politik tavır almaları konusunda destekleyeceğiz. DEP'ten beklenen, devletin teslimiyetçi politikasına alet olmak değildir, devrimci kesime sırt çevirmek değildir. Böyle bir görevin içine girmeleri onları daha da bitirecek ve affedilmez bir duruma getirecektir. Sanıyorum önümüzdeki günler, devletin DEP vasıtasıyla yürütmek istediği teslimiyetçiliği boşa çıkarma dönemi olacaktır.

Devlet bir yandan korucu politikasını geliştirirken, DEP'i de böyle bir alete dönüştürmek istiyor. Yani siyasal korucular gibi değerlendirilmek istiyor. Buna fırsat verilmeyecektir. Yönetim eğer radikal, devrimci demokratik bir tutuma yönelirse destekleyeceğiz. Önümüzdeki Kasım ayında sanırım kongresi gelişecektir. Devrimci demokratik, yurtsever kesimin politikaya bütünüyle ağırlığını koyması gerekir. Böyle olursa destekleyecek, aksi takdirde ise ister kapatılsın, ister işlemez duruma getirilsin alet olmayacak, karşı duracağız. İster DEP'in içinde, ister dışında olsun devrimci demokratik kesimlerin yerel seçimlerde ya bir parti kararıyla -DEP ya da başka bir parti- ya da bağımsız olarak seçimlere girmelerini sağlayacağız. Devlet bunu da engellerse, tavır olarak Kürdistan'daki bütün seçimleri engellemeyi geliştireceğiz. Bizim bu konuda, hala süreci işler kılma durumumuz vardır.

Devletin, özellikle özel savaş vasıtasıyla, faili meçhul cinayetlerle kent ve köy halkını teslim alma politikasına sert karşılıklar vermemiz söz konusudur. Diğer burjuva partilerini biz de seçime sokturmayacağız. Eğer bu cinayetler durdurulmazsa, demokratik yurtsever parti ve kişiler seçimlere sokulmazsa, hiçbir burjuva partisi de sokulmayacak, seçilseler de görev yapma fırsatları olmayacaktır. Bu konuda son derece kararlı bir yaklaşımımız söz konusudur.

Ö. Gündem: Sözü ettiğiniz politik yaklaşımlar sürdükçe, tavrınız yapılacak tüm seçimler için geçerli olacak anlamını mı taşıyor?

-Gayet tabii. Legal politik imkân verilmezse, burjuva partilerine de, özellikle etkili olduğumuz alanlarda politika yapmaları için fırsat verilmemesi yönünde bir misillemeyle karşılık verilecektir. Yani şu politikayı bozacağız: "Devrimcileri sokturmayalım, her türlü yöntemle üzerlerine gidelim ve buralarda biz halkın temsilciliğine soyunalım." Bu, boş bir politikadır ve ister yerel ister genel seçimlerde uygulanamayacaktır. Bundan sonra Kürt halkının bu tip sahte temsilciliklerle, temsilcilerle aldatılması artık imkânsızdır. Gönül isterdi ki, Türk halkı da böyle aldatılması imkânsız bir noktaya gelsin. O dönem geçmiştir. Sahte yurtseverlik ve demokratlık temelinde halkın aldatılmasına imkân verilmeyecektir. Halka dayalı, halk için gecesini gündüzüne katan, eğiten, örgütleyen, her türlü mücadele için seferber olan adaylar varsa, onları bir parti içinde veya bağımsız aday olarak destekleriz. Buna fırsat verilmezse, kesin bir boykot, boykottan da öteye, kitleyi her türlü aldatma ve saptırmaya yönelik bütün politikacılara bir saldırı kampanyasıyla cevap vereceğiz. Bu konuda dayatılan bir çıkmaz vardır. Bu çıkmazda halkın sesi boğdurulmak isteniliyor. Biz buna fırsat vermeyeceğiz. Tabii bu da daha genel bir çerçevede, ulusal sorunun ve Türkiye'de demokratik sorunun çözülmesini istiyor.

Bu özel savaş anayasasından kurtulmadıkça, ondan kaynaklanan parti ve seçim yasasından kurtulmadıkça özgür demokratik seçimler olamaz, olmadığını da herkes biliyor. Bu kadar yolsuzluklara ve rüşvete boğulmuş bir politik ortamın demokratik olacağını sanmak gaflettir. Acaba anayasa değişir mi? Partilerle seçim yasaları özgürleşir mi, demokratikleşir mi? Eğer böyle bir gelişme olursa, şüphesiz genelde ulusal ve demokratik yolda siyasal yönetime ağırlık vereceğimizi defalarca söylemiştim. Ama bu anayasayla, mevcut partiler ve seçim yasalarıyla olmuyor. Bu yasaların köklü bir revizyondan geçirilmeleri gerekir. Ama varolan yasalar böyle dayatıldıkça görülmüştür ki, halkın tepkilerinin parlamentodaki ifadesi oldukça zorlaşmıştır. Ne kadar taktik de yapsak, onlar cinayet ve tutuklamayla karşılık verecekler. İş bu noktaya dayanmıştır. Savaştan ve şiddetten başka politikaya sarılmadıkları ortaya çıkmıştır.

Rüşvet yetmiyormuş gibi, parayla satın almak yetmiyormuş gibi cinayetler de bu kadar geliştirilirse, açıkça halkın temsilcisi olduğunu iddia edenler kendilerini koruma ve mevzilerini savunmaya yönelik şiddetten yana tavırlarını koyacaklardır. Bu da onların en doğal ve meşru haklarıdır. Sen onların hiçbir biçimde yasal haklarını veremeyeceksin, verdiğinde de onu çok ince özel savaş yöntemleriyle boşa çıkaracaksın ve sonuç faşizmdir. Buna karşı da halkın meşru direnme hakkı doğar ve belli ki önümüzdeki dönemde, bu meşru savunma hakkı daha da yaygınlaşacaktır. Bu, gerilla savaşıdır, serhildandır, Türkiye'deki işçi eylemleridir, memur grevleridir. Tüm bunlar daha da gelişecektir. Çünkü özel savaş, demokratik mücadele yöntemlerine gerçekten çok sınırlı da olsa geçit vermek istemiyor.

Ö. Gündem: DEP milletvekillerine, Meclisten çekilmeleri için parti tabanından baskılar oldu. Ancak milletvekilleri bu durumun pratikte yararı olmayacağına inanıyorlar. Bu konuyla ilgili değerlendirmeniz nelerdir?

-Milletvekilleri kendi çıkarlarından vazgeçip halkın beklentilerine cevap verecek durumda değiller. Halk, "Çekilsinler ve daha radikal tavır göstereyin" diyor. Onlarsa koltuklarına daha da sıkı yapışıyorlar. Bu sadece geri bir adım değil, halkın beklentilerine ters düşme anlamına geliyor. Bazı iyi niyetli milletvekilleri olabilir, ama ağır basanın da halk olduğunu burada açıkça belirtmek istiyorum. Bunların parlamentoda iyi bir mücadele vereceklerini sanmıyoruz. Zaten halkı kahramanca savundukları ortaya çıkmamıştır ve bu pasif durum, cinayete de yol açmıştır. Halkla birleşip bir yürüyüş yapsalardı, halkı savunma çabaları olsaydı, herhalde bu cinayetler bu kadar pervasızca gelişmezdi. Dile getirmekten bile korkuyorlar.

Bunlar halkın çıkarına ne kadar bağlı olacaklar? Ortada bir acayiplik var. Sanıyorum bunlar hem bazı çıkarlara bulaşmış, hem de rahat koltuklara alışmışlar. Halk bunları kabul etmez. Kendi durumlarını köklü bir biçimde gözden geçirmeden, sadece çekilseler de halk bu halleriyle onları kabul etmez. Durumlarını bir hayli kritik buluyorum. "APO ile görüşüyorlar mı" diye yaygaralar koparıyorlardı. Ben kendi açımdan, bundan böyle onlarla görüşmeyi sorgulayacağımı belirtmek istiyorum. Varsın devlet her gün onlarla görüşsün, ne kadar yararlıysalar onlar devletin olsun. Bunlar bu haliyle -istisnaları söylemiyorum- halka da layık değiller, Türk devletine layıklar. Devlet ister

vursun, ister hapse tıkasın, kendi malıdır, dilediği gibi kullanabilir. Biz haklın sesini yansıtmasını daha iyi biliriz. Maalesef desteğimizin değerini anlayamadılar. Layık olamadıkları ortaya çıktı. Devlet de halk nasıl temsil edilir, biraz daha iyi anlayacaktır. Çareler bitmiş değildir ve tam da bu süreç içinde devrimci sürecin devreye sokulması söz konusudur.

Hemen belirtelim ki, bizim politikamız işliyor. Gerillaya dayalı ulusal meclis politikaları daha şimdiden Kürdistan'ın bütün önemli bölgelerinde Hazırlık Komisyonları biçiminde işlevini sürdürüyor. Eyalet ulusal meclisleri hazırlık komiteleriyle birlikte en kısa sürede faaliyete geçecektir. Orada halk temsilcileri ortaya çıkacak ve onlardan müteşekkil bir ulusal kongre, parlamento vücut bulacaktır. Bu anlamda Ankara'nın Kürt halkının temsilcilerinin yeri olmadığı anlaşıldıktan sonra, hele bu son gelişmelerle birlikte dürüst olmak ve gerçekten halkını temsil etmek isteyen kimselerin Ankara'da kurşunlanacağı anlaşıldıktan sonra, herhalde Kürt halkı da "Benim temsilcilerim özgür topraklarda, özgürlük silahlarının koruması altında olsun. Ankara'da ve Kürdistan'ın savunulamaz şehirlerinde pisi pisine vurulacağıma, özgürlük silahlarının koruması altında halkımı temsil ederim, bu daha iyidir" diyecektir. İşte bu sürece girilmiştir.

Biz bu süreci 1993'te tamamlamak istiyorduk. Ancak Güney'de, Türkiye'de karışıklık sürdü. Şimdi bu karışıklıklar az çok netleşiyor ve dolayısıyla Kürdistan'da halkın parlamentosunun önü alabildiğine açılmıştır. İnanıyorum ki, 1994'te devrimci ulusal bir parlamento, hem de özgür topraklarda, özgürlük silahlarının koruması altında vücut bulacaktır ve bu çok önemli bir gelişme olacaktır. Bizim yerel ve genel seçimlerde dayatacağımız Kürdistan politikamız budur. Artık Ankara'da umut olmadığını, tam tersine karanlık ve cinayet olduğunu açık söyleyeceğim. Bizim temsilcilerimizin işi Ankara'da değil, Kürdistan'dadır. Kendi kentlerimiz vardır, bölgelerimiz vardır; Türkiye geneli için değil onları temsilen seçileceklerdir. Türkiye geneli için Türkiye halkı seçer -ki bu da belirsizdir-, ama Kürt halkının kendi temsilcilerini seçeceği açıktır.

Bazı işbirlikçiler ve korucular var. Onların temsilcileri de zaten özel savaşın içindedir. İşbirlikçiliklerini halka acımasızca saldırarak gösteriyorlar. Bizim de bunlara söyleyeceklerimiz vardır. Kürdistan'da bunların yerinin olmadığını anlatacak uygulamalarımız vardır.

1994 seçimleriyle birlikte bu yıl, Kürdistan'da da halk temsilciliği açısından önemli gelişmelerle dolu yaşanan bir yıl olacaktır. Alternatif parlamento, alternatif seçimler giderek hız kazanacaktır. Bu, önemli ve tarihi bir gelişmedir. Türkiye parlamentosunun da temeli bir anlamda böyle atılmıştı, savaş içinde atılmıştı. Kürdistan parlamentosunun da temeli savaş içinde atılıyor, bunu yadırgamamak lazım.

Eğer Türkiye illa birlik istiyorsa, biz bunun eşit ve özgür koşullarda nasıl olabileceğini ve illa halkın iradesini istiyorsa, bunun bir referandumla nasıl olacağını yolunu gösterdik. Baskının olmadığı bir ortamda Kürdistan'da bir referandum, yine Türkiye'de eşit ve özgür koşullarda birleşen bir federal anlayışın gerçekleşmesine kapalı olmadığımızı defalarca vurguladık. Kendi ülkemizi her düzeyde yetkinleştiriyoruz. Eğer Türk halkının da eşitçe ve özgürce bir birlik temsilciliği olursa -parlamentoda, hükümette, her kurumda olur-, bizim buna bu temelde baktığımızı bir kez daha vurgulamak isterim. Eşitlik ve kardeşlikten bunu anlıyoruz. Yoksa özel savaşın kan kusturması altında eşitlik ve kardeşlik olmaz.

Bu konu Türk halkı tarafından da anlaşıldı. Dolayısıyla önümüzdeki dönemde hem özgürlük ve bağımsızlık mücadelemizin, hem de eşitçe ve özgürce birlik mücadelemizin iç içe geliştiğini, Türk halkı tercih ederse buna hazır olduğumuzu, diğer Türk hükümet temsilciliği, resmi çevreler savaş dilinden anlıyorsa savaşı da yetkinleştirebileceğimizi, barıştan anlıyorsa siyasi çözüm yollarına da açık olduğumuzu bu vesileyle tekrarlamak isterim.

Türkiye'de Büyük Bir Hukuk İhlali Vardır ve Bu da Partiler Eliyle İcra Edilmektedir

Ö. Gündem: Devletin ve DYP'nin üst kademelerinde ateşkes tartışılıyor, bu konuda görüş ayrılıkları baş gösteriyor. Yerel seçimler hükümet için önemli bir sınav olacak. Ancak Kürt sorununa ılımlı yaklaşanların sesleri kesilip sonucu bekleniyor gibi bir izlenim var. Bu konuda ne dersiniz?

-Tansu Çiller hükümeti askerlere tümüyle teslim olmuştur. Yerel seçimler için bütün kaderini Mart'a kadar operasyonlara bağladığını, eğer operasyonlar başarılı olursa hükümetin de başarılı olacağını, bu açıdan muazzam savaş kışkırtıcılığı yaptığını görüyoruz. Bu hükümet

başa gelmeden önce de söylemiştim: Bu politikalar bu hükümeti bitirir ve DYP'nin de içinde değişik bir anlayış var -ki bunu da Haziran kongresinde göstermişlerdi-, ama Kürdistan'daki Olağanüstü Hale, özel savaşa yönelik net bir politikaları olmadığı için kaybedecekler. Dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin eğer ateşkes konusunda biraz daha net olsaydı, eminim ki bizim de vereceğimiz olumlu bir karşılıkla bu ekip bu işi götürebilirdi.

Ama ilginçtir, Çiller sözde Doğulu delegelerle bu işi kotarmak istedi. Aslında onlar da ateşkes beklentisi içindeydiler. Kürt meselesinde bazı adımlar atılmasını bekliyorlardı. Bu sözü de vermişti. Ancak aniden savaşı yoğunlaştırmaya yöneldi ve şimdi çıkmaz içinde. Aynı şekilde ANAP hükümetlerinde Mesut Yılmaz'ın da, Yıldırım Akbulut'un da sonunu getiren, özel savaşı tırmandırmaktı. Aynı hatayı Demirel ve Çiller hükümetleri de uyguladı ve sonuç, gerçekten bu hükümetlerin başarısızlığı ve tasfiyesi olmuştur.

DYP'nin kadrolarının bu duruma çözüm arayacağı açıktır. Çözümün iki taraflı ateşkese bağlı olduğu, yerel seçimlerin kazanılmasının biraz da Çiller hükümeti anlayışının tasfiyesine bağlı olduğu ve siyasi çözüm yönünde politikalar üretilmesiyle ilgili olduğu görülmektedir. Bu konuda tartışmaların yoğun olduğunu da biliyoruz. Acaba bir şeyler yapılacak mı? Bana göre güçleri yetmiyor. Ateşkes politikasıyla siyasi diyaloga açık tutma yönünü kim temsil edecek? Türkiye'de buna ambargo var. Özal bu konuda bir iki şey söylemek istedi, bana göre hayli kuşkulu olan bir ölümle yarı yolda kaldı, ki bu çok önemlidir. Önemli birkaç adım atmak istiyordu. Öleceği gün bu adımları atmak istiyordu. Yerine gelen politika, eski cumhuriyet politikasıdır; "Kürt yoktur, olsa da tecrit ederiz, bu bilmem kaçınıcı isyandır, onu da ezeriz" gibi. Günümüze geldiğimizde bu politika özel savaşın şiddetlendirilmesi, dolayısıyla Türkiye'nin çıkmazıdır. Bu politikayı hangi hükümet uygularsa altı aydan, bir yıldan fazla dayanmıyor. Buna karşı çıkmak isteyen biri oldu mu, onu da boğmaya çalışıyorlar. Bu çıkmazı yerel seçimlerde bütün yönleriyle göreceğiz.

DEP meselesini biraz açtım. DEP adayları bu potansiyele yük olmak istiyorlar. Kesinlikle buna izin vermeyeceğiz. "İstedığımızı seçeriz, istediğimiz gibi aday oluruz" yaklaşımlarını bıraksınlar. Ne yerel, ne de genel seçimlerde artık böyle beklentilere fazla ilgi göstermeyeceğiz. Tam tersine, eğer gerçekten bu parlamento halk temsilcile-

rine açık olursa, özellikle Türk halkına destek olması açısından bazı demokratik yaklaşımları destekleyebiliriz. Bu DEP içinde de olur, diğer partiler içinde de olur, ittifak biçiminde de olabilir. Mesele Türk halkının demokrasi mücadelesine destek olmaktır ve bu arada Kürdistan halkının sesini biraz daha duyurmaktır. Böyle bir politikaya kısmen gelişme şansı verebiliriz. Eğer gerçekten temsil yeteneği olan partiler ve adaylar ittifaka gelirlerse, buna şans verilirse Kürdistan halkının devrimci potansiyelini, Türkiye halkının demokrasi mücadelesinin desteklenmesi biçiminde değerlendiririz. Bu oldukça etkili olabilir.

Kürdistan'da yerel seçimleri yaptırmamaya gelince, buna cevabımız vardır. Eğer bağımsız, özgür, halk iradesini temsil edecek adaylar katledilirse, biz de diğerlerini şiddetle tasfiye edeceğiz. Bu gerçekten bir uzlaşmayı gerektiriyor, siyasal diyalog yolunun açık tutulmasını gerektiriyor. DYP'nin içindeki barışçıl önerilere fırsat tanırlarsa bu çok iyi bir gelişme olur. Ve yine bazı partilerin ittifakı olursa, buna da açık olduğumuzu söyleyebilirim. Ama şimdilik işin sansür ve bastırma yönü ağır basıyor. Büyük ihtimalle bizim de buna karşı çok sert cevaplar geliştirmemiz söz konusu olabilir.

Yerel seçimlerin Kürdistan'da rahat geçeceğini söylemek, seçimler olsa da, kukla adaylar seçilse bile onların yaşayacağını sanmak safdilliliktir. Demokratik adaylar, demokratik parlamenterler seçilir, Türkiye buna açık olur; açık olmazsa bizim parlamentomuz gelişecektir. Biz kendi yerel belediye başkanlarımızı seçeceğiz. İlegal seçeriz veya tıpkı Filistin'de olduğu gibi, birçok ülkede olduğu gibi çalışırlar; yurtdışında da görevlerini yerine getirirler. Hatta dediğim gibi, bir geçici hükümet ve yürütme gücüyle de karşılık verebiliriz. Bunlar, alternatif politikalarımızdır. Hem çerçeveleri açılıyor, hem de pratikte işleyişleri sağlanıyor.

Ö. Gündem: SHP'nin yeni lideri Karayalçın'ı hem Çiller başkanlığındaki DYP, hem de Genelkurmay destekliyor. Bu yolla klasik anlamdaki sosyal demokrasi geleneği yerine inşa edilmek istenen merkez sağ hakimiyeti ve yaşanan süreçte solu kucaklayabilecek bir partinin nasıl olması gerektiği konusundaki görüşlerinizi açıklar mısınız?

-Tansu Çiller yönetimindeki DYP nasıl Genelkurmayın rotasına oturtulduysa, aynı şekilde Karayalçın'ın şahsında da SHP öyle otur-

tuldu. Bunların Genelkurmay ile bağlantılarını görmemek için kör olmak gerekir. Ama sadece Genelkurmayın değil, özel savaşın emrinde, hatta bana göre özel savaşın bir kontr yönetimi vardır, bu yönetim ordunun da tamamını temsil etmez. Ordu içinde, hükümet içinde, parlamento içinde ve Çankaya'nın koordinatörlüğünde geliştirilen yeni cumhuriyet yönetimidir. Ben buna "özel savaş yönetimi" diyorum.

Bu, partilere de yansıtılıyor. Tüm karşı iddialara rağmen, Mesut Yılmaz yönetimi de Genelkurmay içindeki özel savaş yanlılarıyla sıcak ilişkiler içinde olan bir yönetimdir. Diğerleri tasfiye edildi, Özal yalnız bırakıldı. Özal, siyasal çözüm uğruna kapıyı biraz aralamak istediğinde, Mesut Yılmaz ortaya çıkarılarak desteklendi. Unutulmalı ki, cumhuriyetin yetmiş yıllık politikaları değiştirilmek istenildiğinde Özal yalnız bırakıldı. Ama Özal olaya hizmet ettiğinde baş tacı yapılmıştı. Anlaşıyor ki, ANAP içinde geliştirilen gençleştirme, DYP'de ve daha sonra SHP'de de gerçekleştirildi. Belki RP de gerektiğinde benzer bir operasyonla gençleştirilebilir.

Belli ki, partiler özel savaşın elindedir. Karayalçın'ın bu konuda Çiller'den geri kalmayacağı ortaya çıkıyor. Karayalçın teknik uygulayıcıdır. Özel savaş birimleriyle irtibatı vardır, ki İnönü'de de böyleydi. MGK'nin talimatları iletmesi ve bunların da uygulaması söz konusudur. Parlamento'ya danışmadan, istenildiği kadar harcama yapılıyor, istenildiği kadar şiddet politikaları günlük olarak uygulamaya sokuluyor, insanlar katlediliyor, anayasa çiğneniyor diye tepki gösteriyoruz. Anayasa Mahkemesi hükümet uygulamalarının yanlışlığını, kararnamelerin iptaline yönelerek ortaya koymuştur. Türkiye'de büyük bir hukuk ihlali vardır ve bu da partiler eliyle icra edilmektedir. Yolsuzluk, rüşvet, kayırma yaygaralarının ortalığı karıştırmaması tesadüf olmadığı gibi, bence asıl büyük yolsuzluklar örtbas edilmeye çalışılıyor. Bir iki tanesini öne sürerek diğer büyük yolsuzlukları gizliyorlar.

SHP'ye mal edilen İSKİ olayı ise, SHP'deki gerçek sosyal demokrat tabanı tasfiye etmek için gündeme getirildi. Bununla SHP de tecrit edildi. Karayalçın yönetimi SHP'yi güçlendirmeye değil, bitirmeye yöneliktir. Çiller'in durumu da aynıdır, geriye yaşlanmış demokratlar kalıyor. Bunların kendi partilerine sahip çıkıp demokratik bir çizgiye

çekmeleri mümkün müdür? Zordur. Aslında bunları geri planlara itmişlerdir.

Bütün partilerin başına, böylesine gözü kara teknik uygulamacı ekipler getiriliyor. Gerçekte partilerde muazzam bir demokratikleşme söz konusudur. Ve buna bağlı olarak toplumda demokratikleşmeden uzaklaşma yaşanıyor. Bunun başını çeken, sözüm ona bu genç parti başkanlarıdır. Ve bunlar birdenbire bu gücü böyle nereden buluyorlar? Hiçbir iş yapmayan Tansu'nun, Karayalçın'ın böyle güç durumları yok. Başka yerlerden getirildiler ve partilere dayatıldılar. Mesut'un da böyleydi. Kaldı ki, bu olay yeni politikalar, yeni düzenlemelerle oldu ve bu adamlar gerekiyordu, böyle oturtuldu diyorum.

Birliğe gelince, bu haliyle ister sosyal demokratlar arasında, ister daha geniş sol çerçevede pek ileri bir adım atacıklarını sanmıyorum. Atsalar çok iyi olurdu, biz de muazzam destek verirdik. Acaba geniş bir sol birlik esprisine hepsi yönelebilir mi? Öncelikle bir genel kurul-tayın düzenlenmesi gerekiyor ve bu partileri tıkatan, politika üretmeyen öğelerin, yaklaşımların terk edilmesi gerekiyor. İşte SHP, nereye götürüldüğü belli olmayan bir partidir.

Birliği genel başkanlarına bağlayan partiler var. Bundan da kurtulmak gerekiyor. Birlik, milyonların, on binlerce sempatanın ve yüzlerce kadronun arzusudur. Bunun için bir düzenleme olabilir. Böyle bir oluşum olursa sonuna kadar destek oluruz. Türkiyeliler oluştursun, biz destekleyelim. Hiç kimse, "DEP Kürt partisidir" demesin. Ağırlığını Türkler oluştursun. HEP, DEP benzeri oluşumlar da bu birliğin içinde yer alsın veya onu desteklesin. Yeter ki devrimci demokratik kesimler alternatifsiz bırakılmasın. Böyle bir görev Türkiye solunu, sosyalistlerini, devrimci demokratlarını yakıcı bir biçimde bekliyor. Birlik, sadece sosyal demokratların ihtiyacı değildir, bütün bu kesimlerin ihtiyacıdır ve bunu böyle geniş bir çerçevede düşünmek gerekiyor.

Bu arada çağırımı yinelemek istiyorum. Devrimci demokratik güçlerin güç birliğini seçimlerde de hayata geçirmek için, bunun biçimlerinin, yasal olanaklarının değerlendirilmesini, mümkünse bir seçim ittifakına yönelinmesini, ortak adaylarla bu işe girilmesini; eğer bir boykot bile gelişecekse, bunun da bir güç birliğine dayanılarak geliştirilmesini öneriyorum. Şimdiden geliştirilecek tartışmalarla buna açıklık getirilmesini umuyorum. Genel çerçevede demokratik tarza

bağlı kalırsa ve bizden bir destek istenirse, sonuna kadar destekle-
yeceğimizi tekrar vurguluyorum.

Ö. Gündem: BDP, "Kürt gerçekliğini kabul etmek zorundayız, on-
lara kendilerini ifade etme hakkını vermeliyiz" diyor. BDP Genel Baş-
kanı Yazıcıoğlu da, kendileriyle yaptığımız bir söyleşide "Öcalan,
TBMM'de siyaset yapabilmeli, mücadelesini parlamentoda verebilme-
li" dedi. Bu partilere bakışınız nasıl?

-Türkiye'deki tüm partiler gibi bu partileri de dikkatle izliyoruz.
Gerçekten Menderes'in olsun, Muhsin Yazıcıoğlu'nun olsun görüşleri
dikkate alınmaya değer. Pratiklerinde de aynı tutarlılıkları gösterir-
lerse anlamak gerekir. Ne kadar kitle güçlerinin var olduğunu bilemi-
yoruz, ama önemli olan burası da değildir. Sağın şovenist etkilerini
kırpıp, Kürt halkını yadsıma görüşüne karşı çıkan savları vardır.
Yazıcıoğlu'nun en azından Kürt gerçekliğini kabul etmesi olumlu bir
gelişmedir. Keza Menderes'in de Kürt halkının varlığını kabul etmesi
ve bu konuda kendi kaderini tayin etmesine açık olduğunu söylemesi
oldukça ileri bir adımdır. Bunlar yeni gelişmelerdir. Eğer devletten
çekinmezler, en az Özal kadar klasik, resmi politikalara karşı cesur
ve demokratik adımlarını sürdürürlerse, bunlara da demokratik ze-
mini açık tutmak lazım. Diyalogu geliştirmek gerekir.

Bir demokrasi cephesinde, ittifak anlayışı içinde gelişmelere açık
olmak gerekir. Yani sağdan geliyorlar diye eskisi gibi bakmak yanlış-
tır. Olumlu adım atıyorlarsa, iyi niyetli, en azından değeri olacak bir
tartışmayla karşılık vermenin demokratik gelişme açısından yararlı
olacağı kanısındayım.

Kesin belirlemeler yapmıyorum ama burası Türkiye'dir. Yetmiş yıl-
lık cumhuriyet politikaları dökülüyor. Türk halkı nefes alamaz duru-
ma getiriliyor. Biz eski MHP tabanının da tamamını faşistlikle suçla-
mıyoruz. İnsandır, bazı değerleri olacaktır diye bakıyoruz. Kürt hal-
kıyla da olanı yadsımama, şovenizm ve inkârcılıkla bastırmama yö-
nünde bir yaklaşım içindelerse, bunu bir çıkış olarak değerlendiririz.
Bu yönelimleri güçlendirmekte yarar vardır. Biz de zemini sonuna
kadar açık tutacağız, iyi niyetimizi sonuna kadar götüreceğiz.

Ö. Gündem: Türk solunda yaşanan siyasi tıkanma ve politika
üretmememe durumu, Türkiye işçi sınıfı açısından da olumsuz süreçle-
re neden oluyor. Süreç bu şekilde devam ederse, PKK'nin işçi sınıfı-
nın liderliğini üstlenme gibi bir iddiası olabilir mi?

-PKK, mevcut yapısıyla Türkiye halkına oldukça yakındır. Bazılarının "gelsinler işçi sınıfına önderlik etsinler" diyecekleri kadar yakındır, ama yürüttüğü savaşında kendisine biçtiği misyon daha çok ulusal demokratik çözüme öncelik vermektir. Türkiye'nin ulusal sorunu çözümlerse, demokrasi giderek sosyalizmi de açıklığa kavuşturur ve destek çoğalır. Bizim mevcut halimizle gelip de Türkiye işçi sınıfına önderlik etmemiz beklenemez; bu doğru bir yaklaşım da olmaz. Fakat buna ilgisiz ve kapalı olduğumuz, kendi içimizdeki dar bir milliyetçilikle yaklaştığımız anlaşılmalıdır. PKK, Türk halkının demokratik değerlerine yakındır, içinde yüzlerce temsilcisini barındırmaktadır. Yine Türkiye halkı içinde yüzlerce Kürt devrimci demokrat yer almaktadır. Bunların daha iyi örgütsel düzenlemeye kavuşturulması gerektiğine inanıyoruz.

PKK, Kürdistan sorununun bütünlüğü altında biçimlenmeyi mükemmel sağladı, Kürt halkının enerjisini ortaya çıkardı ve örgütleniyor. Benzer bir gelişimin Türkiye'de de olmasını bekliyorduk. Ancak 1970'lerdeki devrimci dalga söndürüldükten sonra bir türlü yükseltilemedi. Devrimci bir dalgalanmaya ve bu temelde yeni oluşumlara ihtiyaç olabilir. Mevcut eskilerin kendilerini dönüştürmeye, ittifaklara ihtiyaçları vardır. Biz daha çok destekleme pozisyonundayız. Yeni doğan Devrimci Halk Partisi'ni de bu temelde taşıyoruz. Bir boşluk vardır, değerlendirilirse yardımcı oluruz. Özellikle diğer unsurlarla birlikte, üst düzeyde bir DHP'nin oluşmasına elden gelen desteği göstereceğiz. Bu, Türkiye işçi sınıfı ve diğer bütün emekçi katmanların partisi olmalıdır. Burası genç yaşlı, eski yeni bütün gruplaşmaların kapısı olmalıdır. Biz bunu desteklemek istiyoruz. Kendimizi böyle bir oluşumun yerine koymak istemiyoruz. Ama enternasyonalizme, demokrasiye, halkın temsiline, onun politikasının her düzeydeki oluşumuna, yürütülmesine imkân veren bir yeni partileşme olmalıdır.

Bütün eski grupların bu anlamda kendilerini gözden geçirmeleri, sosyalist, demokrat ve devrimcilerin eskileri inkâr etmeden, yeni gelişim ihtiyaçlarını da göz önüne getirerek böyle bir yapılanmaya koşmaları tarihi bir görevdir. Bizden istenen her türlü destek ve dayanışmayı göreceklere. Sağ bu kadar güçlenir ve bu kadar partileşirken, kendilerini partileştirememeleri ciddi bir eksiklik, hatta utanç verici bir durumdur. Bundan bir an önce sıyrılmaları, gerçek anlamda halkın partisi olmaları arzumuzdur.

Eğer Devletin Resmi Temsilcileri Halka Sırtını Dönerse, Halk da Kendi Temsilcilerini Belirler

Ö. Gündem: Olağanüstü Hal Valisi Ünal Erkan "PKK Marksist'tir, bölge halkı ise Müslüman'dır" şeklinde bir iddiada, saptamada bulunuyor. Erkan'a göre halk PKK'ye değil, devlete yöneliyor. Diğer taraftan da devletin üst kademelerinde konuyla ilgili görüş ayrılıkları su yüzüne çıkıyor. Bununla ilgili bir değerlendirmede bulunabilir misiniz? Erkan, ateşkesin PKK'nin kan kaybının sonucu ve sempati toplamaya yönelik olduğu propagandasını da yapıyor.

-Ateşkesin kan kaybından kaynaklandığı görüşünün yanlış olduğunu bu geçirdiğimiz dört aylık savaş pratiği çarpıcı bir biçimde göstermiştir. En büyük savaşımımızı bu sürede geliştirdik. Devlet açısından bilanço, Yunan savaşından daha ağırdır. Bizim elimizdeki rakamlar bile, bu geçen dört ayda, devletin şimdiye kadar verdiği bütün kayıpların toplamından daha fazla kayıpların olduğunu gösteriyor. Zira ister insan kaybı, ister maddi kayıp böyledir.

Bizim açımızdan da bu dört ayda sağladığımız gelişme, bütün PKK tarihinde sağladığımız gelişmeye denktir. Biraz şehidimiz olmuştur; ama bu şehitlerimiz bizim zayıflamamıza değil, daha da güçlenmemize yol açmıştır. Ordumuzda bir gerileme değil, muazzam bir gelişme sağlanmıştır. Bu, halk tabanımızda da böyledir. Güneydoğu halkına, Doğu dedikleri halk da katılmıştır. Serhat'tan, Ermenistan ve Gürcistan sınırından başlayalım, Binboğalara kadar, buralardaki halk da bu dört aylık süreçte hem gerillaya hem de serhildana kavuşmuştur. Böylece Kürt çoğunluğunu temsil eden bütün alanlar PKK'nin siyasal desteğine ve gerillaya kavuşturulmuştur. Gerillanın girmediği stratejik dağlık alan kalmadığı gibi, ovalara kadar da girmiştir. Böyle olduğuna göre, PKK'nin güç kaybettiğini veya ateşkes isteğinin güçsüzlüğünden kaynaklandığını söylemek, valinin kendi başarısızlığını örtbas etmek ve kamuoyunu yanıltmak için içine girdiği bir tutumdur.

PKK'nin Marksist olup Müslüman halkla kaynaşmasına gelince, pratik şunu gösteriyor: Bütün işkencelere ve Hizbullah maskesi altında işlenen kontra cinayetlerine rağmen, halkın böyle Müslümanları, devlet Müslümanlarını kabul etmediği, tüm baskı ve işkencelere rağmen kıpkızıl PKK'yi canı gönülden bağrına bastığı, her geçen gün

daha fazla ortaya çıkmıştır. PKK'nin sosyalistliğini tartışmaya gerek yok. Biz sosyalizmin Kürt halkının karakterine ve somut durumuna en uygun bir ideoloji olduğuna da inanıyoruz ve bunu her türlü burjuva görüşüne karşı da ileri sürdük. Bunu her türlü İslamcı -bunları gerçek İslamcı olarak değerlendirmiyoruz- görüşe karşı da ileri sürdük. İslam'ın da içinde halkların lehine, çıkarına, eşitlik ve adalet duygularına uygunluğunu temsil ettiğimizi, sosyalizmle gerçek yaratıcı özün bizde olduğunu ve burjuva liberalizminden geriye kalan ne varsa, onu da temsil ettiğimizi bu vesileyle göstermiş olduk. PKK'nin halka mal edilmesinde bunun bir öz olduğunu böylece göstermiş olduk.

Devlet kademelerinde çelişkilerin daha da artması doğaldır. Çünkü en azından politik bir çıkmaz vardır. Bunun orduya da yansıması çok açıktır. Bir Mete Sayar'ın bile, görevden ayrılırken "Bu iş adam öldürmekle bitmez" demesi, çıkmazın derinliğini gösterir. Ki başlangıçta helikopterden adam attırdığını, panzerlere adam astırdığını ve "kökünü bitiririm" iddiasıyla Botan'a geldiğini biliyoruz. Kürdistan'da savaştan bütün subayların bu savaştan bıktığını biliyoruz. Öyle ki, bir anket yapılırsa ezici bir çoğunluğun savaştan yana olmadığı da ortaya çıkacaktır. Bunun orduya yansımadığı düşünülemez. Yine tüm partilerin tabanlarının da ateşkesten yana olduğunu biliyoruz.

Biz buna saygılı olmak kaydıyla, eğer karşılıklı olursa, ateşkesin bir anlamı olacağını belirttik. Ama ısrarla "Bu işi takip edecek, kökünü kurutacağım" şeklindeki kör mantık, gerçekten Türkiye halkına da, Kürdistan halkına da büyük zarar veriyor. Kendi partilerine büyük zarar veriyorlar. Çünkü kendi parti tabanları da bunu istemiyor. Ama ortada bir özel savaş ekibi vardır, onunla bağlantı kurmuşlardır. Bu ekip, ordu içindeki ateşkes eğilimini bastırıyor, partiler içindeki ateşkes eğilimlerini bastırıyor, halkın isteğini bastırıyor ve özel savaş da derinleştiriyor.

Bizim buna söyleyeceğimiz bellidir: Bu çıkmaz bir yoldur, gelin siyasal çözüm yoluna açık olun, halkların özgür iradelerine saygılı olun, halkların gelişmesinin barış içinde daha sağlıklı olacağına inanın ve sağlıklı adımlar atın. Eğer devletin resmi temsilcileri halka sırtını dönerse, halk da bunları kendi temsilcileri olmaktan çıkarır ve kendi temsilcilerini belirler. Böylece halkın çıkarlarına yönelik barışçı, siyasal demokratik çıkarları birlikte hayata geçirelim. Çağrımız bu-

dur. Ama bu çağrıya karşılık verilmezse, bizim de özel savaşa karşı devrimci savaşımızı tırmandıracağımız açıktır. Bu yetenekte olduğumuz da son dört ayda çarpıcı bir biçimde kanıtlanmıştır.

Ö. Gündem: Son günlerde Ünal Erkan ile Hayri Kozakçioğlu arasında, yolsuzluk iddiaları ile maskelenen bir hesaplaşma vardı. Buna cumhurbaşkanı da karıştı. Bu konuyla ilgili olarak birkaç şey söyleyebilir misiniz? Olayın politik yönü var mıdır, varsa size göre nedir?

-Bunlar, kişilik ve çıkar çatışmalarıdır. Politik bir yönü olduğunu fazla sanmıyorum. Valilerin, yöneticilerin ve belediyelerin muhtemel başkan adaylarının birbirlerini yerinden kaydırmak, kendi pisliklerini örtbas etmek için, basını harekete geçirerek bu pislikleri açığa çıkarma amacını güdüyor. Bazıları "bazılarının yalanlarını ortaya çıkarıyoruz" derken, kendi yalanlarını ve sahtekârlıklarını gizliyorlar. İSKİ olayı da, İLKSAN olayı da budur. Bu işe hemen hepsi bulaşmıştır. Birbirlerini kötü göstermelerine hiç gerek yok. Çünkü hepsi bu işin ortağıdır. Bu biraz da gündemi saptırmadır. Halkların gerçek ihtiyaçları olan barışçıl, demokratik siyasal gelişmeleri örtbas etmek için yapay gündemler yaratılıyor. Bu İSKİ olayı da çarpıcı bir gündem saptırma olayıdır.

Yolsuzlukların katmerlisi vardır ve tepedekilerin bütün uygulamaları yolsuzluktur, kanunsuzluktur. Buna kimse değinmiyor, günah keçisi gibi bir olaya yükleniliyor ve böylelikle gerçek rüşvetçiler, gerçek yolsuzlukları geliştirenler böylece kurtarılmış oluyor. Yani toplum da sözüm ona temizlenmiş oluyor. Bu hem gündem saptırma, hem de günah keçileri yaratarak düzeni kurtarmadır. Basın yayın yoluyla geliştirilen çabaların altında bu gerçeği görmemek mümkün değildir.

Filistin Devriminin Başaramadıklarını Kürdistan Devrimi Fazlasıyla Başarabilir

Ö. Gündem: İsrail-FKÖ anlaşmasına, ABD-İsrail anlaşması olarak bakılıyor. Filistin halkının direnişinin kırılması amacını taşıdığı şeklinde yorumlanıyor. Bu konuyla ilgili kapsamlı bir değerlendirme yapar mısınız? Bu anlaşma, Kürt halkı üzerinde nasıl bir gelişmeye ve etkiye yol açacaktır?

-Arap-Yahudi çelişkisi tarihi ve kapsamlı bir çelişkidir. Kökeni oldukça eskiye dayanır. Ama çağdaşlaşması, yüz yıllık bir tarihi kapsar. 1890'larda toplanan Yahudi kongresinden, mason derneklerin-

den, Siyonizm örgütlenmesinden itibaren daha da yoğunlaşmıştır. Arapların da buna karşı tavırları, İslamiyet ile adım atmıştır. Hatta bir yerde Hıristiyanlık da Yahudilikle çelişkilidir. İsa bir Yahudi'nin ihbarı sonucu çarmıha gerilmiştir. Müslümanlıkta Yahudi tefeci ve tüccarlara karşıt bir konum vardır. Daha sonraki süreçlerde bu çelişkiler geliştirilmiştir. Yahudiler de milattan önce 500-600'lerde Filistin topraklarından zorla çıkarılmışlardır. Bu çelişkinin tarihi bir geçmişi vardır.

Güncelleşen Arap-Yahudi uzlaşması var. Biz buna İsrail-Arap uzlaşması demeyelim de, Arap-Yahudi uzlaşması demek daha doğru olur. Aslında bir hayli eski kökenlerden geliyorlar, bu kadar düşmanlıktan sonra uzlaşmaları uluslararası alanda büyük etkileri olacak bir gelişmedir. Uzlaşıp uzlaşmayacakları ayrı bir meseledir. Yahudiliğin, Siyonizm'in arkasında çok büyük bir Yahudi sermayesi vardır, hem de dünya çapında. Başta Amerika, Rusya olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde bu sermaye vardır. Ama Arap alemi de büyük bir güçtür. Yahudilik kadar olmasa da, arkalarında Müslüman güçler vardır. Bunun küçük bir parçası da Filistin halkıdır.

Son otuz yılda FKÖ önderliğinde silahlı bir direniş geliştirildi. Fakat FKÖ içindeki uzlaşmacı kesim –ki, İsrail ile anlaşılan bu kesimdir- ortaya çıktı. Bu az çok Filistin devriminin sağıdır, yani burjuva kesimini temsil ediyordu. Çevre Arap ülkelerinde sağ Arap burjuva, feodal kesimler vardı; onlar da yine İsrail-ABD işbirlikçiliğini yapan kesimdi. Bunun yanında Arap radikalizmi vardı. Bunlar da direnen kesimdi. Son otuz yıldır bu direnmeleri ve birkaç savaşı gördük: 1967, '73, '82 savaşını... Bu arada bol bol gerilla baskını ve İsrail operasyonlarını yaşadık.

Şimdi bir uzlaşmadan söz ediliyor. Eğer gerçekten böyle bir uzlaşma da gelişirse, dünya çapında birçok gelişmeye yol açabileceği gibi, Ortadoğu'da da çarpıcı gelişmelere yol açabilir. Dünyada birçok çelişki, aslında Arap-İsrail çelişkisi yüzünden durdurulmuştur, dondurulmuştur, tıkatılmıştır. İster sosyalizm-kapitalizm gelişmesinde, ister yoksul-zengin gelişmesinde olsun, Arap-İsrail kördüğümü engelleyici bir rol oynuyor. Bugün Sovyet sosyalizminin çözülüşünde bile bu meselenin belirleyici rolü vardır. Bugün çözülen sosyalizm daha çok İsrail yanlısıdır, reel sosyalizm Arap yanlısıydı. Bir yerde Siyonizm, reel sosyalizmin çözülmesinde de önemli rol oynamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin oluşmasında, Mustafa Kemal'in 33. dereceden mason olduğunu biliyoruz. Araplarla ilişkilerini dondurduğunu ve daha sonra daha çok da emperyalizm yanlısı Araplarla ilişkilerini geliştirdiğini biliyoruz. Arap radikalizmine karşıt bir politikanın günümüze kadar sürdürüldüğünü de çok iyi biliyoruz.

Bütün bu belirttiklerimden, Yahudi halklarına ve Yahudi emekçilerine karşı bir ifade çıkarılmamalı. Sadece Yahudi sermayesinin çok güçlü ve tarihi bir temeli olduğunu ve günümüzde de politikayı uluslararası alanda yönlendirdiğini, Yahudi halkının başına bu belanın sermaye yüzünden geldiğini, Hitler katliamının suçunun biraz da Yahudi sermayesinde aranması gerektiğini söylüyorum.

Bu aşılabilir mi? İsrail'de de kendini buna mecbur gören barış çevreleri var. Rabin hükümetinin de bu konuda taviz vermeye zorlandığını, Amerikan hükümetindeki ister Bush ister Clinton yönetiminin bu konuda biraz zorlayıcı etkide bulunmak istediğini, Avrupa'nın da aynı yönde tavır geliştirdiğini biliyoruz. "Biraz uzlaşmaya, barışa zorlanın" diyorlar. Rabin hükümeti bunu temsil etmeye, aktif rol oynamaya çalışıyor ve biraz adım da atmışlardır. Biz bu adıma "işbirlikçilik" diye karşı çıkmıyoruz. Evet, Arafat ile gidilen uzlaşmaların sağcı olduğunu, işbirlikçi temelde olduğunu, Filistin devriminin radikalizmiyle Arap radikalizmini tehdit etmeye yönelik yönleri olduğunu görüyoruz. Ama genelde de kapının uzlaşmaya açık bırakılmasını, hem Arapların hem de Yahudilerin çıkarlarını artık bir yerde birleştirerek bu kördüğümü aşmalarını ve kendi çıkarlarını insanlık çıkarına, bölge haklarının çıkarına uygun hale getirmeleri gerektiğini söylüyoruz.

Bu çözüm gelişirse uzlaşma biraz daha bütün Arap ülkelerini, yalnız emperyalizmin güdümünde değil, biraz da bağımsız ve özgür bir uzlaşmaya doğru götürürse sonuçları büyük olur. Tam bu noktada gelişmelerin yönü değişir. Ortadoğu'da özellikle Kürt meselesi daha çarpıcı gelişmeler tayin eder bir aşamaya ulaşır.

2000'e doğru gittiğimizde artık bir Kürt meselesinin Ortadoğu'yu dönüştürmeye tabi tutmasından söz etmek gerekir. Daha güçlü demokratikleşme, daha bağımsız, eşit ve özgür koşullarda bir Ortadoğu federasyonlaşması ve bunun uluslararası etkileri söz konusu olacaktır. Petrol ve su sorunları daha çok halkların çıkarlarına kullanılacaktır. PKK bu konuda iddialıdır. Kürdistan somutunda, Ortadoğu

halklarının çıkarlarına uygun bir federasyonlaşmaya karşılık vermeye çalışıyor. Geliştirilecek bir Kürdistan federasyonlaşması -ki Arap, Acem, Türkler arasında oluyor- bir Ortadoğu federasyonlaşmasıdır. Bu, azınlık kültürlerinin tekrar kendilerine gelme meselesidir. Dolayısıyla uluslararası rolü çok büyük olan devrimsel bir gelişmedir. Filistin devriminin başaramadıklarını Kürdistan devrimi kat be kat başabilir. Ütopyamız böyledir, mevcut pratik gelişmeler de bunun pek yabana atılmaması gerektiğini gösteriyor.

Ö. Gündem: Söz konusu anlaşma barış sürecini getirirse, İran veya onun desteklediği radikal grupların yalnızlaşması süreci başlayabilir mi?

-Sanmıyorum. Bu yönüyle Filistin devrimine dair çelişkiler yumuşarken, İslam'ın yoksul kesimlerinin radikalleşmesi hızlanabilir. İran buna öncülük etmek istiyor. Daha geniş çevreler buna katılır. Kürdistan devrimi daha da gelişim gösterebilir ve yeni bir ret cephesi oluşur. Eskiden bu ret cephesini Araplar kurardı; şimdi Ortadoğu çapında yeni bir sosyal temele dayalı olarak gelişir. Arkasına bütün yoksulları, yoksul ülkeleri ve ilerici yönetimleri alan böyle bir ret cephesi -ki düşünelim, bunun içine İran da girer, Kafkasya halkları girer, Ortadoğu halkları girer, Suriye de girer, Libya da girer- çelişkilerin yönünü değiştirir; yani çelişki Arap-İsrail çelişkisi olmaktan çıkar, Müslüman yoksul halkla uluslararası sermayenin ve onun yerel işbirlikçilerinin çelişkisine dönüşür. Devrim biraz İslami motif taşır, ama sosyalizmden de etkilenecektir. Halkların Ortadoğu'da daha dengeli, adil bir işbirliğine, onların dayanışmalarına ve siyasal birlikliklerine yol açabilecektir.

Meseleler, dediğim gibi, daha değişik; fakat halkların lehine kanalize olması ve bu anlamda radikalleşmelerinin gelişmesi, devrimci gelişmelerin daha da hızlandırılması imkân dahiline girebilir. Yani ABD'nin yeni düzen dediği gelişmelerle, halkların lehine de bir düzenleme gelişebilir. Bu konuda Kürdistan'da önemli gelişmeler yaşanabileceğini söyledik. Biraz da bu Arap-İsrail uzlaşması, bizim daha da özlü bir gelişme içine girmemize veya Kürdistan'ı ön plana çıkararak, Ortadoğu halklarının da bağımsız irade gücü haline gelmelerine ve kendilerini gün ışığına çıkarıp, eski tarihi haşmetlerine uygun bir biçimde yeniden uluslararası alanda etkinlik kazanmaları-

na yol açabilir. Güçlü bir devrim ideolojisi, politikası ve mücadele yöntemleriyle olanları aşabilir.

Kürdistan buna en başta aday olan bir ülkedir ve PKK de bu konuda iddialı bir örgüttür. PKK, isyancılarla ve radikallerle ittifakı geliştirebilir. Yine ulusal kurtuluş güçleriyle -bu Kafkasya'da olur, Araplarda olur- ittifaklarını biraz geliştirmiştir, daha da güçlendirebilir. Emeğe dayalı, biraz daha halkların tarihi geleneklerine saygılı ve yüzyıllardan beri Ortadoğu halklarını abluka altına alan emperyalist sömürge güçlerine karşılık biraz daha güç kazanabilir. Bunun başarılması, Ortadoğu halklarının gerçek bir federasyonlaşmasına da yol açabilir.

Kör Şiddet Politikası, Türkiye'yi Muazzam Bir Yalnızlığın İçine İtmiştir

Ö. Gündem: Petrol boru hattının Kuzey Kürdistan'dan geçme olasılığı var. Ancak Rusya'nın Azerbaycan üzerindeki nüfuzu bu olasılığı azaltıyor. Ama bu gelişmelere karşın, Azerbaycan milli şirketleriyle diğer şirketler hattın Kuzey Kürdistan'dan geçmesine karar verirlerse, tavrınızın ne olacağı konusunda bilgi verir misiniz?

-Gerek Kerkük-İskenderun boru hattı, gerek Baku-Midyat ve diğer birleştirilmesi düşünülen hatların Kürdistan'daki savaş sonuçlanmadan başarılı olması çok zordur. İmzaya giren çevreler kadar, Kürdistan'daki ulusal kurtuluş güçlerinin de onayına ihtiyaç vardır. Kürdistan'a bizim onay vermeyeceğimiz hiçbir yerde yabancı bir kuruluşun yatırım yapması mümkün değildir. Son dönemlerde ortaya çıktı. Hükümet 2,5 trilyon yatırım yapmak istiyordu, ancak tek bir çakıl taşına bile yatırım yapamadığı anlaşıldı. Dolayısıyla bizimle anlaşma olmadan bu tip boru hatları döşenemez, döşense de işletilemez. Rusya'nın da, diğer petrol konsorsiyumlarının da "istikrar yok" gerekçeleri oldukça gerçekçidir. Tekrar uyarıyorum, bize rağmen böyle bir boru hattı döşense de işletilmeyecektir. Bizim de hangi çerçevede onay vereceğimizi siyasal görüşler belirler.

Ö. Gündem: Mobil, Shell gibi bazı petrol şirketleri, sıcak savaşın yaşandığı bölgelerde petrol arama ve üretme faaliyetlerini bırakarak bölgeyi terk ediyorlar. Siz, yabancı şirketlerin sizden izin almadan ve görüşme yapmadan buralara yatırım yaparlarsa, bu yatırımlarının boşa gideceğini belirtmişsiniz. Ekleyeceğimiz bir şey var mı?

-Gayet tabii. Sorun sadece boru hatlarının sağlıklı işlememesi değil, diğer yabancı yatırımların da Kürdistan'da hiçbir şey yapamayacaklarını, hiçbir biçimde etkili olamayacaklarını, özellikle 1994 planlarında bütün yatırımların boşa çıkacağını söylüyorum. Sadece petrol değil, diğer bütün sanayi yatırımlarına yöneleceğimizi, özellikle özel savaşa hizmet eden bütün kurum ve kuruluşlara yöneleceğimizi belirttik. Tüm ekonomik sahalara yönelmemiz söz konusudur. Halkın hizmetinde olmayan, özel savaşa, hükümete dayanak teşkil eden ne varsa yöneleceğiz.

Savaşı askeri cepheden ekonomik sahaya kaydıracağımızı söyledik. Yalnız Kürdistan'ı değil, Türkiye'yi de buna dahil edeceğimizi, yabancı kuruluşlarla girilen ortaklıklar başta olmak üzere, turistik sahalara başta olmak üzere bunların hepsine kapsamlı yöneleceğimizi, özel savaş ekonomisini Türkiye sahasında da daraltacağımızı bu vesileyle söylemiştim. Ve yabancı şirketleri, yatırım sahiplerini uyardık.

Bir kez daha yönelimimizin kapsamlı olacağını, yerli tekel işletmelerine de kapsamlı yöneleceğimizi belirtiyorum. Ya bu özel savaş durdururlar, ya da Koçlar, Sabancılar ve diğer tüm holdingler eskisi kadar rahat kalamazlar. Çünkü bu özel savaşın gelişmesini onlar körüklüyor. Özel savaş durdurmazlarsa, kendileri de sermayelerini eskisi gibi rahat işletemeyecekler, o büyük vurgunlarını vuramayacaklar. Bunu bir kez daha vurgulamak istiyorum. Savaş 1994'te bu anlamda büyük bir ekonomik savaşa dönüşecektir.

Özellikle Aydınlik çevresinde bazı değerlendirmeler bize dayatılıyor. "Halkları karşı karşıya getiriyorlar" deniliyor. Bu çok haksız ve gerçeklere uymayan bir yaklaşımdır. Sen bütün Kürdistan'ı tahrip edeceksin, biz ufak bir sabotaj yaptık mı bu, halkların aleyhine olacak. Bunun vicdanla bağdaşır hiçbir yanı yok. Bu açıdan getirilen suçlamaların gerçek dışı ve önyargılı olduğuna inanıyoruz. Onlar durdursun, biz de durduralım. Biz Türkiye'nin ekonomisini, ormanlarını yakmıyoruz, yıllardır onlar yakıyor. Ne zamana kadar sabır göstereceğiz? Bu propagandayı yapan baylara bunu sormak gerekir. Tüm Kürdistan boşaltılmış, bazı faşist köylerin boşaltılması halkları birbirine düşürmek midir? Biraz vicdanlı olmak gerekiyor. Bizimle uğraşacaklarına özel savaşla uğraşsınlar, bunlar için daha iyidir. O zaman demokrat olup olmadıklarını anlayacağız. Beşinci kol gibi bize

saldırmaları, bunların sol içinde de bir ajan klik olduklarını kanıtlamaktan başka bir sonuca yol açmamaktadır.

Bir kez daha uyarıyorum: Adil ölçülerle hareket edin. Halkların çıkarlarını eşit ve özgürce savunun. Sol bir maskeyle sosyalizm adına devlet çıkarlarını savunmayın. Dolayısıyla bizim ekonomik savaşı geliştirmemiz, Türkiye halkının da aleyhine değildir. Turistik sahalar bugün halka daha da açıktır. Holdinglere yönelmemiz, ekonomiyi halkın çıkarlarına uygun hale getirecektir. Bu, Türkiye'nin bağımsızlığına, Türk halkının çıkarına uygun bir savaş olacaktır. Şimdiden bunun belirtilerini görüyoruz. Doğru anlamak gerekiyor. Özellikle bazı kalemler bu konuda "PKK, şovenizmi kışkırtıyor, halkları karşı karşıya getiriyor" iddialarında bulunuyorlar. Hayır, asla. Yaptığımız, halkların çıkarlarına bütünüyle uygundur. Eşitçe, özgürce iradelerini belirtmelerine ve bu temelde savaşımalarını, birlikteliklerini geliştirmeye doğru en gerçekçi yaklaşımdır.

Ö. Gündem: Petrol boru hattının gündeme gelmesiyle birlikte, Ankara'nın dostu görünen Azerbaycan'dan bile güvensizliği içeren açıklamalar oldu. Yani Türkiye'nin böyle bir hatta, uluslararası platformda yalnız başına hakim olması istenmiyor mu? Özellikle bu konuda taraflılığını belli eden Amerika, Rusya, Almanya, hatta İran'ın tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Eğer Türkiye ulusal sorunda siyasal yöntemi tercih etmiş olsaydı, bence Azerbaycan'ı da, petrol boru hattını da kurtarabilirdi. Ancak kör şiddet politikası, Türkiye'yi muazzam bir yalnızlığın içine itmiştir. Dahası, Türkiye'nin dış politikasında çok büyük başarısızlıkları vardır. Kürt halkıyla meseleyi doğru haletmiş olsaydı, bugün ne Balkanlar'da, ne Ortadoğu'da, ne de Kafkasya'da bu duruma düşerdi. Bu özel kirli savaş, sanıldığından daha fazla Türkiye'nin aleyhine olmuştur. Ve en çarpıcı ürünleri de bu Azerbaycan boru hattında ve orada Türkiye'nin üs kaybetmesinde ortaya çıkmıştır.

Kürt meselesinde sağlanacak bir gelişme, kesinlikle yalnız bu boru hattında değil, Azerbaycan ve Orta Asya'daki çıkarlarını sağlama almanın da en güvenceli yoluydu. Yine Irak için de öyledir. Bu şans Türkiye tepti. Türkiye Kürtlere dayanarak Ortadoğu'ya, Asya'ya, Afrika'ya büyük açılımlar gösterdi. Tarihte böyleyken Kürtleri şimdi karşısına alıyor. Asya'da, Ortadoğu'da, Balkanlarda, Kafkasya'da müthiş kaybediyor. Yani kendi dayanaklarına sen böyle savaş ilan

edersen, onun hak ve hukukunu hiçe sayarsan kendin de kaybedersin. Tarihin bu gerçeği, şimdi çok çarpıcı bir biçimde gündeme girmiştir.

Türkiye'nin ve Türk halkının çıkarlarına uygun siyasal önderler, yöneticiler çıkarsa bunu görürler; çıkarların nerede yattığını, nasıl bir Kürt politikasıyla yürüyebileceklerini anlarlar ve ona göre politik tavır belirlerler. Bunu umut ediyorum. Biz üzerimize düşeni yaptık. Hem siyasal perspektiflerimizle, hem savaş gerçeğimizle ne olduğumuzu, ne istediğimizi gösterdik. Anlamamakta ısrar ediyorsa, Türkiye'nin içine gireceği muazzam yalnızlaşmadır, darbe üstüne darbe yemeyi, kaybetme üzerine kaybetmedir. Biz bunu istememize rağmen, özel savaş politikası, kör politika bunu doğurmuştur.

Türkiye halkı artık bu politikaları yargılamalıdır. Kendi zenginliğinin ve çıkarlarının nerede olduğunu görüp buna göre tavır almalarının zamanıdır. Orta Asya Türklüğü ile bağdaşmanın bile neye dayalı olduğunu artık anlamalı ve buna göre adım atmalıdır. Kürd'e yaklaşımda düşman politikası, gerçekten Türklüğün yapabileceği en büyük hatadır. Ve sonuç çok çarpıcı bir biçimde kaybetmedir. Bu şimdi biraz daha ortaya çıktı, daha sonra daha fazlası da açığa çıkacaktır. Tercih Türkiye'nin ve Türkiye halkınındır.

Barış ve siyasal yöntemlerle yaklaşırlarsa bunu göğüslemeye hazırız; yok, savaşla bizim bütün hukukumuzu, bütün ulusal kimliğimizi, özgür irademizi boğmak istiyorlarsa buna da hazırız. Türkiye'nin PKK'yi ve Kürt halkını bastırma adı altında Rusya ile, Almanya ile, Amerika ile girdiği anti-terör anlaşmalarının Türkiye'nin ne kadar aleyhine olduğu ortaya çıktı. Türkiye'nin dış politikasının, "PKK terörizmini kabul ettirme" temelinde olduğunu, özellikle Hikmet Çetin'in buna öncülük ettiğini, bunun da Türkiye'ye nasıl pahalıya patladığını, bu ülkeler karşısında çarpıcı bir biçimde görüyoruz. Hikmet Çetin, Güney'deki güçleri de kullanarak "PKK'yi terörist ilan edelim, kazanırız" dedi. Kazandılar mı, kayıp mı ettiler? Bu ortadadır. Bunu ben söylemiyorum, Türkiye'nin bütün televizyon ve yayın organları, "Dış politikada muazzam bir yenilgi ve bozgun söz konusudur" diyorlar. İşte Hikmet'in anti-terör politikası, anti-PKK politikası... Bir Kürt işbirliğinin eliyle yürütülen politika kime yaradı? Türkiye'ye mi, Türk halkına mı, yoksa büyük devletlere mi? İşbirlikçilik nereye götürür,

bunu dikkatle incelemelerini ve yorumlamalarını bekliyorum. Dikkat ediyorum, bazı televizyonlar "Buna kim el koyacak, bu politikayı kim durduracak" diyorlar. Evet, anti-Kürt politikası şimdi herkese böyle söylattiriyor.

Gerçek Bir Ulusal Kurtuluş Cephesi Ancak Kürdistan'da Olabilir

Ö. Gündem: Birleşik cephede son durum nedir?

-Kürdistan'daki birlik politikamız yürürlüktedir. Güneyli güçlerle yürüttüğümüz bazı görüşmeler vardı. Olumludur. Karşı karşıya gelme durumumuz yoktur. Barzani'nin Türkiye'den aldığı yardımlar vardır. Son olarak 14 milyon Dolar aldı. Türkiye bunları hudutlarda korucu olarak bize karşı kullanıyor. Son operasyonlara da katıldıkları anlaşılıyor. Burada bir olumsuzluk söz konusu. Devam ederse, onlarla çarpışmalar gelişebilir.

Kuzey Kürdistanlı güçlerle de siyasal düzeyde görüşmelerimiz oluyor. Cepheleşme konusunda bazı adımlar atılıyor, ama biz onları daha çok Kürdistan sahasında mücadeleye çağıracağız. Gerçek bir Kürdistan ulusal kurtuluş cephesinin Kürdistan'da olabileceğini, Avrupa'daki çalışmaların ise Avrupa'daki faaliyetleri ilgilendireceğini, bütün Kürdistan'ı kapsayacak bir cepheleşmenin de Kürdistan'daki savaş alanlarına dağılarak gelişmesi gerektiğini söyleyecek duruma geldik. Avrupa'da bütün yurtseverlerin katılacağı bir büro oluşabilir. Ama en önemlisi de Kürdistan'daki cepheleşmedir. Onları buna çağıracağız.

Cephenin biraz da silahlı mücadeleyle yürüyebileceğini söyleyecek durumdayız. Gerek Güney Kürdistan'daki devrimci grupların cepheleşmesini ve gerekse de Kuzey ve Güney güçlerinin kendi aralarındaki dayanışmayı geliştirmek istiyoruz. Bu anlamda Kürdistan çapında ulusal bir kongre sloganımızı daha da yükseltiyoruz. 1994'te ulusal kongrenin Kürdistan çapında da gerçekleştirilmesine açık olduğumuzu ve imkânlarımızı zorladığımızı bir kez daha vurgulamak isterim.

Ö. Gündem: Şu sıralar Talabani suskun, kabağuna çekilmiş gibi. Nedeni ne olabilir?

-Talabani ve Barzani birbirlerini kilitlemişlerdir. Ne devletleşebiliyorlar ne de Irak ile uzlaşabiliyorlar. Bu bir çıkmazdır. Ya federas-

yonlaşmayı halkla bütünleşerek sağlamaları gerekir ya da işbirlikçiliği Türkiye ve Irak ile derinleştirmeleri gerekir. Türkiye ile ilişkilene-meye istekliyidiler; ama uluslararası konjonktür buna fırsat vermiyor. Irak'a yönelme istemleri de fazla gerçekçi bulunmuyor. Halkla da birleşip gerçek bir federasyonlaşmaya güçleri yetmiyor. Dolayısıyla çıkmaz derinleşerek devam ediyor. Halkın ekonomik ve sosyal bunalmı giderek artıyor.

Buna verilmesi gereken cevap devrimdir. Buna da ne YNK, ne KDP uygundur, hatta karşıtlar. YNK'nin içinde yurtseverler var, onlarla ilişkileri geliştirmek istiyoruz. Talabani bu konuda suskun veya biraz çözümsüzdür. Eğer bir adım atmak isterse, ona yatkın olduğumuzu daha önceki görüşmelerimizde vurguladık. Türkiye üzerine geliştireceği diplomasinin fazla hayırlı olmadığını kendisi de anlamış olsa gerek. Bu durum fazla uzun sürmez. Az önce belirttiğim seçeneklerden birisini kullanmak zorundadır. Ya işbirlikçilik çabaları, ya gerçek federasyonlaşma, ya da devrimcilerin güçlenmesiyle tecrit edilme gerçekleşmek durumundadır.

Muhafazakârı da, Liberali de Aynı Mirası Paylaşıyor

Ö. Gündem: Rusya'da muhafazakârlar diye anılan güçler var. Bu arada Birleşik Devletler Topluluğu'nun üye sayısı on bire çıkmış durumda. Bu gelişmeleri yararlı kıpırdanmalar olarak almak mümkün mü? Sosyalizm için yeni umutlar doğuyor mu? Yoksa tüm bu gelişmeler emperyalizmin kontrolünde mi gelişiyor?

-Rusya'daki gelişmeleri fazla anlamlı bulmuyorum. Muhafazakârlar, reel sosyalizmin en son temsilcisidiler. Aralarında pek fark yoktu. Muhafazakârı da, liberali de aynı mirası paylaşıyorlar. Bazılar daha vurguncu, ki Yeltsin bunları temsil ediyor. Yeltsin daha hızlı kapitalistleşmeden yana, diğerleri ise bürokratik kapitalizmden yanalar. Çelişki, bu ikisi arasındadır. Hangisinin ilerici olduğunu sorgulamak doğru bir yaklaşım olmaz. Muhafazakârların içinde şüphesiz bazı komünistler olabilir, ama esasen bürokratik kapitalisttirler. Yeltsin'in de öyle liberal olduğunu sanmıyorum. Çünkü faşizme kadar açık bir kişiliktir.

Mücadele halkla sermaye arasında değil, egemen sınıfın kendi içindeki bir mücadeledir. Ama halk bundan yarar görebilir, bazı ge-

lişmeler olabilir. Bazı yeni sosyalist arayışlar güçlenebilir. Bu aynen Kafkasya'da da böyledir. Çelişkiler ve artı sonuçları vardır.

Gelişmelerin emperyalizmin denetiminde olup olmaması o kadar önemli değildir. Emperyalizm her zaman Yeltsin'den de kuşkuludur. Çünkü her an Rus milliyetçiliğine yönelebilir. Bunun belirtileri de vardır. Bu gelişmeleri fazla anlamlı bulmamak gerekiyor. Sosyalizmin daha derinden ve köklü gelişmesi, eski reel sosyalizmin süzgeçten geçirilmesi, reddedilecek unsurların atılması, yeni olguların değerlendirilmesi gerekiyor. Biz eskiden beri bu gelişmelere karşı ilkeli tavır almıştık. Dolayısıyla hazırlıksız olmadığımız gibi, fazla zorlanmıyoruz da.

Ö. Gündem: Abhazyaya için ekleyeceğimiz bir şey var mı?

-Şewardnadze oynadığı oyunun acı sonuçlarını görüyor. O, sosyalizme karşıydı, kapitalizme açılmıştı. Sonuç ise Gürcistan'ın dağılması ve parçalanması olmuştur. Eğer Abhazyaya buna yol açmışsa, bu hayırlı bir gelişmedir. Gürcistan halkı bunu tekrardan görecektir. Şewardnadze'nin neye hizmet ettiğini göreceği ve hesap soracağı kanısındayım. Şewardnadze halkına hesap veriyor. Gürcistan halkı da kendini biraz gözden geçirerek çıkarlarının nerede olduğunu, sosyalizmin ne olduğunu değerlendirebilir ve bu çatışma da halkın lehine bazı olumlu gelişmelere temel olabilir.

Türkiye'nin Her Dış Hamlesi Bizim İçin Sıçrama Olmuştur

Ö. Gündem: Çiller'in Almanya gezisine ilişkin genel bir değerlendirme yapar mısınız?

-Çarpıcı olarak söylenebilecek olan, yanına üç hain Kürd'ü almıştır. Şunu söylüyor: "Biz Türkiye'de etnik gruptan üç bakanı alıyoruz, ama sen bir azınlığa tek bir bakanlık veriyor musun? Bende ki demokrasinin onda biri sizde var mı?" Ama esasen Almanlardan fazla bir destek alamadı. Almanlar ona "Teröre ve şiddete karşı birlikte bir komisyon oluşturalım" diyerek baştan savdılar. Kendisinin nasıl bir hükümet başkanı olduğunu gördüler. Askerlere teslim olmuş bir karakterde olduğunu saptadılar. Kendisinin beklediği gibi, bir kadın başbakan imajıyla Avrupalıları kazanırım hesabı hiç tutmamıştır. Avrupalılar bunun bir hile olduğunu Türkiyelilerden daha iyi biliyorlar. Bunun anlaşılması lehine değil, aleyhinedir. Monaco'da yaptığı

gösteri de aleyhine olmuş, sadece eli boş dönmekle kalmamış, boyası ve cilası da dökülmüştür.

Ö. Gündem: Monaco'dan söz etmişken, olimpiyat komitesi sözcüsü olimpiyatların Türkiye'de yapılamayacağını ve bunun sebebinin de Türkiye'de varolan savaş olduğunu söylemişti. Türkiye hükümeti yetkilileri ve basın ise "Hakkımızı yediler" diyorlar. Sizin görüşünüz nedir?

-Olimpiyatların İstanbul'a verilmemesinin temel nedeninin yürütülen savaş olduğu açıktır. Bu savaş politikasıyla değil olimpiyat, herhangi bir uluslararası oyunun bile Türkiye'de yapılamayacağı söylenebilir. Kaldı ki, başka nedenler de vardır. Türkiye'nin mevcut ekonomik durumu, spora yaklaşımı olimpiyatlara uygun değildir. Bu nedenle İstanbul ilk elemelerde düşmüştür. Türkiye bununla propagandasını yaptığını sanıyorsa aldanıyor. Çünkü hiç istenmediği ortaya çıkmıştır. Uluslararası ölçülerin ne kadar gerisinde olduğunu hazin bir biçimde öğrenmiştir. Yürüttüğü iç ve dış politikaların, uluslararası olimpiyatların ve diğer oyunların ruhuna hiç de uygun düşmediği kanıtlanmıştır. Ve bu da acı bir sonuçtur.

Ö. Gündem: Geçtiğimiz aylarda İsrail Hava Kuvvetleri Komutanı Türkiye'ye geldi. Temaslar sırasında, resmi olmayan şöyle bir görüşme oldu: Türkiye İsrail'den Hizbullah kamplarını bombalarken birkaç bomba da Bekaa'ya atılmasını istedi. İsrail-Türkiye yakınlaşması çerçevesinde bu olaya ilişkin görüşlerinizi aktarabilir misiniz?

-Bizim Bekaa'da bir kamp durumumuzun olmadığı söylendi. Bombalanacak herhangi bir yer yoktur. Bazı bireysel suikastlar düşünebilirler, o konuda da tedbirliyiz. Bizim kamp sahamız, sınırim bombalanmaya müsait olmadığı için geçmişte bunu yapamadılar, şimdi de yapamazlar. Ama Türkiye, Filistin gruplarına karşı benzer eylemleri düşünmüş olabilir ve İsrail'den yardım isteyebilir. Türkiye'nin Bekaa'yı bombalaması blöftü, bir şantajdı. Biraz bizi zorlarsa da, oldukça hayırlı sonuçlara yol açmıştır.

Bizim Türkiye çalışmalarına ağırlık vermemiz, birçok ülkede kamplar geliştirmemiz gibi dolaylı sonuçlara da yol açmıştır. Türkiye'nin her dış hamlesi bizim için sıçrama olmuştur. Bekaa'ya yönelme politikası da bizi tedbirli olma ve çok yönlü araştırmalar içine girme, çok geniş sahaları kullanma gibi bir duruma yönelterek biraz da ivmelendirmiş, ateşlemiştir. Emniyetimizi daha sağlama almaya

da vesile teşkil etmiştir. Ayrıca Bekaa'da bir kamp ihtiyacımızın olmadığını, Suriye'de de buna benzer bir ihtiyacımızın olmadığını, tüm yerleşimlerimizin artık ülkemiz içinde gerçekleştiğini, benim bile taktik nedenlerle hareketli olduğumu, istediğimde rahatlıkla ülkeye geçiş yaptığımı belirtmek istiyorum.

Ö. Gündem: Son olarak, gündeme gelen özel ordu konusunda bir şey söylemek istiyorum. Özel ordunun statüsü ve nasıl bir prosedüre bağlanacağı henüz netlik kazanmış değil. Konuyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı ve Genelkurmay ayrı formüller geliştiriyorlar. Özellikle de Genelkurmay, kendi bünyesi dışında kurulacak bir özel orduya karşı. Özel ordu pratikte ne yapar, ne kadar başarılı olur, bu konudaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?

-Türk ordusunun muazzam gücü ve gerçekten disipline olmuş yapısıyla başaramadığını özel ordunun başarabileceğini söylemek gerçeklerle alay etmektir. Özel ordunun kuruluş mantığını biraz daha değişik anlamak gerekiyor. Demirel'ler bir dönem "İki yüz bin kişiyi silahlandırırız" diyordu. Bu anlayışla MHP'yi de silahlandırdı. Özel ordu, bu komplonun bir devamıdır. Daha çok mevcut hükümeti ve İçişleri Bakanlığını kurtarmak amacındadır. Tansu Çiller'in de buna sarılması bu nedendir. Partilerini ve hükümetlerini güçlendirme amacını güdüyorlar.

ANAP döneminde de böyle bir oluşum vardı. O da dini örgütlenmelere giderek kendi denetimindeki bir Hizbullah'a ağırlık verdi. Bunu Çiller hükümeti de deniyor. Kendi istihbarat örgütü, kendi özel ordusu, yani militer gücünü oluşturuyor. Parti hizmetine koşturacaktır. Bununla bölgede gönüllü korucuları, yani özel savaşın bir bölümünü eğitiyorlar. Urfa'da, Elazığ'da eğitim yeri açıyorlar. Bunlar halkı sindirmek içindir, öyle gerillayla filan savaşacakları için değil. Bunların kırsal alana çıkacaklarını sanmıyorum. En çok yapacakları faili meçhul cinayetleri geliştirmektir. Zaten geliştiriyorlar, giderek daha da yaygınlaştırabilirler. Aslında eski MHP'yi aşan militer bir yapıdır. Halkın patlamasına ve daha çok da Kürdistan halkının direnmesine karşı kullanılacaktır. Bu anlamda kontra gücüdür ve Genelkurmay içindeki özel harple de ilişkisi vardır.

Özel savaş gücünün bunlara yol göstereceği, Genelkurmay içindeki -hepsi olmasa da- bir kesimin bunlara ön ayak olacağı kanısındayız. Dolayısıyla özel savaş birlikleri, korucu birlikleri, MHP artıkları

ve yine sözüm ona bazı İslamcı kanatlar bu işin içine alınarak hükümetin kontrolünde, hükümeti kalıcı kılma gibi bir rol oynayacakları kanısındayım. Gerillaya karşı fazla rol oynayamayacaklardır. Halkı ezip, sindirip hükümet partilerinin destekçisi olmalarını sağlama amacını güdüyorlar. Verecekleri muazzam finans kaynakları da bu amaca hizmet edecektir. Ve bunu önümüzdeki dönemde daha da çarpıcı yapacaklardır.

Buna da fazla fırsat vermeyeceğiz. Düzenli ordunun başaramadığını özel ordunun da başaramayacağını çok çarpıcı bir biçimde göstereceğiz. Belki bazı cinayetleri daha da tırmandırarak gerçekleştirebilirler. Birçok itirafçıyı, faşisti, korucuyu üst düzeyde eğiterek ordulaştırabilirler; ama bizim de şehirlerde öz savunmayı gerçekleştirerek, bu özel orduya daha çarpıcı biçimde cevaplar vererek çabalarını boşa çıkarma gücünde olduğumuzu belirtirim. Şimdiden aldığımız tedbirler buna yöneliktir. Bazı kaba gerilla uygulamaları yerine, uzmanlaşmış, iyi eğitilmiş, özel tim biçiminde gerilla gelişmelerine de tanık olunabilecektir. Bu çalışmalarımız hem halkı korumaya hem de özel savaşı boşa çıkarmaya yönelik tedbirleri içeriyor.

Kürdistan Savaşı Haklı, İleri ve Temiz Bir Savaştır

Ö. Gündem: Kamuoyunda merak edilen bir konu var. Bazı belediye başkanları DEP'e geçiyor, PKK'ye katılımların arttığı söyleniyor. Ancak insanlar bu savaşın sonu ne olacak diye soruyorlar. Bu kirli savaş nereye kadar sürecek?

-Her şeyden önce, savaşa da doğru bir tanım getirmek gerekiyor. Özel savaş, kirli ve kör bir savaştır, tüm gelişmeleri tıkayan bir savaştır. Ama bizim açımızdan savaşı değerlendirirsek, bu ileri bir savaştır, haklıdır, bütün gelişmeleri tayin eden bir savaştır ve temiz bir savaştır. Dolayısıyla temiz savaşı kör ve kirli bir savaşla karıştırmamak gerekir. Çiğ gibi ön açan temiz bir savaşla karıştırılmamalıdır. Dostlarımızın bu ayırımı dikkat etmelerini önemle vurguluyorum. Her iki savaşa da kirli yaftası vurulmuştur. Bu konunun karıştırılmaması çok önemlidir. Çünkü Kürdistan savaşı tarihin tutanaklarına en kutsal savaş olarak geçecektir. Bu savaş bizi ulus olarak var etme, halk olarak kimliğimize sahip çıkma, bütün gelişmelerimizin önünü açma ve Türkiye halkına da demokratik katkısını sunma gibi çok soylu, yüce değerlere yol açan bir savaştır. Özel savaş ise hiçbir po-

litik gelişme amacı olmayan sağır bir politikayı, imha politikasını, tahrip ve işkence politikasını doruklaştıran bir kirli savaştır. Nereye doğru gidilebildiği görülüyorsa, ilerici savaşın yönü zafere ve dolayısıyla bu temelde bağımsızlığa, özgürlüğe doğru yol almıştır. Kirli savaş ise, yenilgiye doğru yol alan bir yödedir.

Yenilsek de bizim savaşımızın sonuçları büyük olacak, halklar mutlaka kazanacaktır. Dostlarımızın oldukça umutlu olmalarını, hiçbir teröre ve şantaja boyun eğmemelerini, kirli savaşa karşı da her yoldan mücadelelerini diledikleri kadar tırmandırmalarını ve geliştirmelerini bekliyoruz. Sadece Kürdistanlı değil, Türkiyeli dostlarımızın da kirli savaşa karşı cephelerini geliştirirken, haklı savaşın yanında yer almalarının kendilerinin kurtuluşu açısından çok hayati olduğunu vurgulamak istiyorum. Özellikle bu konuda Türkiye halkını aydınlatmaya yönelik görevleri vardır. Türkiye halkı savaşın özünü anlayamıyor, bu savaşta neyi kaybettiğini bilmiyor. Sadece evlatlarını kaybetmiyor, muazzam bir ekonomik çöküş, sosyal ve ahlaki bunalımı da yaşıyor. Bunu aydınlatmak ve temelde Türkiye halkını savaşa karşıt bir cephede bir araya getirmekle Türkiye halkını Kürdistan halkının dostu haline getirmek, Türkiye ilericilerinin ve özellikle sosyalistlerinin ertelenemez ve başarılması gereken bir görevidir. Gecikmişlerdir, bir an önce görevlerine sarılmalarını ve mutlaka başarımlarını diliyorum.

Savaştan umutlu olunmasını söyledim. Devrimci savaşımızı şimdi başlıyor. Son dört aylık bilanço çarpıcıdır. Devrimci savaşımızın tırmandırılabilceğini ve geliştirilebileceğini göstermiştir. Daha önce olmadığımız birçok dağlık sahaya ulaşmış ve gerillanın üslenmesine açmışız. Yüzlerce üs doğmuştur. Katılımlarda kesin bir hızlanma vardır. Eğer bir günde üç şehit veriyorsak, en az elli kişi de katılıyor. Savaş deneyiminde gelişme vardır. Aslında tüm işkence ve katliamlara rağmen halkın desteği büyümüştür. Bahar atılımına otuz bin gerilla ile başlama, bir o kadar milisi de devreye sokma amacındayız. Halkın gerek şimdi yaratılmakta olan kızıl bölgelerde ve gerek şehirlerde kendi iktidarlarına kavuşturulmalarını sağlama hedefindeyiz. Yerel seçimler bizim açımızdan halk iktidarlarının mahalli düzeylerde geliştirilmesine, ulusal parlamentonun geliştirilmesine ve savaş hükümetinin gündeme gelmesine vesile olacaktır.

Bütün bunlar, dostlarımızın ne kadar umutlu olmaları ve hangi politikalara destek vermeleri gerektiğini ortaya çıkarıyor. Ve bu arada devrimci savaşımın kendi öz savaşımı olduğunu, düşmanın özel savaşımına kendi devrimci halk savaşımını dayatmaktan başka çare bırakılmadığını ortaya koyuyor. Halkımız, kendisine dayatılan topyekun özel savaşa karşı kendi topyekun direnme savaşına her zamankinden daha fazla sahip çıkmalıdır, onu örgütlemeli ve ona katılmalıdır. Mevcut katılımı fena sayılmaz, ama bunu daha fazla geliştirmelidir.

Serhildan da kapsamlı gelişecektir. Halkımızın özellikle milisleşmesi, öz savunması daha da gelişim göstermelidir. Özellikle faili meçhul cinayetlere karşı öz savunma birlikleri faaliyet göstermelidir. Hainler, işbirlikçiler ve kontralar halka zarar vermeden etkisiz bir duruma getirilebilirler. Birçok alanda kurtarılmış bölgeler yaratılıyor. Bunlar daha da geliştirilip halkın iktidar sahalarına dönüştürüleceklerdir. Bunlar tarihi gelişmelerdir; halkın sadece ulusal değil, gerçek kurtuluşunu da adım adım gerçekleştirmesidir. Bu aynı zamanda Türkiye ve bölge halklarının da kurtuluşuna önemli bir destek, dayanaktır.

Tüm halkımızın umutsuz değil, tam tersine umutlu olması gerekir. Çünkü kurtuluşu pratik mücadeleleriyle destekleyip bilinçli olarak geliştirmeleri gerekiyor. Dönem her zamankinden daha fazla umutlu olmamız gereken ve bu umudun da gerçekleşmeye yüz tuttuğu bir dönem olarak değerlendirilmelidir. Buna coşku ile katılım sağlanmalıdır. Halkımıza ve dostlarımıza raporumuz budur. Onları bu temelde selamlıyor, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

29 Ekim 1993